BIBLIOTECA NAZ.
XXIV
C
85
NAPOLI

A. LARUE
Seul Successeur de Mme Vve Dondey Dupré
3, Rue St Guillaume
Faubourg St Germain

~~6186~~

RYMBEGLA

sive

RUDIMENTUM

COMPUTI ECCLESIASTICI VETERUM ISLANDORUM.

Sumtibus illuſtriſſ. P. Fr. de Suhm.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

RYMBEGLA

ſive

RUDIMENTUM

COMPUTI ECCLESIASTICI ET ANNALIS VETERUM ISLANDORUM,

in qvo etiam continentur

Chronologica, Geographica, Aſtronomica, Geometrica, Theologica, nonnulla ex hiſtoria univerſali & naturali rariora.

Qvam

Ex Manuſcriptis Legati Arna-Magnæani

Verſione latina,

Lectionum varietate, Notis in materiam compuſticam, Indice vocum Rymbeglæ propriarum, & rerum in partem hiſtoricam auxit

STEPHANUS BIÖRNONIS *Iſl.*

Addita ſunt

1) *Talbyrdingus* ejusdem notis illuſtratus, 2) *Oddi* Aſtronomi ſomnia, 3) *Joh. Arnæ* & 4) *Finni Johannæi* Horologia.

HAVNIÆ

Typis Aug. Frid. Steinii

1780.

AD LECTOREM.

Nullum eſt dubium primos Eccleſiæ Islandicæ Epiſcopos, Isleifum, Gizurem & ſucceſſores, compendia qvædam computi eccleſiaſtici habuiſſe, ipſorum enim officii ratio poſtulavit, ut Feſta omnia qvæ tunc temporis Islandis erant in uſu, tam mobilia qvam immobilia, principalia & minus principalia populo rite indicarent, & juxta computum Eccleſiæ Romanæ celebrarent, fuerunt etiam in Islandia temporibus Eccleſiæ primitivæ Islandicæ, præter ipſos Epiſcopos alii viri egregie docti, qvorum ut præcipuos & honoris cauſa nomino Arium & Sæmundum Polyhiſtores, qvos hujus artis computiſticæ haud ignaros fuiſſe veroſi-

mile videtur, nam Arium qvidem qvod attinet, ipſum in opere Bedæ Computiſtæ primarii fuiſſe verſatum, probabile fit exinde, qvod initio Landnamæ ipſius opus chronographicum ſive geographicum citet, multo minus credere fas eſt Sæmundum Polyhiſtorem hujus artis imperitum fuiſſe, tum qvod apud exteros in Gymnaſiis Germaniæ & Galliæ pluribus annis ſtudiis operam dederat, tum etiam qvod ad ſacrum munus adſpiravit, igitur Epiſcopi & Sæmundus qvi primi ſcholas aperuerunt, & horum etiam ſucceſſores, Epitomen qvandam computi eccleſiaſtici in ſcholis ſuis tradiderunt; & fortaſſis etiam aliqvot templa, ſi non omnia, hujusmodi compendiis & tabulis computiſticis tanqvam inventariis donarunt, ut hæc ſubſidia ſacerdotes haberent ad manus & conſulerent, qvoties in computando hæſitarent, ſeqve veritatis & accurationis ſuæ putationis convincerent; ut hac ratione extra omnem dubitationis aleam Feſtorum tempora poſita forent, talia compendia & tabulas Miſſalia vocarunt, qvorum aliqvot inter cætera legati Magnæani vidi & legi, qvæ antiqvitatem valde remotam ſapere videntur, cujusmodi compendiorum & Miſſalium aliqvot etiam recenſent, ſacrarum ædium inſtrumenta publica, ut dubitandum

dum non ſit, Calendaria qvædam in templis tanqvam inventaria fuiſſe depoſita.

Cæterum qvosnam habuerint in arte computiſtica ſcriptores, & ſecuti fuerint authores, ſive mortuos ſive vivos, anteqvam Blandam, Rymbeglam & Codicem de computo compoſuerunt, id ſane certo & præciſe definiri neqvit, fuiſſe tamen illis libellos qvosdam computiſticos, ex Authoris ipſius Rymbeglæ verbis in præfatione clarè ſatis ac certò colligitur, ita loqventis: "Cum dup-"plex hujus computi ratio ſit, & pars e Calenda-"riis ſcriptis, pars e virorum ſapientum, Biarni "Sacerdotis, Bergthoris filii, & Oddi Aſtronomi "obſervatis hauſta ſit." Idem ex Fragmenti Blandæ manco & mutilo præfamine intelligi poteſt, habuiſſe authorem Calendaria qvædam, ex qvibus eam hauſerit, & cum Islandorum computo annali miſcuerit; tamen à veroſimilitudine non abhorret, primos Islandiæ Epiſcopos vel etiam Arium & Sæmundum Polyhiſtores has Epitomas in gratiam Eccleſiæ conſcriptas edidiſſe; Biarnum tamen Sacerdotem Bergthoris filium & Oddum Aſtronomum, in dogmatibus & regulis nonnullis computiſticis ſecutum eſſe ex ipſius verbis clare ſatis intelligitur, tametſi potiſſimum intelligendas putem Oddi obſerva-

ſervationes aſtronomicas, qvas Capite XVI. Rymbegla recenſet. Oddus circa annum milleſimum, qvo tempore religio chriſtiana in Islandia fuit recepta, vixiſſe creditur, ſed profecto hac ætate longe recentior eſt Rymbegla; uni exemplarium qvæ ex legato Magnæano habui, inſertam inveni Schedulam, in qva B. Arnæ Magnæi propria manu notatum inveni, Sacerdotem Biarnium Bergthoris filium, qvem citat Rymbegla, mortuum eſſe an. 1173. Ergo Rymbeglæ antiqvitas, infra ſeculum duodecimum deprimitur & ſeculo decimo tertio, vel etiam poſterius conſcripta videtur. Ejusdem exemplaris parti hiſtoricæ inſertam reperi Schedulam alteram, ad paragr. 63. cap. 16, ubi antiqvitatis Rymbeglæ calculum iniit B. Arnas Magnæus, ex his p. c. ultimis verbis: Dum hæc literis conſignarentur, à mundi primordio anni 6575 præteriere, ad calculum inſtituendum ſumit à mundi initio ad æram chriſtianam elapſos annos 5199, qvi à priori numero ſubtracti relinqvunt 1376, ut hinc concludat ſcriptam eſſe Rymbeglam ſeculi decimi qvarti anno circiter ſeptuageſimo ſexto, calculum hunc in eadem Schedula contulit cum ejusdem partis hiſtoricæ Cap. 3. & concludit Epiſcoporum & Abbatum qvi recenſiti fuerant, ultimos vixiſſe ab an. 1370-76,

& hinc hæc duo loca Rymbeglæ ad ejus vetuſtatem præterpropter definiendam non male conſentire videntur, nec præter hæc allata in toto libello occurrunt alia, ex qvibus ad ejus antiqvitatem vel conjectando appropinqvari poſſit. Circa idem tempus conſcripta vel etiam paullo antiqvior videtur eſſe Blanda.

Juxta Exemplar qvod tradidit mihi illuſtriſſimus editor Petrus Fridericus Suhm, exſcriptum e Num. 727. legati Magnæani, Rymbeglam ex idiomate Islandico in latinum verti, excepta parte hiſtorica qva hoc Exemplar caruit, at qvo ad cætera reliqvis omnibus exemplaribus completius, habet enim totum de computo digitali tractatum, qvo exemplaria cætera carent, habet etiam duo ultima capita primæ partis, qvorum reliqva nihil continent. Sed horum capitum contenta, in ipſius Rymbeglæ recenſione inter argumenta cætera non continentur, qvæ Cap. I. §. 2. enumerantur, & hinc poſterius ab aliqvo adjecta videntur, completiſſimum hoc exemplar, cum exemplari Biörnonis Skardsáenſis & Blandæ Fragmento ſedulò contuli, & differentias omnes, qvæ aliqvid momenti trahere videbantur, in lectiones variantes retuli. Blandæ cum Rymbeglæ parte prima usqve ad caput XIIX.

excluſivè tanta ſimilitudo tam materialis qvàm formalis intercedit, ut ſeparatim ambas in lucem edere ſupervacaneum eſſet. Secundam partem Rymbeglæ conſtituit computus digitalis, qvamqvam etiam alia nonnulla ad computum eccleſiaſticum & ſemeſtrium Islandorum pertinentia contineat, qvæ ni fallor eſt longe recentior parte prima, tum etiam tertiâ hiſtoricâ, nec non Blandâ, totius enim diſpoſitionis numerorum aureorum in digitis, de qva agitur Cap. I. Authorem eſſe deprehendi Chriſtophorum Clavium, qvi circa tempora reformationis Calendarii Gregorianæ vixit, & ſuo tempore primi ordinis Mathematicus reformationem Gregorianam multum adjuvit. Qvin etiam tractatus hujus author in capitis ultimi, ultimo paragrapho, de authore Rymbeglæ tanqvam à ſe diverſo loqvi videtur. Tertiam Rymbeglæ partem conſtituunt miſcellanea qvædam hiſtorica, ex hiſtoria ſacra, eccleſiaſtica, univerſali, naturali & geopraphica conſarcinata, interſperguntur etiam aliqva theologica & chronologica, qvæ ſola ad ideam computi generalem referri poſſunt, ut hac ratione qvicqvid Rymbegla continet computiſticum in tres ſpecies dividatur; qvarum prima computus eccleſiaſticus, ſecunda computus annalis Islandorum, tertia com-

putus

putus aliqvalis chronologicus, cætera hæc tertia pars ad Rymbeglam non niſi impropriè & abuſivè refertur, ſed qvod hanc partem hiſtoricam ad Rymbeglam referri & ſub eodem nomine comprehendi author voluerit; arguere videtur utrumqve Tractatum, nempe partem primam & hanc hiſtoricam, circa idem tempus compoſitam eſſe. Partem hanc tertiam in latinum ſermonem transtuli juxta exemplar e Num. 730. legati Magnæani exſcriptum, collatum fuit hoc exemplar cum exemplari Biörnonis Skardsáenſis, qvod in legato tenet Num. 731, & in lectionibus variantibus indigitatur littera B, ad dextram lunulæ poſita; item cum alio manuſcripto, qvod tamen ex priori, aut certe ex eodem originali exſcriptum videtur, & in variantibus notatur littera D ad dextram lunulæ.

Qvartam Rymbeglæ partem vocari voluit Editor illuſtriſſimus Codicem de Computo ex Num. leg. Magn. 642, licet a Rymbegla ſit in multis diverſus, nec ejus nomine unqvam venerit, continet pleraqve omnia qvæ habet Rymbegla, & horum alia verbotenus, qvæ igitur excluſa ſunt, ne actum ageretur, alia materialiter eadem, ſed formaliter & ordine diverſa, habet etiam nonnulla computiſtica, qvæ in Rymbegla fruſtra qværuntur,

nec non partem computi digitalis, usqve ad T. 2. §. 24. inclusive, qvam igitur partem cum parte Rymbeglæ secunda contuli & lectiones variantes annotavi. Præterea multa continet physica, geographica, astronomica & geometrica, qvorum nihil occurrit in Rymbegla, videtur hic Codex de Computo, Rymbegla & Blanda recentior, & ex opere Bedæ, Macrobio, Ammiano Marcellino & pluribus aliis authoribus Romanis & Græcis consutus, præterea Rymbeglam vel Blandam aut certe fontem e qvo haustæ fuerant habuisse, & ex his omnibus vir aliqvis doctus Codicem hunc concinnasse & construxisse, & fuisset profectò hoc opusculum ipsa Rymbegla & Blanda melius & præstantius, nisi illiterati qvidam ac imperiti Islandorum bubulci, qvi primum authoris exemplar exscripserunt, ferè totum extremè depravassent.

His de Rymbegla ac partibus ejus præfatis; supereſt de illius disposition, ordine & illustratione pauca præfari. Totum librum in capita & paragraphos accuratius divisi, ut commentariis commodior locus esset, nam jussit editor illustrissimus computum ecclesiasticum & annalem Islandorum illustrari, cum pleraqve omnia computistica obscurius sint proposita & insuper exscribentium oscitan-

tiâ

tiâ corrupta, & qvod partem ſecundam attinet, eam imperiti qvidam denſiſſimis tenebris involuerunt, qvartam etiam partem adeo mirificè corruperunt, ut aliqvot ejus capita, ut prorſus inutilia fuerint amputanda. Ex inſpecto catalogo legati Magnæani animadverti B. Arnam Magnæum obſervationes qvasdam in Rymbeglam ſcripſiſſe, qvas multum ſæpius qvæſivi, ſed fruſtra, cum nunqvam inveniri potuerint, & proinde hoc ſubſidio qvoqve deſtitutum oportuit me ad Rymbeglam illuſtrandam accedere; qvomodo illuſtraverim nihil attinet dicere, & lectori dijudicandum relinqvo, hoc ſaltim hic commemoro, fuiſſe in parte ſecunda Rymbeglæ difficillimum omnia loca depravata verſuum præſertim computiſticorum reſtituere, conferendo ſecum computum digitalem ſecundæ & qvartæ partis, licet utrumqve vehementer corruptum, aliqvid ſanè lucis affulcit, at Codicis de Computo putatione digitali in §. 24. pag. 200. ceſſante, hæc lucula fuit mihi penitus exſtincta, qvo facto, nullam methodum loca depravata reſtituendi relictam eſſe vidi, niſi ex fine & ſcopo verſus computiſtici præcognito, verſum ita immutare, ut huic ſcopo ad qvem author verſus collineavit, ſatis fieret & ſimul Proſodiæ qvoad fieri poſſet ſubeſſet, qva

ratione igitur aut ipſius authoris verſum integritati reſtitui, aut alium certe parum differentem & æqvivalentem ſubſtitui, ut computus nihil ceperit detrimenti. In corrigendis verſibus qvibus feſta ſanctorum recenſentur, multum lucis Ephemerides Bedæ fænerarunt, in nonnullis intelligendis & emendandis ipſum calendarium opem tulit, ad omnem igitur obſcuritatem & confuſionem tollendam, hæc ſecunda pars notas exigebat uberiores, tamen ſiqvidem omnia ex denſis tenebris eruenda, qvibus hæc pars fuit involuta, & totus hic tractatus lectori curioſo efficiendus lectu jucundus; notæ vix breviores eſſe potuerunt. Dantur in Rymbegla præter computiſtica multæ materiæ obſcuræ & depravatæ qvæ rigoroſè loqvendo commentariis indiguerunt, ex omnibus autem editor illuſtriſſimus, illuſtrandum elegit computum eccleſiaſticum & ſemeſtrium Islandorum, tum qvod hæc materia partem libri principalem conſtitueret, & præ cæteris obſcuritate laboraret, tum etiam in hoc potiſſimum reſpexit ad Islandos, qvos, viſo eorundem inter cætera legati Magnæani, libellorum computiſticorum magno numero, per multa retro ſecula ſtudio computi eccleſiaſtici delectatos fuiſſe animadvertit, & hinc in ipſorum cumprimis gratiam ſtatuit non modo

in

in lucem publicam edendam esse Rymbeglam, verum etiam qvo ad materiam computisticam commentariis illustrandam, ut fertilem & fructuosam Islandis restitueret artem suam computisticam, qvam tantopere adamassent, cui igitur viri litterati & docti in Islandia, qvi hodiedum hoc studiorum genere delectantur debent æternas gratias. Hoc autem lector benevolus semel monendus, omnia computistica ad computum ecclesiasticum pertinentia, stylo veteri Juliano esse accipienda, si pauca exceperis de mensium introitu per concurrentes & regulares definiendo, qvæ ad stylum veterem ac novum æqve pertinent, qvia concurrentes & Regulares solis per reformationem Calendarii Gregorianam nullam mutationem subierunt.

Hic autem singularum Rymbeglæ partium & capitum argumenta, conspectui lectoris exhibentur.

I. PARTIS

Cap. I. agit de primo computi ecclesiastici authore, & recenset contenta capitum omnium, usqve ad caput XVIII exclusive, in ultimo paragrapho definit cycli epactalis longitudinem, semestrium & partium ejus ad se invicem rationem.

- - II. declarat singulorum mensium introitum relativè ad festum aliqvem diem, & qvot noctes singulos comitentur.
- - III. de longitudine mensium, & unde noctes oriantur, qvæ singulos menses comitantur.

Cap. IV.

AD LECTOREM.

Cap. IV. de numeris Epactarum.
- - V. de saltu lunari.
- - VI. recenset Epactas per totum cyclum Epactarum.
- - VII. exponit qvotæ sint lunæ characteristicæ festorum principalium.
- - VIII. agit de semestribus Islandorum, in specie de æstatis introitu relative ad Mariæ festum & diem Palmarum, longitudine partis æstatis prioris, diebus migrationum & tempore comitiorum, Qvatembribus pro diverso situ Festi crucis in hebdomada, anomalia computi annalis, æstatis appendice, introitu jejunii Jolensis, festum Jolense in qvotam hyemis incidit hebdomadam, sive obtineat computus annalis annomalus, sive Nón.
- - IX. Introitum jejunii qvadragesimalis in qvatuor species distingvit, & singularum specierum introitum determinat relative ad computum annalem Islandorum.
- - X. agit de cyclo concurrentium, & qvot res & qvænam in ipso notandæ veniant, exponit, item qvando hic cyclus inchoandus, hinc transit ad exponendos Regulares solis unde oriantur & qvot singulos menses comitentur.
- - XI. exponit originem concurrentium, & qvot concurrentes singulos annos cycli comitentur, ipsum concurrentium systema per totum cyclum proponit, & qvomodo cum Regularibus conjungendi sint, ad qværendos mensium introitus, explicat.
- - XII. agit de cyclo magno Paschali qvando sit inchoandus, qvomodo e cyclis solari & lunari oriatur, qvot annos Bissextiles contineat, qvod festum Paschatis præcisè determinet; qvoties festum Mariæ purificationis, dum totus excurrit Talbyrdingus in diem lunæ post Qvinqvagesimam incidat, item qvoties Festum annunciationis occupet diem Mercurii in hebdomada Paschali; qvoties ipsum Paschatis diem & qvoties diem Passionis, relative ad Mariæ festum determinatur; qvoties dies lustrationum unica incidat in diem Paschatis per totum cyclum magnum Paschalem.

Cap. XIII.

AD LECTOREM.

Cap. XIII. recenſet ſpecies rerum, qvas ſingulis diebus Deus creavit, & ſingulorum Dierum magnalia characteriſtica.

- - XIV. agit de duratione mundi usqve ad Chriſtum, juxta Bedæ & Hieronymi calculum qvot annos nata Maria Chriſtum conceperit, qvot annos natus Chriſtus fuerit baptizatus, qvamdiu in hoc mundo usqve ad paſſionem ſuam verſatus, qvamdiu in cruce fuerit, & poſt reſurrectionem in hoc mundo manſerit, qvando Spiritus ſanctus Apoſtolis miſſus ſit.

- - XV. dicit qvot noctes in cyclis ſingulis contineantur, qvot lunas cyclus magnus paſchalis contineat, tota mundi ætas qvot cyclos magnos paſchales comprehendat, duodecim cycli paſchales qvot noctes, qvot cyclos epactales, qvot concurrentium cyclos, qvot lunas & horas contineat, qvot die civili maris æſtus contingant.

- - XVI. continet Oddi Aſtronomi recenſionem ſolſtitiorum dum totus cyclus biſſextilis excurrit; de incrementis & decrementis declinationis ſolis vel altitudinis meridianæ, dum ſol a tropico capricorni ad æqvatorem & hinc ad tropicum cancri aſcendit, qvinam dies qvandonam in qvibusnam certis plagis oriatur, qvo tempore dies ſit perpetuus & hæc omnia in loco ubi vixit.

- - XVII. de ſignis ſolaribus & motu ſolis, anno biſſextili, motu lunæ, planetis, diviſione ſemidierum civilium, ſitu ſtellarum.

- - XVIII. de motu ſolis & lunæ, & ſaltu lunæ.

- - XIX. de ætate lunæ per regulares & epactas invenienda, menſium introitu, per regulares & epactas ſolis inveniendo, in qva parte circuli ſui luna naſcatur & verſetur.

II. PARTIS

Cap. I. agit de diſpoſitione menſium & numerorum aureorum in digitis.

- - II. de affectionibus qvibusdam Calendarii Romani in digitis diſpoſiti, & qvomodo qvæſita per verſus computiſticos ſint inveniendi.

AD LECTOREM.

Cap. III. de introitu anni bisextilis & qvatuor tempestatum anni & festorum qvorundam.
- - IV. agit de Talbyrdingo sive cyclo magno Paschali, qvot litteras punctatas, cyclos solis & lunæ contineat, qvosnam alios cyclos comprehendat, de cyclorum lunæ & solis usu.
- - V. de dispositione cycli solaris & litterarum dominicalium in digitis.
- - VI. de regularibus & epactis solis sive concurrentibus & amborum usu, & versibus nonnullis diæteticis.
- - VII. agit de dispositione & usu litterarum punctatarum & dominicalium per digitos & nomine Fungonis.
- - VIII. agit de festo annunciationis Mariæ per computum digitalem inveniendo.
- - IX. de clavibus festorum & terminis paschalibus.

III. PARTIS

Cap. I. agit de Othino & filiis ejus.
- - II. de longitudine qvarundam navigationum & prima Islandiæ inventione.
- - III. recenset Episcopos & Abbates Islandiæ & Grönlandiæ.
- - IV. recenset nomina sinuum circa Islandiam.
- - V. recenset insulas juxta Norvegiam sitas.
- - VI. de fletu Christi, sangvinis sui emanatione & judicio extremo.
- - VII. de iride ejus coloribus & horum significationibus.
- - VIII. de qvatuor conciliis oecumenicis.
- - IX. de filiis Noæ qvas orbis partes occupavere.
- - X. de variarum gentium forma & natura.
- - XI. de fluminibus in globo terraqveo.
- - XII. de lacubus & fontibus.
- - XIII. de Vermibus.
- - XIV. de virginibus Colnensibus.
- - XV. de miris in Judæa homuncionibus.
- - XVI. de ætate mundi.
- - XVII. de Trajano imperatore.
- - XVIII. de Antonio imperatore.

Cap. XIX.

AD LECTOREM.

Cap. XIX. de Theodoſio & Juſtiniano imperatoribus.
- - XX. de Conſtantino imperatore.
- - XXI. de Mauritio, Phoca & Heraclio imperatoribus.
- - XXII. de qvatuor Archiepiſcopis.
- - XXIII. de Joſva principe judicibus & Saulo rege.
- - XXIV. de ſignificationibus harum rerum capitis præcedentis.
- - XXV. de Davide.
- - XXVI. de ſanctis ſignificationibus, qvæ ex hiſtoria Davidis eliciuntur.
- - XXVII. de qvinta mundi ætate.
- - XXVIII. de Belo, Nino, Semiramide & qvatuor Monarchiis.
- - XXIX. de Trojanis.
- - XXX. de ſexta mundi ætate.
- - XXXI. de Thodoſio & filiis ejus Theodoſio juniore, Martiano & Valentiniano, Leone ſeniore, Anaſtaſio, Juſtiniano magno, Juſtiniano juniore, Tiberio Conſtantino & Mauritio imperatoribus.
- - XXXII. de nominibus Regum ſive Magorum orientalium, vaſione qvadam & exemplo qvodam.

IV. PARTIS

Cap. I. agit de Abrahamo primo Aſtronomiæ inventore, prima Paſchatis inſtitutione, ſemeſtrium Islandicorum initiis.
- - II. de initio jejunii Jolenſis & Feſti nativitatis, intervallo inter hoc & hyemem dimidiatam, definitionibus anni & partium ejus, longitudine anni ſolaris & lunaris, de ætate lunæ Februariæ anno bisſextili.
- - III. de cauſis æſtuum maris & ventorum, & aliis nonnullis huc pertinentibus.
- - IV. de ſupputatione lunationis, ſub diviſione aſtronomica temporis & cauſa qvadam æſtus maris.
- - V. agit de reformatione Calendarii Julii Cæſaris, ſaltu lunæ, convenientia phaſium lunæ cum phænomenis æſtus maris, motu ſolis, lunæ & ſtellarum comparativo, de numero ac temporibus æſtuum maris, inæqvali diſtantia ſolis a terra & inæqvali mora ſolis in ſingulis ſignis.

AD LECTOREM.

Cap. VI. de determinanda maxima & minima diſtantia ſolis a terra.

- - VII. agit de qvadrante aſtronomico, partibus terræ habitabilibus, ſitu geographico magni oceani, methodo obſervandi ſphæricitatem terræ.

- - VIII. de alia methodo obſervandi ſphæricitatem terræ, de qvadrante & ſitu ejus inter obſervandum & obſervationum veritate.

- - IX. de methodo per qvadrantem inveniendi latitudinem loci ſive elevationem Poli, phænomenis qvibusdam motus ſolaris in ſphæra parallela, declinatione ſolis, motu communi & proprio, motu lunæ, æſtu maris & cometis.

- - X. de diviſione Zodiaci in ſigna & gradus, tempore motus proprii ſolaris, tempeſtatibus anni, temporibus ſolſtitiorum & æqvinoctiorum.

- - XI. de ratione menſurarum qvibus locorum diſtantiæ ſolent determinari, magnitudine globi terraqvei, & tempore qvo circum navigari poteſt.

- - XII. de determinatione qvadam Paſchatis & Pentecoſtes, temporis mundi conditi & epocharum qvarundam inſigniorum in hiſtoria ſacra.

- - XIII. de determinatione plurium epocharum inſigniorum in hiſtoria ſacra, qvarum præcipua epocha nativitatis Chriſti.

- - XIV. agit de mutua ratione & comparatione partium temporis, origine diei intercalaris & appendicis æſtatis, introitu hyemis menſium ejus & feſti nativitatis.

- - XV. de clavibus, earundem uſu & diſpoſitione & recenſione characteriſticarum ſeptuageſimæ.

- - XVI. de computo qvodam qvi ætatem lunæ ſpectat, fallibilitate ejus certis annis cycli lunaris, ætate lunæ, initiis alicqvot menſium, pro variis annis cycli lunaris.

- - XVII. de explicatione & recenſione clavium majorum per totum cyclum lunarem.

- - XVIII. de determinanda characteriſtica ſeptuageſimæ, anno biſſextili & cycli lunaris decimo nono, determinatione ætatis lunaris, octava die feſti Nativitatis per totum cyclum lunarem.

Cap. XIX.

AD LECTOREM.

CAP. XIX. de initiis & magnitudine cyclorum, anno cautelari, concurrentibus & regularibus, characteriſticis paſchatis, introitu Qvadrageſimæ, ordine computi ad determinandum Paſcha & introitum Jejuniorum, numero hebdomadarum a feſto Nativitatis ad Qvinqvageſimam.

- - XX. agit de ſemeſtribus Islandicis, tribus menſibus qvi ſunt Islandiæ peculiares, initiis & characteribus literalibus jejunii qvadrageſimalis, determinatione lunarum characteriſticarum pro feſtis primariis & lunis abundantibus per totum cyclum.

- - XXI. agit de motu ſolis in ſignis Zodiaci, cauſa anni biſſextilis, menſibus ſolaribus & lunaribus, anni qvantitate, regularibus & epactis, ætate lunæ invenienda.

- - XXII. de ortu & uſu concurrentium, identitate characteririſticæ Septuageſimæ & Paſchatis, æſtatis appendice definienda, Calendario commatum, duobus alphabetis & Paſchate definiendo.

- - XXIII. de determinandis diebus illis in qvos incidunt initia ſemeſtrium, & ſeptimanis in qvas feſta qvædam incidunt.

- - XXIV. agit de initiis jejuniorum Qvadrageſimalium, literis ſuis tabularibus & punctis in Talbyrdingo, definiendâ Paſchatis in Talbyrdingo characteriſticâ, relative ad Mariæ feſtum per totum cyclum lunarem; ſitu feſti annunciationis & Paſchatis pro ſingulis Qvinqvaſimis per ſingulas litteras punctatas, determinando numero dierum æſtatis & hyemis.

- - XXV. de tribus jejuniorum qvadrageſimalium introitibus, qvi nunqvam fallunt, qvoties in cyclo Paſchali figulæ ſpecies introitus recurrant, die Rogationum & feſto Mariæ, qvoties in certos dies Paſchales incidat.

- - XXVI. de ſpecie qvinqvageſimæ pro vario ſitu Feſti annunciationis per totum cyclum lunarem determinanda, durationе jejunii feſtum Jolenſe præcedentis. Ætate lunæ definienda, qvæ octava die feſti Nativitatis in cælo comparet, lunis characteriſticis, abundantibus & concurrentibus.

CAP. XXVII. de determinandis diebus primo & ultimo eorum, qvi intra jejunium Qvadrageſimale fixi continentur, ſitu feſti annunciationis variis annis cycli lunaris determinando, & qvoties in cyclo Paſchali idem ſitus recurrat.

CAP. XXVIII. de die luſtratonum, qvoties in cyclo paſchali & ſolari dies paſchales offendat, initiis menſium in ſemeſtribus Islandicis, Qvatembribus, initiis æſtatis & diebus Rogationum, intervallis inter Paſcha, Rogationes & Pentecoſten.

CAP. XXIX. de ætate lunæ Januariæ, octava die feſti Nativitatis, anno cycli primo, eadem per Epactas invenienda ſingulis annis cycli lunaris, differentiis ætatum lunarium, ſingulorum menſium initiis cum ſuis exceptionibus, tempore initio & ordine introituum Qvadrageſimalium, & ordine Talbyrdingi.

CAP. XXX. de æſtatis appendice, introitu æſtatis & hyemis cum ſuis exceptionibus & cautelis, mutatione Qvinqvageſimarum & concurrentium anno cautelari.

CAP. XXXI. agit de rationibus cyclorum minorum ad cyclum veterem, intervallis inter feſtum Nativitatis & hyemem dimidiatam, & characteribus eorundem, terminis feſti Nativitatis, annis cyclorum ſolis & lunæ, qvibus obtinent ſingula, cauſa & loco appendicis æſtatis.

CAP. XXXII. de diviſione hebdomadis & mutua ratione particularum temporis, origine & inſertione diei intercalaris, temporibus ſolſtitiorum & æqvinoctiorum.

CAP. XXXIII. de prognoſticis tempeſtatum, fertilitate & ſterilitate terræ & aliis eventibus contingentibus, pro vario ſitu feſti Nativitatis in hebdomada.

Fuit hic totius Rymbeglæ conſpectus, in cujus parte prima ſecunda & qvarta ſæpius occurrit mentio Talbyrdingi, a qvo multa ita dependent, ut ſine ipſo intelligi neqveant, qvo veteres Islandi ad has tres Rymbeglæ partes augendas & amplifandas multum

tum uſi ſunt, hinc ad ſatisfaciendum lectori curioſo & harum rerum ſtudioſo voluit editor illuſtriſſimus Talbyrdingum brevibus & neceſſariis commentariis illuſtratum Rymbeglam comitari; cum rariſſimus hodie ſit & pauciſſimorum verſetur manibus, ut nihil deſideraret eorum, qvæ ad librum hunc intelligendum & computum exercendum proſunt.

Inventus fuit hic Talbyrdingus inter cætera legati Magnæani, unde ipſum habuerit, non conſtat, inſertam ei inveni Schedulam, in qva B. Arnæ Magnæi propria manu hoc notatum: litteræ punctatæ ultimæ columnæ verticalis verſus dextram exſcriptæ ſunt juxta antiqviſſimos annales Reſenianos inter ſe collatos.

Lector attentus videt, numeros ſimplices decadibus centenariis & millenariis ſubſcriptos, ad ſiniſtram lineam in columnis verticalibus, ita jungendos illis eſſe, ut pro dextimis habeantur. Ita ex. gr. in Talbyrdingi principio, columnæ ſiniſtimæ numero ſupremo 76, ſubſcripti ſunt ad dextram numeri 7, 8, 9, qvi cum 70 jungendi ſunt & legendum 77, 78, 79.

Somnia qvædam ficta & fabuloſa in latinum ſermonem verſa, Rymbeglæ etiam ſunt annexa, qvod Oddo Aſtronomo tribuantur, cujus obſerva-

tiones

tiones Part. I. Cap. XVI. recenſentur, licet vix credibile videatur, talium inanium fictionum & fabularum authorem ipſum exſtitiſſe, ſed veroſimilius ab aliis ei affictas eſſe.

Ultimo comitantur Rymbeglam duo veterum Islandorum Horologia, qvorum prius Epiſcopi Arneſonii, poſterius Finni Johannæi Theologiæ Doctoris & Epiſcopi, cum enim hæc horologia tanqvam horarum qvidam computus conſiderari poſſint, haud inconvenienter calci Rymbeglæ annectuntur. Vale Lector benevole!

Scribebam Havniæ die XVI^to^ Calend. Junias Anni MDCCLXXX.

Stephanus Biörnſen.

RYM-

RYMBEGLA.

I. PARTUR

UM LESRYMID.

RYMBEGLA.

HIER HEFST FORMÁLI BÓKARINNAR RYMBEGLU, EPTIR ÞVI SEM HENNAR HÖFUNDUR HEFUR TILSETT.

Bók ſiá er ſamannſett af frædi margháttadri, ſumri (a) ſkilſamlegre enn ſumri óviſsri, þvíad til þeſsarar frædi er nytt miög giörla þad, er fyrri menn hafa til gamans haft í umrædu. Er þad ſumt (b) nytt ad rádnu, ſumt er órádnara, hvört iafnt er ſem talt er. Ecki hefi eg þad ritad er eg vita víſt ad aungvo gegni. Nú hafe þad hver af þeſsum frædum til ſkiemtunar er ſkapfellſt er; enn nyte þar betra fródleiks, er þeſs verdur koſtur. Enn ónyti ei ſvo þetta, ad vilia heldur ecke í vita. Enn af því ad tölur eru (c) tvennar, ſumar af rymtali því er á bókum ſtendur; enn ſumar af frædi vitra manna: Biarna Preſts (d) Þorgeirsſonar, eda Stiörnu Odda; ſumum ſtödum er mídur vöndud fyrerſögn; þá tekur bókinn nafn þadann og heitir Rymbegla, þvíad hun mun ſo þikia ſæma hiá godu rymtali, ſem

(a) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá: ſkilianlegri, *intellectu facili.* (b) nytt og rádid, *utile & exploratum.* (c) kunnar, *cognitæ.* (d) Bergþorſonar, *Bergthori filii.*

RYMBEGLA.

HIC INCIPIT PRÆFATIO LIBRI RYMBEGLÆ, PROUT AUTHOR IPSAM APPOSUIT.

Hic liber conſtat ex doctrina multiplici, partim explorata partim incerta. Nam ad hanc doctrinam literis tradendam iis apprimè ſum uſus, de qvibus priſci eruditi ad delectationem inſtituere ſermones. Horum alia tanqvam perſpicua ſunt ad uſum translata, de aliis minus exploratum, num veritati conſentanea ſint, qvæ putantur. Non ego ea ſcripſi qvibus nihil ſubeſſe veri certo ſcivi. Ex hac vero doctrina qvilibet utatur iis ad delectandum ſe, qvæ maximè ſunt ad palatum, hæc autem non rejiciat, qvod ignorare malit. Sed cum duplex hujus computi ratio ſit, cum pars ejus è Calendariis ſcriptis, pars e ſapientium virorum: ex. gr. Biarni Sacerdotis, Thorgeiri filii, & Oddi Aſtronomi obſervatis hauſta ſit, in nonnullis etiam locis ſtylus rudior, liber inde nomen accepit & Rymbegla vocatur. Namqve tantum pretii ſtatuendum ei præ bono computo; qvantum fabricæ diſtortè deformi præ formoſa.

ſem begla hiá fögru ſmídi. Þetta ſkal til marks, þar ſem (e) órádnaſt er, hvert nockru gegnir þad er talt er. Giæti Gud leſenda og (f) giörenda.

I. Cap.

HVER FIRST SETTI RYMTAL.

1. §.

Gud baud Moyſi vin ſinum í lögmáli at gaumgiæfa tungltal og halda Páſka þá er tungl væri XIV nátta. Er þad rymtal ellſt og ædſt er Gud baud hönum. Enn at vita hve til þeſs ſkal telia, þá eru mörg (g) atferli, og koma þó öll til eins ef riett er ad farid.

2. §.

Hier greinir innihald bókarinnar: 1) Fyrſt er mánada tal ed meira; 2) þá er mánada leingd; 3) þá er um Pacta tölur; 4) þá er um tungl hlaup; 5) þá eru Pactar kiendir; 6) þá er vikna-

(e) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá: rádnuſt, *maxime perſpicuum.* (f) heirenda, *audientes.* (g) riett atferli, *methodi rectæ.*

Fragmentum Blandæ - - - - - - - - - - - - - - - - -

Ath þad tiniſt eigi leingur til loks, enn naudſyn heldur til at hafa, verdur tungl talit fyrir því er þad ſkal til föſtu gánga merkis ok ſvo Páſka halds. Enn af því ath bóktali verdur ath taka rimtalit, enda verdur vit þau ath blanda Islendſkri liódeiſku í ſumum ſtödum, til þeſs ath her megi ſkyrt verda ólærdum mönnum; þá ſkal ſiá Skrá þadann af nafn taka og heita Blanda, fyrir því ath ſamann er blandat ſkyldu tali og óſkyldu. Enn til marks hvar þeir þætter eru, er óſynt er ath ſvo ſe jafnt ſem talit er, þá er giört yfir uppi í þátta talinu merking ſiá: ▬▬ og heitir hun Obelus, þá merking giördu menn fordum þar yfir, er þeir efudu hvert ſatt væri ſagt edur eigi. Enn til þeſs ath þá ſie hægra at leita þeſs er madur vill forvitnaſt, þá er ſkipad í þáttu allri Skrá þeſsi á þeſsa lund.

moſa. In re minimè explorata, hoc ſit criterium veritatis, ſi cum vero conſentire deprehendatur qvod computo elicitur. Legentes & exercentes Deus cuſtodiat.

CAP. I.

DE PRIMO COMPUTI ECCLESIASTICI AUTHORE.

§. 1.

Deus in lege præcepit amico ſuo Moſi conſiderare computum lunæ, & luna decimâ qvartâ Paſcha celebrare. Eſt autem ille computus antiqviſſimus & nobiliſſimus, qvem Deus illi præcepit. Sed multæ dantur methodi ſciendi, qvomodo ea fini putatio ſit inſtituenda: qvæ, ſi legitimè procedas, omnes recidunt eodem.

§. 2.

Hic contenta hujus libri recenſentur: 1) *agitur de recenſione menſium majori;* 2) *tum de longitudine menſium;* 3) *tum de numeris Epactarum;* 4) *tum de ſaltu lunæ;* 5) *tum de doctrina Epactarum;* 6) *tum de computo hebdomadarum;* 7) *tum*

Fragmentum Blandæ - - - - - - - - - - - - - - - - -

Ne longius ad finem pateatur, qvam uſus neceſſitas reqvirit, cum ideo lunæ putentur, qvod introitus jejuniorum & Paſchatis celebrandi characteribus deſtinentur. Qvippe vero ex libris computiſtarum regulæ computandi ſunt hauriendæ, & idcirco idioma Islandicum locis nonnullis interſpergendum, ut illiterati Noſtrates capiant; hic libellus inde nomen accipit & Blanda (Mixtura) vocatur, qvia computi diſpares commiſcentur. Ut autem ſciatur, qvænam ſint illa capita, de qvibus non ſatis conſtat, vero ne conſentanea ſint an ſecus, qvæ putantur; in recenſione capitum ſupra lineam ponitur hoc ſignum ——, qvod Obelus vocatur, hoc ſignum priſci eruditi ſuper iis poſuere, de qvibus vera ne eſſent an ſecus, dubitarunt, ut autem facilius qvæ qværuntur, inveniantur, totus hic libellus in capita hac modo diſpeſcitur. Hactenus illa manca & mutila præfatio fragmenti Blandæ. Recen-

viknatal; 7) þá er miſſeris-tal Islendſkt; 8) þá er um föſtu inngánga; 9) þá er um Concurrentis ölld; 10) þá er um mánada tal ed minna; 11) þá er um Concurrentes ſiálfa; 12) þá er um Páſka ölld; 13) þá er um þad hvad ſkapad var á VII dögum; 14) þá er um Vikudaga ſtórmerki; 15) þá er um allda tal; 16) þá um (h) punta; 17) þá um ſæfar föll; 18) þá er Oddatal; 19) þá er um ſólmörk og ſólar gaungu; 20) þá um hlaupár; 21) þá um tungl gaungu; 22) þá um planetur; 23) þá um hve dægur ſkal deila; 24) þá hve ſtiörnur ſtanda.

3. §.

I Pacta ölld eru XIX ár; ár heitir II miſſiri; í miſſiri eru mál tvö; í máli eru mánudir þrir; í mánudi vikur vel ſo IV; í viku dagar VII; í dege dægar II; í dægre ſtundir XII. Þad þarf fyrſt ad vita, hvad mánudir heita, og þad hve nær hver kemur, eda hve margar (1) nætur filgia.

II.

(h) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá og Blanda: um náttatal, *de numero noctium, qvod rectius noctes enim non puncta in cyclis putantur.*

Recenſionem capitum fragmenti Blandæ ipſo facto exſcribere, ſupervacaneum, cum nihil aliud eſſet, qvam repetitio ejusdem, etenim recenſio Blandæ cum recenſione Rymbeglæ convenit materialiter, niſi qvod Rymbegla in ſua recenſione omittat caput de terminis, ſive lunis characteriſticis feſtorum principalium. Formaliter & in ordine recenſendi paululum diſcrepant. De authore computi Eccleſiaſtici & Aſtronomiæ habet aliqvid Blanda, qvod in priore parte Rymbeglæ non occurrit; ſed in altera illa, qvæ ex Num. 624. legati Magnæani exſcripta fuit. Cæterum author Blandæ obelo ſignavit hæc capita: 1) qvinam fuerint primi computi Eccleſiaſtici Authores; 2) caput de Cyclo Paſchali; 3) de Magnalibus feriarum; 4) de numero noctium in Cyclo Paſchali; 5) de Oddi putatione; 6) de ſignis ſolaribus. Hi ſunt igitur illi articuli, de qvorum veritate authori Blandæ ſcrupulus aliqvis remanſit, ad qvem ſignificandum more veterum eadem obelo

de computo ſemeſtrium Islandicorum; 8) *tum de initiis jejuniorum*; 9) *tum de Cyclo concurrentium*; 10) *tum de recenſione menſium minore*; 11) *tum de ipſis concurrentibus*; 12) *tum de cyclo Paſchali*; 13) *tum de iis qvæ ſepteni diebus creata ſunt*; 14) *tum de magnalibus feriarum*; 15) *tum de calculo cyclorum*; 16) *tum de punctis*; 17) *tum de æſtu maris*; 18) *tum de Oddi putatione*; 19) *tum de ſignis ſolaribus & motu ſolis*; 20) *tum de anno Biſextili*; 21) *tum de motu lunæ*; 22) *tum de planetis*; 23) *tum de partitione dierum*; 24) *tum de ſitu ſtellarum.*

§. 3.

Cyclus Epactarum eſt novem decem annorum ſyſtema; *duo ſemeſtria conjunctim, annus dicuntur*; *in ſemeſtri continentur duo trimeſtria*; *in trimeſtri menſes tres*; *in menſe hebdomades qvatuor, paulo plus*; *in hebdomade dies ſeptem civiles*; *in die civili duo ſemidies civiles*; *in ſemidie civili, horæ duodecim. Primo ſciendum, qvænam ſint nomina menſium, & qvot noctes qvemlibet comitentur.*

CAP.

obelo notavit. His ergo cum Rymbegla collatis patet veriorem eſſe lectionem (e) órádnaſt qvam rádnaſt, & ratio datur ſuſpicandi corruptum eſſe hunc locum in exemplaribus Rymbeglæ, ita ut exſcribentium oſcitantia omiſſa ſit obeli nota, & ſcribendum eſſe: Þetta —— ſkal til marks, Þar ſem órádnaſt er og hvert nockru gegnir, Þad ſem talid er: *Hic obelus* —— *eſto ſignum rei minimè exploratæ, & ſi cum veritate conſentit, qvod putatur.*

(1) Noctis vocabulum apud ſcriptores Romanos pro die civili ſive nycthemero nunqvam accipitur nec apud veteres computiſtas principes ſic accipi invenies. Veteres igitur Islandi aut certe aliqvi recenſioris ævi computiſtæ ſeptentrionis ſecundarii, hunc vocabuli ſignificatum in computum eccleſiaſticum invexerunt, idqve fortaſſis hac de cauſa; qvòd diem civilem â veſpere præcedenti vel etiam â media noſte inchoarunt, ut nox diem civilem ducere, ejusqve pars principalis

eſſe

II. Cap.

UM MÁNADA TAL HID MEIRA.

4. §.

September heitir hinn fyrſte mánudur í Pacta ölld, hann kemur viku fyrir burdardag Mariu og fylgia hönum fimm nætur. Annar heitir October, hann kemur tveim nóttum eptir Michaelis meſſu, hönum filgia enn V nætur. Þridie heitir November, hann kemur á allra heilagra meſſu, hönum filgia VII nætur. Fiordi heitir December, hann kemur eirni nótt eptir Andreas meſſu og filgia hönum VII nætur.

5. §.

Fimti heitir Januarius, hann kemur áttadag Jóla, hönum filgia IX nætur; þá er upphaf meſſudaga ryms, og þá ſkiptaſt (2) Primſtafir. Siötte heiter Februarius, hann kemur Brigidar meſſu, hönum filgia X nætur; þar kemur hlaupár á hönum. Siö-

---

eſſe ipſis videretur. Ab occaſu ſolis diem olim inchoarunt Auſtriaci, Bohami, Marcomannii, Sileſii; a media nocte Hiſpani, Luſitani, Angli & Belgi, prout ex *Plinio*, *Cenſorino*, *Macrobio*, aliisqve authoribus probat *Ricciolus* in Almag. Libr. I. Cap. 28. Tom. 1. De Germanis refert *Tacitus* de Moribus Germ. Cap. 11., & de Gallis *Cæſar* Libr. 6. Bell. Gall. Cap. 18., qvod noctes non dies numerarint, qvanqvam aliam rationem cur Galli ita fecerint, reddit Cæſar, nempe qvod a Dite Patre ſe prognatos prædicent. Ergo his gentibus nox diei civilis caput erat, & hinc noctis vocabulo ſynecdochice pro die civili utebantur. Proinde, licet hic ſignificatus apud ſcriptores Romanos non reperiatur; tamen hac ætate plusqvam ferrea, hanc ſynecdochen retinebo, & in toto hoc Rymbeglæ tractatu ad preſſius inhærendum authoris ideis in verſione etiam latina adhibebo.

(2) Subintelligendum venit: lunarum, ut ita concipiendum ſit: characteres primarum lunarum ineunte Januario mutantur. Veteribus computiſtis primariis, luna prima idem

CAP. II.

DE RECENSIONE MENSIUM MAJORE.

§. 4.

In Cyclo Epactarum menſis primus appellatur September, is una hebdomade venit ante diem natalem Mariæ, ipſum qvinqve noctes comitantur. Secundus vocatur October, is duabus noctibus poſt feſtum Michaëlis introit, & ipſum etiamnum qvinqve noctes comitantur. Tertius dicitur November, ille venit feſto omnium Sanctorum, illum ſeptem noctes comitantur. Qvartus December ſalutatur, ille nocte una poſt Andreæ feſtum introit, ipſum etiam ſeptem noctes ſeqvuntur.

§. 5.

Qvintus Januarius nuncupatur, ille octava die feſti nativitatis venit, eum novem noctes ſeqvuntur; tunc incipit calendarium Feſtorum & characteres primarum mutantur. Sextus Februarius ſalutatur, ille feſto Brigidæ introit, eum decem noctes ſeqvuntur; in eundem incidit annus biſextilis. Septi-

idem eſt ac luna naſcens, ſive accuratius; noctem unam nata, nam qvo loco ſitus eſt numerus aureus currens in calendario, ex. gr. initio Januarii aureus III; ibi luna anno Cycli tertio, ineunte Januario eſt prima, hoc eſt noctem unam nata. Ita luna ſecunda, eſt duas noctes, tertia tres noctes nata &c. Hac itaqve locutione veterum computiſtarum principum in hoc tractatu ſæpius utar, qva ſæpiſſimè per totum opus computiſticum uſus *Beda*. Ergo characteres primarum ſunt numeri aurei in vetere Calendario Romano, qvi qvoniam, variante anno cycli decem novennalis, variantur; mirum non eſt eos, ineunte Januario annuatim variari, cum cyclus decem novennalis & numerorum aureorum â menſe Januario proficiſcatur, tum etiam, qvia ineunte anno novo incipiunt feſta nova; eatenus computus eccleſiaſticus a Januario progredi cenſetur; qvanqvam etiam alia ratione a Paſchate proficiſcatur.

Siöunde heitir Martius, hann kemur fimm nóttum epter Matthias meſſu, (3) þá kallar alþída (i) hlaupár, þar filgia IX nætur. Atti heitir Aprilis, hann kemur viku eptir Mariu meſſu í föſtu, þar filgia X nætur. Níundi heitir Maius, hann kemur tveggia Poſtula meſſu, þar filgia XI nætur. Tíundi heiter Junius, hann kemur (k) átta nóttum fyrer Columba meſſu, þar filgia XII nætur. Ellefti heitir Julius, hann kemur tveim nóttum epter Peturs meſſu og Pauls, hönum filgia XIII nætur. Tólfti heiter Auguſtus, hann kemur þrem nóttum epter Olafs meſſu, hönum filgia XIV nætur.

III. Cap.

UM MÁNADA LEINGD.

6. §.

Nú ſkal kenna þad hvadann ſiá nátta tala kemur, er mánudum filgir, (og heitir þetta mánada tal ed meira, eda Regulares lunæ). Leingd tveggia miſſera er CCC tólfræd og V nætur umfram; nú verdur þad jafnlángt: mánudir XII þrítug nátta, og CCC nátta, enn þá verda umfram V nætur þær er ecki eru med taldar, og ſkulu þær V filgia inum fyrſta mánudi, og at alldar upphafi ſkal (4) V nátta gamallt tungl, þá er September kemur,

(i) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá og Blanda: Þá kallar alþyda hlaupárs meſſu, *tunc vulgus feſtum anni biſextilis appellat.*

(k) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá: eirni nótt eptir Peturs meſſu milli meſſu meyar. *Sed omnino male, locus enim in exemplari eſt depravatus, & ſcribendum:* eirni nótt epter Petronellæ meyar meſſu, *una nocte poſt feſtum virginis Petronellæ, quod fixum eſt in ultima die menſis Maji.*

(3) Locus Biſexti eſt dies vigeſimus qvartus Februarii, in qvem etiam incidit Matthiæ

Septimus dicitur Martius, is qvinqve noctibus poſt Matthiæ feſtum introit, tunc vulgus annum biſextilem appellat, eum novem noctes comitantur. Octavus Aprilis appellatur, is unâ ſeptimanâ poſt feſtum annunciationis Mariæ introit, eum decem noctes ſeqvuntur. Nonus Majus ſalutatur, is duorum Apoſtolorum feſto venit, ipſum noctes undecim comitantur. Decimus dicitur Junius, is octo noctibus venit ante feſtum Columbæ, ipſum noctes duodecim ſeqvuntur. Undecimus Julius appellatur, is binoctio poſt feſtum Petri & Pauli introit, ipſum noctes tredecim comitantur. Duodecimus ſalutatur Auguſtus, is trinoctio poſt feſtum Olafi introit, ipſum noctes qvatuordecim comitantur.

CAP. III.

DE LONGITUDINE MENSIUM.

§. 6.

Docebo jam unde numerus ille noctium oriatur, qvæ menſes comitantur (atqve hæc recenſio menſium major vocatur, ſive Regularium lunæ). Duo ſemeſtria longa ſunt noctes trecentas duodenariè plus qvinqve; menſes vero duodecim numero noctium triceni, exæqvant noctes trecentas duodenariè, at noctes qvinqve ſuperſunt non connumeratæ, qvæ menſem primum comitentur, proinde cycli principio luna qvinta ſit, ineunte Septembri

Matthiæ feſtum, qvovis anno communi; ſed anno biſextili uno die poſtponitur, ergo vulgus diem vigeſimum qvartum Februarii, cum ratione qvadam appellat annum biſextilem, cum ſedes ibi ſit diei intercalari. Recte etiam vulgo dicitur feſtum anni biſextilis, cum ſit revera Matthiæ feſtum à ſede viciniſſima diei intercalaris ſumta denominatione.

(4) Ex eo qvod omnes dies anni ſolidi trecenti ſexaginta qvinqve, duodecim menſes

kemur, hann er þrítugur ad náttatali; enda skal þad tungl þrítugt er þá var V nátta er hann kom, og verda hans epter V nátta, þá er tungle er lokid, skulu þær V filgia October; selur September jafnmargar af hendi sem hann tók vid. October er XXX nætur ad leingd; enn tungl þad er hann tók vid skal nótt midur enn þrítugt, og verdur þá tungl tveim nóttum yngra enn mánudurinn, selur October af því tveim nóttum fleira af hendi; enn hann tók vid, og filgia af því VII nætur November. Hann er þrítugur ad leingd, og er tungl hans þrítugt, selur hann af því jafnmargar nætur af hendi sem hann tók vid.

7. §.

December tekur vid VII nóttum, hann er nótt meir enn þrítugur; enn hann á nótt yngra tungl enn þrítugt, og koma þær tvær nætur, er mánudurinn er (l) elldri enn tungl vid hinar VII, er hann tók vid, selur hann af því IX nætur Januario.

Janua-

(l) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá og Blanda: leingri, *longior*, *concinnius de menſe dicitur*, *quam* elldri.

ſes tricenarios qvinario excedant; ſive, qvod eodem recidit: ex partitione dierum totius anni per triginta & qvinario reſiduo, intelligi neqvit, cur anno cycli decem novennalis primo, ineunte Septembri; luna ſit qvinta & conſeqventer cur Septembri qvinqve Regulares conveniant. Regulares autem appellant computiſtæ numeros dierum, qvi ſingulorum menſium calendis ſunt affixi; immotiqve conſiſtunt, lunares autem, de qvibus hic ſermo, ſunt numeri dierum, qvi cum Epactis conjuncti ætatem lunæ in calendis menſium exhibent. At ratio vera & genuina continetur in eo ſitu, qvem menſes anni Ægyptiaci habent in anno Romano Juliano, nam Romani ſuum calendarium ab Alexandrinis acceperunt. Ultimo die qvinqve Epagomenarum, menſem ultimum Meſori inſeqventium, in calendario Alexandrino erat luna prima, cui, qvoniam vigeſima octava Auguſti reſpondet, erat etiam hac ipſa die luna prima in calendario Romano, unde ſtatim ſeqvitur calen-

tembri; eſt ille numero noctium tricenarius, cujus etiam luna tricenaria, qvæ ipſo ineunte fuerat qvinta, cujus ideo qvinqve noctes ſuperſunt, lunatione completa; qvæ Octobrem comitentur, ut September, qvot acceperat totidem reddat. October noctes unam & triginta longus eſt, & luna qvam accepit noctium viginti novem ſit, ſit igitur luna noctibus duabus menſe junior, & hinc October plus duabus noctibus tradit qvam acceperat, unde ſeptem noctes Novembrem ſeqvuntur. Eſt ille triginta noctes longus, & ſua luna tricenaria, hinc totidem ac acceperat reddit.

§. 7.

December ſeptem noctes adſciſcit, eſt is tricenarius, plus nocte una; & habet lunam nocte una juniorem tricenaria, proinde duæ noctes qvibus menſis lunatione major, reliqvis ſeptem qvas adſciverat accedunt, hinc novem noctes Januario reddit.

calendis Septembribus eſſe qvintam, cum a vigeſimo octavo Auguſti inclusivè ad calendas Septembris etiam inclusivè sint qvinqve dies, Cyclum vero Epactarum Alexandrini â vigeſima octava Auguſti, at Romani eos imitati, â Septembri inchoarunt. Qvod ſi menſes anni Ægyptiaci in anno Romano Juliano ſitum alium habuiſſent; alii qvoqve Regulares obtinuiſſent in calendario Romano, rectè vero reddita ſtabilitaqve ratione Regularium pro Septembri; ſeqvitur inde legitimè multitudo Regularium menſium omnium cæterorum eo qvidem ratiocinio, qvo utitur author Rymbeglæ. Qvanqvam, ſi dicendum qvod res eſt, *Dionyſius* exiguus conditor calendarii Romani, hac methodo ad cognitionem regularium non pervenit; ſed calendarium Alexandrinum contemplando, obſervavit ſitum menſium anni Ægyptiaci in anno Romano; atqve ita ex calendario Alexandrino Regulares exeerpſit, ita ex. gr. obſervavit anno cycli primo Neomeniam incidere in vigeſimum ſeptimum Phamenoth & inſeqventis Menſis Pharmuthi ſextum, in calendas Aprilis; & hinc concluſit Regulares Aprilis eſſe decem & in calendarium Romanum transſcripſit, vid. apud *Petav.* Libr. 6. cap. 2. Calend. Alex. de doctr. temp.

Januarius er XXXI; enn hann á tungl þrítugt, verdur því ein nótt ad mismun tungls og mánadar, ſelur hann af því X nætur af hendi. Þá er Februarius XXVIII ad leingd; enn hann á tungl nótt midur enn þrítugt, og verdur mánudurinn nótt ſkemri enn tunglid, og ſelur hann af því nótt færra af hendi, enn hann tók vid, og tekur Martius IX nætur. Enn hann er ein nótt og XXX ad leingd; enn hann á tungl XXX, verdur þar mánudurinn nótt leingri enn tunglid, tekur af því Aprilis X nætur. Nú er hann XXX; enn tungl hans nótt midur enn XXX, ſelur hann af því nótt fleire af hendi enn hann tæke vid. Majus tekur XI nætur og er XXX ad leingd, enn tungl hans XXX, og ſelur hann nótt fleira af hendi enn hann tók vid.

8. §.

Junius er XXX ad leingd, enn tungl hans er nótt yngra, og ſelur hann af því XIII nætur af hendi; enn hann tók vid XII nóttum. Julius er XXXI, tungl hans er XXX; ſelur hann af því XIV nætur af hendi. Auguſtus er XXXI, tungl hans er XXIX, og verda þar tvær nætur ad mismun tungls og mánudar, og tekur September þá XVI nætur. Nú er komid til móts ſem hóſſt, at September hinn fyrri miſſiri, og ſkal at ſlíkum hætti hver miſſiri, ſem hier er talt af enum fyrſtu (5), og verdur

(5) Qvia Regulares indicant ætatem lunæ anno primo cycli Epactarum, ſunt autem Regulares Septembris qvinqve; Januarii novem, ergo anno cycli primo, octava die feſti Nativitatis, hoc eſt, calendis Januariis, ætas lunæ qvatuor noctibus excedit ætatem ejus ineunte Septembri; unde per ſolos regulares patet veritas aſſerti authoris, qvond annum cycli primum, ſi Epactas undecim addas ſigillatim regularibus utriusqve menſis; erit luna anno cycli ſecundo ineunte Septembri decima ſexta; ineunte Januario vigeſima; ergo differentia qvatuor ut ante, & conſeqventer regula etiam vera pro anno cycli ſecundo. Pro anno cycli tertio adde regu-

Januarius conſtat noctibus triginta & una, & lunam tricenariam poſſidet, unde menſis lunationem excedit una nocte, hinc decem noctes tradit. Tum Februarius noctes viginti & octo longus, lunam habet nocte una tricenaria minorem, ideoqve menſis lunatione brevior evadit una nocte, proinde noctes una pauciores ac adſciverat reddit, unde novem noctes Martius adſciſcit. Eſt is noctes unam & triginta longus, & lunam tricenariam poſſidet, hinc menſis lunationem excedit nocte una, proinde decem noctes Aprilis accipit. At eſt ille tricenarius, luna ſua vero nocte una tricenaria minor, ideo noctes plus una reddit, qvam acceperat. Majus undecim noctes accipit, & unam & triginta noctes longus eſt, & luna ſua tricenaria, proinde noctes tradit plus una qvam acceperat.

§. 8.

Junius eſt triginta noctes longus, & luna ſua nocte junior una, qvod igitur noctes duodecim accepit, tredecim reddit. Julius conſtat noctibus triginta & una, at eſt luna ſua nocte junior una; unde qvatuordecim noctes auguſto reddit. Auguſtus eſt unius & triginta noctium ſyſtema, at ſua lunatio viginti novem, hinc menſis lunationem binoctio excedit, unde September ſedecim noctes adſciſcit. Jam ad terminum perventum eſt, a qvo cæptum, ſcil. à Septembri ſemeſtrium primorum, & qvemadmodum hic ſemeſtrium primorum putatio proceſſit, ita pro qvibusvis aliis procedet; proinde octava die

---

regularibus duplum Epactarum & habebis pro Septembri 27, pro Januario 31, qvia vero ætas lunæ nunqvam excedit triginta, abjectis triginta, remanet pro Januario I. proinde anno cycli tertio fallit regula & ineunte Januario eſt prima, at ineunte Septembri vigeſima Septima. Authoris igitur Regula omnibus annis cycli

verdur tungl fiórum nóttum ellra ávallt enn áttadag Jóla heldur enn þá September kemur.

IV. Cap.

UM PACTA TÖLUR.

9. §.

Svo verdur talit næſt rettu ad tungl hvert (6) hafi geingid hríng ſinn, hálfu dægri midur enn LX dægra. Nú þótti óhægra at telia hálfum dægrum enn heilum, og er af því talit annad tunglit elldra, enn annad yngra; enn þó eru öll jafn gömul. Skal ed elldra tunglit hafa XXX nátta (7), enn deigi einum færra; enn ed yngra tungl ſkal hafa XXX daga, enn nótt einni færri.

§. 10.

---

cycli Epactarum eſt vera, iis exceptis, qvibus ineunte Septembri, ætas lunæ excedit viginti ſex, cum hic ſit numerus maximus qvem luna Januaria tricenaria, qvaternario excedere poteſt, & cum ex regularibus, & Epactis ætas lunæ componatur; fallit regula, ſi Epactæ anni currentis excedant viginti unam, ſic enim qvinqve regularibus adjectis ſumma ſuperat viginti ſex. Ad finem hujus capitis addit Blanda hæc verba: nema þá væri ellra enn, *patet vero aliqvid deficere*, voluit nimirum author Blandæ exceptionem adferre, qvæ igitur ita ſuppletur: nema þá væri ellra enn XXVI nátta, *niſi tunc luna major ſit qvam vigeſima ſexta.*

(6) Antiqvi aſtronomi & principes computiſtarum, qvi calendaria condiderunt, menſem lunæ ſynodicum juxta motum medium aſſumſerunt dierum viginti novem civilium & duodecim horarum, ad commoditatem calculi omiſſâ annexâ ratione ſcrupulariâ, & ut commoditati, & captui vulgi tanto magis conſulerent, fictione qvadam adhibita, poſuerunt unam lunam tricenariam, ſive triginta dierum civilium completorum, qvam plenam appellabant, qvæ igitur lunatio peccat in exceſſu horis circiter duodecim; alteram inſeqventem poſuerunt viginti novem dierum

die feſti Nativitatis ætas lunæ ſemper erit qvatuor noctibus major, qvam fuerat ineunte Septembri.

CAP. IV.

DE NUMERIS EPACTARUM.

§. 9.

Calculus initur proximè verus, lunam qvamlibet ſexaginta ſemidiebus, minus qvadrante circulum ſuum percucurriſſe. Sed qvia difficilius viſum, per qvadrantes, qvam ſemiſſes diei civilis putare; una luna plena, altera cava putatur, omnes tamen lunationes ſunt pares. Luna plena ſit noctium triginta & dierum una minus, at cava dierum triginta & noctium una minus.

§. 10.

---

dierum civilium, etiam completorum; qvam cavam dixerunt, qvæqve horis duodecim in defectu peccat. Cæterum poſuerunt plenas & cavas conſtanter alternare, niſi qvatenus hæc alternatio Embolismis qvandoqve impediretur. Errat igitur Author Rymbeglæ, dum ſtatuit lunationem eſſe ſemidierum civilium ſexaginta ſex horis minus, ſive dierum civilium viginti novem & octodecem horarum, contra qvod ex veteri Aſtronomia notum erat, & a primariis computiſtis receptum. Locum autem Rymbeglæ corruptum eſſe, minus commodè ſtatuitur, cum in hac ſcriptione exemplaria omnia conveniant, verum pro hálfu dægri, ſcribendo: heilu dægri; error corrigeretur.

(7) Has ambages ignorant computiſtæ primarii, qvas ſine dubio veteres Islandi, aut certè recenſioris ævi computiſtæ nonnulli ſeptentrionis ſecundarii in computum invexerunt, ut lunam plenam dicerent habere noctes triginta, dies uno pauciores; cavam dies triginta, noctes una pauciores, qvam fictionem haud dubiè ideo fecere, qvod noctem diei civilis partem magis principem ſtatuerunt, & hinc lunæ plenæ, qvod præſtaret cavæ, triginta noctium prærogativam tribuere, á qva fictione in computo prorſus inutili, ſatius abſtinuiſſent.

10. §.

Nú eru á XII mánudum XXX^um, XII tunglfyllar, og yrde þá jafndriugt ef öll tungl væri þrítug. Enn af því at aunnur VI eru þrítug, enn aunnur VI, nótt midur; þá verda mánudirnir VI nóttum leingri, og skal þær nætur filgia láta hinum V, er í tveim missirum urdu umfram XXX^um. XII, og verda þad alltsamann XI nætur. Þær XI heita Pactar, skulu þær koma vid á hverium missirum vit þad er hin fyrri missiri var talid. Svo sem (m) ádur var: at í upphafe tungls er V nátta tungl er September kemur; enn þann annann (8) vetur koma XI vid þær V, og er af því XVI nátta tungl annann vetur alldar þá er September kemur, koma þá enn XI vid þær XVI, og verdur þá tungl XXVII, enn þridia vetur alldar er September kemur; þá koma enn XI vid, og verda alls átta ens fiorda tugar. Nú skal þar fella nidur XXX, enn þær VIII nætur er umfram eru, þær hefur September þá er enn fiórdi vetur alldar kemur.

11. §.

Þær XXX nætur er nidur eru felldar er tunglfylling heil, og heitir þad nytungl, kemur þad ed fyrsta í öllding enn þridia vetur alldarennar, sem nú var ádur talt, þad ár eru XIII tungl med XII mánudum, og heitir þad Embolismus. Enn þau ár er XII tungl filgia med XII mánudum, heita Communes. Enn þridia vetur er tungl VII nátta og XX, er September kemur og

(m) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá og Blanda: Svo sem ádur var talit: at í upphafi tungl-alldar, *scil. supra putatum est: ineunte cyclo lunari, quod rectius.*

(8) De vocabulo *hyemis*, ut supra de vocabulo *noctis*, nihil opus hic monuisse, quod synec-

§. 10.

At duodecim menſibus tricenariis, duodecem lunationes complentur, & hæ illis æqvarentur, ſiqvidem omnes lunæ tricenariæ forent. Atqvi ſex aliæ ſunt tricenæ, ſex aliæ nocte juniores; ſyſtema menſium ſex noctibus excedit ſyſtema lunationum, qvæ cæteris illis jungantur, qvibus gemina ſemeſtria exceſſere duodecim menſes tricenos. Proinde ex his omnibus undecim noctes conflantur, qvæ Epactæ ſalutantur, & ſingulis binis ſemeſtribus ſuperadduntur iis, qvæ præcedentibus computatæ fuerant. Scil. ſupra dictum eſt initio lunationum qvintam eſſe lunam ineunte Septembri. At hyeme ſecunda illis qvinqve undecim accedunt, & proinde ſecunda hyeme cycli ineunte Septembri, luna eſt decima ſexta, qvibus ſedecim, etiamnum ſuperaddendis undecim, tertia hyeme cycli ineunte Septembri luna fit vigeſima ſeptima, qvibus viginti ſeptem adhuc additæ undecim, conficiunt ſummam noctium triginta & octo, unde triginta ſubtractis. Octo reliqvas habet September ineunte anno cycli qvarto.

§. 11.

Triginta noctes omiſſæ conficiunt lunationem ſolidam, cujus luna novitia vocatur, & hyeme cycli tertia cyclum primo ingreditur, ſicuti jam mox ſupra putatum. Anno illo menſes duodecim habent lunas tredecim, qvod Embolismus nominatur; ſed anni illi qvibus duodecim menſes lunæ duodecim comitantur, Communes dicuntur. Tertia hyeme cycli, ineun-

ſynecdochicè pro anno ſolido accipiatur, cum hæc ſynecdoche jam antiqvitus uſurpata apud ſcriptorem Romanum argenteæ ætatis, *Martialem* reperiatur. Nam ſextam peregit hyemem, dixit Martialis.

og ſvo October; enn IX nátta og XX, er November kemur og December. Enn einnrar nætur er Januarius kemur.

12. §.

Nú verdur ad aungvo getid þeſs tunglſins, (9) er á millum verdur þeſs er af himni var talid Decembris tungls, og þeſs er eirnrar nætur var, þá er Januarius kom, og er þad hans tungl. Enn þad tungl er þar er á millum, hefur aungvann mánud, og heitir þad nytungl, og er þad XXX nátta ad leingd, og falla þar tvö XXX ſamann, annad nytungl; enn annad Januarius tungl, ávallt ſkal nytungl aungvann mánud til ſín hafa, og verda en nyu tungl VII alls í XIX vetra ölld; enn III vetur alldar og enn VI, enn VIII og XI, og XIV og XVI og XIX, þau tungl ſkulu vera ávallt XXX.

13. §.

Enn fiorda vetur koma XI nætur vid þær VIII er hann tók, verda þad XIX alls, er tungl ſo gamallt er September kemur enn (n) fimta vetur. Þá koma enn XI nætur vid, og eru þad XXX nátta, er tungl ſo gamallt er September kemur enn VI vetur, og er þad hans tungl er þá er af himni talid er hann kemur; (10) enn þad er nytungl er þar kemur næſt, og lykſt þad (o) tvem nóttum fyrr enn November kemur, tungl þad tveggia nátta er, þá November kemur, þad ſkal hans tungl.

14. §.

(n) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá: enn ſiötta vetur; *ſed omnino male.*

(o) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá og Blanda: og lykſt þann dag er October kemur, *& calendis Octobribus finitur, quod rectius. Addunt etiam:* Enn þad er hans tungl er þar kemur næſt, og lykſt þad tveim nóttum fyrr enn November komi: *Eſt autem Octobris luna quæ proxime, ſequitur, & binoctio ante Novembrem ineuntem finitur.*

te Septembri & Octobri, luna eſt vigeſima ſeptima; Novembri & Decembri vigeſima nona; prima vero Januario ineunte.

§. 12.

Verum nulla ratio habetur ejus lunæ, qvæ media inter lunam Decembris ac ipſo ineunte, cælo diſparuiſſe putatur, & illam, qvæ ineunte Januario prima, Januaria cenſetur; hæc autem intermedia luna, menſi nulli tribuenda, novitia vocatur, triginta noctes longa; ut duæ tricenariæ conjungantur, una novitia, altera Januaria. Nulla novitia luna menſem unqvam adſciſcat; per cyclum decennovennalem lunæ novitiæ fiunt in univerſum ſeptem: nimirum hyeme cycli tertia, ſexta, octava, undecima, decima qvarta, decima ſexta & decima nona, qvæ ſemper plenæ ſunto.

§. 13.

Hyeme qvarta cycli undecim noctes ad illas octo qvas accepit accedunt, qvarum ſumma fit novemdecim, id ætatis eſt luna, hyeme cycli qvinta, Septembri veniente, tum etiammum undecim adjiciuntur; unde noctes triginta conſiunt, ergo id ætatis eſt luna hyeme cycli ſexta Septembri ineunte. At Septembri tribuenda luna illa, qvæ de cælo diſparuiſſe putatur, ipſo veniente. Eſt vero novitia illa luna, qvæ tum proximè ſeqvitur qvæ binoctio ante Novembrem ineuntem finitur; luna, qvæ Novembri ineunte, ſecunda, ipſi tribuitur.

(9) Vult Author dicere nullam eſſe rationem habendam lunæ novitiæ, hoc eſt ipſam nulli menſi tribuendam eſſe, qvæ ſecundo Septembris cæpta in fine menſis exſpirat, inter lunam Decembris definentem & incipientem Januarii intermedia, qvem ad modum in ſeqventibus ſe mox clarius explicat.

(10) Secundus embolismus qvarto nonarum Septembris incipit, & calendis Octobribus exſtingvitur.

14. §.

Nú koma þá enn XI nætur vid þau miſſiri, og ſkulu þær XI ſilgia September þá er hann kemur, enn VII vetur alldar. Þá koma enn XI nætur vid óg eru þad alls XXII nætur, tekur September ſo margar enn VIII vetur alldar og ſo October. Enn November og December XXIV nætur, enn Januarius XXVI, ſkal þad tungl telia af himni enn XII dag Jóla. Enn þad er (11) nytungl, er eirnrar nætur er enn XIII dag Jóla; lykſt þad tveim nóttum eptir Kyndilmeſſu; enn þad er Februarius tungl, er Agathu meſſu er einnrar nætur. Nú hafa þar fallid ſamann tvö XXX nátta; nú er tungl XXVII nátta er Februarius kemur (p), þvíad ávallt ſkal Februarius tungl XXX, þá er hlaupár er, enn nótt midur ella (q) (12).

15. §.

(p) Blanda. Enn þá telia Pactar XXVI nátta jafnt ſem þá er Januarius kom; enn þad verdur því ad eins rett ef hlaupár er þann vetur.

(q) Nú er eigi hlaupár enn VIII vetur alldar, þá ſkal tungl vera XXV nátta þá er Martius kemur, og er þá kallad ad liugi Pactar, þá eru þeir XVII inne þann vetur. Enn liuga þeir þann vetur í öllum enum yngrum tunglum upp þadann frá, og ſkiptir um Februarius tungl eitt, hvert ſem hlaupár er edur eigi.

(p) *Tunc autem Epactæ vigeſimam ſextam putant, parem, ineunte Januario, Januariæ; id quod ea ſola conditione rectum ſit, ſiquidem annus currens ſit biſſextilis.*

(q) *Jam vero annus cycli octavus currens biſſextilis non eſt, ergo tunc ineunte Martio, luna ſit vigeſima quinta, proinde Epactæ tunc fallere dicuntur. Illa hyeme ſeptemdecem exiſtunt Epactæ, at abinde illa hyeme, quod omnes lunas cavas fallunt, & luna Februaria mutationem introducit, ſive ſit annus biſſextilis ſive communis.*

(11) Fallitur Dominus Author Rymbeglæ & vetus calendarium Julianum non ritè inſpexit, vel intellexit, dum ſtatuit anno cycli octavo, lunam feſto Epiphaniæ primam

§. 14.

Adhuc ſemeſtribus illis undecim noctes accedunt, qvæ hyeme cycli ſeptima, Septembrem ineuntem ſeqvantur, accedentibus etiamnum undecim viginti duæ noctes conſiunt, proinde octava hyeme cycli totidem adſciſcunt September & October. At November & December viginti qvatuor, ſed Januarius viginti ſex: cujus luna die feſti Nativitatis duodecima, ſilens putatur. Luna vero feſto Epiphaniæ prima, exiſtit Novitia, & binoctio poſt feſtum Purificationis denaſcitur. At luna feſto Agathæ prima, eſt Februaria, ibi vero duæ lunæ tricenariæ convenere; jam ineunte Februario luna eſt vigeſima ſeptima, nam anno biſextili, luna Februaria ſemper plena ſit, alioqvin cava.

§. 15.

---

primam Embolimæam ſive ut ipſe loqvitur, Novitiam eſſe. Nam incluſivè a numero aureo VIII, qvi ſexto Januarii adſcriptus, ad eundem qvarto Februarii adſcriptum excluſivè ſunt dies viginti novem tantum, unde ſeqveretur hanc lunam Embolimæam eſſe cavam, contra legem computiſtarum univerſalem, qvæ jubet, ut omnis luna Embolimæa plena ſit. Unde mirari ſubit qvomodo circa hunc Embolismum author deceptus ſit, cum tertius hic Embolismus ſecundo Nonarum Martiarum inſeratur; & ſecundo Nonarum Aprilium finiatur, id qvod ex inſpectione calendarii manifeſtum; nam incluſivè ab aureo VIII, qvi qvarto Februarii appoſitus, ad eundem ſexto Martii adſcriptum excluſivè, ſunt dies triginta; & rurſus ab hoc incluſivè adeundem excluſivè qvinto Aprilis adſcriptum etiam dies triginta. Ergo duæ lunæ plenæ hic conjunguntur, qvod infallibilis in calendario Embolismi character, qvarum poſterior, qvia in Aprili terminatur, eſt Embolimæa, cum Aprilis luna debeat eſſe cava. Idem authoritate *Bedæ* computiſtæ primarii confirmatur, qvi in tractatu de Embolismis ſic loqvitur: Tertius Embolismus ſecundo Nonarum Martii, qvando ſeptemdecim Epactæ ſunt, inferitur, & in ſecundo Nonarum Aprilis finiens trigeſimam lunam facit, & in Ephemeride tertium Embolismum ſecundo Nonas Martias inſeri docet.

Porro ſtatuit Author Rymbeglæ, lunam, qvam facit Embolimæam binoctio poſt feſtum Purificationis, qvod in ſecundo Februarii fixum, finiri; vult ergo illam qvarto Februarii exſtingvi; at Februariam ponit, qvæ Agathæ feſto, qvod

in

15. §.

Tungl ſkal VII nátta og XX þann vetur þá er Aprilis kemur, og ſvo þá er Majus kemur. Enn Pactar telia þá VIII nátta og XX (13) þá liuga Pactar; enn þá ſkal IX nátta og XX er Junius kemur, og ſvo ſkal þá er Julius kemur, (14) þá telia Pactar

---

in qvinto Februarii fixum, prima ſit. Sed utrumqve falſum, qvandoqvidem omnis editio veteris calendarii Romani caſtigata, numerum aureum VIII qvarto Februarii habet adſcriptum, & ex theoria calendarii adſcribendum eſſe demonſtrari poteſt; at veræ forent Authoris Aſſertiones; ſi qvinto adſcriptus eſſet. Unde liqvet cur in hunc errorem inciderit; nimirum habuit aliqvod calendarium minus accuratum, in qvo aureus VIII qvinto Februarii fuit appoſitus, ſic enim duas plenas in calendario ſuo vidit conjunctas, unam ſcil. Januariam ſemper plenam & in qvinto terminatam. Alteram Epiphaniâ naſcentum, & qvarto Februarii denaſcentem, qvarum hanc poſteriorem ſtatuit Embolimæam & hinc eſt qvod tandem ſubjungat: duas plenas ibi conveniſſe.

(12) Tunc Epactæ vigeſimam ſextam putant, videlicet lunam Februariam in calendis Martiis, qvam feſto Agathæ primam poſuit; non autem alteram illam priorem, qvam calendis Februariis vigeſimam ſeptimam dixit & Embolimæam poſuit, ex qvo inſigni Authoris errore prius demonſtrato, profluxit hic alter, qvod Februario tribuat lunam illam, qvæ in ipſo qvidem naſcitur, at in Martio denaſcitur, contra legem receptam computiſtarum, qvæ jubet ut menſi tribuatur ea luna, qvæ in ipſo denaſcitur, non autem altera qvæ in ipſo naſcitur. Hanc lunam e ſua mente Februariam & juxta calendarium ſuum Nonis Februariis naſcentem, dicit eſſe anno tantum biſſextili in calendis Martiis vigeſimam ſextam. Rectè qvidem ita, ſiqvidem veritati conſentaneum eſſet, numerum aureum VIII, Nonis Februariis adſcribendum eſſe, ſic enim anno communi luna Februaria, exeunte Februario, foret vigeſima qvarta & in calendis Martiis vigeſima qvinta; at anno biſſextili vigeſima qvinta & calendis Martiis vigeſima ſexta, qvemadmodum calendis Januariis, Januaria. Atqvi numerus aureus memoratus, re vera ſecundæ Nonarum Februariarum, in omnibus caſtigatioribus editionibus calendarii eſt adſcriptus: qvovis anno communi exeunte Februario, luna eſt vigeſima qvinta, & calendis Martiis vigeſima ſexta, qvemadmodum etiam Epactæ putant, nam ſi Epactæ ſeptemdecim anno cycli octavo convenientes, cum Regularibus Martii novem componantur; ſumma fit viginti ſex. Et, qvoniam anno biſſextili

§. 15.

Ea hyeme cycli Aprili & Majo ineuntibus luna ſit vigeſima ſeptima, tunc autem Epactæ vigeſimam octavam putant; at Epactæ fallunt. Verum Junio & Julio ineuntibus, luna vigeſima nona

---

tili numeri aurei, ut in ſecunda parte Rymbeglæ, explicabitur, uno loco in Februario deſcendunt: idem anno etiam bisſextili verum erit; & conſequenter contra ſententiam authoris Rymbeglæ, univerſaliter verum, lunam in calendis Martiis eſſe vigeſimam ſextam. Interim tamen ex falſo authoris Embolismo quæ dixit, legitimè ſequuntur. Ex eodem fonte erroneo manavit quod addit Blanda: nimirum anno cycli octavo exiſtente communi; lunam in calendis Martiis eſſe vigeſimam quintam & conſequenter Epactas fallere, ſupponit enim cum Rymbegla, numerum aureum VIII Nonis Februariis adſcriptum.

(13) Tum Epactæ viginti octo putant: hoc ad Majum ſolum referendum, non ad Aprilem, ut calculum Epactarum in calendis Majis fallere velit Author & à Calendario diſſentire; nam Regulares menſis Maji 11, ad Epactas 17 anni cycli octavi additi producunt 28, id eſt, computus Epactarum indicat lunam in calendis Majis vigeſimam octavam, cum Calendarium indicet vigeſimam ſeptimam; aureus enim VIII qvinto Aprilis adſcriptus, indicat ipſam illo die primam & ultimo vigeſimam ſextam & conſeqventer calendis Majis, vigeſimam ſeptimam. Hujus rei cauſa eſt, qvod Embolimæa luna, de qva mox ſupra dictum, præter ordinem inſerta ſit in Martio, unde plenarum & cavarum alternatio perturbata, nam qvæ Martii ſexto incipit, cum cava eſſe deberet, & Aprilis tertio terminari, ut fiat Embolimæa; plena conſtituitur & qvarto Aprilis terminatur, unde numerus aureus VIII, dum conſtrueretur Calendarium, a qvarto ad qvintum Aprilis deſcendit, ideo iſta luna non Aprili tribuitur ſed nullius menſis eſt. Qvo fit ut luna, qvæ qvinto Aprilis naſcitur & tertio Maji denaſcitur Aprili tribuatur & cava ſit, cum dies qvartus Aprilis, lunationi Embolimææ plenæ conſtituendæ, additus, in ſeqventi ſit ademtus, unde ſeqvitur, in fine menſis non niſi vigeſimam ſextam & calendis Majis vigeſimam ſeptimam eſſe, qvæ ſine Embolismo illo tertio vigeſima octava fuiſſet juxta computum Epactarum.

(14) Tum Epactæ perperam putant: hoc non ad Juniam ſed Juliam lunam referendum: Nam aureus numerus VIII, ob tertium Embolismum etiam uno die, ſcil. à ſecundo ad tertium Junii in Calendario deſcendit, qvia luna ſecundo Junii denata, ob plenarum & cavarum ordinem Embolismo perturbatum fuit plena, cum

cava

tar nú rángt, þvíad þeir telia XXX. Þá ſkal tungl eirnrar nætur, þá er Auguſtus kemur, þá er lokid því áre, er þad tungl er farid, og verdur þriggia nátta tungl enn IX vetur þá er September kemur.

16. §.

(r) Enn tíunda vetur alldar; þá koma enn XI vid á þeſsum miſſirum, verdur þá tungl hálfþrítugt er September kemur, enn ellefta vetur og ſvo October; enn XXVII nátta, þá er þeir koma November og December; XXIX, þá Januarius kemur, og er þad nytungl; þad er kemur enn tíunda dag Jóla, telium vier hans tungl, og lyktaſt þad Brigidar meſſu; enn Februarius tungl kemur Kyndilmeſſu, og telia Pactar þad XXIX nátta er Martius kemur. Enn þad verdur þvíad eins rett, eſ þad er hlaupár, (15) enn ellegar liuga þá Pactar, og ſkal tungl þá vera XXVIII nátta

(r) Exempl. Biörns á Skardsá og Blanda leggia til: Þá koma enn XI vid á þeim miſſirum, og verdur XIV nátta tungl þá er September kemur, *tunc etiamnum illis ſemeſtribus accedunt undecim, & ineunte Septembri fit luna decima quarta; quod recte additur cum alias hiatum in recenſione committat Rymbegla.*

---

cava eſſe deberet. Nam lex Computiſtarum eſt, ut omnis menſis imparis ordinis habeat lunam plenam; paris ordinis cavam, conſequenter luna tertio Junii naſcens & ſecundo Julii denaſcens cava ſit & calendis Juliis vigeſima nona; cum per calculum Epactarum trigeſima ſit, cum, ſi tredecim regulares Julii, cum Epactis ſeptemdecim componantur, triginta conſiant, cujus diſcrepantiæ ratio in dicto Embolismo tertio continetur, ſi qvis autem hæc diſtinctè capere velit, Calendarium diligenter inſpiciat, qvod niſi intuearis in caligine verſaris.

(15) Anno cycli undecimo duæ lunæ plenæ conjunguntur, qvarum prior qvarto Decembris nata, ſecundo Januarii exſtingvitur; poſterior, tertio Januarii nata, calendis Februariis denaſcitur, harum priorem *Beda* in Opere Computiſtico facit Em-

nona ſit, tum etiamnum Epactæ perperam putant, cum tricenariam putent, tum Auguſto ineunte luna prima ſit, qva luna ſilente, annus hic ad umbilicum eſt perductus; & anno cycli nono ineunte Septembri ſit luna tertia.

§. 16.

Hyeme cycli decima; his ſemeſtribus adhuc undecim accedentes, faciunt lunam vigeſimam qvintam ineunte Septembri & Octobri, anno cycli undecimo; & Novembri Decembriqve ineuntibus, vigeſimam ſeptimam, Januario veniente vigeſimam nonam, qvæ Novitia. Lunam autem illam qvæ die feſti Nativitatis decima naſcitur, Januariam putamus, qvæ feſto Brigidæ denaſcitur. Verum luna Februaria feſto purificationis Mariæ naſcitur, qvam ineunte Martio Epactæ vigeſimam nonam putant; at id ea ſola conditione verum, ſiqvidem annus currens ſit biſextilis; alioqvin Epactæ fallunt; proinde luna, qvam

Embolimæam. Alii Computiſtæ recentiores etiam primarii, qvi de Calendario reformando ſcripſerunt, poſteriorem ſtatuunt Embolimæam, Bedæ ſententiam amplectitur Author Rymbeglæ, qvæ inde a condito Calendario per multa ſecula in uſu fuit. Ergo ſi juxta Bedam prior Embolimæa ſtatuatur; per legem imparitatis & plenitudinis inſeqvens luna Januaria plena qvoqve ſtatuitur, qvia vero in calendis Februariis terminatur, eo reſpectu legi cavitatis & paritatis ſimul adverſatur, cum lunatio in menſem Februarium ordine parem deſinens cava eſſe deberet, hinc numerus aureus XI, dum Calendarium conſtrueretur, a calendis Februariis ad qvartum Nonarum deſcendit, & conſeqventer luna, ſecundo Februarii naſcens, in hoc Caſu Embolismico Februaria, anno communi in fine menſis fit vigeſima ſeptima, & calendis Martiis vigeſima octava; at anno biſextili tantum, in fine menſis vigeſima octava & calendis Martiis vigeſima nona, qvod indicat calculus Epactarum, cum, ſi Regulares Martii novem, cum Epactis anni undecimi viginti componantur; viginti & novem producantur. Qvod ſi poſterior Embolimæa cum recentioribus Computiſtis ſtatuatur; Embolismus tertio Januarii iniens

nátta er þeir telia XXIX, og þá ſkal XXX tungl er Aprilis kemur, enn einnrar nætur er Majus kemur; fer þá ad enum ſama hætte ſem endrarnær, verdur tungl VI nátta er September kemur enn XII vetur alldar.

17. §.

Þá eykſt enn ellefu nóttum vid, og verdur þá tungl XVII nátta er September kemur enn XIII vetur; þá koma enn XI vid, og verdur þá tungl XXVIII nátta er September kemur XIV vetur, og ſvo er October kemur, enn XXX er November kemur; og ſvo telia Pactar ad XXX ſie tungl er December kemur (16), og er þad nytungl. Enn Januarius tungl kemur enn VII dag Jóla. Fer þadann frá enn ad rettu Pacta tali, og er tungl IX nátta er September kemur enn XV vetur. Þá koma enn vid XI þau miſſiri, er tungl XX nátta er September kemur, enn XVI vetur; fer þann vetur ad rettu Pacta tali, verdur þá lokid Auguſtus tungli er hann kemur. Enn þad er nytungl er þá kemur, og lyktaſt þad ad nidurlage mánadarens.

18. §.

---

iniens & calendis Februariis definens lunationem, qvam alioqvi oporteret eſſe cavam, plenam facit, & hinc ut ante liqvet numerum aureum XI; a calendis ad ſecundum deſcendiſſe, utra igitur Embolimæa ſtatuatur, diſſenſus calculi Epactarum a Calendario pariter producitur.

(16) Addit Blanda: tum Epactæ fallunt, & ineunte Decembri luna prima ſit. Uno reſpectu ratio qvædam ſuberat hæc omittendi, ut fecit Author Rymbeglæ, alio reſpectu ratio ſuppetebat adferendi, ut fecit Author Blandæ. Septem Regulares Decembris additi ad Epactas viginti tres, anni cycli Epactarum decimi qvarti, conficiunt triginta, conſeqventer in calendis Decembris indicant lunam trigeſimam, cum veto aureus XIII ſecundo Novembris ſit adſcriptus, & Embolismus qvintus ibi inſertus in calendis Decembris finiatur & tricenarius ſit; luna illa

Epactæ vigesimam nonam putant, vigesima octava tunc esto; tunc etiam Aprili ineunte, luna sit tricenaria, Majo, prima. Tum etiam dum res ut alias procedit, & anno cycli duodecimo, luna erit sexta, ineunte Septembri.

§. 17.

Adhuc undecim noctes adjectæ faciunt lunam decimam septimam, anno cycli decimo tertio, ineunte Septembri. Rursus undecim accedentes reddunt vigesimam octavam, anno cycli decimo quarto, ineunte Septembri & Octobri, at trigesimam Novembri; atque Decembri ineunte Epactæ lunam trigesimam putant, quæ Novitia. Verum luna Januaria, die septima Festi Nativitatis nascitur. Abinde etiamnum juxta rectum calculum Epactarum, putatio procedit, & hyeme cycli decima quinta ineunte Septembri est luna nona, his semestribus adhuc undecim adjectis, hyeme decima sexta, ineunte Septembri est luna vigesima; illa hyeme juxta rectum computum Epactarum res procedit, tunc Augusto ineunte sua lunatio exspiravit; Luna vero tunc nascens est Novitia & exeunte mense denascitur.

illa Embolimæa ineunte Decembri est trigesima & consequenter cæterus Epactæ cum Calendario consentiunt. Attamen, cum numerus aureus XIII calendis Decembribus sit appositus; lunam illam Embolimæam non plenam sed cavam, & ineunte Decembri primam, indicare videtur, & consequenter calculus Epactarum hoc respectu a Calendario dissentit. Est autem hoc phænomenon veteris Calendarii Romani prorsus singulare & simul vitiosum, ut Clavius in theoria Calendarii Romani demonstravit cap. 9. & prolixè edisserait *Petavius* libr. 6. cap. 7. T. 1. de Doctrina Temp. Adhæc intellectu difficile, ut rationes phænomeni non satis cognant nisi in theoria Calendarii multum versati; quare hic meritò ejus explicatio omittitur.

18. §.

Enn XVII vetur er tungl eirnrar nætur er September kemur, þá koma vid þau miſſeri XI, og verdur tungl XII nátta, er September kemur enn XVIII vetur. Þá koma vid XI, og verdur tungl III nátta og XX, er September kemur enn XIX vetur, og ſvo er October kemur, enn hálfþrítugt er November kemur og December; enn VII nátta og XX, er Januarius kemur (s) (17). Enn þad er einnrar nætur er enn XII dag Jóla, er Januarius tungl og lykſt Blaſius meſſu; þad er Februarius tungl er þar kemur næſt, og telia Pactar þad VII nátta og XX þá er Martius kemur. (18) Enn þá liuga þeir nema hlaupár ſie, þvíad tungl ſkal vera VI nátta og XX þá er Martius kemur; enn XXVIII er Aprilis kemur og ſvo þá er Majus kemur (19). Enn Pactar liuga þá, og telia IX nátta og XX: enn þrítugt þá er Junius kemur; einnrar nætur þá er Julius kemur, enn þriggia þá er

(s) Exempl. Biörns á Skardsá og Blanda leggia til: og er þad nytungl, & *luna illa eſt novitia; quod rectius.*

(17) Circa ſextum Embolismum Author Rymbeglæ cum Calendario conſentit, qvi qvarto Nonarum Auguſti inſertus, ſecundo calendarum Septembrium exſtingvitur. Verum circa ſeptimum Embolismum rurſus a Calendario aberrat, qvi tertio Nonarum Martiarum inſertus, tertio Nonarum Aprilium terminatur, nam antecedens lunatio tertio Nonas Februarias iniens & qvarto Martias exſpirans, eſt plena, qvæ, cum in Martium ordinis imparis menſem definat; ex lege imparitatis & plenitudinis Martio rectè deputatur, & conſeqventer inſeqvens lunatio, legi paritatis & cavitatis adverſa, juſto jure a Computiſtis primariis Embolimæa ſtatuitur. Luna vero octavo Iduum Decembrium nata & ſecundo Nonas Januarias denata ab Authore Rymbeglæ perperam Embolimæa ſtatuitur, cum nullus hic adſit Embolismi character, lunationibus in Calendario contiguis exiſtentibus cavis. Unde qvid Authorem deceperit non capio, niſi fortaſſe idem illud vitioſum fuerit Calendarium, qvod ipſum ſupra circa tertium Rymbeglæ Embolismum anno cycli octavo decepit, in qvo aureus VIII Nonis Februariis & conſeqventer

§. 18.

Verum hyeme cycli decima ſeptima, ineunte Septembri eſt prima luna; his ſemeſtribus undecim noctes ſuper additæ, hyeme cycli decima octava, veniente Septembri lunam duodecimam faciunt; tunc undecim noctes accedunt, proinde luna ſit vigeſima tertia, hyeme cycli decima nona, Septembri & Octobri ineuntibus, at vigeſima quinta Novembri & Decembri; vigeſima ſeptima Januario. Luna vero die Feſti Nativitatis duodecimo, prima, eſt Januaria & feſto Blaſii exſtingvitur, luna tum proximè ſeqvens eſt Februaria, qvam ineunte Martio, vigeſimam ſeptimam Epactæ putant. Tunc autem fallunt, niſi annus currens ſit biſextilis; nam ineunte Martio luna ſit vigeſima ſexta, verum Aprili & Majo ineuntibus vigeſima octava; tunc autem Epactæ fallunt & vigeſimam nonam putant. Verum Junio veniente tricenaria ſit, Julio, prima; Auguſto, tertia.

Tunc

---

qventer aureus proximè præcedens XIX, ſecundo Nonarum fuit adſcriptus; ſic enim luna Nonis Januariis nata, & tertia Nonas Februarias denata fit tricenaria; & cum dicat lunationem hanc feſto Blaſii finiri, qvod in tertia Nonarum fixum, ex ipſius Authoris verbis manifeſtum eſt, aureum XIX in Calendario ipſius ſecundæ Nonarum adſcriptum fuiſſe.

(18) Qvod circa ætatem lunæ ineunte Martio anno cycli ultimo Epactæ fallant, falſo aſſeritur, qvi error ex altero illo falſo Embolismo profluxit, & refutatur ut ſupra (12).

(19) Hæc Epactarum fallacia ad Majum ſolum eſt referenda: Nam Regulares Maji undecim additi Epactis octodecim conficiunt viginti novem, unde ſecundum Epactas calendis Majis, luna eſt vigeſima nona; ſed Calendarium vigeſimam octavam facit, qvia Embolismus tertio Nonas Martias iniens, & tertio Nonas Aprilis deſinens, lunationem tricenariam plenamqve fecit; cum per legem paritatis & cavitatis, cava eſſe deberet; & conſeqventer numerus aureus XIX uno die in Calendario deſcendit, & luna, qvarto Aprilis prima, in fine menſis ſit vigeſima ſeptima, & calendis Majis vigeſima octava, cum, niſi hic Embolismus introiiſſet, ſecundum Epactas vigeſima nona fuiſſet.

er Auguſtus kemur (20). Þá telia Þactar nótt ærna, þvíad þeir telia þá XXX Julius tungl ſem endrarnær; enn Auguſtus tungl verdur þá VIII nátta og XX.

V. Cap.

UM TUNGLHLAUP.

19. §.

Nú þiker ſvo talt, jafnvel þá er nótt er færra í þeim tveim tunglum, enn í hverium tveimur annara, ad heldur ſieu bædi talinn enn ærne tungl; heldur enn annad ſie ed elldra tungl; enn annad nótt ærna enn vera eigi, þad heitir Saltus lunæ, þad er Tunglhlaup (21). Þad ber til tunglhlaups, ad í Pacta tölu er

(20) Qvatuordecim Regulares Auguſti, octodecim Epactis additi conficiunt triginta duo, & abjectis triginta, duo reſidui indicant lunam in calendis Auguſti ſecundam; ſed tricenarius abjectus lunam Juliam tricenariam ſive plenam eſſe, qvalis ſemper eſſe debet, cum menſis Julius ſeptimus, impari loco ſit, & hinc per legem imparitatis & plenitudinis ejus luna plena, qvalem etiam Calendarium indicaret, niſi lunæ ſaltus in diem trigeſimum incideret, qvi diſſimulandus & a lunatione ſubtrahendus, ipſum una die minuit & præter ordinem cavam reddit, ut in omnibus Calendariis, qvi Alexandrinam ordinationem ſeqvuntur, numerus aureus XIX trigeſimo Julii ſit adſcriptus, qvi ſexto menſis Meſori, in Calendario Alexandrino reſpondet, ubi Alexandrini ſaltum lunæ poſuerunt; & hinc eos imitati Romani trigeſimo Julii adſcripſerunt. Falſum eſt igitur & Theoriæ Calendarii & ſaltus lunaris contrarium, qvod aſſerit Author Rymbeglæ, Epactas lunam nocte juniorem putare; ſiqvidem hoc ad lunam Juliam referri velit, cum dicere potius debuiſſet Epactas nocte ſeniorem putare qvam Calendarium putat, uno die per ſaltum a lunatione ſubtracto. Qvod ſi vero ad lunationem Auguſti referri velit, tolerari qvodam modo poteſt, cum forteſſe Calendarium aliqvod habuerit, in qvo aureus XIX non trigeſimo Julii, uti par erat; ſed trigeſimo primo fuit appoſitus & in Auguſto non vigeſimo nono, uti multa Calendaria habent, ſed vigeſimo octavo adſcriptus. Sic enim a lunatione Auguſti, qvam cavam

Tunc Epactæ nocte juniorem putant, cum lunam Juliam ut alias tricenariam putent; tunc autem Augusti luna sit vigesima octava.

CAP. V.

DE SALTU LUNÆ.

§. 19.

Verumenimvero, licet geminæ illæ lunæ, a qvibusvis aliis geminis contiguis, nocte una deficiant: præstare visum est, utramqve putare Juniorem, qvam ut una sit nocte senior, altera junior, qvam oporteat; Id qvod Saltus lunæ vocatur. Saltus lunæ ex eo oritur, qvod per computum Epactarum tum nasci luna putetur, cum adhuc inter limbum suum & solis spatium

---

vam esse oportuit, dies unus præter ordinem & omnem consvetudinem fuit subtractus, ut nisi vigesima octava non fieret; fit vero etiam per saltum lunæ, ut tres cavæ in Calendario continuentur, Junii, Julia & Augusti lunæ; verum in numero aureo XIX collocando, magna est Calendariographorum varietas, qvæ igitur id effecit, ut Augusti lunæ dies tantum viginti octo Author tribueret. Qvod si in Rymbegla abesset particula conjunctiva, þviad, qvam tamen exemplaria omnia manuscripta habent: ad ætatem lunæ in calendis Augusti referretur Authoris assertio: tunc Epactæ nocte juniorem putant; per Epactas enim ut supra dixi; luna in calendis Augusti est secunda, cum per Calendariam tertia sit. Nam propter saltum, ubi luna Julia trigesima dici debebat, ibi dicitur Augusti prima, & consequenter in calendis Augusti sit tertia.

(21) Saltum lunarem in qvo revera formaliter consisteret, Author Rymbeglæ non intellexit, & hinc circa Rationem & Causam ejus reddendam, toto cælo aberravit, illud eqvidem Authori concedendum, accuratas luminarium conjunctiones cyclica methodo & computo Epactarum inveniri haud posse. Nec unqvam veteres Computistæ principes & Ecclesiæ id curarunt, sed mediis conjunctionibus contenti erant, en saltim præcisione & accuratione, qvæ per Calculum Epactarum poterat obtineri; qvæ rarissimè tanta fieri potest, ut ambo luminaria cadant in lineam

er þá talid tungl komi; er hiá ber nockud jadar þeſs hiá ſólarjadri; enn þá er farid kallad er jafnfram ber jadrana tungls og ſólar. Enn ſól er miklumeiri enn tungl, og verdur ſú ſtund nockur, er jafnfram fara þau bæde; ſafnaſt ſú ſtund af hverju tungla mote, til uns þad verdur tveggia dægra leingd á XIX vetrum, og verda þeim tveim dægrum, en ſíduſtu tungl, alldar Skemri enn hver tvö aunnur þau er næſt ſtandiſt.

VI. Cap.

UM PACTANA.

20. §.

Nú hefſt aunnur tunglölldenn (22) Auguſtinus meſſu um hauſtid, og er þá V nátta tungl er September kemur; og fer ad enum ſama hætti hver ölld ad annari, ſem nú er tynt um ena fyrſtu. 21. §.

---

lineam rectam ad limbum alterutrius ductam ab oculo ſpectatoris terreſtris; ſive, qvemadmodum Author populariter loqvitur, qvin adhuc ſpatium aliqvod intercedat inter limbos, qvod ſpectator terreſtris eqvidem videret, ſiqvidem luna ſub ſole conſtituta, ſe conſpiciendam præberet; hinc autem id minimè ſeqvitur, qvod Author intulit: Nimirum ipſum conjunctionis tempuſculum à temporibus Syzygiarum mediarum excludendum eſſe, qvibus utuntur Computiſtæ. Verum mens ac intento Computiſtarum ea fuit; ut, licet veras & exactas conjunctiones non curarent; tamen aberrationes per ſe invicem compenſarentur. Scil. ut qvantum in una vel pluribus Syzygiis in defectu peccatum fuiſſet; tantundem in totidem ſeqventibus in exceſſu peccaretur, atqve ita exceſſus & defectus tandem prorſus vel propemodum ſe deſtruerent; verum Author Rymbeglæ vult omnes aberrationes per totum cyclum in exceſſu fieri, & exeunte cyclo ab anno lunari auferri; qvo demonſtravit ſe mentem Computiſtarum & Calendarium in hac materia nunqvam intellexiſſe; pauciſſimis igitur rem expediam: ſaltus lunaris non eſt aliqvod phænomenon & ſymptoma motus lunaris in cælo, ſive in ſe ſpectati, ſive cum motu ſolis comparati; ſed eſt potius phænomenon & ſymptoma ſitus numerorum aureorum in vetere Calendario Alexandrino, & qvod ex eo tanqvam fonte, hauſtum fuit, Romano, cum *Dionyſius* exiguus Eccleſiæ Romanæ Computiſta primarius,

tium aliqvod intercedit; tum autem ſilens dicitur luna, dum limbi ſui & ſolis conjunguntur. Sed qvia ſol eſt longè major luna; temporis aliqvantum effluit, interea dum ambo conjuncti feruntur, qvod ex ſingulis conjunctionibus colligitur in ſummam, donec annis XIX duos ſemidies civiles confecerit, qvibus duæ ultimæ cycli lunationes breviores evadunt aliis ſingulis binis conterminis.

CAP. VI.

DE EPACTIS.

§. 20.

Cæterum incipit cyclus lunaris ſecundus feſto Auguſtini tempore autumnali; & ineunte Septembri eſt luna qvinta. Proinde, qvemadmodum de cyclo primo jam recenſitum; ita cyclo qvolibet qvemlibet excipiente res procedet.

rius, Alexandrinos ſcrupuloſè imitaretur. Sed originem ex eo traxit qvod Computiſtæ principes Alexandrini, elegantiæ cauſa legem hanc univerſalem tulerunt: omnis Embolismus in Calendario tricenarius eſto, unde ſtatim manavit hæc altera: omnis luna Embolimæa eſto plena; ſed per naturam & motum ſideris ſex tantum erant plenæ, ſeptima cava, ſeu noctium viginti novem, hinc factum eſt, ut unus dies contra naturam & motum ſideris in annum lunarem & Calendarium intruderetur, qvi conſeqventer alio loco rurſus erat eximendus. Adhoc Alexandrini ſextum menſis ultimi Meſori elegerunt, cui in anno Romano trigeſimus Julii reſpondet, hujus ergo luna ex plena fiebat cava, cum dies trigeſimus transiliatur, & hinc qvaſi ſaltus qvidam committatur, qvi ſaltus lunæ dicitur. Hinc etiam evenit, ut tres cavæ præter ordinem in Calendario continuarentur. Sed Alexandrinorum & Romanorum hoc inſtitutum vitio non carebat, cum ſaltus ille magnus in Calendario turbas fecerit uti clare oſtendit *Petav.* Libr. 6. Cap. 8. Tom. 1. de Doct. Temp. & alibi.

(22) Feſtum Auguſtini fixum eſt in vigeſima octava Auguſti, qvæ ultimæ Epagomenarum in anno Ægyptiaco reſpondet, hinc Alexandrini præciſè initium cycli Epactarum capiebant, Romani vero non hinc præciſè; ſed a calendis Septembris incipiebant.

21. §.

Enn fyrſta vetur alldar ſkulu aungver vera Pactar, ſkal þá ſo tungl vera gamalt, ſem Regulares telia hvern mánud; enn þeir telia September V, October V, November VII, December VII, Januarius IX, Februarius X, Martius IX, Aprilis X, Majus XI, Junius XII, Julius XIII, Auguſtus XIV.

22. §.

Enn þá er hefſt annar veturinn; þá koma vid Pactar XI, ſkulu þeir XI ſilgia hverium mánudi þau miſſiri, verdur þá tungl XX nátta er Januarius kemur; nú fer ad þeim hætti um alla öllđina. Þeſs koſtar ſkal Pacta telia, og ſilger ſin tala hverium vetri (23). Eingi Pacti, XI Pactar, XXII Pactar, III Pactar, XIV Pactar, XXV Pactar, VI Pactar, XVII Pactar, XXVIII Pactar, IX Pactar, XX Pactar, I Pacti, XII Pactar, XXIII Pactar, IV Pactar, XV Pactar, XXVI Pactar, VII Pactar, XVIII Pactar.

VII.

(23) Diagramma dextræ paginæ duas continet tabulas verſu vacuo verticali ſeparatas, qvarum ſiniſtima eſt tabula Epactarum, cujus verſus ſiniſtimus continet annos cycli Epactarum, dextimus Epactas, annis cycli in eodem verſu horizontali reſpondentes. Dextima tabula exhibet ætatem lunæ per totum cyclum Epactarum in calendis Menſium; verſus ſupremus horizontalis continet regulares lunæ ſive ætatem lunæ anno cycli primo in calendis Menſium, ſecundus horizontalis, anno cycli ſecundo & ſic conſeqventer. Singuli verſus verticales continent ætatem lunæ in calendis Menſis, cujus nomen ſupra ſcriptum, reſpondentem anno cycli Epactarum, in tabula ſiniſtima reſpectu oculi intuentis.

Eſt autem uſus tabulæ hujusmodi: ſi ætatem lunæ in calendis Menſis alicujus Stylo veteri ſcire deſideres; qvære primo numerum aureum, ſive annum cycli decemnovennalis, & ſi de Septembri, Octobri, Novembri, Decembri qvæſtio ſit, a numero aureo invento ſubduc unitatem, qvo facto Calendarium cum tabula conſentire deprehendes. Sume ſecundo menſem de qvo eſt qvæſtio,

in

§. 21.

Prima hyeme cycli Epactæ nullæ ſunto, proinde tunc temporis luna id ætatis eſto, qvod Regulares menſe qvovis numerant; numerant autem Septembri V, Octobri V, Novembri VII, Decembri VII, Januario IX, Februario X, Martio IX, Aprili X, Majo XI, Junio XII, Julio XIII, Auguſto XIV.

§. 22.

Verum hyeme ſecunda ineunte, accedunt undecim Epactæ, qvæ ſemeſtribus illis ſingulos menſes comitentur, ſit igitur luna vigeſima Januario ineunte; proinde per totum cyclum res hoc modo procedet. Epactæ hoc modo numerantur, qvæ ſingulæ ſingulos annos comitantur:

A.C.	Epa.	Sep.	Oct.	No.	De.	Jan.	Feb.	Ma.	Apr.	Maj.	Jn.	Jul.	Au.
1	0	5	5	7	7	9	10	9	10	11	12	13	14
2	11	16	16	18	18	20	21	20	21	22	23	24	25
3	22	27	27	29	29	1	2	1	2	3	4	5	6
4	3	8	8	10	10	12	13	12	13	14	15	16	17
5	14	19	19	21	21	23	24	23	24	25	26	27	28
6	25	30	30	2	2	4	5	4	5	6	7	8	9
7	6	11	11	13	13	15	16	15	16	17	18	19	20
8	17	22	22	24	24	26	27	26	27	28	29	30	1
9	28	3	3	5	5	7	8	7	8	9	10	11	12
10	9	14	14	16	16	18	19	18	19	20	21	22	23
11	20	25	25	27	27	29	30	29	30	1	2	3	4
12	1	6	6	8	8	10	11	10	11	12	13	14	15
13	12	17	17	19	19	21	22	21	22	23	24	25	26
14	23	28	28	30	30	2	3	2	3	4	5	6	7
15	4	9	9	11	11	13	14	13	14	15	16	17	18
16	15	20	20	22	22	24	25	24	25	26	27	28	29
17	26	1	1	3	3	5	6	5	6	7	8	9	10
18	7	12	12	14	14	16	17	16	17	18	19	20	21
19	18	23	23	25	25	27	28	27	28	29	30	1	2

VII. Cap.

UM (24) VIKNATAL.

23. §.

Ef þú villt vita föſtu inngánga; þá eru þar mörg atferli jafnrett til. Þeſsi eru rett atferli: tungl þad er kemur næſt eptir XIII dag Jóla, hvert þad er nær hönum eda fiær, þad ſkal telia X nátta gamallt hvern vetur þann, er ei er hlaupár, enn XI nátta ef hlaupár er; ſá dagur heitir Termins dagur. Þad er merki dagur, er tungl er X nátta eda XI, nú hvern dag er merki dagur verdur í viku; ſkal Drottins dagur ſá vera ad Níu vikna föſtu, er næſtur er eptir þad ſem merkidagurinn ber; Ef merkidagurinn verdur Drottinsdag; þá ſkal Níuvikna faſta koma viku ſídar, ſkal þad ed yngra tungl ávallt, nema hlaupár ſie, er ſá merkidagur ſtendur á.

24. §.

Tungl þad er þar kemur næſt eptir (25) ſkal tveggia nátta ef ei er hlaupár; enn þriggia ef hlaupár er, til merkidags til ſex

in fronte tabulæ, & numerum aureum ſive annum inventum, in columna ſiniſtima tabulæ Epactarum, & in proſelide ſive communi angulo habebis ætatem lunæ, ex. gr. Anno cycli decimo volo ſcire qvota ſit luna in calendis Januariis. Igitur in verſu ſiniſtimo tabulæ Epactarum ſumto numero 10; in eodem verſu horizontali verſus dextram pergo ad verticalem, in cujus area ſuprema eſt Januarius, & invenio lunam in calendis Januariis decimam octavam. Si pro Septembri qværas ætatem lunæ, habebis decimam qvartam, cum qvo in Calendario conſentire deprehendes non ipſum aureum X, ſed proximè minorem IX. Tabula hæc, qvam ex opere *Petav.* de doctr. temp. libr. 6. cap. 26. Tom. 1. deſumſi, ipſe vero tranſcripſit ex opere Computiſtico Campani, ideo Rymbeglæ pulchrè inſeri videbatur, qvod rectè intellecta, uno intuitu oculis ſpectanda præbet omnia, qvæ hactenus Author diſſeruit, nam in fronte tabulæ ſunt Regulares lunæ, qvos capite

CAP. VII.

DE COMPUTO SEPTIMANARUM.

§. 23.

Si jejuniorum introitus ſcire velis; multæ dantur Methodi æqvè rectæ hos indagandi. Hæ ſunt Methodi legitimæ: luna Epiphaniam proximè ſeqvens, ſive plus, ſive minus ab ea diſtet, anno qvovis communi decima, biſextili, undecima putetur, illa dies in qvam incidit, Terminalis vocatur; proinde luna illa, decima vel undecima, eſt Characteriſtica. Sed in qvamcunqve feriam inciderit Characteriſtica: eſto Dominica Septuageſimæ, qvæ Characteriſticam proximè ſeqvitur. Qvod ſi Characteriſtica ſit Dominica; jejunium ſexageſimale ſeptimana poſt introito. Luna illa qvam offendit dies Characteriſtica, cava ſemper eſto; niſi annus currens ſit biſextilis.

§. 24.

Luna tum proximè ſeqvens, anno communi ſecunda; biſextili tertia, eſto Characteriſtica jejunii qvadrageſimalis. Proinde

---

pite ſecundo recenſuit, capite tertio eorundem rationes reddidit; ſecunda columna horizontalis repræſentat ætatem lunæ in calendis, anno ſecundo cycli; tertia, tertio, qvarta, qvarto &c. usqve ad columnam infimam & annum cycli ultimum, circa qvæ prolixè recenſenda verſatur Caput qvartum, ſinguli verſus verticales oriuntur per continuam additionem Epactarum 11. ad numerum proximè ſuperiorem, abjecto ſemper tricenario, ſi ipſum excedat. Ex. gr. Si ad Regulares Septembris vel Octobris addas 11; prodeunt 16, additis rurſus 11, 27 additis adhuc 11. fiunt 38. & abjectis 30, remanent 8. &c.

(24) Blanda rectius appellat Terminatal; non enim qvot hebdomadæ, ſed qvotæ ſint lunæ characteriſticæ feſtorum principalium putatur.

(25) Si ad lunam decimam qvartam Paſchalem in Caſu Paſchatis citimi, currente numero aureo XVI addas lunationem antecedentem Martiam; confiunt dies qvadraginta

ſex vikna föſtu. Skal því enn ad því hófi fara talann, ſem til níu vikna föſtu var ádur kent, nema því ad eins ſkal hlaupár hier ſkipta tölunne, ef merkidagurinn verdur fyrir hlaupárs ſtadinn; Enn tveggia nátta ſkal merkidag, þótt hlaupár ſie, ef hann er eptir Matthias dag, þad ſkal ávallt ed elldra tungl vera.

25. §.

Tungl þad er þar kemur næſt, heitir Páſkatungl, þad ſkal XIV nátta vera merkidag til Páſka, ſkal þad ei vera eöra á Páſkadag, enn XV nátta, og ei ellra enn einnrar nætur og XX, og ſkal þad vera ed eöra tungl ávallt. Þá ſkal þad tungl er næſt kemur vera XX nátta til merkidags til gagndaga, og vera ed ellra tungl. Merkidagar ſkal til hvítudaga, þá tungl er fiögra nátta, og er þad hid eöra (t) enn V Drottinsdag, og er XI nátta.

VIII.

(t) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá og Blanda: Skal þad ey yngra enn V nátta Drottinsdag, og eigi ellra enn XI nátta, *quæ die Dominica non ſit minor quinta, nec major undecima; quod rectius.*

---

ginta qvatuor, unde ſex hebdomadis ſubductis, binarius reſiduus oſtendit lunam anno communi ſecundam, & ad binarium accedens unitas facit anno biſſextili tertiam, die Saturni ante Qvadrageſimam, cum, ſi a Paſchate excluſivè numeres ſex hebdomadas, obſervando anno communi literam Dominicalem D; at anno biſſextili E, in menſe Februario; reperies in caſu priori, Qvadrageſimam incidere in octavum; in poſteriore in nonum Februarii; conſeqventer anno communi luna ſecunda, biſſextili tertia, eſt Characteriſtica Qvadrageſimæ, cum numerus aureus XVI ſexto Februarii ſit adſcriptus. Verum in Caſu Paſchatis remotiſſimi, ad lunam vigeſimam adde lunationem præcedentem plenam, & obtinebis ſummam dierum qvinqvaginta, unde ſex ſeptimanæ ſubductæ, relinqvunt lunam octavam die Saturni ante Qvadrageſimam; qvam, uti prius á Paſchate per Dominicalem

inde hic eo modo calculus ſubducendus venit, ac de Jejunio ſexageſimali ſupra declaratum, niſi qvod annus biſextilis eâ ſolâ conditione Computum immutabit, ſi dies Characteriſtica locum anni intercalaris antevertat. Verum die Characterica, licet annus currens ſit biſextilis, luna ſecunda ſit, ſiqvidem feſtum Matthiæ ſeqvatur, qvæ luna ſemper eſto plena.

§. 25.

Luna huic immediatè ſuccedens Paſchalis audit, qvæ qvarta decima diem characteriſticam Paſchatis occupabit, die Paſchatis non ſit minor decima qvinta, non major vigeſima prima, & ſemper cava, tum luna hanc immediatè excipiens eſto vigeſima, die characteriſtica luſtrationum, nec non plena. Die characteriſtica Pentecoſtis ſit luna qvarta, eademqve cava; qvinta vero die Dominica ſit undecima.

CAP.

---

nicalem C in antecedentia numerando, in decimam qvartam menſis Martii incidere deprehendes; & ſenario ab octo ſubducto, ipſa qvinqvageſima, lunam characteriſticam ſecundam eſſe, ſive ſit annus communis ſive biſextilis, cum numerus aureus VIII ſexto Martii ſit adſcriptus, dies vero intercalaris jam in Februarii vigeſimo qvarto anteceſſerit, & conſeqventer â Paſchate in antecedentia putando ad Qvadrageſimam, anno biſextili nulla contingat literæ Dominicalis mutatio, ergo ut Author ſtatuit, Dies intercalaris, lunam characteriſticam ante ſe, anno communi facit ſecundam, biſextili tertiam, verum poſt ſe, ſemper ſecundam, ſive ſit annus communis, ſive biſextilis. Ex his Caſibus Paſchatis citimi & remotiſſimi concludere licet, univerſaliter eſſe Veram Authoris Regulam de luna Characteriſtica Qvadrageſimæ; qvæ, cum in Martium ſemper terminetur, exceptis tribus Embolimæis, qvæ in Aprilem finiuntur, ex lege imparitatis & plenitudinis ſemper eſt plena, conſeqventer univerſaliter verum erit, omnem lunam Characteriſticam Qvadrageſimæ plenam eſſe.

VIII. Cap.

UM MISSIRISTAL ISLENDSKT.

26. §.

Þad er Miſſiristal ad tvö miſſiri heitir ár, þad er vetur og ſumar. Skal ſumar ei koma nær Mariu meſſu um föſtu heldur enn (u) XVII nóttum eptir, og ei fyrr enn einnri nótt og XX, og ſkal enn fimtidagur viku vera fyrſtur í ſumre. Þadann ſkulu vera XIII vikur og þriár nætur til midſumars, og er Drottinsdagur fyrſtur í midiu ſumre. Sumar má ei fyrri koma, enn fyrer Palmadag, og verdur þad ei ſidar enn á annari viku eptir (v) Páſker. Frá ſumarmálum ſkulu vera vikur ſex til fardaga, ſkal fimtudagur vera fyrſtur í fardögum, og eru þá fiorar vikur til alþíngis.

§. 27.

Ymbrudaga ſkal um hauſt haldą ávallt V viku (26) hvern dag ſem Crucis meſſa verdur í viku, nema hun ſie þvottdag eda

(u) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá: enn XV nóttum eptir, *qvindecim noctibus poſt.* Blanda: XIV nóttum eptir, *qvatuordecim noctibus poſt.*

(v) *Utrumqve Exempl.* annari viku eptir Páſkaviku, *hebdomada ſecunda poſt hebdomadam Paſchalem; harum autem regularum examen alibi inſtituetur.*

---

(26) Cum undecimo Octobris omnium primo Stylo veteri hyems Iſlandorum introiret, cui in Calendario adſcripta Litera hebdomadalis D, & conſeqventer ſit litera Dominicalis E; introitu hyemis diem Saturni occupante; propter Feſtum Crucis in decimo qvarto Septembris fixum, cui adſcripta hebdomadalis E in hoc Caſu Dominicalis: incidit Qvatember autumnalis in decimum ſeptimum Septembris, qvem, a Dominica hyemis prima, in antecedentia per literam Dominicalem putando, qvartam hebdomadam occupare deprehendes. Occupante hyemis initio, duodecimum, decimum tertium, decimum qvartum & decimum qvintum Octo-

CAP. VIII.

DE COMPUTO SEMESTRIUM ISLANDICO.

§. 26.

Computus Semeſtrium Islandicus conſiſtit in his, qvod duo ſemeſtria, id eſt hyems & æſtas conjunctim dicantur annus. Introitus æſtatis Feſto Mariæ Annunciationis, proximè qvindecim, remotiſſimè viginti & una noctibus poſtponatur. Atqve dies Jovis æſtatis initialis eſto. Abinde ad æſtatem dimidiatam tredecim hebdomadæ cum trinoctio labentur, altera æſtatis ſemisſe a die Dominica initium capiente. Non oportet æſtatem prius introire qvam proximè ante diem Palmarum, nec poſterius qvam ſecunda poſt Paſcha hebdomade. Ab æſtatis introitu ad dies migrationum ſex hebdomadæ ſunto, qvarum primus dies Jovis eſto; atqve tunc ad Comitia qvatuor reſtant hebdomadæ.

§. 27.

Qvatembres autumnales in qvinta hebdomade ſemper celebrentur, qvamcunqve feriam occupet Feſtum Crucis; niſi diem

Octobris; haud diſpari ratione Qvatembrem in qvartam ſeptimanam incidere comperies, Feſto Crucis interim per qvatuor ferias in antecedentia regreſſo. At hyemis introitu in decimum ſextum, decimum ſeptimum, & decimum octavum in qvo fixum Lucæ Feſtum, incidente: invenies Qvatembrem qvintam hebdomadam occupare, dum Feſtum Crucis, per diem Martis, lunæ & Dominicam retrocedit. Qvippe duo dantur Caſus, qvibus in Dominicam incidit, qvorum unus obtinet, hyeme undecimo Octobris ineunte; alter decimo octavo & Feſto Lucæ. Utroqve Caſu obtinet Dominicalis E; poſteriorem Caſum a priori rectè diſtingvit Author hoc Charactere, qvod æſtati illi ſit appendix adjicienda. Cæterum Author Rymbeglæ & Blandæ regulam malè determinat, dum ſtatuit Qvatembrem occupare qvintam hebdomadam; in qvamcunqve feriam incidat Feſtum Crucis

eda Drottinsdag; þá ſkal halda Ymbrudaga á fiordu viku. Enn þad ber ſamann, ad Crucis meſſu ber á Drottinsdag; enda ſkal þá vid ſumar leggia þad ſumar; þá eru Ymbrudagar á fimtu viku, enn ei á fiordu, og heitir ſá vetur Rymſpiller. Þad er miſſiristal, þá er Rymſpiller er, ad (x) um þíng ſkal Jons meſſa Baptiſtæ verda III dag viku; og ſkal vid ſumar leggia, þvíad hlaupár kemur eptir um vórid. Þá er Crucis meſſa um hauſt á V viku fyrir vetur; enn vetur kemur Lucæ meſſu, og er hun þvottdag.

28. §.

Jóladagur er V dag viku (27) í X viku; midurvetur kemur enn átta dag frá enum XIII þrem nóttum, og er föſtudagur fyrſtur

(x) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá: fyrir þíng, *ante Comitia.*

Crucis, qvartam vero, ſiqvidem diem Saturni vel Solis offendat. *Biörn de Skardsá* in ſuo Exemplari ſeptimanam non determinat, dicit tantum Qvatembrem autumnalem incidere in Diem Mercurii proximum poſt Feſtum Crucis. Exceptionem tantum adfert, Caſus Feſti Crucis in Dominicam incidentis, æſtatis appendice obtinente. Regula vero ſic emendatur & completur: Qvatember autumnalis qvinta hebdomade, â prima Dominica putando, die Mercurii proxima poſt Feſtum Crucis celebretur; ſiqvidem Feſtum Crucis in diem Solis, obtinente ſimul computo annali anomalo, Lunæ vel Martis inciderit; qvod ſi vero occupaverit diem Solis, Saturni, Veneris, Jovis, Mercurii: in qvartam incidet Septimanam.

(27) Qvia obtinente computo annali anomalo, obtinet litera Dominicalis E, per hanc a Dominica hyemis prima in conſeqventia putando, invenies diem primam Feſti Nativitatis, cadere in feriam qvintam decimæ ab hyemis introitu hebdomadis, & e converſo: ſi ab hebdomada Feſti Nativitatis incluſivè, per literam Dominicalem E, in antecedentia putentur decem hebdomades, ad Dominicam hyemis primam; hyems introit Feſto Lucæ, & obtinet Computus, annalis anomalus. Qvia Feſtum Nativitatis fixum eſt in vigeſimo qvinto Decembris, cui adſcripta Litera hebdomadalis D; ſeqvitur inde vigeſimo primo adpoſitam eſſe Dominicalem E. Hinc utraqve propoſitio directa & converſa, nulla facta Dominicalis

Saturni vel Dominicam offendat, tum enim in qvarta hebdomada celebrentur. At incidente Feſto Crucis in diem Solis & obtinente ſimul æſtatis appendice: Qvatembres qvintam non qvartam ſeptimanam occupant, & hyems illa dicitur eſſe Computi anomali. Exiſtente computo annali anomalo, ſemeſtrium putatio huc redit, ut inter Comitia Feſtum Johannis Baptiſtæ diem Martis offendat, cui æſtati acceſſio adjungenda, cum inſeqventi vere annus biſſextilis ineat; tum Feſtum Crucis autumnale occupat diem Dominicam in qvinta ante hyemem hebdomade. Hyems autem introit Feſto Lucæ, qvod diem Saturni offendit.

§. 28.

Prima dies Feſti Nativitatis occupat feriam qvintam decimæ hebdomadis. Hyems dimidiata offendit octavum, a tertia

calis mentione brevius ita enunciatur: ſi Feſtum Nativitatis occupet feriam qvintam decimæ hebdomadis; æſtate præcedenti fuit Computus annalis anomalus & e contra: ſi obtinet computus annalis anomalus: hyeme ſeqventi, Feſtum Nativitatis occupat feriam qvintam decimæ hebdomadis. Proinde, qvia propoſitionem convertere licet; incidentia Feſti Nativitatis in feriam qvintam decimæ hebdomadis, eſt Character Computi annalis anomali. Qvia annus Cycli Solaris octavus, in qvem incidit Computus annalis anomalus aſtivus, habet Dominicalem E: ſeqvitur annus nonus Biſſextilis habens Dominicalem geminam DC; qvarum prior qvarto Januarii adſcripta; per hanc in conſeqventia putando, juxta regulam Islandorum Computiſticam, qvæ jubet, ut, obtinente Computo annali anomalo, inter Epiphaniam & Thorris initium, in diem Veneris incidens, duo dies Mercurii intercedant, Thorrem decimo ſexto Januarii introire comperies, qvod Computi annalis Symptoma, cum ſæpius per Cyclum Solarem non contingat, dicitur anomalia Computi annalis reſpectu Thorris, & ex præcedenti æſtatis anomalia conſectatur, ut prior ſignum ſit poſterioris venturæ, & poſterior prioris præteritæ, unde, ſiqvidem hoc iſto vel illo anno conſtet unam fuiſſe vel fore; in Confeſſo eſt alteram etiam obtinuiſſe vel obtentum ire. Porro: qvia decimæ ſextæ Januarii adſcripta eſt litera hebdomadalis B; per hanc in conſeqventia

ſtur í Þorra. Er Kyndilmeſſa annann dag viku í þridiu viku, og verda aller meſſudagar fyrr í Miſſiristalinu, heldur enn þá ef ecki væri Rymſpillirinn. Enn ſá vetur er enn VIII í Concurrentis ölld hverre; enn ei optar enn ſvo.

.29. §.

Jóla faſta ſkal hefiaſt ávallt Drottinsdag fyrer Barbaru meſſu; Jóladagur ſkal vera í enne XI viku vetrar, (28) hvern dag ſem hann er í viku (y) og ſvo þá er Rymſpiller er. Eirn ſkal midviku dagur ávallt á mille Jóla og midsvetrar, nema Rymſpiller ſie, þá verda tveir midviku dagar. A fiordu viku Þorra er Kyndilmeſſa, er hun Drottinsdag eda annann dag viku, ſvo ad eingi ſie Rymſpiller. Enn á þridiu viku Þorra; hverngi dag annara ſem hana ber.

IX.

(y) Exempl. Biörns á Skardsá: á hvörium deige ſem hann er í viku, nema Rymſpilli, *qvamcunqve feriam occupet, niſi Computus annalis ſit anomalus; qvod rectius.* Blanda: hvern dag ſem hann er í viku, nema hann ſie föſtudag eda Þvottdag, þá er hann í tíundu viku og ſvo þá er Rymſpiller er, *qvamcunqve feriam occupet, niſi diem Veneris aut Saturni, tunc enim in decimam incidit ſeptimanam & obtinente Computo annali anomalo.*

---

tia putando, Feſtum Mariæ Purificationis in ſecundo Februarii fixum, in feriam ſecundam tertiæ hebdomadis, puta ab initio Thorris vel Semiſſis hyemis poſterioris, incidere deprehendes. Proinde hæc eſt diſtantia hujus Feſti; ab hyeme dimidiata, omnium minima, qvia ſcil. Thorri & hyems dimidiata in hoc Caſu, maximè in conſeqventia moventur, unde conſeqvens eſt omnia Feſta fixa, relativè in ſemiſſe hyemis poſteriori, prius incidere, qvam incidiſſent, non obtinente Computo annali anomalo.

(28) Qvandoqvidem obtinente Computo annali anomalo, introitus hyemis longiſſimè in conſeqventia movetur: ſeqvitur Feſtum Nativitatis in vigeſimo qvinto Decembris fixum, ab hyemis primordio tum breviſſimè diſtare, cum occupat diem Jovis

poſt Epiphaniam die, qvæ dies Veneris exiſtit Thorris initialis. Feſtum Purificationis occupat feriam ſecundam tertiæ ſeptimanæ, feſtis omnibus in computo ſemeſtrium prius incidentibus, qvam incidiſſent, non obtinente Computo annali anomalo. Eſt autem hyems illa Cycli Concurrentium octava. Sæpius iſta non eveniunt.

§. 29.

Jejunium Nativitatis die dominica Feſtum Barbaræ proximè præcedenti ſemper introito; prima dies Feſti Nativitatis, qvamcunqve feriam offendat, etiam obtinente Computo annali anomalo, undecimam occupet ſeptimanam. Inter Epiphaniam & hyemem dimidiatam, una ſemper dies Mercurii inter eſto, niſi Computus annalis ſit anomalus, qvo tempore duo interſunto. Si Feſtum Purificationis occupet diem Dominicam vel feriam ſecundam, non exiſtente Computo annali anomalo, in qvartam Thorris incidit hebdomadam, in tertiam vero, ſi qvam reliqvarum.

CAP.

Jovis decimæ hebdomadis, conſeqventer hyemis initio in Octobris undecimum cadente & in antecedentia longiſſimè regreſſo, obtinente litera Dominicali E: Feſtum Nativitatis cadit in diem Jovis undecimæ hebdomadis, a Dominica hyemis prima incluſivè in conſeqventia putando. Ineunte hyeme, duodecimo, decimo tertio, decimo qvarto & decimo qvinto, idem obtinebit, & in ultimo Caſu exiſtente Dominicali B, decimo ſexto Octobris & vigeſimo qvinto Decembris adſcripta; ſeqvitur interim Feſtum Nativitatis a die Jovis per qvinqve Ferias eſſe in antecedentia regreſſum, & incidere jam in Dominicam initialem undecimæ hebdomadis; occupante hyemis introitu decimum ſextum vel decimum ſeptimum, Caſu priori diem Saturni, poſteriori diem Veneris offendit Feſtum Nativitatis ultimos decimæ hebdomadis. Ergo rectè addit Blanda exceptionem, qvam perperam omiſit Rymbegla.

IX. Cap.

UM FÖSTU INNGÁNGA.

30. §.

Fimm eru föſtu inngángar ad viknatali; enn hálfur fiorditugur ad dagatali; enn viknatal eitt þarf til alpídutals. Enn fyrſti föſtu inngángur er, þá er vika lifir Þorra, og heiter ſá Drottinsdagur föſtu inngángur, þá er VII vikur eru til Páſka. Annar föſtu inngángur er í öndverda Goe; þridie, er vika er af Goe; fiordi í midia Goe; fimti er vika lifir Goe.

31. §.

Nú ſkal kenna til hve föſtu inngángur ſkal vera hvern vetur í tungl öllð. Fyrſta vetur ſkal föſtu inngángur, er vika er af Goe ávallt; nema Mariu meſſa ſú er á föſtu er, verdi á midvikudag; þá ſkal föſtu inngángur viku ſídar, og er þad þá í midia Goe, og er þá Páſkadagur á D. Annan vetur alldar í öndverda Goe, nema Mariu meſſa ſie fimtudag, föſtudag eda þvottdag; þá er viku fyrr, og er þad, er vika lifer Þorra. Þridia vetur er föſtu inngángur í midia Goe, nema Mariu meſſa ſie þridia dag, og ſie Páſkadagur á E; edur á midvikudag, og ſie Páſkadagur á D: þá ſkal er viku lifir Goe.

32. §.

Fiorda vetur er föſtu inngángur er vika er af Goe, nema Mariu meſſa ſie fimtudag eda föſtudag; þá ſkal í öndverda

CAP. IX.

DE QVINQVAGESIMIS.

§. 30.

Qvinqve ſpecies Qvinqvageſimæ per qvinqve hebdomadas, dies vero triginta qvinqve determinantur. Computus autem hebdomadarum eſt tantum popularis. Prima ſpecies obtinet Qvinqvageſimæ, unâ Thorris ſeptimanâ reſiduâ, illa vero Dominica dicitur Qvinqvageſima, qvæ ſeptem hebdomadas a Paſchate diſtat. Secunda ſpecies Qvinqvageſimæ obtinet ineunte Goa; tertia ſpecies exiſtit, una Goæ elapſa hebdomade; qvarta ſpecies Goâ dimidiatâ; qvinta ſpecies, unâ Goæ reliqva ſeptimanâ.

§. 31.

Docebo jam qvænam ſpecies Qvinqvageſimæ obtineat qvavis hyeme Cycli lunaris: Prima hyeme ſemper ſit Qvinqvageſima, unâ Goæ elapſa hebdomadâ: niſi Feſtum Annunciationis Mariæ in diem Mercurii incidat, tunc enim Qvinqvageſima unâ ſeptimanâ poſtponatur, & proinde Goam dimidiatam obtinet, incidente Paſchate in Dominicalem D. Secunda hyeme Cycli ineunte Goa, ſit Qvinqvageſima; niſi Mariæ Feſtum diem Jovis, Veneris vel Saturni occupet, tunc enim unâ ſeptimanâ anteponitur, & proinde unâ Thorris ſeptimanâ reſiduâ. Tertia hyeme Cycli in Goam dimidiatam incidit Qvinqvageſima, niſi Mariæ Feſtum occupet diem Martis, Paſchate in Dominicalem E incidente; vel diem Mercurii; in Dominicalem D; tunc enim incidit Qvinqvageſima, unâ Goæ ſeptimanâ reſiduâ.

§. 32.

Qvarta hyeme una Goæ elapſa hebdomade ſit Qvinqvageſima, ſed Mariæ Feſto in diem Jovis aut Veneris incidente, in-

verda Goe. Fimta vetur ſkal föſtu inngángur er vika lifir Þorra; nema Mariu meſſa ſie midvikudag; þá er í öndverda Goe. Siötta vetur í midia Goe; nema Mariu meſſa ſie fimtudag; þá, er vika er af Goe. Siöunda vetur í öndverda Goe; nema Mariu meſſa ſie þridiudag eda midvikudag; þá, er vika er af Goe. Atta vetur er vika lifer Goe og bregſt ecki. Níunda vetur er vika er af Goe, nema Mariu meſſa ſie annann dag viku, eda þridiudag, eda midvikudag; þá er í midia Goe. Tíunda vetur í öndverda Goe; nema Mariu meſſa ſie fimtudag; þá ſkal er vika lifir Þorra.

33. §.

Ellefta vetur er vika lifir Goe; nema Mariu meſſa ſie fimtudag, eda föſtudag, eda þvottdag. (z) Tólfta vetur er vika er af Goe og bregdſt alldri. Þrettanda vetur er vika lifir Þorra, nema Mariu meſſa ſie annann dag viku, eda þridiu dag viku, eda midvikudag; þá er í öndverda Goe. Fiórtanda í midia Goe, nema Mariu meſſa ſie midvikudag; þá, er vika lifer Goe. Fimtanda vetur er vika er af Goe; nema Mariu meſſa ſie fimtudag, eda föſtudag, eda þvottdag; þá er í öndverda Goe. Sextanda vetur er vika lifir Þorra. Seitianda vetur í midia Goe; nema Mariu meſſa ſie fimtudag eda föſtudag; þá ſkal er vika er af Goe. Atianda, í öndverda Goe; nema Mariu meſſa ſie midvikudag; þá ſkal er vika er af Goe. Nítianda, er vika lifer Goe; nema Mariu meſſa ſie fimtudag; þá er í midia Goe (2a) (29).

(z) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá og Blanda leggia til: nema Mariu meſſa ſie fimtudag, eda föſtudag, edur þvottdag; þá ſkal í midia Goe, *niſi Mariæ Feſtum occupet diem Jovis, aut Veneris, aut Saturni; nam Goâ dimidiatâ tum eſto. Quæ exceptio rectius additur.*

(2a) (29) Blanda leggur þetta til: Þeſsir eru föſtugángar ſamann í ölld, ef ei bregdſt ſumar auke eda hlaupár: hinn fyrſta vetur og hinn fiorda, níunda,

eunte Goa. Qvinta hyeme, unâ Thorris ſeptimanâ reſiduâ, eſto Qvinqvageſima, at Mariæ Feſto obtinente diem Jovis, ineunte Goa. Sexta hyeme, Goâ dimidiatâ, niſi Mariæ Feſtum offendat diem Jovis, tum enim unâ Goæ præteritâ hebdomadâ. Septima hyeme, ineunte Goa; incidente vero Mariæ Feſto in diem Martis vel Mercurii, una Goæ elapſa hebdomade. Octava hyeme, unâ Goæ ſeptimanâ reliqvâ, qvod nunqvam fallit. Nona hyeme, unâ Goæ præteritâ hebdomadâ; niſi Mariæ Feſtum exiſtat, feria ſecunda vel tertia vel qvarta, tunc enim Goâ dimidiatâ. Decima hyeme, inunte Goa, niſi Mariæ Feſtum occupet diem Jovis, nam unâ Thorris ſeptimanâ reſiduâ tunc eſto.

§. 33.

Undecima hyeme, unâ Goæ ſeptimanâ reſiduâ, ſit Qvinqvageſima, niſi Mariæ Feſtum diem Jovis aut Veneris aut Saturni offendat. Duodecima hyeme, una Goæ elapſa hebdomade, qvod nunqvam fallit. Decima tertia hyeme, unâ Thorris ſeptimanâ reliqvâ; niſi Mariæ Feſtum in feriam ſecundam aut tertiam aut qvartam incidat, tunc enim ineunte Goa. Decima qvarta hyeme, Goâ dimidiatâ; ſed Mariæ Feſto obtinente diem Mercurii; una Goæ hebdomadâ reſiduâ. Hyeme decima qvinta, cum una Goæ effluxit hebdomada; niſi Mariæ Feſtum occupet diem Jovis, aut Veneris aut Saturni; tunc enim ineunte Goâ. Hyeme decima ſexta, unâ Thorris ſeptimanâ reſiduâ. Hyeme decima ſeptima, Goâ dimidiatâ; niſi Mariæ Feſtum incidat in diem Jovis aut Veneris; nam una Goæ elapſa hebdomade tunc eſto. Hyeme decima octava, ineunte Goa; ſed occupante Feſto Mariæ diem Mercurii; unâ Goæ ſeptimanâ præteritâ. Decima nona hyeme, unâ Goæ ſeptimanâ reſiduâ, ſed occupante Feſto Mariæ feriam qvintam, Goâ dimidiatâ.

(29) Qvatenus & qvousqve verum ſit, qvod aſſerit Blanda, ex tabula ſeqventi in-

níunda, tólfta, fimtanda, ſkal föſtugángur er vika er af Goe. Annann vetur og hinn fiöunda, tíunda og átianda ſkal í öndverda Goe. Þridia vetur og hinn ſietta, fiortanda, ſeitianda, í midia Goe. Fimta vetur og þrettanda og ſextanda, er vika lifir Þorra. Atta vetur og elleſta og nítianda, er vika lifir Goe. *Hæc addit Blanda: Hæ Qvinqvageſimæ ſpecies, niſi æſtatis acceſſio aut annus biſſextilis fallat, conveniunt inter ſe: hyeme prima, qvarta, nona, duodecima, decima qvinta, unâ Goæ elapſâ hebdomadâ ſit qvinqvageſima. Hyeme ſecunda, ſeptima, decima, decima octava, ſit ineunte Goa. Hyeme tertia, ſexta, decima qvarta, decima ſeptima, Goâ dimidiatâ. Hyeme qvinta, decima tertia & decima ſexta, unâ Thorris reſiduâ hebdomadâ. Hyeme octava, undecima, decima nona, unâ Goæ reſiduâ hebdomadâ.*

---

troituum intuitiva qvadam ratione perſpicere licet. Nam ſi conferas numeros Indices Specierum, ex. gr. anno cycli primo ternarium, cum cæteris annis cycli, qvibus idem obtinet index: Videbis ſex Qvinqvageſimas anni primi; qvinqve qvarti, qvatuor noni; omnes duodecimi & qvatuor poſteriores decimi qvinti; ſpecie convenire. Anni ſecundi, qvatuor poſteriores, qvinqve priores anni ſeptimi; ſex poſteriores decimi & ſex priores anni decimi octavi ſpecies concordare. Nam illis annis obtinet ſpecies tertia, his ſecunda, & ſic de cæteris. Simul ex Tabula patent intuitivè Caſus diverſi, in qvibus ſcilicet obtinent ſpecies diverſæ, ex. gr. anno primo, exiſtente Dominicali d obtinet qvarta ſpecies, qvæ anno qvarto non occurrit, ſimiliter anno qvarto, obtinente Dominicali b vel c, obtinet ſecunda ſpecies, qvæ anno primo non occurrit; & ſic de cæteris, qvas diverſitates Rymbegla, per Mariæ Feſtum, in certas ferias incidens rectè determinat. Præterea tabulam contemplanti; hoc, primo ſanè intuitu, ſatis mirum offertur computi phænomenon, qvod ſcil. ſola Dominicalis d ſemper ſpeciem Qvinqvageſimæ variet, ſiqvidem litera c ipſam comitetur, nullam vero mutationem producat, ſi á ſe invicem ſeparentur, cujus phænomeni ratio continetur in eo, qvod hebdomadalis d ſit in Calendario adſcripta undecimo & decimo octavo Januarii, octavo & decimo qvinto Februarii, qva igitur exiſtente Dominicali, hi Menſes Thorri & Goa, omnium primò & ultimò introeunt, qvamobrem, cum acceſſio æſtatis ſemper habeat Dominicalem d, excepto anno Cycli Solaris octavo: apparet cur dicat Author Blandæ: niſi Appendix æſtatis fallat; h. e. niſi identitatem ſpecierum Qvinqvageſimæ annis memoratis violet, & diverſitatem producat, adeoqve Exceptionem á regula faciat. Author Blandæ igitur ſic argumentatur; ſi æſtatis

acceſſio

TABULA Specierum Qvinqvageſimæ per totum Cyclum lunarem, relativè ad computum annalem Islandorum.

Num. aur.								
	e	f	g	a	b	c	d	*lit. Dom.*
	9	10	11	12	13	14	8	*intr. Goæ*
I	3	3	3	3	3	3	4	*ſpec. Qvinqv.*
	a	b	c	d	e	f	g	*lit. Dom.*
II	13	14	15	8	9	10	11	*intr. Th. & Goæ*
	1	1	1	2	2	2	2	*ſpec. Qvinqv.*
	f	g	a	b	c	d	e	*lit. Dom.*
III	10	11	12	13	14	8	9	*intr. Th. & Goæ*
	4	4	4	4	4	5	5	*ſpec. Qvinqv.*
	b	c	d	e	f	g	a	*lit. Dom.*
IV	13	14	8	9	10	11	12	*intr. Goæ*
	2	2	3	3	3	3	3	*ſpec. Qvinqv.*
	c	f	g	a	b	c	d	*lit. Dom.*
V	10	11	12	13	14	15	8	*intr. Th. & Goæ*
	1	1	1	1	1	1	2	*ſpec. Qv.*
	c	d	e	f	g	a	b	*lit. Dom.*
V	14	8	9	10	11	12	13	*intr. Th. & Goæ*
	3	4	4	4	4	4	4	*ſpec. Qv.*
	f	g	a	b	c	d	e	*lit. Dom.*
VII	10	11	12	13	14	8	9	*intr. Goæ*
	2	2	2	2	2	3	3	*ſpec. Qv.*
	d	e	f	g	a	b	c	*lit. Dom.*
VIII	8	9	10	11	12	13	14	*intr. Goæ*
	5	5	5	5	5	5	5	*ſpec. Qv.*
	g	a	b	c	d	e	f	*lit. Dom.*
IX	11	12	13	14	8	9	10	*intr. Goæ*
	3	3	3	3	4	4	4	*ſpec. Qv.*
	c	d	e	f	g	a	b	*lit. Dom.*
X	15	8	9	10	11	12	13	*intr. Thor. & G.*
	1	2	2	2	2	2	2	*ſpec. Qvinqv.*

Num. aur.								
	a	b	c	d	e	f	g	
	12	13	14	8	9	10	11	
XI	4	4	4	5	5	5	5	
	d	c	f	g	a	b	c	
XII	8	9	10	11	12	13	14	
	3	3	3	3	3	3	3	
	g	a	b	c	d	e	f	
XIII	12	13	14	15	8	9	10	
	1	1	1	1	2	2	2	
	e	f	g	a	b	c	d	
XIV	9	10	11	12	13	14	8	
	4	4	4	4	4	4	5	
	a	b	c	d	e	f	g	
XV	12	13	14	8	9	10	11	
	2	2	2	3	3	3	3	
	d	e	f	g	a	b	c	
XVI	9	10	11	12	13	14	15	
	1	1	1	1	1	1	1	
	b	c	d	e	f	g	a	
VII	13	14	8	9	10	11	12	
	3	3	4	4	4	4	4	
	e	f	g	a	b	c	d	
XIIX	9	10	11	12	13	14	8	
	2	2	2	2	2	2	3	
	c	d	e	f	g	a	b	
XIX	14	8	9	10	11	12	13	
	4	5	5	5	5	5	5	

X. Cap.

UM CONCURRENTIS ÖLLD OG MÁNADA-TAL HID MINNA.

34. §.

Sólar ölld er köllud at bókmáli (30) Concurrentis ölld; í þeirri ölld eru vetur XXVIII; í þeirre ölld skal marka mánadatal,

---

acceſſio obtineat, obtinet Dominicalis D, & ſi hæc obtinet, Qvinqvageſima mutat ſpeciem. Sed neutra propoſitio univerſaliter vera, uti jam oſtenſum. Huic exceptioni hanc alteram addit: niſi annus biſextilis fallat; qvæ determinatio a priori ſeparata & generaliter ſumta, nihil habet in ſe veri, nam inſtituto examine, Dominicalis gemina non variat ſpeciem, ſed Qvinqvageſima manet in ea ſpecie, qvam Dominicalis poſterior ſolitaria determinat. Qvod ſi particulariter ſumatur de anno biſextili nono, qvo obtinet Dominicalis gemina DC & anomalia computi annalis reſpectu Thorris, inſtituto examine, deprehendi obtinere variationes ſeqventes. Anno Cycli primo, ſexto, nono, decimo ſeptimo, per Computum annalem anomalum, Qvinqvageſima e qvarta ſpecie revertitur in tertiam. Anno Cycli ſecundo, qvinto, decimo, decimo tertio, e ſecunda ſpecie revertitur in primam. Anno tertio, undecimo, decimo qvarto, decimo nono, e qvinta ſpecie revertitur in qvartam. Anno Cycli qvarto, ſeptimo, decimo qvinto, decimo octavo, urgente Computo annali anomalo, Qvinqvageſima e tertia ſpecie revertitur in ſecundam. Deniqve anno Cycli octavo, duodecimo, decimo ſexto, non obſtante Computo annali anomalo, ſpecies Qvinqvageſimæ conſtanter conſervatur. Aut igitur hac ratione intelligi; aut deniqve annum nonum Cycli Solaris Biſextilem conjungi voluit Author Blandæ cum æſtatis appendice, anno Cycli octavo præcedente, ut innueret etiam hoc in Caſu ad Dominicalem D eſſe reſpiciendum. Cæterum totum caput antecedens, uno intuitu repræſentat Diagramma præſens Specierum Qvinqvageſimæ, cujus verſus ſiniſtimus verticalis continet numeros aureos Characteribus Romanis per totum Cyclum lunarem usqve ad XIX, qvi occupat aream infimam dextimæ partis tabulæ. Singulo numero aureo reſpondent tres verſus minores horizontales, qvorum ſupremus continet literas Dominicales. Secundus numeros indicantes, in qvotum diem Januarii incidat introitus Thorris; & in qvotum diem Februarii introitus Goæ; numeri minores in tertio verſu indicant ſpecies Qvinqvageſimæ. Sic unitas indicat ſpeciem primam,

h. e.

CAP. X.

DE CYCLO CONCURRENTIUM ET RECENSIONE MENSIUM MINORE.

§. 34.

Secundum Computiſtas Cyclus Solis appellatur Cyclus Concurrentium; Cyclus ille continet hyemes viginti & octo; in ipſo notanda

---

h. c. Qvinqvageſimam incidere, unâ Thorris ſeptimanâ reſiduâ; binarius indicat ſpeciem ſecundem, h. e. Qvinqvageſimam in Goam ineuntem cadere; ternarius oſtendit ſpeciem tertiam, h. e. Qvinqvageſimam venire una Goæ elapſa hebdomade, & ſic de cæteris.. Ergo ex hac tabula uno intuitu omnia patent, qvæ nono hoc Capite de introitu Qvinqvageſimæ docentur; & qvænam ſingulis annis ſpecies obtineat, ſtatim incurrit in oculos. Nam qvære primo numerum aureum & literam dominicalem, in verſu illo horizontali ſupremo, qvi aureo illi ad dextram reſpondet, & ſub littera dominicali in verſu horizontali tertio, habes numerum indicem ſpeciei Qvinqvageſimæ qvæſitæ, & in area intermedia diem introitus Thorris vel Goæ. Ex. gr. volo anno Cycli qvinto, exiſtente Dominicali D, ſcire qvænam ſit ſpecies Qvinqvageſimæ. Sumto igitur in latere tabulæ ſiniſtro numero aureo V; in verſu horizontali ad dextram ſupremo video Dominicalem d eſſe ultimam verſus dextram, deſcendo igitur in verſum tertium & ibi deprehendo binarium, qvi ſecundam ſpeciem indicat & numerus 8 ſupra ſcriptus indicat Goam incidere in octavum Februarii, & ſic de cæteris. Cum I. oſtendat primam ſpeciem, numerus ſupra poſitus ſemper indicat dies Januarii in qvos cadit Thorri; cæteri numeri indices omnes indigitant dies Februarii eſſe ſupra ſcriptos in qvos cadit introitus Goæ.

(30) Cyclum Solis & Cyclum Concurrentium Author Rymbeglæ perperam de ſe invicem prædicat categoricè; nec unqvam veteres Computiſtarum principes ita loqvuntur, ut dicant Cyclum ſolis eſſe Concurrentium Cyclum & contra, ſed Cyclos iſtos ſemper ut diverſos tractant. Cyclus ſolis repræſentat omnem varietatem, qvam literæ dominicales ſubire poſſunt, qvæ, cum pro numero ſeptem feriarum ſeptem ſint: omnis varietas annis ſeptem abſolveretur, niſi annus qvartus qvisqve foret Biſextus, hinc fit ut omnis varietas exhauriatur, minimo illo numero, qvi naturam ſeptenarii & qvaternarii ſimul continet, qvi ergo ex multiplicatione ſeptenarii per qvaternarium oritur, hinc omnis literarum Dominicalium

tal, viknatal, og dagatal og vikur, þángad til allt (er) miſſiriſtal. Sú öllḍ ſkal heſiaſt um (2b) vor ad Martius mánude þá er hlaupári er nylokid, verdur alldar upphafid Drottinsdagur, ſá er næſtur er eptir Matthias meſſu, þá er Drottinsdagur á F; enn ádur hefur hann verid á G frá enum átta deigi Jóla.

35. §.

Fimm nætur þær er umfram eru (31) XII mánude XXX nátta, ſkulu filgia Martius, ſiá tala ſkal koma til þeſs, hvern dag hver meſſudagur ſkal vera í viku; eda ſvo mánada inngaungur. Skal her telia alldri leingra fram enn VII. Enn ef fleira verdur, þá ſkulu VII nidurfalla, þviad þad er vika heil. Enn hitt ſkal hafa er umfram er; enn ef jafnt er VII, þá er þvottdagur. Fer her ſem í tungl talinu, þar ſkal nidurfella XXX nátta,

(2b) Exempl. Biörns á Skardsá: um vetur, *hyeme; qvod rectius.*

---

lium variatis annis viginti & octo abſolvitur, proinde hæc exſtitit Cauſa, cur Cyclus ſolis viginti & octo annorum ſyſtema evaderet. Solis autem Cyclus dicitur, tum qvod reſpiciat dies Dominicas, hoc eſt dies Solis, tum etiam qvod in ipſo reſpiciatur ad Cyclum Biſexrilem, qvatuor annorum, & conſeqventer ad motum ſolis annuum. Cyclus autem Concurrentium repræſentat omnem varietatem, qvam Concurrentes ſubire poſſunt. Verum Concurrens dicitnr illa dies, qvæ de ſeptenaria partitione dierum totius anni eſt reſidua, ſed reſidnus anni currentis dies, ſive anni currentis Concurrens, additur reſidno annl inſeqventis, & hinc annus ſeqvens habet Concurrentes duos, tertius tres, & ſic conſeqventer, donec ſeptem dies collecti ſeptem Concurrentes efficiant. Hinc omnis variatio, hic ut in Cyclo ſolis, ſeptem annis abſolveretur, niſi qvartus qvisqve annus Biſextilis, duos Concurrentes ſuppediraret & ordinem perturbaret, omnis igitur Concurrentium varietas, uri prius, annis viginti & octo abſolvitur. Cyclus igitur uterqve ſolis & Concurrentium eſt viginti & octo annorum ſyſtema, & conſeqventer genere conveniunt, qvia vero ſpecificè differunt, non magis de ſe invicem, qvam Coſpecies, qvælibet aliæ prædicari poſſunt. Verum utriusqve Cycli in eodem genere Convenientia Authori impoſuit & qvod per Cyclum Concurrentium etiam litteræ Dominicales doſponantur.

notanda veniunt, Computus menſium, hebdomadarum & dierum & ſeptimanæ, donec ſemeſtrium Computus ſit completus. Cyclus ille, Vere incunte Martio inchoandus, anno Biſextili nuper elapſo; a die Dominica proxima poſt Matthiæ Feſtum capit initium, tunc obtinente Dominicali F, cum ab octava die Feſti Nativitatis antea obtinuerit G.

§. 35.

Qvinqve noctes illæ qvibus annus Solaris, duodecim menſes tricenarios excedit, Martium comitentur; qvi numerus inſerviat indicandis feriis, in qvas incidunt feſta qvævis & initia menſium. Supra ſeptenarium hic nunqvam numerandum, qvem ſi excedat ſumma, ſeptem, cum hebdomadam conficiant ſolidam abjectis, adhibendum reſiduum, ſin autem ſeptenarius ſit; dies Saturni indicatur. Hic, ut in lunæ computo res procedit, in qvo

(31) Cur menſi Martio qvinqve Regulares ſolares conveniant, ratio minimè continetur in eo, qvod putare videtur Author, qvod nimirum ſint qvinqve illi dies, qvi in anno Communi duodecim menſes tricenos excedunt; ſed in eo potius, qvod Cyclus Concurrentium anno Biſextili ineat præcisè illa die, qvæ diem intercalarem inſeqvitur, puta vigeſima qvinta Februarii, cui adſcripta litera G, & qvæ anno primo inſtituti Calendarii fuit Dominicalis, â qva incluſivè ad calendas Martias etiam incluſivè ſunt qvinqve dies. Ratio igitur qvinqve Regularium ſolarium Martiorum in eo hæret, qvod dies intercalaris vigeſimam qvartam occupet Februarii, nam ſi alio loco fuiſſet inſertus, alios etiam Regulares ſolis Martius obtinuiſſet. Dicuntur autem hi Regulares ſolis in oppoſitione ad lunæ regulares, qvod una cum Concurrentibus oſtendant ferias, ſive diſtantias dierum hebdomadis a die Solis. Rectius ergo dixiſſet Author Rymbeglæ qvinqve noctes ultimas Februarii, anno Biſextili Martium comitari qvia Cyclus Concurrentium â vigeſimo qvinto Februarii tanqvam ab Epocha proficiſcitur. Tamen duodecim menſes tricenarios ſive dies 360 a diebus totius anni Communis 365 ſubtrahendo, Regulares Martii inveniri poſſunt, nam ſubtractione facta reſtitui ſunt qvinqve.

nátta, þvíad þad er tungl heilt; enn hafa þad til tölunnar er umfram er, og ſafna því til annars tungls.

36. §.

Nú ſkal ſva framtelia ad V nætur filgia Martius, er upphafsmánudur er þeirrar alldar; hann er ad leingd fiorar vikur og þriár nætur; ſkulu þær III filgia enum V, og verda þad þá VIII nætur, og verdur þad þá vika heil og ein nótt, og ſkal ſú ein filgia Aprilis. Nú hefur hann IV vikur og II nætur, ſkulu þær tvær filgia hinni einni, er Aprilis tók, tekur af því Maius þriár nætur, hann er IV vikur og III nætur, koma þær þriár vid hinar fyrri þriár, og tekur Junius af því VI nætur, hann er IV vikur og II nætur, koma þær tvær vid hinar VI; er þad þá vika heil og ein nott, ſkal ſú ein nótt filgia Julius.

37. §.

Hann er III nætur og IV vikur, þær koma vid hina eina, og filgia þá IV nætur Auguſtus, hann er IV vikur og III nætur, filgia þær hinum fiorum, tekur September VII nætur, hann er IV vikur og II nætur, ſkulu þær tvær filgia October, hann er IV vikur og III nætur, koma þær vid hinar tvær; og tekur November V nætur, hann er IV vikur og II nætur, filgia þær hinum V, tekur December VII nætur; hann er III nætur og IV vikur, tekur Januarius þær þriár nætur; hann er IV vikur og III nætur, filgia þær hinum þremur, tekur af því Februarius VI nætur, hann er IV vikur. Svo fer mánada-talid eitt

ſam-

quo triginta noctes lunationem integram conſtituentes abjiciuntur, reſiduæ putationi adhibentur & inſequenti lunationi aggregantur.

§. 36.

Cæterum computus ſic inſtituitur, ut quinque noctes Martium menſem Cycli hujus initialem comitentur. Is quatuor ſeptimanas & tres noctes longus eſt, hæ tres illis quinque jungantur, proinde octo noctes inde confiunt, id eſt ſolida ſeptimana plus nocte una; hæc una Aprilem ſequatur. Eſt ille quatuor hebdomadarum & noctium duarum ſyſtema, quæ duæ ad unam illam addantur, quam accepit, unde tres noctes adſciſcit Majus. Is quatuor ſeptimanarum & noctium trium eſt ſyſtema; his tribus, ad tres illas priores accedentibus, Junius ſex noctes aſſumit, is quatuor ſeptimanas & noctes duas continet, quæ duæ ſex illis accedentes, ſeptimanam ſolidam & noctem unam conficiunt. Hæc una Julium comitetur.

§. 37.

Is quatuor hebdomadas & tres noctes continet, quibus ad unam illam adjectis, quatuor noctes Auguſtum comitantur, ille quatuor hebdomadarum & trium noctium eſt ſyſtema; quæ tres illis quatuor jungantur, proinde ſeptem noctes aſſumit September. Conſtat ille quatuor ſeptimanis & noctibus duabus, quæ Octobrem comitentur, is quatuor hebdomadas & noctes tres continet, quibus ad duas illas adjectis, quinque noctes accipit November. Is quatuor ſeptimanarum & duarum noctium eſt ſyſtema, quibus ad illas quinque adjectis, December ſeptem noctes adſciſcit. Is quatuor hebdomadas & noctes tres continet, has tres Januarius aſſumit, is quatuor hebdomadum & noctium trium eſt ſyſtema, quæ tribus illis jungantur. Hinc

ſamann (32): Martius V, Aprilis I, Majus III, Junius VI, Julius I, Auguſtus IV, September VII, October II, November V, December VII, Januarius III, Februarius VI.

XI. Cap.

UM CONCURRENTES SIÁLFA.

38. §.

I tveimur miſſirum eru vikur tvær ens VIta tigar og nótt ein umfram; nott ſú ein heitir Concurrens, og ſkal ſú filgia mánudum öllum enn fyrſta vetur. Annann vetur kemur önnur nott vid, filgia þá II Concurrentes öllum mánudum. Þridia vetur kemur enn ein vid; og filgia þá III Concurrentes þann vetur. Enn kemur nótt vid, enn IV vetur, eru þá IV Concurrentes med öllum mánudum, á þeim enum efſta mánudi; kemur þá í hlaupárs nótt. Enda kemur þá vid Concurrentis nótt ſem ávallt; verda VI Concurrentes enn fimta veturalldar.

39. §.

---

(32) Regulares Solis, ſunt feriæ Calendarum anno primo inſtituti Calendarii, exiſtente Dominicali G, id eſt illæ feriæ, in qvas inciderunt initia Menſium, dum Cycli, Solis & Concurrentium ad uſum transferrentur. Nam ſi Calendarium inſpicias: videbis ab eo die cui ultimò eſt adſcripta litera G, in ſingulo menſe, ad initium menſis proximè ſeqventis tot eſſe dies qvot Regulares indicant, & conſeqventer hos eosdem dies eſſe ipſiſſimos menſium Regulares. Ita a vigeſimo qvinto Februarii incluſivè, cui ultima vice adſcripta eſt litera G, numerando ad calendas Martias etiam incluſivè, habebis qvinqve literas, puta g, a, b, c & d, ipſis calendis Martiis adſcriptam. Ergo hæ qvinqve literæ, ſive hi qvinqve dies, indicant Regulares Martios eſſe qvinqve, conſeqventer anno primo Calendarii, Martius iniit feria qvinta ſive die Jovis, ipſis calendis Aprilis adſcripte eſt lit. G, conſe-

ſex noctes Februarius accipit, is qvatuor continet ſeptimanas. Hæc autem minor Menſium Recenſio in compendium redigitur hoc modo:

Regulares Solis.			
Martius (habet) - -	*V*	*September* - - -	*VII*
Aprilis - - - -	*I*	*Octobet* - - - -	*II*
Majus - - - - -	*III*	*November* - - -	*V*
Junius - - - -	*VI*	*December* - - - -	*VII*
Julius - - - - -	*I*	*Januarius* - - -	*III*
Auguſtus - - - -	*IV*	*Februarius* - - -	*VI*

CAP. XI.

DE IPSIS CONCURRENTIBUS.

§. 38.

In duobus ſemeſtribus continentur ſeptimanæ qvinqvaginta duæ plus nocte una; nox illa una dicitur Concurrens, qvæ hyeme prima Cycli Menſes omnes comitetur. Cui, hyeme ſecunda, accedit nox ſecunda, proinde duæ Concurrentes, menſes omnes tum comitantur. His adhuc tertia hyeme una ſuperadditur, hinc tres Concurrentes hac hyeme omnes menſes comitantur; hyeme qvarta etiamnum accedit una, proinde qvatuor Concurrentes menſe poſtremo omnes menſes tum ſeqvutæ ſunt; tum nox intercalaris accedit, & ut ſemper una Concurrens, proinde hyeme Cycli qvinta ſex Concurrentes evadunt.

conſeqventer regularem unum habuit, & die Solis iniit. Vigeſimo nono Aprilis, ultimò adſcripta eſt litera G; hinc ad calendas Maias tres literæ numerantur g, a, b, hinc tres poſſedet Regulares & die Martis iniit, & ſic de cæteris.

39. §.

Hinn ſiötta vetur VII Concurrentes, nú ſkulu þeir ei vera ſleiri; ſkal af því vera I Concurrens enn VII vetur; enn II enn VIII, og heitir þad Rymſpillirs vetur, kemur þá hlaupár í, og verda IV Concurrentes enn IX vetur. Nú fer ad því ſkapi um alla öldina. Svo ſtanda Concurrentes, þá þeir eru einer ſamann: I, II, III, IV; VI, VII, I, II; IV, V, VI, VII; II, III, IV, V; VII, I, II, III; V, VI, VII, I; III, IV, V, VI. Þá hleipur yfer VII tölu og kemur til upphafs.

40. §.

Nú er ad alldar upphafi I Concurrens, ſkal ſá fara med öllum mánudum. Filgia V Regulares Martio (33), enn vid kemur Concurrens I, þá verda VI nætur allt ſamann; og er af því Martius föſtudag. Aprilis filgir I nótt, enda Concurrens I, verdur hann af því annann dag viku. Maius filgia III nætur, enn

(33) Qvia Regulares indicant ferias in qvas incidunt initia menſium anno primo inſtituti Calendarii; Cæteris autem annis ad menſium initia indicanda, opus habent Concurrentium ſubſidio: oportuit Cyclum Concurrentium anno ſecundo inſtituti Calendarii introire, ut Regularibus ſtatim ſubſidio venirent, hinc anno ſecundo inſtituti Calendarii, at Concurrentium Cycli primo, concurrens I additur Regularibus menſium ſingulorum, & ſummæ indicant feriam, in qvam incidunt initia menſium. Qvod ſi ergo anni alicujus Concurrentes noveris, & menſium Regularibus addideris, feriæ qvibus menſes ineunt, obtine-

Cyclus Concurr.	Concurr.	An. Cycli			
			XIII	FE	2
			XIV	D	3
			XV	C	4
			XVI	B	5
GF	1	I	XVII	AG	7
E	2	II	XVIII	F	1
D	3	III	XIX	E	2
C	4	IV	XX	D	3
BA	6	V	XXI	CB	5
G	7	VI	XXII	A	6
F	1	VII	XXIII	G	7
E	2	VIII	XXIV	F	1
DC	4	IX	XXV	ED	3
B	5	X	XXVI	C	4
A	6	XI	XXVII	B	5
G	7	XII	XXVIII	A	6

bis.

§. 39.

Sexta hyeme ſeptem fiunt Concurrentes, plures autem fieri non debent; hinc hyeme ſeptima una Concurrens eſto, octava duæ ſunto, qva hyeme Computus annalis dicitur Anomalus, tunc anno Biſſextili veniente, anno nono qvatuor Concurrentes evadunt. Proinde hac ratione res per totum Cyclum procedit. Concurrentes ſolitarii hoc ordine disponuntur: I, II, III, IV; VI, VII, I, II; IV, V, VI, VII; II, III, IV, V; VII, I, II, III; V, VI, VII, I; III, IV, V, VI; tum ſeptenario prætermiſſo, ad principium revertitur putatio.

40. §.

Jam in Cycli principio adeſt una Concurrens, qvæ menſes omnes comitetur, at qvinqve Regulares Martium ſeqvuntur, qvibus adjecta una Concurrente, ſex inde noctes colliguntur; unde Martius in diem Veneris incidit. Aprilem nox una tanqvam Regularis comitatur, & Concurrens una, proinde feriam ſecundam offendit. Maium tres noctes ut Regulares comitan-

---

bis. Ex. gr. aves ſcire, qvanam feria ſit introiturus Martius anno ſeqventi 1778, qvære literam Dominicalem: qvam invenies fore D, cui in appoſito Concurrentium Cyclo vides reſpondere Concurrentes 3, qvos 5. Martii Regularibus adde, confit inde ſumma 8 dierum, & Septenario abjecto, 1 reſiduus oſtendit Martium initurum feria prima, ſive die Solis; Aprilis Regularis eſt 1, cui III Concurrentes additi, indicant Aprilem initurum die Mercurii, & ſic de cæteris. Hic eſt ille Concurrentium Cyclus in qvem ordo Concurrentium Rymbeglæ convenit, qvem ordinem etiam veteres Computiſtæ uſurpabant, ut ex *Beda* conſtat, libro de Argum. Lunæ. Sed in Concurrentium hoc Cyclo, Numeri Romani indicant annos Cycli, numeri minores denotant Concurrentes, & literæ alphabeti, Dominicales. Unde ſi Dominicalis conſtet; in verſu collaterali habentur Concurrentes.

enn I Concurrens; verdur hann af því midvikudag, og fer ſlykum hætte um alla mánude þau miſſiri. Enn þá er Martius kemur ad upphafe annara miſſira: þá koma II Concurrentes vid V Regulares nætur hans; kemur þá mánudurenn þvottdag. Enn Aprilis þridia dag viku, og fer eptir þeſsu um alla ölldina. Koma á ſinum miſſirum hverier Concurrentes vid, enn mánada talid er ávallt hid ſama.

XII. Cap.

um páska ölld.

41. §.

Aulld ſú en þridia heitir Páſka ölld, í þeirri ölld eru tveir vetur ens IV tigar, ens VI hundrads tiræds; telia menn þá ölld miög á ymſa vegu hvenær hun ſkal koma, í þeirre ölld eru VIII og XX tungl alldir, enn XIX ſolar allder. Nú af því ad hun kennir til þeſs, hve Páſkadagur ſkal verda, hver miſſiri, ſvo leingi ſem heimurinn ſtendur: þá er hun af því köllud Páſka ölld, og ſkulu þá mætaſt er ſú ölld hefſt bádar alldir ſólar ölld og tungl ölld, og fara allar ſamann medann en fyrſta (2c) tungl ölld vinſt.

42. §.

Enn nú telia marger ad þá hefieſt Páſka ölld, er ſolar ölld kemur um vor ad Martio; enn um hauſtid eptir kemur tungl ölld ad September, og er ſá hinn fyrſti vetur beggia alldanna er þar kemur eptir. Enn Páſkadagurinn ſá er þá er um vorid eptir, er hinn fyrſte Páſkadagur í tungl ölld; enn ſá verdur annar

(2c) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá: medann hin fyrſta ölld vinſt, *donec Cyclus primus* ɔ: *Paſchalis effluxerit univerſus; quod rectius.*

mitantur, at Concurrens una; proinde diem Mercurii occupat, atqve his ſemeſtribus qvoad menſes omnes res eodem modo procedit. Semeſtribus autem ſecundis ineuntibus, Martii initio, duæ Concurrentes qvinqve ſuis Regularibus accedunt, proinde tum hic menſis, diem Saturni occupat. Aprilis vero, diem Martis, atqve hoc modo per totum Cyclum Concurrentium res procedit. Singulis binis ſemeſtribus ſingulæ Concurrentes accedunt; ſed menſium computus qvoad Regulares invariatus manet.

CAP. XII.

DE CYCLO PASCHALI.

§. 41.

Cyclus tertius Paſchalis audit, continentur in eo hyemes qvinqvies Centum Denarium & triginta duæ. Qvando hunc Cyclum oporteat introire; modis perqvam diverſis ſupputatur. Comprehendit hic Cyclus viginti & octo Cyclos lunares, at novemdecim ſolares. Qvippe vero docet, qvando ſingulis binis ſemeſtribus, qvamdiu mundus durat, Paſcha futurum ſit: inde Cycli Paſchalis ipſi inditum eſt nomen, & ineunte Cyclo illo, ambo Cycli, ſolaris & lunaris concurrunt, & omnes inter ſe combinantur, donec Cyclus lunaris primus effluxerit univerſus.

§. 42.

Jam vero multi ſupputant Cyclum Paſchalem introire, vere Martii initio, Cyclo ſolari; at inſeqventi autumno Septembris exordio, Cyclo lunari ineunte, & hyems qvæ proximè ſeqvitur, amborum Cyclorum exiſtit prima. Dies vero Paſchatis tum vere ſubſeqventi exiſtens, primus eſt in Cyclo

annar Páſkadagur í ſólar ölld. Enn annad Páſka alldar (34) upphaf er þad, ad um hauſtid kiæmi tungl ölld at September; enn um vorid epter kiæmi ſólar ölld at Martio, verdur ſá Páſkadagur enn fyrſti beggia alldanna er þad vorid er (35); og er þá hlaupár er pær hefiaſt.

43. §.

Og eru hlaupár XIII og hundrad tolfrædt í Páſka ölldinne, kemur þá ſamann (36) öll himin tungla för, er þeſsar hefiaſt allar ſenn alldirnar; verdur af því Páſka ölld ædſt alldanna, ad hinar bádar ſkulu henni þiona. Kennir hun ſvo glögt til Páſkahalldſins (37), ad alldre verdur hinn ſami föſtu-

(34) Neutra ratione veteres Computiſtæ Romani Cyclum magnum Paſchalem exordiebantur: Nam e circulis *Dionyſii* exigui apud *Bedam*, Decemnovennalibus viginti & octo, qvi totum Cyclum magnum Paſchalem componunt, tum etiam e Circulis ipſius Bedæ, apparet veteres Computiſtas Cyclum magnum Paſchalem, á menſe Paſchali inchoaſſe, ita qvidem ut Cyclos ambos, ſolarem & lunarem a menſe Martio & amborum anno primo auſpicarentur, qvia tam in Dionyſianis qvam Bedæ Circulis, Cycli Decemnovennalis primi annus primus, adfectus eſt aureo numero I, qvod decima qvarta Paſchalis in Nonas Aprilis incidat, a qvibus retro in antecedentia putando dies qvatuordecim, in numerum aureum I vigeſimo tertio Martii adſcriptum incides. Qvin etiam vulgaris tabella terminorum Paſchalium, a numero aureo I, iniens, cui decima qvarta Paſchalis in Nonas Aprilis incidens reſpondet, hanc methodum Cyclum Paſchalem ordiendi, in tota Eccleſia Romana, per multa retro Secula receptam eſſe teſtatur. Sed Authori Rymbeglæ hoc impoſuit, qvod pro Cyclo Decemnovennali, Cyclum Epactarum adhibuit, cum hi Cycli in theoria Calendarii Romani ſint diverſi, & Decemnovennalis, non Epactarum Cyclus, cum Solari, ad Cyclum magnum Paſchalem conſtituendum combinetur. Cyclus Epactarum á Septembri, Decemnovennalis a Januario proficiſcitur, prior ille hunc poſteriorem per qvatuor menſes, á Septembri ad Januarium unitate excedit, á Januario ad Septembrem pares ſunt ambo.

(35) Dionyſius exiguus Circulos ſuos viginti & octo ab anno communi ante Chriſtum

lunari, at ſecundus in ſolari. Alterum Cycli Paſchalis principium illud exiſtit, dum Cyclus lunaris incipit autumno Septembris initio; ſed vere ſubſeqventi, Cyclus ſolaris introit Martii exordio. Igitur dies illa Paſchatis, qvæ vere illo celebratur, amborum Cyclorum evadit prima. Atqve annus Biſſextilis tum currit, dum inchoantur.

§. 43.

Qvin etiam in Cyclo Paſchali continentur anni Biſſextiles centum duodenarium & tredecim, & his Cyclis omnibus ſimul ineuntibus, omnes Syderum motus pariant; proinde Cyclus Paſchalis Cyclorum trium exiſtit nobiliſſimus, qvod oporteat cæteros ambos ei inſervire. Is tempus celebrandi Paſchatis tam præciſè docet, ut nunqvam obtineat ſpecies qvinqvageſimæ,

ſtum natum primo exorditur & primum Æræ Chriſtianæ facit nonum Cycli Solaris Biſſextilem. Sed Beda qvem ſeqvimur, Circulos ſuos orditur itidem ab anno ante Chriſtianam Æram primo, qvem Biſſextilem facit & nonum Cycli Solaris, ut annus primus Æræ Chriſtianæ ſit Cycli decimus. Sed Computiſtæ Beda poſteriores Cyclum magnum Paſchalem, Lunarem & Solarem in ſyſtema redigentes, hos omnes Cyclos ab anno primo ſingulorum inchoarunt, cum igitur annus primus Cycli ſolaris ſit Biſſextus, omnes etiam hi Cycli in tabulis Paſchalibus ſive Talbyrdingo ab anno Biſſextili procedunt.

(36) Hoc admodum paradoxè expreſſit Author Rymbeglæ, idqve vel ex ignorantis principiorum, vel etiam ex nimis admiratione Cyclorum, cum, ſi ad ſolis & lunæ motus reſtringatur, qvatenus cyclicè determinantur; qvodammodo verum ſit, ſin autem latius extendatur; falſiſſimum.

(37) Cum Cyclus magnus Paſchalis ex multiplicatione Cycli ſolaris per lunarem oriatur, ut productum ſit ſyſtema annorum 532; ſinguli anni in toto Cyclo habent Characteres ſibi proprios à Characteribus cæterorum omnium in toto Cyclo diſtantes. Ex. gr. Annus centeſimus Cycli Paſchalis habet Cyclum ſolis 16, lunæ 5; ſed præter hunc annum in tota Paſchali periodo, nullus datur alius, in qvem hi numeri conjunctim ſumti conveniant, niſi ergo Cyclus Paſchalis nævo labo-

föſtugángur ad öllu annann vetur ſem annann, fyrr enn öllding inn er öll lidinn.

44. §.

Kyndilmeſſa kemſt ecki nær lángaföſtu enn á annann dag viku eptir föſtugáng, og verdur þad (38) þriſvar í ölldinni, et fyrſta finn verdur þad þá er af ölldinni eru CCXL og IV ár, og er þá enn XVI tungl alldar vetur; enn hefſt ed XX ár ſólar alldar, verdur þá Mariumeſſa á midvikudag í Páſkum, og er tungl XV nátta Páſkadag. Þadann lidur hálfur tíundi tugur ára, er enn ber ſvo næſt, er þá enn XVI vetur tungl alldar. Enn hefſt enn þridie vetur ſólar alldar. Þadann lida enn XCV vetur; er ſvo ber, er enn XVI vetur tungl alldar; enn hefſt enn XIV ſólar alldar.

45. §.

Nú verdur Kyndilmeſſa ecki optar annann dag viku eptir föſtu inngáng; enn Mariu meſſa verdur einu ſinni optar mid-viku-

laboraſſet, Methodus exſtitiſſet Paſchatis determinandi omnium præſtantiſſima, qvia vero Cyclus primitivus lunaris labe non caruit, hæc labes in Cyclum magnum Paſchalem derivatum irrepſit, cum, ut modo dixi, ex multiplicatione Cycli Solaris per lunarem oriatur.

(38) Hos tres Caſus Feſti Mariæ Purificationis, in ſecundam á Qvinqvageſima feriam incidentis, inſtituto examine veros eſſe deprehendi. Methodus vero examinandi directa talis eſt: Qvia dantur Cycli ſolis & lunæ, & conſeqventer numerus aureus & litera dominicalis, determinetur Paſcha, qvo determinato, per literam dominicalem putentur in antecedentia ſeptem hebdomades, qvo facto Qvinqvageſimam cadere in calendas Februarias deprehendes, conſeqventer Feſtum Mariæ Purificationis in ſecundo Februarii fixum, incidere in feriam a Qvinqvageſima Secundam, his factis inſpice Cyclum ſolis, & dominicalem D ſolitariam ter obtinere deprehendes: ſcil. anno Cycli tertio, decimo qvarto & vigeſimo, qvos annos etiam aſſignat Rymbegla, & conſeqventer methodo directa patet, hos tres Caſus eſſe veros. Sed idem methodo indirecta ſic præſtatur: Pono paulisper verum eſſe qvod aſſerit Author Rymbeglæ, ſcil. Feſtum Purificationis cadere

eadem qvoad omnia una hyeme cum ea, qvæ alia qvavis obtinet, prius qvam Cyclus abierit universus.

§. 44.

Festum Purificationis propius ad jejunium Qvadragesimale non accedit, qvam ut in feriam secundam post Qvinqvagesimam incidat, id qvod in toto Cyclo Paschali ter evenit. Annis Cycli CCXLIV elapsis hoc primo contingit, existente hyeme decima sexta Cycli lunaris & ineunte XX^ma Cycli solaris. Tunc temporis Mariæ Festum occupat diem Mercurii Paschalem; die Paschatis lunâ decimâ qvintâ. Abinde labuntur anni XCV, donec idem proximè eveniat, currente hyeme decima sexta Cyclis lunaris, & ineunte tertia Cycli solaris. Exinde fluunt anni XCV, donec idem contingat, obtinente hyeme decima sexta Cycli lunaris, ineunte XIV^ta Cycli solaris.

§. 45.

Festum vero Purificationis feriam a Qvinqvagesima secundam sæpius non offendit, sed Festum Mariæ Annunciationis se-

cadere in feriam a Qvinqvagesima secundam, qvod cum in secundo Februarii fixum sit, Qvinqvagesima cadet in calendas Februarias, cui in Calendario adscripta hebdomadalis D, erit in hoc Casu Dominicalis, per qvam in consequentia puta septem hebdomadas & invenies diem Paschatis cadere in vigesimum secundum Martii, qvare, qvoniam secundum Rymbeglam luna tum est decima qvinta; inde in antecedentia putando dies qvindecim, incides in octavum Martii, cui adscriptus numerus aureus XVI. Igitur jam constanter verum esse per indirectum patet, qvod paulo ante, paulisper verum posuisti; nam si in alium numerum aureum incidisses; Authoris assertionem falsam esse tibi constaret, tribus autem annis Cycli solaris id contingere patet, uti prius intuendo Cyclum solarem. Qvia vero Pascha cadit in vigesimum secundum Martii, & in vigesimo qvinto fixum est Mariæ Festum, clarum est, in feriam qvartam incidere, cum a vigesimo secundo ad vigesimum qvintum sit qvadridnum.

vikudag í Páſkaviku, og er þad fimm vetrum ſydar ens (2d) VIIda tigar, enn ádur var komid ölldinni, og er ſá enn XVI vetur tungl alldar; enn þá hefſt enn XXV ſolar alldar vetur; (39) enn af því ber þá annann veg enn fyrr í ölldinni, ad þá er hlaupár ádur, og verdur Kyndilmeſſa Drottinsdag at föſtu inngángi, þá eru þrir vetur eptir til allda móts.

46. §.

Mariumeſſa verdur XII ſinnum á Páſkadag í Páſka ölld: Ed fyrſta ſinn, þá af ölldinni eru I ár og L, og er þá enn XIII vetur tungl alldar og hefſt enn XXIII vetur ſólar alldar, og er tungl XV nátta Páſkadag (40). Þadann lida XI vetur ádur enn næſt ber ſvo, (2e) er ſá enn XVI vetur Pacta alldar; enn hefſt enn XVII ſólar alldar, og er tungl XVIII nátta Páſkadag. Þá lida enn LXXIII, er ſá enn XIII vetur tungl alldar; enn hefſt enn VI ſólar alldar, og er tungl XV nátta Páſkadag. Þá lida XI ár, og er ſá enn V Pacta alldar vetur; enn XVII ſólar alldar, og er tungl XVII nátta Páſkadag. Þadann lida LXXXIV ár, og er

ſá

(2d) Blanda: fimm vetrum ens tíunda tigar, *anno Cycli Paſchalis XCV; quod rectius.* (2e) Sá er hinn V vetur Pacta alldar, enn hefſt enn VI ſólar alldar, og er tungl XVII nátta Páſkadag. *Eſt hyems illa V Cycli Epactarum, init vero VI Cycli ſolaris, luna die Paſchatis XVII^ma; quod rectius.*

(39) Anno Cycli ſolaris vigeſimo qvinto Bisſextili, duplici litera dominicali ED, & Cycli lunaris decimo ſexto, ut prius obtinet etiam idem Paſcha; cæterum ob dominicalem poſteriorem D; patet ut prius Feſtum Annunciationis in feriam qvartam cadere, ſed in antecedentia putando in Martio per D, in Februario per E: Qvinqvageſimam & Feſtum Purificationis in ſecundo Februarii coincidere comperies, conſeqventer Annus Bisſextus & gemina Dominicalis, eſt in cauſa, cur Qvinqvageſima uti prius calendas Februarias non offendat. Biörn de Skardsá

in

mel ſæpius occupat diem Mercurii in hebdomada Paſchali, evenit hoc annis Cycli LXV plusqvam prius elapſis, currente hyeme decima ſexta Cycli lunaris; at ineunte XXV^ta Cycli ſolaris. Verum ideo Feſtum Purificationis tunc temporis alium obtinet ſitum, qvod annus Biſextilis jam tum præceſſit, proinde Feſtum Purificationis in Qvinqvageſimam incidit. Qvo tempore tres ad finem Cycli Paſchalis hyemes ſunt reliqvæ.

§. 46.

In Cyclo Paſchali Feſtum Mariæ Annunciationis in diem Paſchatis incidit duodecies. Prima vice, annis Cycli LI elapſis, exiſtente hyeme XIII^ia Cycli lunaris, & ineunte XXIII^ia Cycli ſolaris; die Paſchatis lunâ decimâ qvintâ. Abinde fluunt hyemes XI., donec idem proximè contingat, & hyems obtineat XVI^ta Cycli Epactarum, ſed ineat XVII^ma Cycli ſolaris, die Paſchatis lunâ XVIII^va. Tum etiamnum prætereunt anni LXXIII, donec exiſtat hyems XIII^ia Cycli lunaris; & ineat VI^ta Cycli ſolaris, lunâ die Paſchatis decimâ qvintâ. Tum XI anni decurrunt, donec hyems V^ta Cycli Epactarum, at Cycli ſolaris XVII^ma currat, die Paſchatis lunâ decimâ ſeptimâ. Abinde labuntur anni

in Exemplari ſuo notavit in pagina idem accidiſſe anno æræ chriſtianæ 1668, rectè qvidem ita; ſed accidit etiam annis 1136, 604, 72. evenit autem ſemper anno Cycli Paſchalis 529, h. e. triennio de Cyclo reliqvo, ut aſſerit Author Rymbeglæ. Tres autem priores caſus, & hic qvartus prodeunt continua additione numeri 95 ad annum Cycli Paſchalis; in Caſu primo, 244, unde Caſus ſecundus obtinet annis Cycli elapſis 339, tertius 484, & deniqve qvartus 529, ſingulis autem iſtis annis Cycli Paſchalis reſpondent tres vel etiam qvatuor anni diverſi æræ chriſtianæ.

(40) Caſus qvem Rymbegla habet pro ſecundo, eſt tertius; at ſecundum omittit, qvi eſt is ipſe, qvem hic ſecundum ponit Blanda, tertium vero rectè ponit, qvem ſecundum perperam poſuit Rymbegla.

ſá enn XIII vetur Pacta alldar; enn XVII ſólar alldar, og tungl XV nátta Páſkadag. Þá lyda LXXIX ár, og er enn XVI vetur tungl alldar; enn hefſt enn XII ſólar alldar og tungl XVIII nátta. Þá lida LXXXIV ár, ſá er enn V Pacta alldar; enn hefſt enn XII ſólar alldar, og tungl XVII nátta Þáſkadag. Þá lida XI ár, er þá ſá enn XVI vetur Pacta alldar; enn hefſt enn XXIII ſólar alldar, og er tungl XVIII nátta. Þá lida enn LXXIII ár, er ſá enn XIII vetur Pacta alldar; enn hefſt enn XII ſólar alldar, og er tungl XV nátta Páſkadag. Þá lida XI ár, er ſá enn V Pacta alldar vetur; enn hefſt enn XXIII ſólar alldar, er tungl XVII nátta Páſkadag. Þá lyda enn XI ár, og er ſá enn XVI vetur Pacta alldar; enn hefſt enn VI ſólar alldar, er tungl XVIII nátta Páſkadag; eru þá XXII vetur eptir alldarennar.

47. §.

Mariu meſſu ber XVI ſinnum á föſtudaginn lánga í Páſka ölld. Þad er ed fyrſta ſinn á enu XVI ári beggia alldanna, er þá tungl (41) XVIII nátta. Þá lida V ár, er ſá annar vetur Pacta alldar; enn þá hefſt (42) XX ſólar alldar, er tungl XIV nátta Páſkadag. Þá lida LXXIX ár, ſá er enn V Pacta alldar; enn hefſt enn XVI ſólar alldar, er tungl (43) XVII nátta Páſkadag. Þá lida XI ár, er ſá enn XVI Pacta alldar; enn hefſt enn XXVII ſólar alldar, er tungl (44) XVIII nátta. Þá lida LXXIII ár, er enn XIII vetur Pacta alldar; enn hefſt enn XVI ſólar alldar,

(41) Feſto Mariæ luna eſt XVIII, ſed die Paſchatis XX.

(42) Rymbegla & Blanda perperam faciunt annum Cycli ſolaris XX cum rectius XXI feciſſent, huic enim in Cyclo ſolis adſcripta eſt litera B, qvæ ſemper dominicæ ſit oportet, incidente Feſto Mariæ in diem Paſſionis. Luna vero die Paſchatis non eſt XIV uti habet Rymbegla, nec XVIII uti Blanda; ſed XVI.

(43) Feſto Mariæ eſt luna XVII, die Paſchatis XIX.

anni LXXXIV, donec obtineat hyems XIII^ia Cycli Epactarum; at Cycli ſolaris XVII^ma, die Paſchatis lunâ decimâ qvintâ. Tum anni abeunt LXXIX, donec exiſtat hyems XVI^ta Cycli lunaris, at introeat XII^ma Cycli ſolaris, lunâ octavâ decimâ die Paſchatis. Tum anni fluunt LXXXIV, donec V^ta Cycli Epactarum hyems obtineat, at Cycli ſolaris XII^ma inchoetur, die Paſchatis lunâ decimâ ſeptimâ. Tum anni XI abeunt, donec hyems currat XVI^ta Cycli Epactarum; at introeat XXIII^ia Cycli ſolaris, octavâ decimâ lunâ die Paſchatis. Tum anni LXXIII fluunt, donec ſit hyems XIII^ia Cycli Epactarum; at ineat XII^ma Cycli ſolaris, lunâ die Paſchatis decimâ qvintâ. Tum anni XI præter-eunt, donec exiſtat hyems V^ta Cycli Epactarum, ſed incipiat XXIII^ia Cycli ſolaris, die Paſchatis decimâ ſeptimâ lunâ. Tum etiammum anni XI fluunt, donec currat hyems XVI^ta Cycli Epactarum, at VI^ta Cycli ſolaris occipiat, decimâ octavâ lunâ die Paſchatis; at annis XXII ad finem Cycli tum reliqvis.

§. 47.

Feſtum Mariæ Annunciationis in Cyclo Paſchali in diem Paſſionis incidit ſedecies. Prima vice id evenit anno Cycli utriusqve XVI^to, lunâ decimâ octavâ. Tum anni V prætereunt, donec obtineat hyems II^da Cycli Epactarum; at inchoetur XX^ma Cycli ſolaris, lunâ die Paſchatis decimâ qvintâ. Tum anni labuntur LXXIX, donec obtineat hyems V^ta Cycli Epactarum, ſed ineat XVI^ta Cycli ſolaris, lunâ die Paſchatis decimâ ſeptimâ. Tum anni XI fluunt, donec currat hyems XVI^ta Cycli Epactarum, at initium capiat XXVII^ma Cycli ſolaris; octavâ decimâ lunâ. Tum LXXIII anni decurrunt, donec hyems decurrat XIII^ia Cycli

(44) Feſto Mariæ XVIII; ſed die Paſchatis XX.

alldar, er tungl (45) XV nátta. Þá lida XI ár, er sá enn V vetur Pacta alldar; enn hefst enn XXVII sólar alldar, er tungl XIX nátta. (46) Þá lida LXII ár, er sá annar vetur Pacta alldar; enn hefst enn XVI sólar alldar, er tungl XVI nátta Páskadag.

48. §.

Þá lida XI ár, er sá enn XIII vetur Pacta alldar; enn hefst enn XXVII sólar alldar, er tungl (47) XV nátta Páskadag. Þá lida XI ár, er sá enn V Pacta alldar; enn hefst enn X sólar alldar, er tungl (48) XVII nátta. Þá lida XI ár, er XVI vetur Pacta alldar; enn hefst enn XXI solar alldar, er tungl (49) XVIII nátta. Þá lida LXII ár, er sá II vetur Pacta alldar; enn hefst enn XXVII sólar alldar, er tungl (50) XIV nátta. Þá lyda XI ár, er sá enn XIII vetur Pacta alldar; enn hefst enn X sólar alldar, er tungl (51) XV nátta. Þá lida XI ár, er sá enn V vetur Pacta alldar; enn hefst XXI sólar alldar, er tungl (52) XV nátta. Þá lida LXXIII ár, er sá II vetur Pacta alldar; enn hefst enn X sólar alldar, er tungl XVI nátta. Þá lida XI ár, er sá enn XIII vetur Pacta alldar; enn hefst enn XXI sólar alldar, er tungl (53) XV nátta. Þá eru LXIII ár eptir alldarennar.

49. §.

(45) Festo Mariæ XV, die Paschatis XVII.

(46) Hunc Casum Rymbegla habet pro septimo, qvi re vera octavus est, septimum á Rymbegla prætermissum hunc addit Blanda: tunc anni XI prætereunt, donec existat hyems XVI Cycli Epactarum, at inchoetur X Cycli solaris, luna Festo Mariæ XVIII, die Paschatis XX.

(47) Festo Mariæ XV, die Paschatis XVII.

(48) Festo Mariæ XVII, die Paschatis XIX.

(49) Festo Mariæ XVIII, die Paschatis XX.

(50) Festo Mariæ XIV, die Paschatis XVI.

(51) Festo Mariæ XV, die Paschatis XVII.

Cycli Epactarum; at ineat XVI^ta Cycli ſolaris, lunâ die Paſchatis decimâ qvartâ. Tum anni XI fluunt, donec ſit hyems V^ta Cycli Epactarum; at initium capiat XXVII^ma Cycli ſolaris, lunâ die Paſchatis decimâ nonâ. Tum anni LXII decurrunt, donec obtineat hyems II^da Cycli Epactarum; at ineat XVI^ta Cycli ſolaris, lunâ die Paſchatis decimâ ſextâ.

§. 48.

Tum XI anni prætereunt, donec obtineat hyems XIII^ia Cycli Epactarum; ſed inchoetur XXVII^ma Cycli ſolaris, die Paſchatis lunâ decimâ qvintâ. Tum anni XI fluunt, donec ſit hyems V^ta Cycli Epactarum; at ineat X^ma Cycli ſolaris, lunâ decimâ ſeptimâ. Tum anni XI abeunt, donec currat hyems XVI^ta Cycli Epactarum; at incipiat XXI^ma Cycli ſolaris, octavâ decimâ lunâ. Tum anni LXII decurrunt, donec exiſtat hyems II^da Cycli Epactarum; at introeat XXVII^ma Cycli ſolaris, lunâ decimâ qvartâ. Tum anni XI prætereunt, donec obtineat hyems XIII^ia Cycli Epactarum; at ineat X^ma Cycli ſolaris, lunâ decimâ qvintâ. Tum anni XI decurrunt, donec hyems V^ta Cycli Epactarum currat; at ineat XXI^ma Cycli ſolaris, lunâ decimâ ſeptimâ. Tum anni LXXIII decurrunt, donec obtineat hyems II^da Cycli Epactarum; at introeat X^ma Cycli ſolaris, lunâ decimâ ſextâ. Tum anni XI abeunt, donec ſit hyems XIII^ia Cycli Epactarum; at incipiat XXI^ma Cycli ſolaris, lunâ decimâ qvintâ. Annis Cycli Paſchalis LXIII^bus, tunc reliqvis.

(52) Feſto Mariæ XVII, die Paſchatis XIX.

(53) Feſto Mariæ XV, die Paſchatis XVII. Hæc autem ita corrigenda fuiſſe ex methodo tam directa, qvam indirecta patet: Directa Methodus ſolvendi & examinandi hæc problemata eſt perfacilis: nam per datum lunæ Cyclum, datur numerus

49. §.

Enn fyrſti föſtu inngángur er ávallt, ef Mariu meſſa er Skírdag (2f) (54). Þad verdur fiorum ſinnum í Páſka ölld, er enn ſidaſti er föſtugángur ſvo til loks, ad gagndagurenn eini, ſie Páſkadag enn fyrſta. Þad er ed fyrſta ſinn, er af ölldinni eru LXV ár, þá verdur Peturs meſſa drottensdag ad Níu vikna föſtu

(2f) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá og Blanda leggia til: eda ſidar, *vel etiam poſt, ſcil. diem Virid.*

---

merus aureus; & per datum Cyclum ſolis, datur litera dominicalis, inveniatur ergo Paſcha & obſervetur, num vigeſimum qvintum vel vigeſimum ſeptimum Martii occupet. Indirecta Methodus ſolvendi eſt hujusmodi: pone Paſcha in vigeſimum qvintum, h. e. in Mariæ Feſtum incidere, cui adſcripta hebdomadalis G, conſeqventer eſt dominicalis, &, qvia luna die Paſchatis, non debet eſſe minor XVta nec major XXIma, at in hoc Caſu particulari non major XVIIIva, cum â vigeſimo primo Martii, in qvo hæret terminus Paſchalis omnium primus retro putentur qvatuordecim, ad diem illum, ad qvem â Feſto Mariæ octodecim numerantur: â vigeſimo qvinto, ætatem lunæ Paſchalis in antecedentia putando obſerva, num in aureum qvendam numerum an in locum inanem incidas, qvod ſi contingat; ætati lunæ aliqvid adde vel detrahe, ut in aureum aliqvem numerum diei adſcriptum incidas, hic enim is erit qvem qværis, & in qvot aureos incidere poteris; totidem Caſibus contingere poterit, ut Mariæ Feſtum diem Paſchatis offendat, aureis iſtis inventis & Cyclo ſolis inſpecto, literam G, ut dominicalem, qvatuor annis Cycli ſolaris obtinere videbis. Cum ſingulis igitur annis Cycli lunaris, combinentur qvatuor anni Cycli ſolaris, qvare, ſi tres annos inveneris; tribus per qvatuor multiplicatis, omnes Caſus duodecim obtinebis. Ex. gr. aveo ſcire, num anno Cycli lunaris decimo tertio & vigeſimo tertio Cycli ſolaris Mariæ Feſtum incidat in Paſcha, pono igitur Paſcha & Mariæ Feſtum coincidere in vigeſimo qvinto Martii; unde in antecedentia putando qvindecim, incido in numerum aureum XIII, & qvia dominicalis G, in tabella Cycli ſolaris vigeſimo tertio anno eſt adſcripta; apparet verum eſſe, qvod ſumebatur, ſcil. anno Cycli lunaris decimo tertio & ſolaris vigeſimo tertio, cadere Mariæ Feſtum in diem Paſchatis. Qvod ſi in locum inanem incidiſſem; falſum eſſet, id lunâ decimâ qvintâ contingere, hinc ætati aliqvid addidiſſem, ut in aureum

§. 49.

Si Mariæ Feſtum in diem Viridium vel etiam poſt incidat; prima ſemper obtinet Species Qvinqvageſimæ. In Cyclo Paſchali qvater evenit, ut ultimus jejunii Qvadrageſimalis introitus, ita finiatur, ut dies illa luſtrationum unica offendat diem Paſchatis primam. Prima vice hoc accidit, annis Cycli LXV elapſis, tunc Feſtum Petri Septuageſimam occupat, nec

reum qvendem incidiſſem. Si ſeptemdecim numeres incides in aureum V; ſi octodecim, in aureum XVI. Si examinare velis Caſus Feſti Mariæ in diem Paſſionis incidentis; Methodus eodem relabitur, niſi qvod a vigeſimo ſeptimo, qvem tum occupat Paſcha in antecedentia ſit putandum, & ſi Mariæ Feſtum in diem aliqvem alium cadere ponatur; eadem computandi methodus obtinebit. Veteres autem Islandi hæc problemata, non per Calendarium; ſed per inſpectionem Talbirdingi ſolverunt, qvæ ſolvendi methodus omnium facillima, cui eſt argumento, qvod ad ſingulos Caſus, qvot anni Cycli Paſchalis abierint, determinent. Nam ſi per Calendarium hæc problemata ſolviſſent, & Talbyrdingo caruiſſent: ſolvendum illis fuiſſet hoc problema: datis Cyclis ſolis & lunæ; invenire annum Cycli Paſchalis reſpondentem; cujus problematis ſolutio, cum ſit difficilis & methodum peculiarem poſtulet, eorum certè captum ſuperavit.

(54) Si Mariæ Feſtum occupet diem viridium, dies Paſchatis in 28um Martii incidit; unde in antecedentia ſeptem hebdomadas putando, Qvinqvageſimam cadere in ſeptimum Februarii deprehendo; ſiqvidem annus Currens ſit communis, qvæ dies in Februario eſt ultima, qvam Qvinqvageſima primæ ſpeciei occupare poteſt, nam ſi octavum occuparet, foret ſecundæ ſpeciei, id qvod evenit Feſto Mariæ diem viridium occupante, & anno Biſextili currente. Authoris igitur aſſertio vera tantum eſt, ſi annus Currens ſit communis, ſin Biſextus falſa. Qvod vero addunt Blanda & Exemplar Biörnis de Skardsá: vel ſi poſterius incidat Mariæ Feſtum: id hebdomadis reſpectu eſt accipiendum, qvaſi dixiſſent: vel etiam ſi in diea hebdomadis poſteriores, puta diem Veneris vel Saturni incidat. Nam Feſto Mariæ diem Paſſionis occupante; Paſcha vigeſimum ſeptimum occupat: diem Saturni, vigeſimum ſextum. Qvare cum Paſcha retrocedat, etiam Qvinqvageſima retrocedit, & conſeqventer obtinet ſpecies Qvinqvageſimæ prima.

föſtu (55), og ber hana alldrei ſvo optar í ölldinni. Sá er enn VIII vetur Pacta alldar; enn hefſt enn IX ſólar alldar, er þá tungl I nætur og XX Páſkadag. Þá lida CCXLVII ár, ſá er enn VIII Pacta alldar; enn hefſt enn IV ſólar alldar, og tungl XXI. Þá lida XCV ár, ſá er enn VIII Pacta alldar; enn hefſt enn XV ſólar alldar, er tungl XXI. Þá lida XCV ár, er ſá enn VIII Pacta alldar; enn hefſt enn XXVI ſólar alldar, er tungl XXI. Þá eru eptir alldarennar XXX ára.

XIII. Cap.

UM ÞAD HVAD GUD SKAPADI HVERN DAG, OG UM VIKUDAGA STÓRMERKI.

50. §.

Gud ſkop allar ſkiepnur ſenn, enn ſynde hana á VI dögum, og heita þeir Sex Virker dagar, enn ſiöundi dagur heitir Hvildardagur; enn hann greinde ſkiepnuna í tvær greinir og XX. Enn fyrſta dag, þann köllum vier Drottinsdag, ſyndi hann af ſkiepnunni VII hluti: þad er efni ómótad, eingla, liós, himna ena efre; þad hafa ſpekingar kallad elld, jörd, vatn og vind. Annann dag ſynde hann eirn hlut: þad er feſtingar himin. Þridia dag ſyndi hann IV hluti: þad er ſiö, fræ, grös og vidu. Fiorda dag ſynde hann þriá hluti: ſól og tungl og ſtiörnur.

Fimta

(55) Paſcha remotiſſimum hæret in vigeſimo qvinto Aprilis, unde in antecedentia novem hebdomadas putando, Septuageſimam in diem vigeſimum primum Februarii cadere deprehendo, anno communi; ſed Biſſextili in vigeſimum ſecundum, in qvo Feſtum Petri cathedrale fixum. Annum vero biſſextum Author Rymbeglæ non indicat expreſſe; tamen ſuppreſſe cum anno Cycli ſolis nono, qvi Biſſextus, id contingere dicat. Qvatuor autem hiſce Caſibus, ſpecies Qvinqvageſimæ qvinta hæret in ſeptimo Martii. Dies autem illa luſtrationum unica in vigeſimo qvinto

unqvam ſæpius in toto Cyclo Paſchali hunc obtinet ſitum. Eſt hyems illa VIII^va Cycli Epactarum; at inchoatur IX^na Cycli ſolaris, die Paſchatis lunâ vigeſimâ primâ. Tunc anni CCXLVII labuntur, donec obtineat hyems VIII^va Cycli Epactarum; at ineat V^ta Cycli ſolaris, lunâ vigeſimâ primâ. Tum abeunt anni XCV, donec exiſtat VIII^va hyems Cycli Epactarum; at ineat XV^ta Cycli ſolaris, lunâ vigeſimâ primâ. Tum fluunt anni XCV, donec ſit hyems VIII^va Cycli Epactarum; ſed introeat XXVI^ta Cycli ſolaris, lunâ vigeſimâ primâ. Annis Cycli XXX tum reliqvis.

CAP. XIII.

DE IIS QVÆ SINGULIS DIEBUS DEUS CREAVIT, ET FERIARUM MAGNALIBUS CHARACTERISTICIS.

§. 50.

Deus omnes creaturas ſimul creavit, at ſex diebus oſtendit, qvi operarii dicuntur, dies vero ſeptima, Sabbathum. Creaturas autem in claſſes viginti duas diviſit. Prima die, qvam Dominicam vocamus, ex creaturis res ſeptem monſtravit: ſcil. materiam informem, angelos, lucem & cælos ſuperiores; materiam illam Philoſophi, ignem, terram, aqvam & ventum appellarunt. Die ſecunda rem unam oſtendit, ſcil. firmamentum. Tertia die res qvatuor in conſpectum produxit, puta: mare, ſemina, herbas & arbores. Qvarta die tres monſtravit, ſcil. ſolem, lunam & ſtellas. Die qvinta tria in conſpectum

qvinto Aprilis, & conſeqventer eum Paſchate in illo die coincidit. Biörn de Skardsá in pagina ſcribit id eveniſſe anno Chriſti 1641, rectè qvidem ita; ſed evenit etiam annis 1109, 577, 45. horum autem Caſuum examen inſtituitur, uti cæterorum ſupra.

Fimta dag ſynde hann þriá hluti: fiſka, ſævarſkriddir og fugla. Siötta dag ſynde hann fiora hluti: ſmala, dyr jardar, ſkriddyr og manninn.

51. §.

A enum VIIda degi fyllti hann alla ſkiepnu ſína, og ſetti hann þann hvilldardag, og hefur verölldinn ſvo ſtadid ſidann, ad á VII dögum ſkal fyllaſt hver vika eptir adra. Og ſegir ſvo Hieronymus Preſtur, ad VII daga talann merki VII giafer Heilags Anda: Merker Drottinsdagur ſpeki anda giöf; annar dagur í viku, ſkilnings anda giöf; þridie dagur merker ráds anda giöf; fiordi dagur, ſtirktar anda giöf; fimti dagur, vits anda giöf; ſiötti dagur, milldi anda giöf; ſiöundi dagur, gudhræddſlu anda giöf.

52. §.

Þeſsi eru höfudmerki (56) til hvers dags: Drottinsdagur er upphafs dagur veralldar viſtar; geck þá Noe ur örk eptir flódid; þá gaf Gud Moſi lög; (2g) þá kom Gud ad holdgaſt med Mariu; ſá er uppriſu dagur Guds af dauda, og þá gaf Gud enn Helga Anda Poſtulum ſynum, og þá er dómadagur. Annan dag viku var Gud ſkírdur; enn fyrer fall eingla er ſá dagur til föſtu maklegur. Þridia dag viku var Drottinn borinn

(2g) Exempl. Biörns á Skardsá: þá var Chriſtur borinn í þennann heim, *eo Chriſtus natus eſt in hunc mundum.*

(56) Vult Author Rymbegla recencere Magnalia feriarum, non eqvidem omnia, nec ea qvæ pluribus feriis ſunt communia, ſed ea tantum, qvæ ſunt ſingulis propria, qvibusqve ſingula a ſe invicem ſatis diſtingvuntur, ut ſingula Magnalia ſint ſingulæ

tum produxit, ſcil. piſces, reptilia marina & aves. Die ſexta res qvatuor conſpiciendas præbuit, puta; pecudes & pecora, animalia cætera terreſtria, reptilia & hominem.

§. 51.

Die ſeptimo omni creaturâ completâ Sabbathum conſtituit, & abinde ita perduravit mundus, ut ſeptem feriis ſingulæ hebdomadæ ſucceſſivè compleantur. Atqve Hieronymus Presbyter ſtatuit numerum dierum ſeptenarium, denotare dona ſeptem Spiritus Sancti: nempe, dies Dominica denotat donum ſpiritus ſapientiæ; feria ſecunda, donum ſpiritus intelligentiæ; feria tertia, donum ſpiritus conſilii; qvarta, donum ſpiritus confirmationis; qvinta, donum ſpiritus prudentiæ; feria ſexta, donum ſpiritus gratiæ; feria ſeptima, donum ſpiritus pietatis.

§. 52.

Hæc ſunt Magnalia characteriſtica ſingularum feriarum: Dies Solis eſt primordialis perdurationis mundi; eo poſt diluvium Noa exceſſit ex arca; eo Deus Moſi legem tulit; eo Deus e Maria carnem aſſumſit; eo Deus a mortuis reſurrexit; eo Deus Spiritum Sanctum ſuis Apoſtolis dedit; eo (forte) judicium extremum celebratur. Feriâ ſecundâ, Deus baptizatus eſt; ſed ob lapſum angelorum (qvem hac feria contigiſſe qvorundam eſt opinio), illa feria jejunio digna. Tertiâ feriâ, Deus

gulæ feriæ characteres; qvi ipſam a cæteris omnibus diſtingvant. Non igitur ex Authoris mente ſufficit appellare Magnalia ſimpliciter, ſed omnino addenda vox: Characteriſtica, & ex Authoris intentione dicendum: Magnalia characteriſtica feriarum.

borinn í þennann heim; þá var hönum nafn gefid, (2h) og þá giördi hann vín ur vatni, og þá geck hann í eydimörku og faſtadi XL daga og XL nátta.

53. §.

Midvikudag fæddi Gud V púſunder manna af V biggleifum og tveimur fiſkum, og þann dag var hann feldur til píningar vid verdi, og þá er upphaf Ymbrudaga og ſvo Lángaföſtu. Fimta dag viku reiſti Gud Lazarum af dauda, og þá hiellt hann enu ſiduſtu Páſka med Gydingum, þá er hann gaf ſitt hold og blód Poſtulum ſínum; þann dag ſtie hann til himna; þá ſkal kriſima, vigia og ſynda líkn giefa. Föſtudag var Gud píndur og Adam ſkapadur. Þvottdag liet hann freiſta ſín; þá lauk hann föſtu ſinne (2i), og þá gieck Maria í kirkiu; og þann dag bió Maria Magdalena ſínyrſl; þad heitir hvildardagur; ſá er helgaſtur dagur í Moyſis lögum, og þann dag er haldinn greftrar tíd Guds, þvíad þá var lykami hans í gröf, og eptir þann dag heriadi hann í helviti.

XIV. Cap.

um allda tal.

54. §.

(2k) Sú er tala hinna fyrri manna, ſíve laung vered hafi heims ſtadann, ádur Gud leti hingad beraſt. Hefur talt Hierony-

(2h) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá: Þridia dag giörde Gud vín úr vatne; þá ſynde Gud þeſsa hlute: ſio og fræ, grös og vidi; og þá gieck hann í eydimörk ad faſta. *Tertia die aqvam in vinum convertit; & hæc res monſtravit: mare, ſemina, herbas & arbores; ea in deſertum ambulavit ad jejunandum.* (2i) Þá lauk hann föſtu ſinne ſem Ritningar ſegia, og

Deus natus eſt in hunc mundum, & nomen ei impoſitum; ea aqvam in vinum convertit; eâ ſe in deſertum contulit, & qvadraginta dies & qvadraginta noctes jejunavit.

§. 53.

Die Mercurii Deus qvinqve hominum millia, qvinqve panium hordeaceorum reliqviis & duobus piſcibus ſaturavit; eo ipſo die pretio venditus eſt ad patiendum; eo etiam Qvatembres & jejunium Qvadrageſimale initium capiunt. Feriâ qvintâ Deus Lazarum excitavit a morte; eâ cum Judæis ultimum Paſcha celebravit, cum corpus ſuum & ſangvinem ſuis Apoſtolis daret; eo in cælum aſcendit; eo ipſo, oleo ſancto conſecrandum & peccatorum venia danda. Die Veneris Deus paſſus & Adam creatus. Die Saturni tentari ſe paſſus; eo jejunium finivit; eo Maria templum acceſſit (ad Chriſtum offerendum); eo Maria Magdalena ungventum paravit; ille Sabbathum appellatur; ille ſecundum leges Moſaicas ſanctiſſimus; eo feſtum ſepulturæ Dei celebratur, qvia tunc in ſepulchro ejus corpus exſtitit, & poſt diem iſtum in inferno militavit.

CAP. XIV.

DE CALCULO SECULORUM.

§. 54.

Priſcorum eruditorum hic eſt calculus qvanta fuerit mundi perduratio, anteqvam Deus in hunc mundum naſceretur. Sa-

 cerdos

og þann dag bió Maria Magdalena Gud til greftrar. *Tum uti Scriptura dicit jejunium finivit; tumqve Maria Magdalena corpus Dei paravit ad ſepulturam.* (2k) Exempl. B. á Sk. og Bl̃anda: Eigi er ein tala hinna fyrre fródleiksmanna: *Priſcorum eruditorum Computus non eſt unus idemqve.*

ronymus Preſtur leingra til burdar Guds miög miklu heldur enn þad Beda taldi; ad hann hefdi fied á Gydinganna bókum rökſamlega ritad. Beda ſagdi ſvo, ad Adam hefdi verid ſkapadur á föſtudag, ſem være tveim nóttum fyrer Mariu meſſu á föſtu, og bæri þá ſvo allda tali, ſem þá væri ed XVIII ár ſólar alldar, enn ed XIII Pacta alldar, og være tungl (2l) XIII nátta. Þadann lidu MDCLIII ár og XXV nátta ádur Noe gieck í örkina. Þad verdur þá ſem ed XVIII ár ſólar alldar, enn ed XIII Pacta alldar; var þad midvikudag, tungl IX nátta. (2m) Enn eitt ár var Noe í örkinne; þadann gieck hann Drottinsdag, og var tungl XXIX.

55. §.

Þadann eru (2n) DCXCVIII ár og XIV nátta midur, uns Moyſes geck um hafid rauda; þad var þá ed V ár ſólar alldar, enn ed XIV Pacta alldar; var þad ſem um nótt eptir midvikudag, enn XV nátta tungl. Sídann lidu IV árum midur (2o) enn XIX nátta heldur enn XV hundrud, uns Gud kom ad vera med Mariu; var þad þá (2p) ed XVIII ár ſólar alldar, enn ed IX tungl alldar, þad var (2q) Drottinsdag og eirnrar nætur tungl. Nú verdur ad þeirri tölu heimsſtadann til Guds holdgunar (2r) MMMDCCCCXL og VIII ár, enn ad Hieronymus tölu verdur heimsſtadann MMMMMLXXXIX ár til hingadkomu Guds.

56. §.

(2l) Exempl. Biörns á Skardsá: tungl XXIII ad tali, *luna vigeſima tertia.*

(2m) Þad ſama Exempl. og Blanda: enn X nóttum meir enn eitt ár var Noe í örkinne, *annum unum plus noctibus decem Noa manſit in arca.*

(2n) Ex. Biörns: DCCC og VIII ár og XX. Blanda: DCCXC og VIII ár.

cerdos Hieronymus ad Dei nativitatem multo longius calculavit, qvam Beda, juxta qvæ in libris Judæorum nervosè scripta Beda viderat. Sic autem statuit Beda: Adam creatus fuit die Veneris, qvæ qvasi binoctio ante Festum Mariæ Annunciationis exstitit; ita comparato situ Cyclorum, qvasi curreret annus decimus octavus Cycli solaris & decimus tertius Cycli Epactarum, decimâ tertiâ lunâ. Abinde anni MDCLIII & noctes viginti qvinqve fluxerunt, donec Noa arcam ingrederetur, qvod ideo evenit qvasi anno Cycli solaris decimo octavo, at Epactarum decimo tertio, die Mercurii, lunâ nonâ. Sed annum unum Noa manfit in arca; die Dominica inde egressus, lunâ vigesimâ nonâ.

55. §.

Inde abierunt anni DCXCVIII qvatuordecim noctibus minus, donec Moses mare rubrum transiret, qvod igitur evenit qvasi anno qvinto Cycli solaris, at decimo qvarto Cycli Epactarum, nocte diem Mercurii insequente, lunâ decimâ qvintâ: Abinde anni MDIV novemdecim noctibus minus præterierunt, donec Deum Maria conciperet; proinde exstitit annus ille decimus octavus Cycli solaris, at nonus Cycli lunaris, dies Dominica luna prima. Fit igitur secundum hunc Computum ætas mundi ad Dei incarnationem annorum MMMDCCCCXLVIII, verum juxta Hieronymi calculum ætas mundi usqve ad Dei adventum fit annorum MMMMMLXXXIX.

(2o) Ex. Biörns og Blanda: IV árum og XIX nátta midur, *qvatuor annis & noctibus novemdecim minus qvam; qvod certe rectius videtur.*

(2p) XVII ár sólar alldar, *erat annus XVII Cycli solaris.*

(2q) Ex. Biörns: sostudag, *die Veneris.*

(2r) *Ibidem:* MMMDCCCCLX.

56. §.

Maria var XIV vetra ad alldre, þá er Gud kom ad vera med henni; hann var med henni CCLXXV daga, uns hann liet hingad beraſt Jóla nótt, þad var fyrir (2s) þridia dag viku og annar vetur Pacta alldar, enn tungl XI nátta. Enn Gud var ſkírdur þá er hann var á þrítuganda áre, þad var annann dag viku, var ſá enn (2t) I vetur Pacta alldar enn XVIII ſólar alldar, og var tungl XIV nátta (2u). Enn ſumer telia ad hann væri ſkírdur þá er hann var XXXur, og være þad enn þridie dagur viku, XIX ſólar alldar ár; enn annad Pacta alldar og tungl XXV nátta.

57. §.

Svo er talt ad Gud var í þeſsum heimi XXXIII ár og VIII daga ens niunda tigar og XV ſtundar, uns hann tók líflát ad noni föſtudaginn lánga; ſá var enn V Pacta alldar vetur, enn XXII ſolar alldar, III ſtunder var Jeſus andadur á kroſsi, likame kans var í gröf XXX ſtundir og IV, þá reis hann af dauda, þá var tungl XVII nátta, þá lidu XL dagar og VIII ſtunder midur, uns Gud ſtie til himna V dag, ſtund fyrir midiann dag, þá var tungl XXVII nátta, þá lidu X dagar og III ſtunder midur, uns Gud ſendi helgann anda Poſtulum ſínum, þá var tungl VII nátta. Gud var í þeſsum heimi fyrir píſl ſína XI þuſund nátta og C nátta og XLII nætur (2v) (57).

XV.

(2s) Þad var fyrer Drottínsdag, *nocte diem Solis præcedente.* (2t) X vetur tungl alldar, *hyeme decima Cycli lunaris.* (2u) Sú ſkírn veittiſt af Joni Baptiſta epter Guds ſkipan í ánni Jordan á Jorſala landi. *Baptiſmus illa a Johanne Baptiſta in amne Jordane terra Canaan juſſu Dei conferebatur.* (2v) Excmpl. Biörns á Skardsá: LX og II, *ſexaginta duos.* Enn Blanda leggur til: Þetta heiter þarfleiſu tala er nú er hiedann frá talinn, enn

ſiá

§. 56.

Maria qvatuordecim annos nata Deum concepit, ac dies CCLXXV utero geſtavit, donec nocte diem primam Feſti Nativitatis, qvæ in feriam tertiam incidebat, præcedente, in hunc mundum naſceretur, anno ſecundo Cycli Epactarum, undecimâ lunâ. Baptiſmum vero Deus ſuſcepit, dum trigeſimum ageret annum, id qvod evenit feriâ ſecundâ, hyeme prima Cycli Epactarum, decimâ octavâ Cycli ſolaris, lunâ decimâ qvartâ. Sed nonnulli ſupputant baptizatum fuiſſe tricenarium, feriâ tertiâ, anno decimo nono Cycli ſolaris, ſecundo Cycli Epactarum, lunâ vigeſimâ qvintâ.

§. 57.

Supputatur in hoc mundo manſiſſe Deum annos triginta tres & dies octoginta octo & horas qvindecim, usqve dum die Veneris poſt Palmarum, horâ tertiâ pomeridianâ exſpiraret; erat hyems illa qvinta Cycli Epactarum, at vigeſima ſecunda Cycli ſolaris, tres horas in cruce Jeſus erat exſtinctus, corpus ejus in ſepulchro manſit horas triginta qvatuor, tunc a morte reſurrexit lunâ decimâ ſeptimâ; inde dies qvadraginta minus octo horis abierunt, donec in cælum Deus aſcenderet, feriâ qvintâ, horâ ante meridiem unâ, lunâ vigeſimâ ſeptimâ. Abinde decem dies minus tribus horis fluxere, donec Spiritum Sanctum ſuis Apoſtolis Deus mitteret; lunâ ſeptimâ. Ante paſſionem ſuam manſit Deus in hoc mundo noctes undecim mille, centum qvadraginta duas.

CAP.

ſiá heiter hálfnyt er nú er ádur talinn. *Calendis inutilis audit, qvem poſthac inimus; at ex parte utilis, qvem jam ſupra inivimus.*

(57) Omnia iſta Chronologica, qvæ in hoc Capite continentur multiplici qvidem examina

XV. Cap.

UM NÁTTATAL Í ÖLLDUNUM, OG UM SÆVAR FÖLL.

58. §.

I Pacta ölld eru XIX ár, enn nætur LX nátta færri enn VII þuſund (58); enn í fiordu ölld er hlaupárs nótt einnri færra enn í ödrum þremur öllldum. I Concurrentis ölld eru vetur XXVIII, og nætur X þuſundir og CC og VII nætur og XX. I Páſka ölld eru DXXXII ár, enn nætur VI þuſundum færri enn CC þuſunda og CCC nátta og XIII nátta; í þeirri ölld eru nytungl IV midur enn CC. Enn ef þú telur bædi nytungl og önnur, þá verda alls, hálft VII þuſund og LXXX tungla umfram; í þeirri ölld eru hlaupárs nætur C og XXXIII umfram.

59. §.

Heimsſtadann er talinn í XII Páſka allder; í þeim XII öllldum eru VI þuſund vetur og (59) LXXXIV umfram. I Páſka öllldum XII eru Pacta alldir CCC og XXXVI betur, enn Concur-

examine indigerent, cum exemplaria a ſe diſſentiant; ſed qvæ ſtudio brevitatis omittuntur, & lector harum rerum ſtudioſus ad ſcriptores chronologicos ablegatur.

(58) Si dies totius anni Communis 365 per 19 multiplicentur; fit productum dierum 6935, qvi Cyclo Epactarum continentur. Si omnes anni Cycli totius Communes ſumantur; atqvi qvartus qvisqve eſt Biſextus, diviſo 19 per 4, erit qvotiens $4\frac{3}{4}$; $\frac{1}{4}$ a 5 deficiens, ergo errore diſſimulato, ſumitur tanqvam verum, in Cyclo Epactarum qvinqve annos Biſextiles contineri, conſeqventer ad numerum inventum 6935 additi 5, producunt Summam 6940 a 7000, numero 60 deficientem. Qvia vero hic numerus 6940 ſemel ſumtus, h. e. Cyclus primus $\frac{1}{4}$ diei ſive 6 horis peccat in defectu; bis ſumtus h. e. Cyclus ſecundus $\frac{2}{4}$ ſive 12 horis; ter ſumtus h. e. Cyclus tertius $\frac{3}{4}$ ſive horis octodecim, & denique qvater ſumtus h. e. Cyclus qvartus $\frac{4}{4}$ ſive horis viginti qvatuor, hoc eſt uno die

CAP. XV.

DE NUMERO NOCTIUM IN CYCLIS, ET ÆSTU MARIS.

§. 58.

In Cyclo Epactarum continentur anni novemdecim, at noctes septem mille, minus sexaginta; sed in qvarto Cyclo noctes, unâ intercalari pauciores, qvam in cæteris tribus Cyclis. In Cyclo Concurrentium sunt hyemes viginti & octo, & noctes decem mille ducentæ viginti & septem. In Cyclo Paschali continentur anni DXXXII, at noctes centies nonagies qvater mille, trecentæ tredecim; lunæ vero novitiæ centum nonaginta sex. Qvod si tum novitias, tum cæteras lunas numeres, confiunt in universum lunæ sex mille qvingentæ plus octoginta. Continet Cyclus ille noctes intercalares centum triginta tres.

§. 59.

Ætas mundi ex duodecim Cyclis Paschalibus constare supputatur; in Cyclis illis duodecim, continentur hyemes sex mille octoginta qvatuor. Duodecim Cycli Paschales continent Cyclos Epactarum CCCXXXVI, at Concurrentium Cyclos CCXXVIII, lunas

---

die solido a veritate deficit. Apparet qvo modo intelligendum sit, qvod Author obscurius expressit: contineri in Cyclo qvarto, noctes una intercalari pauciores, qvam in cæteris tribus. Nimirum in Cyclo primo ponuntur esse noctes 6940, unius qvartæ partis sive sex horarum defectu dissimulato; in secundo, sive accuratius rem exprimendo, duobus simul sumtis dissimulantur duæ qvartæ partes, sive horæ duodecim; in tertio sive tribus simul sumtis tres qvartæ partes, sive horæ octodecim; in qvarto vero Cyclo qvia defectus jam ad diem solidum increvit, error non amplius dissimulatur, sed discrimen a totâ Summa abjicitur.

(59) Rectius sex mille centum qvadraginta qvatuor; nam si 572 per 12 multiplices, fit productum 6144.

currentis alldir CC og XXVIII, enn Nytungl (60) MMLII; enn allt ſamann bæde en nyu og önnur VIII þuſunder ens VIII tigar, og IX hundrud og LX tungl umfram; enn hlaupárs nætur verda IV nóttum færri enn XVI hundrud nátta. Enn í XII Páſka öldum eru nætur XX hundrud þuſunda og CCC þuſunda og ein þuſund ens IV tigar og hálft hundrad áttunda nátta og VI nætur umfram. Ef madur vill telia ſtunder í XII Páſka öldum, þá eru þad hálfum ſetta tigi ſinna þuſund þuſunda (61) og hálft tiunda hundrad þuſunda og fiorar ſtunder og fiörutige.

60. §.

Sæfarföll eru IV á tveim dægrum, þá verda þau XIV hundrud og LX og eitt ſæfarfall umfram á tolf mánudum; enn þad eina verdur ſtakt enn fyrſta vetur epter hlaupár; enn annann vetur verdur annad ſæfarfall ſtakt, þá hefur munad um dægur; enn þridia vetur verdur ed þridia ſæfarfall ſtakt; enn fiorda vetur kemur ed fiorda vid: þá verda þad tvö dægur heil, og er þad þá hlaupárs dagur.

XVI. Cap.

UM ODDA TAL.

61. §.

Svo taldi Stiörnu-Oddi, er glöggvaſtur manna var í allri tölu um himin tungla gaungu, hve bar ad ſyn, allra þeirra manna er á voru landi hafa verid, ad þá hlaupár hefdi verid um vor allt, þá yrde hlaupár fólhvarf ſumared eptir í landſudri midiu Vitus meſſudag;

(60) Rectius MMCCCLII; nam ſi 196 per 12 multiplices, fit productum 2352.

(61) In calculo ſubducendo aberravit Author Rymbeglæ, nam eſt numerus horarum 55'962'144.

lunas autem novitias MMLII; ſed in univerſum omnes & novitias & cæteras, ſeptuaginta octo millia plus nongentis & ſexaginta, at noctes intercalares MDXCVI. Verum in duodecim Cyclis Paſchalibus continentur noctes vigeſies centies, trecenties trigeſies ſemel mille, ſeptingentæ qvinqvaginta plus ſex. Si qvis horas in duodecim Cyclis Paſchalibus numerare velit; continentur in ipſo horæ qvinqvagies qvinqvies millies mille, nongentæ qvinqvaginta millia & qvadraginta qvatuor.

§. 60.

Æſtus maris geminis diei civilis ſemiſſibus contingunt qvatuor, ergo duodecim menſibus contingunt mille qvadringenti ſexaginta plus uno; at hic unus hyeme a biſextili prima fit (primus) unicus; ſed hyeme ſecunda, ſecundus æſtus fit unicus: qvare tunc excęſſus (ſupra duos annos civiles) ad ſemidiem civilem excrevit; hyeme tertia, tertius æſtus fit unicus; hyeme qvarta, accedente æſtu qvarto: excęſſus ad duos ſemidies civiles ſolidos excrevit, qvi igitur dies intercalaris tunc evadit.

CAP. XVI.

DE ODDI RECENSIONE.

§. 61.

Hunc in modum recenſuit Oddus Aſtronomus, qvi in omni putatione motuum cæleſtium, qvoad ſitum apparentem ſiderum omnium hominum, qvi in noſtra regione exſtiterunt, fuit accuratiſſimus: ſi toto vere fuiſſet annus biſextilis, tunc ſubſequenti æſtate, anno biſexto, contingere ſolſtitium in plaga media Notapeliotis Feſto Viti; illud novem noctibus ante Feſtum

dag; hann er IX nóttum fyrer Jons meſſu Baptiſtæ; enn um veturinn eptir á midri nótt, á annari nótt eptir Luciæ meſſu, þá eru X dagar til Jóladags. Annad ſumar í utſudri midiu, enn Vitus meſſu; enn um veturinn eptir, þá eru ſólhvörf í auſtri midiu, X dögum fyrer Jóladag.

62. §.

Hid þridia ſumar eru ſólhvörf í útnordri midiu epter Vitus meſſu um kvelded; enn þann veturinn eptir, þá ſól er í ſudri midiu á enum X degi fyrer Jóladag. Ed fiorda ſumar í landnordri midiu, enn næſta morgun eptir Vitus meſſu; enn um veturinn epter eru ſólhvörf í veſtre midiu epter enn X dag fyrer Jóladag. Þá geingur ei talann leingra fram, fyrer því ad þá verdur Vitus meſſa nótt feirna, enn ádur horfdi talid, fyrir því ad þá er hlaupár í komid, og verda þá ſólhvörf í landſudri Vitus meſſu, ſem fyrer öndverda.

63. §.

Sólargángur vex (62) ad ſyn (63) hálfu hvela ſólarennar á enne fyrſtu viku epter ſólhvörfinn; adra vikuna vex hun heilu hvele; þridiu viku, hálfu ödru; fiorda, tveimur heilum; fimtu, hálfu

(62) Cum de incremento altitudinum ſolis in Circulis verticalibus & potiſſimum meridiano loqvatur Oddus; manifeſtum eſt, vocabulum; ad ſyn, *apparenter*, referri ad horizontem, & cum dicit: ſólargángur vex ad ſyn, *motus ſolis creſcit, apparenter*, idem ſignificari, qvod qvilibet theoriæ circulorum ſphæræ non omnino ignarus dicit: motus ſolis creſcit ſupra horizontem, igitur ad ſyn, hoc qvidem loco vertendum eſt, ſupra horizontem. Oddus autem cum principia ſphærica ignoraret, & legitimo termino careret, aliter ſe exprimere non potuit qvam dicere: ſólargángur vex ad ſyn; cum, ſi terminum habuiſſet; melius dixiſſet: ſólargángur vex yfer ſióndhringinn.

ſtum Johannis Baptiſtæ incidit; ſed hyeme inſeqventi, meridie noctis, nocte poſt Luciæ Feſtum ſecunda, qvod decem diebus diſtat a Feſto Nativitatis. Æſtate ſecunda etiamnum Feſto Viti in Africi plaga media; at inſeqventi hyeme ſolſtitium occupare Cardinem orientis, decem ante Feſtum Nativitatis diebus.

§. 62.

Verum æſtate tertia ſolſtitium incidere in plagam mediam Zephyro boreæ, poſt Viti Feſtum ad veſperam; ſed inſeqventi hyeme in Cardinem meridiei, die ante Feſtum Nativitatis decima. Æſtate qvarta in mediam plagam Arctapeliotis, mane proximo poſt Viti Feſtum; at hyeme inſeqventi in ipſum Cardinem occidentis poſt diem ante Feſtum Nativitatis decimum. Tum longius hæc recenſio non procedit, qvia Feſtum Viti, eo qvod annus biſextilis jam tum introivit, nocte una poſterius incidit, qvam ſupra putatum. Qvare ſolſtitia tunc ut ſupra ab initio in plagam Notapeliotis ac Viti Feſtum incidunt.

§. 63.

Motus ſolis ſupra horizontem ſeptimanâ poſt ſolſtitium primâ, creſcit ſolis apparente ſemidiametro; ſecundâ ſeptimanâ creſcit integra diametro adparente; tertiâ ſeptimanâ, ſesqvi alterâ; qvartâ, duabus integris; qvintâ, ſesqvi tertiâ;

(63) Rurſus Oddus: ſólargángur vex um hálfu hvela, i. e. *motus ſolis creſcit dimidia ſui ſphæricitate*, vult dicere motum ſolis ſupra horizontem creſcere dimidiâ latitudine diſci Solaris Spectatori in ſuperficie telluris apparente, qvæ latitudo Aſtronomis omnibus tam veteribus qvam modernis dicitur diameter ſolis apparens, ita mentem ſuam Oddus exprimere coactus fuit, qvia terminum ignoravit, igitur, hálfu hvela, vertendum eſt ſemidiametro apparente, præter qvem terminum nullus datur alius, qvi adhiberi poſſit, nam ſi verteretur ſphæricitate dimidia; verſionem videret lector Aſtronomiæ non prorſus ignarus.

hálfu þridia; ſiettu, þremur; ſiöunda, hálfu fiorda; áttundu viku, fiorum hvelum; níundu, hálfu fimta; tíundu, fimm; elleftu, hálfu ſiötta; tolftu, ſex; þrettandu, hálfu ſiöunda; fiortandu, enn hálfu ſiöunda. Þá vex meſtu á þeim tveim vikum ſólargángur, þvíad þá er midmunda ſólhvarfanna, og verdur viknamót þeirra fiorum nóttum eptir Gregorius meſſu. Fimtandu viku vex ſólargángur ſex heilum hvelum; ſextandu, hálfu ſietta; ſeitiandu, fimm hvelum; átiandu, hálfu fimta; nítiandu, fiorum; tuttuguſtu, hálfu fiorda; tuttuguſtu og fyrſtu, þremur; tuttuguſtu og ánnari, hálfu þridia; tuttuguſtu og þridiu, tveimur; tuttuguſtu og fiordu, hálfu ödru; tuttuguſtu og fimtu, einu hveli; tuttuguſtu og ſiöttu, hálfu hveli. Þá er komid til ſólhvarfanna um ſumared; og þver ad ſlykum hætte gángur ſólarennar, ſem nú er talt um vöxtinn. Er um hauſtid Crucis meſſa á midmundaſtad ſólhvarfanna.

64. §.

Enn taldi Oddi ſvo, ad þeir dagar være jafnlánger, Andreas meſſa og enn fimti dagur Jóla; liet hann þann dag uppkoma í midmundaſtad ad ſyn auſturs og landſudurs, enn ſetiaſt í midmundaſtad utſudurs og veſturs. Enn frá enum fimta degi Jóla liet hann telia ſkyldi XXXIII nætur, ádur þá kemur dagur upp í auſtri, enn ſetſt í veſtri; þad er Scholaſtico meſſu. Þá eru XXV nætur, uns dagur kemur upp í midmundaſtad auſturs og landnordurs, enn ſetſt í midmundaſtad veſturs og útnord-

ſextâ, tribus integris; ſeptimâ, ſesqvi qvartâ; octavâ, qvatuor; nonâ, ſesqvi qvintâ; decimâ, qvinqve; undecimâ, ſesqvi ſextâ; duodecimâ, ſex; decimâ tertiâ, ſesqvi ſeptimâ; decimâ qvartâ, etiamnum ſesqvi ſeptimâ. Tunc illis duabus hebdomadis motus ſolis maxima capit incrementa, hic enim diſtantia inter puncta ſolſtitialia biſecatur; proinde communis illarum hebdomadarum terminus, incidit qvatuor noctibus ante Feſtum Gregorii. Decima qvinta hebdomade creſcit motus ſolis ſex integris apparentibus ſolis diametris; decimâ ſextâ, ſesqvi ſextâ; decimâ ſeptimâ, qvinqve integris; decimâ octavâ, ſesqvi qvintâ; decimâ nonâ, qvatuor; vigeſima, ſesqvi qvartâ; vigeſimâ primâ, tribus; vigeſimâ ſecundâ, ſesqvi tertiâ; vigeſimâ tertiâ, duabus; vigeſimâ qvartâ, ſesqvi alterâ; vigeſimâ qvintâ, unâ diametro apparente; vigeſimâ ſextâ, ſemidiametro apparente. Tum ad ſolſtitium æſtivum eſt perventum, & qvemadmodum hujus motus ſolaris incrementa jam recenſita ſunt; ita ſua decrementa ſe habent, & Feſtum Crucis autumnale æqvinoctium occupat.

§. 64.

Præterea putavit Oddus diem Feſti Andreæ & diem Feſti Nativitatis qvintam, æqvè longos eſſe, qvem diem oriri ſtatuit, in ea plaga, qvæ inter orientem & Notapeliotem videtur exactè media; verum occidere in ea plaga qvæ ab Africo & occidente æqvidiſtat. Sed a die qvinta Feſti Nativitatis triginta tres noctes numerandas ſtatuit, donec in Cardine orientis dies oriretur, & in occidentis Cardine occideret; id qvod Feſto Scholaſticæ evenit. Effluunt abinde noctes viginti qvinqve, donec dies oriatur in plaga præciſè intermedia inter Cardinem orientis & Arctapeliotem, & occidat in præciſè media inter Cardinem occi-

dentis

nordurs; þad er fimm nóttum fyrer Gregorius meſſu. Þá lida XVIII nætur, uns dagur kemur upp í landnordri og ſetſt í útnordri; þad er Mariu meſſu.

65. §.

Þá lida tíu nætur, uns dagur kemur upp í midmundaſtad landnordurs og nordurs; enn ſetſt í midmundaſtad utnordurs og nordurs. Þá lida fimm nætur, uns dagur ſetſt ei, þad er fimm nóttum fyrer Tiburtius meſſu og Valerianus. Þá lida CXXXIV nætur, uns dagur ſetſt næſt, þad er átta nóttum epter Mariu meſſu ena fyrri; og munar ad ſlíku ſkape, þá er nóttinn leingiſt ſem ádur var talt, er hun ſkemdiſt; munar um ætt á V nóttum; adra á X nóttum; þridiu ætt á XVIII nottum; fiordu á XXV nóttum; fimtu á XXIII nóttum: þá er komid til Andreas meſſu fyrer Jóla föſtu (64).

XVII.

(64) Hic Oddi obſervationes finiuntur, de qvibus Studio brevitatis hæc pauca monentur. Anno biſextili ponit Oddus ſolſtitium æſtivum cadere in plagam Notapeliotis, hoc eſt in gradum horizontis loci ſui qvadrageſimum qvintum a meridie verſus ortum. Anno a biſextili primo, in Africi plagam mediam, h. e. in gradum qvadrageſimum qvintum â meridie verſus occaſum. Anno a biſextili ſecundo in plagam Zephyroboreæ, h. e. in gradum qvadrageſimum qvintum a Cardine occidentis verſus meridiem noctis. Deniqve anno a biſextili tertio, in plagam mediam Arctapelioris, h. e. in gradum qvadrageſimum qvintum â meridie noctis verſus ortum. Brumale ſolſtitium anno biſextili ponit in meridie noctis, anno a biſextili primo in ipſo Cardine orientis, anno â biſextili ſecundo, in ipſo meridie; anno a biſextili tertio in Cardine occidentis. Oddus itaqve ſingulis annis ſolſtitium utrumqve qvadrante Circuli ſive gradibus nonaginta promovet in horizonte, qvod ideo faciendum eſſe vidit, qvod ſingulis annis poſt biſextum qvadrans diei Civilis anno adjectus diſſimulatur. Hoc autem Oddi ratiocinium Computiſtica ruditate, pro toleranter vero haberi poteſt, reſpectu loci

dentis & Zephyroboream, evenit id ipſum qvinqve noctibus ante Feſtum Gregorii. Inde noctes octodecim labuntur, donec in plaga Arctapeliotis dies oriatur, at occidat in plaga Zephyroboreæ, id qvod evenit Feſto Mariæ.

§. 65.

Inde decem abeunt noctes, donec dies oriatur in plaga præciſè media inter Arctapelioten & Cardinem ſeptentrionis; at occidat in præciſè media inter Zephyroboream & ſeptentrionis Cardinem. Inde qvinqve noctes prætereunt, donec dies non occidat, id qvod qvinqve noctibus ante Feſtum Tiburtii & Valeriani, contingit. Inde noctes CXXXIV decurrunt, donec dies incipiat occidere; fit id ipſum octo noctibus poſt Mariæ Feſtum prius, atqve nox, dum prolongatur incrementa capit æqvalia decrementis prius recenſitis, dum abbreviatur. Qvinqve noctibus diſcrimen evadit trihorium; decem noctibus duo trihoria; octodecim, tria; viginti qvinqve, qvatuor; triginta tribus noctibus, qvinqve trihoria: tunc ad Andreæ Feſtum eſt perventum.

CAP.

---

loci habitationis in qvo fuit, nempe in Islandia boreali ubi Tropicus Cancri præter propter ſtringit horizontem; nam ad exactam veritatem reqviritur, ut Circulus diurnus in qvo ſol incedit, ſit horizonti parallelus, & conſeqventer in ſphæra parallela ſatis accurata fuit Oddi iſta collectio, ſiqvidem anno biſexto ſolſtitium in plagam mediam Notapeliotis cadere concedatur, qvod ut accuratione aſtronomica verum non ſit, tamen cum circa ſolſtitia declinationis incrementa & decrementa ſint exiliſſima, id ipſi liberaliter concedimus, ut in ſphæra ſaltim parallela ad putationum collectionumqve ſuarum liqvidam accuratamqve veritatem pertingat; ſed qvanto obliqvior ſphæra, tanto propius ad veritatem Oddi ratiocinia pertingunt, & qvanto minus obliqva, qvoqve magis ad rectam accedit ſphæra, tanto magis

XVII. Cap.

UM SÓLMÖRK OG SÓLARGAUNGU, HLAUPÁR, TUNGLGAUNGU, PLANETUR, HVE DÆGUR SKAL DEILA, HVE STIÖRNUR STANDA.

66. §.

Þad er Rymtal ſvo er enum fyrri mönnum þótti ſkildt ad vita: hve ſólmerki ſtanda, eda hverſu þau greinaſt, og hvenær ſól

---

magis a vero recedunt. Nam in obliqva ſphæra, ſi accuratione aſtronomica qværenda ſit plaga in qvam incidit ſolſtitium: hoc problema ad aſtronomiam ſphæricam ſpectans erit reſolvendum. Definire plagam in qva tempore dato verſatur punctum Eclipticæ datum; qvo ſoluto, ſolvetur facile hoc alterum ſpeciale: definire plagam in qva ſolſtitia contingunt. In hac ſua Recenſione Solſtitiorum ſtatuit Oddus, ſolſtitium æſtivum cadere in decimum qvintum Junii; brumale in decimum qvintum Decembris, in qvo a veritate haud mediocriter aberravit.

Obſervationes Oddi de motu ſolis a ſolſtitio brumali ad æſtivum, de incrementis altitudinum meridianarum, & declinationum decrementis ſunt accipiendæ. Statuit autem hebdomadâ poſt ſolſtitium brumale primâ, incrementum altitudinis meridianæ & declinationis decrementum eſſe unam ſolis apparentem ſemidiametrum; ſecundâ hebdomadâ, diametrum apparentem ſolidam, ſive duas ſemidiametros; tertiâ, ſesqvidiametrum, ſive tres apparentes ſemidiametros; qvartâ, duas ſolidas apparentes diametros. Hoc eſt: qvatuor apparentes ſemidiametros, & ſic conſeqventer in continua progreſſione arithmetica, ut qvot inde a ſolſtitio hebdomades abiere; totidem ſemidiametrorum apparentium ſit incrementum noviſſimæ hebdomadis. Continuat autem progreſſionem ad hebdomadam decimam tertiam incluſivè, hoc eſt per anni qvadrantem, cum totus annus qvatuor ſolis declinationibus abſolvatur.

Eſt igitur Oddi progreſſio ſymbolicè expreſſa hujusmodi:

i ii iii iv v vi vii viii ix x xi xii xiii

1 + 2 + 3 + 4 + 5 + 6 + 7 + 8 + 9 + 10 + 11 + 12 + 13

cujus ſinguli termini denotant totidem apparentes ſolis ſemidiametros. Numeri autem minuſculis characteribus Romanis ſupra ſcripti ſunt indices progreſſionis arithmeticæ & hebdomadarum a ſolſtitio elapſarum, ita ex. gr. terminus 10^{x} ſignificat

CAP. XVII.

DE SIGNIS SOLARIBUS ET MOTU SOLIS, ANNO BISSEXTILI, MOTU LUNÆ, PLANETIS, DIVISIONE SEMIDIERUM CIVILIUM, SITU STELLARUM.

§. 66.

Illum Computum priſci eruditi ſciri oportere arbitrabantur: qvænam ſit ſignorum ſolarium poſitio, ſive qvomodo a ſe

---

nificat ſolis altitudinem decimâ hebdomadâ creſcere decem ſemidiametris apparentibus & ſic cæteri. Additis termino primo & ultimo progreſſionis prodeunt 14, qvi per dimidium numerum terminorum, h. e. $6\frac{1}{2}$ multiplicati producunt 91 apparentes ſolis ſemidiametros, qvibus ſecundum Oddi obſervationes tota ſolis declinatio inde a ſolſtitio brumali ad æqvatorem abſolvitur. Cum igitur ſolis apparens media ſemidiameter ſit ferè ſedecim minutorum primorum; 91 per 16 multiplicati producunt 1456′ minuta prima, qvo numero per 60′ diviſo; erunt in qvotiente gradus maximæ declinationis ſecundum Oddi obſervata 24°, 16′, h. e. viginti qvatuor gradus & ſedecim minuta prima, ſed maxima declinatio juxta Aſtronomos veteres & modernos eſt circiter 23°, 30′, qva ab illa priore Oddi ſubductâ, reſtant 46′. Ergo maxima declinatio ſecundum Oddum peccat in exceſſu circiter minutis primis qvadraginta ſex, ut ad veritatem tam propè accedendo Oddus ſit collaudandus, cum veroſimile ſit ipſum obſervationes inſtituiſſe manu & oculo inarmatis; qvod ſi ergo Aſtronomiæ elementis imbutus inſtrumenta obſervandi habuiſſet, certè bonas ac utiles obſervationes feciſſet.

Ex harum obſervationum recenſione patet Oddum ſuo tempore ſtatuiſſe æqvinoctium vernum in decimo qvarto Martii; autumnale in decimo qvarto Septembris. Has autem Oddi obſervationes, ut & ſeqventes de æqvalitate dierum & ortu occaſuqve lucis diurnæ, accuratiori examini ſubjicere operæ pretium non eſt, tum qvod nimis id prolixum foret; cum etiam qvod probabile ſit ipſum omni theoria & inſtrumento deſtitutum, nuda æſtimatione oculorum obſervaſſe; qvam ob rem etiam ejus obſervationes omni utilitate deſtituuntur in Aſtronomia; hoc tamen non obſtante, ad obſervationes literatas referri merentur; cum multitudinis Captum & Solertiam excedant; qvare ſua laude Oddus fraudandus non eſt, etenim varia ſatis acutè vidit: ad qvantitatem maximæ declinationis pulchrè

appro-

ſól ſkipti gaungu ſinne fyrer hvert þeirra; eda ſvo tungl. Heidnir menn gáfu nöfn ſólmerkium, eptir því ſem þeim þótti veduráttufarid eda grodi hvern mánud. Sólmerkinn ſnúaſt í hríng á hverium tveim dægrum, og gánga einu ſinni optar í hríng á tveim miſſirum enn ſól. Nú ſkal ſólmörk hefia á Martius mánudi nær midium þeim deigi er kalladur er hinn fyrſti dagur veralldar, ſá er viku fyrer Mariu meſſu. Þá hefur ſól gaungu ſina á merki því er hrutur er kalladur, af því var þad Hrutsmerki haft, ad þá ſníſt vedurátta á hinn hægra veg, ſem hrutur hvilir á hægri ſídu meir um ſumar; enn um vetur hvilir hann meir á vinſtri hlid.

67. §.

Sól geingur þá næſt fyrer Uxamerki; þar kemur hun átta nóttum fyrir gagndaginn enn eina ad almannatali: því höfdu ſpekingar þar oxamerki, ad þá er jardir á fleſtum löndum beſt ad eria; enn yxn eru optaſt fyrer arde höfd. Þá geingur hun næſt fyrer tveggia brædra merki; þar kemur hun XV nóttum eptir Kroſsmeſſu ad almennu tali, því var þar kallad Tviburamerki, ad í því ſólmerki verda ſólhvörf um ſumar; verda þá tveir dagar liker ad leingd; ſvo ſem þeir menn verda likaſtir er tviburar eru. Þadann geingur ſól fyrir Krabbamerki, þar kemur hun viku fyrer Jons meſſu, ad alþídu tali. Krabbe geingur öfugur laungum; enda ſnír ſól gaungu ſinne aptur, þá er hun kemur í þad merki; þvíad þá þver gaungu hennar.

68. §.

---

appropinqvavit. Solem corpus ſphæricum eſſe intellexit. Sphæricitatem ſolis, h. e. apparentem ejus ſemidiametrum pro menſura altitudinum meridianarum & decrementorum declinationis acutè ſatis aſſumſit. Sed omni theoria deſtitutum fuiſſe patet inde, qvod legitimos & ab omni ævo in Aſtronomia uſitatos terminos ignoravit.

invicem diſcriminentur, & qvando ſol ſive lunâ per ſingula motuum vices mutent. Ethnici ſignis ſolaribus nomina impoſuerunt, prouti de tempeſtatibus & fructificationibus menſe qvovis judicium tulerunt. Signa ſolaria ſingulis binis diei Civilis ſemiſſibus circa terram per circulos integros gyrantur, & ſingulis binis ſemeſtribus circuitus abſolvunt plus uno qvam ſol. Verum ſigna ſolaria a menſe Martio ſunt ordienda, propè medio illo die, qvi dicitur eſſe mundi primus; is unâ ante Mariæ Feſtum exiſtit ſeptimanâ. Tum ſol motum inchoat a ſigno, cui nomen Arieti; hoc pro arietis ſigno habetur, eo qvod tempeſtates tunc dexteriores evadunt. Sicuti aries dextro latere, plus æſtate; at hyeme plus ſiniſtro qvieſcit.

§. 67.

Tunc ſol proximè ſignum Tauri percurrit; octo noctibus ante diem illum luſtrationum unicum eò venit, juxta Computum popularem. Ideo Philoſophi ſignum tauri ibi habuere, qvod in plerisqve terris tunc temporis ſolum aratur facillimè, tauri vero plerumqve aratro adhibentur. Tum proximè ſignum Geminorum perambulat, qvindecim noctibus poſt Feſtum Crucis juxta Computum popularem eò venit, ibi ſignum geminorum idcirco vocatum eſt, qvod in illo ſigno ſolſtitium æſtivum contingat, atqve tunc temporis duo dies naturales æqventur inter ſe longitudine; qvemadmodum homines gemini evadunt ſimillimi. Inde ſignum Cancri percurrit, unâ ſeptimanâ ante Feſtum Johannis Baptiſtæ eò venit juxta Computum vulgi; ut ſæpe numero cancer eſt retrogradus; ita ſol etiam ſignum illud ingreſſus revertitur, motu ſuo (in Ecliptica verſus boream) tunc ceſſante.

68. §.

Sídann geingur hun í hins Oargadirs merki, þar kemur hun viku fyrer Jacobs meſſu; þá er ſólargánga í Kolnan; ſvo ad minni hiti er af ſól ofannverdt þad merki, heldur enn öndverdt, ſo ſem óargadir hefur kaldara edli aptur frá midiu, heldur enn fram. Þadann geingur ſól fyrer Meyarmerki, þar kemur hun þrem nóttum (2x) eptir Mariu meſſu ena fyrri, því ſettu þeir þad mark þar, ad þá er einginn fræ von hverki graſs nie vidar; ſem meyar edli er ad geta ecki edli af ſier. Epter þad geingur ſól fyrer Skálamerki, þar kemur hun þrem nóttum (2y) epter Kroſsmeſſu; þá eru jafndægur ad Rymtali á því merki; nú af því ad ſkáler eru jafn höfgar bádar, þá ſkildi af því jafndægurs merki vera kallad ſkálamerki. Sídann geingur ſól fyrer Sporddreka merki, þar kemur hun tíu nóttum fyrer Simons meſſu; þann dag er Lucas meſſa. Þad dyr er ſporddreki er kalladur, hefur eitur í enum eptra hlut ſinum; enn medann ſól geingur um þad merki, þá er von hrida og illvidra.

69. §.

Eptir þad geingur ſól fyrir Bogmans merki, þar kemur hun (2z) VI nóttum eptir Marteins meſſu; þann mánud er eldingaflug meſt í lopti á ſudurlöndum. Nú af því ad vid þeim er óhægt ad ſiá, er vel kann ſkiota, ef hann vill til meins; þá ſkylde elldinga manudurenn vera af því í bogmans liki, ad vid hverutveggiu er illt ad ſiá, vid elldingum og örvum. Þadann hverfur hun fyrer Steingeitar merki, þar kemur hun þrem nóttum fyrir Thomas meſſu; þad er ſteingeitar edli, ad hun klifrar

(2x) Exempl. med hendi Biörns á Skardsá: þrem nóttum fyrer Mariu meſſu, *tribus noctibus ante Mariæ Feſtum; ſed malè.*

§. 68.

Deinde ſignum Leonis transcurrit, unâ ſeptimanâ ante Feſtum Jacobi illuc venit; tunc motus ſolaris capit decrementa caloris, minori exiſtente calore ſolari in partibus ſigni illius poſterioribus qvam anterioribus; ſicuti leo frigidioris eſt naturæ in parte corporis poſtica qvàm antica. Inde ſol ſignum Virginis perambulat, tribus noctibus poſt Feſtum Mariæ prius eò venit, eo loci id ſigni ideo poſuere, qvod tunc nulla ſpes habeatur ſeminum necqve herbarum neqve arborum; qvemadmodum virginitati proprium, nihil prolis generare. Poſtea ſol ſignum Libræ permeat, tribus noctibus poſt Feſtum Crucis eò venit; tunc temporis juxta Computiſtas ſignum illud occupat æqvinoctium. Sed qvia utraqve bilanx æqvè alta; ideo ſignum æqvinoctiale acceperit nomen librarum. Deinde ſol ſignum Scorpionis percurrit, decem noctibus ante Feſtum Simonis eò venit, diem illam Lucæ Feſtum offendit. Animal illud cui ſcorpio nomen in parte ſui poſtica fovet venenum; ſole vero hoc ſignum percurrente, malæ & procelloſæ tempeſtates exſpectantur.

§. 69.

Poſtea ſol per ſignum Sagittarii permeat, ſex noctibus poſt Martini Feſtum eò pervenit, illo menſe in terris auſtralibus in aëre fulgura maximè volitant. Sed qvia difficulter præcavetur ab eo, qvi ſagittis emittendis, ſi volet facilè nocebit; ideo menſem fulgurationum ſagittario ſimilem eſſe oportuit, qvod ab utraqve re, & fulgure & ſagitta ægrè cavetur. Inde ſignum Capricorni perambulat, tribus noctibus ante Thomæ Feſtum eò venit; capricornus naturâ ſuâ aſcendere nititur in locum

(2y) Exempl. med hendi B. á Sk.: fyrer, *ante; ſed malè.*

(2z) *Ibidem:* III nóttum, *tribus noctibus; ſed malè.*

klifrar í hærri ſtad heldur enn hun væri adur, og vill hun ſtadar nema í hædſtu hömrum. Nú af því ad ſól geingur annann dag ödrum hærra, þá hun ſilgir því merki; þá var af því þad nafn gefid þeim ſólmánudi.

70. §.

Eptir þad geingur ſól fyrir Vatnsbera merki, þar kemur hun þrem nóttum fyrir Agneſar meſſu, þann mánud telia menn á ſudurlöndum vera öſkurſamann; þann köllum vier Þorra, og ſkilde af því kenna mánudinn vid þann mann ſem vatnſins giætir, ad þá eru vötninn meſt lokinn, þau er í himnenum eru, enn her eru lokinn med yſum. Sídann geingur ſól fyrir Fiſkamerki, þar kemur hun viku fyrir Peturs meſſu. Nú af því ad þá ſkal grodi koma bædi í ſio og vötn, og þá er ſækvikenda frævon meſt; þá ſkildi af því ſá ſólmánudur kendur vid fiſka. Nú er komid til móts vid Hrutsmerki, ſem upp var hafid ad öndverdu þeſsu tali.

71. §.

Nú ſnúaſt þeſsi merki í hríng um heimin á hverium tveim dægrum, og eru öll í ſudre hædſt; enn í nordri lægſt, eöxla gaungu um enn eöyſtra hlut; enn lægia enn veſtra hlut; enn þá hrutur er hædſtur í útſudri; þá eru ſkálir lægſtar í nordri. Þau ſtandaſt enn á mót í ſólmerkia hríng, ſvo ad þá er annad er hædſt er annad lægſt: oxamerki og ſporddreki, tvíbura merki og bogmadur, krabbi og ſteingeit, ed óargadyr og vatnsberi, meyarmerki og fiſkar. Nú er ſól hædſt á þeim merkium ad ſyn: tvíburamerki og krabba; enn hun geingur lægſt á bogmans og ſteingeitar; enn jafndægur er um vor á hrut, enn um hauſt á ſkálum.

72. §.

locum excelsiorem eo, in qvo prius fuerat, & in petris altissimis vult subsistere; sol autem signum illud perseqvens indies altius ascendit, hinc id nominis ei mensi solari fuit impositum.

§. 70.

Deinde sol signum Aqvarii percurrit, tribus noctibus ante Festum Agnesiæ eò venit; hic mensis in terris australibus minimè pluviosus censetur, qvem Thorrem appellamus. Qvamobrem hunc mensem ab eo homine denominari oportuit, qvi aqvarum habet custodiam, cum tunc temporis aqvæ in cælis sint maximè clausæ, hic autem glacie præclusæ. Postea signum Piscium sol percurrit, unâ septimanâ ante Festum Petri eò venit. Sed qvia tunc temporis & maria & aqvæ fructus ferre debent, & animalia marina tum potissimum semina emissura sperantur; ideo mensis ille solaris a piscibus denominandus erat. Jam ad terminum signi Arietis pervenimus, unde ab initio hunc sermonem orsi sumus.

§. 71.

Cæterum hæc signa singulis binis semidiebus Civilibus circa terram gyrantur, omnia in austro altissima, in septentrione humillima, partem sui magis orientalem attollunt; magis occidentalem deprimunt, altissimo in Africi plaga ariete, libræ in septentrione maximè deprimuntur. Præterea in Zodiaco hæc signa sibi opponuntur, ita ut, uno altissimè elevato, alterum sit profundissimè depressum: taurus & scorpius, gemini & sagittarius, cancer & capricornus, leo & aqvarius, virgo & pisces. Sol autem in signo geminorum & cancri altissimè supra horizontem ascendit, at in sagittario & capricorno minimum elevatus incedit; sed æqvinoctium vernum arietem, autumnale libras occupat.

72. §.

Sól kemur á hrutsmerki framann og geingur med hruti umhverfis í hríng á tveim dægrum enum fyrſtu ur auſtri í veſtur; þá er ſól kemur í auſtur þann morgun, þá er hrutsmerkid komid undannfram, þvíad hann geingur, og öll ſólmörkinn hoti mun ſkiotara og þar med allar ſtiörnur þær ed á feſtingar himne ſtanda, heldur enn ſólgángi edur tungl, eda þær ſtiörnur er planetur heita. Nú fara þau ſamann hrutur og ſól önnur tvö dægur til auſturs, og er þá hrutur hominn hoti leingra enn fyrra morgun, og munar ſvo á hverium tveim dægrum uns hrut ber allann undannfram. Kemur ſól þá fyrer uxamerki, og munar enn þar ad ſíſku móti; og ſvo munar um hvert ſólmerki frá ödru á leid fram.

73. §.

Nú geingur ſól því ſeirna enn merkid, ad XXX daga og hálfa XItu ſtund filgir hun merkinu; nú er ſem fyrr var talt, ad XXX dagar XII ſinnum eru CCC daga tolfræd; enn X ſtunder XII ſinnum C ſtunda tolfræd, verda þad fimm dagar med nóttum, þá eru lidinn tvö miſſiri; enn ſú hálf ſtund er ótalinn er af hverju ſólmerki fillir ſex ſtundir heilar á tveim miſſirum, og verda þær umfram um þad er heilum dægrum gegnir. Nú koma til adrar ſex á ödrum tveim miſſirum, er þad þá dægurs leingd. A þridiu miſſirum koma enn vid ſex ſtundir, og ſo enum fiordu enn ſex ſtundir; er þad þá annad dægur.

74. §.

Nú eru á fiorum vetrum kominn vid tvö dægur heil, af því er ſól hefur ſeinkad gaunguna vid ſólmerkinn, og heita þau dægur

§. 72.

Sol principium arietis ingreſſus, primis duabus diei Civilis ſemiſſibus, unà cum ariete abortu in occaſum circa terram circuitum abſolvit; ſole vero, eo mane ad ortum pertingente, principium arietis præceſſit. Nam is & omnia ſigna ſolaria nec non ſtellæ omnes qvæ firmamento inſiſtunt, paullo velocius incedunt, qvam ſol vel luna, vel ſtellæ illæ qvæ planetæ dicuntur. Dum vero aries & ſol ſecundis diei Civilis ſemiſſibus in ortum ſe comitantur; paullo longius aries qvam proximè præterito manè proceſſit, atqve idem ſingulis binis ſemidiebus exiſtit diſcrimen, donec totus præceſſerit aries; qvare ſole tunc ſignum tauri ingrediente, eadem ibi obtinet differentia, & ex uno ſigno in aliud ſeqvens transeunte, differentia pariter per ſingula continenter creſcit.

§. 73.

Tanto vero tardius ſol, qvam ſignum incedit, ut triginta diebus & horis decem cum dimidia ſignum comitetur; ſed uti ſupra putatum: duodecies triginta dies æqvantur tribus centenariis dierum duodenariis; at ex horis duodecies decem, centum duodenarium conſit, unde qvinqve dies Civiles colliguntur, tunc autem ſemeſtria duo abierunt. Sed dimidia illa hora e qvovis ſigno nondum connumerata, ſingulis binis ſemeſtribus complet ſex horas ſolidas, qvæ ſuper dierum ſolidorum ſyſtema ſuper abundant. Secundis geminis ſemeſtribus, ſecundæ ſex accedentes, ſemidiem Civilem conficiunt, tertiis etiamnum tertiæ, & qvartis qvartæ ſuperadditæ, alteram ſemidiem Civilem producunt.

§. 74.

Igitur, eo qvod ſol præ ſignis ſolaribus motum retardavit qvadriennio duo ſemidies ſolidi acceſſere, qvi Annus Intercalaris

dægur hlaupár, ſkal af því á hverju hinu fiorda ári koma dagur og nótt í miſſirinn. Deila ſkal dægur í XX hluti og XII hundrud tíræd, og geingur eirn hlut af þeſsum ſólmerkid á dægri um ſólena fram, ſafnaſt þar hlutur vid hlut til þeirra ſtundanna er til hlaupárſins þarf.

75. §.

Tungl filgir enn ſólmerkium og geingur þad enn ſeirna heldur enn ſól, þad þokar aptur um ſólmark eitt tvo daga og tvo hluti ennar fiöundu ſtundar umfram; enn allann ſólmerkiahríng geingur þad VII daga og XX og VIII ſtunder umfram. Svo er talt ad tungl ſie næſt jördu allra himintungla, og geingur þad ſeinaſt allra, ſvo ſem nú var ádur talt, og hefur þad liós af ſólu; enn þad er döckt tunglſins er frá ſólu horfir, verdur oſs þad þá döckt er þad filgir ſól; enn af því þad geingur ſeirna enn ſól, þá dregſt þad aptur á leidina, og verdur þad þá lióſt á tunglenu, er til ſólar horfir og ſier litid firſt af, enn annann dag ödrum meira, er þad þá fullt er þad er gagnvart ſólunne; þá tekſt enn af ſynum þeim á tunglenu ſvo ad þad nálgaſt ſólina, uns þá er farid kallad, er ſamann ber gaungu þeirra.

76. §.

Þad kann verda ſtundum ad tunglid ber jafnt á millum vor og ſólar, og má þá ei ſólina ſiá þó um middeigi ſie, ef tunglid ber jafnt fyrir, og er þá kalladur Sórti á ſólunni; enn þad má ei verda nema þá tungl er XXIX eda XXX eda I nætur. Þad verdur enn ſtundum ad ſórta ber á tunglid þá þad ſkín í heidi; enn þad ber til þeſs, ad þá er ſól er ödrumeiginn jardarennar enn tunglid ſie, þá ber ſkugga jardarinnar jafnt á tunglid,

og

laris appellantur, unde qvartus qvisqve annus die Civili intercalandus. Dividatur una ſemidies Civilis in partes duodecies centum denarium & viginti, qvarum partium unâ, uno ſemidie Civili, qvodvis ſignum ſolare ſolem antevertit; hæ partes ſibi aggregantur ad conficiendas horas illas, qvibus ad annum intercalarem opus.

§. 75.

Præterea luna ſigna ſolaria perſeqvitur & tardius incedens qvam ſol, biduo & ſex horis cum duabus tertiis, ſigno uno retrocedit; totum vero Zodiacum diebus viginti ſeptem & horis octo emetitur. Lunam ſiderum omnium terræ proximam eſſe ſupputatum eſt, & ut mox ante putatum, omnium tardiſſimè incedens, lucem a ſole mutuatur. Eſt autem ea lunæ facies obſcura, qvæ a ſole averſa, hinc interea temporis dum ſolem comitatur, nobis obſcuratur; ſed qvia ſole tardius incedit in viam retrahitur, ac inde tunc temporis, ea pars diſci lunaris, qvæ ſolem reſpicit illuminatur; cujus primò parvm, at in dies ſingulos plus prodit in conſpectum; plena vero exiſtit, dum ſoli opponitur. Rurſus luna paulatim conſpectui ſubducitur, prout ſoli appropinqvat, donec facta conjunctione ſilens dicatur.

§. 76.

Fieri interdum poteſt, ut luna inter nos & ſolem diametraliter interponatur, qva interpoſitione facta, ſol licet in meridie conſtitutus videri neqvit, qvare tunc ſol Eclipſin pati dicitur, hoc autem niſi lunâ vigeſimâ nonâ vel tricenariâ vel primâ contingere neqvit. Præterea contingit interdum obſcurari lunam cælo ſereno ſplendentem; cujus rei cauſa exiſtit, qvod terra inter ſolem & lunam diametraliter interpoſita, in lunam

og ſkín þad þá ei er þad miſſir ſólarliósſins; þad má ei verda nema ad fullu tungli.

77. §.

Næſt tungle uppfrá er ſtiarna ſú er Stilbon heitir, þad er málsſtiarna, hun hópar gaungu ſinne, ſvo ad hun hleipur aptur um ſólmark eitt (3a) XXVIII daga og ſex ſtundir; enn þá þokar um allann ſólmarkahríng á CCC dögum tírædum, og XXXIX dögum umfram; enn á XX vetrum lykſt ölld þeirrar ſtiörnu. Þar næſt uppfrá er ſtiarna ſú er Heſperus heitir, þad er blódsſtiarna, hun hópar gaungu ſinne um eitthvert ſólmark á XXIX dögum; enn hun hópar um allann ſólmarkahríng á CCC dögum tírædum, og XLVIII dögum umfram; ölld hennar er (3b) VIII vetur. Þá er ſól þar næſt, og er þad ádur talt hve hun geingur.

78. §.

Þar næſt er ſtiarna ſú er Fiſpena heitir, þad er þrekſtiarna, hun hópar um eitthvert ſólmark LX daga og XXII ſtundir, enn um allann hríng á tveim árum; ſú ſtiarna er annann vetur morgunſtiarna, enn annann aptanſtiarna; ölld hennar er XV vetur. Þar næſt er ſtiarna ſú er Fenon heitir, þad er meginnſtiarna, hun hópar eitt ár um eitt mark, enn XII ár um allann hríng, og hefur hun aungva adra ölld. Þá er efſt og næſt feſtingar himni ſtiarna ſú er Feton heitir, þad er gnogleiksſtiarna, hun hópar um mark á tveim miſſerum (3c) (65) og LXXXII daga

(3a) Exempl. Biörns á Skardsá: XXXVIII daga, *diebus triginta octo.*

(3b) Blanda: ölld hennar er IX vetur, *Cyclus ejus eſt novem annorum ſyſtema.*

(3c) Ex. B. á Sk.: á II miſſerum CCLXXX og II daga, *ſemeſtribus duobus & diebus ducentis octoginta duobus.* Blanda: II árum, *duobus annis.*

Leg. Arnæ Magn. N:o 736.

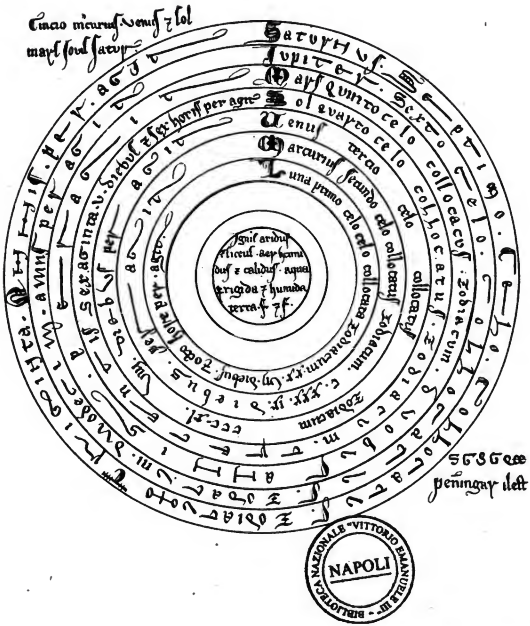

Hlbm del.

Müller Sc.

projicit umbram; qvamobrem amiſſa luce ſolari, non emittit lumen, id qvod niſi lunâ plenâ accidere neqvit.

§. 77.

Proximè ſupra lunam exiſtit ſtella qvæ Stilbon appellatur, hoc eſt ſtella facundiæ, illa ſic retrogreditur, ut viginti octo diebus & ſex horis ſigno uno retrocedat; totum itaqve Zodiacum trecentis denariis & triginta novem diebus retrogrediendo percurrit; ſed annis viginti hujus ſtellæ Cyclus abſolvitur. Proximè ſupra illam occurrit ſtella cui nomen Heſpero, hoc eſt ſtella ſangvinis, illa viginti novem diebus ſingulo ſigno retrocedit; ſed per integrum Zodiacum trecentis denariis & qvadraginta octo diebus retrogreditur, Cyclus ſuus eſt octo annorum ſyſtema; tum ſol ei proximus, qvi qvomodo incedat ſupra putatum eſt.

§. 78.

Tum proximè ſuperius occurrit ſtella, cui nomen Fiſpena, id eſt ſtella roboris, illa ſexaginta diebus & viginti duabus horis ſingulo ſigno retrocedit, circulo vero integro, biennio; ſtella illa uno anno matutina, altero veſpertina; Cyclus ejus, qvindecim annorum ſyſtema. Abinde proximè ſuperius occurrit ſtella, cui nomen Fenon, id eſt ſtella potentiæ; illa anno uno, ſigno uno, at annis duodecim circulo ſolido retrogreditur, & omni alio caret Cyclo. Tum ſuprema & firmamento viciniſſima occurrit ſtella, qvæ Feton ſalutatur, hoc eſt ſtella abundantiæ; illa duobus ſemeſtribus & diebus octoginta duobus & horis

(65) Qvia Saturnus annis circiter triginta ſigna Zodiaci duodecim perluſtrat; facta diviſione 30 per 12; erit qvotiens $2\frac{1}{2}$, h. e. ſignum ſesqvi tertium, ergo Saturnus

daga og XV ſtunder, enn um allann hríng geingur hun á XXX árum. Enn ſvo er talt ad þeſsar ſtiörnur, er nú eru taldar, hefie allar ſenn gaungu ſína og liuki allar ſenn, þá er lidinn eru (66) fimm hundrud og XXX og II ár. Enn gánga þeirra er ei jafnhá í öllum merkium: geingur tungl hædſt fyrir hruti, enn Stilbon í ſteingeitar merki; Heſperus fyrir bogmanni (3d).

79. §.

Enn eru önnur höfudnöfn á þeſsum ſtiörnum, þau er vid þær voru og kendir dagar í hverre viku ad heidnu tali. Sunna heitir Sól, og er vid hana kendur drottinsdagur. Tungl heitir Máni; er vid hann kendur annar dagur viku. Fiſpena heitir Mars, þad köllum vier og Tyr; er þar kendur vid þridiudagur. Stilbon heitir Mercurius, þad köllum vier Odinn; er vid hann kendur midvikudagur. Fenon heitir Jovis, þad köllum vier Þór; þar er vid kendur fimtudagur. Heſperus heitir Venus, þad köllum vier Freyu; þar er föſtudagur vidkendur, og kallaſt friádagur. Feton heitir Saturnus; þeirri ſtiörnu er eingínn dagur eignadur ad Norrænu tali, og er ſá kalladur Laugardagur, ſem á ödrum löndum heitir Saturnus dagur.

80. §.

(3d) Bædi Exempl. leggia til: ſól fyrir tvíburum, Fiſpena fyrir inu óargadyri, Fenon fyrir meyu, Feton fyrir ſkálum, *ſol in geminis, Fiſpena in leone, Fenon in virgine, Feton in libra.*

---

nus duobus annis, h. e. ſemeſtribus qvatuor & diebus centum octoginta duobus & horis circiter duodecim ſigno uno retrocediit, erroneum igitur ſemeſtribus duobus & diebus octoginta duobus, vel etiam ducentis octoginta duobus ſigno uno retrogredi.

(66) Falſiſſimum eſt hoc Rymbeglæ dogma Cyclum annorum qvingentorum triginta duorum, h. e. ipſiſſimum Cyclum Paſchalem eſſe Cyclum qvendam motuum.

Cæle-

horis qvindecim ſigno uno retrocedit; at annis triginta totum circulum percurrit. Has autem ſtellas omnes jam recenſitas ſupputatum eſt motum ſimul inchoare & finire elapſis annis qvingentis triginta duobus. Sed motus earundem in ſignis omnibus æqvè altus non eſt, luna in ariete incedit altiſſimè; Stilbon in ſigno capricorni; Heſperus in ſagittario.

§. 79.

Sunt adhæc hiſce ſtellis alia nomina principalia, illa ſcil. a qvibus juxta Computum paganorum denominati ſunt dies ſeptimanæ. Sol dicitur Sunna, *unde dies Solis denominatur* (Sunnudagur). *Luna dicitur* Máni, *unde feria ſecunda nominatur* (Mánudagur). *Fiſpena appellatur Mars, qvod* Tyr *vocamus; unde dies Martis nacta eſt appellationem* (Tyrsdagur). *Stilbon nominatur Mercurius, qvod nomen Othino imponimus; unde ab ipſo denominatur dies Mercurii* (Onsdagur). *Fenon eſt nomen Jovis, qvod Thoro imponimus; unde appellationem accepit dies Jovis* (Thórsdagur). *Venus dicitur Heſperus, qvo nomine Freyam ſalutamus; unde dies Veneris appellatur* Freydagur. *Saturnus appellatur Feton; huic ſtellæ in lingva Norvegica dies nulla tribuitur. Dies autem illa Norvegicè vocatur* Laugardagur; *qvæ in aliis terris dies Saturni appellatur.*

§. 80.

Cæleſtium omnium planetarum, qvo ineunte incipiant, & deſinente finiantur eodem loco motus omnium planetarum; conſentit autem hic locus cum illo ſupra, qvo ſtatuit incipientibus ac deſinentibus ſimul omnibus Cyclis, Paſchali ſolari & lunari, ſiderum omnium motus inchoari & finiri; qvæ opinio falſiſſima originem traxit tum ex ignorantia principiorum Aſtronomiæ & Scientiæ Computiſticæ, tum etiam ex præjudicio authoritatis & dignitatis Cyclorum & potiſſimum Paſchalis.

80. §.

Svo ſkal dægur tvö deila til ſmátalna: XXIV ſtunder eru í tveim dægrum; í ſtund einni eru ſölpunctar IV, enn tunglpunctar V; enn í punct eru X momentur; í momentu einni eru XII unciur; í unciu einni eru atomur XLVII (3e). Momentur CCCCLXXX; unciur V púſunder og VII hundrud og LX umfram; atomur eru LXX púſunder ens þridia hundrads púſunda og VII hundrud og XX umfram. Nú ef þú vilt telia glögt og riett, þá hefur tungl hvert daga XXIX og ſtundir XII, puncta II, momentur IX, unciur XII, atomur XIX.

XVIII. Cap.

UM GAUNGU SÓLAR OG TUNGLS, OG UM TUNGLHLAUP.

81. §.

Þad köllum vier ár, er ſól geingur ur auſtri enn nyrdra veginn, og kringer ſo um himininn uns hun kemur í auſtur; enn þeirri gaungu lykur á CCCLXV dögum og VI hori; enn hore er enn IV og XX hlutur af II dægrum. Enn í þeim hríng ſólar eru XII mörk; enn ſól geingur yfir hvert þeirra XXX daga og X hore. Þeirra heiter ed fyrſta: Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aqvarius, Piſces. Enn þá er ſól hefur geingid IV ſinnum hríng ſinn, þá giöra þær ſex hore II dægur full. Sá dagur ſtendur ed næſta eptir Matthias meſſu, þad giörir hlaupár.

82. §.

(3e) Blanda leggur til: ſú er ſmærſt tala höfd til Rymtala. Nú verda í einum degi ſtundir XII enn punctar XLVIII: *hic eſt numerus minutiſſimus, qvi in Computo uſurpatur. Igitur in ſemidie Civili continentur horæ duodecim, puncta quadraginta octo.*

§. 80.

Duo ſemidies Civiles in numeros minutos ita dividuntur: hi continent horas viginti qvatuor, hora una continet puncta ſolaria qvatuor, lunaria qvinqve; punctum decem momenta, momentum uncias duodecim, uncia una atomos qvadraginta ſeptem. Momenta qvadringenta & octoginta, unciæ qvinqvies mille ſeptingentæ, plus ſexaginta; atomi ducenties ſeptuagies mille, ſeptingenti viginti. Qvod ſi diſtinctè & accuratè ætatem lunæ putare velis, lunatio qvælibet habet dies viginti novem & horas duodecim, puncta duo, momenta novem, uncias duodecim, atomos novemdecim.

CAP. XVIII.

DE MOTU SOLIS ET LUNÆ, ET DE SALTU LUNÆ.

§. 81.

Tempus illud annum vocamus, qvo ſol ab ortu viam borealiorem percurrit, & in cælo circulum integrum emetitur donec ad ortum redeat; ſed motus ille diebus CCCLXV & VI horis abſolvitur. Eſt autem hora duorum ſemidierum Civilium pars vigeſima qvarta. At circulus ille ſolis duodecim ſigna continet, qvæ ſingula triginta diebus & decem horis ſol emetitur. Horum primum dicitur Aries, (cætera) Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aqvarius, Piſces. Sole vero circulum ſuum qvater emenſo, ſex illæ horæ duos ſemidies Civiles ſolidos conficiunt. Dies ille Matthiæ Feſtum proximè ſeqvitur, & annum intercalarem producit.

82. §.

Enn yfir mörk þau er eg nefnda ádur, geingur tungl yfir hvert þeirra II daga og VI hore og beſſe, þad eru tveir hluter hore. Enn þá er þad hefur geingid XII þau mörk, þá hefur þad endad VII daga og XX og VIII horer, þá hefur þad kringdann heimin; enn þá er þad hefur geingid XII ſinnum, þá ſtanda eptir XI dagar árins, þeir heita Epactæ. Enn þeir XI dagar er Epactæ heita, ſafnaſt ſamann á XIX árum, og verda þeir CCIX; enn ef þeim er ſkipt í ſiö ſtadi, þá eru í hverium ſtad þeirra XXX, og í einum ſtad I minna; þeir dagar giöra þau VII tungl, er köllud eru auka tungl, þau eru á nitián vetrum umfram mánudi fulla. Enn tungl þad er á ſkortir eirn dag, ſtendur í mánudi þeim er (3f) Maius heitir enn efſta vetur alldarinnar; enda liuga þá Pactar til tungls alldurs í upphafi mánadar þeſs er Auguſtus heitir, og ſegia einni nótt ellra enn ſie; þad kalla menn tunglhlaup.

83. §.

Enn ef þú villt vita hvadann tunglhlaup kemur, þá ſkalltu hyggia ad ſólargaungu og tungls: Þá er þau hefia upp gaungu ſina bædi ſamann, þá geingur tunglid (3g) ſkiott frá ſólunni, ſvo ad eptir XXVII daga og VIII ſtundir hefur þad horfad hríng ſinn; og er þad þá í þeim ſtad er þad hvarf frá ſólunne. Enn hlut þann hríngſins, er ſólinn hefur geingid ſidann er tunglid hvarf frá henni, þá geingur tunglid eptir II daga og IV hore; enn ef þú telur alla ſamann tunglgaunguna, þá muntu finna XXIX daga og XII hore; enda hefur þad ſo lánga tíd farna ſólina ávallt. Enn ef til tunglhlaups ſkal telia, þá ſkalltu kunna

tíder

(3f) Codex. *De Computo ex Num.* 624: er Julius heitir, *qui Julius dicitur; quod etiam rectius.*

§. 82.

Verum ſingula illa ſigna, qvæ ſupra memoravi, luna biduo, ſex horis & beſſe, id eſt duabus tertiis partibus horæ percurrit. Signa vero illa duodecim emenſa, dies viginti & ſeptem & horas octo finivit, atqve tunc circa terram circuitum integrum abſolvit. At circulo duodecies emenſo, undecim dies anni ſolaris reſtant, qvi Epactæ dicuntur; hi vero dies undecim, qvi Epactæ ſalutantur, per annos novemdecim colliguntur & CCIX conſiunt, qvos ſi per ſeptem dividas: erunt in qvotiente dies viginti novem cum ſex ſeptimis partibus, qvi ſeptem illas lunas efficiunt, qvæ Embolimææ dicuntur, & annis novemdecim ſupra menſes completos abundant. Luna vero illa, die una deficiens hyeme Cycli ultima, incidit in menſem, qvi Maius appellatur. Qvare tunc ineunte menſe, qvi Auguſtus ſalutatur, circa ætatem lunæ Epactæ fallunt, & nocte una ſeniorem qvam re vera ſit, aſſerunt; id qvod ſaltus lunæ vocatur.

§. 83.

Verum ſcire velis unde ſaltus lunæ oriatur, attende motibus ſolis & lunæ: Qvum ambo ſuos motus ſimul inchoant, luna velociter a ſole diſcedit, ut poſt dies viginti & ſeptem & horas octo, circulum ſuum emenſa, eo loco exiſtat, qvo a ſole receſſit. At illam circuli partem qvam ſol confecit, poſtqvam a ſe luna fuit digreſſa, biduo & qvadrihorio emetitur luna. Si ergo motus lunares omnes ſibi addas, viginti novem dies & horas duodecim reperies; qvare tantundem ſemper eſt tempus, qvo luna ſolem relictum aſſeqvitur. Sin autem ſaltus lunæ ſit putandus, tempuſcula

(38) Same Codex: andſælis frá ſólunne, *in plagam ſoli oppoſitam; ſive accuratius: in ſenſum ſoli oppoſitum.*

tíder þær er Momentur heita; þær eru XL í einri hore. Önnur heitir Unciatíden; þær eru XII í momentu. Atomus heitir en þridia tíd; þær eru XLVII í unciu einri, ſú er minſt allra tída.

84. §.

IV momentur og eina unciu og eina atomu dregur tunglid af, og gietur þad því fyrri farid ſólina, heldur enn á XXIX dögum og XII hore. Nú teldu tunglin, og muntu finna á XIX árum CCXXXV; enn IV momentur er afdragaſt hveriu tunglinu, ſafna þú þeim ſamann, og muntu finna DCCCCXL; tel þú XL hver ſamann, og fyll ſo eina hore; og þá er þú hefur ſkipt þeim DCCCC og XX, þá muntu hafa fullar hore XXIII. Enn XX momentur þær giöra hálfa hore, enn þá er hálfrar hore vant á tvö dægur full. Þá taktu unciur CCXXXV, er ein dregſt af hveriu tunglinu, og ſkipt XII í hvern ſtad medann vinſt til, þá muntu hafa XIX ſinnum XII og gánga af VII; þá vantar þar V ad fylla eina momentu. Þá tak þú þær enar minſtu tíder til er atomi heita CCXXXV, og deil þær í hvern ſtad XLVII, og ſvo muntu finna í V ſtödum, þar ſkulu koma frá hinar V, er ádur ſkorti á fullt momentum. Nú muntu finna momenta full XX, legg þú þau XX vid hálfa hore, þá er umfram var XXIII hore, þá hefur þú dæginn heilan. Sá dagur dregſt af tungli því er endaſt í þeim mánudi er Julius heitir, enn efſta vetur alldarinnar (67); enda leggſt ſá vid

(67) Hæc ſaltus lunaris idea, qvam hic Author ſibi format, convenit aliqvatenus cum illa qvam ſupra (§. 19. n. 21.) ſibi formavit, dum tempuſcula conjunctionum ad tempora Syzygiarum non eſſe referenda putavit, eſſe igitur per totum Cyclum lunarem colligenda, & in fine Cycli, poſtqvam in diem Civilem ſolidum increverant, ab anno lunari diem hanc ſubtrahendam. Hic autem ſtatuit menſem

qvæ Momenta dicuntur, tibi cognita ſunto, horum qvadraginta, una continet hora; ſecundum tempuſculum audit Uncia, harum duodecim, continet momentum; tertium Atomus nominatur, horum qvadraginta ſeptem continet uncia, eſtqve omnium tempuſculorum minimum.

§. 84.

Qvatuor momenta, uncia una & atomus una lunationi ſubtrahuntur, & hinc luna ſolem tanto citius qvam diebus viginti novem & horis duodecim aſſeqvi poteſt. At numera lunas & annis novemdecim CCXXXV reperies; ſed qvatuor momenta, qvæ ſingulis lunationibus detrahuntur, in ſummam colligè, & DCCCCXL invenies, connumera qvadragena & hac ratione horam unam comple, atqve DCCCCXX per XL diviſis; horas XXIII completas obtinebis. At viginti momenta ſemihoram conficiunt, igitur ad duos ſemidies Civiles complendos una ſemihora deficit. Sume igitur uncias CCXXXV, qvæ ſingulæ ſingulis lunationibus ſubtrahuntur, & divide qvoties fieri poteſt per duodecim & in qvotiente novemdecim obtinebis, ſeptem reſiduis, ergo ad unum momentum ſupplendum unciæ qvinqve deſunt. Qvamobrem adhæc ſume tempuſcula minima, qvæ atomi dicuntur CCXXXV, & per XLVII facta diviſione, in qvotiente qvinqve conſeqvere, hinc ergo illæ qvinqve unciæ deſumendæ, qvæ prius ad momentum complendum defuere, jam igitur momenta viginti completa reperies, qvibus ad illam ſemihoram adjectis, qvæ viginti tres horas exceſſit, diem ſolidum obtinebis, ea dies ei lunationi detrahitur, qvæ ultima hyeme Cycli, menſe qvi Julius dicitur, terminatur; ſed eadem ætati lunæ

menſem lunæ Synodicum ſive Syzygiam unam, qvæ in Computo adhibetur viginti novem dierum & duodecim horarum in exceſſu peccare, qvatuor momentis uncia

vid tungl alldur í Augusto, og liuga þá Pactar: enda er þad kallad tunglhlaup.

XIX.

uncia unâ & atomo unâ, qvi excessus supra singulos menses per totum ánnum & singulos annos per totum Cyclum in summam collectus, diem Civilem solidum efficiat, in fine Cycli ab anno lunari & lunatione mensis Julii iterum subtrahendum, qvam ob rem hæc idea cum priore sic consentit, ut tempusculum conjunctionis sit qvatuor momentorum, unius unciæ & atomi unius, qvo singula Syzygia in excessu peccat. Juxta (§. 80.) hora est momentorum 40, sed est etiam minutorum primorum 60, ergo momenta 40, faciunt minuta prima 60, consequenter momenta 4 faciunt minuta prima 6. Ergo ex authoris mente tempuscula conjunctionum solis & lunæ circiter sex minuta prima paullo plus durare debent, qvæ tamen esse longè majora calculus eclipsium & conjunctionum astronomicus evincit, unde seqveretur longè plus uno die in fine Cycli ab anno lunari fore subtrahendum.

Adhæc Author sibi contradicit dum statuit Syzygiam viginti novem dierum & duodecim horarum in excessu peccare, qvam supra in fine (§. 80.) majorem

d. h. p. m. n. at.

statuerat, nimirum 29 + 12 + 2 + 9 + 12 + 19. Ex his conficitur falsam omnino esse hanc saltus lunaris ideam, qvod e majori celeritate sideris oriatur, qvam tempora Syzygiarum, qvæ in Computo usurpantur definiant. Sed fortasse Author Rymbeglæ hanc saltus lunaris ideam hausit ex *Bedæ* Cap. 40. de ratione temporum, qvi licet suo Seculo vir longè doctissimus & Computista primarius, tamen veram saltus lunaris ideam sibi formare non potuit, cum initio cap. cit. dicat: De qvo tamen saltu verosimile apparet, qvod eum citior qvam vulgò putatur, incensionis locus & hora procreet. Ad vernm autem saltus lunaris ideam supradatam (§. 19. not. 21.) ex *Petav.* Libr. 6. Cap. 8. Tom. 1. de doctrina temp. hæc addo: Saltus lunaris apud Computistas nihil est aliud, qvam unius diei dissimulatio, qvi in Cyclo decemnovennali redundat. Ennedecæteris Juliana diebus constat 6939 horis 18, hi dies lunationes componunt ordinarias CCXXVIII, Embolimæas VII, qvare colliguntur in totum Syzygiæ CCXXXV ex qvibus Embolimææ, dies habent singulæ triginta, præter ultimam qvæ viginti novem tantummodo postulat, reliqvæ ferè sunt alternis plenæ & cavæ. Annus lunaris Civiles dies colligit CCCLIV, novemdecem anni dies 6726, Embolimæ septem dies CCIX fiunt 6935, his (qvia in Cyclo decemnovennali qvatuor anni bisextiles continentur) accedunt dies 4 horæ 15, 32′, 27″, 18‴, siqvi-

lunæ Augusti adjicitur, qvare tunc Epactæ fallunt, id vero saltus lunæ vocatur.

CAP.

---

siqvidem Enneadecæteris lunaris diebus constat 6939, 16, 32′, 27″, 18‴. Excessus igitur Enneadecæteridis Julianæ supra lunarem, est horarum 1, 27′, 32″, 41‴; jam vero, si, ut ratio postulat, ultimus mensis Embolimus in civili methodo dies tantum haberet XXIX; nullo opus esset lunæ saltu. Verum qvoniam vulgo menses omnes Embolimi & extraordinarii tricenis diebus censentur: idcirco lunaris Enneadecæteris dies colligeret 6940 horas 16 &c. Sed huic incommodo succurritur exemtione diei unius; qvi cum de intercalari ipso mense detrahi debuerit, qvoniam septimus XXIX duntaxat dies postulat, de alio & qvidem ordinario mense demitur.

Ad hanc exemtionem sextum diem mensis Mesori Alexandrini elegerunt, cui cum trigesimus Julii in anno Romano responderet, *Dionysius* exiguus qvi hanc Alexandrinorum rationem ad Calendarium Romanum traduxit, saltum lunæ in trigesimo Julii constituit. Nam Neomenia Cycli XIXni, qvam Julii XXXImo inchoari oportuerat, in tricesimum retrahitur, atqve ita dies una ex anno lunari prætermittitur, adeoqve luna a tricesimo die ad primum inseqventis lunationis transilit. Est igitur hæc vera & genuina saltus lunaris idea, cum illa priore supra data (§. 19. n. 21.) prorsus conformis. Qvia vero luna in trigesimo Julii censetur prima; seqvitur in calendis Augusti juxta Calendarium esse tertiam, qvam Epactæ secundam faciunt, & hinc ineunte Augusto fallere dicuntur, qvæ tamen fallacia re vera non ab ipsis, sed â lunæ saltu proficiscitur.

Cæterum Authoris calculus haud satis clarè explicitus, ita distinctius proponitur: Qvia ex Authoris mente mensis lunaris Synodicus peccat in excessu momentis 4, unciâ unâ & atomo una: qvantus idem excessus per totum Cyclum lunarem annorum 19 collectus fiat, indagandum erit, ad hoc indagandum opus est nôsce, qvot menses Synodici sive Syzygiæ in toto Cyclo contineantur; qvare, cum annus qvivis communis habeat Syzygias 12; 19 per 12, multiplico & obtineo productum 228, qvod esset multitudo Syzygiarum, siqvidem omnes anni in toto Cyclo essent communes; sunt vero 7 insuper Embolimi, qvibus ad numerum 228 additis, confiunt in universum Syzygiæ 235, cum igitur una Syzygia peccet in excessu, momentis 4, unciâ unâ, atomo una; qværitur qvantum excessum producant Syzygiæ 235 per hanc regulam proportionum

$1 - \overset{m.}{4} + \overset{n.}{1} + \overset{at.}{1} - \overset{s.}{235}$, h. e. una Syzygia facit excessum 4 momentorum,

XIX. Cap.

UM AD FINNA TUNGLS ALLDUR AF REGULARIBUS OG PÖCTUM, OG MÁNADA INNGAUNGU AF REGULARIBUS OG PÖCTUM SÓLAR; HVAR TUNGL KVEIKIST OG ER Í SÍNUM HRÍNG.

85. §.

Enn ef þú vilt vita hvadann Regulares koma; þá ſkipt þú þeim CCCLXV dögum er í árenu ſtanda í XII mánudi þrítugá, enn dagar V er umfram eru þeir heita Regulares, þá tekur firſt September, þá ſkaltu telia med dögum hans, þá munu vera XXXV, hann á tungl XXX; enn þeir V er afgánga af tunglfylli hans, þeir eru Regulares Octobris; enn October á XXX daga og I, enn tungl XXIX nátta, þar gánga af tunglfylli hans VII dagar, þá Regulares tekur November. Enda ſkaltu ſvo ávallt telia ſamann daga mánadar og Regulares; enn þad er umfram verdur um alldur þann er tungli hans byriar, þad eru Regulares mánadar þeſs er næſtur kemur eptir.

86. §.

---

torum, unius unciæ & unius atomi; qvantum ergo faciunt 235 Syzygiæ? Ergo numerus omnium Syzygiarum ſigillatim multiplicandus per 4 momenta, unam unciam, unam atomum, multiplicetur ergo primum 235 per 4 momenta, & facta multiplicatione habetur productum hoc: 940 momenta, qvod, cum hora una continet momenta 40, diviſum per 40, in horas convertitur, ergo facta diviſione, eruut in qvotiente $23\frac{1}{2}$, ſive viginti tres horæ cum dimidia, h. e. 20 momentis, igitur ad 24 horas ſive diem Civilem ſolidum complendum deſunt 20 momenta. Porro multiplica 235 per unam unciam, & obtinebis uncias 235, qvæ, cum unciæ 12, momentum unum conſtituant, dividendo per 12, in momenta convertuntur. Ergo facta diviſione 235 per 12, erit qvotiens $19\frac{7}{12}$, h. e. 19 momenta & 7 partes 12mæ unius momenti; id eſt 7 unciæ conſeqventer

CAP. XIX.

DE ÆTATE LUNÆ PER REGULARES ET EPACTAS INVENIENDA, ET MENSIUM INTROITU EX REGULARIBUS ET EPACTIS SOLIS; IN QVA PARTE CIRCULI SUI LUNA NASCATUR ET VERSETUR.

§. 85.

Verum ſi nôſce velis unde Regulares ortum trahant; dies CCCLXV qvi in anno continentur, divide per duodecim menſes tricenos, at dies qvi ſuperſunt qvinqve, Regulares audiunt, eos primò September adſciſcit, qvos diebus ſuis connumerabis, unde triginta qvinqve confiunt, is lunam tricenariam poſſidet; at illi qvinqve dies qvi ſuam lunationem excedunt, ſunt Regulares Octobris; ſed October dies habet unum & triginta, at lunationem dierum viginti novem; qvam igitur ſeptem dies excedunt, qvos ut Regulares accipit November, hoc itaqve modo ſemper in unam ſummam conjice dies menſis & Regulares, & qvod ætatem excedit, qvæ lunæ ſuæ convenit, conſtituit Regulares menſis inſeqventis.

ſeqventer ad momentum unum ſupplendum deficiunt unciæ 5; ad has conſeqvendas multiplica 235 per unum atomum & obtinebis atomos 235, qvi, qvoniam 47, in uncia una continentur, dividendo 235 per 47, in uncias convertuntur, fiat ergo diviſio, & erunt in qvotiente præciſè 5 unciæ ſine reſiduo, his 5 ad priores 7 additis confiunt unciæ 12, hoc eſt unum momentum, qvod 19 momentis additum producit 20 momenta, qvæ prioribus 20 adjecta colligunt 40 momenta, h. e. horam unam ſolidam, qvæ illis 23 addita producit 24 horas, hoc eſt diem Civilem integrum a lunatione menſis Julii ſecundum Rymbeglam in fine Cycli lunaris ſubtrahendum.

86. §.

Regulares þeſsir og Pactar þeir ſkira þad hve gamallt tungl er enn firſta dag hvers mánadar. Þar ſem þú færir þá alla tölu ſamann; ef XXX eru eda færri, þá er þad alldur tungls; enn ef fleira verdur, þá hafdu þad, enn kaſta XXX á braut, nema þá er Þactar liuga; enn þad eru III ár í XIX vetra ölld. A enu VIII ári, í mánudi þeim er Maius heitir, þá eru Pactar XVII, enn Maius hefur XI Regulares, þá er ſú tala öllſamann XXVIII. A enu ſama ári, í mánudi þeim er Julius heitir, þá liuga enn Pactar; hann hefur XIII Regulares, þá er Pactar koma til XVII, og ſegia þad tungl XXX. I þeim mánudum bádum ſkaltu taka af eina nótt, þá hefur þú rettan tunglalldur.

87. §.

Enn á enu XI ári þá liuga Pactar í mánudi þeim er Martius heitir, þá eru XX Pactar, enn hann hefur IX Regulares, er ſú tala öll ſamann XXIX, tak þú þar af enn eirn. Enn á enu XIX ári, þá liuga Pactar í mánudi þeim er Maius heitir, hann hefur Regulares XI; enn Pactar eru þá XVIII, ſegir ſú tala tungl XXIX nátta, tak þar af eina nótt. Enn á enu ſama ári liuga Pactar enn í Auguſto, verp þá til einni nótt, ſvo ſem fyrr var ſagt í tungl hlaupi.

88. §.

Enn eru Regulares er upphefiaſt af enum ſömu rökum (3h), þá V Regulares legg þú vid daga mánadarins (3i), og mun

(3h) *Codex de Computo ex No.* 624: er upphefiaſt í Martio, *qui in Martio exordium capiunt.* (3i) og mun teliaſt allt ſamann 36, tel þú jafnan 7 ſamann, og muntu finna 5 ſinnum 7; þá mun eptir verda eirn, og tekur þann

§. 86.

Hi Regulares & Epactæ declarant qvanta ſit ætas lunæ in calendis menſium ſingulorum. Nam ſi omnes illos numeros ſibi addas, aggregatum, ſiqvidem triginta vel minus ſit, ætatem lunæ conſtituit; ſin excedat triginta, tricenario abjecto, adhibe reſiduum, niſi qvando Epactæ fallunt, id qvod in Cyclo decemnovennali tribus annis contingit. Anno octavo, menſe qvi Maius dicitur, Epactæ ſunt ſeptemdecim, at Maius habet Regulares undecim, qvi numeri ſibi additi conficiunt viginti octo. Eodem anno, menſe cui nomen Julio, adhuc Epactæ fallunt; is habet Regulares tredecim, & accedentes Epactæ ſeptemdecim lunam illam tricenariam indicant. In menſibus illis ambobus unam ſubtrahe noctem & rectam ætatem lunæ conſeqvere.

§. 87.

At vero anno undecimo Epactæ decipiunt menſe qvi Martius audit, tunc Epactæ exiſtunt viginti; at Regulares habet novem, ex qvibus numeris aggregatum conſit viginti novem, a qvibus etiammum auſer unitatem. Verum anno decimo nono fallunt Epactæ menſe cui Maius nomen; is habet Regulares undecim, tunc temporis verò obtinent Epactæ octodecim, qvarum ſumma, lunam vigeſimam nonam indicat, a qva noctem unam ſubtrahe. Sed eodem anno etiammum in Auguſto Epactæ decipiunt; adjice noctem unam ut ſupra dictum in ſaltu lunæ.

§. 88.

Adhæc exiſtunt Regulares, qvi eadem ac priores ratione reſultant, eos qvinqve Regulares adde diebus menſis (Martii),

undè

Jann Aprilis: *& ſumma conſiet* 36, *ſemper divide per ſeptem, & invenies in qvoto* 5; *uno reſiduo, qvem accipit Aprilis. Hæc autem rectius adduntur.*

mun vera allt XXXVI, hann tekur Aprilis og hefur firir Regularem; tel ſamann daga Aprilis og þann eirn Regularem, og eru þad dagar XXXI; tel þú í fiora ſtadi VII, og gánga af III, þá Regulares tekur Maius. Enda giördu ſvo ſídan um alla mánudi, ad þú tel ſamann daga mánadar og Regulares, þá er hin firri mánudur leifir hönum; tel VII hver ſaman ſídan, medan talan vinſt til, enn þad er yfir er, þad eru Regulares ens næſta mánadar eptir; enn ef ecki verdur eptir, þá ſkal hann Regulares hafa VII.

89. §.

Þeſsir Regulares og Concurrentes ſyna þier, á hverium degi hver mánudur geingur inn; ef þú telur ſaman Regulares þeſs mánadar ſem þú villt leitad hafa á hverium deigi inngángi og Concurrentes, þá er því ári byria. Ef VII verdur edur færri öll talan ſaman, þá geingur þann dag viku mánudurin inn, ſem þeirri tölu hæfir; enn ef yfir verdur VII fú tala, verp á braut þeim VII, enn haf þad er umfram er; enn ef ein er, þá tak þú Drottinsdag; enn ef tveir eru, þá tak þú annann dag viku: enda ſvo, til þeſs uns VII eru, þá tak þú þvottdag.

90. §.

Enn ef þú villt vita hvadann Concurrentes koma, vittu ad vikur eru LII í árinu, og dagur eirn, og heitir ſá Concurrens; enda fer ſvo um þríu ár (68), enn á fiorda ári eykſt hálfu og koma

(68) Qvomodo Regulares & Epactæ lunares ad ætatem lunæ in calendis menſium inveniendam componantur & cur fiat, ut interdum Epactæ decipere videantur, ſupra in notis ad Cap. III. & IV. eſt explicatum; ſimiliter Cap. X. & XI. oſtenſum qvomodo ex Regularibus ſolis & Concurrentibus menſium introitus detegan-

undè confiet ſumma dierum triginta ſex, eum accipiens Aprilis pro Regulari habet, dies Aprilis & unum illum Regularem ſibi adde, unde dies confient triginta & unus, qvos per ſeptem partire; erunt in qvotiente qvatuor, tribus reſiduis, qvos Regulares aſſumit Maius. Verum fac dein idem per omnes menſes, colligendo dies menſis & Regulares qvos menſis præcedens ei ceſſit, deinceps aggregatum qvoties fieri poteſt, ſeptenario tribue. At reſiduum conſtituit Regulares menſis proximè ſeqventis; ſin autem nullum reſiduum ſit, Regulares ſeptem habebit.

§. 89.

Hi Regulares & Concurrentes tibi oſtendunt, qvotâ feriâ qvivis menſis ineat; ſiqvidem Regularibus ejus menſis, de qvo qværitur, qvotam feriam ſuus introitus offendat, anno currenti convenientes Concurrentes addas. Nam ſi aggregatum ſeptenarius ſit vel etiam minus; eâ feriâ, qvæ numero illi reſpondet menſis capit exordium; ſin vero numerus ille ſeptem excedat, ſeptenario abjecto, adhibe reſiduum. Qvod ſi ergo reſiduum ſit unitas, pro calendis menſis cape Dominicam; ſi binarius; feriam ſecundam: proinde hoc modo procede, donec ſumma ſit ſeptenarius, qvo in caſu cape diem Saturni.

§. 90.

Verum ſi nôſce velis unde Concurrentes oriantur; ſcias in anno contineri hebdomadas qvinqvaginta duas, & diem unam, illa Concurrens appellatur, qvare hoc modo per triennium res procedit, at anno qvarto augentur Concurrentes altero tanto, acce-

---

gantur. Dicuntur autem etiam Concurrentes alio nomine Epactæ ſolis, ſive Epactæ ſolares, eo qvod cum Regularibus ſolis ad indicandas dierum ſeptimanæ a die

koma vid tveir. Enda ſkal ſvo fara ávallt. Enn ef talann ſtigur yfer VII, verp pú á braut VII og haf pad er umfram er, pví ſkaltu telia ſvo XXVIII; enda venda peir pá til upphafa ſinna, og hefur pá hlaupár komid alla daga viku.

91. §.

Pad ſkaltu enn vita ad ſá enn ſami dagur, ſem um vikurfullar er í árinu, ad hann giörir pad ad meſſudagar pikia eigi ſtanda á enum ſama degi ávallt, ad pví ſem pier er ſynt, ad ſá er hinn fyrſti dagur verdur árs; ſá ſami er og efſtur, og verdur enn fyrſti dagur annars árſins ad taka annad heiti, heldur enn upphafsdagur ens fyrra árs hafdi, marka ad peſsu dæmi: láttu ſem enn áttidagur Jóla ſtandi á Drottinsdegi; hann telia menn fyrſtan í árid; pá verdur á enum ſama deigi Sylveſtris meſſa, er efſtur er í árinu; pá verdur ad heita upphaf annars árs annar dagur viku; enn pó hann heiti mánudagur, pá er hann pó enn

a die ſolis diſtantias, ſive ferias componantur, qva ex ratione Cyclus Concurrentium appellatur etiam Cyclus Epactarum ſolis; Cyclus autem ſolis ſimpliciter perperam ut ſupra dixi nuncupatur, in hoc itaqve capite, ne actum agamus, de Regularibus & Epactis tam lunaribus qvam ſolaribus commentatios ampliores omnes omittimus. Non tamen ſilentio prætereundum, qvod aſſerit Author, Concurrentes anno Cycli qvarto augeri altero tanto accedentibus duobus, cum ſupra dixerit eos anno Cycli qvinto augeri accedente gemino. Qvod ut recte intelligatur, ſciendum eſt, veteres Computiſtas Cyclum Concurrentium duplici ratione exordiri;

Cyclus Concurr.	Concurr.	Anni Cycli.			
			XIII	E	2
			XIV	D	3
			XV	C	4
			XVI	BA	6
F	1	I	XVII	G	7
E	2	II	XVIII	F	1
D	3	III	XIX	E	2
CB	5	IV	XX	DC	4
A	6	V	XXI	B	5
G	7	VI	XXII	A	6
F	1	VII	XXIII	G	7
ED	3	VIII	XXIV	FE	2
C	4	IX	XXV	D	3
B	5	X	XXVI	C	4
A	6	XI	XXVII	B	5
GF	1	XII	XXVIII	AG	7

aut

accedentibus duobus. Qvin etiam hac ratione ſemper procedet. Qvod ſi hic numerus ſeptem excedat, ſeptenario demto, uſurpa reliqvum. Qvocirca hac ratione XXVIII numera, etenim illi tum ad ſua principia regrediuntur, & annus biſextus omnes ferias occupavit.

§. 91.

Adhæc ſcias diem illam, qvæ ſupra ſeptimanas completas in anno abundat, id efficere, ne Feſta feriam eandem ſemper occupare videantur, prouti tibi declaratum eſt; nimirum, feriam anni primordialem, finalem etiam fore. Proindè neceſſarium eſt diem initialem anni ſeqventis aliud accipere nomen, qvam prima dies anni præcedentis habuerat, id qvod ex hoc exemplo intelliges: Pone diem octavam Feſti Nativitatis qvæ prima dies anni putatur occupare diem Solis, qvare in eandem feriam anni ultimam incidet Feſtum Sylveſtris: proinde anni inſeqventis dies prima erit feria ſecunda, qvæ licet dies lunæ dicatur, eſt

aut enim a duplici litera Dominicali GF, aut a ſimplici Dominicali E, inſeqvente geminam AG ſunt exorſi; prior modus uſitatior, qvi ſupra adhibitus; modus poſterior qvem hic Author intellectum vult, minus uſitatus, hoc præſenti Diagrammate exhibetur, in qvo numeri Romani denotant annos Cycli, minores ipſos Concurrentes, literæ Alphabeti, Dominicales. In hoc Cyclo vides anno qvarto reſpondere Concurrentes 5, & conſeqventer duorum acceſſionem contingere, cum in illo ſuperiore anno qvinto duorum acceſſio contingat, prior Cyclus ab anno hujus duodecimo incipit, hic viciſſim ab anno illius decimo octavo. Annus primus æræ Chriſtianæ fuit vigeſimus primus Cycli Concurrentium hujus, at illius ſuperioris decimus, in qvo ordo literarum idem cum ordine dominicalium in Cyclo ſolari; fuit enim anno primo Chriſti litera Dominicali B, Concurrentes 5.

enn ſami dagur, ſem þá er hann liet Drottinsdagur í upphafi ens firra árſins.

92. §.

Enn ef þú villt vita hve ſnemma tungl kviknar hvers dags, og ſvo ef þú villt vita í hverium hlut þad er hríngs þeſs, er þad ſkal umrenna; þá ſkaltu kunna nöfn tída þeirra er Puncti heita, enn punctur ef eirn er. Enn fú er leingd þeſsara: ef þú ſkiptir hríng þeim er tunglid geingur yfer, þad er umhverfis heimin, í 100 hluti, og giörir alla iafna; þá heitir hver þeirra Punctur.

93. §.

Þad ſkaltu og vita, ad önnur er XIX vetra ölld, er upphefſt á enu fiorda ári þeirrar alldar er þier er ádur kunn, og heitir Cyclus Decemnovennalis. Enn ſiá, er nú ſkaltu kunna, heitir Cyclus Lunaris, á þeirri ölld ſkaltu á enu fyrſta ári telia alla lidna daga árſins, til þeſs dags er tungl þad kviknar, er þú fer ad leita; ef færri eru enn LX, eda jafnt LX, þá ſkaltu telia ſvo marga Puncta frá midiu auſtri (69) ſólarſinnis; enn þar ſem ſtadar nemur talann, þar kviknar tunglid. Enn ef fleiri dagar eru lidnir árſins enn LX, verp þá á braut LX, og haf

þad

(69) Qvando de motu Corporis in circulo vel orbita in ſe redeunte ſermo eſt, novam hanc locutionem nuper in Matheſin & Phyſicam & ſimul in lingvam Latinam introduxit Vir Summus *Leonhardus Eulerus*: moveri Corpus in hunc vel illum ſenſum, vel in ſenſum oppoſitum, vid. ipſius Theor. Corp. Rigid. (§. 315.), ubi Gallicum Idioma imitatum ſe profitetur, & de Corpore qvod in Orbita qvacunqve in ſe redeunte movetur dici incommodè, qvod in hanc vel illam plagam moveatur, cum plaga directionem ſixam innuat; corporis vero in orbita in ſe redeunte moti directio omni momento mutetur. Sed locutionem hanc latinam:

in

eſt tamen revera illa ipſa dies, qvæ anni præcedentis primordialis dies Solis ſalutabatur.

§. 92.

Qvod ſi vero ſcire deſideres qvotâ horâ diei cujusqve naſcatur luna & nôſce geſtias, in qva parte circuli percurrendi verſetur: nomina tempuſculorum qvæ Puncti appellantur, tenebis; Punctus autem, ſi unum ſit. Qvorum longitudo prodit, ſiqvidem orbem qvem luna percurrit, id eſt, qvem emetiendo circa terram circuitum integrum abſolvit, in centum partes dividas: & omnes æqves inter ſe: qvælibet earundem punctus vocatur.

§. 93.

Qvin etiam alterum Cyclum annorum novemdecim exiſtere ſcias, qvi anno qvarto Cycli illius capit exordium, qvi antea tibi notus Cyclus decemnovennalis audit; is autem, qvem jam callere debes, Cyclus lunaris ſalutatur. Anno primo Cycli hujus omnes dies anni usqve ad diem illam qva naſcitur luna qvam reqviris, præteritos numera, qvi numerus ſiqvidem ſexagenarius ſit vel minor; totidem punctos a Cardine orientis in ſenſum ſolarem putabis, terminus vero, in qvo exſpirat hic numerus, indicat locum in qvo naſcitur luna. Qvod ſi dies anni plures ſexaginta fluxerint, abjecto ſexagenario, adhibe reli-

in ſenſum ſolis vel in ſenſum ſolarem, ad amuſſim exprimit, hoc adverbium lingvæ Norvegicæ: ſólarſinnis, item andſælis, in ſenſum ſolari oppoſitum. Cum itaqve ſcirem ab Authore Claſſico Leonhardo Eulero in lingvam Latinam hanc locutionem introductam eſſe; haud dubitandum duxi ſólarſinnis: vetere in ſenſum ſolarem, licet enim de motu ſolis proximè & immediatè non loqvatur Author, tamen juxta ſolis in cælo viam eſſe nunierandum intuit; pari ergo ratione andſælis in §. ſeqventi vertam: in ſenſum ſolari oppoſitum; cum locutionibus aliis ad has ideas exprimendas ſatis aptis deſtituatur lingva Latina.

þad er umfram er. Af því ſkaltu á braut kaſta LX, ad tungl kviknar í þeim hluta hríngſins ávallt, er umkringer enn ſydra hlut hríngſins frá auſtri til veſturs.

94. §.

Enn tungl, þá er þad kviknar, er þad á bak ſólunne litt; tungl hefur þad eitt liós er þad tekur af ſólunne, vex ſo liós þeſs, ſem þad fyrriſt ſólina, uns þad ſtendur jafnt á móti henni; enn þad vex hvern dag fiora puncta frágángandi ſólunne; enn eptir XV daga þá ſtendur þad á móti ſólunni.

95. §.

Enn mörk þau er fyrr voru nefnd; þau XII ſtanda umhverfis himininn, eitt heitir Aries, annad Taurus. Enn ef þú villt þad vita í hverju marki tungl dvelſt á hverium degi; þá vittu þad ad ſól geingur í nytt mark XIV nóttum fyrer Calendas dag hvers mánadar, ſvo köllum vier enn fyrſta dag í mánudi. Enn er í því marki ſídann, ſem fyrr var ſagt XXX daga og X hore; þá ſkaltu adhyggia hve gamallt tungl er, enn ſvo marga daga ſem tungl hefur alldur, þá tel þú hvern þeirra yfir IV puncta; enn V puncti eru í hverju marki því er hóra heitir; enn horæ eru II í því marki er ádur nefndum vier Aries, og ödrum ſlíkum.

96. §.

Enn þar er þú finnur eirn dag, þá tel þú þar IV puncta; enn ef þú finnur tvo, þá tel þú VIII puncta, og far þú ſvo, uns þú hefur XXX puncta, þá er tungl hálft vaxanda. Enn ef þú finnur LX, mun þad vera fullt; enn ef þú finnur XC, mun vera hálft þverránda; enn ef þú finnur hundrud, þá mun

vera

qvum. Verum ſexaginta ſunt abjiciendi, eo qvod luna ſemper in ea parte Circuli Zodiacalis naſcitur, qvæ ab ortu occaſum verſus, partem auſtralem orbitæ lunaris ambit.

§. 94.

Cæterum luna dum naſcitur pone ſolem paulum eſt conſtituta, & id ſolum luminis habet, qvod mutuatur a ſole; itaqve prouti removetur a ſole, lumen ſuum capit incrementa, donec ſoli diametraliter opponatur. Verum a ſole recedens qvovis die qvatuor punctorum capit incrementum, poſt dies qvindecim ad oppoſitionem cum ſole pervenit.

§. 95.

Verum ſigna illa duodecim ſupra memorata cælo orbiculatim inſiſtunt, qvorum unum Aries, ſecundum Taurus appellatur &c. Qvod ſi nôſce geſtias in qvonam ſignorum illorum qvovis die luna commoretur; ſcias ſolem novum ſignum ingredi decimo qvarto calendas menſis cujusqve, qvo nomnie menſis diem primum ſalutamus. At abinde in hoc ſigno uti ſupradictum, dies triginta & horas decem commoratur. Tunc attende qvota luna ſit & dies ætatis lunaris qvatuor punctis multiplica. Signum autem ſingulum qvod hora vocatur punctos qvinqve continet; horas vero duas ſignum, qvod ſupra Arietem appellavimus & alia ſimilia.

§. 96.

Verum ſi in ætate lunari diem unum invenies, qvatuor punctos numerabis; ſi duos, octo, putabis, & ſic procede, donec triginta punctos obtinebis, qvare tunc luna creſcens erit dimidiata. Si ſexaginta reperies, plenilunium erit; nonaginta repertis, erit luna decreſcens dimidiata; cento autem reperto, ſo-

vera allt ſamann ſól og tungl. Enda hvert þú finnur fleyri eda færri puncta, þá tel þú X yfer hvert mark himins andſælis frá ſólunne; enn ſól kemur í þad mark er Aries heitir XV Calendas Martii. Enn þegar þad fyrſta árid lidur þá minſtu þeirra V daga, er umfram eru um CCCLX, og tel þá vid ed efra árid. Enda er ſvo ávallt, hvergi er vetur er alldarinnar; þá tel þú fyrer hvern vetur V daga, enda lát þá töla ſtanda fyrr enn þú telur daga árſins, enda far ſvo allri tölunne, ſem ádur var kent þier, og minſt þeſs, ad þá er LX verda eda minna, ſkaltu hafa; enn kaſta á braut ef fleira verdur.

97. §.

Enn ef þú villt vita tíder, þá er Seculum meſt tyda, er ſtendur frá upphafi heims til enda veralldar. Ætas heitir ein af ſex öldrum heims. Annus heitir ár; Menſis, mánudur; Hebdomada, vika; Dies, dagur; Nox, nótt; Hora, tolftungur dags; Punctur, fimtungur horæ; Pars, þrídiungur puncti; Momenta, XL í horam eina; Atomi, XLVII (70) í momentum eitt, ſú er minſt tala.

98. §.

Enn ef þú villt vita hvern þú ſkallt halda Jóladag enn fyrſta, þá hygg þú ad hve marger Concurrentes ſieu þad ár (71); enda ef

(70) Perperam hic dicitur atomos qvadraginta ſeptem conſtituere unum momentum, nam uncia hic omittitur, qvæ duodecim unum momentum conſtituunt, ſed atomi qvadraginta ſeptem unam unciam, uti ſupra (§. 80.).

(71) Utrovis Cyclo Concurrentium inſpecto eidem literæ ſolitariæ, eundem Concurrentium numerum conſtanter reſpondere videbis, ita literæ F congruere vides Concurrentem I, E, II, D, III, & ideo qvota qvælibet litera eſt ab F ordine retro-

lis & lunæ conjunctio celebratur. Qvare ſive plures ſive pauciores punctos inveneris, cuivis ſigno cæleſti in ſenſum ſolari oppoſitum, decem annumerabis; ſol autem ſignum qvod Aries audit, decimo qvinto calendas Martias ingreditur. At anno primo elapſo, qvinqve dierum illorum, qvi ſuper trecentos & ſexaginta excurrunt, recorderis, & anno inſeqventi annumeres. Hoc autem modo generaliter procede, & qvotacunqve exſtiterit hyems Cycli, pro qvavis hyeme qvinqve dies putabis, qvem numerum, donec dies anni numerâris, reſerva, hoc vero, qvem ſupra edoctus es modo, univerſum calculum continua, & recordare: ſi ſumma ſexagenario par ſit vel minor, ipſam adhibe, ſin autem excedat, abjice ſexaginta.

§. 97.

Verum ſi tempora nôſce velis: maximum temporum omnium eſt Seculum, qvod a mundi principio ad finem perdurat. Sex periodorum mundi una qvævis audit Ætas. Annus dicitur ár; *menſis,* mánudur; *hebdomada,* vika; *dies,* dagur; *nox,* nótt; *hora, pars duodecima diei; punctum, pars horæ qvinta; pars, triens puncti; momenta qvadraginta conſtituunt horam unam; atomi qvadraginta ſeptem, unum momentum, qvod tempuſculum eſt omnium minimum.*

§. 98.

Qvod ſi nôſce geſtias, qvam feriam occupet dies in Feſto Nativitatis prima, qvot eo anno ſint Concurrentes attende: ſi unus

retrogrado, tot ſunt Concurrentes. Et cum in Cyclo Concurrentium priore ordo literârum ſit ipſe Dominicalium ordo; ſeqvitur, qvota qvælibet Dominicalis eſt

ef einn er Concurrens, þá ſkal Jóladagur enn fyrſti vera midvikudag; enn ef II eru Concurrentes, þá ſkal enn V dag viku Jóladagur vera enn fyrſti, og ſkal ſvo fara um alla vikuna, ad ef V eru Concurrentes, þá ſkal Drottinsdag Jóladagur vera. Enn ef þú veiſt eigi hvad marger Concurrentes eru (72), þá tak þú ſvo marga ſem dagur ſá er ad tölu, er næſta Mariu meſſa er um vorid (3k); enn ef þú villeſt um (73) Páſka Pacta, taktu ad

(3k) *Codex de Computo ex No.* 624. leggur til: Ef hun er á Mánudag, þá er eirn; enn ef hun er á Laugardag, þá eru VI; enn ef hun er á Drottinsdag, þá eru VII Concurrentes. *Si Mariæ Feſtum incidat in diem Lunæ, erit Concurrens unus; ſi in diem Saturni, erunt ſex; ſi in diem Dominicam, erunt ſeptem Concurrentes.*

F	I
E	II
D	III
C	IV
B	V
A	VI
G	VII

ordine retrogrado, tot eſſe Concurrentes. Cæterum Concurrentes cum literis reſpondentibus e tabula Cycli Concurrentium, priori excerpti hocce parvulo diagrammate repræſentantur, his ergo præmiſſis; facile explicatur Authoris aſſertio: ſi Concurrens unus ſit, diem Feſti Nativitatis primam cadere in feriam qvartam, qvæ cum in vigeſimo qvinto Decembris fixa ſit, & literam hebdomadalem B adſcriptam habeat; ſeqvitur vigeſimæ ſecundæ adpoſitam eſſe hebdomadalem F, qvæ ſi Concurrens unus ſit, Dominicalis erit. Igitur a vigeſimo ſecundo ad vigeſimum qvintum putando, incides in feriam qvartam. Si duo ſint Concurrentes, erit Dominicalis E, vigeſimo primo Decembris adſcripta, inde ad vigeſimum qvintum numerando in feriam qvintam incides. Si tres ſint Concurrentes; Dominicalis D obtinebit, vigeſimo Decembris adſcripta, a qvo ad vigeſimum qvintum putando, feriam ſextam offendes; & ſic de cæteris.

(72) Hæc etiam regula computiſtica, qvæ primo intuitu apparet ſatis paradoxa, ex parvulo Schemate Concurrentium in nota præcedenti ſic breviſſimè explicatur: Cum Mariæ Feſtum in vigeſimo qvinto Martii fixum conſiſtat & adſcriptam habeat literam G Schematis ultimam, & a vigeſimo qvinto ad decimum nonum incluſivè literæ conſiſtant aſcendentes eo ordine, qvo in Diagrammate deſcendunt, ſeqvitur ſtatim: ſi Dominicalis ſit F vigeſimo qvarto adſcripta, cui reſpondet Con-

unus; dies prima Feſti Nativitatis, feriam qvartam; ſin autem duo; qvintam occupabit. Atqve hac ratione per totam ſeptimanam procede, donec, ſi Concurrentes fuerint qvinqve, prima dies Feſti illius in diem ſolis incidat. Si vero qvot ſint Concurrentes ignores, qvotam feriam occupat illo vere Feſtum Mariæ Annunciationis, totidem ſume. Qvod ſi vero circa Epactas Paſchales aberres, ſume juxta ætatem ejus lunæ, qvæ anno proximo

---

Concurrens I, occupare Mariæ Feſtum diem lunæ, h. e. feriam a Dominica primam, ergo ſicut Concurrens I; ita ſedes Mariæ Feſti feria prima; ſi Dominicalis E, vigeſimo tertio adſcripta, cui Concurrentes conveniunt II; incidet Mariæ Feſtum in diem Martis, feriam a Dominica ſecundam, conſeqventer, uti Concurrentes II; ita ſedes Mariæ Feſti feria ſecunda. Qvod ſi Dominicalis A, decimo nono adſcripta, cui Concurrentes reſpondent VI; Mariæ Feſtum diem Saturni occupat, feriam a Dominica ſextam; ergo ſicut VI Concurrentes; ita ſedes Feſti Mariæ feria ſexta. Deniqve exiſtente Dominicali G, decimo octavo & vigeſimo qvinto adſcripta, cui Concurrentes conveniunt VII, ab octava decima excluſivè putando ad vigeſimum qvintum incluſivè feriam ſeptimam obtinebis, ergo ſicut VII Concurrentes; ita ſedes Mariæ Feſti feria ſeptima, & ſic de cæteris. Verum circa hanc regulam animadvertendum, excluſivè ab illa die, cui adſcripta Dominicalis in conſeqventia usqve ad vigeſimum qvintum Martii ſemper eſſe putandum. Non tamen, ſi dicendum qvod res eſt; Mariæ Feſtum in vigeſimo qvinto Martii fixum hac præ cæteris omnibus in Calendario locis gaudet proprietate & prærogativa; ſed omnia in Calendario loca, qvibus adſcripta litera G, ſi modo ipſam in eodem menſe literæ ſex cæteræ præcedant, usqve ad literam A incluſivè, idem præſtabunt, cum per totum Calendarium idem obtineat literarum hebdomadalium ordo. Qvamobrem circa ſingula iſta loca eadem methodo procedendo, idem omnino obtinetur. Ergo regula generaliter ſic enunciatur: ſi anni currentis Concurrentes neglexeris; a die qvovis menſis cujusvis, cui adſcripta litera G incluſivè, ad Dominicam proximè præcedentem excluſivè numerabis & multitudinem Concurrentium obtinebis. Ergo claritas ſolennitatis Mariæ in vigeſimo qvinto Martii conſiſtentis veterum Computiſtarum oculos & attentionem in ſe convertit, ut hunc præ cæteris omnibus in Calendario locum ad regulam eligerent.

ad tungls alldri þeim ſem eptir Benedictus meſſu er næſta ár. Þá er Adam var ſkapadur, þá voru Concurrentes VII, enn Pactar XV. Enn þadann frá voru til Noa MCCLXII ár.

(73) Qvoniam antiqvi Computiſtæ in Eccleſia primitiva Romana, annum eccleſiaſticum a menſe Paſchali exordiebantur, ita ut anno Cycli decemnovennalis primo decima qvarta Paſchalis, in qvintum Aprilis incideret, & in Martii vigeſimum tertium, Paſchalis prima, cui in Calendario adſcriptus aureus I, & conſeqventer anni antecedentis ultima luna, vigeſimo ſecundo eſſet trigeſima: apparet ipſos Cyclum Epactarum Paſchalium (qvæ ſic dicuntur qvatenus ad methodum Paſchalem in Calendario adhibentur) ſic occepiſſe, ut anno Cycli hujus primo reſponderent Epactæ triginta, h. e. tricenario objecto, Epactæ o. Qvare, qvoniam Cyclus ita occeptus erat, ut anno ejus primo, currente numero aureo I eſſent Epactæ o; ſtatim conſeqvebatur, anno Cycli ſecundo, currente aureo II, fore Epactas

proximo Feſtum Benedicti inſeqvitur. Cum Adam crearetur fuere Concurrentes ſeptem, at Epactæ qvindecim. Sed abinde ad Noam fluxerunt anni MCCLXII.

Epactas II; at aureus II duodecimo Martii eſt appoſitus, a qvo inclusivè, ad vigeſimum ſecundum etiam inclusivè dies undecim putantur pro Epactarum numero; ſed Feſtum Benedicti vigeſimo primo adhæret, ergo annis Cycli primo & ſecundo verum eſt multitudinem Epactarum ætati lunari parem eſſe, die Feſtum Benedicti inſeqvente, ſive Martii vigeſimo ſecundo. Sed idem etiam annis Cycli cæteris omnibus pariter veritati conſentaneum eſſe patebit periculum facienti. Qvare, ſi anni currentis Epactas neſcias; ante Feſtum Benedicti in Calendario, qvære numerum aureum in Martio vel etiam ſi opus, in Februario aſcendendo ad vigeſimum primum inclusivè, cui adſcriptus aureus I, ſolum aureum XII, poſt Feſtum Benedicti, diei proximo vigeſimo ſecundo appoſitum accipe, & qvotam lunam vigeſimo ſecundo inveniſti, totidem anni currentis Epactas ſume.

FINIS PRIMÆ PARTIS RYMBEGLÆ.

RYMBEGLA.

II. PARTUR
UM FINGRA RYMID.

HIER HEFUR UPP FINGRA RYM.

I. Cap.

UM NIDURSETNING MÁNADANNA OG GILLINITALSINS Á FINGRUNUM.

§. 1.

Þessi eru mánada heite: Januarius, Februarius, Martius, Aprilis, Majus, Junius, Julius, Augustus, September, October, November, December.

Januarium skal nidursetia (a) (1) á midjuncturu Auricularis vinstri handar og þar Martium; Februarium og Aprilem

(a) *Codex de Computo ex No.* 624: Januarium skal nidursetia á midium Puncto Annulari vinstri handar; *h. e. Januarius in medio Puncto Annulari sinistræ collocetur. Sed malè, nam depravatus est locus.*

---

(1) 1) Facta dispositione numerorum aureorum in digitis, qvæ in seqventi paragrapho exponetur, dispiciendum erat, unde pro singulo mense putatio esset inchoanda, & conseqventer ab eo articulo, extremo vel condylo occipiendum, in qvo numerus aureus ejus mensis omnium primus locatus erat, vel etiam, si in Calendario nullus aureus calendis adscriptus esset, & huic locus in manu respondens vacuus existeret, ab eodem isto vacuo putandi exordium capiendum, ut sic ad aureum primum & seqventes ordine perveniretur.

2) Igitur menses Januarium & Martium in una junctura intermedia auricularis sinistræ Author conjungit, &, qvod aureus III utriusqve calendis in Calendario adscriptus, ibi sit locatus, & singulis iisdem utriusqve diebus, idem con-

HIC INCIPIT DACTYLISMUS.

CAP. I.

DE DISPOSITIONE MENSIUM ET NUMERORUM AUREORUM IN DIGITIS.

§. 1.

Hæc ſunt nomina menſium: Januarius, Februarius, Martius, Aprilis, Majus, Junius, Julius, Auguſtus, September, October, November, December.

In junctura media digiti Auricularis ſiniſtræ Januarius collocetur, ac ibidem Martius; Februarius & Aprilis in junctura

---

conſtanter numerus aureus in Calendario appoſitus; pro utriusqve Neomeniis putandis idem initium erat capiendum, & conſeqventer in uno articulo conjungendi.

3) Qvod ſi itaqve pro Januario & Martio, ſingulis annis Cycli lunaris, novilunia ſupputare deſideres; a junctura auricularis ſiniſtræ intermedia putatio erit ineunda, & inde, nullo prætermiſſo loco, omnis articulus, extremitas & condylus numerandi, & in ſupremum condylum octo incidentibus, transeundum in junctura mediam pollicis, hinc in radicem, inde in junctura primam indicis, atqve per junctura omnes anticas extremitatem & condylos indicis pergendum, & hinc in junctura primam anticam digiti intermedii transeundum, & continuanda putatio, donec ad aureum currentem, ſive illum, pro qvo novilunium indigare decreveros, pervenias; hac itaqve ratione pro Januario & Martio putatio procedet, nec ulli exceptioni vel obſervationi eſt obnoxia.

lem (2) á efſtu juncturu; Majum (3) á góminum; Junium (4) á næſta lid; Julium (5) á midhnúa; Auguſtum (6) á nedſta hnúa ſama fingurs; Septembrem og Octobrem (7) í rót Pollicis; enn Novembrem og Decembrem (8) á midjuncturu Indicis. Ciſio ſkal byria í fæte Januarii.

2. §.

---

(2) 4) Februarium & Aprilem Author conjungit & locat in junctura auricularis ſuprema, qvæ ab omni numero aureo vacua, & id qvidem ex ea ratione, qvod neutrius calendis numerus aliqvis aureus ſit in Calendario adſcriptus. Verum ambo menſes qvo ad diem ſecundum, aureo XI auctum, & ſummitati auricularis inſcriptum, tum etiam qvo ad cæteros omnes dies inter ſe conveniunt, exceptis tertio & qvarto Februarii, & qvarto & qvinto Aprilis, qvorum prioribus aureus XIX, poſterioribus aureus VIII eſt adſcriptus. Igitur pro Noviluniis in Februario & Aprili qværendis, ab ima junctura auricularis putatio ordienda, & ordine, qvo de Januario & Martio ſupra dictum, conſtanter pergendum. Sed pro Februario Condylus primus auricularis ſub ungve transſiliendus, ut aureus XIX in Condylo ſecundo locatus in tertium Februarii cadere poſſit, unde naſcitur exceptio prima. Verum pro Aprili junctura pollicis transſilienda, ut aureus XVI in radice locatus ſextum Aprilis offendat, cui in Calendario adſcriptus & hinc oritur exceptio ſecunda. Qvoad reliqva pro utroqve menſe digitalis putatio procedet.

(3) 5) Majus in ſummitate auricularis locatur, qvia ibidem exiſtit aureus XI, calendis ejus in Calendario adſcriptus, hinc itaqve pro Noviluniis, in Majo indagandis, putatio ineunda, & ut ſupra expoſitum, ſine omni ſaltu & exceptione continuanda.

(4) 6) Junius in cyndylo primo auricularis ſub ungve locatur, qvi ab omni aureo numero vacuus, qvia calendis Juniis in Calendario nullus aureus eſt adſcriptus: hinc itaqve pro Neomeniis in Junio indigandis putatio occipienda; ſed junctura media pollicis transſilienda, ut aureus XVI in radice poſitus, qvartum Junii, cui in Calendario adſcriptus offendere poſſit, unde naſcitur exceptio tertia: qvo ad cætera expeditè ſuccedit digitalis putatio.

(5) 7) Julius in condylo intermedio auricularis ponitur, cui aureus XIX, inſcriptus, calendis Juliis in Calendario adſcriptus, hinc itaqve pro Julio Neomeniarum ordienda putatio, qvæ, uti ſupra declaratum, ſine omni exceptione & ſaltu continuatur.

tura ſuprema; Majus in extremo; Junius in condylo proximo; Julius in condylo intermedio; Auguſtus in imo condylo digiti ejusdem; September & Octobor in radice pollicis; at November & December in junctura media indicis. Ciſio in ſede Januarii inchoetur.

§. 2.

(6) 8) Calendis Auguſti in Calendario appoſitus eſt aureus VIII; hinc a condylo tertio aurieularis, in qvo idem locatus, pro Noviluniis in Auguſto detegendis, putatio inehoanda; ſed junctura ſecunda pollicis transſilienda, ut Auguſti ſecundus aureum XVI in radiee locatum offendat, atqve hinc oritur exceptio qvarta, qvoad cætera digitalis putatio proeedet.

(7) 9) September & Octobor conjuncti loeantur in radice pollicis, qvia calendis eorundem in Calendario aureus XVI eſt adſcriptus & radici pollieis inſeriptus, & qvoad cæteros numeros aureos inter ſe conveniunt, hinc itaqve pro utriusqve Neomeniis putatio occipienda, verum pro Septembri, cum ad apicem digiti auricularis perveneris, primus ſub ungve condylus transſilendus, ut dies vigeſimus ſeptimus in aureum XIX, in condylo intermedio poſitum cadat, nam in Calendario Juliano, qvod cum Elementis Matheſeos vulgo editur, aureus XIX vigeſimo ſeptimo eſt adſcriptus, & in vetere Calendario Romano apud *Petavium* Libr. 6. Cap. 5. Tit. 1. etiam vigeſimo ſeptimo adpoſitus, verum *Beda* in Ephemeride vigeſimo octavo adſcriptum habet, vigeſimo ſeptimo inani relicto; & conſeqventer juxta Bedæ Calendarium ſine ſaltu putatio procederet; ſed ut dixi juxta vetus Romanum apud Petavium, cæteraqve vulgaria, ſaltus in condylum intermedium erit committendus, aut igitur ibidem etiam vigeſimus octavus numerandus, ita qvidem ut in eodem illo condylo biduum putetur, aut in condylum primum ſub ungve retro ſaltus dandus, ut ibidem in loco inani vigeſimus octavus numeretur, & hinc deniqve in condylum tertium ſaltus committendus, ut vigeſimus nonus aureum VIII offendat, cui in Calendario eſt adſcriptus. Igitur in Neomeniis pro Septembri putandis juxta Calendaria vulgaria tres ſaltus conjunguntur; ſed in condylo intermedio biduum ſimplicius ponitur, qvo ipſo duo ſaltus declinantur, hæc autem pro Septembri exceptio eſt qvinta. In Noviluniis pro Octobri putandis, junctura media indicis transſilenda, ut tertia dies numerum aureum XIII in Calendario ſibi adſcriptum, & tertiæ junctura inſcriptum offendat, qvæ exceptio pro Octobri eſt in ordine ſexta, qvo ad cætera ſine ſaltu in Octobri procedit putatio.

(8) 10) Novembrem & Decembrem Author conjungit in Junctura media indicis,

 rectè

2. §.

XVI terminum ſkal nidurſetia í rót pollicis, V terminum á nedſtu juncturu indicis, XIII á efſtu juncturu ſama fingurs; II terminum uppi á góminum, X á midhnúanum, XVIII ſkal nidurſetia á nedſtu juncturu medii, VII á midjuncturu, XV uppi á góminum, IV á næſta lid, XII á nedſta hnúa; I terminum ſkal nidurſetia á nedſtu juncturu medici, IX á efſtu juncturu, XVII á fremſta hnúa, VI á midhnúa, XIV á nedſtu juncturu auricularis, III á midjunctum, XI uppi á góminum; XIX á midlid, VIII á nedſta lid (9).

3. §.

---

rectè qvidem November at perperam December ibi locatur, nam calendis Novembribus in Calendario aureus nullus, Decembribus XIII eſt adſcriptus, & hinc articulus medius indicis vacuus, tertio aureus XIII inſcriptus. Ergo December in junctura tertia indicis ponendus, & hinc pro Novembri a media, pro Decembri a tertia junctura pro Novilunii qværendis digitalis putatio ordienda. Sed cum ad apicem auricularis perveneris; uti ſupra pro Septembri, ita hic pro Novembri, ſaltus erit faciendus, ut dies vigeſimus qvintus, aureum ibi locatum offendat, cui diei tam in vulgaribus Calendariis, qvam vetere Romano apud Petavium l. c. & Ephemeride Bedæ eſt adſcriptus. At vigeſimus ſextus ibidem etiam numerandus, aut in condylum ſupremum ſub ungve regrediendum, & inde ad tertium usqve ſaltus committendus, hæc autem pro Novembri exceptio eſt ſeptima. Pro Decembri juxta vulgaria Calendaria ſine ſaltu & exceptione procedet putatio, in qvibus aureus XIX vigeſimo qvinto eſt adſcriptus, ſed in Ephemeride Bedæ & vetere Romano apud Petavium vigeſimo qvarto eſt appoſitus, juxta qvos igitur ab apice auricularis, in condylum intermedium ſaltus dandus eſſet.

(9) 1) Totam hanc diſpoſitionem numerorum aureorum & menſium in Schemate præſenti, manu delineata, expreſſam, Domine lector jam diſtinctiſſimè vides, & qvidem juxta Rymbeglæ præſcriptum ſine omni correctione numeros aureos collocavi; in menſium vero diſpoſitione, præeunte Calendario, locum Decembris mutavi, qvem in tertia indicis juncture poſui, cum in ſecunda perperam collocetur.

2) Cæ-

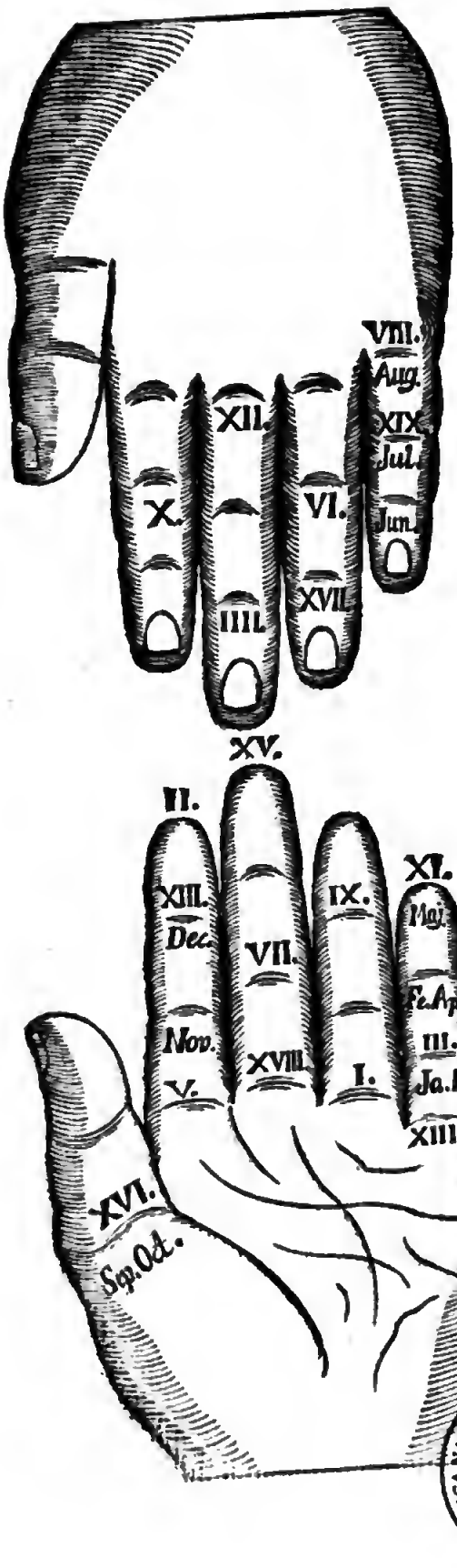

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

§. 2.

Terminus XVI ponatur in radice pollicis, V in junctura infima indicis, XIII in junctura ſuprema digiti ejusdem; terminus II ſuper extremo, X in condylo intermedio, XVIII locetur in junctura infima digiti medii, VII in junctura media, XV ſuper extremo, IV in condylo proximo, XII in imo condylo; terminus I ponatur in junctura infima digiti medici, IX in junctura ſuprema, XVII in condylo ſupremo, VI in condylo intermedio, XIV in ima junctura digiti auricularis, III in media, XI ſuper apice, XIX in articulo intermedio, VIII in imo.

---

2) Cæterum aureorum numerorum univerſam hanc diſpoſitionem, in Computo digitali Clavii inveni Cap. 6. de Feſt. mobil. pag. 77. ſic autem Clavius: jam vero ſi loco Epactarum diſponantur in manu ſiniſtra aurei numeri; ita locabuntur: in vola manus ponitur 16, additis 8, & ex ſumma 24, abjectis 19, relinqvitur aureus numerus 5, locandus in radice interiore indicis poſt volam manus. Additis rurſus 8, conficitur aureus numerus 13, tertii articuli indicis, ſecundo vacuo relicto, numerus enim aureus minor in hac diſpoſitione ſeqvitur ſemper majorem proximo articulo; major autem minorem non in proximo; ſed in altero, qvod diligenter obſervandum eſt, ut omnes aurei numeri propriis locis reponantur. Additis rurſus 8 ad aureum 13, in tertio articulo indicis poſitum, & a ſummâ 21, 19 abjectis, reliqvus fit aureus numerus 2 in extremitate indicis ponendus, nullo articulo vacuo relicto, cum 2, minor ſit qvam 13. Rurſus additis 8, ad aureum numerum 2, conficitur aureus numerus 10, major qvam antecedens, ac proinde in ſexto articulo indicis, qvinto relicto vacuo collocandus, ad huncce iterum addantur 8, fit aureus numerus 18, major item qvam antecedens 10, ideoqve in radice digiti medii, omiſſo ultimo articulo indicis vacuo, reponendus. Adjectis præterea 8, ad aureum numerum 18, in radice medii conſtitutum & a ſumma 26 rejectis 19, relinqvitur aureus numerus 7, qvi qvoniam minor eſt qvam 18, in proximo articulo medii, hoc eſt in ſecundo ponendus eſt. Atqve hoc artificio, omnes 19 aurei numeri in ſiniſtra manu collocabuntur; ſi modo memineris, minorem proximè locandum eſſe poſt majorem; majorem vero poſt minorem, non proximè, ſed unô articulo in medio

3. §.

Þeſsi ſkipan Terminorum (10) kallaſt Aureus numerus: hun byrter tunglkomu hvert ár eptir annad í tunglölld, enn þó

---

dio relicto; ille porro aureus numerus ſemper antecedente minor eſt, qvi poſt abjectionem 19, relinqvitur, qvod fit, qvando ex additione 8, ad antecedentem aureum numerum, conficitur ſumma major qvam 19. Tunc vero aureus numerus major eſt qvam antecedens, qvando non ſunt abjiciendi 19 ex ſummâ confectâ, ex additione 8, ad antecedentem aureum numerum, qvod tum demum fit, qvando ea major non eſt qvam 19.

3) Porro pergit Clavius: Idem, inqvit, aurei numeri ita qvoqve in manu ſiniſtra diſponentur. Qvando antecedens aureus numerus major eſt qvam 11; ſubtrahantur 11, & relictus numerus ponatur in proximè inſeqventi articulo. Qvando autem non eſt major qvam 11, addantur 8, & numerus conflatus, non in articulo proximo, ſed in altero, uno inani relicto, collocetur. Ut, qvoniam aureus numerus 16, in vola manus poſitus, major eſt qvam 11, abjectis 11 reliqvus eſt aureus numerus 5 minor, in proximo articulo, hoc eſt in radice indicis locandus. Additis 8 ad 5 fit aureus numerus 13, non in ſecundo articulo indicis, ſed in tertio, ſecundo vacuo relicto, ponendus. Detractis rurſus 11 ex 13, remanet aureus numerus 2, minor, ponendus in articulo proximo, id eſt in extremitate indicis. Hactenus Clavius, nam hæc ex ejus Computo excerpere placuit & Rymbeglæ inſerere, cum in paucorum verſetur manibus.

4) Ergo totius diſpoſitionis numerorum aureorum qvam habet Rymbegla Author eſt Clavius, qvam tamen feſtis mobilibus principalibus, non autem Neomeniis detegendis adhibuit, qvamobrem nec de menſibus per digitos diſponendis qvicqvam addit, qvam diſpoſitioni numerorum aureorum Clavianæ, ſive Islandi, ſive alii Computiſtæ recentiores ſatis ingenioſè adjecernnt, cum enim diſpoſitio Claviana, cum ordine numerorum aureorum in Calendario Juliano ad amuſſim conveniat; ſinguli menſes ibi erant in digitis locandi, ubi aurei numeri ipſorum calendis in Calendario adſcripti ſunt in ſcripti, vel, ſi calendæ ab aureo numero eſſent vacuæ, in articulis vacuis, qvos, aurei numeri, qvi ſecundis menſium ſunt adſcripti & digitis inſcripti inſeqvuntur, reponendi. Sed numerum aureum XVI, qvem indeterminatè Clavius ponit in vola manus; magis determinatè & commodius ad Novilunia putanda in radice pollicis ponit Rymbegla.

5) Superest, ut uno alterove exemplo illuſtretur hæc methodus Novilunia per digitalem Computum detegendi. Sit ergo ex. gr. Stylo veteri qværendum

Novi-

§. 3.

Hæc diſpoſitio terminorum vocatur numerus aureus, qvæ per totum Cyclum lunarem qvotannis indicat nativitatem lu-

Noviſunium in Januario anno Cycli lunaris 12mo? igitur ab articulo medio digiti auricularis, cui Januarius inſcriptus incipiendo, ibidem unum puto, duos in tertio, tres in apice, qvatuor in condylo primo ſub ungve, qvinqve in medio, ſex in tertio; inde ad junctúram mediam pollicis transeo, ubi ſeptem pono, octo in radice pollicis, novem in radice indicis, & ita dies Januarii putando pergo, donec ad aureum XII in tertio condylo digiti medii pervenero, in qvem numerando cadit dies vigeſimus ſecundus. Ergo ſtylo veteri luna die vigeſimo ſecundo Januarii eſt prima. Qvod ſi eodem anno Cycli pro Martio Neomeniam qvæſiviſſem, cum Januarius & Martius in eodem articulo ſint locati, & in neutro ſaltus ullus committatur, etiam in Martii vigeſimum ſecundum lunam naſcentem ſeu primam cadere comperiſſem. Si pro Februario eodem anno Cycli, qværenda ſit luna prima, a junctura ſuprema, cui Februarius inſcriptus, putationem ineo, ſed per exceptionem primum condylum primum ſub ungve transſilio ut tertius Februarii aureum XIX, in condylo intermedio locatum offendat, qvod cætera, uti prius, pergo, donec putando, vigeſimus Februarii in aureum XII, incidat, qvo ergo indicatur lunam vigeſimo Februarii eſſe primam. Sit pro Junio ſtylo veteri anno Cycli XIV qværenda nativitas lunæ, qvi, cum primo condylo ſub ungve digiti auricularis ſit inſcriptus, Neomeniæ qvæſitæ putatio inde occipienda; & uti prius continuanda, ſed juxta notam (§. 1. not. 6.) junctura media pollicis transſilienda, ut qvartus Junii in aureum XVI incidat, & ad junctúram usqve digiti auricularis imam pergendum, cui aureus numerus propoſitus XIV eſt inſcriptus. Unde conſtat, anno Cycli decimo qvarto, ſtylo veteri lunam vigeſimo ſexto die Junii eſſe primam. Sit anno Cycli XIX ſtylo veteri pro Septembri Noviſunium qværendum. Igitur a radice pollicis, cui, September inſcriptus occipio, & indè per omnes articulos apices & condylos putando dies Septembris pergo, ſed cum ad apicem digiti auricularis pertigero, condylum primum ſub ungve juxta notam (§. 1. not. 9.) transſilio & vigeſimum ſeptimum in condylo medio numero, cui aureus XIX inſcriptus, qvo indicatur ſtylo veteri anno Cycli decimo nono, lunam vigeſimo ſeptimo Septembris primam ſeu naſcentem eſſe. Atqve hac methodo in cæteris Neomeniis qværendis procedendum.

(10) Hæc Diſpoſitio terminorum dicitur numerus aureus: parum doctè & computiſticè

þó alleins. Þá blecker hun þó nockud ſvo í Februario, þann tíma ſem hlaupár ſtendur yfer, fyrer þá grein ad hun ſkipar Februario ei elldra tungl enn IX nátta og XX, hvad óheirelegt er fyrer tvenna ſök, þá eina ad Februarius hafe yngra tungl in bisſexto enn XXX; þá adra ad Martius hafe ſitt tungl (b) XI nátta og XX, þvert í móte öllum rettindum, ad nockurt tungl ödliſt meiri tungl alldur enn þrítugann.

4. §.

Og til þeſs ad hier hitteſt eingin villa úti, þá er ſvo ſett og ſkipad af meiſtarmönnum (11), at þar ſem primtungl Martii ſtendur

(b) *Codex de Computo ex No.* 624: ad Martius hafe ſitt tungl IX nátta og XX; þá enu þridiu grein, at þat er þvert á móte öllum rettindum ad nockurt tungl ödliſt meira alldur enn XXX nátta. ɔ: *Quod Martius habeat lunam ſuam vigeſimam nonam; ob tertiam rationem: quod omni rectitudini adverſetur fieri lunam quandam trigeſima majorem. Sed malè nam lectio Rymbeglæ melior & accuratior.*

ſticè Author mentem ſuam hic expreſſit, dum omnium terminorum ſive Cyclorum diſpoſitionem & ordinem appellat numerum aureum, nunqvam enim apud Computiſtas primarios vocabulum ſic accipi invenies, ſinguli autem iſti numeri Cyclici, qvatenus Neomeniis detegendis inſerviunt, conſtanter ipſis dicuntur numeri aurei, nec ullum alium hujus vocabuli ſignificatum Computiſtæ principes agnoſcunt. Author igitur ex ignorantia Calendarii & oſcitantia termini ſignificatum qvem invariatum ſervare debebat in alienum detorſit.

(11) Ad hæc obſcurius propoſita intelligenda, inſpice vetus Calendarium Romanum. Et ex. gr. poſito anno Cycli lunaris XIX, videbis lunam Februariam Nonis Januariis eſſe primam, & cum anno communi cava ſit, in qvarta Nonas Februarias exſtingvi; cum á Nonis Januariis incluſivè ad qvartam Nonarum Februariarum etiam incluſivè ſint dies viginti novem, ſed anno bisſexto, cum plena ſeu tricenaria ſit, in tertia Nonas Februarias, finiri; conſeqventer, ubi in Calendario, anno Communi, uti ſtatuit Author Rymbeglæ, eſt luna naſcens ſeu prima Mar-

næ. Attamen currente anno bisfexto in Februario solo, aliqvantulum fallit, cum Februario lunam non nisi vigesimam nonam tribuat, id qvod ex ratione gemina absurdum; qvarum una: habere Februarium anno bisfextili lunam trigesimâ minorem; altera: habere Martium lunam suam trigesimam primam, qvod omni rectitudini ex diametro adversatur, scil. lunam ullam nanciſci ætatem tricenaria majorem.

§. 4.

Atqve ad omnem errorem in his præcavendum, ita statuerunt ac præceperunt artis magistri, ut, ubi in Calendario scripta est

Martia, ibi anno bisfexto Februaria plena debet exstingvi. Qvocirca cum theoriæ Calendarii sit contrarium unq eodemqve die, lunam mensis antecedanei denasci & succedanei nasci; seqvitur utiqve necessariò numerum aureum XIX, anno bisfexto a tertia Nonas Februarias ad secundam descendere, ut existente anno Cycli decimo nono bisfexto, luna Martio tribuenda, pridie Nonas Februarias nascatur. Qvod vero jam de numero aureo XIX dixi, idem de cæteris omnibus usqve ad aureum IX vigesimo tertio adscriptum est tenendum, ut a tertio Februarii usqve ad vigesimum tertium anno bisfexto uno die in Calendario descendant; sive, qvoniam aureorum in Calendario situs ipso facto non muratur, finguli uno die inferiores imaginandi vel concipiendi sunt juxta Schema appositum, qvod Authoris ideam distincte ad amussim exprimit, in qvo, series aureorum in versu dextimo ad dextram Calendarum in versu secundo, litterarum hebdomadalium in versu tertio & dierum Februarii in

	3	f	3. Non.	XIX
XIX	4	g	2. Non.	VIII
VIII	5	a	Non.	
	6	b	8. Idus	XVI
XVI	7	c	7. Id.	V
V	8	d	6. Id.	
	9	e	5. Id.	XIII
XIII	10	f	4. Id.	II
II	11	g	3. Id.	
	12	a	2. Id.	X
X	13	b	Id.	
	14	c	16. Cal.	XVIII
XVIII	15	d	15. Cal.	VII
VII	16	e	14. Cal.	
	17	f	13. Cal.	XV
XV	18	g	12. Cal.	IV
IV	19	a	11. Cal.	
	20	b	10. Cal.	XII
XII	21	c	9. Cal.	I
I	22	d	8. Cal.	
	23	e	7. Cal.	IX
IX	24	f	6. Cal.	

ſtendur ſkrifad í Calendario: þá ſkal í þeim ſtad vera en þrítuganda nótt tungls Februarii; enn primationem tungls Martii ſkal ſetia í næſta ſtad, med þeim hætte ad ſkilia, ad, þar ſem ſkrifader eru XIX, VIII, rettleides í Calendario af tertia Nonas Februarii, med ödrum tölum, allt fram til Feſtum Sancti Matthiæ; þá ſkal og ſkrifa adrar ſamlikar-tölur utfra ſvo ſem calendis til vinſtri handar hveria epter adra fram til fyrrnefnds Feſtum Sancti Matthiæ, epter því ſem þetta vers kenner: *Luna locum* (12) *duplicat bis inter Blasqve Matthiam.* Enn þeſsari calen-

in verſu qvarto, eſt illa ipſa, qvæ in Calendario exprimitur & anno qvovis communi obtinet. Series vero aureorum altera in verſu ſiniſtimo, uno die depreſſa ad ſiniſtram Calendarum, in Calendario ipſo facto expreſſa non conſpicitur; ſed anno biſexto eſt imaginanda, ita qvidem ut ſinguli aurei a tertio Februarii ad vigeſimum tertium uno loco juxta Schema deſcendiſſe concipiendi ſint, in qvo vigeſimo qvarto adſcriptum videa aureum IX, qvi in Calendario vigeſimo tertio eſt appoſitus & qvarto Februarii, qvi tertio, & cæteros omnes intermedios uno die inferiores; ergo Schema intuitivè ſpectandam præbet veritatem aſſerti Rymbeglæ. Scil. ubi in Calendario anno communi ſcripta eſt prima Martia, ibi Februariam eſſe trigeſimam ſeu plenam, at anno biſexto Martiam naſcentem loco proximo, id eſt proximè inferiore ad ſiniſtram Calendarum Martiarum. Sic ex. gr. aureus II qvarto Iduum ad dextram adſcriptus indicat anno communi lunam Martio tribuendam decimo Februarii eſſe primam; ſed ibidem luna Februaria anno biſexto eſt trigeſima, & aureus II tertio Iduum ad ſiniſtram adſcriptus oſtendit anno biſexto lunam Martio adſcribendam undecimo Februarii eſſe naſcentem ſeu primam; igitur, qvod anno biſexto luna Februaria fiat tantum vigeſima nona; ſed Martia plusqvam plena ſeu trigeſima prima, id facile experieris eſſe verum, niſi aurei uno die deſcendant, ſiqvidem ſerie dextima tabulæ qvam tuis oculis ſubjeci, utare, nam aureus II duodecimo Januarii, decimo Februarii & Martii duodecimo adſcriptus, oſtendit anno Cycli lunaris ſecundo currente biſexto, lunam Februariam fore vigeſimam nonam, Martiam trigeſimam primam, cum â decimô Februarii incluſivè ad Martii duodecimum excluſivè ob diem intercalarem, ſint dies triginta & unus, & a duodecimo Januarii incluſivè ad decimum Februarii excluſivè ſint dies viginti novem. Sed hoc incommodum evita-

eſt luna prima Martii, ibi lunæ Februariæ ſit nox triceſima, at prima luna Martii loco proximo ponatur, ea ratione ſcil. ut, ubi in Calendario a tertio Nonas Februarias usqve ad Feſtum Sancti Matthiæ, aliis Characteribus eodem verſu ſcripti ſunt aurei XIX, VIII &c.; ibidem exterius qvaſi a ſiniſtra Calendarum ſcribantur etiam ordine, alii numeri conſimiles, usqve ad prius memoratum Matthiæ Feſtum, prouti docet hic verſus: Luna locum duplicat bis inter Blasqve Mathiam. *Hæc autem*

evitatur, ſi in ſerie ſiniſtra ſumatur, ſic enim lunæ Februaria & Martia fiunt plenæ uti oportet. Apparet igitur, uti §. præc. Author aſſeruit, diſpoſitionem ex Calendario in manum transſcriptam anno biſſextili in Februario fallere.

(12) Cum in tertio Februarii Feſtum Blaſii & vigeſimo qvarto Feſtum Matthiæ fixum ſit, ex nota præcedenti facile intelligitur qvid ſibi velit hic verſus computiſticus: *Luna locum duplicat bis inter Blasqve Mathiam:* i. e. pro ſingulis lunis qvæ a tertio Februarii ad vigeſimum qvartum, hoc eſt a Feſto Blaſii ad Matthiæ Feſtum naſcuntur & denaſcuntur, anno biſſexto duplex aureus adſcriptus concipitur, qvorum is, qvi anno communi adhibetur, ad dextram, ſed alter anno biſſextili adhibendus, ſit ad Calendarum ſiniſtram uno loco depreſſior. Sed qværet fortaſſe qvispiam qvæ ſubſit ratio, cur iſta duplicata diſpoſitio non etiam aureos in Februario reliqvos afficere debeat? nempe XVIIum vigeſimo qvinto, VIum vigeſimo ſexto, XIVum vigeſimo octavo, & deniqve XIum ſecundo adſcriptum? Cui qvæſtioni, qvantum ad tres aureos, qvi diem intercalarem inſequuntur, attinet, ita reſpondendum: non opus eſſe, ut duplici iſta diſpoſitione afficiantur, cum dies vigeſimus qvartus, ſive Calendarum Martiarum Biſſextus, bis numeretur. Nam ſit ad hoc illuſtrandum, ex. gr. annus Cycli decimus ſeptimus, numerus aureus XVII vigeſimo ſeptimo Januarii adſcriptus, indicat ibi lunam Februariam eſſe primam, a qvo incluſivè ad vigeſimum qvartum Februarii etiam incluſivè, ſunt dies viginti novem anno communi, ſed anno Biſſexto, ob diem intercalarem inſertum vigeſimus qvartus bis numeratur, & hinc dies lunationis Februariæ ſunt triginta & conſeqventer luna iſta Februaria plena uti oportuit, ſed idem de aureis VI & XIV tenendum. Qvamobrem, cum tres iſti aurei diem intercalarem ſeqvantur, opus non erat ut duplex iſta numerorum aureorum ſeries infra

calendis tölu ſkal aldrei neita utan hlaupár komi (13), nema hin VIII vetur og XX hvert hlaupár er edur ei.

5. §.

Rymverſin Ciſio (14) ſkulu greida ſína rás af ſæti Januarii, fyrſt um Auricularem, þar næſt um tvær Junctúras pollicis,

---

fra diem bisſextum deſcenderet. Qvod aureum XI attinet qvarto Nonas Februarias adſcriptum, animadvertendum eſt, anno Cycli undecimo, lunam qvartâ Nonas Januarias denatam, eſſe qvarti Embolismi juxta vetus Calendarium Romanum & *Bedam*, & conſeqventer ad Januarium non pertinere, cum nullius menſis ſit, ſed Januaria, tertio Nonas cui aureus XI adſcriptus, naſcitur, & per legem imparitatis & plenitudinis in calendis Februariis plena exſtingvitur, proinde, cum aureus XI urgente qvarto Embolismo, inde ab initio, dum Calendarium conſtrueretur, a calendis ad qvartam Nonas Februarias deſcenderit, nihil opus eſt ut anno bisſexto denuo ulterius deſcendat. Nam luna Martia ſecundo Februarii nata, & ſecundo Martii denata, ob diem intercalarem inſertum, ſit trigeſima, ſive plena, uti per plenarum & cavarum alternationem oportuit.

(13) Unam cauſam attulit ac tractavit Rymbegla, cur Calendarium & conſeqventer ejus in digitis diſpoſitio in menſibus Februario & Martio fallat, a die intercalari deſumtam; alteram cauſam addit, qvam in annum Cycli octavum & vigeſimum conjicit; ſed qvomodo annus vigeſimus octavus Cycli ſolaris hanc fallaciam producat, id profecto per naturam Cycli ſolaris intelligi neqvit, qvia Cyclo ſolari cum diſpoſitione numerorum aureorum in Calendario nihil planè eſt negotii, ſed numeris aureis & ordini eorundem totum cum Cyclo lunari negotium; &, cum dicat hanc exceptionem obtinere, ſive ſit annus communis ſive bisſextus, in confeſſo eſt ejusmodi Cyclum intelligi in cujus ſingulos annos cadere poteſt annus tam communis qvam bisſextus, qvæ proprietas minimè Cyclo ſolari ſed lunari competit. Annus igitur octavus & vigeſimus non conjunctim ſed diviſim ſunt capiendi, qvaſi dixiſſet: hæc Calendarum putatio nunqvam neganda, niſi annus bisſextus currat, exceptis annis duobus ſcil. octavo & vigeſimo, qvare, cum certum ſit hos annos ad Cyclum lunarem eſſe referendos, liqvet corruptum eſſe hunc locum Rymbeglæ, & pro XX ſcribendum XIX, ut ſenſus ſit, a memorata diſpoſitione excipiendos eſſe, in menſibus Februario & Martio, annos Cycli lunaris octavum & decimum nonum, ſive ſit annus communis ſive bisſextus,

ſed

autem Calendarum putatio nunqvam neganda, niſi anno bisſexto veniente, excepta hyeme octava & vigeſima, ſive annus communis ſive bisſextus currat.

§. 5.

Verſus computiſtici: Ciſio e ſede Januarii progrediantur, primo per auricularem, deinde per duas juncturas pollicis, &

ſed intelligi neqvit cur diſpoſitio fallat in aureis VIII & XIX, ſiqvidem ſecundæ & tertiæ Nonarum Februariarum ſint adſcripti, ut Calendaria pleraqve habent; qvod ſi vero aureus VIII Nonis; XIX, ſecundæ Nonarum ſit adſcriptus, uti ſupra Parte prima (§. 14. not. 11.) vidimus Authorem Rymbeglæ ejusmodi Calendarium habuiſſe, nam qvod aureum VIII attinet, is ſexto Januarii & qvinto Februarii adſcriptus, anno Cycli octavo ex Authoris mente, lunam tertii Embolismi facit plenam, qvæ igitur, cum nulli menſi deputetur, ad Februarium non pertinet, & conſeqventer ab earum numero excipitur, qvæ in Februarium deſinentes, anno communi, vigeſimæ nonæ, bisſextili, trigeſimæ fieri debent: Idem aureus ſexto Martii adſcriptus, anno communi lunam Martiam facit cavam, bisſexto plenam, & per conſeqvens anno Cycli octavo luna Martia non fit plusqvam plena, ſed tantum plena, etiamſi aureus VIII infra Nonas Februarias non deſcendat. Similiter aureus XIX Nonis Januariis & in Calendario Authoris Rymbeglæ ſecundæ Nonas Februarias adſcriptus, lunam in Februarium deſinentem facit plenam, ſive ſit annus communis ſive bisſextus, qvæ, cum ex Authoris ſententia non Februaria ſed Januaria ſit, qvia proximè antecedentem ſtatuit Embolimæam (vide Part. I. §. 18. not. 17.) pari jure ac prior excipitur, ut anno bisſexto infra ſecundam Nonarum aureum XIX deprimere non ſit opus. Hæc autem ita ex minus accurato, qvo uſus Author Calendario ſunt explicata, cum juxta Calendaria cætera aſſertio Rymbeglæ tanqvam vera defendi neqveat. Cæterum Computum Neomeniarum ac ætatum lunarium appellat Rymbegla putationem Calendarum a parte potiori, cum longè plures in Calendario Romano dies â calendis qvam a Nonis & Idibus putentur & denominentur, tum etiam, qvod ſcopus Cycli lunaris & Calendarii ſit oſtendere, qvota ſit luna in calendis menſium ſingulorum.

(14) Verſus computiſtici, qvibus a verſus primi vocibus initialibus pro Januario Rymbegla nomen imponit & appellat Ciſio, e *Chriſtiani Halthauſii* Calendario excerpti ita habent

1. Pro

cis, og ſydann um allar Juncturas góma og lidu annara fingra á vinſtre hendi, allt þar til er þau lyktaſt in Feſto beati Sylveſtris, nema

---

1. Pro Januario.

Ciſio Janus Epi. ſibi vendicat oc. Feli. Mar. An.
Priſca Fab. Ag. Vincen, Pau. Pol. Car. nobile lumen.

Ciſio denotat Circumciſionem & Feſtum Circumciſionis; *Janus*, Januarius; *Epi.* Epiphaniam, Feſtum Epiphaniæ ſibi vindicat; *oc. Feli.* hoc eſt in octavum diem ab Epiphania excluſivè cadit Feſtum Felicis Confeſſoris; *Mar.* denotat Marcellum Papam; *An.* Antonium; *Fab.* Fabianum Epiſcopum; *Ag.* Agneſiam virginem; *Vicent.* Vicentium Diaconum; *Pau.* Feſtum Converſionis Pauli Apoſtoli; *Pol.* diem Martini Policarpi; *Car.* Carolum Magnum Imperatorem, & ſimul virum doctum.

2. Pro Februario.

Bri. Pur. Blaſus, Agat. Februo, Scholaſtica, Valent.
Juli conjunge tunc Petrum, Matthiam inde.

Bri. denotat Feſtum Brigidæ virginis; *Pur.* Purificationis Mariæ; *Blaſus*, Feſtum Blaſii Epiſcopi & martyris; *Agat.* Feſtum Agatæ virginis & martyris; *Februo*, ſignificat menſem Februarium; *Scholaſtica*, virginem Scholaſticam; *Valent.* Valentinum Presbyterum & martyrem; *Juli.* Julianam virginem & martyrem, cætera manifeſta ſunt.

3. Pro Martio.

Martius Adria. Per. decoratur Gregorio Cyr.
Gertrud. Apol. Benè junctâ Mariâ genetrice.

Adria. ſignificat Adrianum & Feſtum Martyris hujus; *Per.* Feſtum virginum Perpetuæ & Felicitatis; *Cyr.* Feſtum martyris Cyriaci; *Gertrud.* virginem Gertrudam & Feſtum ejus; *Bene junctâ Mariâ genetrice*, Feſtum Annunciationis Mariæ.

4. Pro Aprili.

April. in Ambroſii Feſtis ovat. atqve Tiburci
Et Valer. Sanctique Geor. Marcique Vitalis.

Verſus prior nullâ indiget explicatione. *Valer.* denotat Valerianum; *Geor.* Georgium martyrem; *Marci*, Marcum Evangeliſtam.

5. Pro

abinde per omnes juncturas apices & articulos digitorum cæterorum ſiniſtræ, donec in Feſto beati Sylveſtris finiantur.

U 3 *Niſi*

5. Pro Majo.

Philip. Crux & Got. Joban. latin. Epi. Ser. & Soph.
Majus in hac ſerie tenet Urban. in pede Ciſ. Pet.

Philip. ſignificat Feſtum Apoſtolorum Philippi & Jacobi; *Crux*, Feſtum inventæ crucis; *Got.* ſanctum qvendam nomine Gothardum; *Joban. latin.* Feſtum Johannis Apoſtoli & Evangeliſtæ ante portam latinam; *Epi.* Feſtum Epimachi & Gordiani martyrum; *Urban.* Urbanum Papam; *Ciſ.* Virginem ſanctam ciſtinam; *Pet.* Petronellam.

6. Pro Junio.

Nic. Marcelli Bonif. dat. Me. Primi Ba. Chriſti
Vitique Mar. Protbat Al. ſancti Joban. Jere. Pe. Pau.

Nic. denotat Feſtum Nicomedis martyris; *Marcelli*, Marcellini Papæ & martyris; *Bonif.* Feſtum Petri Bonifacii Papæ; *Me.* Feſtum Medardi Epiſcopi & Confeſſoris; *Primi* denotat Feſtum Primi, & *Ba. Chriſti* Feſtum Barnabæ Apoſtoli; *Mar.* Feſtum ſanctorum Marci & Marcelliani; *Protbat*, Feſtum Prothaſii & Gervaſii ſanctorum; *Al.* Feſtum Albini martyris; *ſancti Joban.* denotat Feſtum vigiliæ Johannis Baptiſtæ; *Jere.* Feſtum ſancti cujusdam nomine Jeremiæ; *Pe. Pau.* Feſtum martyrum Petri & Pauli.

7. Pro Julio.

Jul. Procas Udal Oct. Vil. Kyli. Fra. Bene. Margar. Apoſtol.
Arnolf. Prax. Magd. Ap. Chriſ. Jacobi Pan. Be. Ab. Ger.

Procas denotat Feſtum Procaſi & Martiniani; *Udal*, Feſtum Hudalrici Epiſcopi; *Oct.* denotat octavam Apoſtolorum; *Vil.* Feſtum Villibaldi Epiſcopi & Confeſſoris; *Kili.* Kiliani & ſociorum ejus; *Prax.* Praxedis virginis; *Magd.* virginis cujusdam Mariæ Magdalæ ſive Magdaleuæ; *Ap.* Apollinaris Martyris & Epiſcopi; *Chriſ.* Chriſtinæ virginis; *Pan.* Pantaleonis martyris; *Be.* Feſtum virginis Beatricis; *Ab.* Abdonis Feſtum; *Ger.* Feſtum Germani cujusdam.

8. Pro Auguſto.

Pe. Steph. Juſ. Ot. Six. Af. Cy. Ro. Laur. Tybur. Ip. Euſ.
Sumtio. Agapeti, Thymo. Bartholo. Ruf. Au. Decolla.

Pe.

nema þar ſem rád giörir fyrir (15) hlaupi í ſex mánudum og vier köllum Saltus lunæ, eptir því ſem þetta vers kennir:

Febru.

Pe. ſignificat vincula Petri Apoſtoli; *Steph.* Feſtum Stephani Pontificis & martyris; *Juſ.* Juſtinæ cujusdam virginis; *Os.* Feſtum Osvaldi cujusdam; *Six.* Feſtum Sixti Pontificis, Feliciſſimi Agapiti; *Af.* Afræ martyris; *Cy. Ro.* Feſtum Cyriaci Romani & ſociorum ejus; *Laur.* Feſtum vigiliæ & paſſionis Laurentii martyris; *Tybur.* Feſtum Tyburtii martyris; *Sumtio.* Feſtum aſcenſionis ſanctæ Mariæ; *Thymo.* Timothei Apoſtoli; *Barthol.* Feſtum vigiliæ ſancti Bartholomæi; *Ruf.* ſancti cujusdam nomine Rufi; *Au.* Auguſtini Epiſcopi; *Decolla.* Feſtum paſſionis Johannis Baptiſtæ.

9. Pro Septembri.

Egydium Sept. habet Nat. Gorgon. Prot. Ja. Crux. Ev.
En. Lampertiqve Math. Mauricius & Dami. Mich. Ar.

Nat. indigitat Feſtum Nativitatis virginis Mariæ; *Gorgon.* Feſtum paſſionis Gorgonii martyris; *Prot. Ja.* Feſtum Prothi & Hiacynti; *Crux.* Feſtum exaltationis crucis; *Ev.* Feſtum Evphemiæ virginis; *Dami.* Feſtum Cosmæ & Damiami; *Mich. Ar.* Feſtum Michaelis Arcangeli.

10. Pro Octobri.

Remi. ſub Octobre, Sergi. Di. Ger. Auguſtini Calixti
Galli, Lucas, Vi. Cor. Se. Sa. Criſ. Aman. Symonis Qvin.

Remi. denotat Feſtum Remigii Epiſcopi; *Sergi.* Feſtum ſanctorum Sergii & Bacchi, *Di.* Dionyſii, *Ger.* Gereonis; *Vi.* Feſtum ſanctæ virginis Urſulæ & ſociarum ejus; *Cor.* Cordulæ cujusdam; *Se.* Severini cujusdam ſancti Feſtum; *Sa.* Salomes cujusdam; *Criſ.* Feſtum Criſpini & Criſpiniani; *Aman.* Amandi Confeſſoris; *Simonis,* Feſtum Apoſtolorum Simonis & Judæ Thaddæi.

11. Pro Novembri.

Omne November cole Pro. Leo. Marti. Briciique
Succedunt iſtis El. Ce. Catharinaque Sat. An.

Omne deſignat Feſtum omnium ſanctorum; *Proc.* Feſtum ſancti cujusdam nomine Proculi, *Leo.* Leonardi, *Marti.* Martini Turonenſis Epiſcopi; *El.* diem Feſtum Eliſabethæ, & *Ce.* Ceciliæ virginum; *Sat.* Saturni martyris; *An.* nativitatis diem ſancti Andreæ Apoſtoli.

12. Pro

Nisi ubi in sex mensibus habenda ratio saltus, qvem lunæ vocamus, uti docet hic versus:

Febru.

12. Pro Decembri.

December Barba. Nycolaus & alma Lucia
Sanctus abinde Thomas modo Nat. Steph. Jo. Pu. Thoma Syl.

Barba. designat Festum Barbaræ virginis; *Nat.* Festum Nativitatis Domini; *Jo.* Festum Johannis Apostoli & Evangelistæ; *Pu.* diem Festum sanctorum & innocentium puerorum; *Syl.* Festum Sylvestri Papæ.

Hæc autem explicatio partim ex Ephemeridæ Bedæ, partim e Calendario Halthausii desumta.

13. Hi versus computistici ab articulo apice vel condylo mensis sui singuli inchoandi, & cum Januarius primus sit, versus primus pro mense primo a sede Januarii, hoc est a junctura media auricularis sinistræ ordiendus, ut prima syllaba Cis. ponatur in juncturæ media, secunda Ci. in junctura tertia, tertia O. in apice auricularis, qvarta Ja. in condylo primo sub ungve, qvinta Nus. in condylo medio, sexta Ep. in suprema, hinc in pollicem transeundo, in junctura media locanda septima I.; atqve hac ratione juxta dispositionem numerorum aureorum, nullo articulo apice vel condylo omisso, putatio continuanda, ut singula loca sive plena sive vacua singulas accipiant syllabas. Numerus autem syllabarum ad vocem aliqvam inclusivè, qvæ Festum aliqvod indigitat, æqvatur semper numero dierum mensis ad Idem in Calendario Festum, & omnium syllabarum utriusqve versus, diebus totius mensis. Atqve, qvod de versibus pro Januario dictum; idem de singulis binis mensium omnium cæterorum tenendum. Mensis ultimus December, cum in tertia junctura indicis locatus sit; prior pro Decembri versus inde progreditur & posterior ibidem terminatur, ut in hunc articulum cadat syllaba ultima trigesima prima qvæ Decembris ultimo, in qvo Festum Sylvestris fixum, respondet, & hinc est cur dicat Rymbegla omnes versus finiri in Festo Sylvestris.

(15) Nisi ubi asserit Rymbegla, habenda Ratio saltus in sex mensibus, qvem Saltum lunæ vocamus. Non satis doctè Anthor Rymbeglæ qvicunqve fuerit, saltus in Computo digitali confundit cum saltu lunæ in vetere Calenderio Romano supra in Part. I. explicato, qvi in solo mense Julio, anno Cycli ultimo, contingit; a qvo, qvi in Computo digitali contingunt saltus, toto, qvod ajunt, differunt cælo, qvo circa nomen saltus lunaris ipsis imponi minimè oportebat.

Sed

Febru. (c) *April. Jun. Aug. O. Dec. transſilit unum.*
Þetta vers bydur ad hlaupa ſkal um eina Junctúram í Februario, Aprili, Junio, Auguſto, October og December.

Sic facies ſaltum (d) (16) *Bla. ſi. Steph. oqve tranſit.*
Þetta vers kennir hveriar ſamſtöfur í Rymverſum hlaupa um Junctúras í fyrgreindum mánudum.

Fort.

(c) *Codex de Computo ex No.* 624: Februus, Aprilis, Jun. Aug. O. De. transſilit unum. (d) *Idem Codex*: Sic facies ſaltum: Bla. ſi. Bed. Stcp. oqve tranſit.

Sed fortaſſis Authori ea ſederit ſententia, ſaltum lunarem in ſyſtemate & ordine numerorum aureorum tantas feciſſe in Calendario turbas, ut exceptiones & ſaltus in Computo digitali ſupra recenſiti inde originem traxerint, & hinc tanqvam ab efficiente cauſa ſaltibus Computiſticis, ſaltus lunaris indiderit nomen. Qvæ opinio, ſiqvidem in ipſa fuerit, ipſum etiam ſefellit, nam etiamſi verum ſit ſaltum lunæ in Calendario turbas feciſſe, inde tamen nec omnes nec multi in Computo digitali ſaltus ortum traxere, qvod diſtinctè & completè hic explicare nimis prolixum & ſimul ſupervacaneum foret, cum brevitati ſtudeamus. In eos itaqve menſes, qvi nullum in putando ſaltum exigunt, progreſſio verſuum Ciſio Janus &c. Computiſticorum, in nota præcedenti explicata exactè competit, cæteros qvi ſaltum exigunt, hoc verſu Rymbegla Computiſtico recenſet: *Febru. April. Jun. Aug. O. Dec. transſilit unum;* vel etiam ut habet Codex de Computo: *Februus, Aprilis, Jun. Aug. O. De. transſilit unum*, qvæ ſcripſio ſi Proſodicè examinetur, priori præſtare videtur. Vult ergo Rymbegla in ſex menſibus ſaltum Computiſticum fieri, &, uti ſupra independenter ab hoc verſu oſtenſum, in Februario primum, Aprili ſecundum, Junio tertium, Auguſto qvartum, Octobri qvintum, Decembri ſextum. Qvoad menſes qvinqve priores, hic verſus Computiſticus cum meis ratioeiniis ſupra demonſtratis, convenit, in ſexto menſe Decembri ſtatuit ſaltum, qvem nullum obtinere demonſtravi, at in Septembri & Novembri nullum facit; qvem in utroqve menſe fieri ſupra vidi. Qvæ diſcrepantia ex Calendariorum diſſenſu ortum duxiſſe eſt cenſenda, nimirum, habuit Author Calendarium aliqvod, in qvo aurei XI & XIX in menſibus Septembri & Octobri non erant conjuncti ſed disjuncti, ita, ut in Septembri aureus XIX, vigeſimo octavo, at in Novembri vigeſimo ſexto adſcriptus fuerit. Verum Idem

Authoris

Febru. April. Jun. Aug. O. Dec. transſilit unum.

Præcipit hic verſus unam junctúram transſilire in Februario, Aprili, Junio, Auguſto, Octobri & Decembri.

Sic facies ſaltum, Bla. ſi. Bo. Steph. oc. doqve tranſit.

Docet hic verſus qvænam ſyllabæ Verſuum Computiſticorum tranſeant junctúras in menſibus ſupra memoratis.

Fortis

Authoris Calendarium annos memoratos in Decembri habuit conjunctos, priore vigeſimo tertio, poſteriore vigeſimo qvarto appoſito. Hac unica ratione Rymbegla defendi poteſt, cum alioqvin enormiter erraſſe ſumma cum ratione diceretur, & a veroſimili abhorreat, tam enormium anomaliarum nullam feciſſe mentionem, qvas juxta vulgaria Calendaria obtinere ſupra monſtravi, niſi ad tale qvod dixi Calendarium ſuas Ideas & regulas conformaſſet, præſertim cum minores anomalias accuratè ſatis recenſuerit: & in aureo XIX collocando, veterum Calendariographorum varietas magna ſit.

(16) *Sic facies ſaltum* &c. vult ſignificare hoc verſu computiſtico Rymbegla, ſyllabas iſtas ex verſibus *Ciſio Janus* menſium ſingulorum ſaltui digitali obnoxiorum, ſingulas eſſe deſumtas, ita qvidem, ut, qvota ſit dies menſis tranſiliens, totidem ab initio verſus ad ſyllabam transſilientem incluſivè numerentur ſyllabæ, juxta diſpoſitionem numerorum in digitis aureorum. Ex. gr. in Februario tertia dies ab apice auricularis in condylum intermedium tranſilit. Ergo etiam ſyllaba tertia Blas, in verſu computiſtico pro Februario, eundem ſaltum dare debet. In Aprili dies ſextus junctúram mediam pollicis tranſit, hinc ſexta ſyllaba, ſi, verſus computiſtici pro Aprili eundem ſaltum facit, ut tertia ſyllaba vocabuli Ambroſii eandem junctúram tranſeat. In menſe Junio, qvarta dies tranſilit junctúram mediam pollicis, cui in verſu computiſtico qvarta, ſed nominis Marcelli tertia ſyllaba reſpondet, qvam igitur per eundem articulum juxta verſum computiſticum dare ſaltum oportet. Hæc autem ſyllaba, in verſu qvem habet Rymbegla deſideratur, ſed in verſu computi ex Codice ſyllabam ſi., proximè ſeqvitur ſyllaba Bed., qvæ in verſu computiſtico pro Junio non continetur, qvinta vero ſyllaba verſus prioris, & prima nominis, Bonifacius, eſt Bo., unde concludo ſyllabam Bo. in Be., & hinc in Bed. per loci depravationem abiiſſe, hæc autem eſt ſyllaba qvinta, cum qvarta ſyllaba, li, tertia nominis Marcelli, revera ſaltum faciat, qvare metri cauſa per Metonymiam qvandam ſyllabam conſe-

qventem

Fort. (e) (17) *es athleta, duro certamine gaudes.*
Þetta vers kennir á hvörium ſtaf hlaupid er í mánudum, og ſkaltu marka fyrſta ſtaf í hveriu orde þeſsa vers.

6. §.

Aureus numerus er ſvo ſettur hier eptir fornri Reglu (18) ad Spatium ſkal vera millum XI Terminum og XIX; annad Spa-

(e) *Codex de Computo ex No.* 624. Fortis es athleta, duro certamine gaudes. Qvod rectius

qventem Bo. pro li. in verſu adhibuit, cum dactylum rectiorem judicaret. Si Bo. Steph. qvam ſi li. Steph., qvæ ſyllaba ſecunda verſus computiſtici pro Auguſto, juncturam mediam pollicis transſilit, cum ſecundo Auguſti idem ſaltus ſit faciendus. In putatione pro Octobri dies tertius juncturam mediam indicis transſilit, qvamobrem tertia ſyllaba verſus computiſtici Ciſio Janus pro Octobri eundem ſaltum dare debet; ſed per verſum computiſticum alterum ſæpius memoratum *ſic facies* &c. Syllaba proximè ſeqvens & initialis vocabuli ſeqventis, transſilit, qvod per eandem Metonymiæ ſpeciem ſalvari potuit, ut ſyllaba conſeqvens, pro antecedente metri cauſa caperetur, cum enim ultimam ſyllabam dactyli antecedentis, Steph. corripi vellet, non conſonans, ſed vocalis ipſam excipere debebat, hinc rejectâ ſyllaba Sub., proximè ſeqventem Oc., metri cauſa adhibuit, qvæ una cum tertia Octobris articulum indicis medium tranſiliret. In menſe Decembri juxta Authoris Calendarium, dies vigeſimus qvartus ab apice auricularis in condylum intermedium transſilit; Proinde ſyllaba vigeſima qvarta, verſus computiſtici Ciſio Janus pro Decembri, poſterior in voce Modo, eundem ſaltum facit. Igitur lectione variante ſe cum, & verſibus Ciſio Janus menſium, Junii, Octobris & Decembris, curatius collatis, patet utrumqve exemplar eſſe depravatum, ſed verſum computiſticum ita reſtitui, ut ſcribendum ſit: *Sic facies ſaltum Bla. ſi. Bo. Steph. oc. doqve tranſit.* Namqve verſus ita mutatus & arti Computiſtæ & Proſodicæ ſimul ſatisfacit.

(17) Docet hic verſus in qva litera ſingulo menſe ſaltus contingat, h. e. indicat, qvænam littera hebdomadalis, illi menſis diei adſcripta ſit, in qvo ſaltus computiſticus accidit, qvæ articulum qvendam transſilire debet, qvem in finem notandas dicit ſingularum vocum literas initiales, etenim ſunt hæ initiales diebus ſalientibus

Fortis es athleta, duro certamine gaudes.

Hic verſus docet in qvam literam in menſibus illis ſaltus incidat, ac literam initialem vocis cujusqve in hoc verſu notabis.

§. 6.

Aureus numerus juxta Regulam veterem hic ita diſponitur, ut inter terminos XI & XIX ſpatium primum intercedat;

lientibus tanqvam hebdomadales in Calendario adſcriptæ. Sic in Februario tertia dies ſaltum facit, qvi menſis, cum primus ſit eorum ſex, in qvibus ſaltus contingunt, prima vox fortis ipſi deputatur, cujus litera initialis F, tertio Februarii eſt adpoſita. Secunda vox ES, ſecundo menſi ſaltum habenti Aprili dicata, habet initialem E, qvæ ſextò Aprilis ſaltum facienti in Calendario eſt appoſita. Tertia vox Athleta, tertio menſi in qvo ſaltus contingit, putà, Junio deſtinata eſt, cujus vocabuli initialis A, qvarto Junii adſcripta, indicat qvartum Junii in Computo digitali facere ſaltum. Atqve de reliqvis vocabulis, cæteris menſibus deſtinatis idem tenendum. Sed in ultima voce, gaudes, qvæ Decembri reſpondet, metri cauſa exceptionem qvandam fecit. Nam vigeſimo tertio G; vigeſimo qvarto, qvi ſaltum facit, A, eſt in Calendario adſcripta, antecedentem igitur conſonantem G, pro inſeqventi vocali A, per Metonymiam qvandam adhibuit, ut vitium proſodicum in verſu declinaret, cum ſine turpitudine proſodica dicere non poſſet: duro certamine audes.

(18) Pro numeris aureis in Calendario diſponendis regulam hanc generalem in ſuo Computo digitali dedit Chriſtophorus Clavius (vid. loc. ſup. cit. §. not. 9. 2.). Ad numerum aureum in Calendario primum addantur octo continua ſerie, & ſi aggregatum excedat novemdecim, his de ſumma ſubtractis, ſcribatur reſiduus, ea lege, ut minor ſemper ſeqvatur majorem loco proximo; major autem minorem, non in proximo loco, ſed in altero. Ex hac regula Claviana facilè redditur ratio ſpatiorum in Calendario, qvæ vocat bonus Author Rymheglæ. Primum ſpatium facit inter aureum XI. tertio, & XIX. qvinto Januarii adſcriptum; qvo tamen prius eſt intervallum aureorum III. & XI. primo ac tertio adſcriptorum. Nam, ſi juxta regulam Clavianam ad aureum XI. addas octo, fit ſumma XIX. major antecedente, & conſeqventer unius diei ſpatio ab antecedente ſubmovendus. Si ad aureum XIX. adjicias octo, conſit ſumma viginti ſeptem, & juxta regulam iterum abjectis novemdecim, fit reſiduus aureus octo, qvi cum

ante.

Spatium milli VIII Terminum og XVI; þridia Spatium millum V og XIII. Enn XIII er ſett upp undir II Termin.

7. §.

Enn þeſsari Reglu aurei numeri ruglar (19) Rymſpillir ſmidur, og blandar bly med gulle. Þetta þolir med aungvum hætti ſá gódi gullſmidur er heitir Computus, þvíad hann heftir ákefd Rymſpillirs bónda med þeim hætti ad hann ſkipar ad ſamteingia

---

antecedente minor ſit, proximo loco ponendus, cui ſi addas adhuc octo, conſit aureus XVI. qvi cum ſit antecedente major, unius diei ſpatio removendus, qvod ſecundum facit Author Rymbeglæ, ad aureum ſedecim octo adjectis, ſit ſumma viginti qvatuor, a qva novemdecim abjecti relinqvunt aureum V. proximo loco, cum antecedente ſit minor, ponendum. Cui aureo additi octo, conficiunt aureum XIII., uno loco inani relicto, qvod antecedentem excedat, juxta aureum II., reponendum; qvi tertium Rymbeglæ conſtituit intervallum. Rurſus additis octo, conſit ſumma viginti & unus, a qva novemdecim detracti reliqvunt aureum II. proximo loco, tanqvam minorem ponendum. Igitur ex regula Claviana memoratorum trium intervallorum jam patet ratio, qvæ tamen eſſe longè plura Calendarium contemplanti apparet. Horum autem præ cæteris fecit mentionem, qvod in menſibus qvibusdam ſeqventibus, ab his fieri vidit in Calendario exceptionem, ut aurei XI. & XIX., VIII. & XVI. in Januario disjuncti, conjungantur.

(19) Author Rymbeglæ theoriæ Calendarii haud ſatis peritus, anomaliam in Calendario appellat, ubi a dicta regula intervalla determinandi excipitur, & conſeqventer, ubi duo aurei juxta ſe immediatè locantur qvi juxta regulam ſeparari debebant. Hæc enim ratione legem conſtantem alternationis locorum inanium & plenorum violari cernebat; qvam violationem & a regula generali, qvam aurо comparat, exceptionem anomaliam vocat, & cum plumbo contendit, aſſerens analogicè ut plumbum ad aurum, ita regula ad ſui violationem, qvæ aſſertio qvam docta & ex qvanta Calendarii peritia profecta fuerit, jam alto ſilentio involvo & ad ſeqventia feſtino. Igitur juxta regulam Clavianam, aureum XIX., qvi tertio Februarii adſcriptus, ad qvartum deſcendere oportebat, ſed ut anno Cycli decimo nono, luna Februaria, Nonis Januariis prima, cava fieret, qvam plenam eſſe nun-

inter VIII & XVI, ſecundum; inter V & XIII, tertium. At aureus XIII proximè juxta II eſt locatus.

§. 7.

Hanc autem Regulam aurei numeri Faber Computi anomali confundit, & plumbum auro commiſcet, id qvod neqvaqvam ſuſtinet auri faber egregius, qvi Computus ſalutatur, qvippe qvi vehementiam Ruſtici Authoris Computi anomali ita

nunqvam, niſi anno biſexto oportet, neceſſe fuit, ut aureus XIX., in locum proximè ſuperiorem in Calendario ſcanderet, & a regula Claviana exceptione facta, proximè aureum XI. tertiis Nonarum adſcriberetur. Sic enim ab aureo XIX. incluſivè in Januario, ad eundem in Februario excluſivè ſunt dies viginti novem, & conſeqventer juxta legem paritatis & cavitatis, cui lex Claviana cedere tenetur, luna Februaria cava.

Porro contra regulam generalem aureus XVI. proximo loco poſt aureum VIII., in Aprili collocatur, hic autem haud priori diſpar regnat ratio, cur a regula generali Claviana fiat exceptio, nam anno Cycli decimo ſexto, ut plenarum & cavarum alternatio obtineret, & lex paritatis & cavitatis impleretur, lunam Aprilis, oportuit eſſe cavam, ad qvod præſtandum aureus XVI. à Nonis ad Nonarum ſecundum in Calendario aſcendere debebat, ſic enim luna Aprilis, octavo Idus Martias nata, Nonis Aprilis vigeſima nona exſtingvitur. Idem in eorundem aureorum ſitu in menſe Junio obtinet phænomenon; qvia luna Junia ſexto Maii naſcens, per ordinem alternationis plenarum & cavarum, cava fieri debuit & per conſeqvens aureus XVI., ſtatim poſt aureum VIII. contra regulam generalem erat locandus, deniqve idem ex pari cauſa profectum in Auguſto, conſpicitur phænomenon, ut aurei VIII. & XVI. conjungantur. Numeris autem iſtis, qvi per anomaliam & exceptionem conjunguntur, cæteri, qvos Author in ſingulis menſibus anomaliæ obnoxiis, commemorat, per regulam Clavianam loco proximo junguntur. Qvod autem in Februario aurei tres, in Aprili, Junio & Auguſto qvatuor juxta ſe invicem ſcribantur, id Rymbegla conſiderat, tanqvam ordinis incrementum, & anomaliæ qvandam reſtaurationem, qvæ ratio eſt, cur computum aurifabrum collaudet, qvod vehementiam Ruſtici regulas computi violantis compeſcat.

teingia ſkuli þeſsar tölur aurei numeri í Februario ad ſkilia XI, XIX, VIII; í Aprili bydur hann ad ſamteingia XIX, VIII, XVI, V; ſlykt hid ſama í Junio, og ſamlykt í Auguſto, eptir því ſem þeſsi vers ſkyra:

Unde no Februi numerum conjunge ſeqventem
Octavo (f) (20) *ſe ſedentem, conjungit A. Jun. Aug.*

8. §.

I Octobri ſkal ſamteingia XVI, V, XIII, II, eptir því ſem þetta vers kennir: (g) (21) *Octobris qvintus perpedeb̃ habere ſeqventem.* I Decembri byſtiſt Computus ſmidur (22), þvíad hann þryfur XIII Terminum og fángar burt ur ſínu ſæti

og

(f) *Codex de Comp. ex No.* 624. Octavo ſe edentem, conjungit A. Jun. Aug.

(g) *Idem Codex.* Octobris qvintus probe debris habere ſeqventem.

---

(20) Verſus prior incorruptus & intellectu facilis dicit in Februario aureo XI. proximo loco jungendum eſſe aureum XIX., hic enim ex illo, additis octo ſtatim per regulam Clavianam ſeqvitur, ſed per regulam uno loco ſubmorendus. Verſus poſterior tam Rymbeglæ qvam Codicis de Computo eſt corruptus, qvo ſignificatur in tribus menſibus, Aprili, Junio & Auguſto, exceptionem a regula Claviana fieri, aureum XVI. aureo VIII. immediatè ſubſcribendo, proinde verſum hunc ita reſtituendum exiſtimo ut ſcribendum ſit: *Octavo numero ſedecim conjungit A. Jun. Aug.* Sed niſi hac ratione verſus Authoris priſtinus ſit reſtitutus, alius certè æqvivalens ei eſt ſubſtitutus, ut per verſum originalem non reſtitutum, Computus digitalis nihil capiat detrimenti.

(21) Horum aureorum primus & ſecundus, tertius & qvartus, ad ſe relati ſeqvuntur regulam generalem Clavianam; ſed contra eandem aureus XIII. ſeqvitur aureum V., idqve, uti prius ad legem alternationis plenarum & cavarum implendam accidit, nimirum, ut luna Octobris cava fieret, aureum XIII. uno loco in Calendario aſcendere oportebat. Ad hoc phænomenon & ſymtoma Calendarii memoriæ altius imprimendum hunc verſum memorialem habet Rymbegla:

Octobris qvintus perpedeb̃ habere ſeqventem.

Sed

compeſcit, ut hos numeros aureos (in Calendario) imperet conjungi, ſcil. in Februario XI, XIX, VIII; in Aprili XIX, VIII, XVI, V, & idem in Junio & conſimile in Auguſto fieri jubeat, prouti hi verſus declarant:

Unde, no, Februi numerum conjunge ſeqventem
Octavo numero ſedecim, conjungit A. Jun. Aug.

§. 8.

In Octobri conjunguntur XVI, V, XIII, II, uti hic verſus docet: Octobris qvintus prope debet habere ſeqventem. *In Decembri computiſta excandeſcit, qvia terminum XIII apprehenſum, & e ſede ſua revulſum, ſine omni commiſeratione,*

Sed Codex de Compuro ita ſcribit:

Octobris qvintus prope debris habere ſeqventem.

Uterqve verſus corruptus digito monſtrat imperitiam ſcribentium & exſcribentium Islandorum, igitur e ſcopo verſus, ad qvem, hoc verſu faciendo collineabat Computiſta, qvi ſuit ſignificare, aureos V. & XIII. contra regulam generalem in Octobri eſſe conjunctos; verſum hunc corruptum ſic reſtituo: *Octobris qvintus prope debet habere ſeqventem.* H. e. Numerus V. in Octobri ſibi propinqvum, ſive proximo ſibi loco ſcriptum, habere debet aureum XIII., qvi ipſum in Calendario ſeqvi ſolet; atqve menti authoris convenienter locum hunc depravatum, reſtitutum exiſtimo.

(22) Qvia numeri aurei XIII. & II. per totum Calendarium juxta ſe proximè locantur, ut poſterior priorem immediatè conſtanter ſeqvatur, in veterum qvorundam Compuriſtarum Calendariis hæc anomalia inſignis conſpicitur, qvæ prorſus ſingularis & ſimul vitioſa in hoc conſiſtit, qvod aureus XIII. e propria ſua ſede revulſus ad latus aurei II. reponatur, ita ut ambo iſti aurei eidem diei, puta, qvartæ Nonarum Decembrium ſint adſcripti, & hinc eſt qvod Rymbegla dicat Computiſtam excandeſcentem terminum XIII. apprehenſum e propriâ ſuâ ſede revellere & ſub aurem termini II. conjicere, ſingularis hujus in Calendario phænomeni ſupra (Tom. 1. Cap. 4. §. 17. n. 16.) facta eſt mentio, qvod prolixius diſputant *Petav.* l. ibid. c. & *Clav.* in Calendario Rom. l. c. p. 9. Tres autem

verſus

og kveitandi því vægdarlauſt under Eyrad annars Termins, og ſkipar þeim ad kreppaſt á ſömu linu ad ſkilia eige um aldur og æfe, og þike mier þau litlu betur ſtödd enn eg. Eptir því ſem þeſsi vers kenna:

Monarum qvarto duodeni deniqve menſis.
Tredecimum numerum (h), *conjunctos atqve ſ*
Linea ſola tened nemo ſit eſſe recuſet.

9. §.

Item bydur Computus at XIX vetur í hverri tunglölld ſkal færa XIX Termin aptur um reit, og ſetia þad nidur á næſta lid, ad ſkilia framfrá XI Termin (23) byriar þeſsi ſamteinging Terminorum í mánudi Julio næſta dag eptir Olafs meſſu fyrri in Feſto Abdonis, ſvo ad þar ſkal þá einnætt tungl, og ei ſídur alla fimm mánudi eptirfarandi (24) hvad er þad má ſkiliaſt fyrer eirn hlut.

10. §.

(h) *Codex de Computo ex No. 624.*
Tredecimum numerum conjunctos atqve ſed L.
Linea ſola tenet nemo ſit eſſe recurrit.

---

verſus Computiſtici qvos adhoc ſymtoma Calendarii memoriâ figendum adſert tam Rymbegla qvam Codex de Computo ſunt valdè corrupti, ſed lectionibus variantibus inter ſe, & verſibus cum ſcopo & fine Computiſtæ comparatis, qvi ſuit indicare numeros aureos XIII. & II. ſecundo Decembris collateraliter adſcriptos eſſe, verſus hi corrupti ita reſtituuntur ut ſcribendum ſit:

Nonarum qvarto duodeni deniqve menſis
Tredecimum numerum conjunctos atqve ſecundum
Linea ſola tenet. Nemo ſic eſſe recuſet.

Ut ordo verborum ſit: Deniqve menſis duodeni (ſc. Decembris) qvarto nonarum, ſive ſecundo Decembris, numerum aureum XIII. atqve II., linea ſola (ɔ: eadem unica transverſalis) conjunctos tenet (h. e. collateraliter ſibi & ſecundo die adſcriptos). Nemo ſic eſſe recuſet, h. e. contra qvod nemo inſtantiam facere ſuſtineat.

ne, ſub aurem termini II conjicit, & in eadem linea ipſos coarctari jubet, ne per omne ævi tempus ſeſe relinqvant, proinde in ſtatu paulo meliore meo conſtituti videntur. Uti hi verſus indicant:

Nonarum qvarto duodeni deniqve menſis.
Tredecimum numerum, conjunctos atqve ſecundum
Linea ſola tenet nemo ſic eſſe recuſet.

§. 9.

Jubet etiam Computus hyeme qvavis decima nona Cycli lunaris terminum XIX uno loco rejici & in articulo proximo, ſcil. ante terminum XI collocari. Incipit hæc terminorum conjunctio menſe Julio, die Feſtum Olavii prius inſeqvente, Feſto Abdonis, ut ibi tunc lunam oporteat eſſe primam. Qvin etiam continuat (hæc terminorum conjunctio) per omnes qvinqve menſes ſeqventes, ut res illa pro una eademqve haberi poſſit.

§. 10.

(23) Ita qvidem ſe res habet in vetere Calendario Romano apud Dionyſium Petavium (lib. 6. de Doctr. Temp. cap. 5.) & qvod Dionyſius exiguus e Calendario Alexandrino excerpſit, id ipſum per omnia ſcrupulosè imitatus, ut, qvemadmodum aureorum XI. & XIX., contra regulam generalem, propter ſaltum lunæ conjunctio in Julio cæpit; ita qvoqve in qvinqve menſibus ſeqventibus continuetur, & ad plenarum & cavarum alternationem conſervandam adhibeatur. Qvippe vero poſt Dionyſium exiguum veteres Computiſtæ ipſius diſpoſitionem in aliqvibus interpolarunt, in vetuſtiſſimis Calendariis aliis, hæc aureorum memoratorum in qvinqve menſibus immediata conjunctio non obſervatur, qvam interpolationem ipſe Beda ſuo ſeculo Computiſta primarius etiam approbaſſe videtur; in cujus Ephemeride dicti aurei, non niſi menſibus Novembri & Decembri immediatè conjuncti conſpiciuntur, habuit ergo in manibus Author Rymbeglæ Calendarium aliqvid Romanum, ad vetuſtiſſimum illud Dionyſianum expreſſum, in qvo qvinqve menſes ultimi, dictos aureos habuerunt conjunctos.

(24) Ut res pro una eademqve haberi poſſit: id ita qvidem accipi poteſt, ac ſi dixiſſet Rymbegla unam ac eandem eſſe hanc dictorum aureorum in qvinqve ſeqventibus

10. §.

Jóladagur enn fyrſti (25) ſtendur á XIX Termin, og því væri þann dag eirnrar nætur tungl eptir likendum. Enn med því ad XIX Termin heldur ſitt hægſæti í ádurnefndum ſtad, þá verdur tungl tveggia nátta á burdartíd grædarans. Af þeſsari ſamteingd Aurei numeri ſtanda þeſsi vers ſkrifud:

Sunt qvoqve ſex menſes Julius prior atqve ſeqventes.
(i) (26) *His q vil creſcit undenis ſumma perpingit.*

II. Cap.

UM NOCKRA EIGINLEGLEIKA ÞESS ROMVERSKA FINGRARYMS OG HVORNIN MED VERSUM FINNA SKAL ÞAD SEM MADUR LEITAR AD.

11. §.

Og med þeſsum hætti ſem nu hefur um ſtund greint verid, ſkaltu ſetia Aureum numerum in Calendario, þetta bregdſt all-

(i) *Codex de Computo ex No. 624.* Is qvamvis ceſeſſit undenis ſumma propinqvat.

---

menſibus Conjunctionem, & ex pari cauſa profectam intelligi oportere. At vero inconcinna dictio (*Hvad er þad má ſkiliaſt fyrer eirn blut*, uti habet Rymbegla, & Codex de Computo No. 624. *Hvat er þat má ſkiliaſt fyrir 1 blut*) ſuſpicionem movet locum eſſe corruptum & ita reſtituendum, *Hvad er þá má ſkiliaſt fyrir tunglblaup;* ita ut pro 1 *Hlut* ſcribendum fuerit *T. blaup*, vel potius minuſcula *t. blaup*, qvod Idiotæ exſcribenti impoſuit, & vertendum eſſe: qvod igitur per ſaltum lunæ intelligi poteſt. Sic enim revera ſe res habet, ut ex lunæ ſaltu hæc memorata numerorum aureorum conjunctio explicari & intelligi poſſit. Namqve ſaltus lunæ in trigeſimo Julii, in qvo fixum Feſtum Abdonis, collocatur; ſed antecedenti diei vigeſimo nono adhæret Feſtum Olavi, at in his diebus aureorum X. & XIX. conjunctionem immediatam primo incipere ſtatuit tam Rymbegla qvam Codex de Computo, qvod ſi is, qvi exſcripſit animadvertiſſet

§. 10.

Primæ diei Feſti Nativitatis aureus XIX eſt appoſitus, qvamobrem ea die verofimiliter luna exiſteret prima. Atqvi terminus XIX, in loco prius memorato qvieſcit, luna Feſto Nativitatis Salvatoris exiſtit ſecunda. De hac conjunctione numerorum aureorum ſcripti ſunt hi verſus:

Sunt qvoqve ſex menſes Julius prior atqve ſeqventes.
His cum ceſſiſſet undenis ſumma propinqvat.

CAP. II.

DE AFFECTIONIBUS QVIBUSDAM CALENDARII ROMANI IN DIGITIS DISPOSITI, ET QVOMODO QVÆSITA PER VERSUS SINT INVENIENDA.

§. 11.

Atqve hac methodo, qvam aliqvantiſper jam declaravi, aureos numeros in Calendario diſpone, qvæ nunqvam fallit.

Y 2

---

vertiſſet & micam ſalis habuiſſet, Codicem rectius legiſſet & hac ſcriptione *s. blaup* ſive *blue* ſaltum lunæ ſignificari intellexiſſet.

(25) In vetuſtiſſimis Calendariis Romanis, ut ſupra dixi, nondum interpolatis, aureus XIX. proximè poſt aureum XI. vigeſimo qvarto Decembris eſt adſcriptus, at in interpolatis vigeſimo qvinto conſpicitur appoſitus, igitur in illis anno Cycli ultimo, ſine omni ambage die Feſti Nativitatis prima, eſt luna ſecunda. In his autem ſtatuit Author Rymbeglæ, fictionem hanc adhibendam eſſe, ut aureus XIX. a vigeſimo qvinto ad vigeſimum qvartum aſcendiſſe concipiatur, qva fictione adhibita, juxta Calendaria etiam interpolata, luna Feſto Nativitatis exiſtit ſecunda.

(26) Ad hoc ſymtoma Calendarii memoriâ tenendum duos Computiſtæ verſus memoriales confecerunt, qvorum poſterior tam Rymbeglæ qvam Codicis de Computo eſt corruptiſſimus, ſed collata inter ſe ſcriptione diverſâ & acie mentis in ſcopum verſuum directâ, qvi fuit indicare aureorum XI. & XIX., conjunctionem

alldrei. (27) Un. verſus:

Tali qvippe (k) *mº deſcribitur aureus ordo.*
ii. iii. iv. vi. vi.
Blanda dies donat fama fulltitvi honeſtas.

Þetta vers kennir hverſu marger dagar ſkulu vera frá enda Julii, Auguſti, Septembris, Octobris, Novembris, Decembris upp undir XIX Terminum, þar ſem þad ſamteingiſt XI Termin, og ſkaltu marka töluna á fyrſta ſtaf hvers ords í verſinu.

12. §.

(k) *Codex de Computo ex No. 624. ita:*

At numerus verſus tali — qvippe mº deſcribitur aureus ordo.
ii. iv. iv. vi. vi. viii.
Blanda Deus donat fama fulltitui honeſtas.

---

nem, immediatam in ſex menſibus poſterioribus, ita reſtituendus videtur ut ſcribendum ſit: *His cum ceſſiſſet, undenis ſumma propinqvat.* Summam hic appellat Computiſta, numerum aureum XIX., cum aureorum omnium ſummus ſit, proindè verſus ita explicandus; cum in his ſex menſibus aureus XIX. per regulam generalem Clavianam ceſſerit, h. e. receſſerit, (nam ceſſiſſet metri cauſa, præteritum plusqvam perfectum pro perfecto adhibuit) in Calendariis interpolatis, ad vigeſimum qvintum Decembris, ut uno loco inani relicto, ab aureo XI. ſit remotus; ad eundem rurſus per fictionem qvandam appropinqvare eſt concipiendus & vigeſimo qvarto adſcriptus eſſe.

(27) Hic locus Codicis de Computo eſt valdè corruptus, cum ſcriptio *Un. verſ.* abierit in: at Numerus verſus, inſuper corrupta eſt interſtinctio, cum vox: tali, adſeqventia ſit referenda, hic ergo Codice rectior Rymbegla; ſic itaqve ſcribendum: Unus verſus:

Tali qvippe modo deſcribitur aureus ordo.
Blanda dies donat, Fama fulltitvi honeſtas.

Verſus prior intellectu facilis, dicit enim hac methodo jam in antecedentibus aliqvantiſper declaratâ, numeros aureos in Calendario eſſe diſponendos. Nec poſterior verſus, ſiqvidem Calendarium intuearis, intellectu difficilis, in qvo ſingula vocabula materialiter ſumuntur, & ab ipſa Rymbegla ſufficienter explicantur;

cum,

lit. Unus verſus:

Tali qvippe modo deſcribitur aureus ordo.

II. III. IV. VI. VI.
Blanda dies donat fama fulltitvi honeſtas.

Hic verſus docet qvot dies diſtare debeat finis Julii, Auguſti, Septembris, Octobris, Novembris, Decembris a termino XIX, ubi cum termino XI conjungitur, & in hoc verſu numerum primæ literæ vocis cujusqve notabis.

cum, qvota vocis cujusqve litera initialis ſit in Alphabeto; totidem a fine menſium qvos recenſet incluſivè, dies ſint in Calendario, ad aureum XIX. etiam incluſivè, ubi cum aureo XI. conjungitur; ſingulæ voces ſingulis menſibus deſtinantur, prima vox Blanda primo menſi Julio, in qvo aurei memorati conjunguntur. Secunda Auguſto, tertia Septembri, & ſic conſeqventer, ſed minuſculi numeri Romani ſingulis vocibus ſupra ſcripti, idem qvod literæ vocum initiales clarius indicant. Sic primæ vocis *Blanda* litera initialis B. & numerus ſupra ſcriptus monſtrat, ab ultimo die Julii ad trigeſimum incluſivè eſſe duos dies, in qvo aureus XIX. cum aureo XI. conjungitur, vox dies ſive Deus, nihil enim refert, utra voce utaris, & numerus ſupra ſcriptus ab ultimo Auguſti ad diem illum, qvo aureus XIX. proximè poſt aureum XIX. collocatur, eſſe qvatuor dies, ut aureus XIX. vigeſimo octavo ſit adſcriptus; & ſic de cæteris. Apud Rymbeglam vox ultima, honeſtas, caret exponente ſupraſcripto, nec multum refert, utrum exponentes illi ſupraſcripti adſint an abſint, nam majoris tantum claritatis & commoditatis ergo ſunt adjecti. Vocabulum qvintum Materiale *fulltitvi*, ſibi ex arbitrio finxit Computiſta, cum vocabulum latinum qvod qvadraret reperire non poſſet, debuit autem eſſe qvadriſyllabum ab f. incipiens, habens tres priores longas, qvartam brevem, ſed poterat etiam adhiberi vox pentaſyllaba, dactylo & Trochæo conſtans, ſed miſer neutram invenire potuit, & hinc monſtrum vocabuli materialis, feſſus qværendo tandem invenit, præſtat ergo illum juvare & vocabulum latinum ei ſuppeditare, qvare venia Computiſtæ monſtro vocabuli *fulltitvi* ſuſtituo latinum hoc, *fundatoris*, ut verſus fiat talis: *Blanda dies donat, fama fundatoris honeſtas.*

12. §.

Her med er þad ſierlega greinanda, ad í fyrnefndum árgáng verdur Saltus lunæ, ſo ad þá fara ſaman hin þríu tungl yngre, ad ſkilia Junii, Julii, Auguſti, hvad er Julius veit harla vel, þvíad hann kiærir í ákafa þann ſkada ſem hann bydur í eirnrar nætur miſsir ſíns tungls, og þó alleins gagnar Auguſto harla lyted þeſsi afdráttur tungls Julii, þvíad hann er eigi ſvo rikur af dögunum, ad hann fái ſínu tungli aflád eina nótt til fillingar, og því ſnopa þeir bádir Junius uppá Julium, medann hann kveinkar og kvakar um ſín ſkada, og haſa þó ſvobuid aller ſamt, og því fari þeir í kofa urguþrióts Einſetumans og ſyte þar, enn hann ſtriuke veg ſinn í ſkinnſtakkinum.

13. §.

Af Saltu lunæ og kveinkan Julii og fátækt Auguſti ſtanda ſkrifud þeſsi vers:

(l) (28) *Anno poſtremo Cicli Decemnovennalis,*
Fit ſaltus lunæ qvod ſcit lunam Julius eſſe
Unam ſuam lunam qveritur non eſſe tricenam
Jam ſcicius ſolito fid prima qvod eſt qsy ſaltus.
Namqve extrema — valȝ iſta
Auguſto fu, namqve Dies I pauci
Qvia eſt vigeſima nona ſ. luna.

14. §.

(l) *Codex de Computo ex No. 624. ita:*
Anno poſtremo cicli decemnovenalis
Fit ſaltus lunæ qvod ſtit bn. Julius eſſe.
VII ſuam lunam qveritur non eſſe t'ſenam
Jam ſtitius ſolito ſit prima qvod eſt qvaſi ſaltus
Namqve ſub extremo ſubtractio non valet iſta
Auguſto fieri, ſunt namqve dies inn pauci
Qvia eſt viſeſſima nona $\overline{5}$ luna.

§. 12.

Præterea tanqvam ſingulare qvid eſt enarrandum, antememorato anno currente, ita contingere ſaltum lunæ, ut tres lunæ cavæ tum conjungantur, ſcil. Junia, Julia, & Auguſti, cujus rei Julius probè gnarus, jacturam noctis unius ſuæ lunationis vehementius conqveritur; Attamen hoc damnum lunæ Juliæ, Auguſto perparum prodeſt, cum dierum tam dives non ſit, ut ad lunationem ſuam ſupplendam noctem unam comparare poſſit, qvamobrem ambo Junius & Auguſtus, Julio dum jacturam ſuam plangit & conqveritur, paraſitantur, at omnes damnum irreparatum ſentiunt, ſecedant igitur in tugurium ſolitarium ſervi egeni, ibiqve lamententur: at ille (Julius) decedat viam ſuam in pallâ pellinâ.

§. 13.

Ob ſaltum lunæ, qverimoniam Julii & egeſtatem Auguſti ſcripti ſunt hi verſus:

Anno poſtremo Cycli Decemnovenalis
Fit ſaltus lunæ, qvod ſcit benè Julius eſſe
Septimam lunam qveritur non eſſe tricenam
Jam citius ſolito fit prima, qvod eſt qvaſi ſaltus
Namqve ſub extremo ſubtractio non valet iſtâ
Auguſto fieri, ſunt namqve dies una pauci.

§. 14.

(28) In ſcripſione verſus primi Rymbegla & Codex de Computo conſentiunt & qvidem verſum huncce rectè ſcribunt, niſi qvod pro Cicli ſcribendum erat Cycli. Verſus ſecundus in utroqve exemplari depravatus ita corrigitur: *Fit ſaltus lunæ qvod ſcit benè Julius eſſe;* collato verſu Rymbeglæ tertio cum Codicis tertio, cum luna Julia, a Januaria ordine ſeptima ſit, concludo ſcribendum eſſe: *Septimam*

14. §.

(m) (29) *Tertia ſexta qvaterna ſecundaqve terſia luna.* Þetta vers kennir hver ſá dagur ſkal vera ad tölunne í mánudum, ſem hlaupa ſkal um Juncturas.

(30) *Ternis Februji Nonis ad Feſta Mathi.*

Propter

(m) *Codex de Computo ex No.* 624. *ita:* Tria *&c.*
item: a Ternis Februi Nonis ad Feſta Mattheu *&c.*

---

nam lunam qveritur non eſſe tricenam. Qvartus verſus in utroqve exemplari corruptus, facta comparatione ita reſtituitur: *Jam citius ſolito fit prima, qvod eſt qvaſi ſaltus.* Qvintum verſum mancum, mutilum & corruptum Rymbegla, ſed Codex de Computo rectum habet. Sextum verſum in utroqve exemplari depravatum ſic reſtitui credo ut ſcribendum ſit: *Auguſto fieri, ſunt namqve dies una pauci.* In utroqve exemplari adjicitur ad ultimi verſus illuſtrationem: *Qvia eſt vigeſima nona*, ſcil. luna, nam *ſ.* in Rymbegla & $\overline{5}$ in Codice credo eſſe depravatum, ſcil. jam iſti verſus a corruptione vindicati facilem ac bonum fundunt ſenſum: nimirum anno poſtremo Cycli decennovennalis; h. e. anno Cycli lunaris decimo nono fit lunæ ſaltus, ſcil. in Julio, qvod ideo ſic eſſe, ſive accidere benè ſcit Julius per Proſopopeiam, & ideò qveritur ſeptimam lunam non eſſe tricenam, hoc eſt conqveritur lunam ſuam, a Januaria ordine ſeptimam, & qvæ per legem alternationis plenarum & cavarum, plena fieri debebat; una die per lunæ ſaltum amiſſâ, fieri cavam; cum dies trigeſimus Julii diſſimuletur, & omittatur, ut ad computum nihil faciens ex anno lunari expungatur, qvia ſeptimus Embolismus naturaliter & Aſtronomicè cavus, invitâ naturâ & Minervâ, Calendario fuit inſertus, jam citius ſolito fit prima, id eſt hoc anno Cycli decimo nono, luna Auguſti citius ſolito, h. e. priusqvam cæteris omnibus annis Cycli, naſcitur ſive prima fit, cum aureus XIX. a trigeſimo primo ad trigeſimum ob ſaltum aſcenderit, & hinc luna Auguſti, die trigeſima Julii putetur prima, cum alias ſemper trigeſimâ primâ, naſcens cenſeatur. Qvod eſt qvaſi ſaltus atqve hoc ſymtoma Calendarii ſimilitudinem ſive analogiam qvandam habet cum ſaltu propriè ſic dicto, tum qvia luna Julia, qvæ ſolet eſſe trigeſima, ſubito tranſit in primam Auguſti, tum etiam qvod Auguſti prima, qvæ ſecundam Calendarum Auguſti occupare ſolet, jam in Calendarum tertiam tranſilit. Porro verſus qvintus. Namqve ſub extremo ſubtractio non valet iſta, Auguſto fieri; ſunt namqve dies una pauci. His verbus rationem reddere vult, cur ſaltus lunæ non potuerit in Auguſto poni; & hinc dicit: Namqve ſub extremo Auguſto

ſive

§. 14.

Tertia, ſexta, qvaterna, ſecundaqve tertia luna.

Hic verſus docet qvotos menſium dies oporteat juncturas digitorum tranſilire.

Ternis Februji Nonis ad Feſta Mathiæ

Propter

ſive in fine lunationis Auguſti non poteſt fieri hæc ſubtractio ſive unius diei exemtio, ſcil. qvia dies Auguſti lunationis ſunt una pauci, h. e. una die paucio-res, cum, ut ulluſtrationis ergo verſibus adjiciat, qvod Auguſti luna ſit tantum vigeſima nona ſive cava, qvæ tamen plena ſive trigeſima eſſe deberet, ſiqvidem ſal-tus lunæ in Auguſto ponendus eſſet; ita ſanè mentem Authoris interpretari licet, ſed qvia haud ſatis eruditè ratio redditur, cur ſaltus non potuerit in Auguſtum transferri, tum qvod Auguſti luna cava ſit, tum qvia nihil ſuberat cauſæ, Au-guſtum potius qvam cæteros menſes a ſaltu excuſandi, fortaſſis alia mens Authori fuit: nimirum dixit Auguſti lunam citius ſolito fieri primam, h. e. tertio calen-das Auguſti, cenſeri primam & conſeqventer ipſis calendis tertiam, ut, cum au-reus XIX. in vetuſtiſſimis Calendariis non interpolatis, vigeſimo octavo Auguſti ſit adſcriptus, vigeſimo ſeptimo cava ſeu vigeſima nona, uti oportebat, evaderet. Nam, ſi ultima die Julii, Auguſti luna prima putaretur, vigeſimo ſeptimo, non niſi vigeſima octava fieret, & hinc ad cavitatem ſupplendam unus dies deeſſet, qvæ igitur eſt ratio, cur dicat in fine lunationis Auguſti, unius diei detractio-nem ab Auguſti lunatione non ſuccedere, cum ejus lunam oporteat eſſe cavam ſive vigeſimum nonam.

(29) *Tertia, ſexta, Qvaterna ſecundaqve tertia luna*
Febr. April. Junius. Auguſt. — Octo.

Hic verſus ad Computum digitalem, qvo Neomeniæ qværuntur, pertinet, hic loco prorſus alieno poſitus, cum rectius ſupra capite primo §. 4. fuiſſet inſertus, ſed declarat, qvotus menſium in qvibus ſaltus computiſticus accidit, dies, arti-culos digitorum transſiliat, ut ſinguli numeri ordinales verſus indicent, qvota dies menſis ſubſcripti articulum qvendam transſiliat. Ita primus numerus ordi-nalis: Tertia, ſignificat in Februario, tertium diem transſilire condylum ſub ungve auricularis in intermedium, ut in aureum XIX. incidere poſſit. Ordinalis: Sexta, denotat ſextam Aprilis diem transſilire junctura mediam pollicis in ra-dicem ejusdem, ut in aureum XVI. cadere poſſit, & ita cæteri.

(30) Scriptio Rymbeglæ præſtare videtur, ut ſcribendum ſit:

Propter Bisſextum duplica ſedes numerorum.

Þeſsi tvö vers hin ſidurſtu kenna ad tvöfallda ſkal allar tölur frá tertio Nonas Februarii og til Feſtum Matthiæ ſakir hlaupárs.

(m) (31) *Adam degebit.* Þetta vers kennir á hverium ſtaf inngeingur hver mánudur, ſkaltu þar merkia fyrſta ſtaf ur hverri ſamſtöfu.

15. §.

(n) (32) *Cir. bri. mar. ap. pilipph. Jun. Jul. pet. eg. remeg. om. p*

Þetta vers kennir á hverium meſſudegi inngeingur hver mánudur í Rymverſum.

16. §.

(m) *Codex de Compnto ex No.* 624. Ebdam degebat gō ſiſus a ſex.

(n) *Idem Codex.* Ci. bri. mar. appri. Pilip. Jun. Jul. Pet. Remig. om. p⁹

Ternis Februji Nonis ad Feſta Matbiæ
Propter Bisſextum duplica ſedes numerorum.

Sunt etiam hi verſus loco prorſus alieno poſiti, ſicuti ille prior & Cap. 1. §. 4. inſeri debuiſſent, una cum verſu: Luna locum duplicat bis inter Blasqve Mathiam, qvem verſum explicant & illuſtrant, cum anno biſexto in Februario indicent diſpoſitionem numerorum eſſe duplicandam a tertio Nonas Februarias inclusivè ad Mathiæ Feſtum etiam inclusivè ob cauſas & rationes ſupra expoſitas Cap. 1. §. 3. 4. qvas igitur hic repetere ſupervacaneum.

(31) *Adam degbord, gre, ſiſus afex.* In alio loco Codicis de Computo, in congerie qvadam verſuum ad computum ſpectantium corruptiſſimorum hoc inveni. Cum hic verſus computiſticus dicere debeat, qvænam litera hebdomadalis ſingulorum menſium calendis in Calendario ſit adſcripta; ſeqvitur ſingulo menſi ſingulam ſyllabam reſpondere, ita ut initialis litera ſyllabæ, illi ſit eadem, qvæ calendis menſis reſpondentis adſcripta. Conſeqventer pro Januario valet prima ſyllaba, ſive littera A in vocabulo Adam, qvod rectius qvam Ebdam, qvia calendis Januariis appoſita eſt litera A. Secunda ſyllaba Dam, pro Februario, cujus initialis D calendis Februariis adſcripta. Tertia ſyllaba verſus ſed prima vocabuli materialis Degebit, eſt pro Martio, cujus initialis D calendis ejus adſcripta. Qvarta verſus at ſecunda vocis ejusdem pro Aprili, cum a G incipiat. Qvinta verſus at tertia vocis ejusdem pro Junio, cujus calendis adſcripta litera b, & huc

usqve

Propter Biſextum duplica ſedes numerorum.

Hi duo verſus ultimi docent, duplicandos eſſe omnes numeros aureos a tertia Nonas Februarias usqve ad Feſtum Matthiæ propter annum biſextilem. Adam degebit. *Hic verſus docet, a qvanam litera menſis qvilibet incipiat, in qvo literam initialem ſyllabæ cujusqve notabis.*

§. 15.

Cir. Bri. Mar. Ap. Philipp. Jun. Jul. Pet. Æg. Remig. om. Phi.

Hic verſus computiſticus docet, qvænam Feſta ſingulorum menſium calendas occupent.

usqve pars verſus qvam habet Rymbegla, Adam degebit; ſive degebat, vel etiam degebord, nihil enim refert, qvodnam e tribus eligas, cum omnia materialiter ſpectentur, at ſyllabæ tantum a certis literis incipere debeant. Jam pro ſeptem menſibus reliqvis ſeptem ſyllabæ deſunt Rymbeglæ, qvarum qvinqve uno loco ita ſcribit Codex de Computo: gº ſifus a ſex, ſed alio loco ita, gre, fas adipex, cum igitur litera ſexti menſis Junii, debeat eſſe E, qvæ ſuis calendis appoſita, & ſeptimi menſis Julii G, a qva litera in Calendario incipit, collatis ſcriptionibus gº & gre, concludo ſcribendum eſſe egro. Octavus menſis Auguſtus calendis ſuis adſcriptam habet literam C. Nonus September literam F; qvare prior ſcriptio, ſifus, depravata, poſterior, fas, manca, & ſcribendum: cifus vel cifas. Decimus menſis October ſuis calendis appoſitam habet literam A; undecimus November literam D; duodecimus December, F, igitur vocabulum, afex, mancum, adipex, depravatum, at ſcribendum adifex, prima ſyllaba pro Octobri, ſecunda pro Novembri, tertia pro Decembri valente. Hinc totus verſus: *Adam degebat Egro Cifus Adifex.*

(32) Cum hi verſus doceant qvænam Feſta in calendas menſium ſingulorum incidant, ſyllaba Cir. ſive Ci., ut habet Codex de Computo, denotet circumciſio, h. e. Feſtum Circumciſionis, qvod calendis Januariis adhæret; Bri., ſyllaba ſecunda valet pro ſecundo menſe Februario, & denotat Feſtum Brigidæ virginis, fixum in calendis Februariis. Calendis Martiis & Aprilibus nulla Feſta tribuit Dominus Computiſta, & hinc ipſas menſium ſyllabas initiales, loco Feſtorum verſui inſeruit, licet in Ephemeride Bedæ & Calendario Gregoriano reformato

ſive

16. §.

(o) (33) *Cir. gᵉ jo. ſil. tens. a. b. Stephi. jhm. natum. Dat. c. joan. bne qᵒq, marc. jacob. aſſumtam Dominam Steph. D. Pue. con. brigi. chat. CX. omnes. ce. nicho. magn. jo. E. vigi. pur. pe. to lav. bar. crv. cle. Math. auda. thomam pu. F. Epipha. math. jo cum. na. Dominam. micha. Thomam. G. colit. agnier. ave. bap. ſun. o. ſi. Marth. thola. dum. me.*

Þeſsi fyrerfarandi vers ſkyra á hverium ſtaf hver heilagur meſſudagur ſtendur, og um alla XII mánudi, og enn áfram &c.

17. §.

(o) *Codex de Computo ex No. 624. ita ſcribit:* Cir. gᵉ jo. ſil. tenet. a. b. Stephi. lm natum, dat. c. Johm. bene qvoqve. mart. Jacob. aſſumtm dinam. Steph. d. Puc. Conbarigi. Cat. Crux. dis. Cc. nito. mag. jo. e. vigi. pur. pe. tho. lau. bar. cv cle. mat. and. a. thomam. Fr. ephipa. mat. jo. enn. na. dominam. micha. thomam. G. colit. agmen. ave. bap. ſim. o. ſi. mart. tolo. dum. me.

ſive Almanak, calendis Martiis adfixum ſit Feſtum Donati Albini martyris, & calendis Aprilibus apud Bedam Qvintiani martyris, at in Almanak, Hugonis cujusdam Sancti. Qvinta vox in utroqve exemplari pravè ſcripta, denotat Feſtum Philippi & Jacobi Apoſtolorum, calendis Majis adfixum. Calendas Junias & Julias relinqvit omni Feſto vacuas, & proinde ſyllabas initiales ipſorum menſium loco Feſtorum ponit, cum tamen illis in Almanak tribuatur Feſtum Nicodemi, in Epheneride Bedæ Nicomedis martyris, his Theobaldi. Octava ſyllaba Pet. valet pro octavo menſe Auguſto, & denotat Feſtum Petri Apoſtoli in vincula conjecti, occupare calendas Auguſti. Nona ſyllaba Eg. qvam perperam omittit Codex de Computo, rectius ſcribitur Æg., nono menſi Septembri deputata, innuit Feſtum Ægidii calendas Septembris occupare. Decima ſyllaba remeg. ſive rectius Remig., menſi decimo Octobri dicata, ſignificat Feſtum Remigii Epiſcopi calendas Octobris occupare. Undecima ſyilaba om. pro undecimo menſe Novembri, innuit vocabulum, omnium, cujus initialis ſyllaba, & conſeqventer Feſtum omnium Sanctorum in calendis Novembribus eſſe fixum. Pro menſe duodecimo ſive ultimo Decembri habet Rymbegla pᵒ, at Codex de Computo

§. 16.

Hi antecedentes verſus declarant, qvænam littera cuivis Feſto per omnes duodecim menſes ſit appoſita &c.

Z 3 §. 17.

puto p⁹, qvo innuitur Feſtum Sancti cujusdam, cui nomen a litera P incipiens, cadere in calendas Decembris, qvibus in Almanak adſcriptus eſt Arnoldus qvidam, ſed cujus nomen Computiſta metri gratia vitâſſe videtur. Sed in Martyrologio Bedæ calendis Decembribus tribuit Sanctum qvendam nomine Philominum, cujus fortaſſe nomen litera P innuitur. Hic itaqve verſus computiſticus caſtigatius ſcribitur hoc modo: *Cir. Bri. Mar. Ap. Philipp. Jun. Jul. Pet. Æg. Remig. om. Phi.*

(33) 1) Hi verſus indicant Feſta potiſſimum Sanctorum, ita ut ſinguli contineant feſta aliqvot eidem litteræ hebdomadali in Calendario adſcripta, ſive in eos menſis dies incidentia, qvibus aliqva ſeptem literarum hebdomadalium eſt appoſita. Pro numero ſeptem literarum hebdomadalium, hi verſus ſeptem eſſe qvidem deberent, ſed duæ primæ literæ a. & b. combinantur in unum verſum, qvi ſic ſonat ſecundum Rymbeglam, ſit honor auribus: *Cir. ge job. Sil. tens, a. b. Stephi. jbm. natum;* ſed Codex ita: *Cir. ge jo. fil. tenet a. b. Stephi. im natum*, qvæ ſcriptio priore paullo melior, ſed utrqve ni fallor valdè corrupta. Syllaba *Cir.* denotat Feſtum Circumciſionis, ut ante, calendis Januariis adfixum, cui litera hebdomadalis A adſcripta. Scriptio *ge* vel denotat Gregorii Feſtum duodecimo Martii affixum, vel etiam Georgii qvod vigeſimo tertio Aprilis adhæret, nam utriqve diei in Calendario adſcripta eſt hebdomadalis A, vel deniqve Germani cujusdam ſancti, cujus feſtum trigeſimo Julii, cui etiam adſcripta litera A, adhæret. Sed cum ex modo ligaturæ conſonans aliqva præcedens omiſſa videatur, veroſimilius Feſtum Gregorii ſignificatur. *Job.* videtur denotare Johannem & conſeqventer Feſtum concepti Johannis fixum in vigeſimo qvarto Septembris; qvanqvam etiam ſecundum Codicis ſcriptionem *jo.* Joſephum denotare poſſit, cujus Feſtum hæret in decima nona Martii, nam utriqve Feſto in Calendario adſcripta eſt litera hebdomadalis A. Sed cum Johannes Baptiſta, ſancto illi qvicunqve fuerit Joſepho, certè præſtet, illius potius qvam hujus rationem Computiſtam & Verſificatorem habuiſſe, veroſimile videtur. *Sil.* rectius credo ſcribi *Syl.* & hac ſyllabâ, Feſtum Sylveſtris Papæ fixum in ultimo Decembris, indigitari, cui adſcripta hebdomadalis A. Hæc igitur feſta hactenus hoc verſu recenſita tenent literam A, h. e. ut hactenus declaravi, illis menſium diebus qvibus adhærent, appoſita eſt litera hebdomadalis A.

2) Qvia

2) Qvia inter Feſta Sanctorum nullum invenitur Stephani cujusdam pertinens ad literam b. & Johannis Baptiſtæ nativitas ad literam G. vigilia ad f. decollatio ad C. Johannis Apoſtoli ante portam latinam ad G. Paſſio ejusdem ad d. pertineat, collatis ſcriptionibus Codicis & Rymbeglæ, locum hunc valdè corruptum exiſtimo, & ſcribendum eſſe. b. Jeſum Chriſtum natum, ut Feſtum nativitatis Chriſti denotetur, in vigeſimo qvinto Decembris fixum, cui in Calendario adſcripta litera B. Hic itaqve verſus primus ita caſtigatius ſcribitur: *Cir. Gre. Jo. Syl. tenet a. b. Jeſum Chriſtum natum.*

3) Secundum verſum pro litera C. ita ſcribit Rymbegla: *Dar. C. Joan. bne qoq, marc. Jacob. aſſumtam Dominam. Steph.;* ſed Codex ita: *dar. c. John. bene qvoqve mart. Jacob. aſſumptm dinam. Steph.* In hoc verſu *Joan.* vel *John.* denotat Feſtum Johannis Baptiſtæ decollationis, fixum in vigeſima nona Auguſti; *bene* denotat Feſtum Benedicti Abbatis, fixum in vigeſimo primo Martii; *Marc.* Feſtum Marci Evangeliſtæ, fixum in vigeſimo qvinto Aprilis; *Jacob.* Feſtum Jacobi Apoſtoli, fixum in vigeſimo qvinto Julii; *aſſumtam Dominam* innuit Feſtum aſcenſionis Sanctæ Mariæ adhærens decimo qvinto Auguſti; *Steph.* ſignificatum Feſtum Paſſionis ſancti Stephani, adhærens vigeſimo ſexto Decembris: his omnibus Feſtis in Calendario adſcripta eſt litera C. Hic autem verſus caſtigatus ſcribitur hoc modo: *Dar. C. Johan. Bene. Marc. Jacob. aſſumtam Dominam Steph.*

4) Tertius verſus juxta Rymbeglam ita ſonat: *D. pue. con. brigi. cbne. CX. omnes. ce. nicbo. Magn. jo.;* at ſecundum Codicem de Computo ita: *d. Pue. conbarigi. car. crux. dis. ce. nitò. mag. jo.* Continet hic verſus decem Feſta Sanctorum ad literam D. pertinentia, qvorum primum *Pue.* denotat Feſtum eductionis pueri Jeſu ex Ægypto, fixum in undecimo Januarii, qvia puerorum innocentium feſtum eſſe neqvit, cùm ad literam E. pertineat. Secundum *Con.* innuit Feſtum converſionis ſancti Pauli, fixum in vigeſima qvinta Januarii. Tertium *bri.*; ut habet Rymbegla, nam ſcriptio Codicis *conbarigi* eſt depravata, ita ut duæ ſyllabæ *ron.* & *brigi.* corruptè in vocabulum unum coaluerint; ſignificat Feſtum virginis Brigidæ, fixum in calendis Februarii. Qvartum Feſtum ſignificat ſyllaba *cbne.* vel *cnr.*, qva Feſtum Petri Cathedrale innuitur, fixum in vigeſima ſecunda Februarii. Qvintum Feſtum innuit vox *crux*, qvod eſt Feſtum ſanctæ crucis inventæ, fixum in tertio Maii. Sextum Feſtum innuit vox *omnis*, ſcil. Feſtum omnium Sanctorum, fixum in calendis Novembris. Septimum Feſtum innuit ſyllaba *Ce.*, qvod eſt Cecîliæ virginis & martyris, fixum in vigeſimo ſecundo Novembris. Octavum Feſtum ſignificat vox *Nicbo.*, qvod eſt Nicolai Epiſcopi & Confeſſoris, fixum in ſexto Decembris. Nonum Feſtum ſignificat vox *mag.* vel *magn.*, qvod eſt Magni Confeſſoris, affixum ſexto Septembris.

Deni-

Deniqve Feſtum decimum innuit ſyllaba *Jo.*, qvod eſt Paſſionis Johannis Evangeliſtæ, fixum in vigeſima ſeptima Decembris. His omnibus Feſtis in Calendario litera hebdomadalis d. eſt adſcripta. Ergo hic verſus caſtigatus ita ſcribitur: *D. Pue. Con. Brigi. Cat. Crux. omnes. Ce. Nico. Magn. Jo.*

5) Qvartum verſum ita ſcribit Rymbegla: *e. vigi. pur. pe. to. lav. bar. crv. cle. matb. aud. a. thomam;* ſed Codex de Computo: *e. vigi. pur. pe. tho. lau. bar. cv cle. mat. aud. a. thomam.* Continet hic verſus Feſta Sanctorum ad literam E. pertinentia. Prima vox *vigi.* videtur denotare vigiliam ſancti Laurentii martyris, cujus Feſtum paſſionis fixum in decimo Auguſti, cui adſcripta litera E, ſed antecedenti vigiliæ littera d, ergo vigiliam antecedentem pro inſeqventi Feſto poſuit vel etiam utrumqve innuit. Secunda ſyllaba *pur.* denotat Feſtum Purificationis Mariæ, fixum in ſecundo Februarii. Tertia ſyllaba *Pe.* denotat Feſtum paſſionis Petri & Pauli Apoſtolorum, fixum in vigeſima nona Junii, cum nomina Petri Pauliqve eidem diei in Calendario ſint adſcripta, & utriusqve paſſio in eandem illam diem incidat. Rymbegla ſyllabas *pe. to.* conjungit, ſed Codex disjungit & ſcribit *Pe. tho.;* ſed nullum nomen ſancti cujusdam invenio, cui adſcripta ſit litera E; niſi Thomæ Apoſtoli, qvod in fine hujus verſus ponitur, cujus feſtum adhæret vigeſimo primo Decembris. Locum igitur in utroqve Exemplari corruptum concludo & ſcribendum eſſe *Pe. Pa.*, ut nomen Pauli cum Petri nomine ſimul innuatur. Qvinta ſyllaba *Lav.* vel *Lau.*, rectius ſcribenda videtur *La.*, ut innuatur Feſtum Labæ virginis, fixum in vigeſimo octavo Septembris, cum apud Bedam nec in Ephemeride, nec in Martyrologio aliud nomen inveniam, & Feſtum Laurentii jam ſupra in verſu qvarto voce *vigi.* ſignificatum ſit. Sexta ſyllaba *Bar.* denotat Feſtum Bartholomæi martyris, fixum in vigeſimo qvarto Auguſti. Septima vox, ſeu ſcripſio *crv.* vel *cv* inſinuat crux, & conſeqventer Feſtum exaltatæ crucis, fixum in decima qvarta Septembris. Octava ſyllaba *Cle.* innuit nomen Clementis Papæ, cujus Feſtum fixum in vigeſima tertia Novembris. Nona ſyllaba *Matb.* ſignificat Feſtum nativitatis ſancti Matthæi Apoſtoli, fixum in vigeſimo primo Septembris. Decima *Aud. a.* uti ſcribunt Exemplaria, ſed rectus *andra*, qvo innuitur Feſtum Andreæ Apoſtoli, fixum in trigeſimo Novembris. Undecima vox *Thomam* manifeſtò ſignificat Feſtum Thomæ Apoſtoli, fixum in vigeſimo primo Decembris. Duodecima ſyllaba *pu.* denotat Feſtum puerorum innocentium, fixum in vigeſimo octavo Decembris. His omnibus feſtis in Calendario eſt adſcripta hebdomadalis litera E. Verſus autem caſtigatus hoc modo ſcribitur: *E. Vigi. Pur. Pe. Pa. La. Bar. Crux Cle. Mat. Andra. Thomam. Pu.*

6) Qvintum verſum ita ſcribit Rymbegla: *F. Epipha. matb. jo. cum. na. dominam. micha. thomam;* ſed Codex: *Fr. epbipa. mat. jo. eun. na. dominam. micha. tho-*

17. §.

(p) (34) *Addita. didoqve deflere gradusa biferum, edissam.*
Gofforn cadit. fundass. aplorus. dendrosa fundit
Et post Nonas oct. jda semper.

Þessi fyrerfarande vers kenna, á hverium staf inngeingur hver mánudur, og hversu marga Nonas daga og ei sídur Calendas daga

(p) *Codex de Computo ex No. 624. ita:*
Abdita, dido. qve. deffleę gradusa. biforum. edissara;
Gofformus, raditis funda, aflerus dendusco funditur
Et post Nonas octida semper.

---

thomam. Hic versus continet Festa fixa ad literam F. pertinentia. Prima vox *Epipha.*, rectè scripta satis manifestè significat Festum Epiphaniæ, fixum in sexto Januarii. Secunda vox *Math.* innuit Festum Matthiæ Apostoli, fixum in vigesimo qvarto Februarii. Tertia syllaba *jo.* videtur innuere vigiliam sancti Johannis Baptistæ, fixam in vigesimo tertio Junii. Particula *cum.* apud Rymbeglam, & *enn.* apud Codicem utraqve depravata, & ni fallor scribendum *Con.*, qva syllaba denotatur *Conceptio*, hoc est Festum Conceptionis Mariæ virginis, fixum in octava Decembris. Vox qvinta & sexta simul sumtæ *na. Dominam*, hoc est natam Dominam, significant Festum Nativitatis virginis Mariæ, fixum in octava Septembris. Septima vox *Micha.* indicat Festum Michaëlis, fixum in vigesima nona Septembris. Ultima vox *Thomàm*, satis clarè indicare videtur Festum Sancti cujusdam, cui nomen Thoma, sed Apostoli Thomæ Festum jam præcessit in versu antecedenti, nec aliud Festum Apostolo Thomæ tributum in Bedæ Ephemeride comperio nisi vigiliam, cui adscripta litera D. Ergo Computista sanctum qvendam alium nomine Thomam hoc versu indigitare voluit, cujus Festum in aliqvo die fixum sit, cui adscripta hebdomadalis F. Cum omnia festa hoc versu recensita literam hanc adscriptam habere debeant, qvi castigatus hoc modo scribitur: *F. Epipha. Math. Jo. Con. na. Dominam. Micha. Thomam.*

7) Sextum versum ita scribit Rymbegla: *G. colit. agnier ave. bap. sun. o. si. marth. thola. dum. me.;* sed Codex de Computo ita: *G. colit. agmen ave. bapsim. o. si. mart. tolo. dum. me.* Hic versus continet Festa ad literam G. pertinentia. Prima vox *agnier*, vel *agmen* corrupta, pro qva scribendum Agnes, cujus sanctæ virginis Festum adhæret vigesimæ primæ Januarii. Secundum vox *ave.* videtur innuere

§. 17.

Hi verſus antecedentes declarant a qvanam litera ſinguli menſes ineant, & qvot dies Nonas & Calendas habeant, & ad men-

innuere nomen ſancti cujusdam ſic incipiens, qvod nullum apud Bedam in Ephemeride vel in Almanak invenio, unde corruptum hunc locum ſuſpicor, & ſcribendum *A. di.*, ut ſignificetur Apoſtolorum diviſio; vel etiam *Ama.*, ut innuatur Amalia, vel deniqve *Adri.*, ut inſinuet Adrianus. Cum hæc omnia Feſta in Calendario literam G. adpoſitam habeant. Sed horum trium ob dignitatem eligendum videtur primum fixum in decima qvinta Julii. In verſu Rymbeglæ ſcriptio *bap. ſun. o.*, & Codicis *bap. ſim. o.*, utraqve corrupta, pro qva ſcribendum *Baptizo*, qvæ vox indicat Feſtum nativitatis Johannis Baptiſtæ, fixum in vigeſimo qvarto Junii; nam vocalem *o*, qvam ab antecedenti & conſeqventi ſeparant, cum antecedentibus conjungendam credo; *ſi.* denotat Feſtum Apoſtolorum Simonis & Judæ, fixum in vigeſimo octavo Octobris. *Mart.* denotat Feſtum Martini Turonenſis Epiſcopi, fixum in undecima Novembris. *Thola* vel *tolo*, depravata vox, pro qva ſcribendum Thala, qvo nomine ſignificatur Feſtum ſancti vel ſanctæ cujusdam, fixum in undecima Martii. Duas ultimas ſyllabas *dum. me.* depravatas conjicio, cum ſanctos illos, qvorum nomina *Sic.* incipiant, non inveniam, & ſimul ad literam G. pertineant; qvare ſcribendum ſuſpicor: *Dom. Ma.*, qvod innuit dominam Mariam, cujus Feſtum Annunciationis adhæret vigeſimo qvinto Martii. Hæc omnia Feſta literam G. ſibi adſcriptam habent; verſus autem caſtigatus ſcribitur hoc modo: *G. Colit. Agnes. A. di. Baptizo. Si. Mart. Thala. Dom. Ma.*

(34) Singula iſta vocabula, pro duodenario menſium numero, duodecim, qvoniam ficta ſunt & materialiter ſpectanda, in qvibus depravata videntur, pro arbitrio ita ut ſcopo ſatisfiat, immutare licet. Videtur autem ex Authoris explicatione, omnes triſyllabas eſſe oportere, ita qvidem ut litera vocis initialis, ſit hebdomadalis calendis menſis ſibi reſpondentis in Calendario appoſita, ad initialemqve ſecundæ ſyllabæ, qvota numeratur maxima Nonarum menſis ejusdem, totidem loca in Alphabeto putentur; & qvota maxima Calendarum, totidem ad ipſam incluſivè literæ numerentur, tamen neceſſarium non eſt hæc vocabula eſſe triſyllaba, cum biſyllaba etiam ſatisfaciant, aſſumta pro tertia ſyllaba conſonante finali poſterioris. Codex, pro *Addita* ſcribit *Abdita*, qvod indifferens, cum ſecunda litera primæ ſyllabæ conſideranda non veniat: pro *didoqve* ſcribit ſeparatim *dido, qve*, ſed male: pro *deſſlere*, *deſſlet*, etiam malè: *biſorum* pro *biſerum*, qvod in-

 diffe-

daga hver mánudur hefur; ſkaltu merkia fyrſtu ſamſtöfu hvers ords til inngángs mánadarens, enn adra ſamſtöfu til Nonas daga, pridiu til Calendis daga; pad er ad ſkilia, ad ſvo marger ſkulu Nonas dagar og Calendas dagar hvers og eins mánadar, ſem ſá ſtafur er ad tölu í ſtafrofi ſem fyrſtur er í annari ſamſtöfu og pridiu ſamſtöfu hvers ords, enn Idus dagur eru jafnan óbrigder í ſinne tölu VIII.

18. §.

---

differens: pro *ediſſam*, *ediſſara*, ſed melius ſcribitur ediſſam, cum ſuperflua ſit qvarta ſyllaba, & litera *m* in ſyllabam *ra* per depravationem abiiſſe videatur: pro *Goſſorn* ſcribit *Goſſormus*, ſed utraqve ſcriptio corrupta ſcopo minimè ſatisfacit, & ut ſatisfaciat, ſcribendum *Goforus:* pro *cadit*, *raditis*, ſed malè, cum ſcribendum ſit *caditis*, ſed biſyllabum, *cadit*, etiam ſatisfacit, conſonante finali *r*, pro tertia ſyllaba, *tis*, adhibita: pro *fundaſſ.*, habet *funda*, utraqve ſcriptio depravata, & ad ſatis faciendum ſcopo, ſcribendum *fudas* vel etiam *fudaſe:* pro *aplorus* habet *aſterus*, qvod rectius: pro *dendroſa*, *denduſco*, hæc vocabula ſunt æqvivalentia, nam utrumqve ſcopo ſatisfacit: pro *fundis*, *funditur*, utraqve ſcriptio depravata ſcopo non ſatisfacit, ſed ut ſatisfaciat, ſcribendum, *fudit* vel *fuda*. Jam collatis & caſtigatis hiſce vocabulis: primum *Addiſa*, vel *abdita* valet pro menſe primo Januario, cujus calendis literam hebdomadalem A adſcriptam indicat litera initialis vocis ſive primæ ſyllabæ littera prior; ſecundæ ſyllabæ litera initales d. in ordine Alphabeti qvarta, innuit in Januario qvatuor dies Nonarum numerari, nam qvarta Nonarum eſt ſecunda Januarii; tertiæ ſyllabæ litera initialis t. oſtendit in Januario numerum Calendarum Februariarum aſcendere ad novemdecim incluſivè, cum litera t. in Alphabeto occupet locum decimum nonum, primum itaqve vocabulum pro Januario in gratium lectoris ita ſcribo *Addiſa*. Secunda vox, *didoqve*, valet pro ſecundo menſe Februario, cujus primæ ſyllabæ caput d. dicit literam d. calendis Februariis in Calendario adſcriptam; ſecundæ ſyllabæ *do*, caput etiamnum d. qvia qvartum in Alphabeto locum obtinet, oſtendit in Februario Nonas ad qvaternarium aſcendere, cum Nonarum qvarta ſit Februarii ſecunda; caput tertiæ ſyllabæ q. in ordine Alphabetico decima ſexta; ſignificat in Februario putari ſedecim dies Calendarum Martiarum, & ita qvidem ſe res habet omni anno communi, ſed cum anno biſexto Februarius ſit dierum viginti noveni, una dies intercalaris addita literam q. falſam & exceptionem a regula facit, cum litera proximè ſeqvens r. tunc valeat, & anno biſextili pro Februario

vox:

menſium introitus ſingularum vocum ſyllabas primas, ſecundas ad Nonarum, tertias ad Calendarum dies notabis; ſcil. ſingulorum menſium dies Nonarum & Calendarum totidem ſunto, qvotum in Alphabeto occupat locum litera initialis ſyllabæ ſecundæ ac tertiæ vocis cujusqve, dies vero Iduum conſtanter manent numero octo.

vox: *didore*, ſed tamen huic exceptioni Author non proſpexit, at in regula generali acqvievit, vocem iſtam materialem pro Februario ita ſcribo *didoqve*$^{4\ 16}$, numero Nonarum & Calendarum ſupra ſignato. Tertium vocabulum *deſſere* habens initialem literam d. indicat calendis tertii menſis Martii adſcriptam eſſe hebdomadalem d.; ſecundæ ſyllabæ *ſſe*, initialis f. inſinuat in Martio numerari dies Nonarum ſex, cum ſexta Nonas ſit Martii ſecunda; tertiæ ſyllabæ initialis r. oſtendit in Martio putari calendas Aprilis ſeptemdecim, cum in ordine literarum Alphabetico decima ſeptima ſit, hoc itaqve vocabulum pro Martio, numeris ad apices conſonantium ſignificantium poſitis, ita ſcribo: *deſſere*$^{6\ 17}$. Qvarta vox materialis *graduſa*, pertinet ad qvartum menſem Aprilem, cujus caput g. indicat Aprilem in Calendario a litera g. inire; caput ſecundæ ſyllabæ d. in ordine Alphabetico qvarta, dicit in Aprili qvatuor dies Nonarum numerari, cum qvarta Nonarum Aprilium ſit Aprilis ſecunda; tertiæ ſyllabæ caput ſ. in ordine literarum decima octava, oſtendit in Aprili in Calendario Romano putari dies octodecim Calendarum Majarum, hæc itaqve vox materialis pro Aprili ita ſignatur: *graduſa*$^{4\ 18}$. Jam vero ex horum qvatuor vocabulorum explicatione & analyſi, ſatis ni fallor intelligit lector qvomodo cætera ſint intelligenda & reſolvenda. Verſus autem integros, cum numeris apicibus conſonantium ſignificativorum appoſitis & menſibus in gratiam lectoris ſubſcriptis hic appono:

Addita$^{4\ 19}$	*Didoqve*$^{4\ 16}$	*deſſere*$^{4\ 17}$	*graduſa*$^{4\ 18}$	*Biſerum*$^{6\ 17}$
Jan.	Febr.	Mart.	April.	Maj.
Ediſſam$^{4\ 18}$	*Goforus*$^{6\ 17}$	*Cadis*$^{4\ 19}$	*Fudas*$^{4\ 18}$	*Aſterus*$^{6\ 17}$
Jun.	Jul.	Aug.	Sept.	Oct.
Dandroſa$^{4\ 18}$	*Fudis*$^{4\ 19}$	*& poſt Nonas oct. ida ſemper.*		
Nov.	Dec.			

Qvid ſit: poſt Nonas oct. ida ſemper, ſatis clarum arbitror, cum dicere velit in omni menſe poſt Nonas numerari more Romano octo dies Iduum, qvemadmodum ipſe hunc verſum illuſtrat, cum dicat in fine (§. 17.) dies Iduum manere conſtanter numero octo.

18. §.

Enn medur því at eingi mánudur hefur ſína Calendis daga (35), heldur gripur hver frá ödrum; þá eru þar enn vers til ſett, þau ſkira á hverri ſamſtöfu Calendas dagar byriaſt í Rymverſum í hverium mánudi.

(q) *Nod. fe. ja. ſed. no. dep. doc. ti. dep. indeq, bas. doc. Svit. dep. ev. nod. cev. doc. inn. dep. doc. tiq, ni. nod.*

Nod. eru XIX, *ſed.* XVI, *dep.* XVII, *doc.* XVIII, ſo ſem novemdecim, ſedecim, ſeptemdecim, octodecim.

19. §.

(q) *Codex de Computo ex No. 624. ita:*

Nod. fe. na. ſed. no. dep. doc. ti. dep. indeq, bas. Doc.
Svo. at. dep. enn. nod. tro. doc. inn. dep. doc. tiqve. ni. nod.

---

(35) Notum ſatis vel etiam pueris, menſem qvemlibet ſuas calendas habere. Sed ad diem menſis qvota ſit determinandam, unus alteri ſurripit, hoc eſt antecedens qvilibet utitur calendis menſis ſe immediatè ſeqventis; December autem calendis Januariis. Qvot vero Calendarum dies in Calendario Romano ſingulis competant, his verſibus computiſticis indigitatur; declarant autem hi verſus a qvanam ſyllaba numerica, vel etiam prima nominis ſancti cujusdam adſcripti, in ſingulo menſe dies Calendarum procedant; retro ad calendas menſis inſeqventis putando. Hæ ſyllabæ numericæ ſunt: *nod. ſed. dep. doc.*, qvæ, ut ipſa explicat Rymbegla, ſunt novemdecim, ſedecim, ſeptemdecim, octodecim; qvia totidem Calendarum dies in omni menſe numerantur. Duæ primæ ſyllabæ *nod. fe.* referuntur ad menſem primum Januarium, & indicant dies Calendarum novemdecim putari, qvarum primæ, hoc eſt decimæ nonæ, ſive decimæ qvartæ diei menſis Januarii adſcriptum ſit Feſtum Felicis, cujus nomen a ſyllaba *Fe.* incipit. Duæ ſecundæ ſyllabæ *ja. ſed.*, ut habet Rymbegla, vel *na. ſed.*, ut Codex, pertinent ad ſecundum menſem Februarium, & innuunt in Februario putari calendas ſedecim, ſyllaba *ja.* ſive *na.* utraqve corrupta, pro qva ſcribendum *Va.*, prima Nominis Valentini, qvod decimæ ſextæ Calendarum adſcriptum. Tertiæ ſyllabæ *no. dep.*, ad menſem tertium Martium pertinere videntur, & qvidem, qvod poſteriorem attinet, ad Martium ſpectare certum eſt, cujus ſeptemdecim calendas numerari oſtendit; prior autem ſyllaba *no.* prorſus depravata videtur, cum nullum ſancti cujusdam nomen ab N. & vocali qvodam incipiens, & decimæ ſeptimæ Calendarum

§. 18.

Verum, qvoniam nullus menſis proprias habet dies Calendarum; ſed unus alteri furripit, rurſus verſus computiſtici deſtinati ſunt ad declarandum a qvanam ſyllaba qvovis menſe dies Calendarum ineant.

Nod. Fe. ja. ſed. Va. dep. doc. Ti. dep. indeqve bas. doc.

Sus. dep. Ev. nod. Cyp. doc. Nin. dep. doc. Theqve Ni. nod. Nod. *ſignificat XIX*, ſed. *XVI*, dep. *XVII*, doc. *XVIII*, *h. e. novemdecim, ſedecim, ſeptemdecim, octodecim.*

rum Martii adſcriptum invenium, in Ephemeride Bedæ & verſibus Martyrologis invenio nomen Cyriaci cujusdam ſancti martyris, qvi decimo ſeptimo Calendarum Aprilium Martyrio obiit. Cujus igitur nominis prima ſyllaba *Cy.*, ſyllabæ *no.* ſubſtituenda videtur, ut pro *no. dep.* legendum ſit *Cy. dep.*; niſi fortaſſis Dominus Computiſta & verſuum Author, tres ſyllabas primas *nod. Fe. ja.* ad Januarium referre voluerit, ut tertia ſyllaba *ja.* ſit prima nominis Januarii vel etiam ſecunda nominis Felicis, ut pro *nod. fe. ja.* ſcribendum ſit *nod. feli.*, qvare pro ſyllaba *no.*, ad Februarium pertinente, ſcribendum *va.*, prima nominis Valentini. Qvartæ ſyllabæ *doc. ti.* ad Aprilem menſem qvartum pertinent, qvarum priore ſignificatur octodecim in Aprili dies Calendarum Majarum numerari, poſteriore innuitur nomen Tiburtii octodecimæ Calendarum adſcriptum. Syllaba *dep.* indicat ſeptemdecim in Majo numerari calendas Junias; *bas. doc.* referuntur ad ſextum menſem Junium, qvarum poſterior *doc.* innuit octodecim in Junio calendas Julias putari, ſed prior ſyllaba *bas.* ficta videtur, niſi Baſilidis nomen indigitet, non qvod octavæ decimæ Calendarum adſcriptum, ſed vicinum in Calendario ſit, utpote ſecundo Iduum appoſitum. Sic fuit primum Hexametrum ſeqvitur alterum, qvod ſic incipit: *ſvit. dep.*, vel etiam ut habet Codex *ſvo. ar. dep.*, prior ſcriptio paulo melior videtur, ſed pro *ſvit.* ſcribendum eſt *ſus*, qvo innuitur nomen Suſannæ decimæ ſeptimæ Calendarum adſcriptum; *dep.* autem denotat ſeptemdecim in Julio calendas Auguſti putari. Seqvuntur ſyllabæ *Ev. nod*, vel, uti Codex habet *enn. nod.*, qvarum poſterior *nod.* dicit in Auguſto novemdecim calendas Septembris putari; prior autem *Ev.* indicat nomen Euſebii decimæ nonæ Calendarum appoſitum. *Cev. doc.* ad Septembrem pertinent, qvarum poſterior oſtendit octodecim calendas Octobris in Septembri putari; prior

ſyllaba

19. §.

(r) (36) *Annus erat decimus ſolis lunæ ſecundus*
Fuit Dominus de ſacra virgine natus
B. litera Dominicalis, G. litera tabularis
In Nathali Domini noſtri Jeſu Chriſti
Glorioſæ, Mariæ virginis filii.

(s) (37) *Janus. September. Februs.* xix. *nod. mars. hab*; xvi. *aſtſmd.*
Junius. Auguſt. April. xvii. *depq, November.*
Julius. October. Majus. xviii. *doc. atq, December.*

Þeſsi fyrerfarandi vers kenna hverſu marga Calendas daga hver mánudur hefur, eptir því sem þeir eru þeim eignadur og leſid er

(r) *Codex de Computo ex No. 624. ita:*

Annus erat decimus ſolaris luncqve ſecundus
Qvum fuit Dominus de caſta virgine natus
B. tra dominical. G. tra tabularis *&c.*

(s) *Idem Codex:*

Janus. September. Februs: nod. mars. habet xvi. aſt, ſemd.
Junius. Auguſtus. April. xvii. dep. qve November.
Julius. October. Majus. xviii. dat atq, December.

ſyllaba *Cev.* cujus loco Codex corruptus ſcribit *tro.*, depravata videtur & ſcribendum eſſe *Cyp.* vel *Crux*, cum Feſtum Crucis exaltatæ & Cypriani octavæ decimæ Calendarum ſit appoſitum. *Inn. dep.* ſyllabæ ad Octobrem referuntur, qvarum poſteriot dicit in Octobri ſeptemdecim calendas numerari, prior corrupta videtur, cum ſancti cujusdam nomen ſic incipiens inveniam nullum; qvare ſcribendum ſuſpicor *Nin.* cum in Martyrologio Beda ſanctum qvendam nomine Ninum commemoret, qvi decimo ſeptimo Calendarum in Octobri Martyrio obiit. *Doc. tiq,* ad Novembrem pertinent, qvarum prior indicat octodecim calendas Decembris in Novembri numerari, poſterior ſyllaba *ti.* videtur innuere nomen ſancti

§. 19.

Hi antecedentes verſus docent, qvot Calendas qvilibet menſis habeat, prout ipſis in Calendario Martyrologii tribuun-

---

ſanĉti cujusdam ſic incipiens, qvod nullum invenio, ſed Beda in Martyrologio Theodorum qvendam ſanctum commemorat, qvi octavâ decimâ Calendarum in Novembri Martyrio obierit; qvare depravatum hunc locum exiſtimo, & pro *tiq*, ſcribendum *Theq*,. *Ni. nod.* ultimæ ſyllabæ ad Decembrem pertinent, qvarum poſterior *nod.* innuit novemdecim calendas Januarias in Decembri putari, ſed prior eſt prima nominis Nicaſii, qvod in verſibus martyrologicis ad decimam nonam Calendarum in Ephemeride refert Beda. Igitur hi verſus caſtigati hoc modo ſcribuntur:

Nod. Fe. Ja. Sed. Va. Dep. Doc. Ti. Dep. Indeqve. Bas. Doc.
Sus. Dep. Eu. Nod. Cyp. Doc. Nin. Dep. Doc. Theqve. Ni. Nod.

(36) Hi verſus hic loco alieno ponuntur, cum huc minimè pertineant, & hic ſine judicio ſunt inſerti. Scripſio verſus prioris Rymbeglæ accuratior *illa*, qvam habet Codex; in verſu poſteriore pro *cum*, melius ſcribitur *qvando;* in tertio verſu omittenda videtur ſyllaba finalis vocabuli *Dominicalis*, ut legendum ſit: *B. litera Dominical. G. litera tabularis*, ſive accuratius hoc modo: *litera B. Domini, ſed littera G. tabularis;* in qvarto verſu omittenda videtur vox initialis præpoſitio *in*, & aliqva trium vocum *noſtri Jeſu Chriſti*, ut legendum ſit: *Natali Domini Jeſu Chriſti glorioſo;* ſed fortaſſis verſuum Author & Computiſta in his Proſodiam parum curaverit, & conſeqventer hi verſus depravationem nullam ſubierint. Duo verſus primi dicunt annum Nativitatis Chriſti, ſive primum Æræ Chriſtianæ fuiſſe decimum Cycli ſolaris, & ſecundum Cycli lunaris, ut ultimus ante Æram ſit primus hujus, ſed illius nonus, qvæ ratio eſt regularum qværendi per calculum Cyclum ſolis & lunæ, nam ſi hunc qværas, Æræ Chriſtianæ addas unitatem, ſi illum novenarium; & in caſu priore divide per 19, in poſteriore per 28, & annum Cycli currentem obtinebis. Qvod autem aſſeritur, annò primo Æræ Chriſtianæ fuiſſe G. literam tabularem, hoc ipſo reſpicitur ad Cyclum magnum Paſchalem, qvem veteres Islandi Talbyrdingum dixerunt. Num Talbyrdingum inſpiciens, anno Cycli lunaris ſecundo, ſolaris decimo, literæ Dominicali b. literam tabularem G. reſpondere videbis; cur autem litera G. potius qvam alia reſpondeat, id alibi explicabitur.

(37) Vocem penultimam primi verſus Rymbeglæ depravatam corrigit Codex, ultima vox in utroqve exemplari corrupta videtur, cum difficile ſit intellectu, qvid

ſibi

er í Calendario Martyrologi: ſvo ſem í December in Feſto Nichaſii decimo nono calendas Januarii; enn in Januario in Feſto Felicis decimo nono calendas Februarii, og ſidan hvern eptir annan, eptir því ſem ádur er ſkyrt í ſamſtafaverſum *nod. ſe. Va.* &c.

20. §.

(t) (38) *Altitonans dns, divinad. gerens bonus. extad. Gratuito celij, fert aurea dona fideli.*

Peſsi vers kenna hverſu marga daga hver mánudur hafa ſkal; enn underſtada á peſsari reglu er ſvo feld ad þu ſkalt ſkipa ſvo ſem

(t) *Codex de Computo ex No. 624. ita:* Altitonant Dominus divina gerens bonus extat; *qvæ ſcriptio accuratior.*

XVI. XVI.
ſibi velit ſcriptio Rymbeglæ *aſtſmd*, vel Codicis *aſt*, *ſemd.* Sed cum ſcopus horum verſuum ſit, indicare qvot Calendarum dies in ſingulo menſe putentur & in Februario ſedecim numerentur, ratio ſubeſt ſuſpicandi & conjiciendi ex vocabulo ſedecim formatam fuiſſe vocem, qvæ depravata abierit in *aſtſmd* vel *aſt*, *ſemd*, & cum ſpondæus eſſe debeat in fine verſus, fuiſſe vocabulum illud *exemd* vel *hexemd*, ut verſus ita reſtitui poſſe videatur: *Janus, September, Februs. nod. Mars habet. hexemd;* ſecundus verſus ita legendus: *Junius, Auguſtus, April dep. atqve November.* Cæterum hi verſus, ſiqvidem ita accipiantur, ut ſingulo menſi dies ſuæ per calendas alterius putatæ, tribuantur, ſcopo minimè ſatisfaciunt; ſed numerus Calendarum, qvi in menſe antecedenti adhibetur, menſi inſeqventi adſcribendus, a cujus calendis putantur. Ita in Januario novemdecim calendæ numerantur, qvæ Februario tribuuntur, cum a calendis Februariis retro in antecedentia numerari incipiant. In Auguſto novemdecim, qvæ Septembri, in Decembri novemdecim, qvæ Januario deputantur. In Februario putantur ſedecim, qvæ Martio tribuuntur, & hac ratione verus evadit primus verſus.

Similiter in Majo, Julio, Martio, Octobri numerantur calendæ ſeptemdecim, qvæ menſibus immediatè ſeqventibus Junio, Auguſto, Aprili, Novembri reſpectivè tribuuntur, atqve ſic verſum ſecundum verum eſſe comperio. In Junio, Septembri, Aprili, Novembri putantur octodecim calendæ, qvæ menſibus inſeqventibus, Julio, Octobri, Majo, Decembri adſcribuntur reſpectivè, atqve

hac

buuntur ac legitur: ut in Decembri in Feſto Nicaſii, decimo nono calendas Januarias. At in Januario in Feſto Felicis, decimo nono calendas Februarias, & dein ſucceſſivè, uti ſupra per verſus ſyllabicos nod. fe. Va. *&c. declaratum.*

§. 20.

Altitonans dominus divina gerens bonus exſtat.
Gratuito cæli fert aurea dona fideli.

Hi verſus docent qvot dies habeat qvilibet menſis, at hujus regulæ hæc eſt ratio: menſi cuivis dies, puta viginti & octo tri-

---

hac ratione intellectus verus evadit verſus tertius ſed numeri characteribus Romanis ſcripti ſupra particulas *nod. dep. doc.*, ſunt explicativæ particularum, qvemadmodum ſupra, ad verſum illuſtrandum adſert Rymbegla exemplum Calendarum in menſe Decembri, in qvo decimæ nonæ (§. 19.) adſcriptum ſit Feſtum Nicaſii, & in Januario decimæ nonæ Calendarum, Feſtum Felicis, qvo in fine (§. cit.) ſub obſcurè dicta illuſtrantur.

(38) Qvæ de methodo per hos verſus indagandi numerum dierum ad viginti octo addendarum, ut ſingulorum menſium juſta multitudo dierum obtineatur, tradit & prædicat Author, primo certè intuitu falſa & paradoxa videntur. Sunt eqvidem hi verſus computiſtici, nam per vocum literas initiales, indicant literas hebdomadales, a qvibus ſinguli menſes ineant, ſive qvænam litera ſingulorum calendis ſit in Calendario adſcripta, qvemadmodum qvicunqve volet, Calendarium inſpiciendo poterit experiri, ſuntqve pro menſium numero duodenario, verſuum vocabula duodecim, inveni etiam hos verſus in libello computiſtico majore Domini *Gislavi Biarni* filii Grunnavicenſis pag. 30, qvi hunc ipſum uſum & nullum alium illis tribuit, & verſus computiſticos veteres appellat, qvos igitur ex veteri qvodam Calendario excerpſit. Cum verſus allati literas ſingulis calendis adſcriptas indicent, & per omnes menſes ordine naturali in Calendario procedant, ut finalem menſis antecedentis ſeqvatur ordine Alphabetico initialis menſis proximè ſeqventis; ex iisdem cum Calendario collatis elici poteſt methodus putandi, qvot dies ad viginti & octo ſint addendi, ut ſingulorum menſium numerus dierum completus obtineatur, hanc methodum Rymbegla Parte prima hujus paragraphi rectè ſatis expli-

ſem VIII daga og XX hverium mánudi. Far til ſídan og tak hin fyrſta ſtaf ur hverium tveimur ordum verſanna, og reikna þar næſt hverſu miked ſpatium milli er ſtafanna, med rettri tölu ſtafrofsens, og ſvo miked ſem þad profaſt fyrer töluna, ſvo marga daga ſkaltu tilleggia þeirra XXVIII daga, ſem þu ſkipader hverium mánude ad upphafe. Og ad þier verdi þetta ſkilianlegt, þá far til og tak fyrſta ſtaf ur þeſsu ordi *Altitonans*, og þeſsu ödru ordi *Dominus*, reiknadu ſídan hverſu margir ſtafir ſtanda á milli A og D á þann máta, ad þu lyk jafnann hin fyrra

---

explicat, nimirum jubet primò ſingulo menſi dies viginti & octo tribui, cujus ratio eſt, quod numerus viginti & octo ſit ſeptenarii multiplex, ſeptem vero literæ primæ Alphabeti ab A facto initio, per totum Calendarium naturaliter expandantur, hinc fit, ut diei ſeptimo, decimo qvarto, vigeſimo primo, vigeſimo octavo adſcripta ſit in ſingulo menſe ea litera, qvæ ordine alphabetico ſeptima numeratur incluſivè ab ea, qvæ calendis appoſita. Per conſeqvens vigeſimus nonus literam Calendarum ſibi adſcriptam habet, ita calendis Januariis & vigeſimo nono Januarii hebdomadalis A appoſita conſpicitur; Februarius habet dies tantum viginti & octo, cujus calendis adſcripta litera D, loco vigeſimi noni, qvin nullus eſt, etiam calendis Martiis appoſita, nec non ejusdem vigeſimo nono. Aprilis calendæ ac ejusdem vigeſimus nonus habent adſcriptam literam G, Majus & ſuus vigeſimus nonus, literam B, & ita cæteri ſeqventes. Hinc ſtatim facilis & expedita ſeqvitur methodus putandi, qvot ad viginti octo dierum multitudinem in ſingulo menſe ſupplendam ſint addendi, nam verſuum beneficio cognita litera Calendarum, conſtat etiam qvænam vigeſimo nono ſit adſcripta, a qva incluſivè ſecundum ordinem literarum alphabeticum ad literam Calendarum menſis immediatè ſeqventis excluſivè, literas numerabis & numerum dierum ad viginti & octo adjiciendarum obtinebis, hæc autem ita minus diſtinctè proponit Rymbegla: tolle literam initialem ex verſuum vocibus ſingulis, puta ſingulis binis ſibi proximis, deinde juxta rectum alphabeti numerum puta, qvantum ſpatium inter has literas intercedat; ſed minus accurate mentem ſuam hic expreſſit, cum præciſè verum non ſit, numerandas eſſe literas intermedias, ſed uti dixi, a litera Calendarum menſis de qvo qværitur incluſivè, putandum ad literam Calendarum menſis inſeqventis excluſivè; qvod ſi Calendarium intuearis, hæc omnia clarius intelliges. Sed

rem

tribue. Age dein, tolle literam initialem ex verſuum vocibus ſingulis binis, deinde juxta rectum Alphabeti numerum puta, qvantum ſpatium inter has literas intercedat; & qvantum eſſe putando obſervabis, tantundem dierum illis viginti & octo adjicies; qvos initio menſi cuivis tribuiſti. Et ut hæc melius intelligas, agedum, aufer literam initialem ex hac voce Altitonans *& ex hac altera* Dominus, *puta dein qvot literæ inter A & D ſint interpoſitæ, includendo ſemper in numeratione literam prio-*

rem exemplis illuſtrare præſtabit. Pono igitur alicui excidiſſe memoriâ, qvot dies contineat menſis Januarius, verſus autem ac methodum iis utendi ſcire. Sumat igitur duas literas, unam A, primam vocabuli *Altitonans*, ad Januarium; alteram D, primam vocabuli *Dominus*, ad Februarium pertinentis, & ab A incluſivè numeret literas ordine alphabetico usqve ad D excluſivè, & tribus numeratis, tres dies ad viginti octo addendas & conſeqventer Januarium dies unum & triginta continere videbit. Si de Februario qvæſtio ſit, ſume duas voces, priorem, *Dominus*, pro Februario; poſteriorem, *divina*, pro inſeqventi Martio, qvarum vocum, cum litera initialis eadem ſit, ac inter d. & d. litera intercedat nulla, proinde in Februario ad dies viginti & octo nihil addendum eſſe ſcio. Qvod ſi de Martio qvæſtio ſit; ſumo vocem tertiam, *divina*, & inſeqventem, *gerens*, pro Aprili, igitur ab initiali litera d. vocabuli prioris ad initialem g. poſterioris; puto literas tres, ac inde ſcio ad multitudinem dierum in Martio obtinendam, tres ad viginti & octo adjiciendas eſſe; ſi de Aprili qvæſtio ſit, qvot dies habeat, ſumo vocabulum, *gerens*, & proximè ſeqvens, *bonus*, & ab initiali litera prioris incluſivè, puto ad initialem ſeqventis excluſivè, a ſeptima litera g. ad initium Alphabeti regrediendo, & invenio duas, unde conſtat ad viginti octo, duos addendos eſſe dies & Aprilem dies triginta continere. Si deniqve de ultimo menſe Decembri qværatur qvot dies habeat, a litera initiali ultimæ vocis, *fideli*, f. incluſivè, puto ad initialem literam primi vocabuli *altitonans*, etiam incluſivè, & invenio ternarium ad viginti octo addendum eſſe, ac Decembrem dies unum & triginta continere, & ſic de cæteris. In menſe Decembri hæc a regula generali ſit exceptio, qvod ad literam A, numeretur incluſivè, cujus rei ratio eſt, qvod litera A ſit anni initialis & finalis primo Januarii & ultimo Decembris adſcripta, & hinc dicit ambas literas numerationi includendas, hoc eſt ab F incluſivè ad A etiam incluſivè putandum eſſe.

fyrra ſtafin í tölunni, enn byrgir uti hinn ſydara, og ef þu fær reiknad, ſem mig varir, hverſu margir ſtafir eru frá *a* til *d*, þá ſamteing ſo marga daga XXVIII dögum Januarii.

21. §.

Haf ſydan ſamlykan reikning til allra mánada, ſvo ſem ordin endaſt til og ádur er greint, og med ſvo fyrer ſkyldu, at ſvo ſem þu vilt reikna daga Decembris, þá ſkaltu læſa báda ſtafina í töluna, ſakir þeſs ad December endaſt á A, enn byrjaſt á F, og hefur hann ecki meir enn eitt ord til ſins reiknings, nema hann gripi hin ſídaſta ſtaf ſins mánadar, eda (u) ſindi ellegar hófudid bert af ordi Januarii og giördiſt homicida.

III. Cap.

UM INGAUNGU HLAUPÁRSENS OG ÞEIRRA FIÖGRA ÁRSENS TÍDA, OG NÆR NOCKRER HELGER DAGAR INNFALLA.

22. §.

Nú minn kiære brodir, þá eru ſlík vers framſett til ſkemtanar og eptirleitanar, og til þeſs ad fordaſt ydiuleiſi, heldur enn þá ſök ad eige meige hittaſt audvelldari regla; þviad Januarius, Martius, Maius, Julius, Auguſtus, October, December hafa XI og XX daga; enn Junius, Aprilis, September, November hafa XXX daga. Februarius veſlingurinn, hefur ei meir enn XXVII, utan hlaupár komi til, og þá geingur hann fyrir bord og bidur ölmuſu, og ſakir þeſs ad herra Computus er kominn í háſæti, þá tiáir hann ſem optar mikinn heidur ſinnar riſnu, þviad

(u) *Codex de Computo ex No.* 624. Eda ſnidi öldungis höfuded bert af ordi Januarius, *h. e. vel etiam vocabulum Januarii omnino capite truncet; quæ lectio melior; ſic enim enim quadrat vox, homicida.*

priorem, at excludendo posteriorem, & siqvidem, ut opinor, putare qveas, qvot literas a se distent a & d, *totidem dies, Januarii viginti & octo diebus adjunge.*

§. 21.

Eandem putandi rationem mensibus omnibus adhibe, qvamdiu vocabula suppetunt, uti supra declaratum, ea conditione adjecta: si dies Decembris putare voles, ut ambas literas numeratione includas, eo qvod December ab F iniens in A desinat, & ad sui putationem vocabulum unicum habeat, nisi literam sui mensis ultimam arripiat, aut alioqvin vocabulum Januarii capite nudum ostendat, ac homicida fiat.

CAP. III.

DE INTROITU ANNI BISSEXTILIS ET QVATUOR TEMPESTATUM ANNI, ET FESTORUM QVORUNDAM.

§. 22.

Cæterum amabo, tales versus ad delectationem & indagationem, & ad otium vitandum sunt propositi; qvam qvod regula facilior reperiri neqveat; Januarius enim, Martius, Majus, Julius, Augustus, October, December, habent dies triginta & unum; sed Junius, Aprilis, September, November triginta. Miser Februarius habet viginti & octo tantum, nisi annus bisextus accedat; tunc enim mensam accedens Elemosynam petit, & qvia Dominus Computus jam tum solium occupavit, tunc etiam, uti sæpius, magnam suæ liberalitatis dignitatem demonstrat; qvippe qvi de disco da-

þviad hann tekur af ſínum kraſadiſke heilan dag med nótt og giefur Februario, og því fær hann IX daga og XX, hvar fyrer hann hneiger Computus, og bidur hann hafa þöck og hlaupár fyrer giöfina, geingur út ſidann fullur ſagnadar.

23. §.

Biſextum ſexte Martis tenuere calendæ
Poſteriore die celebrentur Feſta Mathiæ.

Þeſsi vers kenna ad hlaupár ſkal innkoma ſexto calendas Martii, enn halda Feſtum ſanctí Matthiæ næſta dag eptir, hverſu ſem giört er eptir vilia og vana; þá er þeſsi ſkipan Computi.

24. §.

(v) (39) *Annum diſcerne per potes ſuntq, qvatere*
Ver pet det eſtas exin ſqtr
Hanc dabit Urbanus, autumnum Simphorianus
Feſtum Clementis hyemis capud eſt orientis.

Þeſsi vers kenna ad þu ſkalt árid ſundurgreina í fiora parta, Vetur

(v) *Codex de Computo ex No.* 624. *ita:*

Annum diſcerne per pertis ſuntqve qvaterne
Ver potꝰ detur eſtazt, ex inn ſegeritur
Hanc dabit urbanus! autumpnum ſimponanus
Feſtum Clementis hiemis capud eſt orientis.

(39) Collatis lectionibus variantibus, patet verſum primum ſcribendum eſſe hoc modo: *Annum diſcerne per partes ſuntqve qvaternæ.* Secundus verſus qvomodo fuerit comparatus haud facilè patet, ſenſum vero ejus hunc eſſe certum eſt: *Ver dat Petri cathedra*, ſive Feſtum Cathedrale ſancti Petri, fixum in vigeſima ſecunda Februarii, inde ſeqvitur æſtas, qvare fortaſſis hoc modo fuerit comparatus: *Ver Pet. cath. dabit aſt Æſtas exinde ſeqvetur.* Cæteri duo Rymbeglæ recti ſunt; cæterum declarant hi verſus introitus ſemeſtrium apud populos qvosdam, uti veroſimile

pium ſuarum diem ſolidum una cum nocte defunctum, Februario largitur, & hinc Februarius dies viginti & novem adeptus, flexo corpore, Computo agit gratias & annum biſextilem pro dono reddit; deinde gaudio plenus foras exit.

§. 23.

Biſextum ſextæ Martis tenuere calendæ
Poſteriore die celebrentur Feſta Mathiæ.

Hi verſus docent annum biſextilem ſexto calendas Martias introire, at in ſequenti die celebrandum eſſe Feſtum Matthiæ, quomodocunque pro arbitrio & conſuetudine id ipſum agatur; ita ſe habet computi imperium.

§. 24.

Annum diſcerne per partes ſuntque quaternæ
Ver Pet. Cath. dabit aſt, æſtas exinde ſequetur
Hanc dabit Urbanus; autumnum Simphorianus
Feſtum Clementis hyemis caput eſt orientis.

Docent hi verſus annum in quatuor partes dividendum eſſe, Hye-

---

mile videtur Europæos, his diebus affixos fuiſſe; videlicet veris introitum vigeſimo ſecundo Februarii, cui adhæret Feſtum Petri Cathedrale; Æſtatis, vigeſimo quinto Maii, cui adhæret Urbani Feſtum; Autumni, vigeſimo ſecundo Auguſti, cui Feſtum Simphoriani affixum; denique hyemis, vigeſimo tertio Novembris, cui Feſtum Clementis affixum. Beda in Ephemeride, aſſerit indeterminatè hæc ſemeſtrium initia juxta quosdam obtinere, & veris initium magis determinatè in vigeſimo ſecundo Februarii, ſecundum Iſidorum; & ni fallor, citat Iſidorum Hiſpalenſem, unde concludo apud Hiſpanos hæc ſemeſtrium initia obtinuiſſe; apud Anglos enim & Saxones alia fuiſſe ex Bedæ capite 13tio, de ratione temporum concludere licet, ubi de Anglorum menſibus agit. Apud veteres Islandos hæc ſemeſtrium initia nunquam obtinuerunt, quamobrem etiam hi verſus de ſemeſtrium introitu ſine judicio Rymbeglæ ſunt inſerti, hæc autem inquit ſecundum computiſtas ita ſe habent.

Vetur og Sumar, Hauſt og Vor. In Cathedra ſancti Petri kemur vor; in Feſto ſancti Urbani kemur ſumar; in Feſto beati Siphorianus kemur hauſt; in Feſto Clementis kemur vetur: og er þetta epter bókmáli.

25. §.

(40) Vetur kemur laugardag þann ſem Lucas meſſu er næſtur, (41) enn hana ſiálfa ef hlaupár fer eptir; þadan eru XIII vikur og einum deigi midur til midsvetrar (42). Eirn ſkal midvikudagur á millum midsvetrar og XIII dags, nema XIII dagur ſie á þridiudegi, og komi hlaupár eptir, þá ſkulu tveir. Midurvetur kemur föſtudag; þadan eru XIII vikur og deige midur til ſumars. Sumar kemur ſimtudag; þadan er XIII vikur og þrem dögum midur til midſumars. Midſumar

(40) Regulam hanc de hyemis introitu Author Rymbeglæ certè novit, ſed malè determinavit, qvam ſic determinari oportuit, ut hyems introire dicatur die Saturni qvi Feſtum Lucæ proximè præcedit. Qvo modo etiam Dns *Oddus*, Paſtor Reinevallenſis, in ſuo libello computiſtico hanc regulam expreſſit, & plures alii Islandi, qvi libellos computiſticos ſcripſerunt. Dns *Thordus* Paſtor Sveni filius in ſuo libello computiſtico ſic determinat, ut ſtatuat hyemem introire die Saturni Feſto Calixti proximo, qvod decimo qvarto Octobris adhæret, qvem ſi offendat hyems, regula hac fictione univerſalior reddi poteſt, ut dicatur Feſtum Calixti ſibimet eſſe proximum, alias in hoc caſu falleret regula Dni Thordi, ſed fallit etium, hyemis introitu Lucæ Feſtum occupante, qvæ fallacia nulla fictione tolli poteſt, cum undecimus Octobris ſit a Feſto Calixti tertius, at decimus octavus, qvartus.

(41) Vera qvidem hæc Rymbeglæ aſſertio, ſed obſcurius mentem ſuam Author expreſſit, dum dixit hyemem introire Feſto Lucæ, ſiqvidem annus biſextus inſequatur, nimirum qvia Feſto Lucæ, qvod decimo octavo Octobris affixum, adſcripta eſt hebdomadalis D, ſequitur ineunte hyeme Feſto Lucæ eſſe Dominicalem E, qvæ decimo nono appoſita, qvam per totum Cyclum ſolarem nulla gemina Dominicalis ſequitur niſi DC, qvæ anno Cycli nono obtinet; qvi ergo eſt

is

Hyemem ac Æſtatem, Autumnum ac Ver. In Cathedra ſancti Petri, ver; in Feſto ſancti Urbani, æſtas; in Feſto beati Simphoriani, autumnus; in Feſto Clementis hyems introit: hæc autem juxta Computiſtas ita ſe habent.

§. 25.

Die Saturni Feſto Lucæ proximo hyems introit, at ipſo Lucæ Feſto, ſiqvidem annus biſextus inſeqvatur; abinde ad hyemem dimidiatam ſlunt tredecim ſeptimanæ nocte una minus. Inter Epiphaniam & hyemem dimidiatam una dies Mercurii intereſto, niſi Epiphania diem Martis offendat, & annus biſextilis inſeqvatur, tunc enim duo interſiunto. Semiſſis hyemis poſterioris initium in diem Veneris incidit; abinde ad æſtatem tredecim ſeptimanæ una die minus efflunt. Æſtatis initium occupat diem Jovis; inde ad æſtatem dimidiam tredecim hebdomadæ minus triduo labuntur. Semiſſis æſtatis poſterioris initium

---

is ipſe, in qvem incidit Computus annalis anomalus, qvemadmodum ſupra P. I. Cap. 8. ſe melius expreſſit.

(42) Rurſus circa hanc Regulam Author ſe obſcurius expreſſit, qvæ ſic explicatur: Qvia Feſtum Epiphaniæ, ſexto Januarii affixum, cui adſcripta hebdomadalis F; ſeqvitur, ſi diem Martis offendat, eſſe Dominicalem D. Qvare, ſiqvidem annus biſextus inſeqvatur, ſeqvitur eſſe Dominicalem poſteriorem C, ſed in toto Cyclo ſolari hæ literæ non conjunguntur niſi anno Cycli nono, vult ergo Rymbegla hanc conditionem priori addere: ſi annus currens ſit biſextus cautelaris, ſed reſpiciendo ad literam Dominicalem poſteriorem & diem intercalarem qvæ vigeſimo qvarto Februarii inſeritur, hoc ſe exprimendi modo eſt uſus; ſi annus biſextus inſeqvatur, in hoc autem Caſu, qvia hebdomadalis G ſeptimo & decimo qvarto Januarii adſcripta, qvorum utrumqve offendit feria qvarta; clarum eſt inter Epiphaniam & Thorris introitum, qvi in decimum ſextum incidit, duos dies Mercurii intercedere: verum hanc etiam regulam ſupra P. I. Cap. 8. Author clarius explicuit.

ſumar kemur drottinsdag; þadan eru XIII vikur og deige midur til vetrar.

26. §.

Sumar auki ſkal geimdur vera, (43) ef Nativitatis Johannis Baptiſtæ er á midvikudag, þá ſkal leggia vid ſumarviku og ſkal luka fyrer midſumar. Enn ef Jonsmeſſu ber á þridiudag, og komi hlaupár eptir um vorid, þá ſkal enn leggia vid ſumar; enn ſvo ber alldri nema hinn áttunda vetur í ſólar ölld, og kemur fyrer því varnadar ár. Varnadar ár hefſt ad midiu ſúmri hinn áttunda vetur í ſólar ölld, og likſt ad hlaupárs meſſu hinn níunda vetur í ſólar ölld.

27. §.

VII eru dagar í viku, XXX í mánude; CCCLXV og fiordungur II dægra í II miſſirum, og því þarf hlaupársdagur; drottinsdagur er fyrſtur í viku ad miſſeriſtali, enn ymiſſir ad mánadatali; IV eru vikur í mánudi og II dagar; II vikur ens ſietta tugar eru í II miſſirum og einn dagur umfram, og heitir ſá Concurrens, enn II dagar ef hlaupár ſtendur yfer; mánudir eru XII í II miſſirum og IV dagar, og því þarf ſumar auka.

28. §.

(43) De ſemeſtribus Islandorum differendi infra commodior occurret locus in parte Rymbeglæ qvarta, qvibus igitur hoc loco prætermiſſis, Regulam qvam hic tradit Rymbegla de acceſſione æſtati adjungenda clarius explicare conſtitui: Qvia Natalis Johannis Baptiſtæ vigeſimo qvarto Junii adhæret, cui appoſita hebdomadalis G. ſeqvitur, Feſto iſto Johannis Baptiſtæ, diem Mercurii occupante, obtinere Dominicalem D. vigeſimo primo adſcriptam, qva Dominicali obtinente, æſtati ſemper acceſſio adjungenda, niſi Computus annalis ſit anomalus; hinc addit: Si Feſtum Johannis in diem Martis incidat, & annus biſextus inſeqvatur; rurſus

æſtati

initium in diem Dominicam incidit; abinde ad hyemem tredecim hebdomadæ, una die minus labuntur.

§. 26.

Appendix æſtatis aſſervanda, ſi natalis Johannis Baptiſtæ diem Mercurii offendat, una ſeptimana æſtati adjungenda ac ante ſemiſſem poſteriorem ineuntem includenda; ſin autem Johannis Baptiſtæ natalis in diem Martis incidat ac vere annus biſextus inſequatur, etiamnum æſtati acceſſio adjungenda, ſic autem nunquam, niſi anno Cycli ſolaris octavo evenit, & idcirco annus cautelaris introit. Annus cautelaris æſtate dimidiata, hyeme Cycli ſolaris octava init, & Feſto anni biſexti, nono Cycli ſolaris exit.

§. 27.

Septimana continet dies ſeptem, menſes triginta; duo ſemeſtria, trecentos ſexaginta qvinqve & qvadrantem diei civilis ac proinde die intercalari opus; in ſemeſtrium computo dies Dominica eſt hebdomadalis prima, at in menſium computo varii; in menſe, qvatuor ſeptimanæ & dies duo; in binis ſemeſtribus qvinqvaginta duo ac dies unus continentur qvi Concurrens vocatur, ſed in anno biſexto biduum abundat; duo ſemeſtria menſes duodecim & qvadriduum continent, & hinc æſtatis acceſſione opus eſt.

æſtati appendix adjicienda; & cum ex eo, qvod diem Martis offendat, ſeqvatur Dominicalem E. ſolitarium obtinere, qvam in toto Cyclo ſolari nulla Dominicalis gemina immediatè ſeqvitur niſi DC, cui reſpondet annus Cycli nonus cautelarius Islandorum, qvamobrem in annum Cycli octavum extraordinariè appendix æſtatis incidit, obtinente Computo annali æſtivo anomalo, & inſeqvente anomalo brumali.

28. §.

VII ſtafir framan ur hveriu ſtafrofi merkia ſiö daga í hverre viku, og ſvo heita *a*, *b*, *c*, *d*, *e*, *f*, *g*; *a* er fyrſtur í árinu, og *a* hinn ſidaſti í árinu fyrir þá ſök, ad meſſudagar ſtandi eige á ſama vikudeige ár frá ári; heldur ſkal á þeim ſama ſtaf muteraſt inngángur árſins eptirfaranda ſem fyrerfaranda ár endiſt. Unus verſus:

(44) *Præterea datur a t fine lib. repetenda*
Qvæ facit ut fiere variatur litera prime
Illic mutari debes in titus novus Anni.

29. §.

(45) *Andreæ Feſto vicinor ordine qvovis*
Adventum Domini prima colit feria
Si cadit in Lucem Domini celebratur ibidem.

Þeſsi vers kenna ad ſá drottinsdagur ſkal fyrſtur í Jólaföſtu, ſem næſtur er hátid heilags Andreæ Poſtula, hveriumegin ſem hun ſtendur ſunnudagſins, og þótt hana beri á drottinsdag, þá ſkal þar halda og heidra Adventum Drottins.

30. §.

---

(44) Scriptio & ſignificatus horum verſuum ſvadere videntur, ut ita reſtituantur & ſcribantur, ut in verſionis latinæ paragrapho reſpondente reſtituti & ſcripti ſunt: Non enim valet objectio: ſi in verſu error Proſodicus reperiatur, eum ita primò factum non ſuiſſe, & conſeqventer rectè reſtitutum non eſſe: qvia Computiſtæ & verſuum Authores id primariò reſpexerunt ac intenderunt, ut verſus computiſtici ad memoriam ſublevandam apti eſſent, & ſimul qvantum fieri poſſet, regulis Proſodiæ ſubeſſent, qvod ſi commodè fieri non poſſet, ut veras ſyllababarum qvantitates obſervarent, & ſcopum primarium ſimul obtinerent, illis inſuper habitis, hunc ſe verſibus conſecutos eſſe, contenti erant. Hic autem ſenſus horum verſuum: præter literam A. calendis Januariis adſcriptam, datur in

fine

§. 28.

Septem literæ Alphabeti primordiales, ſeptem dies cujusqve ſeptimanæ deſignant, qvarum hæc nomina a, b, c, d, e, f, g; *a eſt anni initialis & finalis, ne Feſta qvotannis in eadem feria conſiſtant; ſed ut in illa ipſa litera anni inſeqventis introitus mutetur, qva annus præcedens terminatur.*

Unus verſus:

Præterea datur a ſub fine libri repetenda
Qvæ facit ut feriæ varietur littera primæ
Illic mutari debet introitus novus anni.

§. 29.

Hi verſus docent in Jejunio Jolenſi Dominicam illam primam eſſe oportere, qvæ Feſto ſancti Andreæ Apoſtoli proxima, ſive hoc diem ſolis antecedat ſive ſeqvatur, & licet ipſam Dominicam offendat, tunc tamen Adventum Domini celebrandum & venerandum eſſe.

fine libri, hoc eſt Calendarii etiam A, ultimo Decembris appoſita, qvæ igitur, cum fini totius anni ſit adſcripta, facit ut inſeqvens annus, ab inſeqventi incat feria, & conſeqventer ut feriæ primæ litera, h. e. litera Dominicalis mutetur.

(45) Hos verſus computiſticos præ omnibus aliis ab omni corruptelâ mirè conſervatos clarè ſatis explicat ipſa Rymbegla, ut explicationi aliqvid addere ſit ſupervaneum. Regula vero ipſa breviſſimè ſic enunciatur. Dominica Feſto Andreæ proxima eſto Dominica adventus prima, &, ſi Feſtum Andreæ in dominicam incidat, eſto hæc Dominica adventus prima; etenim cum in ultimo Novembris hæreat Feſtum Andreæ, & numerus Dominicarum jejunii Jolenſis ſemper qvaternarius ſit, ſeqvitur Dominicam adventus primam, omnium primò in vigeſimum ſeptimum Novembris cadere, cui adſcripta hebdomadalis B, & ab Andreæ Feſto triduum in antecedentia diſtare; ſed omnium ultimò in tertium Decembris, & ſic rurſus triduum a Feſto Andreæ abeſſe, in priori Caſu a dominica ſeqvente qvadriduum, in poſteriore ab antecedente etiam qvadriduum diſtat, & conſeqventer regulæ computiſticæ ſua veritas conſtat.

30. §.

(46) *Adventum Domini non eſt celebrare Decembris*
Poſt nonas ternas nec qvintas ante calendas.

Þeſsi vers kenna ad miſkunarfulla tilkomu Drottins vors ſkal ei halda fyrer qvinto calendas Decembris og ei eptir tertio Nonas.

31. §.

(47) *Dant crux Lucia Cinres Karismata dia*
Ut ſit in angaria, qvarta ſeqvens feria.

Þeſsi vers kenna ad fyrſtu ymbrudaga ſkal halda midvikudag næſta eptir Kroſsmeſſu á hauſtid; adra ymbrudaga ſkal halda enn næſta midvikudag eptir öſkudag hinn forna; fiordu ymbrudaga ſkal halda midvikudag í helgri viku.

32. §.

(48) *Aſpiciens veterem circum qvaſi q's benedicta.*
Conjugia fieri tempora dicta vetant.

Þeſsi

(46) Hi duo verſus eandem regulam aliter exprimunt, cum negent ante qvintum calendas Decembris & poſt tertias Nonas, adventum celebrandum eſſe, qvo indicatur Dominicam adventus primam, primò omnium in vigeſimum ſeptimum Novembris, & ultimò in tertium Decembris cadere, unde ſtatim Regula prior conſectatur.

(47) Angarias Rymbegla appellat Qvatembres, qvæ qvando celebrentur hi verſus determinant. Angariarum duæ certo reſpectu fixæ dici poſſunt, qvatenus per Feſta fixa, Crucis & Luciæ certa ratione determinantur, qvorum illud decimo qvarto Septembris, hoc decimo tertio Decembris adhæret, cæteræ duæ ſunt omninò mobiles, cum per Feſta mobilia, Cinerum & Pentecoſten definiantur, ſed in explicatione verſuum ſecundos Qvatembres omittit Rymbegla, & tertios pro ſecundis habet. De qvatuor angariis hos verſus habet in Ephemeride Beda:

Feriam temporum affectant jejunia qvartam
Cinerem, & qvæ Luciam, Spiritum ſeqvitur Crucem.

§. 30.

Hi vèrſus docent Adventum Domini noſtri miſericordiæ plenum, non ante qvintum Calendas Decembris, nec poſt tertium Nonas celebrandum eſſe.

§. 31.

Dant Crux Lucia Cineres Charismata Dia
Ut ſit in angaria qvarta ſeqvens feria.

Docent hi verſus primos Qvatembres, die Mercurii inſeqvente Feſtum Crucis autumnale celebrandos eſſe; ſecundos Qvatembres poſt Feſtum Cinerum ſtylo veteri putatum; qvartos die Mercurii in ſancta hebdomade.

§. 32.

Aſpiciens veterem Circum qvaſi qveîs benedicta
Conjugia fieri tempora dicta vetant.

Hi

(48) In his verſibus pro ſcriptione *q's*, legendum videtur *qveis*. Verum qvomodo hi verſus tria iſta temporum intervalla qvibus Sponſalia vel Nuptialia celebrare non licebat, diſtinctè indigitent, id certè intellectu difficile; ſed fortè contentus fuit verſuum Author, hæc temporum intervalla aliunde cognita per verſum computiſticum ſibi in memoriam revocari, ita ut verſibus recitatis, lectis, auditis, viſis, vel cogitatis, ipſorum iſtorum temporis ſpatiorum jam aliunde notorum recordaretur. Igitur tria prima vocabula: *Aſpiciens veterem circum*, innuit Dominicam Adventus, qva Chriſtus adventans de veteri civitate Hieroſolymâ flevit, ut ſubintelligendum ſit urbem vel civitatem; Aſpiciens circum veterem urbem vel civitatem; niſi forte alludendo ad circum Romanum, viam populo refertam circum appellaverit, qvi ipſum dum eqvo vectus Hieroſolyma intraret, gaudio & laudibus excipiebant. Vocabulum, *qvaſi*, innuit Dominicam qvaſimodo geniti, qva alterum intervallum prohibitum terminatur. Tertium intervallum, qvomodo inſinuetur, intelligi neqvit, niſi Author verſuum contentus fuerit, id per cætera beneficio legis Phantasmatum in memoriam revocari: vel etiam per vocabulum, *benedicta*, per indirectum indigitari velit Dominicam Rogationum, qva agrorum luſtrationes & benedictiones fiebant.

Þeſsi vers kenna ad ei ſkal brúdkaup halda nie hióna ſamgáng frá drottinsdegi fyrſta í Jólaföſtu og fram til geisladags; og frá níuviknaföſtu og fram til drottinsdags í Páſkaviku; og frá drottinsdeigi í gagndögum og fram til Trinitatis ſunnudags.

33. §.

(49) *In pri. dat petrus egidi ſi bona, crux pe.*
Remigii dat ope. Cunctij ſanctij qvoqve vidi.

Þeſsi vers kenna ad hver Hiſtoria fra octava novi Feſti ſkal jafnan byria þann drottinsdag, ſem næſtur er þeim meſſudegi ſem nefndur er í verſunum fram til Adventudags.

34. §.

Lux naturalis viginti qvatuor horis,
Conſtat (x) *& aurijs diverſa exordia ſumit*
Mane diem Græcus gens incipit aſtra ſeqventes
In medio lucis Judæi veſpere ſancto
Inchoat Eccleſia medio ſub tempore noctis.

Þeſsi vers kenna ad nátturlegur dagur med nótt ſamanſtendur af IV og XX ſtundum. Gricker byria dag ad morgni; enn ſú þiód er fremſta magt heldur á himintungla gáng, byriar hann á midium degi. Judæi ad apni, heilög Chriſtni ad midri nótt.

IV.

(x) *Codex de Computo ex No. 624.* Conſtad & a varies, *ſed etiam malè; nam legendum eſt* a variis *o: apud varios, ut verſus correctus ſit:* Conſtat, & a variis diverſa exordia ſumit.

(49) *In pri dat Petrus* &c., h. e. in prima Dominica dat Feſtum Petri, legendam hiſtoram Petri Apoſtoli, qvod ſi ergo innuatur Feſtum Petri Cathedrale, fixum in vigeſimo ſecundo Februarii; lectio hiſtoriæ Petri Dominica proxima antecedente

Hi verſus inſinuant, non eſſe ſponſalia neqve nuptialia celebranda, a Dominica Adventus prima usqve ad Feſtum Hilarii; nec a Dominica ſeptuageſimæ ad Dominicam in hebdomada Paſchali; nec a Dominica luſtrationum ad Dominicam Trinitatis.

§. 33.

In pri. dat Petrus, Ægidi Sabina, Crux. Pe.
Remigii dat Apo. Cuncti ſancti qvoqve vidi.

Hi verſus docent qvamlibet (ſancti viri) hiſtoriam poſt octavam novi Feſti Nativitatis, eâ Dominicâ ſemper inchoandam eſſe, qvæ proxima Feſto illi, qvod his verſibus nominatur, & ad Dominicam Adventus ita continuandam.

§. 34.

Hi verſus docent diem naturalem cum nocte viginti qvatuor horis conſtare. Græcos mane diem inchoare; at gentem illam, qvæ motibus ſiderum cognoſcendis inprimis incumbit (Aſtronomos) a meridie diem ordiri. Judæos a veſpere, ſanctam Eccleſiam a media nocte.

CAP.

---

dente vel conſeqvente erit inchoanda. Feſtum Ægidii incidit in calendas Septembris, ergo proximâ Dominicâ hujus ſancti viri incipienda hiſtoria, & ſic de cæteris. Nomen proprium *Sibona*, corruptum exiſtimo & ſcribendum Sabina, cujus virginis ſanctæ Feſtum qvinto Decembris adhæret. *Crux* manifeſto indicat Feſtum Crucis utrumqve vel alterutrum & conſeqventer Hiſtoriam Crucis inventæ vel exaltatæ dominicâ proximâ incipiendam eſſe. *Pe.* vel denotat Feſtum Petri & Pauli, ut martyrum, fixum in vigeſimo nono Junii; vel etiam vinculorum Petri, fixum in primo Auguſti. Pro *Ape.* ſcribendum videtur *Apo.*, ut innuatur Apolloniæ.

IV. Cap.

NOCKUD UM TALBYRDING.

35. §.

Regulares Lunæ og Epactæ byriaſt jafnan á September; ſvo marger Regulares Lunæ filgia hverium mánudi: V, V, VII, VII, (50) X, XI, XII, XIII, XIV; Regulares Septembris eru V, og ſidan hver eptir ſkipan.

36. §.

(51) Talbyrdingur ſynir hverſu mörg ár eru í ölld þeirri ſem köllud er Páſka ölld eda hin gamla ölld. Þad er eitt ár er vier nefnum XII mánudi edur tvö miſſiri. Stafir eru jafnmargir í Talbyrdingi ſem ár í gömlu ölld, og ſyner ſierhvör ſtafur í Talbyrdingi hvert ár í gömlu ölld, enn þau eru V. C. XXX og II ár. Talbyrdingur byriaſt á ofanverdu bladi, og á öndverdri rönd, og greidir ſina rás ofaneptir bladinu.

37. §.

Sólar alldir eru XIX, og byriaſt á ofanverdu bladi, og gánga ſidan ofan eptir endilángri linu ad ſkilia einni hver fyrer ſig, þar til ſem þær lycktaſt á nedanverdu bladi. Í hverri ſólar ölld eru XXVIII ár; Tungl alldir eru XXVIII í gömlu ölld, og XIX vetur í hverri. Þær byriaſt ad höfudſtödum í Talbyrdingi eptir því ſem þeſſi vers kenna (52):

Sicta,

(50) Trium menſium Regulares hic omittit Rymbegla, ſcil. Januarii IX, Martii IX & Aprilis X, ſinguli ad ſingulos menſes pertinent reſpectivè & ſecundum ordinem menſium, ſcil. primi V. ad menſem primum Septembrem, ſecundi V. ad ſecundum Octobrem &c. Vide ſupr. Cap. 6. §. 21. p. 1.

CAP. IV.

DE TALBYRDINGO QVÆDAM.

§. 35.

Regulares Lunæ & Epactæ ſemper a Septembri procedunt. Tot Regulares Lunæ (qvot hic aſſignantur) ſingulos menſes comitantur: V, V, VII, VII, X, XI, XII, XIII, XIV; Regulares Septembris ſunt V, deinde menſis cujusqve ſecundum hunc ordinem.

§. 36.

Qvot anni in Cyclo illo, qvi Paſchalis ſive vetus audit, contineantur, Talbyrdingus oſtendit. Duodecim menſium ſive duorum ſemeſtrium ſpatium, annum unum vocamus. Qvot annos Cyclus vetus continet, tot literas Talbyrdingus, qvarum ſingulæ ſingulos annos monſtrant, qvi ſunt qvingenti triginta duo. Talbyrdingus a margine paginæ ſuprema & latere ſiniſtro incipiens in pagina deſcendit.

§. 37.

In Talbyrdingo ſunt Cycli Solares novemdecim, qvi ſinguli a margine paginæ ſuprema procedentes per ſingulas columnas verticales deſcendunt, donec in infima margine terminentur. In Cyclo ſolari qvovis continentur anni viginti & octo; Cyclus vetus, Cyclos lunares viginti & octo, & horum qvilibet annos novemdecim continet. Illi in Talbyrdingo a locis principalibus proficiſcuntur, uti docent hi verſus:

(51) De Talbyrdingo hic afferuntur nonnulla qvæ explicatione indigent, ſed qvorum expoſitio in locum alium commodiorem reſervabitur.

(52) Hos verſus paulo aliter ſcriptos reperi in Miſſalibus qvibusdam, qvemadmodum in

Sicta, veris, apta, corvus, Rex, buſta, cavad ſic
Bryta, creat, ſtilbon, turnens aut ſaba veres ars.

Sá ſkal upphafsſtafur hverrar tungl alldar, ſem fyrſtur er í ſamſtöfu hvers ords í verſunum.

38. §.

Fleiri eru alldarheiti í gömlu ölld, ſvo ſem hlaupárs ölld, Indictionis ölld, (53) XIX ára ölld. Hlaupárs ölld hefur IV ár, hun ſynir hverſu opt hallda ſkal hlaupárs dag; enn Bisſextus nær hallda ſkal. Indictionis ölld hefur XV ár, hennar ár yfirſtandandi er ſkylt ad ſetia í Páſkablad, Kyrkiuvígſlu og öll Privilegia, ſvo bydur Computus. (54) XIX ára ölld hefur VI vetur ens átta tugar, hun ſynir hvert hlaupár er edur ei, þær eru VII í gömlu ölld. Hlaupárs alldir eru CXXX og III í gömlu ölld.

39. §.

ín oppoſita pagina dextra verſionis latinæ eos ſcripſi, qvam ſcripſionem etiam judico accuratiorem, continent autem hi verſus ſyllabas viginti & octo, qvarum ſingularum literæ initiales in Talbyrdingo contracto ibi locantur, ubi Cyclorum lunarium qvæ in Talbyrdingo viginti & octo continentur, antecedens definit, ſed immediatè ſeqvens incipit; qvod fortè alibi *fuſius* explicabitur.

(53) Cyclum illum qvem ipſe Author rectè ſtatuit eſſe annorum ſeptuaginta ſex ſyſtema, ineptè & per ignorantiam appellat Cyclum annorum novemdecim, qvem Calippicum dici oportebat, cum ſit ſeries annorum ſeptuaginta ſex perpetuò in orbem rediens, qvibus elapſis novilunia & plenilunia media, ad eosdem anni ſolaris dies reſtitui putavit Calippus. Centum annis ante, Methon periodum annorum novemdecim, ſive Cyclum decemnovennalem condiderat, qvem etiam Methonicum appellant, aſſumens qvantitatem anni ſolaris 365^d, $6'$, $18''$, & menſem lunarem 29^d, 12^h, $45'$. Sed cum qvantitatem anni ſolaris Methonicam non ſatis exactam animadvertiſſet Calippus, illam per qvaternarium multiplicavit, unde periodus annorum ſeptuaginta ſex eſt exorta, qvæ Calippica ab inventore Calippo ſalutatur.

(54) Qvia Cyclus Calippicus Cyclum Paſchalem ſive veterem Talbyrdingum metitur; certè qvidem in hoc ille continetur, nam ſi 76 per 7 multiplices fit productum

Sicca, veris, apta, Corvus, Rex, Buſta, Cavat ſic
Bryta, Creat, Stilbon, Turris, aut Saba veris, ars.

In Cyclo qvovis lunari, ea litera initialis eſto, qvæ prima in ſyllabis vocum ſingularum horum verſuum.

§. 38.

In Cyclo veteri plurium Cyclorum occurrunt nomina, ut Cycli Biſſexti, Cycli Indictionis, Cycli annorum novemdecim (Calippici). Cyclus biſſextilis qvatuor annos continet, & qvoties die intercalari utendum ſit, oſtendit; ſed annus biſſextus, qvando utendum. Cyclus indictionis continet annos qvindecim, cujus annum currentem folio Paſchali inſeri oportet, item annum qvo templa conſecrantur & qvævis privilegia conferuntur; Computo ſic jubente. Cyclus annorum novemdecim (Calippicus) annos ſeptuaginta ſex continet, & annus currens ſit ne biſſextus an communis oſtendit, horum ſeptem in Cyclo veteri continentur. Cyclus vetus, Cyclos biſſextiles centum triginta tres continet.

tum 532. Ipſe Cyclus magnus Paſchalis, ſed neſcio ſanè qvid niſi mera ignorantia moverit Authorem ad ſtatuendum Cyclum Calippicum monſtrare, ſit ne annus currens communis an biſſextus, qvam proprietatem rectius Cyclo ſolari tribuiſſet: fortaſſis ignoranti impoſuit, qvod Cyclo decemnovennali per qvaternarium multiplicato, productam eſſe Cyclum Calippicum cerneret, ut qvaternarium hunc multiplicantem Cyclum biſſextilem eſſe, ſomniaret. Hinc ita imaginatus & argumentatus videtur: ſi Æra chriſtiana per Cyclum Calippicum dividatur ſine reſiduo, erit annus currens biſſextus, rectè qvidem ita, ſed eſt merus Caſus inde exortus, qvod Æram chriſtianam & Cyclum Calippicum qvaternarius metiatur. Porro ita ratiocinatus videtur: ſi reſiduum ex diviſione qvaternarius metiatur, annus biſſextus indicatur; ſi non metiatur reſiduum, qvotus annus communis a biſſextili currat, oſtenditur, rectè qvidem ita, hoc autem ex natura & eſſentia Cycli Calippici mininè fluit, ſed ex ea tantum proprietate, qvæ ipſi cum numeris aliis innumeris communis, qvod ſit per qvaternarium diviſibilis, nam ſi per qvodcunqve qvaternarii multiplum Æram chriſtianam tribuas; ac eodem modo opereris, negotium uti prius ſuccedet.

39. §.

(55) Tungl ölld ſyner merkidaga til Septuageſimam, Quadrageſimam, Paſcha, Rogationis & Pentecoſtem, med þeſsum verſum ſem ſidar mun greint verda (56). Sólar ölld ſynir Páſkahalld á hverium ſtaf Páſkadagur verdur hvern vetur í gömlu ölld. Peſsar allar fyrgreindar alldir koma allar ſenn og liktaſt allar ſenn fyrir þann matt er öllu rædur.

V. Cap.

UM NIDURSETNING SÓLAR ALLDAR OG SUNNUDAGS BÓKSTAFANNA Á FINGRUNUM.

40. §.

(57) A nedſtu Junćturu Indicis hefſt jafnan obrigdanlega Sólar ölld, og greidir þadan ſina rás um þvert yfer allar Junćturas

(55) Qvomodo Cyclus lunaris per numeros aureos & ſine verſibus Computiſticis, dies characteriſticos Feſtorum principalium oſtendat, ſupra Cap. 7. Part. I. declaratum, ſed qvomodo verſuum beneficio idem præſtet, id infra, cum ad hos verſus fuerit perventum, qvos hic omittit Rymbegla, & in ſeqventibus indefinitè citat, explicabitur.

(56) Hoc de Cyclo ſolis Rymbegla prædicat qvatenus cum Cyclo Paſchali magno eſt connexus, ſive qvatenus eundem ut factor ingreditur, altero factore exiſtente Cyclo lunari; qvare dato jam anno Cycli Paſchalis, qværantur Cycli ſolis & lunæ reſpondentes, & ex dato Cyclo lunari qværatur terminus Paſchalis, & ex ſolari litera Dominicalis, per hæc data determinetur Paſcha, qvo invento, adſcribatur in verſu dextimo litera Paſchalis. Cyclus ergo ſolaris ſolus ſine ſubſidio lunaris per Talbyrdingum id præſtare neqvit, ut Paſcha rite & præciſè determinetur, & litera Paſchalis definiatur, hæc autem alibi, cum de Cyclo Paſchali ex inſtituto agetur fuſius exponentur.

(57) Diſpoſitio Cycli ſolaris in manu ſiniſtra fit hoc modo: in ima junctura ſive radice interiore indicis locatur unitas, ſeu primus annus Cycli ſolaris; in ima junctura digiti medii reponatur binarius ſive annus Cycli ſecundus, in radice digiti

§. 39.

Cyclus lunaris monſtrat dies characteriſticos Septuageſimæ, Qvadrageſimæ, Paſchatis, Rogationum & Pentecoſtes, per hos verſus uti poſtea dicetur. Cyclus ſolis indicat tempus celebrandi Paſchatis, ſcil. in qvam literam qvovis anno Cycli veteris dies Paſchatis incidat. Omnes hi Cycli ſupra memorati, per potentiam rerum omnium moderatricem ſimul incipiunt & deſinunt.

CAP. V.

DE DISPOSITIONE CYCLI SOLARIS ET LITERARUM DOMINICALIUM IN DIGITIS.

§. 40.

In ima Junctura Indicis infallibiliter ſemper incipit Cyclus ſolaris, ac inde per omnes juncturas apices & articulos digi-

giti medii ternarius ſive annus Cycli tertius, qvartus locatur in radice digiti auricularis; hinc ad Indicem fit regreſſus & qvintus annus in ſecunda junctura reponitur & ut prius per volam transverſam diſpoſitio continuatur & ad juncturam Indicis tertium revertitur, unde per manum transverſam pergitur, donec ad apicem Indicis reducatur, atqve ita per omnes apices & condylos diſpoſitio continuatur, donec annus vigeſimus octavus in condylum infimum auricularis cadat. Diſpoſitionem hanc Cycli ſolaris in Computo digitali Clavii inveni, his verbis conceptam: Primus annus Cycli tribuatur inferiori radici indicis; ſecundus, radici digiti medii; tertius, radici annularis; qvartus, radici auricularis; qvintus, ſecundo articulo indicis inferiori, & ſic deinceps in transverſum ita tamen ut qvatuor extremitatibus, qvatuor etiam annos Cycli tribuas; qva ratione annus vigeſimus octavus cadet in radicem exteriorem digiti auricularis; hac Clavius. Cyclus ſolis in an. Jul.

1 GF	5 BA	9 DC	13 FE	17 AG	21 CB	25 ED
2 E	6 G	10 B	14 D	18 F	22 A	26 C
3 D	7 F	11 A	15 C	19 E	23 G	27 B
4 C	8 E	12 G	16 B	20 D	24 F	28 A

Caterum

ras Goma og lidi vinſtre handar fiögra fingra, þar til er hun lyktaſt á nedſta hnúa auricularis.

41. §.

A fyrgreindri Junctura Indicis ſkal og nidurſetia þeſsi vers med ſölar ölld þau er byrta Dominicalem ár frá ári í ſolar ölld, og ſvo byria:

(58) *Frangit, Eglo, Dictus, Comitis, Angit, Gveno, Fictus,*
Ente, Cibat, Bachus, Aliqvo, Gentis, Emo, Dacus,
Clere, Braro, Garrit, Felix, Ere, Druſo, Barrit,
Arte, Gregis, Factæ, Durant, Cartæ, Boves, Actæ.

Sá ſkal Dominicalis hvert ár eptir annad, ſem fyrſtur er ſtafurin í hveriu ordi verſanna.

42. §.

Cæterum ex appoſito Schemate Cycli ſolaris vides diſpoſitionem in digitis hoc ipſum Schema exactè imitari, ita ut qvatuor verſus horizontales, qvatuor digitos manus ſiniſtræ ſecundum longitudinem repræſentent, at ſeptem verticales ſeptem ordines junctuarum apicum & condylorum transverſos, ordo igitur ſiniſtimus exhibet ordinem radicum ſive junctuarum primarum interiorum; ordo ſecundus, ordinem junctuarum mediarum; tertius, tertiarum; qvartus, ordinem apicium; qvintus, primorum condylorum ſub ungve; ſextus, mediorum, & deniqve ſeptimus tertiorum ſeu infimorum. Igitur omnes anni biſexti in Indicem cadunt, tres anni communes in Cæteros tres. Proinde diſpoſitionem Cycli ſolaris in effigie manus præſentis, cum diſpoſitione numerorum & literarum in Cyclo ſolis ita ad amuſſim concordare vides, ut ad hujus imitationem e libro in manum Cyclus ſolaris transſcriptus fuerit.

(58) Horum qvatuor verſuum ſinguli continent ſeptem vocabula, qvorum literæ initiales ſunt ſeptem Dominicales, qvæqve eo ordine procedunt, qvo in appoſita tabella veteris Cycli ſolaris literæ Dominicales ſunt diſpoſitæ. Singula materialiter, formaliter minimè ſpectanda, alia dantur in lingva latina, alia ſic ficta videntur, ut a debita litera dominicali cæpta Proſodicè qvadrarent, num corruptelam qvandam hi verſus ſubierint, an incorrupti manſerint, id ſanè res eſt, de qva non magnoperè laborandum, cum vocabula corrupta parem uſum præſtent

ac

qvatuor digitorum ſiniſtræ transverſè graditur, donec in Imo Condylo auricularis terminetur.

§. 41.

In ima junctura Indicis ſupra memorata, una cum Cyclo Solis, hi etiam verſus diſponendi, qvi literam Dominicalem qvot annis in Cyclo Solari indicant &c.

Ea litera qvotannis Dominicalis eſto qvæ initialis vocum in his verſibus ſingularum.

§. 42.

---

ac incorrupta; dum modo litera initialis ſit debita Dominicalis, & turpitudinem inſignem proſodicam in verſu non producant. Cæterum, ut appareat qvomodo in manu diſpoſitio facienda ſit, tabellam Cycli ſolaris, Dominicalibus, integris vocibus ſurrogatis, hic præſentem iſto.

1. Frangit.	5. Angit.	9. Cibat.	13. Emo.
2. Eglo.	6. Gveno.	10. Bachus.	14. Dacus.
3. Dictus.	7. Fictus.	11. Aliqvo.	15. Clere.
4. Comitis.	8. Ente.	12. Gentis.	16. Braro.
	17 Garrit.	21. Barrit.	25. Durunt.
	18. Felix.	22. Arte.	26. Cartæ.
	19. Ere.	23. Gregis.	27. Boves.
	20. Druſo.	24. Factæ.	28. Actæ.

Ex hac tabella Cycli ſolaris, loco literarum Dominicalium vocabulis fictis introductis, intuitivâ qvadam ratione perſpicitur, qvomodo in manu vocabula ſint ordinanda, nam ordo ſiniſtimus verticalis radices ſev juncturas primas, ſecundus verticalis juncturas medias, tertius tertias, qvartus apices, qvintus Condylos ſub ungve, Sextus, medios, Septimus Imos occupare debet. Primi verſus prima vox ponitur in radice Indicis, ſecunda in radice medii, tertia in radice digiti medici, qvarta in radice auricularis, unde ad juncturam ſecundam Indicis ſit regreſſus & diſpoſitio per omnes juncturas apices & Condylos continuatur, donec ultima vox ultimi verſus, Condylo infimo auricularis apud numerum 28 Inſcripta ſit, qvemadmodum, hoc in Schemate præſenti manus delineatæ clariſſimè vides.

42. §.

II ſkulu Dominicales iafnan, þá er hlaupár kemur, þad ſkal obrigdanlega vera æ enn IV hvern vetur, ſvo ad communis arin ſieu ávallt III í mílle.

(59) *Gratantur, bona, Do, flens ardua, currit, erecto,* Þetta vers byrter hlaupárs Dominicalem, og ſkal merkia fyrſta Staf hvers ords í verſenu.

43. §.

(59) 1. Qvippe vero annis Biſſextis litera Dominicalis exiſtit gemina, qvarum poſteriores tantum vocibus per Indicem diſpoſitis indicantur; hic defectus hoc verſu Computiſtico ſuppletur, qvi ſeptem vocabulis componitur, exiſtente Capite Singulorum Dominicali, qvæ in verſibus manui Inſcriptis deficit, ut verſuum illorum qvatuor, hicce qvintus Supplementum ſit cenſendum. Cæterum hujus verſus Singula vox ita Indici inſcribitur ut ſingulam alteram eidem inſcriptam præcedat, ita vox prima, gratanter, in radice interiore indicis, præponitur vocabulo Frangit. & ſic cæteræ, ut in præſenti Schemate manus delineatæ vides. Igitur qvoties annis Biſſextis litera Dominicalis qværenda, a radice facto initio, verſus ita legendus, ut, vox prima, Gratanter, in radicem interiorem, ſecunda, bona, in junƈturam mediam, tertia, Do, in tertiam, qvarta, Flens, in apicem cadat, donec ultima vox, Erecto, in Condylum imum incidat, hac ratione Singulæ literæ initiales Dominicalem priorem indicant, & defectum ſupplent. ut litera G, cum F. conjungatur anno Cycli primo in radice indicis, B, cum A, anno Cycli qvinto in junƈtura media, D, cum C, anno nono in tertia, F, cum E, anno decimo tertio in apice &c. Proinde, ſingula bina vocabula, ut in ſeqventi paragrapho inculcat Rymbegla, ad Singulas duplices Dominicales indicandas concurrunt. ita voces Gratanter, Frangit. oſtendunt Dominicalem G. F. anno Cycli primo & ſic cæteræ. Hæc autem omnia Schemate præſenti manus delineatæ intuitivè cognoſcenda præbentur.

2) Cæterum manus delineata, literæ Dominicali inveniendæ hac ſeqventi methodo inſervit: Anno æræ Chriſtianæ propoſito, qværatur Cyclus ſolis & attendatur, vel intuendo delineatam in libro manum, vel etiam accedente exercitio porrectam inſpiciendo, in cujusnam digiti qvonam articulo, Cyclus Solis datus ſit locatus. Hoc loco obſervato & Imaginationi impreſſo: legantur verſus Computiſtici manui delineatæ inſcripti, eo ordine qvo in manu ſunt deſignati, ut ſingula vocabula in ſingulos articulos cadant, dicendo, Frangit, in radice interiore

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

§. 42.

Anno Biſſextili veniente, literæ Dominicales ſemper duæ ſunto, id qvod qvarto qvovis anno infallibiliter ſemper eveniat, ita ut tres anni communes ſemper intercedant.

Hic verſus Dominicalem anni Biſſexti indicat., literâ initiali vocum ſingularum notatâ.

riore Indicis, Eglo, in radice digiti medii, dictus in radice digiti medici, Comitis in radice auricularis, hinc ad juncturam ſecundam Indicis regrediendo, ac ibidem, Angit, ponendo, verſuum lectio & vocum recenſio continuanda, donec ad eum articulum, in qvo datus Cyclus Solis, locatus, pertigeris, Nam litera initialis vocis in hunc locum incidentis, eſt litera dominicalis Cyclo Solis dato congruens. Qvod ſi ergo annus propoſitus Communis ſit, problema perfectè ſolutum erit; Sin vero Biſſextus, poſterior Dominicalis innotuit, prior etiam num ignoratur, Sed uti poſterior, ita prior in Indicem Cadit, ad qvam inveniendam lege verſum, gratanter bona Do &c. initio facto a radice &, gratanter, ibidem locato, per Indicem perge, donec ad articulum apicem vel Condylum, in qvo eſt Cyclus Solis datus, pervenias, cum litera vocis initialis in hunc locum cadentis, ſit prior anni dati Biſſexti Dominicalis, hac itaqve methodo anno communi per qvatuor illos verſus, at anno Biſſexto, qvintum in Subſidium vocando, completè ſolutum erit problema.

3) Supereſt ut Solutionem hanc uno alterove exemplo illuſtremus: Sit ex. gr. invenienda Stylo veteri Dominicalis Anno 1522. qvo anno Cyclus Solis invenitur fuiſſe 19, qvi in Condylum ungvi proximum digiti annularis cadit, igitur a radice Indicis interiore putationem ineundo, lego verſus Dominicales, Frangit &c. & juxta diſpoſitionem Cycli Solaris, Singula vocabula ſingulis juncturis, apicibus & Condylis tribuendo. lectionem continuo, donec vocabulum, Ere in Cyclum Solis 19, Cadere comperiam; de qvo eſt qvæſtio, unde ſcio Dominicalem Anni 1522 Stylo veteri fuiſſe E. Sed annum hunc fuiſſe communem, inde ſcio, qvod Cyclus 19 in Indicem non cadat. qvam obrem, qvin problema completè ſolutum ſit, nihil amplius dubito.

4) Sit qværenda litera Dominicalis anno 1520, cujus anni Cyclus ſolis fuit 17, qvi cum in Condylum primum Indicis ſub ungve cadat, ſcio annum illum fuiſſe Biſſextum & literam Dominicalem qværendam eſſe geminam, ſed nihil jam refert, priorem ne, an poſteriorem Dominicalem prius qværam. Igitur a radice

Indicis

34. §.

(60) Hlaupár ſkal iafnan ſtanda yfer Indicem, med þeim tveimur ordum ſem byrta Dominicalem, frá circumciſions dag og til Feſtum Sancti Matthiæ, og þann Dominical, er upp þadan ſkal yfer ſtanda um allt árid fram til annars VIII dags Jola, til ſvofeldrar Reglu er þetta vers giört.

Filius eſto D^e Cælum, bonus, accipe gratis.

Þetta

Indicis Inchoando lego verſus: Frangit &c. & lectionem continuo, donec ad Condylum Indicis ſub ungve perveniam, & vocabulum, garrit, in eundem inciderit, qvod igitur memoriæ inprimo, & a radice Indicis denuo facto initio, lego per totum ac Solum Indicem verſum: gratantur, donec vox, ardua, cadat in Condylum ſub ungve, itaqve duo vocabula, ardua garrit, oſtendunt fuiſſe Dominicalem A. G.

(60) 1) Qvod dicit Domina Rymbegla, annum Biſſextum una cum gemino vocabulo Dominicali ſemper in Indicem cadere, id non modo reſpectu verſuum Dominicalium antecedentium, Gratanter &c. Frangit &c. verum etiam reſpectu verſus Dominicalis inſeqventis eſt accipiendum; hic verſus: Filius, Eſto, Dei, Cælum bonus accipe gratis, conſtat ſeptem vocabulis ſecundum ordinem Dominicalium per Cyclum Solis diſpoſitis, Manui inſcriptis, ut in Schemate præſenti conſpicitur, ut ſingula a ſingulis Dominicalibus incipiant; & qvomodo inſcribenda & legenda ſint, Rymbegla ſufficienter explicat, cum enim ſeptem vocibus componatur, & anni Cycli Solaris ſint viginti octo; ſeqvitur qvater repetitum totum Cyclum Solarem emetiri, ſed animadvertendum, qvod omiſit Rymbeyla, lectionem & inſcriptionem a Dominicali poſteriore F in radice Indicis locata ineundam eſſe & ſic toto Cyclo emenſo, vocem noviſſimam, gratis rurſus cadere in radicem Indicis, ut Dominicalem priorem initio omiſſam oſtendat.

2) Sit ad hanc Methodum illuſtrandam qvæ priori in ſimplicitate præſtat, qværenda litera Dominicalis anni 1520. ut ſupra obtinente Cyclo Solis 17, in primo Condylo Indicis ſub ungve locato, lectionem itaqve verſus incipio a radice Indicis interiore, & vocem Filius pono in radice, eſto, in radice digiti medii, Dei, in radice annularis, Cælum, in radice auricularis, inde ad juncturam ſecundam indicis reverſus, ibidem enuncio duas voces, Bonus accipe, gratis, in junctura media digiti medii, & verſum jam ſemel finitum, in junctura media digiti medici exordior, vocem Filius, ibidem reponendo, Eſto, in junctura media digiti auricu-

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

§. 43.

Annus Biſſextilis ſuper indice ſemper conſiſtat, una cum duabus illis vocibus, qvæ literam Dominicalem indicant, tum eam, qvæ a die circumciſionis ad Matthiæ Feſtum obtinet, tum etiam alteram, qvæ abindè per totum annum ad proximè ſequentem octavam diem Feſti Nativitatis durabit, huic Regulæ exprimendæ hic verſus deſtinatus eſt.

Filius eſto Dei, Cælum Bonus, Accipe, Gratis.

auricularis, unde ad junctúram tertiam Indicis redeo, & duo vocabulo, Dei Cælum, ibidem enuncio & ita pergo, donec ad Cyclum ſolis, de qvo eſt qvæſtio, ſub ungve Indicis repoſitum pervenero, in qvem locum incidunt duo ultima vocabula, Accipe Gratis, qvæ igitur oſtendunt fuiſſe Dominicalem A. G.

3) His methodis curioſitati lectoris ſatisfit, ſiqvidem annus æræ Chriſtianæ de qvo qværitur, fuerit ante correctionem Calendarii Gregoriani, ſi vero correctionem ſeqvatur; qværatur, ut ante Dominicalis, qvæ fuerat, ſi nulla unqvam correctio exſtitiſſet, qvâ inventâ, cum ab anno correctionis 1582 ad annum 1700 excluſivè exempti ſint dies 10, ab hoc anno incluſivè ad annum 1800 dies 11 excluſivè hinc ad 1900 excluſive dies 12: in caſu primo ſubduc 7 a 10, in ſecundo ab 11, in tertio a 12, & qvot ſunt dies reſidui, totidem literas ab ea qvam inveniſti, excluſivè numera ſecundum ordinem Alphabeti, qvarum ultima ſola anno communi, ultimæ duæ anno Biſſextili, erunt literæ Dominicales qvæſitæ, poſt correctionem Calendarii.

4) Qværatur anno 1604 litera Dominicalis exiſtente Cyclo ſolis 17 in Condylo indicis ungvi proximo, adhibendo itaqve methodum priorem, lego verſus Dominicales, frangit &c. donec vox, garrit, Cadat in Cyclum Solis 17, unde Stylo veteri G eſt dominicalis poſterior, cum Cyclus ſit in Indice poſitus, fuit annus ille Biſſextus, qvamobrem etiam lego verſum Dominicalem ſubſidiarium, gratanter, & obſervo vocabulum, ardua, cadere in Cyclum 17. hinc litera Dominicalis gemina fuiſſet A G, ſiqvidem Calendario reformatio nulla accidiſſet, ſeptem a decem ſubtractis, reſiduus eſt ternarius, qvare ab A excluſivè tres literas recito & cum annus propoſitus ſit Biſſextilis, Dominicalem geminam eſſe D C comperio.

5) Deniqve his methodis qværo literam Dominicalem anni currentis, cujus ſtylo veteri Cyclus ſolis eſt 23, poſitus in condylo intermedio digiti annularis, igitur legendis verſibus, Frangit &c. deprehendo vocabulum, gregis, cadere in con-

Þetta vers ſyner Dominicalem hvert ár eftir annad, og geingur med Solarölld allt eins og Frangit, nama þad ber í milli, ad þetta vers fer æ hid ſama um alla Solarölld, ſvo ad þad ſkal endurtaka æ iafnframt ſem þad lycktaſt, og byria upphafid versins

---

condylum in qvo Cyclus ſolis repoſitus, unde ſcio ſtylo veteri futuram fuiſſe Dominicalem G. igitur ſeptem ab undecim ſubtractis, reſiduus qvaternarius ſecundum ordinem alphabeti putatus, oſtendit Dominicalem qvæſitam eſſe D.

6) Hæc methodus qværendi literam Dominicalem ex natura verſuum Dominicalium fluxit directè & naturaliter. Altera methodus, qvam in computo ſuo Eccleſiaſtico habet Clavius, addi poteſt, qvæ indirecta magis, tamen ex natura diſpoſitionis verſuum Dominicalium in digitis, eatenus fluere cenſenda, qvatenus hæc ordinatio ordinem Cycli ſolaris imitatur. Iuvento igitur ſtylo veteri Cyclo ſolis, & articulo apice vel condylo, in qvo locatus obſervato, obſerva qvodnam vocabulum Dominicale, radici hujus digiti ſit inſcriptum, cujus nota literam initialem, a qva facto initio, numera ſecundum ſeriem naturalem literarum A, B, C, D, E, F, G, Dominicalium, percurrendo articulos & internodia, tribuendoqve ſingulis, tam nodis qvam internodiis ſingulas literas, & redeundo poſt G ad A, donec ad ſedem Cycli ſolaris propoſiti perveneris. Litera namqve in eum articulum incidens erit Dominicalis anni propoſiti, ſtylo veteri. In indice tamen præterenda ſunt internodia, & ſingulis articulis binæ tribuendæ literæ, qvod ibidem anni Biſſextiles collocantur, qvibus ſingulis binæ literæ reſpondent. Atqve hoc qvidem modo litera Dominicalis cujusvis anni ante reſtitutionem Calendarii invenitur. Qvod ſi vero annus de qvo qværitur, reformationem Calendarii ſequatur, procedendum ut ſupra. n. 3.

7) Sit ex. gr. hac methodo invenienda Dominicalis anni ſeqventis 1779. exiſtente ſtylo veteri Cyclo ſolis 24. qvem in condylo auricularis intermedio locatum obſervo, at in radice interiore vocabulum Dominicale, Comitis, igitur initio facto a litera C, & radici nodis ac internodiis ſingulas literas tribuendo, ſecundum ordinem literarum numero, & in condylum intermedium, cui Cyclus datus inſcriptus, incidens litera F, oſtendit ſtylo veteri eſſe Dominicalem F, ſed qvia pro Seculo currenti dies 11 ſunt exemti, 7 ab 11 ſubtracti relinqvunt 4, qvare a G incipiendo & ad A transeundo, qvatuor numeratis in C incido, qvæ igitur anno ſeqventi erit Dominicalis.

8) Sit qværenda hac methodo Dominicalis anni 1771. cujus Cyclus ſtylo veteri invenitur eſſe 16, qvem in apice digiti auricularis poſitum animadverto. Sed

in

Hic verſus literam Dominicalem qvotannis oſtendit, & perinde ac verſus: frangit &c. Cyclum Solarem percurrit; eo Solo diſcrimine, qvod hic verſus ſemper unus idemqve totum Cyclum ſolis emetiatur, ut, qvoties finierat, toties repetiti exordium capia-

---

in radice interiori vocabulum Dominicale, comitis, incipiendo igitur a litera C, qvam in radice pono, D in proximo internodio, pergo donec C cadat in junctu-
| ram tertiam, qvare rurſus ab internodio tertio facto initio, ibi A, repono, & in apice B, qvæ itaqve ſtylo veteri Dominicalis eſſet, ſed a B excluſivè ſecundum naturalem ordinem literarum putando qvatuor, incido in F, qvæ igitur anno 1771. ſtylo novo fuit Dominicalis.

9) Sit anno 1780 qværenda Dominicalis, qvi annus Biſextilis habet ſtylo veteri Cyclum ſolis 25. in radice exteriore indicis repoſitum, ſed in radice interiore locata animadverto vocabula Dominicalia, Gratanter frangit, proinde in ſecunda junctura pono Dominicales A B, in tertia C D, in apice, E F, in condylo primo ſub ungve G A, in ſecundo B C, & deniqve in radice exteriore D E, qvæ igitur gemina Dominicalis ſtylo veteri obtineret, a qvarum poſteriore, E, excluſivè numerando qvatuor, video anno propoſito Biſextili competere Dominicalem geminam B A, & ſic de cæteris.

10) Hactenus fuit methodus directa, ex propoſito, ſtylo veteri, Cyclo ſolis, literam Dominicalem inveniendi, ſed methodi inverſæ, qvæ expriori facilè deducitur, Domina Rymbegla, ne uno qvidem verbo fecit mentionem, qvæ in eo conſiſtit, ut ex data litera Dominicali gemina, anno propoſito reſpondens inveniatur Cyclus ſolis, vel ſi communis ſit, datis dominicali & anni propoſiti a proximò antecedente Biſexto diſtantia, invenire Cyclum ſolis, ſumo prius caſum ſimpliciorem qvo datur gemina Dominicalis & annus Biſextus currit, & â radice indicis facto initio, juxta diſpoſitionem Cycli ſolis in manu factam puto & putando pergo, donec ad eum locum pervenero, in qvo duæ iſtæ literæ extra indicem ſibi immediatè ſuccedunt, ut prior ſit in auriculari, ſecunda in loco reſpondente annularis; nam Cyclus in loco indicis reſpondente erit qvæſitus. Sed in altero caſu qvo litera Dominicalis eſt una & annus propoſitus communis, obſerva qvanta ſit ejus a biſſextili antecedente diſtantia, & ſi uno anno diſtet, ſume Dominicalem datam in digito annulari; Si duobus, in auriculari, deniqve ſi tribus; in indice, &, qvia eadem litera in indice bis occurrit, eo loco ſumenda, qvo Dominicalem anni proximè præcedentis ſolitariam, in auriculari poſitam, proximè ſecundum ordinem alphabeti ſeqvitur. Invento loco Dominicalis & Cyclo ſolis eo usqve putato,

ins á næſtu juncturu gom eda lid, þeirri juncturu gom eda lid, ſem þad endaſt á, og geimá þeſs ſierlega í hvern tima ſem kemur til Indicem og hafa tvö ord yfer hans juncturam gom eda lid ſaker hlauparsins. Þetta vers kennir og er þar til ſierlega ſett og ſkipad i hverri Solarölld lat ganga &c.

44. §.

(61) A oftnefndri Juncturu indicis ſkal nidurſetia fyrſtu tunglölld og ſvo þar næſt hveria eftir adra, med þeim hætti og ſkipan

---

tato, in conſeqventia putando tres adduntur, & Cyclum ſolis ſtylo veteri anno propoſito reſpondentem obtinebis.

11) Sit ad hanc methodum inverſam illuſtrandam, Dominicalis gemina, B A, qvæ anno 1780 obtinebit, qværitur qvinam ſtylo veteri futurus ſit Cyclus ſolis, igitur a radice indicis inita putatione, pergo, donec ad radices digitorum annularis & auricularis perveniam, in qvarum poſteriorem externam obſervo cadere numerum 28, & poſitam ibidem literam A, ſed in priore literam B, & in radice externa indicis reſpondente, animadverto numerum 25, qvi itaqve ſtylo veteri eſt Cyclus ſolis qvæſitus. Porro qværitur anno 1772 qvinam ſtylo veteri fuerit Cyclus ſolis, cujus anni Biſexti Dominicalis fuit E D. harum unam ut prius in annularis, alteram in auricularis condylo ſub ungve poſitam obſervo. At in condylum indicis ſub ungve reſpondentem, numerum 17 incidere numerando comperio, qvare ſtylo veteri ſcio fuiſſe Cyclum ſolis 17.

12) Ad caſum alterum illuſtrandum, ſit anno ſeqventi 1779 qvi tertius a Biſextili qværendus Cyclus ſolis, at litera Dominicalis C, qvæ in indice ſumenda, ubi ipſam B, inſeqvitur, qvam in indicis condylo intermedio repoſitam obſervo, putando igitur Cyclum ſolis, numerum 21 in condylum intermedium cadentem obſervo, & ab hoc articulo tres in conſeqventia puto, & Cyclum ſolis ſtylo veteri 24 eſſe comperio. Sit anno 1782 qvi ſecundus a Biſexto, qværendus Cyclus ſolis, exiſtente Dominicali F. cum jam inter indicem & eum digitum in qvo aſſumenda Dominicalis F. duo ſint digiti interjecti; ſeqvitur F. in auriculari ſumendam eſſe, qvam in ejus condylo intermedio repoſitam obſervo, Cyclus autem ſolis ab initio hucusqve putatus ſit 24, & tres in conſeqventia putando, evadit 27, pro inde anno 1782 ſtylo veteri fiet Cyclus ſolis 27. Porro ſit anno 1785 communi a Biſextili primo, qværendus ſtylo veteri Cyclus ſolis, cujus futura Dominicalis B.

Cum

capiatur, in articulo apice vel Condylo proximo ei in qvo fuerat terminatus, & qvalibet vice inprimis obſervanda vox illa, qvæ in Indicem cadit, & ob annum Biſſextum ſuper ejus junctura apice vel Condylo duo vocabula reponenda. Ita docet hic verſus, ad hoc ipſum in qvovis Cyclo Solari peculiariter deſtinatus ac ordinatus. Fac procedere &c.

§. 44.

In ſæpius memorata junctura Indicis collocetur Cyclus lunaris primus, ac dein Singuli ſucceſſivè, eo modo ac ordine, uti

Cum annus propoſitus ſit a Biſexto primus, in tertio ab indice digito hæc Dominicalis ſumenda, qvam igitur in radice externa annularis locatam animadverto, Cyclus autem ſolis huc usqve numeratus ſit 27, unde in conſeqventia tres putando fiunt 30, & 28. abjectis ſit ſtylo veteri Cyclus ſolis 2.

(61) Satis apertè Rymbegla indicare videtur, diſpoſitionem viginti & octo Cyclorum lunarium eo modo ac ordine faciendam eſſe, qvo Cyclus ſolaris diſpoſitus erat, ut nimirum in radice indicis ponatur Cyclus primus lunaris, in radice medii ſecundus, radice medici tertius, auricularis qvartus, hinc ad indicem revertendo, in ejus junctura media collocetur qvintus, & ſic conſeqventer juxta diſpoſitionem Cycli ſolaris, donec Cyclus vigeſimus octavus occupet condylum imum digiti auricularis, hæc autem diſpoſitio his qvatuor ordinibus vel ſeriebus horizontalibus aliſolvitur, qvæſunt totidem progreſſiones arithmeticæ ſeptem terminorum, in qvarum ſingulis differentia terminorum eſt qvaternarius, cujus ratio ex natura diſpoſitionis ſtatim in oculos incurrit. Atqve hac ratione tota Cyclorum lunarium, qvi in Cyclo magno Paſchali, ſeu Talbyrdingo continentur, multitudo, in qvatuor Cyclorum lunarium progreſſiones Arithmeticas eſt diſpertia, qvarum prima horizontalis continet Cyclum, primum, qvintum, nonum &c.; Sed progreſſiones ſeptem verticales ſunt qvatuor terminorum merè naturales, progreſſio prima horizontalis indicem occupat, ſecunda digitum medium, tertia annularem, qvarta auricularem, primus verticalis juncturas interiores, ſecundus, juncturas medias &c.

Primus	1	5	9	13	17	21	25
Secundus	2	6	10	14	18	22	26
Tertius	3	7	11	15	19	23	27
Qvartus	4	8	12	16	20	24	28

ſkipan ſem fyr greinir um Solar ölld, hverſu hennar ár ſkulu gánga yfer þveran lófa og handar bak um XXVIII junctúras med gomum og lidum vinſtri handar. (62) Svofellt ſkal tungl alldir nidurſetia, fyrſta, fiorda, ſiöunda, tyunda, þrettanda, ſextanda nitianda, aunnur og XX, V og XX, VIII og XX, III, VI, IX, XII, XV, XVIII, I og XX, IV og XX, VII og XX, II, V, VIII, XI, XIV, XVII, XX, III og XX, VI og XX

45. §.

Um nidurſetning alldanna; (63) þeſſi nidurſetning alldanna er fyrer því ſkipud, ad ei mætti ellegar rum faſt hverium og einum vetri XXVIII tungl allda, og er þo mikell meiſtaradomur uti þviliku efni ad í ſvo litlu ſpatio, ſem adur er greint, þá miſſer aungvan

(62) Cæterum aliam diſpoſitionem ab iſta jam expoſita prorſus diverſam, innuere videtur his verbis Rymbegla: Cycli lunares diſponantur hoc modo: I, IV, VII &c. qvæ verba ſi accipiantur ut explicativa & paraphraſtica præcedentium, vult Author ad ſimilitudinem Cycli ſolaris, Cyclos viginti & octo lunares, qvi in Talbyrdingo continentur ita diſponi, ut horum Schematum alteutrum ipſius

Primus	1	13	25	8	20	6	18	Primus	1	4	7	10	13	16	19
Secundus	4	16	28	11	23	9	21	Secundus	22	25	28	2	5	8	11
Tertius	7	19	2	14	26	12	24	Tertius	14	17	20	23	26	3	6
Qvartus	10	22	5	17	3	15	27	Qvartus	9	12	15	18	21	24	27

inhæſerit animo, & utram potius diſpoſitionem intelligi velit, id qvidem ex verbis ejus certò decidi neqvit, cum ad modum indeterminatè mentem ſuam exprimat; probabilius tamen diſpoſitionem priorem ipſius animo, dum hæc ſcriberet, obverſatam fuiſſe, cui major cum diſpoſitione Cycli ſolaris ſimilitudo intercedit, Non eſt enim qvod opponatur & regeratur Authorem velle plane ſic diſponi, uti recenſuit hoc modo.

Primus	1	4	7	10	13	16	19	22	25	28
Secundus	3	6	9	12	15	18	21	24	27	
Tertius	2	5	8	11	14	17	20	23	26	

Huic

uti ſupra declaratum de Cyclo ſolis, qvomodo annos ſuos volam manus transverſam ac dorſum ejus per viginti & octo articulos apices & Condylos oporteat tranſire. Cycli lunares diſponantur hoc modo: I, IV, VII, X, XIII, XVI, XIX, XXII, XXV, XXVIII, III, VI, IX, XII, XV, XVIII, XXI, XXIV, XXVII, II, V, VIII, XI, XIV, XVII, XX, XXIII, XXVI.

§. 45.

De diſpoſitione Cyclorum: hæc diſpoſitio Cyclorum ideo præcipitur, qvod alioqvin omni anno omnium viginti & octo Cyclorum lunæ, ſpatium haud ſufficeret. In hoc tamen magnum ſitum eſt Magiſterium, qvod in tam exiguo, ut ſupra dictum ſpatio, omnium iſtorum Cyclorum ab initio ad finem hyems amittatur

Huic enim diſpoſitioni cum Cyclo ſolis longè minor qvam cæteris duabus intercedit ſimilitudo, qvam igitur rejicio & alterutram certè præcedentium præfero, qvarum utraqve, qvemadmodum etiam tertia, Cyclos lunares viginti & octo, qvos Talbyrdingus continet, in tres progreſſiones Arithmeticas diſpeſcit, qvarum prima eſt decem, ſecunda & tertia novem terminorum, exiſtente terminorum differentia ternario.

(63) Si primus ordo horizontalis Indici, ſecundus digito medio, tertius medico, qvartus auriculari; primus autem verticalis radicibus interioribus, ſecundus juncturis mediis, tertius tertiis, qvartus apicibus, qvintus condylis primis ſub ungve, ſextus mediis, ſeptimus deniqve radicibus exterioribus ſiniſtræ inſcriptus concipiatur juxta ſchema; in arcto manus ſiniſtræ ſpatio, totus diſpoſitus erit Talbyrdingus, & qvidem ut Author Rymbeglæ jactabundus gloriatur, tanto artificio & Magiſterio, ut annorum Talbyrdingi qvingentorum triginta duorum, nullus ſit prætermiſſus, qvam Authoris jactantiam ego qvidem ſtatim approbaſſem, ſiqvidem uſum qvendam computiſticum hujus diſpoſitionis vel uno ſaltim verbo obiter indicaſſet, qvem qvia reticuit vel etiam penitus ignoravit, de actuali harum diſpoſitionum in manum inſcriptione non eſt laborandum, nam ad uſum qvendam ex his eliciendum, Æræ Chriſtianæ ſimul indigitis reqviritur artifinoſa diſpoſitio, qvâ inventâ, uſus computiſticus cum eo qvem habet Talbyrdingus coin-

aungvan vetur í öllum þesſum ölldum frá upphafe til enda. (64) Enn til þeſs ad þu truir þad ſatt vera ſem eg ſegi, þá ſar til og tak fyrſtu ölld og tel hennar vetur ſier hvern eftir þvi ſem ſolar ölld geingur og fyrr greinir, allt þar til ſem uti eru XIX; Profa þar næſt eftir ádurſkrifada nidurſetning alldanna, hvert ecki byriaſt á næſta lid önnur ölld eftir XIX vetur fyrſtu alldar, og ef ſvo reiniſt ſem eg vil trua, þa marka þar eftir allar adrar alldir med XIX. vetrum ſier hverar frá þeim Stad ſem þær voru í upphafi nidurſettar med þeſſum ordum, fyrſta, fiorda &c.

VI. Cap.

UM CONCURRENTES EDUR SOLAR PACTA OG UM REGULARES SOLAR OG ÞEIRRA NITSEMD, OG NOKUR DIÆT VERS.

46. §.

Concurrens heitir ſa dagur er á hverium XII. mánudum geingur af heilum vikum, enn þá eru tveir ef hlaupár er (65) og ſilgir

coincidere deberet, ipſa nimirum ſtylo veteri Paſchatis ac Feſtorum mobilium determinatio; qvam indagationem cum huc minus pertineat, & ad ipſam ſatis prolixa reqviratur diſſertatio, hic miſſam facio.

(64) Si a radice indicis inchoando accuratè juxta diſpoſitionem Cycli ſolaris 19 putes, hunc numerum in condylum annularis ſub ungve cadere videbis, & ſecunda vice, a proximè ſeqventi condylo auricularis ſub ungve facto initio, omnes condylos & radices exteriores emetiendo, ac inde ad radicem internam indicis redeundo, & pergendo incidet annus ultimus Cycli ſecundi lunaris 19 in juncturam tertium digiti medii, proinde a ſeqventi junctura tertia digiti medici incipiendo & pergendo, incidet annus ultimus Cycli tertii 19, in radicem Indicis interiorem, & conſeqventer initium Cycli qvarti ſit in loco radici proximo & hinc juxta tabellam priorem ponitur in radice interna digiti medii, juxta vero ſecundam junctura media Indicis, a qva junctura incipiendo & denuo tres Cyclos emetiendo in junctura medici vel etiam tertium Indicis cadere Cycli ſeptimi initium obſervabis,

tatur nulla. Sed ut, qvod ego asſevero, tu verum eſſe credas: Agedum ſume Cyclum primum, & juxta progreſſum Cycli ſolaris, ut ſupra declaratum, ſingulos ejus annos dinumera, donec novemdecim abſolveris; Deim ſupra memoratam diſpoſitionem Cyclorum examina, anne poſt annos novemdecim Cycli primi, in articulo proximo Cyclus lunaris ſecundus initium capiat: qvodſi, uti credo, rem ita ſe habere experieris, juxta id ipſum cæteros omnes Cyclos, cum annis ſingulorum novemdecim procedendo ab eo loco in qvo primum his verbis, primus, qvartus &c. diſpoſiti ſuerant, notabis.

CAP. IV.

DE CONCURRENTIBUS SIVE EPACTIS SOLIS ET REGULARIBUS SOLIS ET AMBORUM USU ET VERSIBUS NONNULLIS DIÆTETICIS.

§. 46.

Concurrens appellatur ea dies qva ſingula duodecim menſium ſyſtemata ſolidas hebdomadas excedunt, At anno Biſextili

 duo

ſervabis, & hac ratione putationem continuando, donec omnes viginti & octo Cyclos lunares abſolveris, omnes eo ordine qvo oſtendunt tabellæ, ſe invicem ſeqvi experiere: Cujus ratio continetur in eo, qvod Cyclus lunaris 19, ter ſumtus h. e. 57, excedit unitate Cyclum ſolis 28, duplicatum, h. e. 56, unde ſeqvitur, facto a radice Indicis putandi initio & per viginti octo loca tota manu bis emenſa, numerum 57mum cadere in radicem indicis, & conſeqventer initium qvarti injunctura media vel radice medii locandum eſſe, & ſic cætera conſeqventer: hæc itaqve relatio dupli Cycli ſolaris ad triplum Cycli lunaris ſive numeri 56 ad 57, huic diſpoſitioni anſam & cauſam ſuppeditavit, qvæ profectò attentione digna fuiſſet, ſiqvidem uſus aliqvis computiſticus inde elici poſſet, ſed ut ſupra dixi, ſine variis ſubſidiis & artificiis aliis & diſputatione ſatis prolixa, uſus ejus nullius oſtendi poteſt.

(65) Cum hæc locutio parum concinna videatur; locum hunc eſſe corruptum ſuſpicor

filgir ſá leiniſtafur, tel ſo þar til ſem VII; Enn ef meir er, þa kaſta í burtu VII, enn haf þád ſem umfram er og ſkaltu telia frá upphafi Solar alldar og til enda, þá hverfa þeir enn aftur med Solar ölld til upphafs, þviad þa hefur hlaupár komid á alla VII viku daga

littera mutatur, (66) in anno ſubeunte manetqve concurrentis donec venias ad Feſta Mathiæ.

47. §.

Iáta iafnan hlaupá I. med hlaupári efter figurunni (67) næſta fyrer annunciationem Beatæ Mariæ ſkyra concurrentes, her er figura concurrentium (68) I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII; IV, V, VI, VII; II, III, IV, V, VII; I, II, III, V, VI, VII; I,

cor & ſcribendum eſſe, *og filgir þa leiniſtafur*, h. e. & hunc ſcil. concurrentem occultans litera Dominicalis tum comitatur, vel etiam ſcribendum eſt: *og filgir ſá leyniſtafi*, h. e. qvi ſcil. concurrens literam Dominicalem occultantem comitatur, ſed utram vis correctionem adhibeas, idem ſenſus emergit, ſive enim dicas literam occultantem comitari eum qvi anno Biſexto accedit concurrentem, ſive concurrentem ſuper addinam, literam occultantem comitari res eodem recidit. Per literam autem occultantem geminæ Dominicalis unam hic intelligi, tum ex hoc loco conjici poteſt, tum etiam per collationem cum loco, qvi infra Capite nono occurret, priori Dominicali, id nominis Islandos impoſuiſſe certò conſtabit, cur autem veteres Islandi priori Dominicali id nominis indiderint, cum ad id loci infra pervenero, ratio probabilis reddetur.

(66) In verſu priore omittendum exiſtimo præpoſitionem, in, qvæ per loci corruptionem irrepſit, & ſcribendum eſſe: littera mutatur anno ſubeunte manetqve, & in verſu poſteriore pro, concurrentis, ſcribendum, concurrens, ut legendum ſit. Concurrens donec venias, ad Feſta Mathiæ, ſenſus vero horum verſuum ſatis manifeſtus: Nam voluit his verſibus author innuere, Cyclum utrumqve ſolis & Epactarum ſolis ſive concurrentium a Januario inire ibiqve novam Dominicalem, novumqve concurrentium numerum priorem exſpirantem excipere, & hac ratione qvovis anno communi rem procedere, ſed anno biſextili, ut literam Dominicalem priorem; Sic etiam concurrentium multitudinem priorem ad Mathiæ Feſtum perſeverare;

duo ſuperſunt, qvem litera Dominicalis occultans comitatur. Dein ad ſeptem usqve numera, ſi ſeptenarium excedat, ſeptem abjectis, adhibe reſiduum, & ab initio Cycli ſolis ad finem puta, tunc autem illi ad Cycli ſolaris principium revertuntur, tunc enim annus Biſextus omnes ſeptem ferias occupavit.

littera mutatur anno ſubeunte manetqve
concurrens donec venias ad Feſta Mathiæ.

§. 47.

Anno Biſexto fac ſemper concurrentes uno plures juxta Schema, die proximo ante Feſtum Annunciationis beatæ Mariæ concurrentes declarant: hic eſt Schema concurrentium: I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII; IV, V, VI, VII; II, III, IV, V, VII; I,

verare; at per anni partem reliqvam, ut Dominicalem poſteriorem; ita concurrentes poſteriores, ad finem anni pergere, & hæc qvidem ita ſe revera habent, ſiqvidem ambo Cycli a Januario procedant; Sed computiſtæ, methodo magis computiſticâ & accuratiore Cyclum utrumqve a ſexto Calendas Martias inierunt ac ibidem finierunt, qva methodo id obtinuerunt, ut ne annis Biſſextis geminâ concurrentium multitudine indigerent. Sed concurrens ille, qvi anno biſexto ad diem intercalarem additur, præter ordinem in concurrentium conſortium recipitur, & hinc eſt qvod dicat: Fac ſemper anno Biſſextili juxta Schema concurrentium I. currere, h. e. præter unum concurrentem ordinarium, etiam alterum qvi per diem Biſextilem adjicitur, adhibe.

(67) Hic locus depravatus ſic reſtituendus; næſta annunciatio Beatæ Mariæ vorid fyrir ſkyrir concurrentes, h. e. Feſtum annunciationis beatæ Mariæ vere proximè præcedenti concurrentes declarat, i. e. multitudinem concurrentium indicat: Nam ſi ex, gr. in diem lunæ incidat Mariæ Feſtum, in Martii vigeſimo qvinto fixum, cui adſcripta litera G; antecedenti diei vigeſimæ qvartæ adſcripta litera F. erit Dominicalis, cui reſpondet concurrens I. hæc autem ſupra (pag. 1. cap. 19. §. 98. no. 72.) fuſius illuſtrata vide.

(68) Schema hoc ſive tabellam hanc concurrentium multum deprayavit imperitia exſcribentium Islandorum, nam concurrentium qvaternio ſecunda ſic ſcribenda, VI, VII, I, II, & ultima qvaternio ita III, IV, V, VI. Eſt autem hoc concurrentium Schema idem cum eo, qvod habet tabella ſupra data (T. 1. cap. 11. §. 40. n. 33.)

I, II, III, V, VI, VII; I, III, IV, V, VI; Concurrentis ölld er ſamlik Solarölld, þvi þær endaſt og byriaſt iafn fram ávallt. (69) Concurrentis þideſt ſo ſem ſamrennandi fyrer þa grein ad hun rennur ſamt med Regularibus ſolar ad byrta og boda upphaf hvers manádar ad ſkilia á hverium viku degi hver mánudur inngángi.

48. §.

(70) Concurrentes og Regulares ſolar muteraſt iafnan í upphafi Martii, enn endaſt í Februario. Serlega Regulares ſolar hefur hver mánudur, og hafa þád Embætti ſemfyr greinir ad byrta upphafsdag hvers mánadar.

49. §.

---

(69) Concurrentes primariò ſic dicuntur, qvod ad ſeptimanam ſolidam conflandam adſeſe mutuo currant, nam anno Cycli ſecundo ad primum præcurrentem currit ſecundus, anno tertio ad hos duos currit tertius & ſic conſeqventer donec ad primum ſex concurrerunt & ſeptimanam unam cum ipſo conflaverunt. Secundario ſic vocantur, qvod omnes ſimul ad Regulares currant, ad feriarum numeros ordinales conflandos, in qvos menſes & Feſta fixa incidunt.

(70) Beda in libro de argumento lunæ duo concurrentium genera diſtingvens, primum qvod Romanos appellat â Januario incipit, cui dat Regulares II; alterum a Martio, ita ut undecimus in ſerie Januarius Regulares obtineat III. Hi poſteriores concurrentes a Martio ineuntes ſunt illi, qvorum Cyclum Cyclo ſolis ſimilem Author ſtatuit, cum, ut ſupra dictum uterqve Cyclus a ſexto Calendas Martias ineat ibidemqve deſinat, ac easdem & ſimiliter ordinatas habeat literas hebdomadales vel dominicales. Si concurrentes a Januario ineant, Anni Biſſextiles concurrentes duos habebunt numeros literasve, ſi a Martio, unum tantum numerum aut literam, qvæ methodus magis naturalis, melior, ſimplicior concinnior; & magis ſemper in uſu fuit. Sed concurrentes â Januario ineuntes, ut eundem ac illi alteri uſum præſtent, alios ſibi proprios Regulares reqvirunt, qvos hac expedita methodo conſeqvere: inſpice Calendarium & qvota in Alphabeto litera hebdomadalis ſingulorum Calendis adſcripta ſit obſerva. Cui numero ordinali additâ unitatê, ſingulorum menſium Regulares obtinebis. Inſpectâ hic appoſitâ Regularium hujus modi tabella, ipſam aſſerti veritatem manu qvaſi palpabis.

Nam

I, II, III, V, VI, VII; I, III, IV, V, VI; Cyclus concurrentium eſt ſimilis Cyclo ſolis, qvia ſemper ſimul incipiunt ac deſinunt, concurrens denotat ſimul una cum alio currentem, eo qvod ſimul cum Regularibus ſolis ad ſingulorum menſium initia aperienda ac annuncianda currat ſcil, qvota feria ſinguli menſes ſuum capiant exordium.

§. 48.

Concurrentes & Regulares ſolis in Martii exordio ſemper mutantur at in Februario ſiniuntur. Qvilibet menſis ſibi proprios habet Regulares ſolis, qvorum, ut ſupra declaratum, functio in eo verſatur, ut cujusqve menſis feriam initialem indicent.

§. 49.

Regulares ſolis	
Januarius	II.
Februarius	V.
Martius	V.
Aprilis	I.
Maius	III.
Junius	VI.
Julius	I.
Auguſtus	IV.
September	VII.
October	II.
November	V.
December	VII.

Nam Calendis Januariis adſcripta eſt litera A, in Alphabeto Ima, cui numero ordinali addita unitas producit II. Regulares pro Januario, Calendis Februariis & Martiis adſcripta eſt litera D, in Alphabeto ordine IVta, qvare addita unitate fiunt Regulares utriusqve menſis V. Calendis Aprilis adpoſita eſt litera G. ordine alphabetico VIIa, proinde adjecta unitate confiunt VIII. & VII, rurſus abjectis fit Regularis Aprilis I. & ſic cæteri. Ad horum concurrentium & Regularium uſum illuſtrandum, aveo ſcire qvâ feriâ anno currente Januarius inierit, igitur literam Dominicalem eſſe D. animadverto, cui ex (T. I. cap. 19. §. 98. n. 71.) tabella III. concurrentes reſpondere video, qvibus additi Regulares II. Januarii ex tabella præſenti, producunt Vtam feriam, unde liqvet Januarium die Jovis iniiſſe. Similiter V. Regulares ad tres concurrentes adjecti conficiunt VIII, qvare VII, abjectis, uno reſiduo, apparet tam Februarium qvam Martium die ſolis iniiſſe. Annus præteritus 1776. fuit Biſſextus cujus gemina Dominicalis G. F. qvarum prior usqve ad diem intercalarem adhibenda, poſterior per totum ſpatium anni reliqvum, geſti o ſcire qvibus feriis Januarius, Februarius & Martius inierint, ex tabella citatâ literæ G. VII, F. I, concurrentes conveniunt, ad qvas additi Regulares Januarii II, & Februarii V,

49. §.

(71) Enn ef þú villt vita hverſu marga Regulares Martius hefur, þá tak alla daga i árinu frá upphafi til enda og ſkift þeim ſundur til tolffalldrár tölu, og þeir V. ſem affram gánga ſid uſtum XII; gief þá Martio fyrer Regulares, þviad ſo marga hefur hann. Enn ef þú girniſt ad vita Regulares annara mánada; þá neit ſvofeldri reglu, ad þú tak alla daga fyrerfarandi mánadar, og hans Regulares og partera þá ſundur fyrer ſiofallda tolu ſvo oft ſem þú matt og dagarnir med Regularibus vinnaſt til, og hvert hin ſidaſta VII. tala ſtendur á felldu, eda er hun minni, þá gef ſo marga Regulares eftirkomandi mánudi.

50. §.

Enn pröfa þá til og tak daga Martii med ſinum Regularibus og ſkift þeim í ſundur med fyrgreindri tölu, og þád er afhleipur VII. enum ſiduſtum, gef þád Aprili fyrer Regularem, haf ſidan vidlikar Regulas til Regulares ſier hvers mánadar.

51. §.

---

producunt IX. & XII. Sed abjectus ſeptenarius, facit reſiduum II. & V, ergo Januarius iniit feria ſecunda ſive die lunæ, Februarius die Jovis. Sed V. Regulares Martii additi ad concurrentem I, conficiunt VI, unde liqvet die veneris Martium introiiſſe, ſed Aprilis Regularis I. ad concurrentem I. adjectus conficit II. qvo oſtenditur Aprilem die lunæ cæpiſſe & ſic cæteri.

(71) Haud ſatis accuratè ſe determinat Author, dum ad inveniendos Regulares menſis Martii ſumi jubet omnes anni dies, & per duodecim partiri, cum annus communis hic ſemper intelligendus veniat Biſſextili excluſo, & harum rerum parum perito ſcrupulus remanere poſſit, anne Biſſextilibus annis ad diviſionem utendum ſit diebus 366, ut per conſeqvens anno Biſſexto currente Regulares Martios ſex eſſe concludat. Verum Beda libro de argumento lunæ hanc methodum Regulares qværendi tradit his verbis: „ Si vis ſcire unde procedant Regulares qvi ſecundum „ ſolem numerantur, id eſt Martii 5. Qvot menſes ſunt in anno ut de Regula-

„ res

§. 49.

Qvod ſi vero qvot Regulares habeat Martius ſcire velis, omnes anni dies ab initio ad finem ſume, qvorum ſummam per duodecim partire & qvinqve ex diviſione reſiduos Martio ut Regulares dabis, qvia totidem habet. Sin autem Regulares menſium cæterorum ſcire deſideres; hanc Regulam uſurpa: Menſis præcedentis dies omnes & ſuos Regulares ſume, qvorum ſummam, qvoties fieri poteſt, per ſeptenarium divide. Atqve, ſive ultimus ſeptenarius dividendum metiatur, ſive aliqvid reſiduum ſit, totidem Regulares menſi inſeqventi tribue.

§. 50.

Verum fac periculum, & omnes dies Martii cum ſuis Regularibus ſume, qvorum aggregatum per ſupra memoratum numerum divide, & reſiduum ex diviſione Aprili ut Regulares dabis, Dein conſimiles regulas menſium qvorumvis regularibus inveniendis applicabis.

„ res reqviris, tot numerum in calculo numerabis id eſt 365, hos partire per 12, „ 30 duodecies fiunt 360, remanent 5, h. e. Martii 5, Martius habet dies 31, „ adde ſuos regulares 5, qvos inveniſti, fiunt 36, hos partire per 7, qvinqvies „ 7, 35 & remanet 1, Aprilis 1, Aprilis habet dies 30, adde Regularem unum „ qvem inveniſti, fiunt 31, partire per ſeptem, qvater 7, 28, remanent 3, „ Maius 3. Sic fac de cæteris usqve in finem, attende diligenter & tibi non fallit, „ hæc Beda. „

Eſt autem hæc methodus revera prorſus eadem illi, qvam ſupra Tom. I. cap. 10. attulit Rymbegla, ſic ut enim hic ad omnes dies menſis, cujus Regulares qværuntur, adduntur Regulares menſis præcedentis, & per ſeptenarium dividitur, hoc eſt ſolidæ hebdomadæ qvoties fieri poteſt abjiciuntur; Sic etiam ibi ſolidis menſis hebdomadis abjectis, antecedentis menſis Regulares & duo reſidui, ad hujus menſis Regulares conflandos colliguntur, & ſic cæteri.

51. §.

(72) Nu ef þu fyseſt ad vita á herium vikudeigi ingeingur hver mánudur, þá neit þvilikre liſt þár til, ad þú tak alla daga fyrerfarande mánadar med þeim Regularibus ſolis ſvo mörgum ſem hönum tilheira, og ſkift fyrer ſamlyka tölu og fyr greinir, öllum ſamt á þannmata at þú ſamteing þeſſari tölu þá concurrentes ſem þvi ári tilheira, og hvört hín ſydaſta tala ſtendur á ſiöund edur minna, þá ſkal á þeim vikudeigi eftirfarandi mánudur innganga, hvert hann verdur hinn I, II, III, IV, V, VI, VII, og þetta breſtur alldri.

52. §.

Af þeſſari Reglu allri ſamt eru ſofelld vers ſkrifud í Imſra computis, hverſu marga Regulares hver mánudur hefur, eda hverſu eirn Regularis formeraſt af ödrum, her er tala Regularium: V, I, III, VI, I, IV, VII, II, V, VII, III, VI.

(73) *Anni ſumme Dies & divide per duo denas.*
Qvinqve ſumus ſuper remanent qvi primum dant ferialem
Adde dies menſis alicujus cum feriali.
Si & eſt ſumma, qvantum potes eice ſeptem;
Dat reliqvus numerus ferialis menſis alius.

Simul

(72) Ut ad hæc illuſtranda unum alterumve exemplum addam iis, qvæ ſupra (Tom. I. cap. 11. §. 40. no. 33.) ſunt allata: Sit inqvirendum qvotâ feriâ anno proximè ſequenti 1779, Januarius ſit initurus, cum horum Regularium & harum ſolis Epactarum Epocha procedat a Martio, ſeqvitur Januarium & Februarium anni inſeqventis ad Cyclum concurrentium anni jam currentis eſſe referendum, cujus litera Dominicalis D, habet ſibi reſpondentes concurrentes III, qvi ad III Januarii Regulares additi, indicant Januarium anni ſeqventis die Veneris initurum. At cum VI. Regularibus Februarii conjuncti, Februarium die lunæ introiturum oſtendunt & ſic de cæteris.

§. 51.

Qvod ſi vero cupido inceſſit animo ſciendi, qvotâ feriâ qvilibet menſis ineat, utere tali artificio. Sume dies omnes menſis præcedentis cum tot Regularibus ſolis qvot ad ipſum pertinent, & aggregatum totum per numerum ſupra memoratum divide, cui anni illius concurrentes addas, atqve, ſive ſeptenarius dividendum metiatur, ſive ſeptenario minor ſit reſiduus eâ feriâ (qvam indicat) menſis inſeqvens introibit, ſive reſiduus fiat I, II, III, IV, V, VI, VII, qvod nunqvam fallit.

§. 52.

De toto iſto canone in variorum computis ſcripti ſunt hi verſus: Qvot Regulares qvilibet menſis habeat, ſive qvomodo alii ex aliis formentur, hic ſunt Regularium numeri: V, I, III, VI, I, IV, VII, II, V, VII, III, VI.

Anni ſume dies & divide per duodenos
Qvinqve ſuper ſummam remanent qvi dant ferialem (primum)
Adde dies menſis alicujus cum feriali.
Sic etiam a ſumma, qvantum potes ejice ſeptem.
Dat reliqvus numerus feriales menſis alius

(73) Depravatus hic verſus: aut enim ſcribendum. Qvinqve ſuper ſummam, qvi primum dant ferialem; vel etiam ita: Qvinqve ſuper remanent qvi primum dant ferialem, qvam lectionem priori præfero: Nam ſenſus eſt: facta partitione dierum 365, per 12, qvinqve reſiduos dare Regulares Martii, ſive anno primo inſtituti Calendarii, Calendas Martias in feriam qvintam incidiſſe. Feriales autem appellat Regulares ſolis, qvod anno primo Calendarii ferias indicarint. Qvartus verſus etiam corruptus, qvem ita reſtituendum exiſtimo: Sic etiam a ſumma qvantum potes ejice ſeptem, hujus & antecedentis duorumqve ſeqventium verſuum ſenſus per notam præcedentem ſatis manifeſtus. Verſus ultimi duo Regulares ſolis recenſent exactè juxta tabellam Capite 10. Tom. 1. §. 37. n. 32. qvorum Epocha a Martio procedit, horum prior depravatus reſtituendus ut ſupra.

Simul reſtabit ferialis ſeptima fied
Qvinqve Monas terni VI. unus & in qvaterni.
Septeni, bini, qvini, ſeptem, tria ſeni.

53. §.

(74) *Arni, Guphe, Di chalathos adamare dabatur,*
lixa mechor, conflans gelidos, limphancia qvosdam
Omne, lumen, Aron, baſis, concordia laudat
thielinchat, eſt, conflicta, gericta lifardus.

Þetta eru Diesmala vers og greina á hverium ſtundum edur dögum diesmalin eru í hverium mánudi og ſkaltu Marka II. fyrſtu

(74) 1. Diesmalin. hoc vocabulum qvid eſſet aut qvid ſibi vellet, aut qvorſum ſpectaret, me unqvam intellecturum deſperabam, Antiqvarios Islandos conſulebam, at illi reſpondere ſe neſcire qvid eſſet. Bedam vero mihi ſæpius evolventi & legenti, obtulerunt in imis paginis Ephemeridis ſingulis menſibus ſubſcripti verſus qvidam, qvos cum legerem vidi his verſibus pro ſingulo Menſe certam diætam præcipi, iſta ruminanti lex phantasmatum ſuggeſtit, pro Diesmalin legendum eſſe Diætmalin, & Diætmala vers, pro Diesmala vers, & verſus iſtos Rymbeglæ eſſe Diæteticos conſimiles vel certè analogos illis, qvos haberet Beda, nec hæc opinio me fefellit, verſibus enim ex præſcripto Rymbeglæ juxta Alphabetum examinatis & cum Bedæ verſibus diæteticis collatis, concordantiam inſignem deprehendi, qvæ caſui tribui neqvit.

2. Qvatuor igitur hi verſus duplicis generis vocabula continent, unum genus eſt vocum fictarum, qvæ materialiter tantum ſpectantur ſuntqve pro multitudine menſium nnmero duodecim, qvarum prima valet pro Januario, ſecunda pro Februario, tertia pro Martio, qvarta pro Aprili & ſic conſeqventer. Alterum genus eſt vocum latinarum, qvæ ad combinandum & complendum adhibentur. Primo verſui cum aliqvid deſit, & tertium vocabulum fictum Di, per ligaturam indicet vocem biſyllabam eſſe, priori ſyllabæ vocalem qvandam deeſſe, poſterioris initialem eſſe conſonantem, b; eum paululum immuto hoc modo. *Arma Guphe Dubi chalathos adamare dabatur.*

3. His præfatis, Menſes, voces materiales, dies & horæ, qvæ his verſibus indicantur hoc Diagrammate repræſentantur. Pro Januario hunc verſum diæteti cum

Si nil reſtabit, ferialis ſeptima fiet.
Qvinqve Monas terni ſex unus atqve qvaterni;
Septeni, bini, qvini, ſeptem, tria, ſeni.

§. 53.

Sunt hi verſus Diætetici & qvibus horis vel diebus, qvovis menſe certâ qvadam Diætâ utendum ſit, declarant. Proinde

Menſes.	Vocabula materialia.	Litt. Syll. 1.	Num. diei.	Litt. Syll. 2.	Num. hor.
Januar.	Arma	A	1	a	1
Februar.	Guphe	G	7	p	15
Mart.	Dubi	D	4	b	2
April	Chalathos	C	3	l	11
Maius	Lixa	L	11	x	28
Junius	Mechor	M	12	c	3
Julius	Limphancia	L	11	p	15
Auguſt	Aron	A	1	r	14
Septemb.	Thielinchat	T	19	l	11
October	Conflicta	C	3	f	6
Novemb.	Gericta	G	7	r	17
Decemb.	Lifardus	L	11	a	1

cum habet Beda in Ephemeride: Jani prima dies & ſeptima fine timetur, cui hanc explicationem addit, hora ſcil. prima primi diei, ut plurimum etiam qvarta illius ſeptimi. Igitur vox Arma, qvo ad diem, primam, cum Beda conſentit, &, ſi reſtè conjiciam, pro Arm, ſcribendum Arma, & pro ſecunda ſyllaba ſumatur vocalis, a, qvoad horam etiam primam primi diei, cum Beda conſenſus obtinetur. Scopus autem verſuum Rymbeglæ fuit indicare tantum unum diem & unam horam ejusdem, qvam obrem de ſeptima die nihil addit.

4. Ex vocabulo Guphe dies & hora pro Februario elicitæ, cum verſu Bedæ diætetico, qvem habet in Ephemeride Februario ſubſcriptum, non conſentiunt, Aſt (in qvit Beda) Februi qvarta eſt, præcedit tertia finem. Cui hanc explicationem ſubjicit, hora ſcil. octava qvarti diei, ut plurimum & qvinta alterius cavenda. Sed cum Regula, qvam in libello de phlebotomia tradit qvoad diem convenit, ubi dicit: „ Menſe Februario intrante die octavo & exeunte ſeptimo, ſi homini „ vel pecudi vena incidatur, morietur.

5. Pro Menſe Martio dies & hora ex vocabulo dubi elicitæ conveniunt aliqvatenus cum hoc Bedæ verſu: Martii prima necat cujus ſic euspide qvarta eſt. Cui

hanc

fyrſtu ſamſtöfur hvers ords ad ſkilia þeirra fyrſta ſtaf frá til dags; enn ſidara til ſtundar, eftir þeirri tölu ſem þeir ſtanda í ſtafrofe hver fyrer ſig.

54. §.

---

hanc addit explicationem; „ hora ſcil. prima primi diei ut plurimum, & etiam „ ſecunda diei qvarti cavenda. Vox enim *Dubi* diem qvartam & horam ſecun- „ dam innuit.

6. Pro Aprili hunc verſum Diæteticum habet Beda. Aprilis decimo eſt, undeno & ſine temetur, cui hanc explicationem ſubjicit, hora ſcil. prima decimi diei, ut plurimum, & etiam nona hora alterius diei cavenda. Sed vox chalnthos indicat horam undecimam tertiæ diei, ſi vero pro ch. ſcribatur k, decima Alphabeti litera verſus Bedæ qvoad diem cum Rymbegla conſentit.

7. Pro Maio hunc verſum Diæteticum habet Beda. Tertius eſt Maio lupus eſt & ſeptimus anigvis. Cui hanc ſubjicit paraphraſin: „ hora ſcil. ſeptima deci- „ mi diei, ut plurimum, & etiam decima hora alterius diei cavenda, qvare vox *lixa*, qvoad diem ad conſenſum cum Beda approximat.

8. Junio in Ephemeride hunc verſum Diæteticum ſubjicit: Junius in decimo, qvindenum a fine ſalutat. Cui ſubjecta hæc paraphraſis: hora ſcil. qvinta decimi diei, ut plurimum, & etiam qvarta hora alterius diei cavenda. Vox autem Mechor diem duodecimum per literam M. indigitat, & conſeqventer a Beda biduo discrepat.

9. Pro Julio hunc verſum Diæteticum habet Beda: Tredecimus Julii decimo minuit ante Calendas. Cui hoc Scholion ſubjectum: hora ſcil. undecima decimi tertii diei, ut plurimum, & etiam nona hora illius ſeptimi diei cavenda; Sed vocabuli *Limphancia*, litera initialis L, diem undecimam indicat, & conſeqventer Rymbegla qvoad diem ad conſenſum cum Beda approximat.

10. Menſi Auguſto in Ephemeride hunc verſum diæteticum ſubjectum habet Beda: Auguſti nepa prima fugat de fine ſecundum. Cui hæc ſubjecta paraphraſis: „ hora ſcilicet prima primi diei, ut plurimum, & etiam ſeptima hora alterius diei cavenda. Sed vocis *Aron* prima litera, primum etiam diem indicat, & conſeqventer Rymbegla qvoad diem, cum Beda conſentit, qvoad horam ab ipſo diſſentit.

11. Septembri hunc verſum diæteticum ſubjicit Beda: Tertia Septembris vulpis ferit a pede denam. Cui hæc paraphraſis ſubjecta, hora ſcilicet undecima decimi tertii diei, ut plurimum, & etiam nona hora alterius diei cavenda. At

voca-

inde duas primas ſyllabas in voce qvavis, puta ſyllabæ prioris literam primam, ad diem; poſterioris ad horam diæteticam notabis, juxta numerum loca utriusqve in alphabeto indicantem.

§. 54.

vocabuli *rbielinchar*, primæ ſyllabæ litera initialis t, indicat diem decimum nonum, ſecundæ ſyllabæ prima l, horam undecimam, qvare qvoad horam cum Beda conſenſus obtinetur, licet qvoad diem diſſentiat.

12. Octobri in Ephemeride, hunc verſum ſubjicit Beda. Tertius Octobris, gladius, decem in ordine nectit. Cui hæc paraphraſis ſubjicitur: hora ſcilicet qvinta tertii diei, ut plurimum, & etiam nona decimi diei cavenda. Sed vocabuli *conflicta*, primæ ſyllabæ litera initialis indicat diem tertium; Secundæ initialis F, horam ſextam, qvare qvoad diem Rymbegla cum Beda conſentit, at una hora ab ipſo discrepat.

13. Menſi Novembri in Ephemeride hunc verſum Beda ſubjicit: Qvinta Novembris acus vix tertia manſit in urna; cui hæc paraphraſis ſubtexitur: hora ſcil. octava qvinti diei, ut plurimum, & etiam hora qvarta alterius diei cavenda. At vocabuli *Gericta*, primæ ſyllabæ prima litera indicat diem ſeptimum, ſecundæ prima, r, horam decimam ſeptimam, qvare qvoad diem Rymbegla a Beda biduo discordat, qvo ad horam diſſentit.

14. Decembri hunc verſum diæteticum ſubjicit Beda: dat duodena cohors, ſeptem, inde decemqve Decembris, cui hæc explicatio ſubjicitur. Hora ſcilicet prima ſeptimi diei, ut plurimum, & etiam hora octava decimi diei cavenda. Sed vocis *Lifardus*, litera initialis L, dicm undecimum indicat, & conſeqventer Rymbegla, cum Beda qvoad diem ad conſenſum approximat, qvodſi ſecundæ ſyllabæ prima litera ponatur f, ſexta in Alphabeto litera, qvoad horam etiam ad conſenſum appropinqvat.

15. Cæterum neminem offendere debet qvod inter Authorem Rymbeglæ & Bedam qvoad verſus diæteticos, conſenſus plenarius non deprehendatur; Nam inde nihil aliud concludere licet, qvam verſus iſtos diæteticos Rymbeglæ, non ad Bedæ; ſed alius cujusdam Authoris normam & præſcriptum eſſe compoſitos. Qvod ſi plurium computiſtarum Calendaria evolvantur, & cum verſibus Rymbeglæ, eorundem Canones diætetici conferantur; Sine dubio conſenſus plenarius obtinebitur. Sed hæc materia tanti momenti non eſt ut operæ pretium ſit ei diutius inhærere, qvam obrem etiam hanc collationem, cum ſcriptoribus aliis lectori curioſo & medicinæ ſtudioſo relinqvo.

54. §.

Vers til Auka tungla,

(75) *Chriſtus factus homo omnia levat reddita trono.*
Mobil ibo Ciphos ache, liber habeto coevos

marka fyrra vers til ära ad fyrſta ſtaf hvers ords; Enn ſidara til mánada ad fyrſta ſtaf tveggia ſamſtafna hvers ords.

VII. Cap.

UM NIDURSETNING OG BRUKUN PRIKSTAFANNA OG SUNNUDAGS BOKSTAFANNA Á FINGRUNUM OG UM FUNGONIS NAFN.

55. §.

V. eru föſtu inngángar ad Viknatali; enn hálfur fiordi tugur ad dagatali. Fyrſte föſtu inngángur er þá vika lifir Þorra, þánn merkir index hönum fylgia þesſir Prikſtafir b, c, d, e, f, g, h,

(75) Schema Embolismorum juxta duos Rymbeglæ verſus hic delineatum vides, qvorum utervis ſeptem vocabula continet pro numero ſeptem lunarum Embolinæarum qvæ in Cyclo lunari continentur, literæ initiales vocabulorum pro annis, qvæ in ſecunda columna continentur, qvotæ ſint in ordine Alphabetico, numeris tertiæ Columnæ diſtinctè exprimitur, ſunt autem hi numeri Cycli illi lunares, ſive anni Cycli lunaris in qvos Embolismi incidunt; literæ initiales vocabulorum pro menſibus qvintæ Columnæ, qvotæ ſint in Alphabeto indicant numeri ſextæ columnæ, qvorum ſinguli menſem illum, in qvem Embolismus cadit, indicant. Ita ex. gr. primi vocabuli Chriſtus litera prima C, in Alphabeto tertia

Vocabula pro annis	Litt. init.	Num ord. in Alph.	Vocabula pro menſibus	Litt. initiales	Numeri menſium	Menſes
Chriſtus	c	3	Mobil	m	12	Decemb.
factus	f	6	ibo	i	9	Septemb.
homo	h	8	Ciphos	c	3	Mart.
levat	l	11	ache	a	1	Januar
omnia	o	14	liber	l	11	Novemb.
reddita	r	17	habeto	h	8	Auguſt
throno	t	9	coævos	c	3	Mart.

§. 54.

Chriſtus factus homo levat omnia reddita throno.
Mobil ibo Ciphos, ache liber habeto coævos.

Nota pro annis verſum priorem juxta literam initialem vocis cujusqve; At poſteriorem pro menſibus, ſecundum literam initialem binarum cujusqve vocis ſyllabarum.

CAP. VII.

DE DISPOSITIONE ET USU LITERARUM PUNCTATARUM ET DOMINICALIUM PER DIGITOS ET NOMINE FUNGONIS.

§. 55.

Qvini Qvinqvageſimæ introitus per qvinqve hebdomadas at dies triginta qvinqve vagantur. Prima ſpecies Qvinqvageſimæ exiſtit, unâ Thorris hebdomadâ reſiduâ, hæc in indice notatur, qvam hæ literæ punctatæ comitantur; b, c, d, e, f, g, h,

tertia indicat Embolismum primum cadere in annum tertium Cycli lunaris; at primi vocabuli Mobil, litera initialis m, in Alphabeto 12ma. innuit hanc lunationem Embolimæam inire duo decimo menſe ſive Decembri, qvod cum vulgari Calendario & Beda conſentit, qvi in libello de Embolismis ita: „ primus Embolis„ mus accenditur qvarto Nonarum Decembris, ſed exſtingvitur ſecundo Calendas Januarii; ſecundi vocabuli primi verſus prima litera f. in alphabeto 6ta, innuit ſecundum Embolismum cadere in Cyclum 6rum lunarem, ſive annum ſextum Cycli lunaris, at ſecundi verſus ſecundæ vocis litera initialis i. alphabeti 9na lunationem hanc Embolimæam cadere in menſem nonum ſive Septembrem, qvod etiam cum vulgari Calendario & Beda concordat, qvi loco. Citato ita: „ Secundus Embolismus accenditur qvarto Nonarum Septembrium, at ſexto Nonarum Octobrium exſtingvitur. Primi verſus ultimæ vocis throno litera prima t, in alphabeto 19a ſignificat ſeptimum vel ultimum Embolismum cadere in annum decimum nonum ſive ultimum Cycli lunaris; at ſecundi verſus ultimæ vocis coævos, litera initialis C, alphabeti tertia lunationem hanc Embolimæam in menſem tertium ſive Martium

g, h, (76) þesſá Prikſtafi ſkaltu byria í rot Indicis og ſetia þár b; á midjuncturu c; á efſtu juncturu d, uppi á gomunum e, á gomi pollicis f; á næſtu juncturu ofan frá g; í rotinni h.

56. §.

---

tium incidere, qvod cum Calendario & Beda loco cit, conſentit, qvi de ſeptimo Emholismo ſic loqvitur: „ Septimus Embolismus tertio Nonarum Martii accenditur; exſtingvitur tertio Nonarum Aprilis, atqve ita de cæteris Embolismis.

(76) 1. Literæ, punctatæ. ſive literæ cum puncto appoſito, in Talbyrdingo ſive Cyclo magno Paſchali ſic dicuntur, qvia ſingulis comma ſive punctum ante vel poſt ponitur & ad hanc commatis vel puncti ideam is reſpexit, qvi literas iſtas primus Islandicè vertit Prikſtafi, poſſunt etiam literæ tabulares & columnares appellari, cum ad Talbyrdingum, qvi tabulam magnam Cycli Paſchalis conſtituit, pertineant, & per verſus vel columnas verticales ſuperficiales deſcendant.

2. A vigeſimo ſecundo Martii incluſivè ad vigeſimum qvintum Aprils etiam incluſivè, ſunt dies triginta qvinqve, in qvos cadere poteſt terminus Paſchalis; hinc literæ tabulares ſunt triginta qvinqve, qvarum ſingulæ ſingulas denotant dies, in qvos unqvam per univerſum Talbyrdingum incidit Paſchalis terminus, unde literæ Paſchales etiam appellari poſſunt; hæ litteræ punctatæ ſive Paſchales a, b, incipiunt, & ad decimam nonam u. continuant, qvæ omnes punctum ſibi poſtpoſitum habent, tum rurſus ab, a, incipiunt, & ad ſedecimam q, continuant, qvibus omnibus punctum præponitur.

3. In Talbyrdingo literarum Dominicalium verſui, lateraliter & parallelè adſcriptus eſt verſus literarum Paſchalium, ita ut ſingulæ Dominicali lateraliter appoſita ſit litera punctata vel tabularis, qvæ indicat, exiſtentè, hac iſta vel illa litera Dominicali, terminum paſcalem occupare certum in Martio vel Aprili diem, ita ex gr. anno primo Æræ chriſtisnæ, currente Cyclo ſolis 10, lunæ 2; literæ Dominicali B, lateraliter adſcripta reperitur in Talbyrdingo litera Paſchalis, g, qvo innuitur terminum Paſchalem in vigeſimum qvintum Martii, cui adpoſita litera G, tunc incidiſſe. Paſcha vero qvia Dominicalis erat B, vigeſimo ſeptimo ſtylo veteri juliano celebrandum fuiſſe.

4. Qvia ſpecies qvinqvageſimæ qvinqve ſunt & literæ Dominicales ſeptem, & punctatæ triginta qvinqve, qvæ ſeptenario diviſæ dant in qvotiente qvinqve, præterea ſingulorum digitorum una cum apicibus ſeptem junctura numerantur; ad omnes literas tabulares in digitis diſponendas qvinqve digitis opus erat, ut ſinguli digiti, ſingulas ſeptem literas acciperent, ſiqvidem etiam condyli adhiberentur, ſed hac per condylos putandi methodo rejecta, commoditatis gratia tria in pollicis

ſuper-

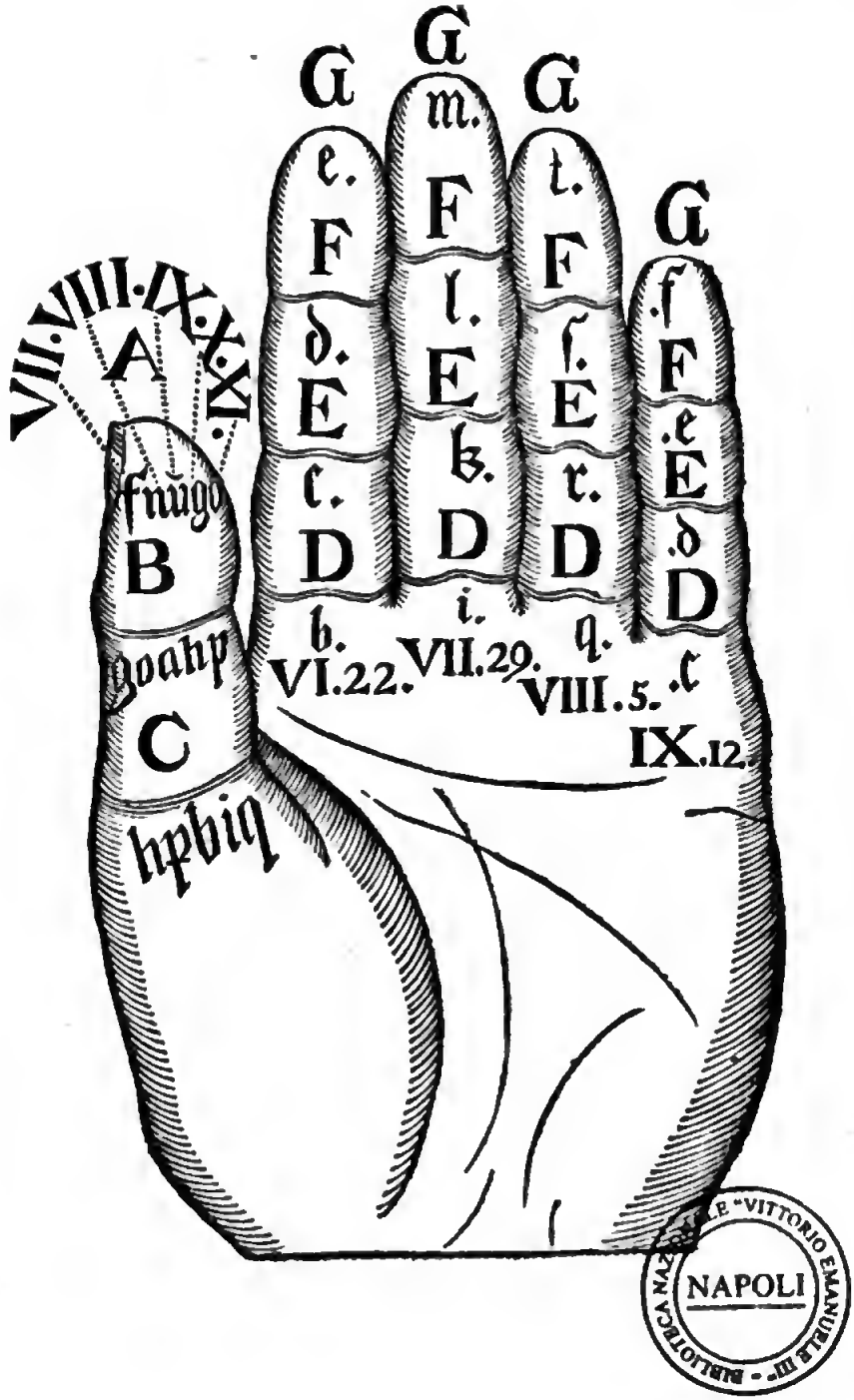

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

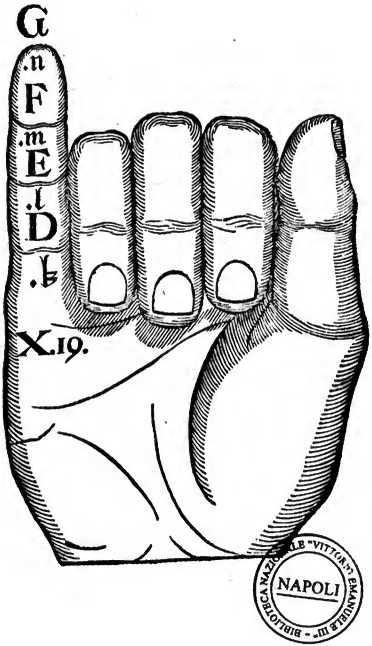

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III"
NAPOLI

has literas punctatas in radice Indicis exordire & b ibidem repone; in junctura media c, terttia d, in apice e, in apice pollicis f, in junctura proxima desuper g, in radice h.

superficie anteriore loca, puta, apex junctura media & radix usurpantur. Igitur index cum pollice primum literarum Paschalium septenarium, & consequenter primam Qvinqvagesimæ speciem & septem Dominicales accipit; ita qvidem, ut in radice interiore indicis sinistræ collocetur litera tabularis prima, b, in junctura media, c, tertia d, in apice e, inde in pollicem facto transitu, in summitate ad sinistram reponatur f, in junctura media etiam ad sinistram g, & in radice, loco etiam sinistimo, h. literis Paschalibus ad primam Qvinqvagesimæ speciem spectantibus sic dispositis, supereſt Dominicalium dispositio, qvarum prima in apice pollicis, supra literam Paschalem locatur, secunda in junctura media supra Paschalem, tertia in radice supra Paschalem, inde transeundo ad indicem & singulas recto ordine supra singulas Paschales singulis juncturis inscribendo, donec septima in summitate supra Paschalem e ponatur. Atqve ita prima Qvinqvagesimæ species per indicem & pollicem est disposita.

5. Satis jam percepta dispositione primæ speciei, secundæ speciei dispositio nihil intellectui facessit negotii, utpote qvam pari ac priorem ratione disponi oportet, hoc observato, qvod, ubi prior dispositio desierat, ibi hæc proximè sequens initium capiat, at ultima primarum septem punctatarum sive Paschalium, posita fuit in radice pollicis, ergo proximè sequens in alphabeto & initialis earum septem, qvæ ad secundam speciem Qvinqvagesimæ pertinent, litera i, locanda erit in radice digiti medii, k, in junctura media, l, in tertia, m, in apice; inde denuo in pollicem transeundo ad dextram literæ prioris f, reponitur n, in junctura media ad dextram literæ g, locatur o, in radice ad dextram h, ponitur p, his factis, tres literæ Dominicales in pollice prius dispositæ, valent etiam pro digito medio & secunda specie & cæteris sequentibus, sed dispositio continuatur qvemadmodum prius; ut Dominicalis D, ponatur in radice digiti medii, E in junctura media, F in tertia, G in summitate, his absolutis secundæ speciei dispositio per digitum medium & pollicem est ad umbilicum perducta. Sed tertiæ speciei per digitum medicum una cum pollice, qvartæ per auricularem una cum pollice, qvintæ deniqve per auricularem dextræ una cum pollice, dispositio consimili planè modo est peragenda, qvemadmodum etiam ex appositio Schemate manus delineatæ lector clarissimè vides, ita ut qvicqvid imaginationi tota dispositio facessierit negotii, id totum Schematis ocularis intuitus tollat.

56. §.

Dominicales ſkaltu ſkipa uppa ſömu fingur II, á þánn hátt, ad gomur pollicis taki A, næſta junctura B, rotin C, rotin Indicis D, midjunctura E, efſta junctura F, gomurin G.

57. §.

(77) Og þeſsí ſkipan Dominicalium ſtendur obrigdilega um alla föſtu gánga, á ſvofeldan máta, ad í hverium ſtad greindra fingra, pár ſem einhver þeſsara Dominicalium ſtendur, og tilheirir hverju ári, ad ſkilia þvi ſem þá er yfer, þá ſkal ſá tabularis er vier köllum Prikſtaf filgia þvi ári og yferfellur þann ſtad (78) neſndur Dominical leikur undir, og þvi filgia þeſsir II. Dominical ſtafir ad ſkilia regulares hverium Páſkadag ár eftir ár um allan Talbyrding og Páſkaölld kallaſt eda gamla ölld, ſem firr greinir.

58. §.

Annar Föſtugángur er í öndverda Goe, þann merkir medius, hönum filgia Prikſtafir i, k, l, m, n, o, p, þeſsa ſkal ſamlikt nidursetia og hina fyrri, pridie Föſtugángur er þá vika er

(77) Hæc Dominicalium diſpoſitio, inqvit Author per omnes Qvinqvageſimæ ſpecies invariata manet &c. vult dicere diſpoſitionem hanc literarum Paſchalium & Dominicalium in digitis artificioſam prodere terminum paſchalem beneficio literæ punctatæ & ipſum Paſchatis primum diem beneficio literæ Dominicalis, ita qvidem ut litera punctata prodens terminum, & Dominicalis ipſum diem Paſchatis aperiens, in unam eandemqve radicem juncturam vel ſummitatem digiti ejusdem incidant, & hanc literarum Paſchalis & Dominicalis coincidentiam per totum Talbyrdingum ſive Cyclum magnum Paſchalem perſeverare, donec tres Cycli, ſolaris, lunaris & magnus Paſchalis ſimul exſpirent, ac ſimul iteratò occipiant, atqve proinde litera Paſchalis ad datum annum æræ chriſtianæ & Talbyrdingi & Cycli lunaris pertinens, & litera Dominicalis in annum Cycli ſolis reſpondentem competens, ſemper in uno eodemqve articulo digitali conjunguntur, verum exempla rem magis illuſtrantia inferius occurrent.

§. 56.

Dominicales ſuper iisdem digitis duobus ſic diſpone, ut apex pollicis accipiat A, junctura proxima B, radix C, radix indicis D, junctura intermedia E, junctura ſuprema F, extremitas G.

§. 57.

Atqve hæc Dominicalium diſpoſitio per omnes Qvinqvageſimæ ſpecies invariata manet, ita ut, qvemcunqve in digitis memoratis locum, in qvo iſtarum Dominicalium aliqva conſiſtat, & ad annum tunc currentem pertineat, litera illa tabularis, qvam punctatam vocamus, occupârit; eundem illum annum comitetur, & ubi memorata Dominicalis ſubjacet, ac proindæ hæ duæ literæ Dominicales ſcil Regulares annuatim per totum Talbyrdingum, qvi Cyclus Paſchalis ſive vetus audit, diem qvemvis Paſchatis comitantur.

§. 58.

Secunda ſpecies Qvinqvageſimæ in ineuntem Goam incidit, qvam digitus medius deſignat & hæ literæ punctatæ comitantur, i, k, l, m, n, o, p, modo conſimili ac priores diſponendæ.

Tertia

(78) *Nefndur Dominical leikur under*, tum hæc dictio minus concinna, tum etiam ante hæc ipſa verba lacuna vecua in exemplari relicta, ſuſpicionem movet ac ſvadet locum hunc eſſe depravatum; qvem ita reſtitui credo: Si ad lacunam ſuplendam ſcribatur particula *er* vel *hvar*, & loco verbi *leikur*, *liggur*, ut legendum ſit: *er yfer fellur þann Stad, er* vel *hvar nefndur Dominical liggur under*, vel etiam *er nefndum Dominical liggur under*, h. e. & locum illum occupat, cui vel ubi memorata Dominicalis ſubjecta vel qvi memoratæ Dominicali ſubjacet, nam hæ locutiones alteri illi præſtare videntur qvam exemplar habet: & memorata Dominicalis ſubludit, qvæ qvid ſibi velit certò definiri non poteſt. Mens vero ac Intentio Authoris fuit affirmare literam Paſchalem ad eundem illum annum Cycli pertinere, ad qvem pertinet Dominicalis in eodem loco poſita. Proinde ſatis prægnans ſubeſt ratio locum hunc corruptelæ ſuſpectum habendi, tum etiam ita corrigendi. Niſi forte per tropum rariſſimum Author verbum ad leika undir in hunc alterum ſignificatum transtulerit: ad liggia undir, ſtanda undir.

er af Goe, hann heldur Medicus, hönum filgia þeſsir Prikſtafer q, r, s, t, u, ,a ,b, og hafi ſlikan Stad og gang ſem hinir fyrri. Fiordi Föſtugángur er í midia Goe, hönum ſtirir auricularis og filgia þeſsir Prikſtafir ,c ,d ,e ,f ,g ,h ,i, og ganga ſem adrer fyr. Fimti Föſtugángur er þá vika lifir Goe, hann heldur auricularis hægri handar oǵ hefur þeſsa Prikſtafi ,k ,l ,m ,n ,o ,p ,q, þeſsir halda ſamlikan gáng ſem adrir.

59. §.

(79) Tvenn eru ſtafrof þeſſara Prikſtafa og vier köllum tabulam Fungonis, og byriaſt annad af b; enn annad af a, hid fyrra endaſt í u; enn hid ſidara í q. Svo er underſtada þeſſara ſtafrofa ad þau birta hverſu margar vikur eru med dögum frá firſta jöladegi og til firſta Drottinsdags í langaföſtu, medur ſofeldum máta, ad fyrſta b, filgia VI. vikur og þrir dagar.

60. §.

(80) I nafni Fungonis eru V. ſtafir og leggur hver þeirra viku til hinna VI, ſem fyrra b, gefur, og er þad merkianda í þeſſu

(79) Tabula Fungonis eſt Syſtema duorum Alphabetorum, literas punctatas, Paſchales vel columnares continentium, eo ordine diſpoſitas qvo per Talbyrdingum ſive Cyclum magnum Paſchalem diſponuntur, prius Alphabetum a, b, incipiens novemdecim continet literas & in u, terminatur, qvibus omnibus punctum poſtponitur. Poſterius Alphabetum ab a, incipiens deſinit in q, & ſedecim habet literas, qvibus omnibus punctum anteponitur, ſumma literarum utriusqve Alphabeti eſt triginta qvinqve, hæc tum in & per ſe intellectu facilia ſunt, tum etiam ex ſubjecto Schemate clariſſimè cernuntur.

Tabula Fungonis.

Alphabetum prius.							Alphabetum poſterius.						
b.	c.	d.	e.	f.	g.	h.						.a	.b
i.	k.	l.	m.	n.	o.	p.	.c	.d	.e	.f	.g	.h	.i
q.	r.	s.	t.	u.			.k	.l	.m	.n	.o	.p	.q

Tertia ſpecies Qvinqvageſimæ exiſtit una Goæ elapſa hebdomade, qvam digitus medicus obtinet, & hæ literæ punctatæ comitantur: q, r, s, t, u, ,a ,b qvæ ſimilem prioribus locum & progreſſum obtinebunt. Qvarta ſpecies Qvinqvageſimæ Goam dimidiatam occupat, qvam auricularis regit & hæ literæ punctatæ comitantur ,c ,d ,e ,f ,g ,h ,i qvæqve uti priores progrediuntur. Qvinta ſpecies Qvinqvageſimæ obtinet unâ Goæ reſiduâ hebdomadâ, qvam auricularis dextræ tenet, qvæqve has literas punctatas habet ,k ,l ,m ,n ,o ,p ,q hæ ſimilem cæteris progreſſum habent.

§. 59.

Literarum iſtarum punctatarum duo ſunt alphabeta, qvæ tabulam Fungonis appellamus; qvorum unum d, b, alterum ab a, exordium capit, prius in u, poſterius in ,q terminatur. Horum Alphabetorum ratio ſic eſt comparata, ut aperiant, qvot a prima die Feſti Nativitatis ad Dominicam Qvadrageſimæ hebdomadæ una cum diebus fluant, ita ut primam literam b, ſex ſeptimanæ ac dies tres comitentur.

§. 60.

Nomen Fungonis qvinqve literas continet, qvarum qvælibet cæteris ſex, qvas b, prius dedit, unam ſeptimanam addit.

Pro-

(80) Summitatem pollicis inſpiciendo & a ſiniſtra verſus dextram legendo, e diſpoſitione literarum Paſchalium in apice, vocabulum materiale Fnugo enatum videbis, qvod per literarum Metatheſin Evphoniæ cauſa computiſtæ veteres in Fungo muterunt. Conſtat hoc vocabulum in caſu recto Nominativo qvinqve literis qvarum prima ad indicem, ſecunda ad digitum medium, tertia ad medicum, qvarta ad auricularem, qvinta deniqve ad auricularem dextræ pertinet & in caſu recto nominativo ad computum digitalem materialiter uſurpatur, ex caſibus obliqvis genitivum veteres uſurpabant, ut concinnius de hac materia computiſtica cogitarent ſcriberent loqverentur.

þeſſu efni ad hver ſá ſtafur í nafne Fungonis endaſt uppi á gomi pollicis (81) og þvi er þar iafnann fult vikna tal á þeim gomi, med ſvofelldri underſtödu, ad f, leggur til VII viku, n, VIII; u, IX; g, X; o, XI.

61. §.

(81) 1. Hactenus Rymbegla totam diſpoſitionem explicuit; methodum vero per hanc ipſam diſpoſitionem computum digitalem inſtituendi, nimis breviter & conciſè expoſuit; ad lucem igitur huic methodo fœnerandum & ad me ipſum & lectorem curioſum in computo diſcendo dirigendum tabulam ſeqventem conſtruxi Specierum Qvinqvageſimæ ſive introituum jejuniorum Qvadrageſimaliumi cum intervallis minoribus, in cujus verſu finiſtimo, numeri 1. 2. 3. 4. 5. denotant ſpecies introituum ſive Qvinqvageſimæ, in ſecunda verſus dextram columna continentur numeri aurei, qvi hac iſta vel illa ſpecie obtinente, obtinere poſſunt, ita ex gr. exiſtentè numero aureo XVI. ſive anno Cycli decimo ſexto, ſemper obtinet prima ſpecies. Anno Cycli qvinto, decimo tertio, ſecundo, decimo, decimo octavo obtinet ſecunda ſpecies & aliqvando etiam prima, & ſic de cæteris. Tertius verſus continet intervallum inter Epiphaniam & Qvinqvageſimam in hebdomadis compleris, qvartus verſus continet dies appendices; Qvintus verſus continet hebdomadas completas a prima die Feſti nativitatis incluſivè ad Qvinqvageſimam, ſextus ad Qvadrageſimam, ſeptimus dies utriusqve appendices: verſus octavus continet dies Martii vel Aprilis, in qvos incidit dies Paſchatis prima reſpondens numero aureo propoſito & literis Dominicali & Paſchali in eodem verſu horizontali. Verſus nonus habet literas Dominicales, & decimus vel dextimus literas Paſchales.

2. Litera Paſchalis vel punctata in Tulbyrdingo adſcripta eſt ei diei in qvem terminus Paſchalis incidit, at in hac tabula litera Paſchalis & Dominicalis ſunt in eodem verſu, cujus diſpoſitionis uſus infra in computo digitali patebit. Per hanc tabulam independenter a Paſchate facillimè invenitur intervallum hoc modo: Qvære numerum aureum & vide ad qvam ſpeciem Qvinqvageſimæ vel introitus pertinet, qva ſpeciè datâ, qvære literam Dominicalem & in ea parte tabulæ ſume qvæ ad datam ſpeciem pertinet, & in verſu tertio habes hebdomadas ab Epiphania ad Qvinqvageſimam, dies appendicis in qvarto; ſeptimanas completas a prima die Feſti Nativitatis in verſu qvinto, in ſexto completas ad Qvadrageſimam, & in ſeptimo dies utriusqve intervalli appendices & hæc qvidem omnia in eodem illo verſu horizontali, in qvo eſt Dominicalis. Si vero annus Cycli datus ſit Biſſextus, exiſtente Dominicali poſteriore C, priore D, in verſu horizontali proximè

infe-

Proindè in hoc negotio animadvertendum, qvamvis iſtarum literarum ſuper apice pollicis eſſe (qvintam) ut terminum (qvatuor præcedentium). Qvam obrem etiam in illa ſummitate numerus ſeptimanarum ſemper completus exiſtit, eâ ſcil. ratione, ut f, ſeptimam, n, octavam, u, nonam, g, decimam, o, undecimam ſeptimanam ſuperaddat.

inferiori omnia intervalla ſumantur. Qvod ſi aliundè tibi nota ſit litera Paſchalis, eundem uſum præſtabit ac Dominicalis, ambæ qvippe in eodem verſu horizontali poſitæ, hinc tamen excipiuntur anni Biſſexti, qvibus gemina Dominicalis DC.

3. Sit ex gr. ad uſum tabulæ monſtrandum annus Cycli lunaris decimus ſextus, & video ſtatim primam ſpeciem Qvinqvageſimæ obtinere, cum in columna ſiniſtima ſcripta ſit ſpecies I. & in ſecunda poſitus aureus XVI. Sit præterea litera Dominicalis B, & Paſchalis g, proindè in eodem verſu literarum iſtarum ſumo omnia intervalla & ab Epiphania ad Qvinqvageſimam reperio qvatuor hebdomadas & duos dies, a prima die Feſti nativitatis ad Qvinqvageſimam ſex hebdomadas cum una die, ad Qvadrageſimam ſeptem cum una die appendice. Qvod ſi vero ſit Dominicalis C. & annus Biſextus, invenio in ima columna horizontali, primæ ſpeciei, intervallum primum qvatuor ſeptimanarum cum qvadriduo, ſecundum, ſex ſeptimanarum cum triduo, tertium, ſeptem ſeptimanarum cum triduo.

4. Si numerus aureus & litera Dominicalis ſint in eodem verſu horizontali, in eodem etiam intervalla ſumuntur, ſin autem Dominicalis verſui horizontali proxime inferiori ſit inſcripta, & area aureo dato ſubjecta vacua; in hoc ipſo verſu etiam intervalla capiuntur, qvod ſi Dominicalis in alio qvocunqve verſu ab his duobus diverſo reperiatur, in verſu horizontali proximè præcedenti, cui Dominicalis in ſcripta, intervalla capiantur. Sit ex gr. annus Cycli decimus tertius & litera Dominicalis E, cum igitur aureus XIII. & Dominicalis E, ſecundo verſui horizontali ſecundæ partis tabulæ ſint inſcripti, ibidem omnia intervalla ſumo; Sin eodem manente numero aureo, ſit Dominicalis F, qvoniam area numero aureo XIII. ſubjecta eſt vacua, ſumo intervalla in verſu proximè inferiori, cui inſcripta Dominicalis F; Sed exiſtente Dominicali A, qværo ipſam in parte tabulæ proximè præcedenti & in qvinto verſu invenio, ex qvo igitur intervalla ſumo. Sit annus Cycli lunaris undecimus & litera Dominicalis E, aureum XI, & Dominicalem E, in verſu ſecundo qvartæ ſpeciei reperio ac proindè ibidem omnia intervalla ſumo. Sed manente aureo XI, & obtinente Dominicali F, in verſu tertio,

61. §.

Enn ef þu villt vita hverſu margir dagar eru umfram vikurnar, þa grein hverſu margar junctura ſtanda frá gomi pollicis

Tabula introituum & intervallorum minorum per totum Cyclum lunarem.

Spec. Qvinq.	Num. Aur.	Hebd. ab Epi. ad Qv.	Dies App.	Hebd. a Feſto Nat. ad Qvin.	a Feſto Nat. ad Qv.	Dies App.	DiesMart. velAprili.	Litt. Dominicalis.	Litt. Paſchalis.
1	XVI	3	4	5	6	3	22	D	b.
		3	5	5	6	4	23	E	c.
		3	6	5	6	5	24	F	d.
		4	0	5	6	6	25	G	e.
		4	1	6	7	0	26	A	f.
		4	2	6	7	1	27	B	g.
		4	3	6	7	2	28	C	h.
		4	4	6	7	3			
2	V	4	4	6	7	3	29	D	i.
	XIII	4	5	6	7	4	30	E	k.
		4	6	6	7	5	31	F	l.
	II	5	0	6	7	6	1	G	m.
	X	5	1	7	8	0	2	A	n.
		5	2	7	8	1	3	B	o.
	XVIII	5	3	7	8	2	4	C	p.
		5	4	7	8	3			
3		5	4	7	8	3	5	D	q.
	VII	5	5	7	8	4	6	E	r.
	XV	5	6	7	8	5	7	F	s.
		6	0	7	8	6	8	G	t.
	IV	6	1	8	9	0	9	A	v.
	XII	6	2	8	9	1	10	B	a.
		6	3	8	9	2	11	C	b.
		6	4	8	9	3			

Spec. Qvinq.	Num. Aur.	Hebd. ab Epi. ad Qv.	Dies App.	Hebd. a Feſto Nat. ad Qvin.	a Feſto Nat. ad Qvadr.	Dies app.	Dies April.	Litt. Dominicalis.	Litt. Paſchalis.
4	I	6	4	8	9	3	12	D	c.
	XI	6	5	8	9	4	13	E	d.
		6	6	8	9	5	14	F	e.
	XVII	7	0	8	9	6	15	G	f.
		7	1	9	10	0	16	A	g.
	VI	7	2	9	10	1	17	B	h.
	XIV	7	3	9	10	2	18	C	i.
		7	4	9	10	3			
5		7	4	9	10	3	19	D	k.
	III	7	5	9	10	4	20	E	l.
	XI	7	6	9	10	5	21	F	m.
		8	0	9	1	6	22	G	n.
	XIX	8	1	10	11	0	23	A	o.
		8	2	10	11	1	24	B	p.
	VIII	8	3	10	11	2	25	C	q.
		8	4	10	11	3			

tertio,

§. 61.

Qvodſi vero ſcire velis qvot dies ſuper hebdomadas abundent, pro numero junctturarum ab extremo pollicis ad junctu-

tertio, cui inſcripta, F, intetvalla capio. Si litera Dominicalis D, hanc in verſu ejusdem partis tabulæ primo ac ibidem intervalla ſumo. Si deniqve Dominicalis A, hanc in verſu qvinto partis tabulæ proximè præcedentis tertiæ, ibidemqve omnia intervalla capio.

5. His de uſu tabulæ ad intervalla detegenda præmiſis ad computum digitalem tranſitum facio, & qvomodo monſtrante & dirigente tabula, idem per digitos putando præſtetur, docebo: 1o igitur qvære numerum aureum & literam Dominicalem, de numeris aureis ſufficit meminiſſe ad qvam partem tabulæ, ſive ad qvam ſpeciem introitus ſinguli pertineant, nec ulla opus ipſorum in digitis diſpoſitione. Sit ex gr. annus Cycli lunaris decimus ſextus & litera Dominicalis D. 2o Cum ex numero aureo dato per tabulam & accedente exercitio, beneficio porrectæ manus & imaginationis, ſcias qvæſtionem de inveniendo intervallo minore ſpectare ſpeciem introitus Qvadrageſimæ primam, hinc ſtatim innoteſcit indice cum pollice ad computum hunc digitalem ineundem & qvæſtionem ſolvendam, utendum eſſe, cum per hos digitos prima ſpecies ſit diſpoſita. Inſuper intervallum ſex hebdomadarum completarum, qvod omnium primum, per verſum computiſticum ſeqventem ut cognitum ſupponitur, hinc 3o in radice Indicis ſex hebdomadas ſume ſive ibidem numerum VI colloca, ut nihil reſtet, niſi, qvot dies appendices intervallo adjiciendæ ſint, definire. 4to Jam ex antecedente diſpoſitione literarum Paſchalium & Dominicalium memineris literas Paſchalem b, & Dominicalem D, in radice indicis eſſe repoſitas, proinde in hoc caſu qvo numerus hebdomadarum completarum ſenarium non excedit, vocabulum fungonis in pollicis apice locatum tranſeundo, a junctura media pollicis cui inſcripta Dominicalis B, Dominicalium putationem incipe, dicendo in junctura media pollicis una, in radice duo & in radice indicis tres dies appendices, ulterius autem ne pergas, qvia literæ Paſchalis & Dominicalis anni propoſiti ibidem conjunguntur, proinde in caſu propoſito repertum eſt intervallum ſex hebdomadarum cum triduo, & completè ſolutum problema, ſiqvidem annus propoſitus ſit communis, ſi vero ſit Biſextus unitarem adde, ſive continua putationem ad usqve junctturam mediam Indicis, in qva literæ Paſchalis c, & Dominicalis prior E, conjunguntur & qvatuor dies appendices obtinebis, & ut de ſolutionis veritate amplius convincare, inſpice tabulam, & in verſu primo horizontali primæ partis numero aureo XVI.

&

pollicis fram til juncturam, þann Dominical sem tilheirir, og skulu svo margir ad auk vikna, sem þar er spatium milli og legg æ vid l. þá hlaupár kemur. Alldrei verda fleiri dagar ad

& Dominicali D & Paschali h, idem intervallum respondere videbis. 5to Eadem per qvatuor Dominicales priores, D, E, F, G putandi methodo pergitur, dummodo existentè Dominicali G, sit annus communis. Si vero sit annus Bisextus; tum primum a radice indicis transitus fit ad vocabulum Fungonis, cujus prima littera f, sex illis hebdomadis septimam addit, qvare, qvoniam prior littera Dominicalis. Apici pollicis apud vocabulum Fungonis est inscripta, cujus initialis f, in hoc casu est litera punctata sive Paschalis, seqvitur intervallum esse septem hebdomadarum completarum, dies autem appendices nullas, id qvod per tabulæ intuitum verificatur. Sed ratio cur hic transitus fieri incipiat, in eo continetur, qvod, si a junctura media pollicis inchoando, dies appendices qvæsiturus putationem ad usqve summitatem indicis continues, & ob annum Bisextum unitatem additurus in summitatem pollicis transeas, ibidem Dominicalem priorem A, cum dierum appendicum septenario obtinebis, qvi cum hebdomadam efficiant solidam; ratio patet cur a radice Indicis ad apicem pollicis & nomen Fungonis sit transeundum. At id ipsum etiam per tres Dominicales seqventes A, B, C, est tenendum. Sit ex gr. Dominicalis solitaria A, intervallum qvæsiturus, in radice indicis dico sex, inde transeundo ad nomen Fungonis in apice pollicis dico septem, & cum ibidem sit Dominicalis A, scio intervallum esse septem hebdomadas & nullos dies appendices. Sit Dominicalis C, dico ut prius sex in radice Indicis, septem in apice pollicis, apud nomen Fungonis, in junctura media pronuncio, una, in radice, apud Dominicalem C, duo dies appendices; & si annus propositus sit Bisextilis, at unitatem addendam in radice indicis pro nuncio tres dies appendices. 6to Hæc erat methodus putandi, si aureus numerus pertineat ad partem tabulæ primam & speciem primam introitus, sed per qvatuor partes tabulæ & species seqventes eadem methodus obtinet, nam si aureus numerus & litera Dominicalis sint in eodem versu horizontali, numerus hebdomadarum sumitur in radice digiti, cui species introitus inscripta, siqvidem obtineat aliqva qvatuor Dominicalium priorum, sin aliqva trium posteriorum; in apice pollicis & nomine Fungonis accipitur, qvod si in utrovis casu accidat, ut spatium in hac parte tabulæ non suppetat, in radice digiti præcedentis vel etiam in nomine Fungonis, siqvidem litera Paschalis eidem insit, capiatur. Si Dominicalis existat in versu horizontali proximè inferiori, area vero aureo numero immediate subjecta vacua; mul-

ram illam (cui litera Paſchalis inſcripta) congruentem literam Dominicalem determina, qvamobrem, qvot junctiurarum eſt ſpatium intermedium, totidem ſupra ſeptimanas dies abundant, & anno biſextili veniente, unum ſemper ſuper ſeptimanas adde

---

multitudo ſeptimanarum ut prius capienda, ſed dies appendices ut prius per pollicem & digitum cui litera Paſchalis inſcripta putantur, ſi obtinente Dominicali G, ſit annus Biſextus, ad vocabulum Fungonis in apice pollicis repoſitum fiat tranſitus, ibidemqve numerus ſeptimanarum accipiatur unitate major eo, qvi in radice ſumtus fuerat. 7o Sit ad hæc exemplis illuſtranda numerus aureus V. & litera Dominicalis D, Paſchalis i, qvos omnes characteres partis tabulæ ſecundæ verſui ſupremo inſcriptos video, & conſeqventer per pollicem & digitum medium putationem inſtituendam eſſe ſcio, proindè in radice digiti medii intervallum ſeptem hebdomadas completas pronuncio, & ad dies appendices inveniendos, in junctura media pollicis pono unam ſive primam, in radice ſecundam, in radice digiti medii ubi litera Paſchalis, i & Dominicalis D, conjunguntur pono tertiam, qvamobrem in hoc caſu intervallum ſeptem hebdomadas ac triduum eſſe pronuncio: Si eodem exiſtente numero aureo, obtineat aliqva Dominicalium præcedentium E, F, G: qvas in parte tabulæ ſecunda ſumere non licet, & conſeqventer in ipſa ſpatium non ſuppetit, numero ſeptimanarum in radice Indicis ſumto, qvi ſenarius exiſtit, dies appendices per pollicem & indicem qværo, cum in his caſibus literæ Paſchales & Dominicales in ipſis conjungantur. Sit ex. gr. Dominicalis E, in junctura media pollicis dico, una, in radice duæ, in radice digiti Indicis tres, in junctura media, ubi literæ, Paſchalis c & dominicalis E, ſunt conjunctæ, qvatuor; & hinc intervallum ſex hebdomadarum & qvatuor dierum eſſe pronuncio. ſi litera Dominicalis F; qvinqve dierum; ſi deniqve G; ſex dierum ſupra ſex hebdomadas ſtatuo. Qvodſi exiſtente Dominicali G. ſit annus Biſextus, unitatem adjecturus ad ſex Dies appendices, in apicem pollicis, ad dominicalem alteram A, transire deberem, qvamobrem in hoc caſu per Compendium a radice digiti Indicis ad nomen Fungonis tranſitur, ubi Dominicalis prior A, cum litera Paſchali f. conjungitur; ac proindè intervallum ſeptem ſeptimanas completas, dies appendices nullos eſſe pronuncio. Eodem manente numero aureo, ſit aliqva Dominicalium trium poſteriorum A, B, C, ſumo ut in caſu noviſſimo numerum ſeptem ſeptimanarum completarum in apice pollicis per primam literam punctatam in nomine Fungonis, qvare obtinente Dominicali A, dies appendices ſunt nullæ, obtinente B, dies appendix una, deniqve exiſtente C, dies appendices duo. Si

nume-

ad auk viknanna enn VI. og er ſu tala á gómi Indicis, á gómi pollicis er iafnan ſumma viknanna.

62. §.

---

numerus aureus XIII, ſed Dominicalis F, qvæ qvoniam verſu horizontali proximè inferiore continetur, cujus area numero aureo propoſito immediatè ſubjecta, vacua, numerus ſeptimanarum in radice digiti medii capitur, & ſeptem hebdomadarum & qvinqve dierum eſſe deprehenditur. 8o Sit numerus aureus XVII. & Dominicalis A, qvem aureum ad qvartam ſpeciem introitus pertinere animadverto, cui area ſubjecta cum vacua ſit, ſeptimanarum denario in apice pollicis per qvartam literam G, in hoc caſu Paſchalem, ſumto, intervallum decem hebdomadas, dies appendices nullas pronuncio; Si eodem manente numero aureo, ſit aliqva Dominicalium priorum D, E, F, G, novem ſeptimanas in radice digiti auricularis capio, dies vero appendices per pollicem & eundem auricularem computo, verum obtinente Dominicali B, vel C, qvia ſpatium in qvarta parte tabulæ & conſeqventer in digito auriculari amplius non ſuppetit, in radice digiti annularis ſumtis novem ſeptimanis, dies appendices per ſolum pollicem determino, cum in his caſibus literæ Paſchalis & Dominicalis in eo conjungantur. 9o Qvodſi in verſu horizontali ſeptimo partis tabulæ reperiantur ſimul numerus aureus, litera Dominicalis & Paſchalis; unus idemqve digitus cum pollice ad totum hujus introitus computum abſolvendum ſufficit, ut ad digitum præcedentem non ſit regrediendum, ita numerus aureus XVIII, in ſeptimo verſu ſecundæ partis, aureus XIV, in ſeptimo qvartæ, aureus deniqve VIII, in ſeptimo qvintæ, cum literis Dominicali & Paſchali c, p. c, l; c, .q reperitur; proinde in caſu primo, ſolus digitus medius in ſecundo, ſolus auricularis, in tertio, ſolus auricularis dextræ cum pollice totum computum abſolvit, ſi vero numerus aureus cum litera Paſchali & Dominicali ſit in aliqvo verſu ſuperiore, ſurſum numerando obſervetur, qvot verſus ad ſeptenarium ſupplendum deficiant & in totidem caſibus computus per digitum præcedentem cum pollice expediatur: niſi area aureo propoſito immediatè ſubjecta ſit vacua, tum enim numero caſuum, qvi per digitum antecedentem expediendi unitas detrahitur.

6. Hactenus fuit methodus, abſtrahendo a Paſchate intervallum minus determinandi, qvam per hanc literarum Paſchalium & Dominicalium diſpoſitionem author potiſſimum intendiſſe videtur & pauciſſimis verbis confuſè propoſuit. De altera methodo per eandem diſpoſitionem, abſtrahendo ab intervallo, Paſcha determinandi; ne γρυ qvidem, qvod ajunt, addidit, qvæ methodus ut explicetur ad tabulam præcedentem erit paulisper recurrendum, & qvomodo Paſcha per ipſam inveniatur, indagandum; qvare, ſi numerus aureus & litera Dominicalis ſint in

eodem

adde; plures dies qvam ſex ſupra ſeptimanas nunqvam abundant; qvi numerus in apicem Indicis incidit, at apicem pollicis ſumma ſeptimanarum ſemper occupat.

§. 62.

eodem verſu horizontali, dies Paſchatis prima ibidem habetur, ſivero area aureo illi immediatè ſubjecta ſit vacua, & Dominicalis verſui horizontali ad qvam area vacua pertinet ſit inſcripta, erit dies Paſchatis, dies Martii vel Aprilis in eodem verſu, proindè cum in parte prima tabulæ omnes areæ aureo XVI ſubjectæ ſint vacuæ, literæ Dominicales omnes, excepto D, deſcendendo ſumantur, in cæteris caſibus data litera Dominicalis in verſu proximè præcedenti ſumatur, &, niſi pars illa tabulæ, ad qvam aureus propoſitus pertinet, ſuppetat, ad partem proximè præcedaneam recurratur, & litera Dominicalis ibidem capiatur; dies Martii vel Aprilis in eodem verſu horizontali poſitus, diem Paſchatis indicabit. Sit ex. gr. numerus aureus XVI, litera Dominicalis D, in verſu horizontali eodem ſupremo primæ partis tabulæ, video ſtatim Paſcha cadere in vigeſimum ſecundum Martii, ſi Dominicalis E, dies Paſchalis incidet in vigeſimum tertium; ſi Dominicalis C, cadet in vigeſimum octavum. Sit numerus aureus XIII & Dominicalis E, incidet Paſcha in trigeſimum Martii, ſi vero Dominicalis F, qvia area aureo numero ſubjecta vacua & ſiniſtima verſus horizontalis cui Dominicalis inſcripta, incidet Paſcha in trigeſimum primum Martii. Si Dominicalis G, qvia hæc in tribus verſibus ſupremis ſecundæ partis tabulæ non continetur, in primæ partis verſu horizontali qvarto ſumatur, qvare Paſcha in vigeſimum qvintum Martii cadere conſeqvitur, ſi Dominicalis A; in vigeſimum ſextum, ſi B, in vigeſimum ſeptimum incidet, ſit numerus aureus XV, & Dominicalis G; incidet Paſcha in octavum Aprilis, ſi Dominicalis D, in qvintum, ſi C, in qvartum, ſi B, in tertium, ſi A; in ſecundum, res vero eodem redibit, ſi pro litera Dominicali utaris Paſchali, qvia utraqve ad eundem annum pertinens, ſemper in eodem verſu horizontali conjungitur.

7. His de Paſchate per tabulam derterminando præmiſſis, ad manum delineatam tranſeo, & qvomodo idem per computum Digitalem præſtetur videbo: primo itaqve ſciendum in qvonam digito computus ſit inſtituendus, qvod ut ſciatur; memoria tenendum; ad qvam partem tabulæ, ſive ad qvam ſpeciem introitus numerus aureus propoſitus pertineat & in qvoto verſu horizontali contineatur & num area ſubjecta vacua ſit, an alium aureum contineat; nam in eo digito inſtituenda putatio in qvo literæ Dominicalis & Paſchalis conjunguntur, qvare, ſiqvidem numerus aureus & literæ in eodem verſu contineantur, in eo digito putatio inſti-

62. §.

Af þeſsari Reglu allt ſamt ſtanda þeſsi vers ſkrifud de tabula Fungonis. (82)

b. VI

---

tuenda ad qvam pars illa tabulæ, vel ſpecies illa introitus pertinet, qvodſi area aureo propoſito ſubjecta ſit vacua & literæ in hoc ipſo verſu horizontali contineantur, in eodem digito erit computus ineundus; In cæteris caſibus, niſi reſpiciendo ad tabulam hæc pars ejus ſufficiat, ad digitum præcedentem eſt recurrendum, qvare, ſi in Indice putatio ſit facienda; pone in radice ejusdem 22, ſi in digito medio, in radice loca 29, ſi in digito annulari, in radice colloca, 5, ſi in digito auriculari, pone in radice 12, ſi deniqve in auriculari dextræ, in radice 19 colloca, & in ſingulis caſibus continua putationem ad eum articulum vel apicem in qvo literæ Paſchalis & Dominicalis conjunguntur, transeundo ſemper ſi opus, a ſummitate ad apicem pollicis.

8. Ad hæc exemplis illuſtranda ſit numerus aureus XVI. litera Dominicalis D, Paſchalis b, qvi cum ad primam partem tabulæ pertineat; in iudice computum inſtituendum eſſe ſcio, igitur in radice Indicis pono 22. Sed ibidem ambæ literæ conjunguntur, qvare ſcio in hoc caſu Paſcha in vigeſimum ſecundum Martii incidere; Si eodem manente numero aureo ſit litera Dominicalis G, qvæ in apice Indicis poſita apud Paſchalem e, dico ut ante, in radice Indicis 22, in junctura ſecunda 23, in tertia 24, in apice 25, qvare ſcio Paſcha cadere in vigeſimum qvintum Martii; Si Dominicalis A, qvæ in apice pollicis poſita apud Paſchalem f, initialem in nomine Fungonis, a ſummitate Indicis in apicem pollicis tranſiens dico ibidem 26, qvare Paſcha in vigeſimum ſextum Martii incidit, ſi Dominicalis B; in vegeſimum ſeptimum; deniqve ſi Dominicalis C, in vigeſimum octavum. Sit numerus aureus XIII & in eodem verſu horizontali tabulæ Dominicalis E, & Paſchalis k, qvi cum ad ſecundum introitum ſpectet; in digito medio computum inſtituo, & in radice 29 pono, in articulo ſecundo 30, ubi literæ Dominicalis & Paſchalis conjunguntur, qvare Paſcha in trigeſimum Martii incidit. Si manente numero aureo ſit Dominicalis F, qvoniam area aureo propoſito ſubjecta vacua, in eodem digito putationem inſtituo & ut prius dico in radice 29, junctura ſecunda 30, junctura tertia 31, ubi literæ conjunguntur, qvare ſcio Paſcha in trigeſimum primum Martii incidere. Sit litera Dominicalis D, qvæ qvoniam in verſu horizontali ſupremo ſecundæ partis exiſtit, adhuc in eodem digito putationem inſtituo, & in radice pono 29; Sed ibidem literæ combinantur, conſeqventer Paſcha diem Martii vigeſimum nonum occupare pronuncio.

§. 62.

De toto iſto Canone ſcripti ſunt hi verſus de tabula Fungonis.

nuncio. Si eodem manente numero aureo ſit Dominicalis A, qvæ in qvinto verſu primæ partis ſumitur; per antecedentem digitum indicem computo in cujus radice dico 22, & putationem continuo ad ſummitatem pollicis, ubi literæ, Dominicalis A & Paſchalis f, prima in nomine Fungonis conjunguntur, qvare diem Paſchatis primam diem Martii vigeſimum ſextum occupare pronuncio.

9. Sit numerus aureus XIX, in qvinto verſu ultimæ partis tabulæ poſitus & Dominicalis A, in eodem verſu locatus, qvare ſcio in auriculari dextræ computum inſtituendum eſſe, in cujus radice pono 19, in junctura ſecunda 20, in tertia 21, in ſummitate 22, & in pollicem transeundo, in ejus apice pono 23, & ibi ſubſiſto, cum Dominicalis A & Paſchalis o, in nomine Fungonis ultima, ibidem conjungantur, conſeqventer vigeſimum tertium Aprilis occupat Paſcha. ſi eodem manente numero aureo ſit Dominicalis B, qvia area aureo propoſito ſubjecta eſt vacua, putationem uti prius incipio & ad pollicem pergo, in cujus junctura cadit numerus 24, ubi Domicalis B, & Paſchalis p. conjunguntur, qvare Paſcha in vigeſimum qvartum Aprilis incidere pronuncio. Si manente aureo XIX. ſit Dominicalis D, adhuc in eodem auriculari computo, & in radice 19. pono, at ibidem Dominicalis D, cum Paſchali, k, conjungitur & conſeqventer Diem Paſchatis decimum nonum Aprilis occupare ſtatuo: Deniqve ſi Dominicalis c, qvam in ultima parte tabulæ ſumere non licet; in præcedenti auriculari ſiniſtræ computum inſtituo & in radice 12, pono & in pollicis radicem usqve pergo, ubi 18. pono, & qvia literæ ibidem conjunguntur, Paſcha decimum octavum Aprilis occupare dico.

(82) Hi verſus jam per antecedentia ſunt intellectu faciles. Nam ſi numerus aureus & literæ Paſchalis & Dominicalis ad primam partem tabulæ & ſpeciem primam introitus pertineant & in Indice computus ſit inſtituendus, obtinente aliqva qvatuor Dominicalium ſuperiorum, nomen Fungonis ad ſex hebdomadas in radice ſumtas nullam addit; at aliqva trium inferiorum exiſtentè, litera in nomine Fungonis prima f, ad ſex hebdomadas ſeptimam addit; ac ideo dicit in verſu f, dare ſeptem hebdomadas. Qvodſi numerus aureus ad aliqvam partem tabulæ reliqvam pertineat, & alteram aliqvam introitus ſpeciem, in qvocunqve digito computus ſit ineundus, ex gr. medio, currente aliqva qvatuor Dominicalium ſuperiorum; nomen Fungonis ad ſeptem hebdomadas in radice ſumtas adhuc nihil addit, ſed

aliqva

b. VI ebdomadas, f. ſeptem, tunc dat n. octo.
u,qve novem, g. vero decem, qvibus o. dabit unam.
Oſ. numeros dices harum ſervare ſeqvices.
Addidit ebdomadas b. dies tres iniciales
Littera qveqve ſeqvens premiſſis addidit unum,
Ex hoc crementum ſuperadditur ebdomadarum
Hoc tibi predictum numerum dabit ebdomadarum
Inter natale qvadragenamqve ſitarum
Qvantum diſtat ab a feriali totqve dierum
Anno Biſexti vult una dies ſuperaddi.

63. §.

(83) Ef þú girniſt ad vita hver Prikſtafur ſie ár frá áre, þá

---

aliqva trium poſteriorum exiſtente, nomen Fungonis ad ſeptem hebdomadas addit unam, uti dicit in verſu: tunc dat, n, octo, cum, n, ſit ſecunda litera in nomine Fungonis, ſive hic accuratius loqvendo, nomine Fnugonis. Si in digito medico inſtituenda putatio, currente aliqva Dominicalium A, B, C, nomen Fungonis octo hebdomadis in radice ſumtis unam addit, qvemadmodum dicit verſus; Uqve novem. Si putatio in auriculari ſiniſtræ inſtituenda; ad novem hebdomadas in radice ſumtas, qvarta litera G, in nomine Fungonis, decimam adjicit: &, deniqve ſi in auriculari dextræ facienda putatio; ad decem in radice ſumtas ultima litera o, in nomine Fungonis, unam addit. Primus verſus accuratius ſcribitur hoc modo. *b. Sex hebdomadas f. ſeptem, tunc dat n. octo*, & tertius ita: *Hos numeros dices harum ſervare ſeqvaces.* cujus hic ſenſus: dices hos numeros ſcil. jam inox recenſitos, ſex, ſeptem, octo, novem, decem, ſervare, i. e. ſervare ſe, ſive ſervari, h. e. conſervari ſeqvaces harum ſcil. hebdomadarum, ut hebdomadas intervalli minoris conſtanter comitentur, ſive qvod eodem recidit, intervalla minora ſemper eſſe totidem ſeptimanarum qvot antecedentes & recenſiti numeri indicant. Qvartus verſus etiam depravatus, cum ſcribendum ſit; *Addidit hebdomadis b. dies tres initiales*, vel etiam addit ad hebdomadas &c. qvod ut clariſſimè intelligas, inſpice tabulam & videbis ſex hebdomadis in radice Indicis repoſitis, a qvibus ſit initium putandi, tres dies addi, ut ſit intervallum ſex hebdomadarum cum triduo, dicit autem literam b, hos tres dies initiales addere, hic non

b. Sex hebdomadas ſ. ſeptem, tunc dat, n, octo
u,qve novem, g, vero decem, qvibus, o. dabit unam
Hos numeros dices harum ſervare ſeqvaces.
Addidit hebdomadis, b, dies tres initiales
Littera qvæqve ſeqvens præmiſſis addidit unam.
Ex hoc crementum ſuperadditur hebdomadarum
Hoc tibi prædictum numerum dabit hebdomadarum
Inter natale Qvadragenamqve ſitarum
Qvantum diſtat ab, A, feriali, totqve dierum
Anno Biſexto vult una dies ſuperaddi.

§. 63.

Si, qvænam qvotannis litera punctata obtineat, ſcire deſide-

non Dominicalis b, ſed Paſchalis intelligenda venit, in radice Indicis collocata, ſumtis enim in radice ſex hebdomadis, qvot dies appendices ſint adjiciendæ qvæſiturus, a junctura media pollicis putationem ineo, ac ibidem dico una, in radice duæ, in radice Indicis tres, ubi litera Dominicalis D, cum Paſchali b, conjungitur, qvare tres dies appendices pronuncio & qvidem in totius putationis digitalis initio, qvæ ratio eſt, cur dies initiales appellet. *Littera qvæqve ſeqvens præmiſſis addidit unam:* litteram Paſchalem b, in radice Indicis poſitam, ſeqvuntur in eodem digito tres, puta, c, d, e, qvarum ſingula ad proximè præcedentem addit unam diem appendicem, putatio enim dierum appendicum, ſemper ad usqve literam punctatam continuatur, in qvo loco dominicalis cum ipſa conjungitur, in apice digiti indicis litera Paſchalis, e, eſt locata, qvousqve a junctura media pollicis putationem continuando, numerus dierum appendicum ſenarius evadit, qvod autem, hic de diebus appendicibus in Indice putandis dictum, id ipſum etiam de cæteris digitis tenendum. *Qvantum diſtat ab A. feriali totqve dierum*, hic verſus octavus ad ſextum refertur, tantum ſuperadditur hebdomadarum incrementum, totqve dierum, qvantum ſive qvot juncturas cum radicibus & apice, a litera feriali hoc eſt hebdomadali A, in apice pollicis poſitâ, diſtat litera Paſchalis vel etiam Dominicalis ad annum propoſitum pertinens, ſed anno Biſexto huic numero unitas adjicienda.

(83) Si inqvit Author, ſcire geſtias qvænam qvovis anno obtineat litera punctata

vel

þá er ſu regla viſuſt, ad þu vitir í hverium Föſtugángi Páſkadagur ſtendur; þvi ad þar er ſá Dominicalis og ſá tabularis ſem tilheirir þvi ári ſem Páſkadagurin er. Standi Páſkadagur í fyrſta edur ödrum Föſtugángi, þá ſkal leita ad Prikſtaf í fyrra ſtafrofi Fungonis; Enn ſtandi Páſkadagur í III. Föſtugáng; þá ſkal leita Prikſtafs í fyrra ſtafrofi, enn ſtundum í ſidara ſtafrofi.

64. §.

Standi Páſkadagur í fiorda eda fimta föſtugángi, þá ſkal leita Prikſtafs obrigdanlega í ſidara ſtafrofi, og þetta bregſt alldri, (84) þvi ad Dominicalis ſá ſem tilheirir þvi ári, og næſtur er termino, breitir Páſkadag hvert ár eftir annad í tunglölld.

VIII.

---

vel Paſchalis; certiſſima Regula hæc eſt, ut ſcias in qvanam ſpecie introitus jejunii Qvadrageſimalis ſit Paſcha; hic exprimendi modus qvo utitur Rymbegla videtur reſpicere Talbyrdingum, qvem procul dubio veteres computiſtæ ita conſtructum poſſederunt, ut in ipſo qvinqve ſpecies introituum Qvadrageſimalium diſtinctæ cum literis congruentibus & Paſchate cernerentur, ſed abſtrahendo a Talbyrdingo ita conſtructo, qvem non habemus, ad tabulam antecedentem reſpiciendo, qvæ hac in parte vicem Talbyrdingi qvodammodo ſupplere poterit, regulam ita determinamus: Si litera punctata vel Paſchalis qværenda; ſciendum eſt, in qvanam parte tabulæ Paſcha ſit venturum, ſive intra qvos terminos in Martio vel Aprili ſit futurum, nam ſi ad partem primam vel ſecundam pertineat, h. e. ſiqvidem ante qvintum Aprilis futurum ſit, & conſeqventer ſtylo Rymbeglæ, primam vel ſecundam ſpeciem introitus jejunii Qvadrageſimalis occupaturum; literam punctatam in priore Fungonis Alphabeto qværendam eſſe conſtat; cum omnes qvatuordecim ad duas primas partes tabulæ pertinentes punctum ſibi poſtpoſitum habeant. Si Paſcha ad tertiam partem tabulæ pertineat, ſed ante decimum Aprilis ſit futurum; Rurſus litera punctata ad prius Fungonis Alphabetum pertinebit, cum omnes qvinqve literæ punctatæ tertiæ tabulæ parti adſcriptæ punctum ſibi poſtpoſitum habeant, proinde, cum hæ qvinqve & qvatuordecim præcedentes novemdecim conſtituant, & prius Fungonis alphabetum abſolvant, ſeqvitur, ſiqvidem Paſcha diem aliqvam Aprilis nonâ poſteriorem ſit occupaturum literam

puncta-

res, ad hoc certiſſima hæc eſt regula: ut ſcias ad qvam ſpeciem introitus Qvadrageſimalis Paſcha pertineat, ubi enim eſt dies Paſchatis, ibi Dominicalis & tabularis literæ, qvæ in annum illum competunt, occurrunt. Si dies Paſchatis ad primam vel ſecundam ſpeciem introitus Qvadrageſimalis pertineat, in priore Fungonis Alphabeto literæ punctatæ qværantur; Sin autem dies Paſchatis ſit in tertia ſpecie introitus, litera punctata modo in priore modo in poſteriore Fungonis Alphabeto qværatur.

§. 64.

Qvod ſi dies Paſchatis in qvarta vel qvinta ſpecie introitus Qvadrageſimæ exiſtat; litera punctata in poſteriore Fungonis Alphabeto infallibiliter qværatur, qvæ regula nunqvam fallit, qvia Dominicalis ad annum illum pertinens & termino proxima, diem Paſchatis qvotannis variat.

CAP.

---

punctatam cum puncto antepoſito conſtanter & infallibiliter in poſteriore Fungonis alphebeto eſſe qværendam. Apparet ergo qvomodo veritas conſtet aſſertioni Rymbeglæ, ſi Paſcha ad tertiam ſpeciem introitus Qvadrageſimæ pertineat, literam punctatam, jam ex priore, jam ex poſteriore alphabeto Fungonis eſſe deſumendam, & ſiqvidem ad duas ultimas ſpecies ſpectet, in poſteriore alphabeto eſſe qværendam, qvæ omnes punctum ſibi antepoſitum habent. Relativè ad computum annalem Islandorum, hæc regula ita exprimenda: Si unâ Thorris ſeptimana reſiduâ vel ineunte Goa, vel etiam unâ Goæ elapſa hebdomade Qvinqvageſima inciderit, niſi poſt duodecimum Februarii inierit; litera punctata ex priore Fungonis Alphabeto capienda; Qvodſi verò unâ Goæ, poſt duodecimum Februarii ineuntis elapſâ, vel dimidiata Goâ, vel etiam denique, unâ Goæ reſiduâ hebdomadâ, Qvinqvageſima introierit; litera punctata ex poſteriore Fungonis alphabeto ſemper deſumenda.

(84) Hic ad vetus Calendarium julianum Rymbegla reſpicit & ex literarum hebdomadalium ordine & nunqvam per univerſum calendarium interrupta conſeqventia, rationem reddere conatur, cur incidentia Paſchatis annuatim varietur, & ex uno introitu in alterum migret, ad qvod poſtremum hoc loco digitum inprimis intendit, ut regulæ, qvam de litera punctata in tabula Fungonis qværenda dedit, ratio-

VIII. Cap.

UMM AD FINNA MARIÆ BODUNARDAG MED FINGRA REIKNINGI.

65. §.

Lát enn tilkoma: a, b, c, ſunt extra, d, e, f, infra, g, qvoqve ſupra. Þetta vers kennir ad þennann Domical D, ſkaltu nidurſetia á nedſtu juncturu V. fingra, ad ſkilia fiögra vinſtre handar og auricularis hægri handar. Enn þennann Dominicalem E, ſkaltu nidurſetia á midjuncturu fyrgreindra fingra; þennan Dominicalem, F, a efſtu juncturas; þennan Dominicalem G, uppa Gomana: þennan Dominicalem, A, á fremſtu lidu; þennan Dominicalem, B, á midlidu, enn Dominicalem C, á nedſtu lidu V. adurgreindra fingra.

66. §.

Enn þeſse Dominical nidursetning merkir hann, ſem þá hefur fundid og nidurſett V. merkidaga til V. hatyda, ad ſkilia Septuageſimam, Qradrageſimam, Paſka, Gagndaga, og Hvitaſunnu; þá ſkal ſá Dominical ſem næſtur er merkideginum og þeim

---

rationem qvandam redderet. Sit ad hoc illuſtrandum annus Cycli lunaris decimus ſextus, qvo obtinente terminus Paſchalis citimus, exiſtit Martii vigeſimus primus, ergo Paſcha obtinente numero aureo XVI. in diem vigeſimum ſecundum termino proximum cadere poteſt, cui adſcripta hebdomadalis D, erit in hoc caſu Dominicalis termino proxima; Anno ſeqventi exiſtente numero aureo XVII. terminus Paſchalis hæret in nono Aprilis, & conſeqventer Paſcha hoc anno Cycli primò in decimum, ultimò in decimum ſextum incidit, conſeqventer Dominicalis termino proximo, h. e. nono Aprilis viciniſſima hic intelligenda venit, non hebdomadalis b, decimo Aprilis adſcripta, ſed altera illa, qvæ Dominicalem d, anni præcedentis in Alphabeto & Cyclo ſolari proximè antecedit vel ſeqvitur, proinde litera C vel E, hic termino proxima putatur, qvæ id effecit; ut Paſcha ex primo introitu in tertium migrârit. De cæteris Dominicalibus terminis Paſchalibus proximis

CAP. VIII.

DE FESTO ANNUNCIATIONIS MARIÆ PER COMPUTUM DIGITALEM INVENIENDO.

§. 65.

Fac rursus accedere (scil. hunc versum) a, b, c, sunt extra; d, e, f, infra, g, qvoqve supra: docet hic versus Dominicalem D, locandam esse in imis juncturis qvinqve digitorum, nempe, qvatuor sinistræ & auricularis dextræ; Dominicalem E, in juncturis mediis digitorum prius dictorum colloca; Dominicalem F, in juncturis supremis, Dominicalem G, in apicibus, Dominicalem A, in condylis sub ungve, Dominicalem B, in condylis intermediis, Dominicalem C. in digitorum antememoratorum condylis infimis.

§. 66.

Cæterum hac literarum Dominicalium dispositione, inventor ejus, qvinqve dies characteristicos, qvinqve solennium Festorum designat, puta septuagesimæ, Qvadragesimæ, Paschatis, Rogationis & Pentecostes. Ergo Dominicalis illa, qvæ characteristicæ viciniſſima & anno currenti vel proposito convenit,

ximis idem judicium esto. Verum etiamsi sciatur in utro Fungonis Alphabeto litera punctata sive Paschalis sit qværenda, hoc ipso nondum nisi admodum indeterminatè constat qvænam sit, cum prius alphabetum novemdecim, posterius sedecim literas contineat, ut igitur præcisè qvænam sit litera punctata vel Paschalis, innotescat, literam Dominicalem qværi oportet, sive per tabulam sive per digitos, &, siqvidem Pascha vel intervallum qværendum esset, in qvanam parte tabulæ vel qvonam digito instituenda putatio foret, dispiciendum; nam in tabula litera punctata & Dominicalis semper in eodem versu horizontali, & in manu, in eadem junctura radice vel apice conjunguntur.

þeim árgang tilheirir, boda og byrta fyrſta Drottingsdag greindra hátida, ſem byrtaſt mun enn framar ſydar meir.

67. §.

Jafnfram þeſsari nidursetning Dominicalium, ſkaltu nidurſetia Annunciationem Sanctæ Mariæ uppa gominum Indicis, og ef þú villt vita hvert hun ſtendur syd eda ſnemma í lángaföſtunni og ber hana á Páſka, þá neit þvilikre reglu þar til: Ef fyrſti Páſkadagur Drottinlegrar uppriſu ſtendur uppa, D, Dominicali í V^ta Föſtugángi auricularis hægrihandar, þá ſet nidur á næſta D, auricularis vinſtre handar Dominicam Palmarum; þá Dominicam Paſſionis á D, medici, þá Dominicam lætare á D, medii; Sidaſt ſettu nidur Dominicam oculi mei á D, indicis. Set nidur þar næſt á midjuncturu Mánudag, á fremſtu juncturu Þridiudag; uppi á gomunum Midvikudag, þar ſem þú ſkipadir ádur Annunciationem, og þvi er hun þá Midvikudag eftir Oculi mei.

68. §.

Ef Páſkadagurinn ſtendur uppa E, Dominicalem í fimta Föſtugángi; þá haf alla ſamlika nidursetning Dominicalium og fyr greinir, þar til er þú kemur yfer E, Indicis, þá ſettu Mánudag á fremſtu juncturam, enn III^a uppi á góminum, þá er Annunciationen á III. dag eftir Oculi mei. Standi Páſkadagur uppa F. í V. Föſtugángi; þá haf enn ſamlyka nidurſetning Dominicarum ſem fyr ſeigir, allt þar til ſem þú kemur yfer F. Indicis; þá ſet Manudagin uppa gómin, og þá er Annunciationen á Mánudag eftir Oculi mei.

69. §.

nit, dictorum Festorum primam Dominicam annunciabit ac aperiet, qvemadmodum infrà fusius exponetur.

§. 67.

Una cum hac Dominicalium dispositione, Annunciationem Sanctæ Mariæ super apice Indicis colloca. Et, siqvidem nôsse gestias, utrum anterius an serius in jejunio Qvadragesimali locum occupet, & num in Pascha incidat, hanc adhibe Regulam: Si prima dies Paschæ dominicæ resurrectionis, in qvinto jejunii qvadragesimalis introitu auricularis dextræ Dominicali D, insistat; colloca super proxima D, auricularis sinistræ Dominicam Palmarum, tum super D, digiti medici Dominicam Passionis; tum super D, digiti medii Dominicam lætare, deniqve Dominicam Oculi mei super D, indicis repone. Deinde in junctura media pone diem lunæ, in junctura summa diem Martis, in apice diem Mercurii, ubi Annunciationem antea posueras, atqve proinde diem Mercurii post Dominicam Oculi mei tunc occupat.

§. 68.

Si dies Paschatis in qvinto jejunii Qvadragesimalis introitu Dominicali E, insistat; eadem omnino, qvam supra declaravi, donec ad E, Indicis perveneris, dispositione Dominicarum utere, ubi in suprema junctura diem lunæ, in apice diem Martis colloca, proinde Annunciatio diem Martis post Dominicam Oculi mei tunc occupat. Qvodsi dies Paschatis in qvinto jejunii Qvadragesimalis introitu Dominicali F, insistat; etiamnum consimili dispositione Dominicarum utere, donec ad F, Indicis pertigeris, ubi tunc diem lunæ super apice colloca, qvare tunc Annunciatio diem lunæ post Dominicam Oculi mei occupat.

69. §.

Standi Páſkadagur uppa G, Dominical í V. Föſtugángi, þá haf enn ſamlika nidurſetning Dominicalium og ádur greinir, þar til ſem þú kemur yfer G, Indicis, þá er þar Oculi mei, og þár Annunciatio Sanctæ Mariæ. Ef Páſkadagur ſtendur uppá A, Dominical í V^ta^ Föſtugángi, þá haf enn vidurlikann reikning Dominicarum og fir ſegir, allt þar til er þú kemur yfir A, Indicis; vik þá aftur á gómin, og ſet þar nidur Laugardag, og þá er Annunciationen á Laugardag fyrer Oculi.

70. §.

Standi Resurrectio Domini uppá B, Dominical, þá ſet enn nidur Dominicas ſem fyr greinir þar til ſem þú kemur yfer B, Indicis, vik þá aftur á fremſtalid og ſet þar nidur Laugardag, enn uppí á góminum Föſtudag, og þvi er Dominica Annunciationis á fyrſta Föſtudag eftir Oculi mei. Ef Paſkalis ſolennitas ſtendur uppá C, Dominical í V^ta^ Föſtugángi; þá haf allan ſamlykann reikning Dominicarum og fyrr greinir, þar til ſem þú kemſt yfir C, Indicis, vik þá aftur á midlid, og ſet þar nidur Laugardag, á fremſtalid Friádag, enn V. dag uppi á gominum, og þá er incarnatio dominica á fimtudeigi fyrer Oculi mei, og alldri kemſt hun framar, ad ſkilia nær Dominicæ Reminiſcere, enn á þennan V^a^ dag.

71. §.

Nu í hverium Föſtugángi ſem Páſkadagur ſtendur, þá ſkaltu hafa ſamlikann Reikning og nidurſetning Deminicarum

ſem

§. 69.

Si dies Paſchæ in qvinto jejunii Qvadrageſimalis introitu ſuper G, Dominicali conſiſtat, conſimilem etiamnum ſupra declaratæ diſpoſitionem Dominicarum adhibe, donec ad G, indicis pervenias, ubi tunc erit Dominica oculi mei, ibidemqve Annunciatio Sanctæ Mariæ. Si in qvinto jejunii Qvadrageſimalis introitu, dies Paſchæ Dominicali A, inſiſtat; etiamnum ſupra dictæ pari utere ratione Dominicas putandi, donec ad A, Indicis pertingas, unde ad apicem recede ibiqve diem Saturni repone. Qvare tunc Annunciatio occupat diem Saturni ante Dominicam oculi mei.

§. 70.

Si Reſurrectio Dominica, B, Dominicali inſiſtat, rurſus Dominicas ut ſupra memoratum diſpone, donec ad B, indicis pertingas, unde tum ad articulum ſupremum retrocede, ibiqve diem Saturni colloca, at in apice diem veneris, & hinc Feſtum Annunciationis in diem Veneris primam poſt Dominicam oculi mei incidit, qvodſi in qvinto jejunii Qvadrageſimalis introitu ſolennitas Paſchalis Dominicali C, inſiſtat, per omnia pari ſupra declaratæ putatione Dominicarum utere, donec ad C, indicis pertigeris; unde ad articulum intermedium regreſſus, diem Saturni ibidem repone, in articulo ſupremo diem Veneris, in apice diem Jovis, qvare tunc Feſtum incarnationis Dominicæ occupat diem jovis ante Dominicam oculi mei; nec unqvam longius procedit: puta nunqvam ad Dominicam Reminiſcere propius accedit, qvam dum hanc feriam qvintam occupat.

§. 71.

Verum in qvocunqve jejunii Qvadrageſimalis introitu dies Paſchæ conſiſtat, conſimili ac ſupra memoratum putatione ac

ſem fyr greinir utann hafa þvi færri Dominicas, ſem Föſtugángar eru færri. Sie Páſkadagur í fiorda Föſtugángi, þá ſetur þu nidur Dominicam Palmarum, Paſſionem, Lætare; Standi Páſkadagur í þridia Föſtugángi, þá ſetur þu nidur Dominicam Palmarum og Paſſionem, ſtandi Reſurrectio í ödrum Föſtugángi; þá ſetur þu nidur Dominicam Palmarum. Standi Reſurrectio dominica í fyrſta Föſtugángi, þá ſetur þu nidur hana ſiálfa, enn aungva adra (85) og ef a, b, c, d, e, f, g, eru Domi-

(85) 1. Abſoluta priore methodo, qvam intervallis minoribus potiſſimum computandis deſtinavit Rymbegla; alteram methodum qvinqve Feſta principalia per computum digitalem determinandi aggreditur, ad cujus fundamina ponenda, hunc verſum computiſticum tradit. §. 65. a, b, c, ſunt extra, d, e, f, infra, g, qvoqve ſupra, qvem in linqvam Islandicam ad verbum ferè translatum habes in Dactylismo Epiſcopi Jonæ Arnæ filii P. 1. Cap. 6. hoc modo: *A, B, C, ſkal bnuum biá (bigg að þvi enn frome) D, E, F, ſet innann á, efſt ſie G, á gómi;* tum hic verſus, tum etiam ipſi Rymbeglæ allati paragraphi verſum latinum & totam diſpoſitionem ſufficienter explicant ut nihil deſiderari videatur; qvatuor literæ D, E, F, G, ea loca articulorum interiorum & ſummitatum teneant, qvæ in priore diſpoſitione ac methodo tenuere, tres autem cæteræ A, B, C, qvæ prius tria loca pollicis occupavere, jam in condylos tranſiere. Qvippe vero qvinqve Feſta mobilia principalia ita ſunt ambulatoria, ut qvinqve hebdomadas ſive triginta qvinqve dies perambulent, & ſinguli digiti excepto pollice ſeptem loca ſuppeditent, & qvinqvies ſeptem triginta qvinqve conficiant, ad totam diſpoſitionem, totumqve computum inſtituendum & abſolvendum qvinqve digitis opus erat, qvorum, ut ſitu & natura primus, & ipſo nomine cæteris digitis ſapientior Dominus Index ducit agmen, ſed rejecto pollice tanqvam ad hanc putandi methodum ob paucitatem locorum minus habili, ſurrogatus eſt auricularis dextræ, auriculari ſiniſtræ in ſitu manuum ſupinarum & contiguarum proximus.

2. In ſeqventi §. 66. ipſam putandi methodum attingit breviſſimè; qvæ in eo conſiſtit ut putando primum detegatur Terminus Feſti principalis, qvod inveniendum proponitur, qvo detecto, ad usqve literam Dominicalem anni propoſiti vel currentis putatio continuetur, qvæ termino proxima, qvam obtem, ſi contingat terminum & literam Dominicalem in eundem articulum radicem vel apicem coincidere, in eo caſu ibidem ſubſiſtendum erit & ad umbilicum perducta putatio.

Ter-

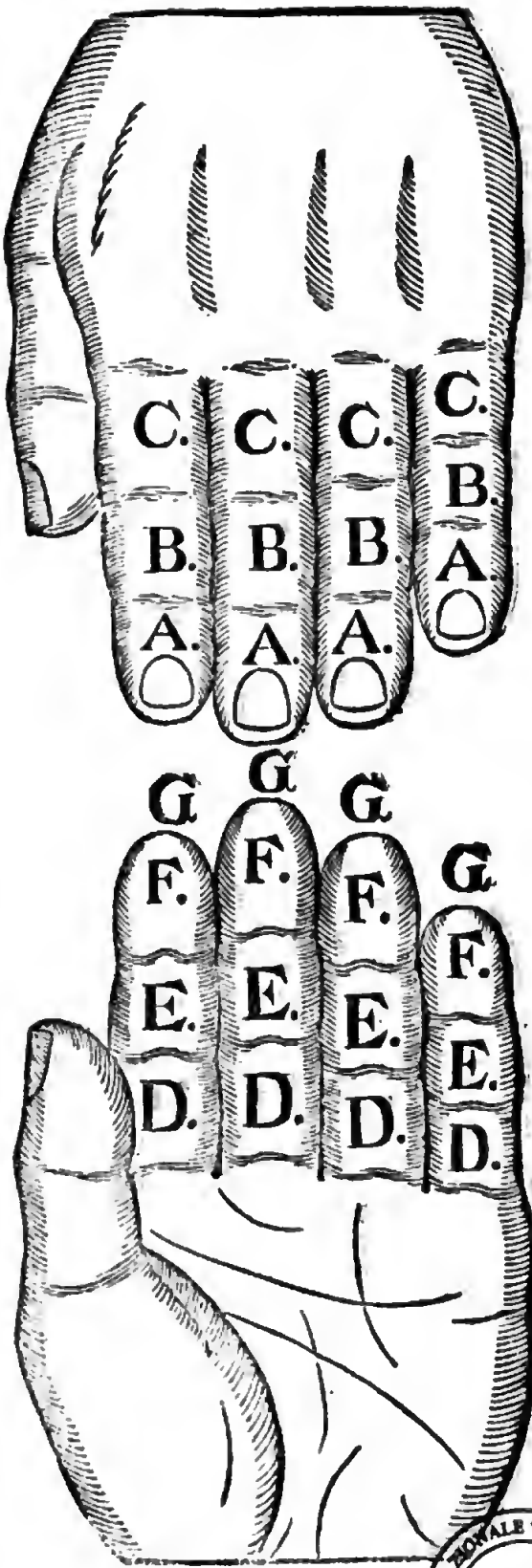

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

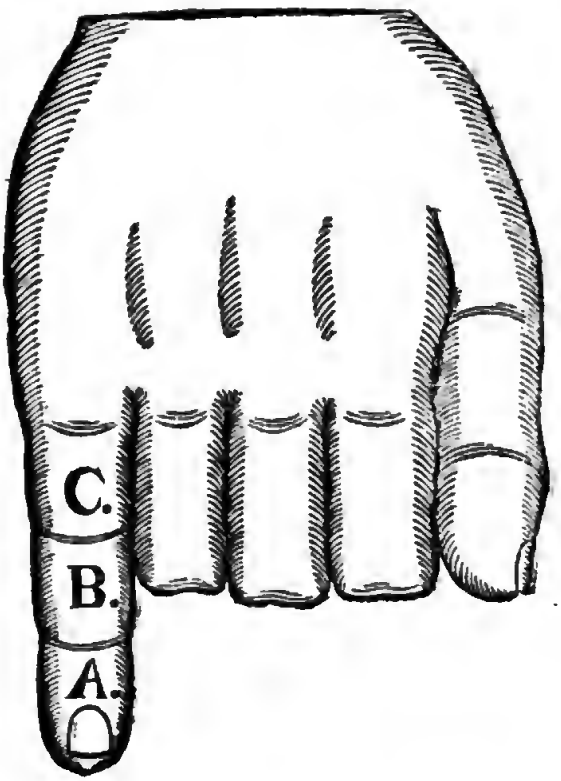

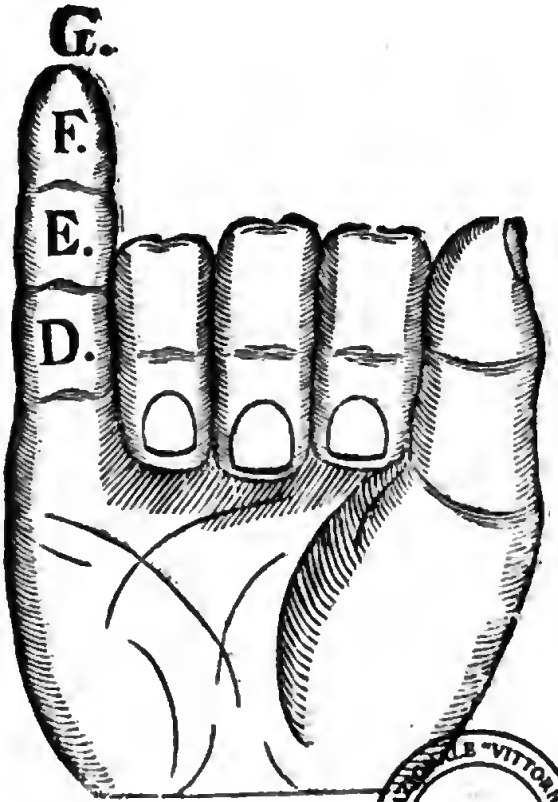

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

diſpoſitione Dominicarum utere, excepto, qvod eo pauciores adhibendi ſint Dominici, qvo pauciores jejunii introitus. Qvare ſi Paſcha ſit in qvarto jejunii Qvadrageſimalis introitu; Dominicam Palmarum Paſſionis & Lætare diſpone; Si in tertio introitu; Dominicam Palmarum & Paſſionis; Si in ſecundo introitu, Dominicam Palmarum; Si Reſurrectio Dominica ſit in primo introitu, ipſam & nullam aliam repone. Atqve proindè exiſtentibus Dominicalibus A, B, C, D, E, F, G, Feſtum Annun-

---

Terminum vero Feſti hic appellat computiſta diem illam menſis in qvam primo omnium incidere poteſt, ita ex. gr. terminus Paſchæ eſt viceſimus ſecundus Martii qvem primo omnium occupare poteſt, ut longius in antecedentia moveri neutiqvam poſſit, ſed unde & qvomodo occipienda & continuanda putatio, id infra fuſius & clarius exponetur.

3. Igitur, anteqvam hanc methodum diſtinctius evolvat, methodum ad Feſtum Annunciationis Mariæ computo digitali detegendum fuſè completèqve proponit & exponit, qvod in apice Indicis collocat, cujus diſpoſitionis rationem, tum ex antecedenti tabula & computo digitali, tum etiam ex ſeqventibus, cum ad ipſam Feſtorum principalium putationem pervenero, conſtat & conſtabit hanc eſſe, qvod terminus omnium primus ſive radix Paſchatis hæreat in vigeſimo ſecundo Martii, qvi numerus in methodo ſuperiore in radice Indicis interiore fuit locatus, & juxta hanc etiam ut ex infrà dicendis apparebit, locabitur, conſeqventer, in junctura ſecunda ſunt, 23, tertia, 24, & in apice 25, apud Dominicalem G, qvæ vigeſimo qvinto Martii in Calendario adſcripta, in qvam ſtylo & conſvetudine veteri Mariæ Feſtum ſemper incidit.

4. Ipſam methodum Feſtum Mariæ Annunciationis per computum digitalem indagandi qvinqve ſeqventibus paragraphis explicat Rymbegla, qvæ huc reddit: Si per methodum præcedentem vel ſeqventem qva Paſcha cæteraqve Feſta principalia determiantur vel etiam per alias methodus qvascunqve conſtiterit Paſcha pertinere ad qvintum jejunii Qvadrageſimalis introitum, & conſeqventer in digitum auricularis dextræ cadere; inventa Dominicali per ſiniſtram transverſam ita diſpone qvatuor Dominicas, qvæ inter Paſcha in qvinto introitu conſiſtens, & vigeſimum ſecundum Martii, in qvem primo omnium incidit, cadere unqvam poſſunt, ut Dominica Palmarum locetur apud Dominicalem in auriculari ſiniſtræ, Dominica Paſſionis juxta Dominicalem in digito medico, Dominica Lætare,

juxta

Dominicales þá er Mariumeſsa á Paſkum, einhvern þriggia ſiduſtu fyrer Paſka.

72. §.

(86) Enn ef þu villt vita hverſu oft Annunciationem ber á þann dag eda annann; þa huxa þad fyrſt ad fiorum ſinnum ber á hverium termino, grein þar næſt hverſu mörg termino adgánga þeim

juxta Dominicalem in digito medio, deniqve in Indice apud Dominicalem, Dominicam oculi mei; qvodſi Paſcha in qvarto ſit introitu; in digito medico loca Dominicam Palmarum; in medio, Dominicam Paſſionis, in Indice Dominicam Lætare; Si in tertio introitu, pone Dominicam Palmarum in digito medio, in Indice Dominicam Paſſionis; Si in ſecundo, in Indice loca Dominicam Palmarum, deniqve ſi in primo, ipſam Dominicam Paſchalem ibidem in indice locabis, & qvidem in omni caſu, Dominicas apud Dominicalem colloca, his factis a Dominicali in Indice prorſum vel retrorſum puta usqve ad apicem & feriam qvam occupat Mariæ Feſtum obtinebis. Exemplis methodum illuſtrat ipſa Rymbegla, qvibus aliqvid addere, vel qvæ attulit exempla fuſius illuſtrare vix opus. Sit ex. gr. annus Cycli lunaris octavus & Dominicalis D, qvare per methodum antecedentem ſcio Paſcha ad qvintum introitum pertinere, & conſeqventer cadere in Dominicalem D, in radice auricularis dextræ; qvare Dominicas qvatuor in qvatuor radicibus interioribus qvatuor digitorum ſiniſtræ colloco, uti ſupra dictum, & in radicem Indicis Dominicam oculi mei cadere comperio, pono itaqve in junctura media diem lunæ, in tertia diem Martis, & in apice diem Mercurii, unde conſtat Feſtum Annunciationis diem Mercurii occupare. Si eodem manentæ numero aureo ſit Dominicalis G, qvoniam hæc in apicibus poſita, qvatuor Dominicas, uti prius, jam in ſummitatibus reponendo, invenio Feſtum Mariæ cadere in Dominicam oculi mei; Sit eodem manente Cyclo lunæ litera Dominicalis C, qvoniam hæc in condylis ab ungve remotiſſimis eſt locata; qvatuor Dominicas in condylis ſiniſtræ locando, Dominicam oculi mei, in condylum ab apice remotiſſimum Indicis incidere comperio; unde retro putando, pono diem Saturni in condylo intermedio, Diem Veneris in condylo ſub ungve, diem Jovis in apice, & proinde Mariæ Feſtum diem Jovis occupare concludo.

5. Hunc locum in fine paragraphi 71mi depravatum exiſtimo, hæc enim ſcriptio: *þá er Maria Meſſa á Paſkum, einhvern þriggia ſiduſtu fyrer Paſka*, lacuna interjecta occaſionem & rationem offert ſuſpicandi aliqvid omiſſum eſſe, qvam ſuſpicio-

Annunciationis occupat Paſcha, puta aliqvam trium ultimarum ante Paſcha feriarum.

§. 72.

Verum ſi nôſſe deſideres, qvoties Feſtum Annunciationis in hanc vel illam diem incidat, cogita primum ſingulo obtinente termino, feriam eandem qvater occupare poſſe, determina dein qvot

---

ſpicionem & conjecturam mens ac intenſio Authoris confirmat, vult enim dicere, ſi Paſcha primum occupet introitum, ita ut litera Dominicalis ſit in Indice ſumenda, incidere Feſtum Mariæ Annunciationis, aut in ipſam diem Paſchatis primam, aut in aliqvam trium feriarum Paſcha proximè ſeqventium vel præcedentium. Ipſam diem Paſchatis occupat Mariæ Feſtum, exiſtente Dominicali G; Diem Mercurii, Martis, lunæ poſt Paſcha, obtinente Dominicali D, E, F, reſpectivè, obtinente vero Dominicali C, B, A, diem Viridium, Paſſionis, Saturni ante Paſcha, etiam reſpectivè. Proindè ſeqvitur lacunam ſupplendam eſſe, ſcribendo menti ac intentioni Authoris convenienter hoc modo: Þá *er Mariumeſſa á Páſkum, einbvern* þriggia *eptir, eda fiduſtu fyrir Paſka*, h. e. incidet Mariæ Feſtum in diem Paſchatis, vel aliqvam trium feriarum antecedentium aut conſeqventium.

(86) 1. Hic Authot cutioſum hoc & ſatis difficile problema computiſticè ſolvendum proponit: Qvoties Feſtum Mariæ Annunciationis in hanc vel illam feriam incidat definite? Sive Statum Qvæſtionis diſtinctius evolvendo: Dato Paſchate definire qvoties Mariæ Feſtum Annunciationis in hanc iſtam vel illam feriam incidat, dum univerſus a principio ad finem excurrit Talbyrdingus, ſive donec ambo Cycli ſolaris & lunaris ſimul ineuntes ſimul deſinant?

2. Ad hoc problema ſolvendum aſſerit primò omnium animadverti oportere, ſingulo termino obtinente, eandem feriam qvater occupare poſſe Feſtum Annunciationis; cujus enunciationis hic eſt ſenſus: eodem exiſtentè anno Cycli lunaris & conſeqventer eodem numero aureo & termino Paſchali obtinente, fieri poteſt, ut, dum Cyclus magnus Paſchalis ſive Talbyrdingus excurrit univerſus, dies Paſchatis qvater eundem obtineat ſitum, h. e. ut in eandem Martii vel Aprilis diem qvater incidat, & conſeqventer, ut Mariæ Feſtum Annunciationis ad diem Paſchatis eundem ſitum & eandem ab ipſa diſtantiam, qvater obtineat, nam eadem litera Dominicalis in toto Cyclo ſolari ter ſolitaria conſpicitur, ſemel autem ge-

þeim Dominical ſem Páſkadagurinn ſtendur á, þvi ad ſvo oft eikur þu fiorum ſem terminin fiölgaſt. Gangi I. termin ad Páſkadeiginum; þá ber IV. ſinnum, ef II. termin; VIII. ſinnum; ef III. termin, XII. ſinnum; ef IV. termin, XVI. ſinnum; Ef V. ter-

minarum poſterior, h. e. in univerſum qvater, conſeqventer idem annus, Cycli lunaris, qvater occurrit in Cyclo ſolari. Sit ex. gr. ad hoc illuſtrandum annus Cycli lunaris decimus ſextus, erit terminus Paſchalis citimus Martii vigeſimus primus & per conſeqvens radix Paſchalis, ſive dies inqvam primò & ante qvam nunqvam incidit Paſcha, vigeſimus ſecundus, cui adſcripta hebdomadalis D, erit in hoc caſu Dominicalis, a qvo die incluſivè ad vigeſimum qvintum etiam incluſivè, cui Mariæ Feſtum adhæret computo, qvod igitur in hoc caſu diem Mercurii occupare ſcio; qvare, cum Dominicalis D, in Cyclo ſolari qvater occurrat, puta anno Cycli tertio, decimo qvarto, vigeſimo & vigeſimo qvinto; conſeqvens eſt annum Cycli lunaris decimum ſextum, interea dum Talbyrdingus excurrit univerſus, in dictos annos Cycli ſolaris incidere, & hinc eundem obtinere Paſchatis & Feſti Mariæ ſitum, h. e. Paſcha in vigeſimum ſecundum, Mariæ Feſtum in diem Mercurii Paſchalem incidere.

3. Hoc computandi crepidine ſtructâ, qvot termini cedant ei Dominicali, cui inſiſtit Paſcha, determinandum, id eſt inqvirendum erit, qvot termini Paſchales in Calendario diem Paſchatis antecedant, ita ut omnes iſti termini in hebdomadam Paſcha proximè præcedentem incidant, qvi terminorum numerus, cum ſingulî ut ſupra dictum qvatuor caſus ſuppeditent, per qvaternarium multiplicatus producit multitudinem omnium caſuum poſſibilium qvibus idem Feſtorum ſitus obtinet.

4. Ad hoc exemplis illuſtrandum ſumo Diem Martii vigeſimum tertium, in qvem pono incidere Paſcha & conſeqventer Mariæ Feſtum in feriam tertiam Paſchalem; Qværitur qvoties id contingere poſſit, per univerſum Cyclum magnum Paſchalem, ſive Talbyrdingum? Si ergo Problema per intuitum Calendarii ſolvendum; obſervo qvot termini Paſchales in Calendario diem vigeſimum tertium Martii antecedant, & exiſtente anno Cycli lunaris decimo ſexto, terminum Paſchalem primum omnium incidere animadverto in Martii vigeſimum primum. Dein currente anno Cycli lunaris qvinto, video terminum Paſchalem alterum occupare Martii vigeſimum ſecundum, qvare, cum duos terminos diem Martii vigeſimum tertium antecedere invenerim; binarius qvaternario multiplicatus, oſtendit per univerſum Talbyrdingum octies contingere poſſe, ut Paſcha in vigeſimum tertium, at Mariæ Feſtum in feriam tertiam Paſchalem incidat. 5.

qvot ei Dominicali, cui inſiſtit Paſcha termini cedant, qvot enim ſunt termini, toties per qvatuor multiplica. Si unus terminus diei Paſchatis cedat; Feſtum Mariæ Annunciationis qvater eundem obtinet ſitum; Si duo termini; octies; Si tres termini; duodecies; Si qvatuor termini; ſedecies; Si qvinqve

5. Sit inqvirendum qvoties Mariæ Feſtum per totum Talbyrdingum incidat in diem Viridium, cum per hypotheſin Feſtum Mariæ fixum in vigeſimo qvinto Martii occupet Diem Viridium; ſeqvitur Paſcha ſemper in hoc caſu occupare vigeſimum octavum Martii, & adſcriptam hebdomadalem C, eſſe Dominicalem, cui qvinqve terminos Paſchales puta, 21, 22, 24, 25, 27, accedere, per contemplationem Calendarii comperio, proinde qvinarius per qvaternarium multiplicatus oſtendit hunc Feſtorum ſitum vigeſies obtinere dum totus excurrit Talbyrdingus, ut Mariæ Feſtum vigeſies occupet diem Viridium, occupante Paſchate Martii vigeſimum octavum. Parro ſit inqvirendum qvoties Mariæ Feſtum occupet diem Paſſionis. Ex hypotheſi ſeqvitur Paſcha incidere in Martii vigeſimum ſeptimum, cui adſcripta hebdomadalis B, in hoc caſu Dominicalis, huic accedere, ſive diem vigeſimum ſeptimum Martii qvatuor terminos. puta. 21, 22, 24, 25, in eadem hebdomade antecedere animadverto, qvaternarius igitur in ſe ductus caſus ſedecim producit, in qvibus talis obtinet Feſtorum ſitus, ut occupante Paſchate diem vigeſimum ſeptimum Martii, Feſtum Mariæ in diem Paſſionis incidat. Proponatur ſolvenda qvæſtio; Qvoties ambo Feſta Paſchatis & Mariæ inter ſe collidant, ſive qvoties Mariæ Feſtum in ipſum diem Paſchatis incidat? Cum per hypotheſin Paſcha incidat in Martii vigeſimum qvintum cui adſcripta hebdomadalis G, erit Dominicalis, cui per Solutiones antecedentes tres terminos accedere ſtatim ſcio, qvare terminorum ternarius per qvatuor multiplicatus duodecim Caſus producit, qvibus, dum Talbyrdingus effluit univerſus, hæc abſurda Feſtorum Paſchatis & Mariæ, contingit colliſio. Concordant autem hæ Solutiones cum iis qvæ ſupra Tom. I. Cap. 12. §. 46 & 47. habet Rymbegla.

6. Propter loca numeris aureis in Calendario vacua interſperſa, fieri neqvit, ut termini plures qvinqve ulli Dominicali accedant, & conſeqventer ut Paſcha & Mariæ Feſtum in certos dies plus vigeſies incidant, hæc autem problemata veteres vel per Talbyrdingum vel per Calendarium ipſum ſolverunt, in caſu poſteriore res eo potiſſimum redit, ut ſciatur qvot termini Paſchales datæ Dominicali ſive diei Paſchatis dato accedant, cui uſui commodiſſimè inſerviet tabella terminorum paſchalium infra occurſura, ubi, qvomodo ſinguli termini ex Calendario inveſtigentur;

V. termin gánga ad Páſkadeiginum, þá ber XX. ſinnum og alldrei optar þott þu profir, og alldri ſialdnar enn fiorum ſinnum, ſvo ſem á qvartam feriam paſchæ og qvintam feriam oculi mei, XX. ſinnum á Cænam Domini og XVI. ſinnum á Pasſionem, & ſic de aliis terminis potes notare.

73. §.

gentur; explicabitur. Qvin etiam per tabulam præcedentem, qvot termini diem Paſchatis datum antecedant, hac ratione haud difficulter indagabis: a numero aureo qvi datæ Dominicali datoqve diei Paſchatis reſpondet vel etiam ſequitur in antecedentia puta ſeptem dies; excluſivè; ſi datum aureum alius immediatè ſequatur, incluſivè; ſi area ſubjecta ſit vacua; putatione per unum aureum inſtitutâ, per proximè ſequentem eodem modo inſtitue, & toties repete, qvoties fieri poteſt, ut ſeptimus ille dies in qvo deſinis, diem Paſchatis datum antecedat, hinc tamen excipiendus venit aureus XVI, in tabula ſupremus qvem unicus terminus 21us antecedit, qvare, ſi Paſcha infra hunc aureum in partem tabulæ primam incidat, per aureos proximè ſequentes putatio inſtituenda.

7. Ad hoc exemplis illuſtrandum, incidat Paſcha in vigeſimum qvintum Martii cui reſpondet Dominicalis G, igitur ab aureo proximè ſequenti excluſivè V. qvi vigeſimo nono adſcriptus, h. e. a vigeſimo octavo in antecedentia ſeptem puto & in Martii 22um incido, qvem igitur unum terminum eſſe ſcio; Dein a proximè ſequenti aureo XIII, qvi trigeſimo appoſitus, incluſivè; cum area immediatè ſubjecta ſit vacua, h. e. a die trigeſimo Martii in antecedentia ſeptem dies numero & in Martii 24 incido, qvem igitur, cum diem Paſchatis antecedat, alterum terminum eſſe ſcio, his duobus terminis addo tertium, puta 21um Martii, qvi aureum XVI. antecedit, & proinde tres terminos per tabulam diei Paſchatis & reſpondenti Dominicali, in caſu propoſito accedere poſſe comperio. Incidat Paſcha in ſeptimum Aprilis exiſtente Dominicali G. & aureo XV, qvi hunc diei in tabula adſcriptus, qværitur qvot termini diem paſchatis antecedant? Cum area aureo dato ſubjecta ſit vacua; a ſeptimo incluſivè ſeptem in antecedentia puto & in Aprilis 1um incido, qvi itaqve terminus primus. Dein ab aureo inſequenti IV. excluſivè, h. e. ab octavo in antecedentia numerando incido in ſecundum Aprilis, qvi itaqve terminus ſecundus, tertio ab aureo XII. incluſivè, cum area ſubjecta ſit vacua, h. e. a 10mo in antecedentia ſeptem puto & Aprilis 4tum offendo, qvem ergo tertium terminum Paſchati accedere per tabulam comperio; aureum XII, in qvarta parte tabulæ ſupremus ſequitur aureus I; a qvo excluſivè, h. e. ab undecimo incluſivè in anteriora putando in qvintum Aprilis incido, qvem igitur qvartum

termini Paſchati accedant, vigeſies idem obtinet ſitus & nunqvam pluries licet rem examini ſubjicias, nec rarius qvater, puta, qvando in qvartam feriam Paſchæ & qvintam poſt Dominicam oculi mei incidit; Cœnam Domini vicies & diem Paſſionis ſedecies occupat, & ſic de aliis terminis potes notare-

tum eſſe terminum reperio. Plures autem his qvatuor Paſchati ſeptimum Aprilis occupanti accedere neqveunt, nam ſi ab aureo ſeqventi IX, i. e. a decimo tertio Aprilis incluſivè in anteriora ſeptem putem, in ipſum diem Paſchatis incido.

8. Si qvis per tabulæ intuitum vel etiam accedente uſu & exercitio memoriæ impreſſerit, cui nam diei Martii vel Aprilis, hic, iſte vel ille aureus reſpondeat; qvot termini dato paſchati accedant, per methodum putandi digitalem antecedentem indagabit hoc modo: qvære in manu illum articulum vel apicem in qvem incidit Paſcha, & in memoriam tibi revoca qvinam aureus iſti numero ſit appoſitus, & qvinam proximè ſeqvantur & qvibusnam diebus reſpondeant, ab his aureis in antecedentia puta ſeptem, & qvoties ille ſeptimus diem Paſchatis antecedit, totidem terminos diem Paſchatis antecedere per computum digitalem invenies. Ad hoc illuſtrandum exempla præcedentia reſumo. Incidat Paſcha in Martii vigeſimum qvintum, cum in radice Indicis poſitus ſit 22dus; erit in junctura prima 23us in junctura ſecunda 24tus, & conſeqventer in apice Indicis 25tus qvem proximè ſeqvi aureum V. vigeſimo nono adſcriptum vel ex tabulæ intuitu vel etiam ex memoria ſcio, qvem cum alius aureus proximè ſeqvatur, ab eodem h. e. a vigeſimo nono qvi in radice digiti medii repoſitus excluſivè ſeptem in antecedentia puto, proinde in radice pollicis dico unus, in junctura duo, in apice tres, in apice Indicis qvatuor, in junctura prima ſub apice qvinqve, junctura media ſex, in radice ſeptem, ubi dies vigeſimus ſecundus repoſitus, qvare jam per computum digitalem terminum 22um dato Paſchati accedere ſcio. Porro recordor aureum V, proximè ſeqvi aureum XIII. & 30mo adſcriptum eſſe, trigeſimus autem in junctura media digiti medii eſt locatus, a qvo incluſivè, cum area huic aureo ſubjecta ſit vacua, regrediendo in antecedentia ſeptem puto & in junctura ſupremam ſub apice Indicis incido, ubi 24 eſt repoſitus, qvare hunc terminum alterum Paſchati dato accedere comperio, his itaqve duobus jam inventis addo terminum omnium primum puta Martii 21um & proinde per digitorum computum tres uti ſupra terminos Paſcha datum antecedere compertum habeo. Pono Paſcha incidere in ſeptimum Aprilis, cui in tabula appoſitum eſſe recordor aureum XV, cum in radice digiti Medici locatus ſit numerus 5, in junctura tertiam cadunt 7,

a qva

73. §.

Qvinqve bis (87) *inidias*, *bis ſeptem*, *bis Decaceteras.*
Þetta vers kennir ad X. nátta ſkal tungl vera merkidag til IX. vikna föſtu; enn XI. nátta ef hlaupár er; II. nátta ſkal tungl merkidag til VI. Viknaföſtu og vier köllum Qvadrageſimam; Enn þriggia ef hlaupár er, og komi hlaupár ſidar enn Merkidagur; XIV. nátta ſkal tungl merkidag til Páſka; XX. nátta ſkal tungl merkidag til gágndaga; Fiögra nátta ſkal tungl merkidag til Hvitaſunnu.

74. §.

Enn ef þu villt vita og finna þeſsa Merkidaga, þá neit ſvofeldre reglu þar til ſem þeſsi vers kenna:

Sem·

---

a qva junctură ob rationem ſupra dictum incluſivè in antecedentia ſeptem puto, dicendo in hac junctura, unus, in media, duo, in radice tres, in radice pollicis, qvatuor, junctura qvinqve, apice ſex, apice digiti medii ſeptem, in cujus radice cum locatus ſit 29us Martii, ſeqvitur in apicem incidere 1um Aprilis, qvem proinde tanqvam primum terminum dato Paſchati accedere ſcio. Porro recordor aureum XV. in tabula proximè ſeqvi aureum IV. & Aprilis nono appoſitum eſſe, cui in tabula area ſubjecta cum plena ſit, ab ipſo excluſivè id eſt ab octo, qvi in apicem digiti medici incidit retro in antecedentia puto, &, uti prius a radice in radicem pollicis transeundo & ad apicem pergendo, in qvem ſeptenarius cadit; qværatur ut ante qvota dies Aprilis in hoc caſu in apicem pollicis incidat; in digito medio utpote proximè præcedenti, inſtituenda hæc putatio, in cujus radice cum ſit 29nus Martii, erit in apice primus Aprilis, unde in pollicem transeundo, in ipſius apicem incidit 2dus Aprilis, proinde alterum terminum ſecundum Aprilis eſſe jam compertum habeo. Rurſus aureum IV. aureum XII. in tabula ſeqvi recordor, & aream proximè ſubjectam eſſe vacuam & decimo Aprilis adſcriptum eſſe, qvi in junctura pollicis mediam incidit, nam in radice digiti medici repoſitus eſt numerus 5, conſeqventer in apicem cadunt octo, & in pollicem facto tranſitu, in junctura mediam cadit denarius, a qva incluſivè inchoando, in ſummitatem aſcendo & in apicem digiti medii transeundo ternarium ibidem repono, hinc ad radicem pergendo & ad pollicem revertendo, in radicem ejus ſeptenarius

§. 73.

Qvinqve bis, unum addas, bis ſeptem, bis deca, teſſar.

Docet hic verſus oportere lunam eſſe decimam die characteriſtica jejunii Sexageſimalis, & anno Biſextili undecimam, Die characteriſtica jejunii Qvadrageſimalis, qvam appellamus Qvadrageſimam, ſecundam, at anno Biſexto tertiam, dummodo annus intercalaris diem characteriſticam ſeqvatur. Die characteriſtica Paſchatis decimam qvartam, die characteriſtica Rogationum vigeſimam, die characteriſtica Pentecoſtes, qvartam.

§. 74.

Qvodſi vero hos dies characteriſticos nôsſe & invenire geſtias, ad hoc utere hac Regula, qvam docent hi verſus:

Sept.

narius incidit, atqvi per antecedentem putationem recordor in apicem pollicis ſecundum Aprilis incidiſſe, in radicem qvartum incidere ſcio, qvi igitur tanqvam tertius terminus Paſchati accedit, deniqve recordor aureum 1, proximè ſeqvi & Aprilis duodecimo appoſitum eſſe, qvem cum in tabula area plena ſeqvatur, ab ipſo excluſivè h. e. ab undecimo putationem ineo. Sed nnmerus 12. cum ſit in radice auricularis locatus, a radice pollicis incipio, in apicem aſcendo unde ad apicem digiti medici tranſeo & ad radicem usqve pergendo ibidem ſeptem pono, in qva radice cum Aprilis 5tus etiam ſit repoſitus, ſcio qvartum hunc terminum in Aprilis qvintum incidere, proinde per computum digitalem dato Paſchati qvatuor terminos accedere ſcio, per antecedentem vero computum tabularem liqvet plures eſſe non poſſe. Ex his exemplis lector docilis & cui qvid ineſt ſalis, ſatis intelliget qvomodo in cæteris caſibus qvibusvis inſtituenda ſit digitalis putatio.

(87) Qvinqve bis Inidias, bis ſeptem bis decaceteras, hîc verſus computiſticus manifeſtè depravatus, in qvo pro Inidias, ſcribendum: unnm addas & pro ultima voce, ceteras, legendum teſſar, h. e. teſſares, per apocopen abjecta ultima ſyllaba, vox autem deca, qvæ cum, ceteras, juxta Rymbeglæ ſcriptionem, unum vocabulum conſtituere videtur, ad antecedentem particulam, bis referenda, ut verſus hoc modo reſtituatur. *Qvinqve bis, unum addas, bis ſeptem, bis deca, teſſar.* Sic enim muratus qvinqve Feſtorum principalium characteriſtos prius cognetos in memoriam revocabit, nam anno communi, die characteriſtica ſeptuageſimæ, luna bis qvinqve noctes nata eſt, h. e. decima exiſtit, ſed anno Biſexto,

bis

(88) *Semper, Qvadra, Paſka, 20. pen, p's, brune, ci, gor. dato. ſedem.*

Þetta Vers kennir, ad af þeſsari ſamſtöfu p's ſkalltu leita til Septuageſimæ; Enn til Qvadrageſimæ af þeſsari ſamſtöfu bru; til Páſka af þeſsari ſamſtöfu ne; til Rogationem af þeſsari ſamſtöfu ci, til Pentechoſten af þeſsari ſamſtöfu gor.

75. §.

Þeſsar allar ſamſtöfur máttu finna í Rymverſum Cisio (89) og þeſsar ſamſtöfur ſkaltu nidurſetia á nedſtu Junctura Indicis, med

---

bis qvinqve unam addas, id eſt noctem undecimam addas, ut die characteriſtica luna undecima ſit; verum particula bis ſeparatim ſpectata dicit lunam die characteriſtica Qvadrageſimæ ſecundam eſſe, ſiqvidem annus ſit communis, at anno Biſſextili, bis addas unum, h. e. currente anno Biſexto, die characteriſtica, Qvadrageſimæ exiſtit luna tertia, cætera perſpicua ſunt: nam bis ſeptem ſive qvatuor decim ad Paſcha, bis deca, ſive viginti ad Rogationes, teſſares ad Pentechoſten referuntur, qvæ characteriſticæ, qvoniam annis Biſextis non variantur, ad tria Feſta, qvæ in verſu conſeqvuntur, non refertur, unum addas; Sed antecedentia tantum: puta Septuageſimam & Qvadrageſimam, qvorum Feſtorum characteriſtica, cur annis Biſſextilibus varietur, vide ſupra explicatum (Tom. 1. Cap. 7. §. 23 24. no. 25.)

(88) Rurſus hic verſus computiſticus eſt valdè corruptus, nam pro Semper, Scribendum, Sept, pro Qvadra, Qvad, pro 20, Ro; pro, pis, p'ris, pro, brune, bru, ne, qvare verſus ita reſtituendus: Sept, Qvad, Paſcha, Ro, Pen, Pris, bru, ne, ci gor dato ſedem, verſus enim ita caſtigatus & legibus proſodiæ ſub eſt, & ſimul arti computiſticæ ſatis facit, & qvinqve Feſtis primariis, Septuageſimæ, Qvadrageſimæ, Paſchati, Rogationi, & Pentecoſtæ, reſpondent, totidem ſyllabæ, Pris, bru, ne, ci, gor, per apodoſin reſpectivè; qvæ ex verſibus ciſio janus menſium, in qvos Feſta illa mobilia primum incidere ſolent ſunt deſumtæ, qvoti vero ſunt in ſingulo menſe dies illi, in qvos Feſta primò incidere poſſunt, ſive qvoti menſis dies ſunt radices Feſtorum, totidem ab initio verſus ad particulas iſtas incluſivè ſyllabæ putantur. Sic in verſu ciſio janus &c. pro Januario, ſyllaba Pris, prior nominis Priſca eſt decima octava, qvia Septuageſima, in decimum octavum

Sept. Qvad. Paſcha, Ro, Pen, Pris, Bru, ne, ci, gor dato ſedem.

Docet hic verſus ex hac ſyllaba Pris, qværendam eſſe Septuageſimam. Ex hac ſyllaba Bru, Qvadrageſimam; Ex hac ſyllaba, ne, Paſcha; Ex hac ſyllaba, ci, Rogationem; Ex hac ſyllaba, gor, Pentechoſten.

§. 75.

Has omnes ſyllabas in verſibus computiſticis ciſio invenies, qvas cunctas in ima junctura Indicis ſic repone, ut per hanc

octavum Januarii primo omnium incidit; Syllaba, bru, ex verſu pro Februario deſumta, ſecunda vocabuli Februo, ab initio verſus octava, cum Qvadrageſima octavum Februarii primò occupare poſſit; Syllaba, ne, poſterior vocis bene, vigeſima ſecunda ab initio verſus prioris pro Martio, cum radix Paſchatis ſit Martii vigeſimus ſecundus; Syllaba, ci, ſecunda nominis Marci, ab initio prioris verſus pro Aprili vigeſima ſexta, qvia radix Rogationum hæret in vigeſimo ſexto Aprilis. Syllaba, Ep. prima nominis Epimachi, ab initio verſus pro Maio decima, radicem Pentecoſtes in decimo Maji hærentem indicare qvidem debuit, cujus loco Rymbegla hic utitur ſyllaba Gor, prima nominis Gordiani, qvia Epimachus & Gordianus eidem diei, puta decimæ Maji in Ephemeride Bedæ adſcribuntur, qvo die ambo ſimul Martyrio obierunt, ſyllabam vero Gor, in verſu computiſtico pro Majo metri cauſa vitaſſe videtur, hic autem viciſſim ſyllaba, Gor, pro Ep. utitur.

(89) 1. Omnes hæ particulæ computiſticæ locantur in radice Indicis, a qva, tanqvam loco omnium primo & in hac certè Methodo commodiſſimo, putandi initium capitur, ut enim Feſta mobilia per qvinqve hebdomadas, ſev dies triginta qvinqve in antecedentia & conſeqventia moventur, ita qvinqve digiti totidem habent loca, proinde, ut ſpatium putandi ſuppeteret, a primo indicis loco putatio erat ineunda, nam a characteriſtica Feſti citimâ excluſivè, ſive a radice incluſivè, ad characteriſticam remotiſſimam incluſivè, ſunt dies viginti octo, & in hoc omnia Feſta mobilia inter ſe conveniunt, cum enim a Paſchate pendeant omnia, qvantum hoc ipſum procedit vel retrocedit, tantundem etiam cætera; ita characteriſtica Paſchatis citima hæret in Martii vigeſimo primo, ultima in Aprilis decimo octavo, at a priori excluſivè ad poſteriorem incluſivè fluunt dies viginti octo, ſed iisdem currentibus annis Cycli lunaris, characteriſtica Septuageſimæ hæret in decimo

 ſeptimo

med þeim hætti ad til Septuageſimam og til hennar Merkidags ſkaltu reikna af þeſsari ſamſtöfu Pris og láta ſidann gánga verſinn um ſo margar juncturas goma og lidu fiögra fingra vinſtre handar, efitir rettum Rymverſagáng ſem þarf allt þar til þu ſnertir þá juncturu gom eda lid ſem terminus þeſs árs ſtendur á, nema

---

ſeptimo Januarii, & decimo qvarto Februarii a qvarum illa excluſivè ad hanc incluſivè etiam dies viginti octo elabuntur, & ſic cæteræ. hinc autem ſeqvitur, Feſtis in conſeqventia longiſſimè promotis, omnes characteriſticas ultimas cadere in condylum auricularis ſiniſtræ ab ungve remotiſſimum, & conſeqventer obtinente Dominicali D, Feſtum ipſum occupare radicem auricularis dextræ internam; C, vero Dominicali, externam. Qvare demonſtrativa qvadam ratione liqvet a radice Indicis interiore fuiſſe computum ineundum.

2. Ipſam putandi methodum ſatis clarè Rymbegla proponit, ſed numerum aureum, diem characteriſticam, & literam Dominicalem, data ſupponit, ex anno Cycli lunaris dato invenitur luna characteriſtica prima, qva inventâ, qværitur in qvotum menſis diem ipſa incidat & per computum digitalem, qvem locum in manu occupet, inchoando putationem a radice Feſti propoſiti in junctura prima interna indicis, & ad diem illam menſis continuando, in qvam incidit characteriſtica, dummodo radix characteriſticam antecedat; Sin autem ſeqvatur, qvi caſus unicus evenit, obtinente characteriſtica citima ſive prima, nullo computo opus eſt, qvia particulam computi inchoativam in radice Indicis characteriſtica proximè præcedit. Invento loco in qvem dies characteriſtica vel terminus incidit, ponatur ſyllaba putationis inchoativa in radice indicis & ſingulam ſyllabam ſingulo digiti loco tribuendo pergatur, ſiqvidem opus ſit ad finem verſus & a loco proximè ſeqventi procedat verſus menſis inſeqventis, & ad characteriſticæ locum continuetur, ubi, in qvotam menſis diem hæc inciderit in memoriam revocetur & litera hebdomadalis hujus loci notetur, a qva ad Dominicalem usqve putatio continuetur, qvodſi Dies characteriſtica in ipſam Dominicalem inciderit, ad eandem in digito inſeqventi putatio continuetur.

3. Sit ad hæc illuſtranda annus Cycli lunaris decimus ſextus & Dominicalis D, qværitur qvando incidat Feſtum Septuageſimæ? Characteriſtica Septuageſimæ vel per Calendarium, vel per computum digitalem in capite primo propoſitum, vel per methodum clavium infra tradendam, qværatur; qvare, cum luna Februaria octavo Januarii prima reperiatur, decimum ſeptimum decima occupabit, conſeqventer characteriſtica in hoc caſu erit Januarii decima ſeptima & radicem in decimo

hanc ſyllabam, Pris, Septuageſimam & ejus characteriſticam putando qværas, fac dein verſum per tot juncturas apices & articulos qvatuor digitorum ſiniſtræ, juxta rectum verſuum computiſticorum progreſſum, qvot opus fuerit, tranſire, donec eas juncturas, apices vel articulos attigeris, qvibus anni pro-

 poſiti

mo octavo fixam immediatè præcedit, poſitâ ergo in radice Indicis particulâ computiſticâ Pris, ubi Dominicalis D, repoſita, ſine omni ulteriore putatione, Septuageſimam, decimum octavam Januarii occupare comperio, qvem diem cum antecedere nunqvam poſſit, hoc ipſo hic Radix Septuageſimæ ſalutatur. Si eodem manente numero aureo, ſit Dominicalis G, in apice Indicis locata; putationem per ſyllabas verſus primi continuo, ut ſyllaba Ca, in junctura ſecundam, Fab, in tertiam, Ag, in apicem & ipſam Dominicalem incidat, qvare Septuageſima in hoc caſu vigeſimum qvintum offendit. ſi manente numero aureo ſit Dominicalis C, putationem per ſyllabas ad condylum ab ungve indicis remotiſſimum continuo, cadente ſyllaba Vin, in condylum primum ſub ungve, Cen, in intermedium, Pau, in condylum ab ungve remotiſſimum & literam Dominicalem C, ibidem repoſitam, proinde ab apice ad hunc usqve numerando; Septuageſimam in vigeſimum octavum Januarii incidere comperio.

4. Proponetur annus Cycli lunaris qvartus, qværitur incidentia Septuageſimæ exiſtente Dominicali A, per Calendarium & computum digitalem Cap. I. invenio aureum IV, vigeſimo Januarii adſcriptum eſſe, & conſeqventer characteriſticam Septuageſimæ in vigeſimum nonum cadere, igitur in radice indicis poſitis 18, numerationem, ad usqve condylum primum digiti medii ſub ungve continuo, qvem dies vigeſimus nonus Januarii offendit, qvo characteriſticæ loco memoriæ impreſſo, locatâ in radice Indicis ſyllabâ Pris, & ſingulas ſyllabas ſucceſſivè ſingulis digitorum ſedibus tribuendo, ad ſedem termini ſive characteriſticæ pergo, in qvam incidit ſyllaba, le, ſed qvia Dominicalem A, ibidem etiam repoſitam obſervo, recenſionem ſyllabarum ad digiti inſeqventis condylum ſub ungve continuo, in qvem ſyllabam, Ag, verſus prioris pro Februario cadere comperio, finito verſu poſteriore pro Januario, in condylo digiti medii ab ungve remotiſſimo, & verſu pro Februario in radice annularis cæpto; qvare, cum ultimus Januarii in remotiſſimum ab ungve digiti medii condylum inciderit; ſeqvitur in hoc caſu Septuageſimam in qvintum Februarii incidere. Sit porro anno Cycli decimo qvarto qværenda Septuageſima? Numerum aureum XIV. trigeſimo Januarii adſcriptam invenio, & conſeqventer characteriſticam Septuageſimæ, in octavo Februarii hærentem

á nema hlaupár ſie; þá ſkalltu leggia eina juncturam yfer, og þar er þá Merkidagurinn ad ſkilia á termino hlaupárs lauſt; enn á næſtu juncturu gom eda lid ef hlaupár er, og ſá Dominical ſem þá er yferſtandandi; hvert þad er (90) leiniſtafur edur og ſidari Dominical; þá byrter hann og bodar Dominicam Septuageſimam, at ſá er Dominical, ſem fyr greinir í ſkipan og nidurſetning Dominicalium og næſtur er Merkideiginum.

76. §.

(91) Af þeſsari ſamſtöfu bru ſkalltu merkia og leita Qvadrageſimam og hennar Merkidags, med ſamlykum hætti og fyrr-greinir

---

rentem deprehendo, per computum exempli antecedentis Januarium in condylo digiti medii ab ungve remotiſſimo terminari in memoriam revoco. Proinde in radice digiti annularis facto nnmerandi initio pergo, donec octavus Februarii in juncturam internam, digiti auricularis incidat, qvo loco memoriæ firmiter impreſſo, &, uti prius, in radice Indicis interna, poſita ſyllaba Pris, per verſus ſyllabicos putationem inſtituo, &, donec verſus anibo pro Januario, in condylo digiti medii remotiſſimo ab ungve finiantur, pergo, qvare, verſu priore pro Februario in radice digiti medici cæpto & ſyllabâ, Bri, ibide n locatâ, recenſionem ſyllabarum continuo, donec ſyllaba octava, Bru, in radicem auricularis cadat, ubi litera hebdomadalis D, repoſita, qva ergo Dominicali exiſtente, putationem ad radicem auricularis dextræ continuo, & Septuageſimam in decimam qvintam Februarii incidere comperio.

(90) Cur ad Septuageſimæ & Qvadrageſimæ characteriſticam anno Biſsextili unitas adjicienda ſit ſupra (T. I. Cap. VII. §is 23 24. n. 25.) explicatum, qvod igitur, ne actum agamus hic omittimus, & ad aliud feſtinamus; ad hoc nimirum inqvirendum, cur veteres Islandi priorem Dominicalem geminæ anno Biſsexto obtinentis, *Leiniſtaf*, appellârint, qvod ſanè pro comperto non habeo, hac autem ratione induſtos id feciſſe conjicio: qvia litera illa geminæ Dominicalis prior, at in Alphabeto & Calendario poſterior, uno die plus indicet, qvam altera poſterior, in Alphabeto & Calendario prior, qvam ergo diem ante Matthiæ Feſtum cum hactenus rectè indicârit; poſt idem plus juſto indicando, qvaſi veritatem celat, cum id tardius & qvodammodo per indirectum indicet, qvod poſterior poſt Matthiæ Feſtum putanti ſtatim

positi terminus insistit, sed anno Bisexto unam junctu-ram superadde, qvare tum ibidem, puta in termino anno communi, at anno Bisextili, in proxima junctura apice vel condylo dies characteristica occurrit. Proinde Dominicalis currens, sive sit litera occultans, sive Dominicalis posterior, Dominicam Septuagesimæ prodit ac nunciat, eaqve Dominicalis existit, qvæ supra in ordinatione & dispositione Dominicalium memorata & diei characteristicæ proxima.

§. 76.

Ex hac syllaba, bru, Qvadragesimam & ejus characteristicam nota & qvære, eo modo qvo supra de Septuagesima de-

statim directè indicare solet. Secunda ratio hæc occurrit, qvod anno Bisexto a Matthiæ Festo ad finem Februarii, hebdomadales diebus adscriptæ, non illum ipsum diem, cui sunt in Calendario appositæ, sed proximè sequentem indicent, cujus rei causa est, qvod dies intercalaris, qvi post Matthiæ Festum inseritur in Calendario non exprimatur, qvi diem vigesimum nonum Februario addit, cujus phoenomini ratio tanqvam in Dominicali priore contenta considerari potest, qvæ ipsa non modo unum diem qvasi occultet, verum etiam id efficiat, ut cæteræ inter se & Matthiæ Festum, & ad finem mensis sequentes dies positæ, unum diem qvasi celare videantur, cum revera non eum, cui sunt adscriptæ, sed insequentem innuant, & hæc profectò ratio illa priore magis rationalis videtur, sed tamen huic illa prior benè jungitur; dixerunt ergo *Leinistaf* activè qvasi *leinandistaf*, litteram occultantem vel celantem; hisce rationibus duabus addi potest hæc tertia: qvod, cum anno Bisextili a tertio Februarii ad vigesimum tertium omnes numeri aurei uno die in Calendario descendisse concipiendi sint, qvi descensus ipso facto in Calendario non exprimuntur, dies posterior, cui adscripta Dominicalis prior, numerum aureum occultè qvasi sibi appositum habeat, qvem ergo ipsa Dominicalis, qvasi abscondere concipi potest. trium allatarum rationum, secundam ut principalem pono, cæteras dues ut secundarias omnes autem aptè conjunguntur ad constituendam rationem sufficientem cur Dominicalis prior litera occultans dici possit.

(91) Proponatur ut supra, annus Cycli qvartus, & qværenda incidentia Qvadragesimæ? Per Calendarium vel computum digitalem capitis primi characteristicam

Qva-

greinir um Septuageſimam, þar til ſem þu finnur Merkidag-enn á yferſtandandi termini, junćturu Gom eda lid (92) hallt þar og Páſkadagin á þeirri junćturu Gom eda lid, ſem Dominicalis þeſs árs ſtendur á, og næſtur er Merkideginum. (93) Af þeſsari ſamſtöfu Ci ſkalltu leita gagndaga og þeirra Merkidaga med likum hætti og fyr greinir, (94) af þeſsari ſamſtöfu Gor, ſkalltu leita hvitaſunnu og hennar merkidaga med iafnre reglu og fyr.

77. §.

Qvadrageſimæ, in decimo nono Februarii hærentem invenio, qvare, cum ab octava Februarii tanqvam radice hujus Feſti putatio ſit ineunda, a radice Indicis interna facto initio, dies Februarii putando pergo, donec characteriſtica incidat in condylum primum ſub ungve digiti medii, poſita igitur ſyllaba, bru, in radice Indicis, & ſingulas ſyllabas ſingulis Indicis vel digiti medii ſedibus tribuendo, ſyllabam verſus poſterioris, jung. in eundem condylum incidere comperio, proinde Dominicali A, ibidem repoſita obtinente, putationem ad condylum eundem digiti medici continuo, & ſyllabam, am, ultimam nominis Matthiam, qvod vigeſimo qvarto adhæret, eundem offendere animadverto, per conſeqvens anno Cycli lunaris qvarto, obtinente Dominicali A, Qvadrageſimam in Februarii vigeſimum ſextum incidere video.

(92) Sit rurſus anno Cycli qvarto exiſtente Dominicali A, hac methodo qværendum Paſcha? Cujus characteriſticam in ſecundum Aprilis incidere animadverto, ad cognoſcendum inqvem digitorum locum ſecundus Aprilis cadat, pono ut ſupra, in radice Indicis 22, & putationem per totum Indicem & digitum medicum continuo donec 31mus in junćturam internam tertiam incidat, & conſeqventer Aprilis ſecundus in condylum primum ſub ungve; igitur a ſyllaba, ne, in radice indicis locatâ computum ineo, & ſyllabas per ſingula loca transeundo recenſeo, donec ultima ſyllaba cadat in junćturam tertiam digiti medii, qvare, verſum pro Aprili inchoando, ſyllabam, pril, in condylum ſub ungve & terminum Paſchalem incidere video, in qvo loco cum Dominicalis A, ſit repoſita; putationem ad eundem locum digiti annularis continuo, in qvem ſyllabam, tis, incidentem obſervo, qvare diem Paſchatis primam nonam Aprilis occupare invenio.

(93) Sit eodem anno Cycli, qværenda Dominica Rogationum, exiſtente Dominicali A, cujus characteriſticam in ſeptimo Maji invenio, igitur ad inveniendum articulum, in qvem incidit, poſito numero 26, in radice infima Indicis, cum ſyllaba, Ci, ſit ab initio verſuum computiſticorum pro Aprili vigdſima ſexta, putationem

claratum, donec in termino currente, junctura, apice vel condylo, diem characteriſticam invenias. Qvin etiam eâ junctura, apice vel condylo, cui anni vertentis Dominicalis inſiſtit & characteriſticæ viciniſſima, celebra diem Paſchatis. Ex hac ſyllaba Ci, qvære Rogationem & ejus characteriſticam conſimili modo ac ſupra declaratum. Ex hac ſyllaba Gor, per regulam priori non diſparem qvære Pentechoſten & ejus characteriſticam.

§. 77.

tionem continuo donec trigeſimus Aprilis cadat in condylum primum Indicis ſub ungve, proinde rurſus primum Aprilis in condylo medio pono & pergo donec ſeptimus A, cadat in condylum digiti medii ſub ungve, in qvem igitur incidit characteriſtica. Jam poſita ſyllaba, ci, in radice infima indicis, verſum ad finem lego, cujus ultima ſyllaba, lis, offendit condylum primum Indicis ſub ungve. Hinc in condylo intermedio verſum computiſticum pro Majo exorſus, lectionem continuo, donec ſyllaba poſterior nominis Joan, in condylum ſub ungve digiti medii & characteriſticam incidat, ubi cum Dominicalis A repoſita ſit, recenſionem ſyllabarum usqve ad condylum digiti annularis ſub ungve primum continuo, in qvem ſyllabam, In, incidere video, hinc Dominicam Rogationum decimum qvartum Maji occupare comperio.

(94) 1. Sit deniqve eodem anno Cycli lunæ, obtinente uti prius Dominicali A, qværendum Feſtum Pentechoſtes; cujus characteriſticam vigeſimum primum Maji occupare invenio, qvare, cum radix Pentechoſtes ſit Maji decimus; in radice indicis pono decem, & numerationem continuo, donec vigeſimus primus & conſeqventer ipſa characteriſtica in condylum primum digiti medii ſub ungve incidat; hinc ſyllabam, Gor, ſive rectius loco hujus ſyllabam, Ep, in radice indicis interna colloco & ſyllabarum recenſionem continuo, donec ſyllaba, e, cadat in condylum memoratum & characteriſticam, ſed ob Dominicalem ibidem locatam verſum legendo pergo, donec ſyllaba, e, poſterior nominis, pede, cadat in condylum primum ſub ungve auricularis, qvamobrem Pentechoſten hoc caſu Maji vigeſimum octavum occupare video.

2. His igitur exemplis ſatis oſtenſam & illuſtratam credo methodum qværendi qvinqve Feſta mobilia principalia per verſum hunc computiſticum, Sept, Qvad, Paſcha, Ro, Pen, Pris, bru, ne, ci, gor, dato ſedem, & manum cui Dominicales inſcriptæ. Eſt autem hæc methodus prolixa & per ambages qvasdam procedit, cum primò, facto a radice Indicis numerandi initio, ſimplici numeratione

qvæ-

77. §.

Fyrſt má ſtanda merkidagur á Sunnudag, enn ſidaſt á Laugardäg, og ſidann þar í milli, XV. nátta yngſt enn XXI. nátta ellſt Páſka tungl, (95) ſtandi þeſsir V. merkidagar í fiorda

Föſtu-

---

qværendus ſit locus in qvem incidit dies characteriſtica, qvo inventô, & denuò a radice interna Indicis ſumto putandi initio, per ſyllabarum recenſionem ad locum characteriſticæ iteratò pergendum. Poſſunt autem hæ ambages tolli & methodus mirè abbreviari, ſiqvidem dies menſium, in qvos incidunt aliqvot Feſta fixa mobilibus vicina memoriæ firmiter impreſſeris, ſic enim nulla repetitione opus, ſed unica ſimplex ſyllabarum recenſio ſufficit. Sic in ultimo exemplo characteriſticam qvæſiturus, pono ſyllabam Ep, in radice Indicis & per ſingulos articulos recenſionem ſyllabarum continuo, donec ſyllaba, e, cadat in condylum primum ſub ungve digiti medii, ſi vero pergam ulterius; obſervo qvartam ab hac excluſivè ſyllabam ban, poſteriorem nominis Urban, ſive mediam integri, cadere in junĉturam mediam annularis, qvare, ſi recordor Urbani Feſtum vigeſimo qvinto affixum eſſe, vigeſimum primum cum characteriſtica in condylum memoratum incidiſſe video, ſed propter Dominicalem ibi repoſitam, recenſionem ſyllabarum ad condylum ſub ungve annularis continuo, donec ſyllaba, e, ipſum offendat, a nomine Urbani excluſivè tertia, qvare Feſtum Pentechoſtes, vigeſimum octavum occupare video. Apparet igitur hac ratione methodum putandi valdè contrahi & abbreviari, & fortaſſis veteres computiſtæ & verſuum Authores hoc ipſum intenderunt ut per Feſta fixa memoriæ mandata, mobilium inventio hoc artificio facilior evaderet.

3. Cum ſupra. Cap. Imo §. 2. n. (9.) 4, dixerim Clavium diſpoſitionis numerorum aureorum in digitis ibi traditæ Authorum eſſe, Feſtis autem mobilibus, non noviluniis inveniendis adhibuiſſe; anteqvam hanc materiam relinqvam, qvomodo Feſta mobilia methodo Claviana qværantur, uno alterove exemplo declarare conſtitui. Sit ex. gr. annus Cycli lunaris decimus ſextus, & manum delineatam, vel accedente exercitio porrectam ſaltim intuendo, recordor aureum XVI. in radice pollicis eſſe poſitum, qvare, cum Martius in junĉtura media digiti auricularis ſit locatus, inde putationem incipio & juxta diſpoſitionem numerorum aureorum nullo loco prætermiſſo ad ſedem numeri aurei XVI. in radice pollicis pergo, in qvam Martii octavum incidere video, qvo facto ad characteriſticam & in qvem digitorum locum decima qvarta Paſchalis incidat indagandum aggredior, in radice igitur indicis octo poſitis; digitum indicem & medium toros putando

eme-

§. 77.

Dies characteriſtica primò in diem ſolis, ultimò in diem Saturni ac deinde in dies intermedios incidere poteſt; Luna Paſchalis natu minima, ſit decima qvinta, maxima, vigeſima prima, qvodſi hæ qvinqve characteriſticæ in qvarto jejunii Qvadrage-

---

emetior, donec vigeſimus primus Martii dies, hoc eſt ab octavo incluſivè decimus qvintus cadat in condylum digiti medii ab ungve remotiſſimum, qvem igitur articulum characteriſtica Paſchalis occupat, his factis manum cum literis Dominicalibus inſcriptis, oculis vel imaginarioni præſentem ſiſto, & obtinente Dominicali D, qvæ radici annularis inſcripta, diem Paſchatis in Martii vigeſimum ſecundum incidere video, & exiſtente Dominicali C, numerationem ad condylum annularis ab ungve remotiſſimum continuo & diem Paſchatis vigeſimum octavum obſidere comperio. Sit rurſus qværendum Paſcha anno Cycli decimo tertio, jam ergo aureum XIII. juncturæ ſupremæ Indicis internæ inſcriptum menti præſentem ſiſto, & ab initio menſis Martii putatione per digitos occepta & continuata usqve ad aureum propoſitum, eundem Martii undecimo appoſitum reperio, hinc in apice indicis dico undecim, in condylo primo ſub ungve duodecim & putando pergo, donec vigeſimus qvartus cadat in juncturam tertiam annularis internam, qvo in loco lunam Paſchalem decimam qvartam eſſe animadverto, qvare ſiqvidem ſit Dominicalis G, Paſcha vigeſimum qvintum Martii obſidere comperio.

(95) Si qvis computum digitalem antecedentem ritè perceperit; is faciliter intelliget, feſto principali qvartam ſpeciem introitus occupante, characteriſticam in auricularem ſiniſtræ cadere, & in qvem articulum unius feſti principalis, ex. gr. Paſchatis, characteriſtica incidit, eundem cæterorum etiam omnium characteriſticas offendere, cùm a particula compuriſtica in radice Indicis interiore locata; ſive a radice Feſti, ad usqve characteriſticam par ſit ubiqve multitudo dierum, unde conſeqvitur, ſiqvidem characteriſtica in radicem internam auricularis ſiniſtræ cadat, & ibidem repoſita Dominicali D, obtinente, Feſtum ipſum in radicem internam auricularis dextræ incidere; Si juncturam mediam occupet characteriſtica, Feſtum ipſum juncturam mediam auricularis dextræ occupare & conſeqventer duobus caſibus in eundem auricularem incidere, qvare, ſi characteriſtica condylum auricularis ab ungve remotiſſimum offendat, ſeqvitur, exiſtente qvacunqve Dominicali, Feſtum ipſum auricularem dextræ occupare, qvi cum ſedes propria compuriſtica ſit qvinti jejunii Qvadrageſimalis introitus, omnes, ut aſſerit Rymbegh, in his caſibus Dominicales in ſeqventis jejunii introitu digiti auricularis conſeqvere.

Föſtugángi, þá ſkalltu fá Dominicales á V. Föſtugángi auricularis alla (96) t. VIII. t. VI. t. XX. t. IV. t. XI. t. II. t. III. t. I. t. XXIV.

IX. Cap.

UM HÁTIDA LIKLANA OG PÁSKA TERMINID.

78. §.

a. g. Majores, a. c. numerato minores. ſ. clavis utræqve
(97) *dum gravis exſtat ovis, Dato, boſ.*
ī. c^m. facere, bell, gens cruce ſit digna grave cui. & mo, Dapna. benigna.

Þeſsi

(96) His immediatè ſubjungit Rymbegla numeros qvosdam, qvi qvid ſint vel qvorſum pertineant, & num ad antecedentia, an vero ad conſeqventia referendi ſint, ne uno qvidem verbo innuit, hos autem numeros certum eſt nec majores nec minores claves eſſe, & conſeqventer ad conſeqventia non referendos, cui eſt argumento, qvod his multi inter ſint a numeris clavium diverſi. Proinde, cum ad antecedentia referantur & aurei numeri eſſe neqveant, annis illis obtinentes, qvibus Feſta principalia in auricularem dextræ cadunt, obtinent autem hi aurei XIV. III, XI, XIX, VIII, qvorum tres tantum numeris Rymbeglæ interſunt; Seqvitur omnino aut ætates lunarum characteriſticarum, aut terminos Feſtorum principalium aliqvot vel omnes in caſibus memoratis indigitari. Sunt eqvidem in his Rymbeglæ numeris qvinqve, qvi lunarum characteriſticarum ætates exprimunt, qvas, qvia nunqvam variantur; Sed in omni caſu conſtanter invariatæ manent, abſurdum erat hoc loco præcedentibus ſubtexere, unde concludo terminos Feſtorum indigitari, in iis caſibus qvibus Dominicales in auricularum dextræ cadunt, id qvod etiam litera t, in vocabulo termini initialis ſvadere videtur, qvæ ſingulis numeris præponitur, locum autem hunc eſſe mancum & mutilum & plures exiſtitiſſe hos numeros ſvadet lacuna, inter ipſos & ſeqventia in exemplari relicta & plures eſſe oportere oſtendit tabella ſubjecta Feſtorum mobilium principalium qvæ terminos eorundem in auricularem dextræ cadentium repræſentat, qvam ex tabula terminorum generali, qvæ infra adferetur, excerpſi; hæc tabella ita eſt intelli-

Sep.	Qvad.	Pas.	Rog.	Pen.
8 F.	1 M.	12A.	17M.	31 M.
9 F.	2 M.	13A.	18M.	1 Jun.
11 F.	4 M.	15A.	20M.	3 Jun.
12 F.	6 M.	17A.	22M.	5 Jun.
13 F.	7 M.	18A.	23M.	6 Jun.

drageſimalis introitu conſiſtant: omnes Dominicales in qvinto introitu auricularis conſeqvere, t. VIII. t. VI. t. XX. t. IV. t. XI. t. II. t. III. t. I. t. XXIV.

IX. CAP.

DE CLAVIBUS FESTORUM ET TERMINIS PASCHALIBUS.

§. 78.

a, g. Majores, a, c. numerato minores. ſc. claves utrasqve
Dum gravis exſtat avis, dato, Bos, En, con Facerem Bell.
Gens Cruce Fit Digna, Grave. Cui Atmo, Dapna Benigna.

telligenda: in tertia columna verticali a ſiniſtra verſus dextram eundo continentur termini Paſchatis in Aprili, qvem innuit litera A, dum in auricularem dextræ cadit, nam exiſtente termino, 12 Aprilis, cadit Paſcha in junĉturam internam auricularis dextræ, ſed obtinente 18 Aprilis, in radicem externam. Verſus verticalis ſiniſtimus continet terminos Septuageſimæ, ſecundus verticalis Qvadrageſimæ, qvartus terminos Rogationum, & dextimus Pentechoſtes, litera F. denotat Februarium, M, in ſecunda columna Martium, in qvarta Majum, ergo ſingula columna horizontalis continet terminos qvinqve Feſtorum principalium in eodem caſu ſive eodem anno, dum in auricularem dextræ ipſa Feſta incidunt, terminis in auricularem ſiniſtræ cadentibus. Sumatur jam exempli gratia verſus tertius horizontalis, hærente termino Paſchali in 15 Aprilis & in hoc caſu erit terminus Septuageſimæ 11us Februarii, Qvadrageſimæ 4us Martii, Rogationum 20us Maji, Pentechoſtes 3tius Junii, & ita qvatuor Rymbeglæ numeros ſum conſeqvutus. Si terminus Paſchalis ponatur eſſe 12us Aprilis, terminus Septuageſimæ erit 8us Februarii, Qvadrageſimæ 1mus Martii, & ſic in ſupremo verſu tabellæ horizontalis, duos Rymbeglæ numeros ſum adeptus, ſi terminus Paſchalis ſit Aprilis 13tius; in ſecunda columna horizontali reperio terminum Qvadrageſimæ in die 2do Martii, & unum Rymbeglæ numerum invenio, ſi terminus Paſchatis cadat in 17m vel 18m Aprilis, priore caſu, in columna horizontali qvarta invenio terminum Qvadrageſimæ in 6to Martii, poſteriore caſu in ima columna terminum Pentechoſtes in 6to Junii, & ſic adhuc unum Rymbeglæ numerum ſum venatus, proinde omnes Rymbeglæ numeros præter ultimum XXIV. ſum adeptus, qvem depravatum eſſe conjiĉio, & ſcribendum XXIII, qvi in ultimo caſu eſt

termi-

Þeſsi Vers kenna á hverium dag hver merkidagur er ár eftir ár, og ſkálltu merkia fyrſta ſtaf hvers ords, nema þá hlaupar er, leggur þu einn yfer til Merkidags Septuageſimæ og Qvadrageſimæ eftir þvi ſem fyr greinir.

79. §.

terminus Regationum. Debebant autem hi numeri terminorum eſſe duplo vel etiam triplo plures, ſed ut ſupra dixi lacuna in exemplari relicta ſvadet locum hunc depravationem ſubiiſſe, & numeros aliqvot exſcribentium oſcitantiâ & inperitiâ periiſſe, hanc itaqve hujus loci & horum Rymbeglæ numerorum interpretationem rationi imprimis conſentaneam deprehendo, cum enim hi numeri & nulli alii rationi conformiter immediatè præcedentibus ſubjungi poſſent, qvod circumſtantiis & rationi maximè conveniebat, factum eſſe probabiliter concludo, qvare fortaſſis locus Rymbeglæ accuratius & menti Authoris convenientius qvam ſupra, vertitur hoc modo: omnes Dominicales in qvinto introitu auricularis dextræ conſeqvere, his terminis obtinentibus &c.

(57) Qvia ſingularum vocum literæ initiales concordare debent, cum literis hebdomadalibus, qvæ qvinqve Feſtorum principalium diebus terminalibus per totum Cyclum decemnovennalem in Calendario ſunt adſcriptæ; operæ pretium videbatur ad hæc penitus intelligenda, ipſam tabulam terminorum hic inſerere, qvare, facta collatione verſuum cum ordine literarum terminalium; ſingularum vocum literas primas iſtis haud malè reſpondere deprehendi. Sed in verſu priore per collationem patet, pro ovis ſcribendum eſſe avis, cum in literarum hebdomadalium numero non contineatur. O. & verſum ita legendum eſſe. *Dum Gravis. Exſtat, Avis, Dato, Bos, En, Con, Faceram. Boll.* & poſteriorem paululum etiam immutatum hoc modo: *Gens, Cruce, Fit, Digna grave Cui Atmo Dapna benigna:* nam pro ſit, omnino ſcribendum, Fit, cum hebdomadalium numero non inſit litera S. Prioris verſus vocabulum primum Dum, ſignificat anno Cycli decemnovennalis primo, literam D, terminalem eſſe, ſeu illis diebus in qvos termini Feſtorum ſive dies characteriſticæ incidunt, in calendario adſcriptam eſſe. Secundum vocabulum Gravis, innuit anno Cycli ſecundo literam G, terminalem eſſe, & ſic cætera, ut qvotum ab initio verſuum eſt vocabulum, totidem annis Cycli elapſis, ejusdem litera initialis exiſtat terminalis, qvare pro numero annorum Cycli, ambo verſus novemdecim vocabula continent; & ſiqvidem ſcire velis, qvænam anno qvovis propoſito ſit litera terminalis, qvære annum Cycli decem novennalis, &, qvot anni Cycli ſunt elapſi, totidem ab initio verſuum puta vocabula, & literam terminalem obtinebis. Ut autem hæc oculis & menti præſentia ſiſtantur & penitus

anno

Hi verſus docent quotam menſis diem, quotannis characteriſtica quælibet occupet, & cujusque vocis literam initialem notabis, niſi, anno currente Biſexto, ad Septuageſimæ & Quadrageſimæ characteriſticam, uti ſupra dictum, unum addas.

Term. Sept.	Term. Qvad.	Term. Paſch.	Term. Rog.	Term. Pente.	Reg. Paſ.	Cyc. Paſc.	lit. ter.	Vocabula terminalia Rymbeglæ
1 F.	22 Feb	5 Ap.	10 Mai	24 Ma.	5	1	D	Dum
21 Jan.	11 F.	25 M.	29 Ap.	13 M.	1	2	G	Gravis
9 F.	2 M.	13 Ap.	18 M.	1 Jun.	6	3	E	Exſtat
29 Jan.	19 F.	2 Ap.	7 M.	21 M.	2	4	A	Avis
18 Jan.	8 F.	22 M.	26 A.	10 M.	5	5	D	Dato
6 F.	27 F.	10 A.	15 M.	29 M.	3	6	B	Bos
26 J.	16 F.	30 M.	4 M.	18 M.	6	7	E	En
13 F.	7 M.	18 A.	23 M.	6 Jun.	4	8	C	Con
3 F.	24 F.	7 A.	12 M.	26 M.	7	9	F	Facem
23 J.	13 F.	27 M.	1 M.	15 M.	3	10	B	Bell
11 F.	4 M.	15 A.	20 M.	3 Jun.	1	11	G	Gens
31 J.	21 F.	4 A.	9 M.	23 M.	4	12	C	Cruce
20 J.	10 F.	24 M.	28 A.	12 M.	7	13	F	Fit
8 J.	1 M.	12 A.	17 M.	31 M.	5	14	D	Digna
28 J.	18 F.	1 A.	6 M.	20 M.	1	15	G	Grave
16 J.	7 F.	21 M.	25 A.	9 M.	4	16	C	Cui
5 J.	26 F.	9 A.	14 M.	28 M.	2	17	A	Atmo
25 J.	15 F.	29 M.	3 M.	17 M.	5	18	D	Dapna
12 J.	6 M.	17 A.	22 M.	5 Jun.	3	19	B	Benigna

tus intelligantur, ipſam terminorum tabulam hic ſubjicio, in qva ſingularum columnarum verticalium tituli fronti inſcripti, qvid ſint ſatis declarant. Verſus enim verticalis ſiniſtimus continet terminos Septuageſimæ ſingulis annis Cycli decem novennalis Paſchalis. Secundus verſus dextram, Qvadrageſimæ. Tertius Paſchales &c. Sextus autem verſus verticalis continet Regulares Paſchales, qvi qvid ſint & cui uſui infra dicetur. Septimus verſus verticalis continet Cyclum Paſchalem decem novennalem, qvi Paſchalis dicitur qvatenus a menſe Paſchali incipit,

79. §.

(98) Huxa og þad ad tungl þad ſem þrettanda dag er á himni, ſkal obrygdilega XXX. hvert hlaupár ſtendur yfer eda ei, og fyrer þá grein ſkaltu hafa vidlyka færing terminorum hinn VIII. vetur og hinn XIX. og adur greinir um bisſextum.

80. §.

---

cipit, & ad computum Paſchalem adhibetur; octavus verticalis continet literas terminales, ad qvas memoriæ imprimendas, computiſtæ vocabula terminalia excogitarunt, & ex iisdem duos verſus hexametricos confecerunt. Singuli verſus horizontales continent terminos qvinqve Feſtorum mobilium principalium, eo anno Cycli, qvi in area ſeptima ejusdem verſus eſt appoſitus, & litera terminalis octavo loco repoſita dicit hanc ipſam literam hebdomadalem ſingulis diebus terminalibus, ſive illis in qvos lunæ characteriſticæ cadunt in calendario appoſitam eſſe. Ex. gr. anno Cycli primo, decima qvarta ſive luna characteriſtica Paſchalis incidit in qvintum Aprilis, cui adſcripta litera hebdomadalis D, ſed eodem anno luna Februaria decima, ut characteriſtica Septuageſimæ, occupat Calendas Februarias, cui etiam appoſita litera D, luna ſecunda Martia, qvæ characteriſtica Qvadrageſimæ incidit in vigeſimum ſecundum Februarii, cui rurſus appoſita litera D, eodem anno luna vigeſima Maja, qvæ characteriſtica Rogationum offendit decimum Maji, & deniqve vigeſima qvarta, qvæ characteriſtica Pentechoſtes, vigeſimum qvartum, qvibus etiam adhæret hebdomadalis D, & ſic cætera intelliges, etenim omnia iſta Feſta principalia, terminis ſuis eodem anno Cycli eandem literam adſcriptam habent, & ſingulorum termini in eandem feriam incidunt, cum a radice Feſti ad terminum anni propoſiti per ſemper ſit multitudo dierum, proinde, anno Cycli dato qværatur per verſus reſpondens vocabulum terminale, ut ſupra dixi, & literam terminalem anni propoſiti habebis, & qvotam feriam ſingulæ occupent characteriſticæ, cognoſces. Antecedens autem tabula terminorum pluribus methodis conſtrui poteſt, qvorum hunc unum obiter indicabo, qvæ characteriſticarum inventione nititur, nam anno Cycli decem novennalis dato, qvære lunas primas, qvæ, characteriſticæ Feſtorum ſunt futuræ, & incluſivè ab illa die tot in calendario dies puta, qvota fieri debet characteriſtica Feſti propoſiti. ſit ex. gr. anno Cycli primo qværendus terminus Septuageſimæ, igitur in Januario qværo lunam primam Februariam & numerum aureum I. vigeſimo tertio Januarii adſcriptum invenio, qvare, cum characteriſtica Septuageſimæ ſit luna decima anno communi, a vigeſimo tertio incluſivè decem dies in conſeqventia puto & terminum Septuageſimæ in Calendas Februarias incidere comperio. Idem

aureus

§. 79.

Qvinetiam animadverte lunam, qvæ Epiphania in cælo comparet, infallibiliter trigeſimam fieri, ſive annus currens ſit communis ſive Biſextus, & hanc obrem conſimili ac ſupra de anno Biſextili declaratum, anno Cycli lunaris VIII^vo & XIX^no promotione terminorum utere.

§. 80.

---

aureus cum ſit adſcriptus Februarii vigeſimo primo, lunam Martiam, qvæ anno communi ſecunda eſt characteriſtica Qvadrageſimæ, vigeſimum ſecundum occupare, & conſeqventer hunc diem eſſe Qvadrageſimæ terminum video, & ſic de cæt.

(98) Beda libro de argumento lunæ ſcribit terminum Septuageſimæ a conſveta regula recedere, annis Cycli decemnovennalis octavo & decimo nono & in utroqve caſu lunam Februariam non decimam uti ſvevit; ſed undecimam Septuageſimæ characteriſticam eſſe, qvod inſolitum computi phænomenon ab Embolismis proficiſci ſtatuit, ſed qvomodo Embolismi idem prodncant, non explicat. Idem phænomenon Authori Rymbeglæ obverſatum eſſe videtur, dum hæc proponit: Qvin etiam cogita lunam Epiphaniâ in Cælo comparentem infallibiliter tricenariam eſſe, ſive ſit annus communis ſive Biſextus, & propterea annis Cycli octavo & decimo nono, pari ac ſupra dictum de anno Biſexto, promotione terminorum utere. Si nomine termini, Feſtorum terminos hic Author intelligeret, foret eqvidem ejus aſſertio hiſtoricè vera, his enim omnes termini Septuageſimæ uno die in Calendario deſcendunt, ut in terminalibus diebus luna characteriſtica fiat undecima, eum decima tantum eſſe deberet; Sic autem rationem phænomini redderet nullam. At vero ſunt mihi rationes non ſpernendæ ſuſpicandi, non Feſtorum dies terminales, ſed numeros aureos ipſi hoc loco nomine terminorum veniſſe, nam alioqvi nulla planè ſuberat ratio, cur lunam, qvæ Epiphania comparet in Cælo, tricenariam ſemper eſſe oportere inculcaret, vult nimirum hic idem qvod ſupra P. I. Cap. 4. §. 14. ſtatuerat, lunam ipſo Feſto Epiphaniæ naſcentem & anno Cycli octavo in Cælo comparentem Embolimæam eſſe, & conſeqventer ob hunc Embolismum tertium tricennarium numerum aureum VIII, a qvarto ad qvintum Februarii deſcendere, qva ratione characteriſtica Septuageſimæ uno die in Calendario deſcenderet; & in decimum qvartum Februarii, uti oportebat incideret; Verum anno Cycli decimo nono, vult etiam uti ſupra P. I. Cap. 4. §. 13. ſeptimum Embolismum ſexto Decembris inire & qvarto Januarii finiri, & per conſeqvens lunam qvinto Januarii primam ſev naſcentem, Januariam & per legem

inpa-

80. §.

(99) Clavis þiðeſt lykell og er merkianda að clavis er ſu ymisleg tala, ſem hverju ári er gieſinn til þeſs að finna upphaf ſim hátíða, ſyrer nidursetning þeirra merkidaga, eftir þvi ſem ſyr greinir, þvi að ſo ſem fyrir lykilinn byrtaſt og uppliukaſt leindar blutir huſsins, ſo verða og audsyneleger fyrer þeſsa tölu, Septuageſima, Qvadrageſima, Paſka, Rogationes Penthecoſte.

81. §.

---

imparitatis & plenitudinis, plenam ſive tricenariam qvarto Februarii exſtingvi, & hinc numerum aureum XIX, a pridie nonas ad ipſas nonas Februarias deſcendere, & hac ratione anno Cycli decimo nono characteriſticam Septuageſimæ regulæ generali ſubeſſe & decimum tertium Februarii uti oportebat, offendere. Proinde ex Authoris mente inſretum computi phænomenon ſalvatur, ſiqvidem hi numeri aurei puta VIII, & XIX, anno Cycli octavo & decimo nono reſpectivè uno die deſcendiſſe concipiantur, & hinc pari, ac ſupra Cap. I. §. 4. n. 11. dictum, de terminis, anno Biſexto in Februario, uno loco deprimendis, promotione terminorum utendum ſtatuit. Cæterum uti loco cit. diſputatum, computiſtæ Principes memoratos Rymbeglæ Embolismos non agnoſcunt, qvare per ſuos Embolismos circa characteriſticam Septuageſimæ exceptionem a Regula generali faciunt, cujus faciendæ ratio per Embolismos redditur hoc modo. Qvia anno Cycli octavo tertius Embolismus pridie; & decimo nono ſeptimus, tertio nonas Martias inſeritur, & hinc prior ſecundo, poſterior tertio nonarum Aprilium exſtingvitur, ambo aurei VIII & XIX, ob lunam Embolimæam tricenariam uno die in Calendario deſcenderunt, qvare, qvoniam a numeris aureis inclusivè in conſqventia dies qvatuor decim putando, terminus Paſchalis obtinetur, currentibus dictis aureis ob Embolismos memoratos, terminos Paſchales in Calendario uno die deſcendiſſe comperio, ita qvidem, ut anno Cycli octavo, terminus in decimum Aprilis; decimo nono in decimum ſeptimum incidat, cum, niſi iſti Embolismi introiiſſent, in proximè præcedentes termini incidiſſent. Igitur in utroqve caſu a terminis Paſchalibus inclusivè in antecedentia putando novem hebdomadas, uno caſu in decimum qvartum; altero in decimum tertium Februarii incides, qvi dies ſunt terminales Septuageſimæ, a qvibus inclusivè ſurſum numerando ad aureos memoratos etiam inclusivè characteriſticam Septuageſimæ undecimam deprehendes.

§. 80.

Clavis ſignificat Lykill. atqve notandum eſt, claves eſſe varios illos numeros, anno cuivis aſſignatos, ad initia qvinqve Feſtorum, per diſpoſitionem ſuarum, ut ſupra memoratum characteriſticarum, detegenda. Qvippe qvemadmodum clave produntur & recluduntur res Domi reconditæ; ita etiam per hos numeros, Septuageſima, Qvadrageſima, Paſcha, Rogationes & Pentecoſte in lucem producuntur.

§. 81.

---

(99) Clavis computiſtica eſt multitudo illa dierum, qvi a certo die menſis incluſivè usqve ad terminum ſive lunam characteriſticam etiam incluſivè putantur, ex qva definitione ſtatim ſeqvitur illa Ryubeglæ, eſſe nimirum clavem varium illum numerum cuivis anno datum, ad inita Feſtorum mobilium principalium per diſpoſitionem characteriſticarum detegenda. Sic ex. gr. Clavis Septuageſimæ anno Cycli primo, eſt multitudo dierum a ſeptimo Januarii incluſivè, ſive ab Epiphania excluſivè usqve ad Calendas Februarias incluſivè in qvas incidit anno communi luna decima Februaria ſeu characteriſtica Septuageſimæ, qvare, cum hic numerus dierum ſit viginti ſex; erunt anno Cycli primo claves Septuageſimæ 26. atqve, ſi a vigeſimo octavo Januarii ineluſivè numeretur ad vigeſimum ſecundum Februarii etiam incluſivè, in qvem luna ſecunda Martia incidit, qvæ eodem anno Cycli eſt characteriſtica Qvadrageſimæ; rurſus dies 26. habebis claves Qvadrageſimæ. Porro ſi ab undecimo Martii incluſivè ad qvintum Aprilis etiam incluſivè dies totidem putes; anno Cycli primo eundem clavem Paſchatis. 26. obtinebis. Cum in qvintum Aprilis incidat luna decima qvarta characteriſtica Paſchatis. Si à decimo qvinto Aprilis incluſivè ad decimum Maji etiam incluſivè rurſus dies viginti ſex putentur, in qvem luna vigeſima Maja characteriſtica Rogationum incidit, etiamnum hoc anno claves Rogationum 26. habentur. Deniqve ſi a vigeſimo nono Aprilis incluſivè ad vigiſimum qvartum Maji etiam incluſivè, dies viginti ſex numeres; erunt eodem anno totidem claves Pentechoſtes, nam luna Maja vigeſima characteriſtica Pentechoſtes, vigeſimum qvartum obſidet, unde liqvet anno Cycli decemnovennalis primo unum eundemqve numerum 26, qvinqve Feſtorum mobilium principalium clavem exprimere, ut autem anno primo, ita cæteris ſingulis totius Cycli annis ſe res habet, ut idem numerus Feſtorum iſtorum omnium clavis exiſtat.

81. §.

(100) Adrir heita claves majores enn adrer claves minores, og ſkal majores byria af G, enn minores af C, iafnmarger ſkulu claves fylgia hverium merkideigi. Claves Septuageſimæ ſkaltu nidurſetia á fyrſta G, Januarii og telia ſidann ſo marga ſtafi ur Calendario ſem eru fram til Merkidagsens og auka einum ef hlaupár er, claves minores af pridia C. Januarii og geingur ſamlykt fram talann. (101) Claves Qvadrageſimæ ſkal nidursetia á fiorda G, Januarii, og ſkulu þadann greida ſina ras fram til terminum hennar, og leggia enn þar til eirn dag ef hlaupár er umlided, ella aungvann.

82. §.

(102) Claves Merkidags Páſka ſkal nidursetia á ödru G. Martii, og ſydann greidi þeir þadann ſina rás og ſtaf fram til Paſchalem terminum (103) Claves Rogationum ſkal nidursetia á pridia

(100) Hic Rymbegla claves in majores & minores dividit, illas a G, has a C, inchoandas eſſe dicit, &, ſiqvidem Septuageſimæ claves majores a primo G. minores a tertio C. Januarii procedere ſtatuit; hinc majoris & minoris clavis differentia ſpecifica elicitur, nam tertia vice litera hebdomadalis C, decimo ſeptimo Januarii eſt adſcripta, a qvo inclusivè ad primum Februarii etiam inclusivè ſunt dies ſedecim, & in antecedentia putando, ad ſeptimum Januarii inclusivè dies decem, qvi majoris & minoris clavis differentiam conſtituunt, hinc clavis major Septuageſimæ is eſt, qvi a primo G. Januarii ſive ſeptimo Januarii inclusivè procedens ad diem characteriſticam etiam inclusivè pergit, minor autem is, qvi a tertio C. Januarii ſive decimo ſeptimo Januarii procedens inclusivè ad diem characteriſticam etiam inclusivè pergit.

(101) Qvia anno Cycli primo characteriſtica Qvadrageſimæ incidit in vigeſimum ſecundum Februarii, & in antecedentia putando dies viginti ſex, vigeſimus octavus Januarii offenditur, cui adſcripta qvarta vice hebdomadalis G; hinc eſt qvod dicat Rymbegla, Claves Qvadrageſimæ in qvarto G, Januarii locandas, id eſt, hic inchoandas eſſe, & usqve ad characteriſticam pergere; Sic enim priori numero cla-

§. 81.

Dicuntur claves aliæ majores aliæ minores, majores a G, minores a C, inchoandæ. Qvamlibet diem characteriſticam pares numero claves comitentur. Claves Septuageſimæ in primo G, Januarii diſpone, ac dein tot literas in calendario puta, qvot ad characteriſticam occurrunt, & anno Biſextili unam adde. Claves minores in tertio C, Januarii, & conſimiliter numeratio procedit: Claves Qvadrageſimæ in qvarto G, Januarii collocentur, ac inde ad terminum ejus progrediantur, & rurſus, anno Biſextili elapſo, una dies ſuperaddatur; alias nulla.

§. 82.

Claves characteriſticæ Paſchatis in ſecundo G. Martii collocentur, ac inde per greſſus & literas ad terminum Paſchalem procedant, Claves Rogationum in tertio G. Aprilis locentur,

clavium Septuageſimæ par multitudo obtinetur, ſunt autem hæ claves Qvadrageſimæ majores; ſi a vigeſimo octavo Januarii in conſeqventia decem putes, incides in ſextum Februarii, igitur a ſeptimo, h. e. a primo C. Februarii procedunt claves minores Qvadrageſimæ & ad characteriſticam incluſivè pergunt, qvæ igitur anno Cycli primo ſunt 16.

(102) Si a decima qvarta Paſchali, qvæ anno Cycli primo occupat qvintum Aprilis, in antecedentia viginti ſex putes, in Martii undecimum incides, cui in Martio ſecunda vice appoſita reperitur hebdomadalis G, hinc dicit Rymhegla claves Paſchatis, in ſecundo G, Martii locandas, & inde incipiendas, & ad characteriſticam Paſchatis usqve numerandas eſſe: Qvamobrem, ſicut illæ priores, anno Cycli primo 26, evadunt. Si a Martii undecimo in conſeqventia decem putes, in Martii vigeſimum incides, claves igitur Paſchatis minores in Martii vigeſimo primo ponuntur, & hinc uti priores ad characteriſticam usqve pergunt, & anno Cycli primo, ſicut Septuageſimæ & Qvadrageſimæ, ſunt numero 16.

(103) Si a characteriſtica Rogationum, qvæ anno Cycli primo decimum Maji obſidet, in antecedentia ſex & viginti numeres, in Aprilis decimum qvintum incides,

þridia G. Aprilis, og gánga ſydann fram til terminum gágndaganna (104) Claves Pentecoſtes ſkal nidurſetia á fimta G. Aprilis, og greidi þeir enn þadann ſyna rás fram til terminum. hvort ár ſkaltu ſkifta um Claves terminorum, hier er tabula Clavium med ſierhverium árgang. XXVI, XV, XXXIV, XXIII, XII, XXXI, XX, XXXIX, XXVIII, XVII, XXXVI, XXV, XIV, XXXIII, XXII, XI, XXX, XIX, XXXVIII.

83. §.

Margar og merkilegar reglur eru ſettar til ad finna Paſchalem terminum.

Eſe,

---

des, cui tertia vice litera hebdomadalis G. appoſita. Claves igitur majores Rogationum a tertio G, Aprilis procedunt, & ad characteriſticam usqve pergunt. Suntqve prioribus pares numero. Si vero a decimo qvinto in conſeqventia decem putes, vigeſimum qvartum offendes, & proinde claves Rogationum minores a vigeſimo qvinto & qvarto C. Aprilis procedunt & ad characteriſticam usqve decurrunt, donec 16 fiant.

(104) Si a characteriſtica Pentechoſtes qvæ anno Cycli primo Majl vigeſimum qvartum obſidet, in antecedentia putes viginti ſex, in Aprilis vigeſimum nonum incides, cui qvinta vice litera hebdomadalis G, adſcripta; claves igitur Pentechoſtes, ut aſſerit Rymbegla, a qvinto G. Aprilis procedunt & ad characteriſticam usqve putantur, qvæ uti præcedentes ſunt 26. Si a vigeſimo nono Aprilis in conſeqventia decem putes, in octavum Maji incides; qvare claves Pentechoſtes minores a nono Aprilis & ſecundo C. procedunt & ad characteriſticam putatæ fiunt 16. Cæterum ut anno Cycli decemnovennalis primo numerus 26, majorem, & 16, minorem, Feſtorum omnium qvinqve mobilium principalium clavem exprimit; ita qvolibet anno Cycli alio idem numerus majorem, & alterdenario minor eorundem clavem minorem repræſentat, qvemadmodum in appoſito clavium Diagrammate vides, cujus columna ſiniſtima verticalis exhibet annos Cycli decemnovennalis, ſecunda claves majores, tertia ſive dextima minores, ſinguli verſus horizontales continent tres areas; in qvarum ſiniſtimâ, annus Cycli, ſecundâ, clavis major, tertiâ minor, anno iſti reſpondens. Methodi claves inveniendi ſunt plures, qvarum unam hic indicabo: qværatur annus Cycli decemnoven.

& abinde ad terminum Rogationum progrediantur; Claves Pentecoſtes in qvinto G. Aprilis reponantur, ac inde etiamnum ad terminum procedant. Qvotannis claves terminorum permuta, hîc eſt clavium tabula &c. XXVI, XV, XXXIV, XXIII, XII, XXXI, XX, XXXIX, XXVIII, XVII, XXXVI, XXV, XIV, XXXIII, XXII, XI, XXX, XIX, XXXVIII.

§. 83.

Ad terminum Paſchalem inveniendum multæ & inſignes datæ ſunt Regulæ.

C. D.	C. M.	C. M.
1	26	16
2	15	5
3	34	24
4	23	13
5	12	2
6	31	21
7	20	10
8	39	29
9	28	18
10	17	7
11	36	26
12	25	15
13	14	4
14	33	23
15	22	12
16	11	1
17	30	20
18	19	9
19	38	28

vennalis pro invenienda clave, qvâ inventâ, qvære characteriſticam Feſti, a qva incluſivè puta in antecedentia usqve ad Diem illum incluſivè â qva claves procedunt & multitudinem dierum clavem exprimentium obtinebis. Sit ex. gr. anno Cycli ſecundo invenienda clavis? Qvia numerus aureus 11 duodecimo Januarii adſcriptus indicat ibidem lunam Februariam primam ſeu naſcentem eſſe, qvæ characteriſtica Septuageſimæ, decima in vigeſimum primum incidit, a qvo die incluſivè ad ſeptimum Januarii etiam incluſivè, unde claves procedunt, ſunt dies qvindecim; qvare numerus 15, anno Cycli ſecundo eſt clavis major Feſtorum mobilium qvinqve principalium, ſed decem â qvindecim ſubtracti relinqvunt qvinqve, unde 5, clavem minorem exprimit. Verum etiam independenter a clave majore minor invenitur, ſiqvidem a vigeſimo primo incluſivè, ad decimum ſeptimum etiam incluſivè, putentur dies qvinqve, cum ab hoc die claves minores Septuageſimæ procedant. Arbitrarium vero eſt cujusnam Feſti characteriſtica ad clavem qværendam utare, cum eodem anno Cycli pro omnibus Feſtis idem numerus clavem repræſentet. Plures autem methodos claves detegendi, Studio brevitatis omitto, qvas vide apud Bedam in libro de argumento lunæ.

(105) *Ecſe, gravem nobis bello carnem caveamus*
Bellum ſepe gerens etenum puto dicis hoſtem
Mox aeriem lucrum inveneris cum Religioſum.

Þeſsi vers kenna hvörsu þu ſkallt leita terminum Paſchalem. Ef m er ſidaſtur í ordinu þá ſkalltu telia ſvo marga daga frá enda Martii ſem ſá ſtafur er ad tölu í ſtafrofi, ſem fyrſtur er í þvi ordi ſem þvi äri tilheirir, þar er þá terminus Páſkadagſens, og þetta breſtur alldri um alldur.

84. §.

(105) Horum verſuum computiſticorum illa vocabula, qvæ in, m, terminantur, dicit domina Rymbegla terminos Paſchales in Martio indicare, ita ſqvidem ut â Martii ultimo incluſivè, retro in Calendario tot dies putandi ſint, qvot per ſuam in alphabeto ſedem litera vocabuli initialis monſtrat, hæc eſt Rymbeglæ horum verſuum ſuccincta nimis & incompleta explicatio. Verum an & qvomodo per eosdem termini Paſchales in Aprili detegantur, ne γῆν qvidem addit; neqve in hos verſus apud computiſtas alios incidere potui. Hæc autem vocabula novemdecim eſſe & proinde Cycli lunaris & novemdecennalis annis æqvari, cum animadvertiſſem, ſubiit animum ſuſpicio, cætera qvoqve vocabula in m, non exeuntia, terminis Paſchalibus in Aprili indicandis inſervire, idqve etiam per literarum principalium numeros locorum in Alphabeto ordinales. Hos itaqve verſus cum tabella terminorum Paſchalium contendens, vidi ſtatim ſingula vocabula, ea, qvam inſinuat Rymbegla ratione reſoluta, terminis Paſchalibus per totum Cyclum decemnovennalem ordine recto reſpondere; ita qvidem ut prima vox Ecce, litera ſua principali E, in Alphabeto qvinta; anno Cycli primo, terminum Paſchalem in qvinto Aprilis hærentem indicet. Secunda vox, gravem, litera initiali G, in alphabeto ſeptima ab ultimo Martii incluſivè in antecedentis putando, anno Cycli ſecundo oſtendat terminum Paſchalem Martii vigeſimum qvintum obſidere. Tertia vox, Nobis, litera principali N, in Alphabeto decima tertia, anno Cycli tertio innuat terminum Paſchalem occupare decimum tertium Aprilis, qvarta vox Bello, litera initiali B, in Alphabeto ſecunda, anno Cycli qvarto monſtret terminum Paſchalem obſidere ſecundum Aprilis, & ſic cætera vocabula, qvotum ab initio verſuum tenent locum, totidem anni Cycli elapſi eſſe debent, qvorum ultimo per ſuam literam initialem terminum Paſchalem indicat, qvemadmodum appoſitum Schema monſtrat, cujus verſus finiſtimus verticalis continet

annos

Ecce, gravem nobis bello carnem, caveamus
Bellum ſæpe gerens, etenim puto Dicis hoſtem
Mox arare lucrum inveneris cum Religioſè.

Hi verſus docent qvomodo terminus Paſchalis ſit qværendus. Qvodſi, m, ſit litera vocabuli finalis; a fine Martii totidem dies putabis, qvot ſunt literæ Alphabeti ad litèram initialem iſtius vocabuli; qvod ad annum propoſitum pertinet, qvarum multitudo terminum Paſchalem ibidem indicat, qvæ Regula per omne ævi tempus nunqvam fallit.

§. 84.

C. D.	Ter. Paſc.	Vocabula Rymbeglæ.
1	5 Ap.	Ecce
2	25 M.	Gravem
3	13 Ap.	Nobis
4	2 A.	Bello
5	22 M.	Carnem
6	10 A.	Caveamus
7	30 M.	Bellum
8	18 A.	Sæpe
9	7 A.	Gerens
10	27 M.	Etenim
11	15 A.	Puto
12	4 A.	Dicis
13	24 M.	Hoſtem
14	12 A.	Mox
15	1 Ap.	Arare
15	21 M.	Lucrum
17	9 Ap.	Inveneris
18	29 M.	Cum
19	17 A.	Religioſè

annos Cycli decemnovennalis, ſecundus terminos Paſchales & tertius deniqve vocabula Rymbeglæ, eo ordine ſcripta qvo in verſibus exhibentur, ita ut in his nihil remaneat obſcuritatis, dummodo attendat lector qvotæ ſint in Alphabeto literæ vocum initiales, & a Martii ultimo retro, ſed ab initio Aprilis prorſum eſſe purandum. De vocabulis qvinto & ſexto notandum, pro literis initialibus ſumendam eſſe C, cum aſpiratione & per conſeqvens pro C, utendum K, id qvod duo termini Martii 22dus & Aprilis 10mus poſtulant. Vocabulum decimum qvintum, Aeriem corruptum eſſe credo & ejus loco ſcribendum, arare, nam arare lucrum dicunt latini, qvam conjecturam meam ſenſus & connexio verſuum ſvadere videntur, nam aeriem lucrum qvid ſit, qvis facile dixerit? Pro qvo niſi, qvid aliud ſcribatur; falſa foret hæc aſſertio Rymbeglæ; omnia vocabula in, m, finita, pro Martio valere, & hanc obrem ratio etiam ſvadet, ut pro Religioſum, ſcribatur religioſè.

Digitized by Google

84. §.

Ef þu villt vita á hvern Calendisdag, Nonasdag edur Idusdag Páſkalis terminus ſtendur; þá er ad fyrſta vetri í hverri ölld Páſkalis terminus Nonas Aprilis, V; annann octavo Calendas Aprilis, I; þridia Idus Aprilis, VI; fiorda qvarto Nonas Aprilis, II; fimta undecimo Calendas Aprilis, V; ſietta qvarto Idus Aprilis, III; ſiöunda tertio Calendas Aprilis, VI; VIII^da decimo qvarto Calendas Maii, IV; IX^da ſeptimo Idus Aprilis, VII; X^da ſexto Calendas Aprilis, III; XI^ta decimo ſeptimo Calendas Maii, I; XII^ta pridiè Nonas Aprilis, IV; XIII^da nono Calendas Aprilis, VII; XIV^da pridiè Nonas Aprilis; V; XV^da Calendas Aprilis, I; XVI^da duodecimo, Calendas Aprilis, IV; XVII^da qvinto, Idus Aprilis, II; XVIII^da qvarto, Calendas Aprilis, V; XIX^da decimo qvinto, Calendas Maji, III.

85. §.

(106) Þær tölur ſem filgia hveriu termino kallaſt Regulares fyrer

(106) Regulares Paſchales ſunt numeri illi qvi ſingulis annis Cycli decemnovennalis anni propoſiti vel currentis, Concurrentibus additi, oſtendunt feriam in qvam incidit terminus Paſchalis, ſiqvidem ſumma ſit ſeptenario minor; Sin autem ſeptenarium excedat, ſeptem abjectis, reſiduum feriam indicat. Sit ex. gr. anno Cycli primo, qvo terminus Paſchalis occupat Nonas Aprilis, inqvirenda feria in qvam terminus incidit, Nonis Aprilis in tabula ſeqventi terminorum Paſchalium reſpondent Regulares Paſchales 5, qvare, ſi Dominicalis ſit D, cui in tabella concurrentium reſpondent concurrentes 3, qvi Regularibus additi conficiunt 8, & ſeptem abjectis remanet, I. ſeqvitur Paſchalem terminum in feriam primam, ſive Diem Solis incidere, qvod Calendario inſpecto verum eſſe patet. Sit Dominicalis G, cui in tabella concurrentium reſpondent 7, concurrentes, qvi regularibus 5, additi producunt 12, & ſeptenario abjecto, 5 reſidui oſtendunt terminum Paſcalem in feriam qvintam ſive diem Jovis incidere. Sit Dominicalis F, cui in tabella concurrentium reſpondet concurrens I, qvi qvinqve Regularibus addi-

§. 84.

Qvodſi nôſce velis qvotam diem Calendas, Nonas vel Idus terminus Paſchalis occupet; prima hyeme Cycli terminus Paſchalis obſidet Nonas Aprilis, V; ſecundâ, octavam Calendas Aprilis, I; tertiâ, Idus Aprilis, VI; qvartâ, qvartam Nonas Aprilis, II; qvintâ, undecimam Calendas Aprilis, V; ſextâ, qvartam Idus Aprilis, III; ſeptimâ, tertiam Calendas Aprilis, VI; octavâ, decimam qvartam Calendas Majas, IV; Nonâ, ſeptimam Idus Aprilis, VII; decimâ, ſextam Calendas Aprilis, III; undecimâ, decimam ſeptimam Calendas Maji, I; duodecimâ pridiè Nonas Aprilis, IV; decimâ tertiâ nonam Calendas Aprilis, VII; decimâ qvartâ pridiè Nonas Aprilis, V; decimâ qvintâ Calendas Aprilis, I; decimâ ſextâ, duodecimam Calendas Aprilis, IV; decimâ ſeptimâ, qvintam Idus Aprilis, II; decimâ octavâ, qvartam Calendas Aprilis, V; decimâ nonâ, decimam qvintam Calendas Maji, III.

§. 85.

Numeri illi qvi terminum qvemlibet comitantur, Regulares

	Non. Ap.	5	I
8	Calend. Ap.	1	II
	Id. April.	6	III
4	Non. Ap.	2	IV
11	Calend. Ap.	5	V
4	Id. Apr.	3	VI
3	Calend. Ap.	6	VII
14	Calen. Maj.	4	VIII
7	Id. April.	7	IX
6	Calend. Ap.	3	X
17	Calen. Maj	1	XI
2	Non. Ap.	4	XII
9	Calend. Ap.	7	XIII
2	Id. April.	5	XIV
	Calend. Ap.	1	XV
12	Calend. Ap.	4	XVI
5	Id. April.	2	XVII
4	Calend. Ap.	5	XIIX
15	Calen. Maj.	3	XIX

additus producit 6, qvi indicant terminum Paſchalem in ſextam feriam, h. e. in diem Veneris cadere. Sit annus Cycli duodecimus, aveo ſcire in qvam feriam incidat terminus Paſcalis, exiſtente Dominicali A, in appoſita tabella vides anno Cycli duodecimo reſpondere Regulares Paſchales 4, in tabella concurrentium literæ A, reſpondent concurrentes 6, qvi Regularibus additi producunt 10, ſeptenarius abjectus relinqvit 3, qvi indicant terminum Paſchalem in feriam tertiam ſive diem Martis incidere, & ſic cæteris. Cæterum appoſita tabella repræſentat more Romano terminos Paſchales cum adſcriptis Regularibus Paſchalibus in Columna verticali tertia, & annis Cycli decemnovennalis in qvartâ; qva igitur diſtinctius repræſentantur, qvæ Rymbegia confulè proponit.

fyrer þá grein ad þeir byrta á hverium Vikudeigi terminus Paſchalis ſtendur ár eftir ár, med ſvofelldri reglu ad þu ſkalt ſamteingia concurrentes yferſtandande árs hverium Regularibus fyrer ſig, og ef ſu tala öll ſamt verdur VII, edur minne; þá ſkal ſa dagur þvilykur ad tölu í vikunni ſem terminus Paſchalis ſtendur uppa, og ſamhliodar þeirri tölu. Enn ef ſiá tala verdur framar enn VII, þá kasta í burtu VII, og haf þad ſem af fram geingur, og ſkal ſá Dagur Vikunnar ſem verdur likur ad tölu ſem Paſchalem terminum ber uppa og þeirri tölu ſamþicker, og þetta brestur ei.

86. §.

Þetta et ſkilt ad ſetia í Páſkablad og mutera ár frá áre ad auk annara hluta, annum ſolarem og annum lunarem, annum indictionis, literam dominicalem & literam tabularem & datum diei Paſchalis annum communem ef þad ſtendur yfer; enn ellegar annum Biſextum ef þad er, concurrentes, claves majores og minores og allra ſidaſt odigdar knackanna Epactas.

87. §.

(107) *A Xp̄o. nato, numeras & flamine miſſo.*
Sex b. dat ebdomadas & f. epta ſed ordine verſo.

Prima

(107) Hæc ſcripſio Rymbeglæ Xpo, certò eſt depravata & ſcribendum, Chriſto, id enim præpoſitio antecedens, conſequens participium; ſenſus verſuum & circumſtantiæ ſvadent, hos autem verſus Rymbegla ſolitarios ponit, ut neqve cum antecedentibus neqve cum ſequentibus cohæreant, nec eorundem finem uſum vel ſcopum uno verbo innuit. Verum meditando & cum calendario conferendo, inveni hos verſus de intervallo tam minore quam majore pactos eſſe, nullas tamen certas regulas intervalla definiendi continere, ſed tantum in certo caſu, quanta ſint, definire. A Chriſto nato numeras & flamine miſſo, id eſt a prima die Feſti

lares dicuntur, eo qvod, qvotæ feriæ annuatim Paſchalis terminus inſiſtat, per hanc regulam indicant: Anni currentis concurrentes ſingulis Regularibus adde, & ſiqvidem aggregatum ſeptenarium vel minus conficiat, totidem feriæ ad eam incluſivè putentur, inqvam terminus Paſchalis incidit; & numero iſti reſpondet, ſi vero numerus ille ſeptem excedat, ſeptenario abjecto, adhibe reſiduum, cui ordinali numero par & congruens feria, illa dies eſto, qvam terminus paſchalis occupat, qvæ regula non fallit.

§. 86.

Hæc folio Paſchali inſerenda & annuatim mutanda ſunt, præter res alias: puta annum ſolarem, lunarem & indictionis, literam dominicalem & tabularem, & datum die Paſchatis annum communem ſiqvidem is vertens ſit; at alias annum Biſextum ſi is currens ſit, concurrentes, claves majores & minores, & ultimo vitioſas Epactas.

§. 87.

A Chriſto nato numeras & flamine miſſo.
Sex B. dat hebdomadas & F. hepta, ſed ordine verſo.

ſti nativitatis, cui adſcripta in Calendario hebdomadalis, b, puta in conſeqventia ſex hebdomadas, qvas literam, b, dare dicit, cum ipſi Feſto Nativitatis appoſita ſit, & ab ipſa putatio initium capiat; & flamine miſſo, hoc eſt a die Pentechoſtes & qvidem a litera F; qvæ conſeqventer in hoc caſu eſt dominicalis, puta ordine verſo, id eſt in antecedentia ſeptem hebdomadas usqve ad Paſcha, qvare, cum intervallum ſex hebdomadarum & litera Dominicalis F. ſit; facta collatione cum tabula introituum ſupra data (Cap. 7. §. 60. n. 81.) ſeqvitur hoc intervallum qvadrare in annum Cycli lunaris decimum ſextum vel etiam qvintum. Prima novemqve viginti alias dat ordine verſo: hic verſus in hoc eodem caſu definit qvantitatem intervalli majoris, nam exiſtente Dominicali F, Dominica prima adventus

Prima novemqve vigint. alias dat ordine verſo
Aſſint qvinqve tamen preſcriptè primiciales.
Addens ad numerum D. bis tamen ſuperabis
M. qvoqve ſi numeras. aut amplius endeca tolles.
Per duor. epactam. lux. Maji prima futuri.

88. §.

---

ventus cadit in primum Decembris, cui adſcripta hebdomadalis F, a qva ordine verſo ſive in antecedentia putando usqve ad Pentecoſten, qvæ igitur in hoc caſu Maji duodecimam occupat, cui adſcripta Dominicalis F, alias Dominicas viginti novem obtinebis. Adſint qvinqve tamen præſcriptæ Primitiales, addens ad numerum, D, bis tamen ſuperabis. Hi duc verſus de intervallo minore ſunt accipiendi & ad verſum ſecundum ita referendi, ut eum immediatè ſeqvi intelligantur, adjectivum primitialis, hic adhibuit Author verſuum metri cauſa pro primitius, debent autem ſub intelligi Dies, ut ſenſus ſit: adſint tamen qvinqve primitii dies, id eſt dies appendices minoris intervalli ſex hebdomadarum, primitiales vel primitios appellat hos dies, vel qvia concurrentibus pares numero ſemper ſunt, & conſeqventer putandi elementa præbent, vel etiam, qvia dies appendicer, ſi ſeptenarium excedant, in hebdomadas ſolidas colliguntur, & conſeqventer earundem principia ſeu elementa ſuppeditant. Præſcriptos vero appellat, qvod dies eppendices, qvæ admodum ipſi concurrentes, ſingulis annis totius Cycli concurrentium, ſint numero certi, definiti, determinati, tum etiam fortaſſis alludendo ad intervalli minoris tabulas computiſticas, in qvibus dierum appendicum columna ad dextram ſeqvi ſolet columnam hebdomadarum. Vult igitur verſuum Author, ſex hebdomadis minoris intervalli putando inventis, inſuper adeſſe oportere qvinqve definitos dies appendices, & illis adjiciendos eſſe, ut totum intervallum ſit ſex hebdomadarum & qvinqve dierum, & hinc eſt qvod dicat: addens ad numerum, i. e. qvos dies ad hebdomadarum numerum minoris intervalli jam inventum, addens, D, bis tamen ſuperabis. Cum enim intervallum ſit ſex ſeptimanarum & qvinqve dierum; ſeqvitur Qvadrageſimam cadere in decimum Februarii, cui adſcripta hebdomadalis F, in caſu propoſito Dominicalis, qvare cum octavo appoſita ſit hebdomadalis D, patet bis putando ſuperandam eſſe literam D, ut perveniatur ad Dominicalem F, h. e. duos dies ſupra octo eſſe putandos

ut

Prima novemqve viginti alias dat ordine verſo.
Adſint qvinqve tamen præſcriptæ Primitiales
Addens ad numerum D. bis tamen ſuperabis.
F. qvoqve ſi numeres, aut amplius hendeca tollas
Per duor. Epactam lux. Maji prima futuri.

ut ad decimum Februarii, qvem in caſu dato obſidet Qvadrageſima, & cui F, Dominicalis adſcripta, pertingatur. Duo verſus ultimi ad verſum tertium referendi ſunt, qvo dixerat a Dominica adventus prima, in hoc caſu in Calendas Decembris incidente, excluſivè in antecedentia putando ad Pentecoſten incluſivè, viginti novem Dominicas obtineri, depravata ſcriptio eſt, M, qvoqve ſi numeres, nam pro M, ſcribendum F, cum in literarum hebdomadalium & Dominicalium numero M, non contineatur, hinc dies dominicas intervalli majoris in caſu propoſito, h. e. anno Cycli decemnovennalis decimo ſexto vel qvinto, eſſe viginti novem. F, qvoqve ſi numeres, h. e. ſiqvidem ipſam Pentecoſten qvæ Maji duodecimum occupat, cui adſcripta hebdomadalis F, in hoc caſu dominicalis, numerationi includas, cum alioqvin Dominicarum multitudo ſit viginti octo, Feſto etiam Trinitatis commemorato. His ſubjicit partem verſus poſteriorem: aut amplius hendeca tollas, cum in caſu propoſito Pentecoſte occupet Maji duodecimum, ad menſis initium usqve in antecedentia putando ſuperſunt dies undecim, qvos hendecadem appellat, qvare, ſi amplius hendeca tollas, hoc eſt dies undecim Maji ad initium reſiduos ſumas & præcedenti ſummæ hebdomadarum viginti novem adjicias; per duorum Epactam, lux Maji prima futuri i, e, habetur vel obtinetur dies Maji prima per Epactam duorum, hunc numerum undecim, reſpiciendo ad Cyclum Epactarum appellat Epactam duorum, cum numerus aureus II. Calendis Majis ſit adſcriptus, cui in Cyclo Epactarum reſpondent Epactæ undecim, ſed per appoſitionem dies Maji undecim ad Calendas reſiduas numeri aurei 11 Epactam vocat, metri gratia ut verſum ſuum complere & ad finem perducere poſſet. Nulla igitur, ut ſupra dixi, certa regula intervalla determinandi his verſibus continetur, ſed tantum, exiſtente anno Cycli decemnovennalis decimo ſexto vel qvinto, & litera Dominicali F, qvanta ſint definitur.

88. §.

(108) Enn ef þu villt vita hversu marger eru hinir smálygnu piltarner Pactar ár frá áre; þá neit þeirri reglu þar til, ad þu tel hversu gamallt tungl er, undecimo Calendas Aprilis, ad skilia þar sem XII. terminus stendur undir; og skulu svo margir Pactar þess árs sem þar er alldur Tunglsens á þeim lid, Enn þessi locus er næstur Festo Sancti Benedicti á veturiu ad skilia næsta dag eftir.

89. §.

(109) Ternus, uden, nod, octo, sed, qvinqve, tred, ambo, decem, doc, septem, qvind, qvater, dud, jota, novem, dep. VI. qvad. principium pibus, sex fallit finis in imis &c.

90. §.

Alleins þá veri sá endir þessa máls ad vor Herra lykni þeim er skrifade þessa Rymbeglu; mun öngum audvellt ad skilia þetta mál, puncta og agrip tiider og stunder sem hier inni standa, utan med nærverandi Guds nád og heilagsanda tillkallaadri, med profan litilæte og audmykt hiartans, hvad allsmegtugur

(108) Conferatur hic locus cum P. I. Cap. 19. §. 98. qvem nota 73tia illustratum vide.

(109) Hi versus qvos Rymbegla confudit in unum ita distingvendi sunt, qvibus recensentur omnes aurei numeri eo ordine ac intervallis relictis, qvæ in Calendario vacua conspiciuntur, vocabula versuum sunt Monosyllaba & Bisyllaba, Bisyllabarum prior denotat numerum cadere in eum locum vel diem, cui in Calendario aureus idem appositus, posterior locum insequentem vocuum esse, cui Regulæ in fine secundi versus computistæ veteres & horum versuum authores ut satisfacerent, cum nullam vocem Bisyllabam ad aureum VI. exprimendum haberent, ipsum hunc aureum prosodico juxta ac computistico artificio egregio, inversum

§. 88.

Qvodſi vero nôſſe geſtias, qvot ſint annuatim Epactæ vitioſæ & paululum fallaces; utere tali Regula: Qvære qvota ſit luna undecimo Calendas Aprilis, nempe qvota in eum diem incidat, cui proximè ſubjectus aureus XII. qvota enim ibidem luna, totidem anni propoſiti Epactæ ſunto. Eſt autem hic (in Calendario) locus Feſto Sancti Benedicti tempore hyberno viciniſſimus, qvem proximè inſeqvitur.

§. 89.

Ternus, uden, nod, oct, ſed, qvinqve, tred, ambo, decem, doc, ſeptem, qvind, qvater, dud, jota, novem, dep. VI. qvard; Principium pluribus, ſex fallit finis in imis &c.

§. 90.

Verum enim vero huic Sermoni hunc ego colophonem impono; opem ferat illi Dominus noſter qvi Rymbeglam hanc conſcripſit. hanc materiam, puncta & momenta, tempora & horas hic intus recondita, nemo faciliter intelliget, niſi adſit gratia Dei & invocatio Spiritus Sancti, cum probatione ſui ipſius, animi

---

verſum characteribus Romanis V & I. expreſſum introduxerunt, ut per diæreſin aureus VI, in duas Syllabas, V & I. reſolveretur & conſeqventer Syllaba prior U, ſive character Romanus V, totius aurei VI, vicem ſubiret & juſtam diem in Calendario indicaret, poſterior autem Syllaba I. ſive character Romanus I, ut ſeqventem in Calendario locum vocuum innueret, qvo igitur artificio putationi & proſodiæ ſimul ſatisfecere. in verſus tertii initio, principium idem valet ac Ternus, eo qvod aureus III Januarii & Martii primis ac ultimis diebus ſit in Calendario appoſitus. his autem verſibus cum ad nullum computum utatur Rymbegla, uberio.i eorundem illuſtrationi ſuperſedebo.

ugur einn Gud má giefa eftir þvi ſem hann vill hverium ſkickad hafa. Þvi hver hann vill legiaſt í ad ydka þetta mál, þá hlytur hann ádur ad vera forkláradur í hiartanu, med godri ſamviſku, reidilaus og ahyggiulaus, þad gefi allsmegtugur Gud þeim ſem þetta mál vill læra. Emtos livore, Chriſtus ditet honore, plagarum rore, baratri qvi ſolvit ab ore.

animi demisſione & humilitate cordis, qvæ Deus omnipotens ſolus largiri poterit, pro ut unicuiqve diſtribuere voluerit. Nam qvicunqve huic materiæ exercendæ incumbere volet, ipſum corde mundo, conſcientiâ bonâ, animo ab ira & ſollicitudine vacuo, prius eſſe oportebit, qvæ omnipotens Deus iis largiatur, qvi materiam hanc perdiſcere geſtiunt. Emtos livore, Chriſtus ditet honore, plagarum rore, baratri qvi ſolvit ab orc.

FINIS SECUNDÆ PARTIS RYMBEGLÆ.

RYMBEGLA.

SÁ

III. HISTORISKI PARTUR.

I. Cap.

UM ODIN OG SONU HANS.

1. §.

Upphaf allra fráſagna í Norrænne Tungu, þeirra er ſanninde filgia, hefſt þá er Tyrker og Asiæmenn bigdu nordred, þvi er þad med ſönnu ad ſeigia ad Tungann kom med þeim nordur hingad er vier köllum Norrænu og gieck ſu Tunga um Saxland Danmörk og Svipiod, Noreg og um nockurn hluta Englands. Höfudsmadur þeſsa folks var Opin ſon Þórs, hann átte marga ſonu. Til Odins telia marger ætter ſinar, hann ſkipade ſonum ſinum til landa og giörde höfdingia, eirn af ſonum hanns er nefndur Skiölldur, ſá er land tok ſier, þad er nu heitir Danmörk, Enn þá voru þeſse lönd er Aſiæmenn bigdu köllud god lönd, enn folked God Jod, þar voru ſett endemörk mille Skialldar og Ingfreirs brodur hanns er þad Ryke bygde, er nu kalla menn Sviaryke. Odin og hanns ſyner voru ſtorum vitrer og fiölkunnuger, fagrer ad alitum og ſterker ad afle, marger adrer í þeirre ætt voru mikler af burdarmenn med ymislegum algiörleik, og nockurn af þeim toku menn til ad blóta og trua á og kölludu God ſin. Skiölldur var miög agiætur

og

CAP. I.

DE OTHINO AC FILIIS EJUS.

§. 1.

Omnes relationes in lingva Norvegica, qvibus veritas ſubeſt, tum exordium capiunt, cum Turcæ & Aſiani ſeptentrionem inhabitare cæperunt. Qvare pro certo ſtatuitur lingvam illam, qvam Norvegicam dicimus, unà cum illis huc in ſeptentrionem veniſſe, qvæ lingva in Saxonia Dania, Svecia, Norvegia, & aliqvanta Angliæ parte exiſtit vernacula. Princeps populi hujus fuit Othinus Thori filius, is multos habuit filios. Multi ad Othinum genus ſuum referunt Authorem, ille filios terris præfecit ac principes creavit; cuidam filiorum ejus fuit Skioldi nomen, qvi Regionem illam occupavit, qvæ nunc audit Dania, verum tunc temporis hæ Regiones, in qvibus Aſiani ſedes poſuere, ſalutabantur terræ Divorum, populus autem proles Divorum. Inter Skiöldum & Ingfreirum fratrem ejus, qvi Regnum qvod nunc Svecia vocatur condidit, fines ſunt conſtituti. Othinus ac ejus filii erant viri ſapientiſſimi & artium magicarum periti, pulchri adſpectu & validi corporis robore, exſtiterunt in eo genere multi alii excellentiſſimi viri, variis præditi perfectionibus, qvorum aliqvem ſibi colendum, in qvo fiduciam collocarent Ethnici elegerunt, ac Deum ſuum ſalutarunt. Skioldus vir peregregius, magnæ vi hominum imperabat,

og hafde under ſier miked Ryke, manna Ryke var og miked og fridur godur, hann átte eirn ſon er Leifur het, þviad hann leifde hönum lönd og lauſafe, á hanns dögum var ſo godur fridur, ad í hanns ryke vard ecki vyg, og fyrer þvi var hann Fridleifur kalladur.

2. §.

Fridleifur var hinn meſte ſpekingur. hans ſon var Fróde, hann var ſvo vitur og margkunnigur ad af hanns nafne er ſá hvör Fródur kalladur er margkunnigur er, á dögum Fróda var ſvo mikell fridur ad einge villde mann drepa, þo ad hann fæe fyrer ſier bundenn fodurbana ſinn edur brodur, þá lögduſt nidur rán og ſtullder, ſvo ad gullhringur lá marga vetur á þiodleid á Jálángurs heidi. Þad er ætlan manna, þá er Fridfrode var, ad í þann tima være í Romaborg Auguſtus Keiſari, ſá er frid ſetti um allan heim. Þa var Chriſtur boren; þá er Fridfrode red Rykenu var ár ſvo miked, ad akrar vurdu ſiálfſáder og þurfte ei vid vetre ad buaſt, og þá fanſt í Jördu allskonar málmur: þad var á einu áre, þá er Frode var gamall, ad reidar þrumur komu ſtorar og elldingar, þá hvarf ſol af himni og ſkalf Jörd, ſo ad biörg hrutu ur Stad, og þá komu biörg ur Jördu, og villtuſt aller ſpadomar.

II. Cap.

HER SEGIR UM LEINGD SIGLINGA, OG HVÖRSU ISLAND HEFUR FYRST FUNDEST.

3. §.

Svo ſeigia froder menn ad frá Stadi ſie VII. dægra Sigling til horns á auſtandverdu Islande. Enn fra Snæfellsnese

þar

rabat, amploqve Regno & pace bona fruebatur. Filium habebat unicum, cui Leifus nomen, qvia terras & bona mobilia ei cessit. Erat eo regnante tanta pax, ut in Regno ſuo cædes committeretur nulla; & hinc Fridleifus ſalutabatur.

§. 2.

Fridleifus vir ſapientiſſimus, filium Frodum habebat, qvi tam ſapiens ac multiſcius erat, ut a ſuo nomine qvilibet multiscius nominetur Frodur. Erat Frothone regnante tanta pax, ut, licet patris fratrisve parricida præſente conſpecto & vinculis conſtricto, cædem committere vellet nemo. Tunc temporis rapinæ ac furta adeo in deſvetudinem abierunt, ut annulus aureus ſuper via publica in tesqvis Jalangri, multos annos (conſpectus & intactus) jaceret. Opinio eſt Fridfrodo regnante, fuiſſe Romæ Cæſarem Auguſtum, qvi in toto terrarum orbe pacem ſancivit, eo tempore natus eſt Chriſtus. Regnante Frodo tanta fuit ubertas annonæ, ut agri ſponte ſua ſaturati fructus ferrent, nec ad hiemem ſe præparare opus eſſet. Id temporis in terra reperta ſunt omnis generis metalla. Frodo jam ſene, anno qvodam magna tonitrua ac fulgura contigerunt, ſol de cælo diſparuit, ac terra contremuit, ita ut petræ locis ſuis excuterentur; & ex terræ viſceribus emergerent, & vaticinia confundebantur omnia.

CAP. II.

DE LONGITUDINE QVARUNDAM NAVIGATIONUM ET PRIMA ISLANDIÆ INVENTIONE.

§. 3.

Aſſerunt periti a Stadis usqve ad Hornum (Angulum) in Islandia orientali ſeptem dierum civilium navigationem eſſe.

Sed

þar ſem ſkemſt er til Grænlands fiögra dægra haf í veſtur ad ſigla, enn ef ſiglt er ur Biorgvin til hvarfſins á Grænlande í veſtur fullt, þá má ſiglt verda tylft fyrer ſunnann Island: Frá Reykianese á ſunnanverdu Islande er V dægra haf til Aullduhlaups á Irlande í ſúdur fullt. Enn frá Langanese á nordanverdu Islande, fiögra dægra ſigling til Svalbarda í hafsbotn.

4. §.

Svo ſeigir ad menn ſkylldu fara af Noreigi til færeya, nefna menn þar til vyking eirn er Nador hiet, þá rak langt veſtur í haf, þeir fundu þar land miked, komu þeir auſtan ad landenu, og gengu þar uppá land á fiall eitt hatt, þeir ſáu eingi lykinde til þeſs ad þetta land være bygdt, þeir foru aptur til færeya um hauſted, hann gaf landenu nafn, og kallade Snæland.

III. Cap.

UM BISKUPA OG ABOTA Á ISLANDE OG GRÆNLANDE.

5. §.

Þeſsir hafa Biſkupar vered á Grænlande í Gördum. Eirekur, Haralldur, Jon Krare (a), Jon Smirill, Helge, Nicolas, Olafur, Þórdur, Bokke, Arne, Alfur.

6. §.

Þeſser hafa vered á Islande í Skálholte. Isleifur, Giſsur, Þórlakur, Magnus, Klængur, Þórlakur, Páll, Magnus, Sigvardur,

(a) D. Knare.

Sed a Snæfellsneſo ad Groniam, ubi breviſſimè diſtat, qvadriduanum æqvor in occaſum emetiendum. Qvodſi vero Biörgvinâ ad Hvarfum in Gronia navigetur in cardinem occidentis; ab auſtrali Islandia æqvor duodenarium navigendum eſſe. a Reikianeso in Islandia auſtrali, ad Aullduhlaupum in Hybernia verſus cardinem Meridiei, qvinqve; At a Langaneso in boreali Islandia ad Svalbardum in ultimo ſinus terminalis receſſu, qvatuor diebus civilibus navigatur.

§. 4.

Fertur a Norvegia in Acmodas iter fuiſſe inſtituendum, cujus itineris Dux aſſignatur Pirata qvidam cui Naddoddi nomen, illi in oceano verſus occaſum ad longam diſtantiam acti, Regionem ibi magnam invenerunt, ad littus regionis orientale appulſa navi, ibi in continentem egreſſi, in ſummitatem montis cujusdam excelſi aſcenderunt; Signa vero inhabitationis hujus regionis veroſimilia viderunt nulla, autumno in Acmodas ſunt reverſi. ille nomen impoſuit regioni ac Snælandiam ſalutavit.

CAP. III.

DE EPISCOPIS ET ABBATIBUS ISLANDIÆ ET GRÖNIÆ.

§. 5.

Hi fuere Epiſcopi Gardis in Grönia: Eirekus, Haraldus, Jonas Krarus, Jonas Smirillus, Helgo, Nicholaus, Olafus, Thoroddus, Bochus, Arnas, Alfus.

§. 6.

Hi Skalholti in Islandia fuerunt: Isleifus, Giſur, Thorlacus, Magnus, Klaugus, Thorlacus, Paulus, Magnus, Sig-

vardur, Arne, Arne, Jon Halldorsſon, Jon Indridaſon, Jon Sigurdsſon, Gyrder, Þórarin Oddgeir.

7. §.

Þeſsar ad Holum: Jon, Ketell, Biörn, Brandur, Gudmundur, Botolfur, Heinreckur, Brandur, Jörundur, Audundur, Laurentius, Eigell, Ormur, Jon.

8. §.

Þeſser hafa Abotur vered á Mukaþverá: Nicholaus, Biörn, Hallur, Einar, Ormur, Ketell, Arne, Eyulfur, Liotur, Þórer, Bergur, Haflide.

9. §.

Þeſser ád Þingeyrum Abotar: Vilmundur, Asgrimur, Hreinn, Þórbiörn, Augmundur, Karl, Káre, Þórarin, Vermundur, Biarne, Hoſkuldur, Gudmundur, Biörn, Stephan, Arngrimur, Gunnſteirn.

10. §.

Þeſser Abotar hafa í Videy vered. Arnor, Runolfur, Andres Dreingur, Helge, Biörn, Jon.

11. §.

I Veri þeſsir, Þórlakur hinn helgi, Gudmundur Bialfason, Jon Loptsſon, Hallur Gisſurſon, Arnor, Brandur Jonsſon, Runolfur Sigmundarſon, Lodmundur, Þórlakur Loptsſon, Ejulfur.

12. §.

Ad Helgafelle þeſser: Augmundur, Þórfinnur, Ketell, Hallkell, Olafur, Gudmundur, Þórdur, Þórkell, Þórſteirn bollotur, Asgreimur, Gudmundur, Lambkár, Runolfur, þeſser voru lauser hiá.

IV.

vardus, Arnas, Arnas, Jonas Hallthori filius, Jonas Indridi filius, Jonas Sigurdi filius, Gyrder, Thorarinus, Oddgeir.

§. 7.

Hi exſtiterunt Holis: Jonas, Ketillus, Biörn, Brandus, Gudmundus, Botolfus, Henrikus, Brandus, Jörundus, Audunus, Laurentius, Egellus, Ormus, Jonas.

§. 8.

Hi fuerunt Abbates Mukathveræ: Nicholaus, Biörn, Hallus, Einar, Ormus, Ketillus, Arnas, Eyulfus, Liotus, Thorus, Bergus, Haflidus.

§. 9.

Hi Thingeyris exſtiterunt Abbates: Vilmundus, Asgrimus, Hreinn, Thorbiörn, Augmundus, Karl, Kári, Thorarinus, Vermundus, Biarni, Höſculdus, Gudmundus, Biörn, Stephanus, Arngrimus, Gunſteinus.

§. 10.

Hi fuerunt Abbates Videyæ: Arnor, Runolfus, Andreas Dreingus, Helgo, Biörno, Jonas.

§. 11.

Hi fuerunt Veris: Thorlacus ſanctus, Gudmundus Bialfi filius, Jonas Lopti filius, Hallus Giſſuris filius, Arnor, Brandus Jonæ filius, Runolfus Sigmundi filius, Lodmundus, Thorlacus Lopti filius, Eiulfus.

§. 12.

Hi fuerunt Helgafelli: Augmundus, Thorfinnus, Ketillus, Hallkellus, Olafus, Gudmundus, Thordus, Thorkill, Thorſtein-Bollottus (rotundus), Asgrimus, Gudmundus, Lambkar, Runolfus, hi extra extraordinarii fuere.

IV. Cap.

UM FIARDANÖFN Á ISLANDE.

DE NOMINIBUS SINUUM CIRCA ISLANDIAM.

13. §. *I Auſtfiördum.*	§. 13. In Auſtfiordis, ſive Qvadrante Islandiæ orientali ſunt hi ſinus.
1. Skardsfiördur.	*Sinus Inciſuræ, ſcil. Montis vicini.*
2. Aunundarfiördur.	*Sinus Aunundi.*
3. Finnafiördur.	*Sinus Finnorum.*
4. Hornafiördur.	*Sinus angularis.*
5. Uthvalafiördur.	*Sinus balenarum variorum.*
6. Midfiördur.	*Sinus intermedius.*
7. Vopnafiördur.	*Sinus armigeri.*
8. Borgarfiördur.	*Sinus monticuli.*
9. Lodmundarfiördur.	*Sinus Lodmundi.*
10. Mioafiördur.	*Sinus anguſtus.*
11. Nordfiördur.	*Sinus borealis.*
12. Seidisfiördur.	*Sinus culinaris.*
13. Hellisfiördur.	*Sinus Antri.*
14. Vidifiördur.	*Sinus latus.*
15. Geirfiördur.	*Sinus Geiri.*
16. Eſkifiördur.	*Sinus fraxini.*
17. Reidarfiördur.	*Sinus balenæ grandioris.*
18. Faſkrudsfiördur.	*Sinus inopiæ.*

19. Stodvarfiördur.
20. Breiddalsfiördur.
21. Berufiördur.
22. Alftafyrder II-
23. Lonafiördur.
24. Papafiördur.
25. Hornfiördur.

Sinus ſtationis, ſc. piſcatoriæ.
Vallis latæ ſinus.
Sinus Urſæ.
Sinus duo Cygnorum.
Sinus æſtuariorum.
Sinus Papiſtarum.
Sinus angularis.

14. §.

Þeſser eru í Sunlendinga fiordunge.

1. Staksfiördur.
2. Hafnarfiördur.
3. Kollafiördur.
4. Hvalfiördur.
5. Grunnafiördur.
6. Borgarfiördur.

§. 14.

In Qvadrante Islandiæ Auſtrali ſunt hi ſinus.

Sinus togæ.
Sinus portus.
Sinus ſcopulorum exſtantium.
Sinus balenarum.
Sinus Breviorum.
Sinus monticuli.

15. §.

Þeſser fyrder gánga af Borgarfyrde, og hverfa í Veſtfyrdinga fiordung.

1. Straumsfiördur.
2. Hafursfiördur Snæfellsnes.
3. Breidifiördur.
4. Kirkiufiördur.

§. 15.

Hi ſinus a Borgarfiordo excurrunt & in Qvadrantem occidentalem incurrunt.

Sinus currentis aqvæ.
Sinus Capri
Iſthmus montis nivoſi.
Sinus latus.
Sinus templi.

5. Grundárfiördur.	*Sinus Campi.*
6. Kolgrafafiördur.	*Sinus ſcrobis carbonariæ.*
7. Hraunfiördur.	*Sinus ſaxeti ſcabri.*
8. Miofafiördur.	*Sinus anguſtus.*
9. Vigrafiördur.	*Sinus gladiorum.*
10. Alptafiördur.	*Sinus Cygnorum.*
11. Hvamsfiördur.	*Sinus Hvammicus, ſive loci diſparientis depreſſi.*
12. Gellisfiördus.	*Sinus Gelleri.*
13. Gillsfiördur.	*Sinus hiantis terræ.*
14. Kroksfiördur. (b)	*Sinus unci.*
15. Þórſkafiördur.	*Sinus acellorum.*
16. Diupafiördur.	*Sins profundus.*
17. Gufufiördur.	*Sinus Gufi.*
18. Kollafiördur.	*Sinus ſcopulorum eminentium*
19. Kvigindisfiördur.	*Sinus Juvencæ.*
20. Skalmarfiördur.	*Sinus ſcalmæ, ſc. equæ.*
21. Vattarfiördur.	*Sinus chirotecæ.*
22. Kerlingarfiördur.	*Sinus Vetulæ.*
23. Kialkafiördur.	*Sinus prominentiæ ſcil. maxillæ.*
24. Vatnsfiördur. (c)	*Sinus lacus.*
25. Bordfiördur.	*Sinus aſperis.*
26. Patreksfiördur.	*Sinus Patreki.*
27. Talknafiördur.	*Sinus Talkni hominis.*

28.

(b) D. eptir Kroksf. leggur til Berufiördur, *poſt ſinus unci addit ſinus urſæ.*

(c) B. eptir Vatnsf. leggur til Vadill, *poſt ſinus lacus addit ſinus vadoſus.*

28. Þórsfiördur.	*Sinus Thori.*
29. Reidarfiördur.	*Sinus balenæ majoris.*
30. Troſtanfiördur.	*Sinus Troſtantis.*
31 Geirþiofsfiördur.	*Sinus Geirthioſi.*
32. Arnarfiördur.	*Sinus Örni.*
33. Dirafiördur.	*Sinus Diri.*
34. Önundarfiördur.	*Sinus Önundi.*
35. Sugandafiördur.	*Sinus ſugandi.*
36. Skutulsfiördur.	*Sinus tragulæ balenariæ.*
37. Alptafiördur.	*Sinus Olorum.*
38. Seidisfiördur.	*Sinus culinarius.*
39. Heſtsfiördur.	*Sinus monticuli inſtar equi adparentis.*
40. Skötufiördur.	*Sinus Rajarum.*
41. Miofifiördur.	*Sinus anguſtus.*
42. Vatnsfiördur.	*Sinus lacus.*
43. Reidarfiördur.	*Sinus balenæ majoris.*
44. Isafiördur.	*Sinus glacialis.*
45. Kalldalon.	*Æſtuarium frigidum.*
46. Jökulsfiördur.	*Sinus montis glacialis.*
47. Hornfiördur.	*Sinus angularis.*
48. Rafnsfiördur.	*Sinus Rafni.*
49. Lonafiördur.	*Sinus Æſtuariorum.*
50. Ranghali.	*Sinus flexuoſus, ſive flexura maris.*
51. Veideleiſa.	*Sinus piſcibus vacuus.*
52. Nordfiördur.	*Sinus borealis.*

53. Hornfiördur. *Sinus angularis.*
54. Furufiördur. *Sinus abietis.*
55. Þaralátur. *Statio phocarum algata.*
56. Reikiarfiördur. *Sinus fumantium Thermarum.*
57. Biarnarfiördur. *Sinus Biarni.*
58. Drangafiördur. *Sinus ſublimium Saxorum.*
59. Eivindarfiördur. *Sinus Eivindi.*
60. Ingolfsfiördur. *Sinus Ingolfi.*
61. Ofeigsfiördur. *Sinus Ofeigi.*
62. Nordfiördur. *Sinus borealis.*
63. Trekyllisvyk. *Receſſus maris lignorum Rhopalo ſimilium.*
64. Reikiarfiördur. *Sinus fumantium Thermarum.*
65. Veidelaus. *Sinus ineptus piſcaturæ.*
66. Biarnarfiördur. *Sinus Biarni.*
57. Steingrimsfiördur. *Sinus Steingrimi.*
68. Kollafiördur. *Sinus eminentium ſcopulorum*
69. Bitra. *Sinus Bitri Thorbiarni.*
70. Hrutafiördur. *Sinus arietum.*

16. §.

Þeſser eru í *Nordlendinga fiördunge.*

§. 16.

In Qvadrante boreali ſunt hi ſinus.

1. Midfiördur. *Sinus intermedius.*
2. Vatnafiördur. *Sinus lacuum.*

3.

3. Skagafiördur.	*Sinus promontorii.*
4. Siglufiördur.	*Sinus Navigationis.*
5. Hiedinsfiördur.	*Sinus Hedini.*
6. Olafsfiördur.	*Sinus Olafi.*
7. Eyafiördur.	*Sinus Inſularum.*
8. Þórgeirsfiördur.	*Sinus Thorgeiri.*
9. Hvalvatnsfiördur.	*Sinus lacus balenaris.*
10. Skiálfande.	*Sinus tremulus.*
11. Augſarfiördur.	*Sinus ſecuris.*
12. Þiſtelsfiördur.	*Sinus Thiſtelli.*
13. Lánganes.	*Peninſula longa.*
Nu er komid til mots vid þad ſem uppvar hafed.	*Nunc ad terminum perventum eſt a quo cæptum.*

V. Cap.

UM EYAR VID NOREG.

17. §.

Hier næſt ſkal ſkrifa nockud af Eyum fyrer Noreigi: Þeſsar eru Eyar fyrer Halogalande. Næſt er bygd af Chriſtnum mönnum Ey ſu er Salar Ey heitir, önnur Þydings Ey, þá er fiördur er Malangur heitir, hann ſkilur Finnmörk vid Bumenn, fyrer ſunnan Málangur ſtendur kirkia er heitir í Leingiuvyk, er menn hyggia norduſtu kirkiu í heiminum, þá er Ey er Senniab heitir, þá Trukney (d), Durex Ey, Andyria, Roòlld, Brimilsey, Biarkey, Sóneſta, Qvidiney, hun er meſt, þá er í Kvidufyrde, þá Þrandarnes.

18. §.

Gautelfur ſkilur Noregs Kongs Ryke, og Svya Kongs Ryke, hun fellur ur Vatnenu Væni, og veſtur í haf, geingur Svyavellde fyrer ſunnan elfina. Hysing liggur veſtur vid haf í ár Kvyslum, og á hálfa hvor konganna, Aſkheimsherad liggur ut vid ſio fyrer ſunnan Elfi, Sæfudalur næſt upp frá modunne, þá Fluduherad, þá áler, þá Biarkherad, þá Hufunes, þá Vetlaherad, Kaupſtadur í Liodhuſum er vid elfina fyrer ſunnan.

19. §.

Fyrer veſtann Væni eru Sunndaler og merkur í Svya Kongs vellde, fyrer nordann Vatnsenda liggur Vermaland; enn

(d) Trakney pro Trukney. B.

CAP. V.

DE INSULIS JUXTA NORVEGIAM SITIS.

§. 17.

His immediate Styli officio ſubjungam aliqvid de Inſulis juxta Norvegiam ſitis: Hæ Inſulæ Halogalandiæ præjacent: Chriſtianorum territorio viciniſſima exiſtit Inſula, qvæ dicitur Salareya, Inde altera Thydingseya. Tum ſinus occurrit, qvi appellatur Malangum & Finmomarchiam a Bumene diſcriminat. Ab auſtrali parte Malangi ſitum eſt templum qvod appellatur Leingiuvikum & in toto orbe borealiſſimum exiſtimatur, tum occurrit Inſula cui nomen Senniaba, Inde Trukneya, Durexeya, Andyria, Roolda, Brinnilseya, Biarkeya, Soneſta, Qvidineya qvæ omnium maxima, tum occurrit Qviduſiördus, Inde Prandaneſum.

§. 18.

Gautelſa Regnum Norvegiæ a Regno Sveciæ dirimit, illa ex lacu Væno elapſa, & occaſum verſus currens in mare ſe exonerat, a parte fluminis auſtrali excurrit Sveciæ Regnum, ad littus maris occidentale inter ramos fluminum, ſita eſt Hysinga, cujus dimidiam partem poſſidet utervis Rex. Aſkheimsheradum (Tractus Aſkheimius) eſt ab auſtrali parte fluminis maritimum; viciniſſimus flumini verſus ſuperiora jacet Sæfudalus. Tum Fluduheradum, tum Ali, inde Biarkheradum, tum Huſunesum, inde Vetlaheradum, in ripa fluminis auſtrali exiſtit Emporium Liodhuſum.

§. 19.

Ab occidentali parte Væni occurrunt Sunndali & Markiæ in Sveciæ Regno. Ad ſeptentrionalem terminum fluminis jacet

enn þá fyrer auſtann Vatnsbu, þá Gautland ed veſtra, miked land, þar er Kaupſtadur í Skorum og Biſkupsſtoll rykur ſvo ſeigia Gauter ad under þeim Biſkupe ſie XI. hundrud kirkna, í hinu eiſtra Gautlande er Falan miked hierad, þá er Saulu kaupangur, þar er friádagsþing alla XII. mánude.

20. §.

A auſtanverdu veſtra Gautlande eru hleinar, og nockuru veſtar er Elgiarás, fyrer veſtann hleinar er ſá Skogur er Tvividur heitir, hann er XII. raſta breidur, fyrir auſtann Tvyvid heita Smálönd, þá er vatn þad er meſt er kallad í Svyavelldi, heitir Veitur. Þá er Viſnisey og kaſtale rykur er kongur geimir í gersemar ſynar, og þar er meſt trauſt hanns í öllu rykenu.

VI. Cap.

UM GRÁT CHRISTS, HANNS BLODS UTRENNSLE OG HINN SYDARSTA DAG.

21. §.

Eige er þad leſed ad Drotten hafe optar grated edur tárfelldt, enn þrisvar. Einuſinne þá er hann kom til Jorſalaborgar og ſagde fyrer audn Borgarennar og nidurbrot. Annad ſinn gret hann ad leide Lazari, þridia ſinn í þyningu ſinne, enn án grats var Drottinn fæddur, þvi þar var eigi efne til fyrer hönum ad gráta ſem adrer hafa, þeir ſem í Verröldina koma, hann var getin af helgum anda enn aller adrer afmánáder.

22. §.

Vermalandia, tum vero ortum verſus excurrit Vatnsbuum, inde Veſtrogothia vaſtus tractus, Skora exiſtit ibi Emporium, & ſedes Epiſcopalis locuples. Aſſerunt Gauti Epiſcopo illi undecies centum templa ſubeſſe. In Oſtrogothia exiſtit Falan vaſtus tractus; tum occurrit Saulu kaupangum, ibi ſingulo menſe die veneris forum celebratur.

§. 20.

In Veſtrogothiæ orientali parte ſunt Hleinæ, & aliquanto inde verſus occaſum ſpatio exiſtit Elgiaráſum, a Hleinis occaſum verſus occurrit ſilva illa qvæ Tvividus appellatur raſtas duodecim lata; a Tvivido verſus ortum dicuntur Smalandiæ. Tum occurrit lacus qvi in Sveciæ regno maximus habetur, & Veita vocatur. Tum occurrit Viſniseya & caſtellum ibi opulentum, in qvo Rex ſua aſſervat pretioſa, & in toto Regno, ejus vires ibi exiſtnnt maximæ.

CAP. VI.

DE FLETU CHRISTI, SANGVINIS SUI EMANATIONE EE JUDICIO EXTREMO.

§. 21.

Dominum Jeſum ſæpius qvam ter fleviſſe vel lacrimáſſe non leginus. Una vice cum Hieroſolyma viniens, vaſtationem & deſtructionem Urbis prædiceret; ſecunda vice flevit ad Lazari ſepulcrum; tertia vice in paſſione ſua. Verum ſine fletu natus eſt Dominus, qvippè qvæ aliis hominibus, dum in lucem eduntur, cauſa lacrimandi exiſtit, apud ipſum locum invenit nullum: Is enim a Spiritu Sancto conceptus eſt; at omnes alii corrupto flamine concipiuntur.

22. §.

Svo ſeigir Ritning ad Drottne vorum hafe fimſinnum blodrunned, fyrſt er hann var ſkyrdur ummſkurnar Skirn, annad ſinn um nottena ádur hann var teken, þá ſveitteſt hann blode á bæn ſinne, þridia ſinn þá er hann var bunden vid ſtolpa og bardur, fiorda ſinn þá er hann var krofsfeſtur, og hendur hanns og fætur voru negldar, fimta ſinn er Longinus lagde ſpiote á ſydu hönum, og rann ur ſárinu bædi blod og vatn.

23. §.

Þad ſeigia helgar ritningar ad domur hinn efſte ſá er Drottin kemur ad dæma um allt mannkyn, ſkule verda í loptinu, yfer dalnum Vallis Joſaphats, þar ſem Maria Guds moder var jördud, og horfe vinſtre hönd Drottins til ryke Jardar, enn hin hægre til himens, og ſkal ecki hallt verda nie ſkakt, þviad iafn ervidt er ad renna huganum til himens og Jardar, auſtur og veſtur, og hvörge fer hann hallt hvört ſem hann rennur.

24. §.

Enn þá er öndin tekur likama í ödru lyfe, þann hinn ſama ſem madur ber hier í lyfe, þá ſkulu godra manna likamer taka ferfallda pryde, fyrer þvi ad hvor madur er ſkapadur af fiorum höfudſkiepnum, Ellde og lopte, Vatne og Jördu, og er þad efne ſaman haft til allra likamlegra hluta af Gude, Enn önden er af öngvo efne ſköpud enn likame ſá er Gude hefur þionad þeſsa heims, tekur þá laun á Domsdeigi af Gude, ad hann ſkal vera liettfær og ſva ſkiotur ſem hugur manns, ſvo gagnsær (e) og ſmáſmugull þo ad hid ſterkaſta fiall væri fyrer, þá være hann þegar í gegnum, og þröng var öngvan Stad edur minkar, og

þarf

(e) Gagnfær Penetrabile. B.

§. 22.

Asserit scriptura Sacra Domino nostro qvinqvies sangvinem manavisse, prima vice, dum baptismo circumcisionis baptizaretur; secunda vice, dum ea nocte qva captus, antequam caperetur, inter præcandum sangvinem exsudaret, tertia vice, dum columnæ alligatus verberibus afficeretur; qvarta vice dum crucifixo manus & pedes clavis transfixi essent; qvinta vice dum ejus latere a Longino hasta trajecto, e vulnere sangvis & aqva effluerent.

§. 23.

Asserunt libri Sacri, Dominum ad iudicandum totum genus humanum venientem, iudicium extremum in æthere super valle Josophati esse celebraturum, ubi Maria Dei mater fuerat sepulta. Sinistra Domini terram, dextra cælum respicieute, non tamen inclinatum iri (Corpus Domini) nec in situ obliqvo fore. Qvia pari facilitate animus cælo ac terræ, orienti ac occidenti sistitur præsens, & cuicunqve objecto intenditur, ad ipsum nuspiam inclinatur.

§. 24.

Qvum vero in altera vita assumserit anima idem, qvod homo in hac vita gestat corpus; Corpora bonorum qvadruplex decus accipient, eo qvod omnis homo ex qvatuor elementis est conditus, igne, aere, aqva & terra; qvas materias Deus in rebus omnibus corporeis combinavit, animam vero ex nihilo creavit. Corpus autem illud, qvod in hac vita inserviit Deo, die judicii id accipiet præmii; ut sit futurum levissimum & tam pernix ac animus humanus, tam acuti visus ac subtile, ut statim vel solidissimum montem sibi objectum penetret, ut locum nullum reddat angustiorem vel minorem, nec spatium in qvo

existit

þarf ecki rum þo ad ſie í hann ſkal vera VII. hlutum biartare enn ſol og lifa án öllum ſiuk leikia og ryka ad eylyfu med Gude.

VII. Cap.

UM REGNBOGA.

25. §.

I Regnboga eru þryr liter, vatns og brenneſteinsloga og ellds. Þad minner oſs á ad ottaſt þrefallda reide Guds, þá er kemur yfer heimen; Vatn kom í Noa flode, brenneſteins logie kom yfer Sodomam og Gomorram, Elldur mun koma yfer allan heim fyrer domsdag.

26. §.

Þeſser enu ſömu liter í regnboga merkia þrefallda fyrergefning ſyndanna. Ein er í Skyrn, onnur er í Idran ſynda, þridia er í lyfláte fyrer Guds ſaker, Vatnslitur merker fyrergefning ſynda íSkyrn, þvi filger blydleiki mikell og eingi Torvellda. Brenneſteins logie merker Ydran ſynda, þvi fylger beiſkleikur mikell.

27. §.

Og þeſsa þrefallda reidi Guds táknar Regnbogie. hann var ei ſien fyrer Noa flod, ſydan er hann ſyndur í minning fyrerheits þeſs er Gud hiet Noa ad ey ſkyllde optar flod koma þad er heim kefde, ſvo ſem á hanns dögum hefde vorded, Elldslitur merker fyrergefning ſynda í lyfláte, fyrer Guds ſaker, þar filger Ogn mikel og biartleikur mikell.

VIII.

exiſtit repleat, ut ſeptula claritate ſolis ſplendeat, ac ſine omni ægritudine vivat ac regnet cum Deo in æternum.

CAP. VII.

DE IRIDE.

§. 25.

In Iride tres ſunt colores, aqveus ſulphureus & igneus. Id ipſum triplicis iræ Dei, qvæ mundo ſupervenit pertimeſcendæ nos admonet. Diluvio Noemico orbi terrarum aqvæ; flammæ ſulphureæ Sodomæ & Gomorræ ſupervenerunt; ante diem judicii Ignis toti mundo ſuperveniet.

§. 26.

Hi ipſi ter gemini in Iride colores, triplicem denotant remiſſionem peccatorum, qvarum uua in baptismo, ſecunda in pænitentia peccatorum, tertia in Martyrio evenit. Color aqveus deſignat remiſſionem peccatorum in baptismo, qvam grata admodum ſenſatio, & moleſta nulla comitatur. Flamma ſulphurea indigitat pænitentiam peccatorum, qvæ multam acerbitatem habet comitem.

§. 27.

Ergo hanc triplicem iram Dei deſignat iris. Ante Diluvium Noemicum illa conſpecta non eſt, Poſt id ipſum in memoriam ejus promiſſionis eſt oſtenſa, qva Noæ Deus pollicitus eſt, non ſæpius venturum diluvium, qvo totus. ut ſuo tempore factum, ſubmergeretur orbis. Color igneus denotat remiſſionem peccatorum in Martyrio; comitatur ipſum magnus terror & ingens claritas.

VIII. Cap.

um þau IIII. storþing.

28. §.

Fiögur hafa Storþing vered, þau er einkum er ſkylldt kallad ad hallda þau bodord er þar hafa boden vered af helgum fedrum. Eitt var í Nicea á dögum Conſtantini Keiſara og Julii Páfa, þar var Arius fordæmdur og villa hanns af CCC og VIII Biſkupum. Annad var í Conſtantinopoli á dögum Gratiani Keiſara og Damaſi Páfa, þá var Macedonius fyrerdæmdur, og hans villa af CLIIII. Biſkupum, Macedonius talde helgan Anda ei Guddom.

29. §.

Þridia þing var í Efeſo, á dögum Theodoſii Keiſara og Celeſtini Páfa, þá var Neſtorius fyrerdæmdur af CC. Biſkupa, ſu var hanns villa ad hann talde annan vera ſon Guds, enn annan ſon manns, og kallade hann af þvi Chriſt Drottin mann ad eins vera, enn ei Gud, enn ſu er riett trua ad hann er bæde Gud og madur. Ed fiorda þing almennelegt var í Calcedonia á dögum Marciani Keiſara og Leonis Páfa, þá var Evtiches fordæmdur og hanns villa af DC. Biſkupa og XXX. Evtickes var gagnſtædelegur Neſtorio í villu ſinne, hann talde ſvo, ad ſonur Guds var gud og madur, medan hann var hier í heimi, Enn nu kallade hann manndom hafa horfid í Guddom og talde ſon Guds ad eins vera, enn ei mann, Enn heilög trua iatar ad hann er í tvöföldu edle, bædi Gud og madur.

IX.

CAP. VIII.

DE CONCILIIS OECUMENICIS.

§. 28.

Qvatuor fuere concilia oecumenica, qvorum præcepta a Sanctis patribus ibi tradita, inprimis putantur esse servanda. Unum exstitit Niceæ, imperante Constantino Cæsare & Julio Pontifice maximo, qvo Arius & suus error, a trecentis & octo Episcopis est damnatus. Secundum fuit Constantinopoli, imperante Gratiano Cæsare, & Damaso Pontifice maximo, tunc Macedonius ac hæresis ejus a centum qvinqvaginta qvatuor Episcopis est damnatus. Macedonius Spiritus Sancti Deitatem negabat.

§. 29.

Tertium Concilium exstit Ephesi, imperante Theodosio Cæsare & Cœlestino Pontifice maximo, tum Nestorius a ducentis Episcopis est damnatus; hæc hæresis sua consistebat in eo, qvod filium Dei a filio hominis diversum statuit, unde Christum Dominum pro homine tantum, non autem pro Deo habuit. Recta vero fide & Deus & homo esse creditur. Qvartum Concilium oecumenicum fuit Calcedoniæ, imperante Marciano Cæsare & Leone Pontifice maximo, tunc Evtiches ac hæresis sua a sexentis & triginta Episcopis fuit damnatus. Evtichiana hæresis Nestorianæ fuit oppositа: Statuit ille filium Dei, & Deum & hominem fuisse dum hic in terra versabatur; Nunc autem naturam humanam in divinam esse conversam, & Dei filium esse duntaxat, at non hominem. Sancta vero fides asserit eum in duplici natura esse cum Deum tum hominem.

IX. Cap.

FRÁ SONUM NOA.

30. §.

Syner Noa voru þryr, þeir ſkiptu öllum heimenum med ſier, hvar hvörs þeirra kyn ſkyllde biggia, ſkyllde Sem hafa þann hlut heims til bygdar er Aſia heitir, þad er kallad helmingur heimſins. Japheth het annar ſonur Noa hann ſkyllde byggia nordur alfu heimſins, þad er kallad Europa. Cam het enn þridie ſonur Noa, hann ſkyllde byggia þad ed Affrica heitir, þad er um uſtudurs átt heimſins.

31. §.

Sem átte V. ſonu og bygdu þeir um auſtur álfu heimſins, Eirn þeirra het Elam, annar Aſſur, III. Arphaxat, IV. Iludi, V. Aram, þeſse eru þar þiodlönd í þeim hluta heimſins: Indialand, Perſidialand, þar bygde Elam, Aſſyrialand, þar bygde Aſſur, Medialand, Kalldealand, þar bygde Arphaxat, Syrland, Bactrialand, þar bygde Iludi, Albanialand, Kvennaland, Svipiod hin mikla, þar bygde Aram. Enn alls eru talen Þiodlönd í þeim hluta heims CCCC. og VI. Enn þá er Tungur ſkiptuſt, þá komu í þann hlut Tungur VII. og XX.

32. §.

Japhet átte VII. ſonu, þeirra nöfn voru þeſsi, Gomer, Magog, Madan, Joſian, Tubal, Moſok, Tiras: þeſse eru þar Þiodlönd, ſvipiod en mikla; þar bigde Gomer, Kylfingaland, þar bigde Magog, þad köllum vier Gardaryke, Grickland þar bigde

CAP. IX.

DE FILIIS NOÆ.

§. 30.

Tres fuere filii Noæ, illi totum inter ſe tribuerunt orbem, qvam partem genera ſingulorum inhabitatum irent; partem illam qvæ dimidia orbis terrarum habetur, & Aſia dicitur, ſemus obtineret. Secundo Noæ filio erat Japheti nomen, cui pars orbis borealis, qvæ Europa vocatur, inhabitanda cederet. Tertio Noæ filio nomen erat Chamo, cui incolenda obveniret Africa, qvæ circa Africi plagam ſita.

§. 31.

Qvinqve Semus habuit filios, qvi in oriente ſedes poſuerunt, horum unus dicebatur Halamus, ſecundus Aſſyrius, tertius Arphaxatus, qvartus Iludus, qvintus Aramus. In illa orbis parte ſunt hæ regiones habitatæ: India, Perſia, ibi Elamus habitavit; Aſſyria, ibi Aſſyrius habitavit, Media, Chaldea, qvas Arphaxatus incoluit, Syria, Bactria, ubi Iludus ſedes fixit, Albania, Terra Amazonum, Tartaria Aſiaticu, ibi Aramus habitavit: In ea vero orbis parte numerantur in univerſum, Regiones habitatæ ſex & qvadringentæ, lingvis autem diviſis, illi parti lingvæ viginti & ſeptem ceſſere.

§. 32.

Japheto fuere filii ſeptem, qvorum hæc nomina: Gomerus, Magogus, Madan, Joſian, Tubal, Moſochus, Tirus. Sunt in ea orbis parte hæ regiones habitatæ: Tartaria Europæa, ubi Gomerus habitavit. Kylfingalandia qvam Magogus inhabitavit, & Ruſſiam appellamus. Græcia, qvam incoluit

bygde Joſian, Bolgaraland (f), þar bygde Tubal, Saxland, Frackland, Spanland, þar bygde Moſok, Ruminaland, Svipiod, Demzo, Noregur, Gallia, Cappadocia, þar bygde Tiras. Enn alls voru þar talin Þiodlönd CC. Enn Tungur III. og XX.

33. §.

Cham ſonur Noa átte IIII. ſonu þeir hetu Cus, Meſraim, Phut, Canaan; þeſse eru þar Þiodlönd, Ethiopia, Egiptaland, þad bigde Cus, Libialand, Rabitaland bigde Meſraim, Serkland, Getulaland bigde Phut, Numidialand, Mauritanialand, þad er enn Bláland, þar bigde Canaan, þar eru Tungur II. og XX. Enn þiodlönd ſex minnur enn CCCC. og verda alls talldar tungur II. og LXX. enn þiodlönd þusund.

34. §

Indialönd eru III. eitt er í nánd vid Bláland, annad vid Serkland, enn hid þridia í enda heims. þvi ödru meigin þeſs liggur mirkva herad enn ödru meigen er haf, á þetta Indialand, for Bartholomeus Poſtoli ad eyda blotum þeirra er trudu á lykneſke þád er Aſtaroth heiter. (g)

X. Cap.

NÚ SKAL SKRIFA UM MARGSKINS ÞIÓDA SKÖPUN OG EDLE, SEM Í HEIMENUM ER.

35. §.

Svo ſeigia frodleiksbækur ad í heimenum ſieu marghátta-dar Þióder, bæde ad Vexte og Edle, Riſar eru kallader þær Þióder,

(f) B. leggur til Ungaraland, h. e. addit Ungariam.

(g) B. hiet, h. e. appellabatur.

Josian, Bulgaria in qva sedes fixit Tubal. Saxonia, Gallia, Hispania ubi Mosochus sedes posuit. Italia, Svecia, Demzo, (Dania) Norvegia, Gallia, Cappadocia, ubi Tiras sedes habuit. Sed in universum ibi ducentæ Regiones habitatæ. At lingvæ viginti tres numerantur.

§. 33.

Chamus Noæ filius, qvatuor habuit filios, qvorum hæc nomina; Chus, Mesraim, Phut, Chanaan. sunt in ea orbis parte hæ regiones habitatæ: Æthiopia, Ægyptus, ibi habitavit Chus. Libya, Arabiam incoluit Mesraim, Saracam, Getuliam inhabitavit Phut. Numidia, Mauritania, qvæ adhuc est Blálandia, ibi sedes fixit Chanaan. Existunt ibi lingvæ viginti duæ, Regiones vero habitatæ qvadringentæ, sex minus. Unde in universum putantur lingvæ septuaginta duæ. At mille regiones habitatæ.

§. 34.

Indiæ sunt tres, una vicina Mauritaniæ. Secunda Saracæ; tertia vero in extremo orbis sita, habet enim ab uno sui latere Mirkva heradum, ab altero oceanum, in hanc Indiam profectus est Bartholomæus Apostolus, ad abolendum cultum idololatricum eorum qvi in statuam, qvæ Astaroth dicitur, crediderunt.

CAP. X.

DE VARIARUM GENTIUM FORMA ET NATURA.

§. 35.

Scribam nunc de multarum gentium, qvæ in mundo sunt forma & natura. Asserunt scriptores eruditi in mundo varias

&

der, er ſtærſtar eru, þeir eru ſumer vidureignar ſem adrer menn, enn ſumer eru mann ſkiæder.

36. §.

A Blálande er Þiod ſu er Panfagi heitir, þeir eta allt þad er tönn feſter á, Trogudici heita þeir enn er eru þar, þeir renna hvöriu dyre hardara. Anthiofagi nyta ecki nema fiſka eina. Antropofagi eru mann ætur. Ardabuditæ eru biuger ſem fenadur, Magog eta ecki nema hratt ſie, og eta bæde menn og dyr.

37. §.

Su Þiód er enn þar, ſem ala ſem ſeinaſt (h) födur ſinn og moder, þá er þau hrymaſt af elle, enn ſydan bioda þeir vinum og frændum til ſin, ſkal þau þá afláta og eta þau ad Erfe ſynu, og þiker þeir illa giöra, er lata þau þola elle til ohægenda og verde þaug mögur. Einfætingar hafa ſvo miken fotvid Jörd, ad þeir ſkyggia ſier med hönum vid ſolarhita í ſvefne. (i) Su þiód er enn í Affrica, er ey grandar orma eitur og Börn í wöggu leika ſier ad eitur ormum.

38. §.

Þeir eru enn þar er höfudlauſer eru, enn á bringunne er bæde nef og augu. Sumer eru enn höfudlauſer og er munnur á ofann verdum buknum, enn Eyru eru á bádum hlidum (k) og er hár á ſem á dyrum. á Indialandi eru þeir menn er Satyri heita ſvo biugleiter ad krokur er á nefium þeim, þeim vex horn í enni, og fætur vaxnar lykaſt Geita fotum.

Þeir

(h) B. A. ala ſemfeituſt, h. e. ad ſummam pingvedinem ſaginant.
(i) B. þeir eru ſvo ſkioter ſem dyr, inſtar ferarum pernices.
(k) B. á herdarblödum, h. e. inſcapulis.

& ſtatura & natura exiſtere gentes. Gigantes dicuntur populi omnium maximi ſtaturâ, horum alii ad inſtar hominum cæterorum ſunt tractabiles, at nonulli perniciosi.

§. 36.

Eſt in Mauritania gens, qvi Panphagi dicuntur, comedunt illi qvicqvid mandere poſſunt. Præterea exiſtunt ibi locorum qvi Trogudici appellantur. illi qvodvis animal vincunt pernicitate pedum. Antpiophagi (ichthyophagi) piscibus duntaxat veſcuntur. Antropophagi carnes humanas comedunt, Ardabuditæ pecudum ad inſtar proni ſunt. Magogi cibis nonniſi crudis & incoctis veſcuntur, ſed & homines & animalia manducant.

§. 37.

Præterea exiſtit ibi gens, qvi patrem & matrem, ad ultimum qvando ſenectute macreſcunt ſaginant. Poſtea amicos & cognatos invitant, tum cæſis illis exeqviali convivio veſcendum, & malè agere putantur, qvi ſui incommodo eos ſenectutem ſuſtinere & macreſcere ſinunt. Monipedes plantam pedis tam amplam habent, ut ipſis dormientibus ſit umbraculo. Inſuper occurrit in Africa gens, qvibus venena vermium nihil nocent, & liberi in incunabulis venenatis vermibus ludunt.

§. 38.

Præterea ibi terrarum exiſtunt homines capite carentes. Sed in pectore naſum & oculos habentes, inſuper nonulli carent capite, in trunco ſupremo os, & aures in utroqve latere habent. Suntqve ut animalia piloſi. Sunt in India homines qvi Satyri dicuntur tam curva facie præditi ut naſum habeant ad uncum. cornu illis creſcit ex fronte, & pedes maturi pedibus

Þeir eru og þar er á bak aptur horfa tær, og eru átta tær á hverium fæti.

39. §.

Cerocephali (l) heita þeir menn er á er hunds höfud og hafa gaud fyrer mál, enn á fingrum og tam klær enn ei reglur. Cituplex (m) heita þeir er eitt er auga í höfde, og er þad í enne midiu. Þar eru ſumer menn XII. alna háer, þeir heita Aeroli, ſumer eru álnar háer þeir heita Pigmæi. þar eru konur þær ed börn ala V. vetra gamlar, enn einge verdur elldre enn VIII. vetra.

40. §.

Ermafroditæ heita þeir er ena hægre geirvörtu hafa ſem karlar, enn hina vinſtre ſem konur, þeir meiga bæde vera fedur ad börnum, og ſvo mædur. Þad er enn þar kvenna edli ſumra, ad eitt mega barn ala alls á æfe ſinne, er þad barn hvytt fyrer hærum nyaled, enn ſortnar þá er alldur færeſt yfer. Þeir lifa CC. vetur, og hrymaſt ei nie ellaſt.

41. §.

Hiá forſe þeim er Ganges heitir og fellur af Paradiſar biarge, er Þiód ſu ſem ecki hefur munn, enn þeir lifa vid Ilm, þeim er verdur af eplum þeim og grase er þar vex. Þar eru vider þeir er utann vaxa ſem ull ſie á, og hafa þeir þad eitt til klæda er þadann er af, þeir deigia þegar er þeir meiga ei ilma af aldininu.

42. §.

(l) B. Cenocephali.
(m) B. Citoplex.

caprinis asſimilantur. Occurrunt etiam eo loci homines, qvibus digiti pedum retrorſum vergunt. Octo digitis in utrovis pede exiſtentibus.

§. 39.

Cerocephali (Cynocephali) *dicuntur homines qvi Caput caninum habentes, latratu utuntur pro loqvela; ſed in digitis manuum & pedum habent non ungves at ungulas. Cyclopes dicuntur illi qvibus unus eſt oculus in medio fronte. Occurrunt eo loci homines nonulli duodecim cubitos alti qvi Acroli vocantur. nonulli unum cubitum alti qvi Pigmæi dicuntur. Sunt ibi mulieres qvæ qvinqvennes pariunt, ſed qvarum plus qvam octennis evadit nulla.*

§. 40.

Hermaphroditi dicuntur, qvibus dextra papilla maſculina, at ſiniſtra fœminina. illi liberorum & patres & matres exiſtere poſſunt. Præterea ibi locorum fœminarum qvarundam ita comparata eſt natura, ut per totam ætatem unicum pariant infantem, qvi nuper in lucem editus canet, at inter adoleſcendum nigreſcit. illi ducentos annos ita vivunt, ut neqve macrescant, neqve (adſpectu) ſeneſcant.

§. 41.

Apud Cataractam illam, qvæ Ganges vocatur, & a petra Paradiſiaca ſe præcipitat, gens habitat ore carentes, ſed odoribus pomorum & herbarum ibi creſcentium vivunt. Exiſtunt ibidem arbores, e qvarum ſuperficie enaſcitur qvid lanæ ſimile, ex qvo veſtimenta conficiunt, qvibus unicè utuntur. At cum herbas non amplius odorantur, confeſtim exiſtingvuntur.

42. §.

Þeir menn eru enn, er lodner eru aller ſem dyr, og þurfa eingen klæde, eru IX. fota háer edur ſumer meir, og eru ei ſkemur í vatne enn á lande, þeir hafa öngva fædſlu nema hráfiſka og vatnsdrick. A Sviþiód hinne miklu eru Albani, þeir eru hviter ſem ſnior, bæde á hárslit og hörunds, þegar þeir eru alner, þeir hafa gul augu í höfde, og ſiá betur um nætur enn daga.

43. §.

Þar er enn land þad er kallad er Kvennaland, þaug biggiaſt hid næſta og Albani, þar eru opt oruſtur á mille, og ſvo hafa þær og ſiálfar iafnlega bardaga ſyn á millum um ryke ſvo ſem karlar annarſtadar, og eru þær konur ecki omattkare nie hugminne enn karlar í ödrum ſtödum.

44. §.

Þeir menn eru enn er neflauser eru, og er ſlíett allt andlit nema munnur og augu, ſumer hafa vör hina nedri ſvo mikla, ad þeir kaſta henni aptur fyrer höfud ſier, og ſkiggia andlite vid ſolu, þá er þeir ſofa. Þeir eru enn þar er ſvo eru munnlitler, ad ongva hafa fædslu nema drecka af pypu. Sumer eru tungulauser, og merkia allt af bendingu.

45. §.

Ciromandori heita þeir, ſem utann eru tindotter, ſem Biarn Igull, þeir liggia í ſkogum, hafa gul augu og tennur ſem hundar, og hafa eige mans rödd nie mál. Panadios heita þeir er eyru hafa ſvo mikel ad þeir hylia med þeim allann likama ſinn. Þeir menn eru enn ſem hroſsafætur hafa, enn mönnum lyker ad

ödru

§. 42.

Insuper existunt homines, qvi ferarum ad instar, toti pilosi, nullo indigent vestitu, novem pedes alti vel etiam non ulli altiores, neqve minus temporis inhumido qvam sicco degunt. Nullo cibo præterqvam piscibus crudis & aqvæ potu vescuntur. In Tartaria Asiatica sunt Albani, illi in lucem editi instar nivis, cutem & crines albi, oculos flavi, noctu qvam diu acutius cernunt.

§. 43.

Præterea existit ibi Regio qvæ dicitur Amazonum, cui earum qvæ inhabitantur, Albania vicinissima. qvæ sæpe numerò se cum bella gerunt; qvin etiam ipsæ fœminæ, qvemadmodum alibi locorum viri, secum de regno identidem certant. nec mulieres illæ corporis & animi robore, viris alibi terrarum qvicqvam cedunt.

§. 44.

Insuper occurrunt homines naso carentes, qvibus præter os & oculos tota facies æqva. nonnullis labium inferius est tam amplum, ut capiti super injectum usqve ad occiput, sit umbraculum. vultus dormicntibus. Præterea existunt ibidem, qvibus tam angustum os, ut cibo vescentes nullo, tubo tantum bibant. Nonnulli elingves nutibus omnia signant.

§. 45.

Ciromandori vocantur illi, qvi extrinsecus in modum Echini ursini aculeati sylvas inhabitant, oculos flavos & dentes caninos habent, humana voce & loqvela destituti. Panadii dicuntur illi, qvi aures tam amplas gerunt, ut ipsis totum corpus contegant. Existunt etiam homines, qvi pedes habentes eqvinos, sunt qvoad cætera similes hominibus & hyppopedes

ödru og heita þeir hypopedes. Þá er ſu Þiód ſem hornfinnar heita, á þeim er horn nidurbiugt í enne, og eru þeir mannætur. Þeir eru enn er haka er groenn vid bryngu, þeir heita hundingiar, þeir eru ſvo vid menn ſem olmer hundar.

XI. Cap.

UM ÁR Í HEIMENUM.

46. §.

Fiorar ár falla ur Paradys í þennan heim. Ein heiter Ganges, hun fellur á Indialande, önnur heiter Gyon og Nil ödru nafne, hun fellur um Egyptaland og Blaland. Þridia heiter Tyger, hun fellur um Serkland, fiorda heiter Euphrates, hun fellur um Mesopotamiam.

47. §.

Bacthol heiter á Aſialande, þar er gull numed upp í ſöndum, (n) Tanais heiter á, er ſkilur Europam frá Aſia, Duná er meſt á Europa, þar falla LX. ſtorär í hana, og kemur í ſiö ſtödum mikel hvor ſaman í ſio, í þeim hluta heims eru þeſsar ſtorär adrar, Hepur, (o) Hyia, (p) Seimgel, (q) Dyna, Olkoga, Vina, Kinna, Saxelfur, Padus, Tifur, Rodon, Betus.

XII.

(n) Ermur heiter önnur á, þar eru enn Gullſandar hiá. Tög heiter á Spani, þar eru oc Gullſandar. Ryn er á Fracklandi þar er enn Gull í ſöndum. B.D.A. *i e. Ermus dicitur alius amnis, ibi aureæ ſunt arenæ, in Spania Tagus appellatur, ubi etiam arenæ aureæ; Renus in Gallia, ubi etiam aurum arenis commixtum.*

appellantur. Qvin etiam occurrit gens, qvi Hornfinni dicuntur, (Finni cornuti) illi in fronte cornu gerunt deosſum incurvatum & ſunt Antropophagi. Adhuc exiſtunt, qvibus mentum pectori accrevit, qvi Hundingi (canini) appellantur. Sunt erga homines ut canes rabidi.

CAP. XI.

DE FLUMINIBUS IN GLOBO TERRAQVEO.

§. 46.

Qvatuor flumina ex Paradiſo in hunc terrarum orbem labuntur. Unum Ganges vocatur, qvi per Indiam fluit. Secundum Gyon & altero nomine Nilus, qvi per Egyptum & Mauritaniam excurrit. Tertium Tigris audit qvi per Saracam labitur. Qvartum Euphrates appellatur, qvi per Meſopotamiam fertur.

§. 47.

In Aſia Bactholus dicitur amnis, ibi aureæ colliguntur arenæ. Tanais appellatur fluvius qvi Europam & Aſiam dirimit Duna (Danubius) eſt fluvius Europæ maximus, cui ſexaginta magni amnes inferuntur, & ſeptem magnis oſtiis in mare ſe exonerat. Cætera in ea orbis parte, magna ſunt hæc flumina, Hepur, Hyia, Scimgel, Dyna, Olchoga, Chinna, Saxoniæ flumina, Padus, Tiſur, Rodanus, Betus.

CAP.

(o) Nepur. B. (p) Nyia. B.
(q) Scimgol. B.

XII. Cap.

UM VOTN OG BRUNNA.

48. §.

Nu filger epter af vötnum og brunnum. Vötn og Tiarner eru med mörgu mote, ſum eru ſkyr, enn ſum oſkyr. Dauda ſior er á Gidingalande, þad er LXXX. ſkeida ens átta hundrads langur, enn halfs annars hundrads ſkeida breidur í ſkeide einu eru V. fadmar og XX. annars hundrads, á vatne þeſsu er Bikslitur, þar má ecki lifandi vera í þvi vatni, þvi ad allt flytur medan lifer, enn ſöckur þegar daudt er, þar eru ongver fiſkar í, og alldrei ſetiaſt þar fuglar á, og ei er þar ſkipum halldid, þvi menn deya ef yfer fara, enn þá ſöckur þegar er andar miſser. Ef kerte er láted í vatned, þá er log er á þvi, þá flytur þat medan lifer, enn ſöckur þegar ſlocknar.

49. §.

Avernus heiter Vatn á Campania, þar er daun ſvo illur af, ad deir allt þad er afkenner, og öngver fliuga þar fuglar yfer, þvi ad þeir deia þegar ef þeir kenna af. A Italia er Brunnur eirn ſem heitir Ciceron, hann græder augna mein ef þvi vatne er árided.

50. §.

Veſtur á Boecia eru II. brunnar, vexminne mans vid ef hann dreckur af ödrum, enn þver ef af ödrum dreckur. Þar er og Cizicus brunnur, ſá tekur af lostaseme, ef madur dreckur af, hvört ſem er Karl edur kona. Þá er ſá annar er kveiker lostasemi bæde mönnum og fie. Su Tiörn er á Blálande er ſá tekur vatnſsott er af dreckur.

51. §.

CAP. XII.

DE LACUBUS ET FONTIBUS.

§. 48.

Seqvitur lam de lacubus & fontibus: lacuum & fontium multæ exiſtunt ſpecies, ſunt alii limpidi alii turbidi, in terra Chanaan occurrit mare mortuum, ſeptingenta & octoginta ſtadia longum, at centum & qvinqvaginta latum. Stadium unum continet paſſus centum viginti qvinqve. lacus ille piceo eſt colore, omnia viventia reſpuit, omni vivo ſupernante, & qvam primum exſtingvitur, deſidente. Ipſum piſces ſuſtinet nullos, nec unqvam ei aves inſidunt, neqve ibi naves detinentur, namqve homines inter transeundum exſpirant, & exſtincti confeſtim ſubmerguntur. Qvodſi in lacu teneatur accenſa candela, viva ſupernat flamma; exſtincta ſidit.

§. 49.

In Campania lacus nominatur avernus, qvi tam tetrum emittit odorem, ut omnia qvæ ſenſerunt, exanimentur. Super ipſo aves tranvolant nullæ, qvippe qvam primum ſubolverint, exſtingvuntur. In Italia fons Cicero *appellatur, cujus aqva obliti oculi a morbis curantur.*

§. 50.

Verſus occaſum in Bæotia gemini occurrunt fontes, e qvorum uno ſi biberit homo, memoria capit incrementum; Sin ex altero, decrementum. Qvin etiam exiſtit ibidem Cizicus fons, qvi venerem exſtingvit e ſe bibentis ſive viri ſive fœminæ. Eſt & alius, qvi & in hominibus & animalibus brutis venerem excitat. Exiſtit in Mauritania fons, e qvo qvi biberit hydropicus evadit.

51. §.

I Sikiley eru tveir brunnar, annar giörer þau kvikende fræ er ádur eru ofræ, enn annar giörer þá ófræ, er ádur eru fræ. A Gricklande er á ſu er Saude giörer hvita, þá er afdrecka. Enn ſu er önnur á er alla giörer ſvarta, enn þeir verda fleckotter er af imsum drecka ánum. Siden heiter ſior á Indialande, þar ſöckur allt þad er ákemur. Vatn heiter Alcus, þar ſockur eckert ſem á kemur. Marsida heiter vatn á Frigia, þar vaxa ſteinar í.

52. §.

Jobs brunnur er á Idumæa, hann ſkipter litum ſiorum ſinnum á áre, hann er um vored grár, enn um ſumared raudur ſem blod, um haustid grænn ſem ſior, um veturen gagnſær ſem vatn ſkyrt. Vatn er þad er þrisvar er ramt á II. dægrum og gott avallt þeſs á mille. Þá er ſá brunnur er ſvo er kalldur, hvorn dag ad odreckandi er, enn um nætur er hann ſvo heitur, ad hann má þá ei helldur drecka, þad vatn er enn er hverfur brott ſtundum, ſvo ad ecki er eptir nema leirar, og veit ecki nær á brott man hverfa, enn fordum hafde hvorfed brott þridia dag viku hvörrar.

53. §.

I Sardinus Eyu er varmur brunnur, þar bætaſt mönnum augnamein ef þad vatn ber í augu ſier, Enn ef Þiófar bera þad vatn í augu ſier, þá verda þeir blinder af þvi vatne. Þad vatn er enn ad log brennande ſlokna ſem von á er, ef í er láted þad vatn, enn þegar kemur loged á kerted er upp kemur ur vatnenu; vötn eru þaug er ſvo eru heit, ad þegar brennur er vid mann kemur. Þau vötn eru enn, er ſnaraſt í Lopt upp þá minſt er von, ſvo giörſamliga öll ad ei ſier til vatns epter, Enn ef hiá þeim liggia klædi eda ull eda trie, þá verdur allt ad ſteini.

XIII.

§. 51.

Dantur in Sicilia duo fontes, qvorum unus animal qvod nondum concepit concipere facit, alter qvod fœtum concepit conceptu privat. In Græcia occurrit amnis, qvi oves e se bibentes albedine tingit, est & alter amnis, qvi omnes nigredine tingit. At diversi colores evadunt, qvæ ex utroqve biberunt fronte. In India Siden appellatur lacus, cui qvæcunqve injecta fuere, desidunt. Alcus dicitur lacus, cui qvæcunqve imposita fuere, supernatant. In Frygia lacus vocatur Marsida, in qvo lapides crescunt.

§. 52.

Occurrit in Idumæa fons Hiobi cujus color singulis annis qvater variatur, vere griseus existit, æstate sangvineus, autumno marinus, hieme ad instr aqvæ mundæ limpidus. lacus existit, qvi uno die civili ter amarescit, & per intervalla semper dulcescit. Qvin etiam existit fons, interdiu præ frigore; at noctu præ colore impotabilis. Existit etiam lacus, qvi solo residente limo qvandoqve disparet, neqve præsciri potest qvando sit abiturus, at olim qvovis die Martis disparuerat.

§. 53.

In Sardinia calidus occurrit fons cujus aqva si oculi fuerint obliti a morbis sanantur, fures vero si aqva illa oblixerint oculos, excæcantur. Adhæc existit lacus, cui immersæ ardentes candelæ, uti necessum est, exstingvuntur, at qvam primum ex aqva emergunt, flammæ revivisount. Dantur aqvæ tam calidæ, ut corpus humanum contingentes statim adurant. Præterea sunt aqvæ, qvæ inopinato totæ penitus in aera saliunt, nullis apparentibus reliqviis, qvodsi vero adjacuerint vestimenta lana vel lignum, omnia lapidescunt.

XIII. Cap.

AF ORMUM.

54. §.

Drako heiter ſterkaſtur Orma, og hefur hann ſvo miked afl í ſporde, ad ecki er ſvo ſterkt dyr, ad ei fáe bana ef hann getur ſpordinum vafed um, bæde má hann fliuga og ganga, hans höfud ſkulu hiner göfuguſtu menn hafa til fædſlu ut a Blálande og þiker þad gott til minnes.

55. §.

Ormur heitir Baſiliſcus hann hefur eitur í augum, ſvo ad hvervetna deyr ef hann getur ſion á komid, og er ecki þad kvikindi ad hönum bane nema (r) Hreisiviſia. Dipſas heiter Ormur ſá er þann þiſter til heliar ef ſá getur höggved. Ipualis heiter Ormur, af hans eytre fær madur ſvo bana ad hann ſefur í hel. Ermorarus ſveiteſt blode, hann höggur ſvo ad blod rennur epter, ſvo ad þad ſtödvaſt alldrei og fær af þvi bana.

56. §.

Seps heiter Ormur, af eitre hanns ef hann höggur brádnar madur allur ſem vax vid elld, ſá er lytell Ormur. Ceraſtes heiter Ormur, hann er hirndur ſem hrutur, enn hvad er ſmyd ad er ur horni hanns, þá má þegar vita ef eitur kemur í nánd, þviad þá verdur þegar horned vott, ſá Ormur hefur ecki eitur, hann liſter dyr med hornum ſer til matar, hann er ſlægſtur allra Orma.

57. §.

(r) Hreysiviſla. B.

CAP. XIII.

DE VERMIBUS.

§. 54.

Draco vocatur vermium robuſtiſſimus omnium, & in cauda tantum fovet roboris, ut tam validum detur animal nullum, cui necem non inferat, ſi caudam ipſi applicare potuerit: Eſt ille tam volatilis qvam ambulatorius, fertur in Mauritania illius capite viros nobiliſſimos vesci, id qvod memoriæ prodeſſe putatur.

§. 55.

Vermis dicitur Baſiliſcus oculis ita venenatis, ut exſtingvatur animal omne, cui inſeruerit oculos, nec ullum datur animal niſi Hreiseviſia ipſi perniciosum. Dipſas appellatur vermis, qvi eum cui ictum intulerit ſiti enecat. Ipualis dicitur vermis cujus venenum ſomno hominem interimit. Ermorarus ſudat ſangvinem, ille homini ejusmodi ictum infert, ut ſangvis emanet, cujus emanatio qvia ſiſti neqvit; mortem infert.

§. 56.

Seps appellatur vermis, cujus veneno ſi ictum intulerit, totus homo, ut ad ignem cera colliqvescit; at eſt vermis ille ſtatura parvus. Ceraſtes vocatur vermis, eſt ille cornutus ut aries, ſiqvid autem ex ejus cornu fuerit fabrefactum, ſiqvidem venenum in vicinia ſit, mox innoteſcit, qvod tum cornu extemplo madeſcat. Vermis ille veneni expers, cornubus infert animalibus ictus lethales ad veſcendum, vermium callidiſſimus omnium.

§. 57.

Scitalius er fegurſtur allra orma hann er ſeirn ormur, og fær þö opt höggved mann, er hann verdur undradur fyrer fegurdar ſaker, hann er ſvo heitur ſem hann er glóande ad ſiá, og eru alldrei þeir kuldar ad ei gloe hus þeirra; Amphisbena heiter Ormur, hann hefur höfud í hvorutveggia enda, og (s) hefur fram höfuden enn dregur lyckiuna epter, hanns afl er nær ecki, nema froſt ſie, í hönum eru ſvo biört augu ſem kertislios.

58. §.

Rimatrix blandar eytre hvört vatn er hann kemur til. Preſter heiter Ormur ſá, ad af hanns blæſtre verdur madur ſvo digur ſem naut og fær af þvi bana, hanns munnur er avallt opin. Aspis heiter Ormur, þar hefur madur edur dyr þegar bana ef hann höggur. Jaculus heiter ſá Ormur, er flygur ſvo ſkiott í gegnum mann, ſem ör ſie ſkoted. Sirena heiter Ormur hann hefur vænge og flygur, hann má og renna hardara en heſtur, þar hefur madur fyrr bana enn hann kenni ſottar ef hann höggur.

59. §.

Salamandra má lifa, þott hann ligge í Elldi, hann hefur eitur ſvo illt, ad þá er hann legſt under viddarrætur, þá verdur þegar eitur í öllu alldine á þvi trie, ſvo verda og öll vötn ef hann leggſt í þaug, eitre blanden, ſá Ormur giörer vefi til husa ſier, og þar giöraſt klæde af vefum þeim, og ſkal þau klæde ellda ſem málm, enn þvo alldrei nie láta vot verda, þviad eitur blandad verdur vatned allt er vidkemur.

VIV.

(s) hverfer fram höfuden. B. *i. e. caput antrorſum dirigit.*

§. 57.

Scitalius exiſtit vermium omnium pulcherrimus, ille tardigradus tamen ſæpenumero homini infert ictus, interea, dum ſua pulchritudo admirationi eſt contemplanti. Eſt ille tam calidus tactu, quam candidus adſpectu, nec unquam tanta ingruunt frigora, quin ſua domicilia candeant. Vermis Amphisbena vocatur, corporis utrumque extremum illi eſt capitatum, capitibus antrorſum directis plicam corporis poſt ſe trahit. omni fere robore deſtituitur, niſi aere frigente, ipſi nitent oculi ut candelæ flamma.

§. 58.

Rimatrix quamcunque aquam acceſſit, veneno inficit; Preſter eſt nomen illi vermi, cujus afflatu homo inſtar bovis craſſeſcit, ac inde moritur, os illi ſemper hiat. Aspis dicitur vermis, qui ſi ictum intulerit, homo vel animal inde ſtatim exſtingvitur. Jaculus audit vermis, qui jaculi emiſſi ad inſtar hominem transvolat. Sirena vermi eſt nomen, is alatus volitat; eſtque currendo pernicior equo, qui ſi ictum intulerit, homo exinde prius exanimatur, quam ſentiat morbum.

§. 59.

Salamandra jacens in Igne vivit, ille venenum fovet tam malignum, ut, dum ſub radicibus arborum jacuerit; omnes ſui fructus veneno mox inficiantur; Similiter ſi aquas occuparit, omnes veneno miſcentur. Vermis ille telas ſibi ad domicilia conſtruit, & ex telis illis veſtimenta parantur, quæ ſicuti metalla igne ſunt candefacienda, at nunquam lavanda, nec humectanda, quia veneno inficitur aqua tota quæ attigerit.

CAP.

XIV. Cap.

AF KOLNIS MEYUM.

60. §.

Svo ſeiger í Bretaſögum ad Cononus brodurson Octavianus Kongs, bad Urſulu dottur Dionotus Kongs af Cornbretalande, enn hun villde ei ganga med heidnum manni, og fær hun ſier Meyalid og for til Roms med ellefu þusund meya. Enn er hun kemur í Kolne frá Rome ſunnam, þá var þar fyrer her Gracianus Keisara, þar riedu fyrer þeir Gnarus Hunakongur og Melga, þeir letu drepa allt þetta Meialid, og eru kalladar ſydan Kolnis meyar. Sydan heriudu þeir á England, og giördu margt illt enn ecki gott.

XV. Cap.

AF FURDANLEGUM MANNSKIEPNUM Á GIDINGALANDI.

61. §.

I þeim kaſtala Emaus heiter fæddæſt á nockrum tima eirn ſmáſveirn, allgiör ad allri ſköpum upp til nafla, enn upp padan voru tveir, hafande hvortveggiu mannligt vit og form, tvö höfud og tvenn brioſt, med fior um höndum, halldandi hvörteggi med ſier mannlegt vit og ſkilning, og iafnan át og drack ſynu ſinne hvor þeirra og med likum hætte vakte annar er annar ſvaf, enn alldrei hvortveggi ſenn, bádir voru þeir ſytandi og ſin á mille hnitlandiſt, og hvor annan liostandi, tvö ár lifdu heir og eige framar, og annar þeirra fiorum dægrum leingur. evenit hoc imperante Theodoſio Cæſare ſeniore, Anno 387mo.

XVI.

CAP. XIV.

DE VIRGINIBUS KOLNENSIBUS.

§. 60.

In Britannorum hiſtoriis refertur, Cononum Regis Octaviani ex fratre nepotem, petiiſſe nuptias Urſulæ filiæ Dionoti Regis Cornaviæ, nolens autem illa homini Ethnico nubere virginum comitatum ſibi comparat, & Romam undecim mille virginibus comitata conceſſit, verum Româ ab auſtro Kolnem veniente, exercitus imperatoris Graciani ibi præſto fuit, cui Gnarus Hunnorum Rex & Melga præfuere, qvi univerſum hunc virginum comitatum interfici juſſerunt. Et exinde virgines Kolnenſes appellantur. Poſtmodum Angliæ bellum intulere, multaqve mala at nihil boni fecere.

CAP. XV.

DE MIRIS IN JUDÆA HOMUNCIONIBUS.

§. 61.

In Caſtello cui nomen Emaus, aliqvando natus eſt masculus infans, omni corporis fabrica, ab imo ad umbilicum perfectus; Verum abinde ſurſum cxſtabant gemini, habentes ambo mentem & formam humanam, duo capita, bina pectora, qvatuor manus, qvorum uterqve ſibi proprium habebat ingenium intellectumqve atqve diſtinctis ſemper vicibus comedebat ac bibebat utervis. & ſimiliter uno dormiente vigilabat alter, at nunqvam ſimul uterqve, ambo ſubtriſtes, & ſe mutuo concutientes, mutuos ſibi ictus inferebant. biennium & non amplius vixerunt, altero ſuperſtite qvadriduum diutius.

XVI. Cap.

UM ARTAL HEIMS.

62. §.

Eige kunnum vær ſegia í Sannleika, hvörſu mörg ár hinn ſiötte heims alldur man í ſier hafa, helldur er þad epter þvi ſem bækur viſa til í eins Guds vitordi, þott finneſt í nockrum bokum ſkyrt á kveda hversu langt mune til heims enda, er þvi þö ei framar truandi, helldur enn hverium lykar hellſt. Svo finſt ſkrifad í einum Sermone de Septuageſima, og ſamſett er med Latinu, ad fyrer þau ſiötyu ára, ſem Israels folk dvaldeſt íBabilon, merkeſt ſiötyu hundrud ára, á hverium mannlegt kyn utlægdeſt í þeſſare veröldu.

63. §.

Og ſvo ſem heimuren og öll ſkiepna var ſköpud og greind á VII. dögum, ſvo trueſt og ad heimuren ſkule ſtanda VII. þuſund ára, og ſvo ſem hann umrennur á hvörium VII. vikudögum, ſvo mun hann og umrenna, eidaſt og endurnyaſt ad VII. þusundum ára umlidnum. Enn þá er þeſser hluter voru ſkrifader, voru lidner frá upphafe heims VI. þusund og V. hundrud LXX og V. ár. Enn þa verda epter heims ſtödunnar, fiögur hundrud XX og V. ár.

XVII. Cap.

AF TRAJANO KEISARA.

64. §.

Trajanus var Keiſare XIX. ár og VI. mánude. Romveria Ryke hafde helldur minkad (t) enn vaxed þadann frá er Auguſtus do,

(t) minkaſt. B.

CAP. XVI.

DE ÆTATE MUNDI.

§. 62.

Qvot annos ætas mundi ſexta ſit comprehenſura, pro certo definire non valemus. Sed uti ſacri libri docent, ſolus id Deus novit. licet apud ſcriptores nonnullos præciſè definitum reperiatur, qvantum temporis ad mundi finem ſit fluxurum; his tamen non plus habendum fidei qvam placuerit. In Sermone qvodam de Septuageſima latinè compoſito, ſcriptum reperitur, Septuaginta illos annos, qvibus populus Israeliticus Babilone commoratus eſt; denotare Septuaginta centum annos, qvibus genus humanum in hoc mundo exilio ſit afficiendum.

§. 63.

Et qvemadmodum mundus & omnis Creatura ſeptem diebus condita diſtinctaqve ſunt; ita etiam ſeptem annorum millibus mundum hunc duraturum eſſe creditur; & ut ſingulis hebdomadis ſeptenis diebus in orbem redit, ita revolutum conſumtumqve, & ſeptem millibus annorum elapſis, renovatum iri. Dum vero hæc literis conſignarentur; a mundi primordio anni ſex mille qvingenti Septuaginta qvinqve præteriere, undè durationis mundi remanent anni qvadringenti viginti qvinqve.

CAP. XVII.

DE TRAJANO IMPERATORE.

§. 64.

Trajanus annis novemdecim & ſex menſibus imperavit. Imperium Romanum ab Auguſti morte, donec Trajanus impe-

do, til þeſs er Trajanus vard Kongur, enn hann jok þad á marga vega á ſinum dögum. I þann tyd var ofridur Chriſtnum mönnum, og liet Clemens Páfe lyf ſitt fyrer Guds ſaker af bodorde Trajani og var margt vel um hann: hann var ſvo lytelatur ad hann for opt að finna ſiuka menn, og huggade þá og heilſade hann ödrum fyrre, hann var ſvo jafndæmur ad hann liet eigi rada hvört menn voru tigner edur otigner, edur hönum miked adlángt edur lited; fyrer þvi var ſvo giört likneſki hanns, ad hann hiellt á ſkálum. Trajanus do af Kudſott(u) og er ſkrifad ad Gregorius Páfe hafe þeiged önd hans ur helvitis kvölum.

XVIII. Cap.

FRA ANTONIO.

65. §.

Antonius hinn millde og ſyner hans Aurelius og Lucius voru Kongar II. ár og XX. og III. mánude, hann var ór og odrápgiárn, um hanns daga vard hallære miked, ſvo ad Romveriar villdu hann griote beria, og lietu ad batna munde ef hann være drepin, enn annar til Kongs tekin, hann bad ſier freſta og talde um ad annars munde umgiallda (x) og hvurfu þeir af þeſsu oráde, enn hann liet öngvan mann drepa fyrer þetta, hann giörde öngvan ofrid Chriſtnum mönnum.

66. §.

I þann tima vitradi Guds Engill Hermes Biſkupe, ad Drottinsdag ſkylldi Páſka hallda. Antonius vard ſottdaudur. Sydan ſette Victor Preſtur Páſkahalld, ſvo ſem á vallt hefur vered hallded ſydan, Philippus og Philippus ſon hanns, þeir toku báder

(u) Kvidſott. B. (x) adgiallda. A. B.

rator crearetur, plus decrementi, qvam incrementi ceperat, at ſe imperante id multis partibus auxit. Tunc temporis Eccleſia perſecutioni erat objecta, & juſſu Trajani Clemens Pontifex maximus martyrio obiit. fuit ille multis dotibus egregiis, tam humilis ut ægros ſæpènumero inviſeret ac ſolaretur & alios prior ſalutaret. Tam juſtus Judex, ut neqve nobilitatis neqve ignobilitatis, neqve propioris ſive remotioris conſangvinitatis, rationem haberet ullam; cujus ideo Statua ita fuit elaborata ut libram teneret. Trajanus paſſione iliaca exſtinctus, & memoriæ proditum eſt, Gregorium Pontificem maximum, illius animam ex cruciatibus infernalibus impetràſſe.

CAP. XVIII.

DE ANTONIO.

§. 65.

Antonius clemens & ejus filii Aurelius & Lucius annos viginti duos & tres menſes imperaverunt, fuit ille liberalis & a cædibus abhorruit, illo imperante tanta ingruit annonæ charitas, ut in ipſum Romani lapides conjicere vellent, ac eo occiſo, & alio Rege creato annonam in melius abituram prætenderent, ille dilationem petens, alioqvin pœnam ſecuturam illis perſvaſit, & hinc a malo iſto conſilio deſtiterunt, verum ille hac de cauſa neminem morte mulctavit. Eccleſiam pace frui permiſit.

§. 66.

Eo tempore Angelus Dei Hermi Epiſcopo revelavit die Dominica Paſcha celebrandum eſſe. Antonius morbo exſtinctus eſt. Poſtmodum Victor Paſtor celebrationem Paſchatis ita determinavit, uti abindè ſemper eſt celebratum. Philippus pater

báder vid rette tru, og höfdu öngver Keiſarar firr vid tru teked, þá kriſtnade Origenes Preſtur. hann var ſvo mikell kenninga madur, ad Jeronymus Preſtur hafde leſed V. þusunder boka, þeirra er Origenes hafde giört, Enn hann villteſt ad lokum í ſkilninge, og er ecki vyſt kallad, hvorſu hönum mune hlytt hafa til hiálpar, þad er ſagt frá Philippo hinum yngra, ad þeſs giördeſt ecki ad hann hlæe þá helldur enn ádur, þá báda liet vega Decius fyrer þad þeir voru chriſtner.

XIX. Cap.

FRÁ THEODOSIO OG JUSTINIANO KEISARA.

47. §.

Theodoſius hinn unge ſon Arcadii var Keiſare VI. ár og XX. hann var ſvo mikell afburda madur, ad eingi madur matti iafnaſt vid hann, hann var ſvo vitur og rett ordur, ad iafnt var vyrd tilfögn hanns, ſem þá er madur hafdi reint adur allt þad er hann ſagdi, umfram adra menn mátte hann miked vid kullda og hita, hann faſtade hvörn föſtudag og midvikudag, ſvo ſem hann være eirn mukur.

68. §.

Svo var hann lærdur vel, ad ſu bok, var einge ed ei þotte hann glöggvaſt ſkilia kunna, einginn höfdingi var hönum jafn milldur, ſvo jafn þolin modur, edur jafn ohefniſsamur meingiörda, ſpurdur var hann af Riddurum ſinum, þvi hann villde ei menn drepa láta, enn hann ſvaradi ſvo: Eg villde giarna hálfu helldur bæta lyf manna, ſagdi hann, helldur enn fyrerfara (y), þvi menn ſáu hann alldrei reidan og alldrei hriggvan.

69. §.

(y) fara þvi. B. *i. e. hoc perdere.*

& Philippus filius ambo fidem rectam amplexi sunt, nec ulli Imperatorum prius fidem acceperant, eos sacerdos Origenes religionem christianam edocuit. Tantus erat ille Doctor, ut Hieronymus sacerdos quinque millia librorum, quos Origenes confecerat legisset. Cæterum ad ultimum in hæreses prolapsus est, nec certò constat, quomodo successerit ei ab erroribus ad salutem conversio. De Philippo juniore fertur, nihil unquam eveniſſe quod risum ei tum quam ante moverit, ambos ob acceptam religionem christianam Decius interfici jussit.

CAP. XIX.

DE THEODOSIO ET JUSTINIANO IMPERATORIBUS.

§. 67.

Theodosius junior filius Arcadii sex & viginti annos imperatorem egit, ille tantis præditus fuit excellentiis, ut cum ipso comparari posset nemo, tam sapiens & in suis eloquiis accuratus, ut sua institutio paris æstimaretur, ac si per experientiam antea constaret quicquid asseruit. Frigoris & caloris tolerantia alios multum antecelluit. Quovis die Mercurii & Veneris tanquam Monachus jejunavit.

§. 68.

Ille tanta polluit eruditione, ut liber exstaret nullus, quem non distinctissimè intelligere crederetur. Nemo principum ei clementia acpatientia par, vel a vindictæ cupidine pro illatis injuriis tam alienus. Interrogatus ab equitibus suis, quare homines occidi nollet, respondit: exoptarem, inquit, duplo potius vitam hominibus largiri quam auferre. Quippe nunquam iratus vel tristis apparuit.

§. 69.

69. §.

Hann vyrdi meſt menn ad radvendi, hann hafdi hárklædi hart næſt ſier, hann vard ſottdaudur og harmadur meir enn aller menn. A hanns dögum andadiſt Auguſtinus Biſkup, dyrlegur kenne madur í Affrica, Enn Eudoxia kona Theodoſii færde helgandom Stephani til Romaborgar, og er hann þar nu ſydan göfgadur í Kirkiu h. Laurentii. þá ſette Victor ad ráde Hilarius Páfa Páſka alldar tal, þad verda ár V hundrud og XII. og XX.

70. §.

Juſtinianus hinn mikle let giöra í Miklagarde Chriſtsmuſteri, þad er á grisku heitur Hagioſophia, Enn vier köllum ægiſif, og er þad hus beſt í heimi og meſt ſvo ad menn viti.

Cap. XX.

af constantino.

71. §.

Tiberius Conſtantinus hafde ryke VII ár, hann var madur, ſvo ör vid volada menn og ſtodarlausa, ad hann hafde vid þá midlad öll audæfe þau, er ener fyrre Keiſarar höfdu ſafnad, og þá er Sophia Drotning hans talde ad vid hann um Örleik hanns, ſvaradi hann ſvo: verde ei þad ſagde hann, ad gull edur annad fe liggi onytt, enn þurfamadurin miſſe, helldur vil eg miſſa fiár hier og hafa annars heims, enn hafa hier og miſſa þar. A hans dögum var Gregorius ſendemadur Pelagius í Miklagarde, og hafde mikel metord af Tiberio, og af öllum godum mönnum, þá ſkyrde hann bok Jobs ſvo ſem Leander Biſkup bad hann.

XXI.

§. 69.

Homines pro virtute potiſſimum æſtimabat, cilicio pro induſio utebatur. Morte exſtinctus plus hominibus omnibus deſideratus eſt. Illo imperante Auguſtinus Epiſcopus, Doctor glorioſus in Africa decesſit. Verum Eudoxia uxor Theodoſii ſanctas Stephani reliqvias Romam deportavit; ubi nunc abinde in templo ſancti Laurentii veneratur. Tunc Victor conſilio Hilarii Pontificis maximi, computum cycli Paſchalis inſtituit, qvi eſt annorum qvingentorum triginta duorum ſyſtema.

§. 70.

Juſtinianus magnus Conſtantinopoli templum Chriſti ædificandum curavit, qvod græce dicitur Hagioſophia, nos autem Ægiſiſiam ſalutamus, qvæ domus in toto terrarum orbe, qvantum conſtat, habetur optima & maxima.

CAP. XX.

DE CONSTANTINO.

§. 71.

Tiberius Conſtantinus ſeptem annos imperavit, fuit ille in pauperes inopesqve tam liberalis, ut omnes opes, qvas priores imperatores collegerant, ipſis impertiverit, & Sophiæ Reginæ, cum ipſum liberalitatis reprehenderet, ita reſpondit: minimè contingat inqvit, aurum vel pecunias alias inutiles recondi, & pauperes indigentiam pati, malo pecuniam hoc Seculo amittere, & altero Seculo habere, qvam hic habere & ibi carere. Illo imperante Gregorius Pelagii legatus fuit Conſtantinopoli, a Tiberio & bonis omnibus magnis honoribus affectus. Tunc ille librum Jobi, uti Leander Epſcopus ipſum rogavit, conſecravit.

XXI. Cap.

AF MAURITIO, PHOCA OG HERACLIO.

72. §.

Mauritius Keisari var XXI. ár hann var rykur madur og ecki vinsæll, fyrer þvi ad hann var madur fegiarn ur hófe, enn þo var margt vel um hann annad, um hans daga tok Carianus Navara Kongur fiöllda manna ad herfangi, hann baud ad giallda mann fyrer pening í skatt; enn Mauritius neitte þvi, þá baud Carianus ad hann leiste þá ut, svo ad eirn peningur være fyrer II. menn, hann villde ei þad, þá reiddest Carianus og let drepa margar þusunder hertekins lids, enn af þessu vard Keisarenn ovinsell miög.

73. §.

Sydar miög miklu dreimde Keisarann, ad hann þotteſt standa fyrer likneski þvi er Christur var pindur, þad mællte vid hann, hvört villtu giölld taka þessa heims edur annars, hann þottist svara, Drottin unnandi manna og rettdæmur domandi; vyst heldur hier; þá mælti Rodan, selied hann og Constantinu konu hanns, frændur hanns og sonu í valld Phocas Riddara. Enn epter draum þennan elfdest í mot hönum grimmur Riddari hanns sá er Phocas hiet, sá gat tekid Keisaran höndum og sonu hanns simm, og liet hann þá höggva alla fyrer augum hönum, enn Keisarenn mælte svo, þá er hvör þeirra var höggvin, Drottin þu ert rettlátur og retter eru domar þyner, sydan var hann siálfur meiddur og höggven sydan, epter þad let Phocas bana bæde konu hanns og dætrum þrem, og systur og flestu frændalide.

74. §.

CAP. XXI.

DE MAURITIO, PHOCA ET HERACLIO.

§. 72.

Mauritius annos viginti & unum imperavit, erat ille dives & parum dilectus, qvippe qvi in exceſſu pecuniæ cupidus exſtitit, attamen qvo ad cætera, multis donatus bonis reqvifitis. Ipſo imperante Rex Carianus Navara, multos cepit captivos. Ille obtulit (Imperatori) ſingulos captivos, pro ſingulis numismatibus dimittendos, loco tributi pendendi. At Mauritius ſe facturum negavit. Tum Carianus ſingulos binos pro ſingulis numismatibus ei obtulit redimendos, qvod ille noluit, tunc Carianus irâ excandeſcens, multa captivorum millia occidi juſſit, cæterum hæc Cæſari multam conflaverunt invidiam.

§. 73.

Longo poſt tempore vidit Cæſar per qvietem, ſtantem ſe coram ſtatua Chriſti crucifixi: illa dixit ad ipſum: num in hoc an altero Seculo mavis pœnas dare? ille ſibi reſpondere viſus: Domine amator hominum & juſte judex! Certe malo in hoc Seculo; tum ſtatua repoſuit, tradite ipſum, Conſtantinam uxorem ejus, cognatos & filios poteſtati Eqvitis Phocæ. At vero poſt hoc ſomnium invaluit adverſus eum Eqves ſuus atrocis animi, cui Phocas nomen, ille Cæſarem & filios ejus qvinqve manu prehendere potuit, & omnes in oculis ejus cædi juſſit, ſingulis autem cæſis dixit Cæſar: Domine juſtus es & recta ſunt judicia tua. Poſtea ipſe læſus ac deinde cæſus eſt. Poſtmodum Phocas & uxorem ejus & filias tres & ſororem & cognatos plerosqve interficiendos curavit.

74. §.

A hanns dögum tok Gregorius Páfadom hann ſendi Auguſtinus Biſkup til Englands, er chriſtnadi meſtan hluta þeſs lands. Tok Edelbrigt Kongur vid tru og allt hanns ryke, hafde Auguſtinus Biſkupsſtol í Cantarabyrge, þar ſem nu hviler hinn h. Tomas Erki Biſkup. A dögum Gregorii giördi Angilfus (z) Langbarda Kongur mörg vandræde Romverium, adur Theodelinda kona hanns bad hann afláta, henne ſendi Gregorius bok þá er hann giördi og Dialogus heiter.

75. §.

Focas var Keiſare VIII. ár, hann gaf Bonifacio Páfa blóthus þad er Pantheon het, þad hreinſade hann frá blotum og giörde ad Mariu kyrkiu og allra heilagra, þadan af hofſt allra heilagra Meſſuhalld; I þann tima heriade Cosröe Kongur á Jorſalaland, hann tok kroſs hinn helga í burt ur Jeruſalem, og giörde þar margt illt. Focas var í elldi brendur ad alþidu vilia. Heraclius var Keiſare VI og XX ár, hann vann ſigur á her Cosröe og drap hann ſiálfan, ſydan færde hann kroſs Drottins í Jeruſalem, og er þadan af hallden Kroſsmeſſa á hauſt, á þeim deige er Kroſsen helgi kom í Jeruſalem.

XXII. Cap.

AF IIII. ERKI BISKUPUM.

76. §.

Biſkupa allra er Páfe hædſtur, ſá er helldur Petursſtol í Rómaborg, hönum eiga aller ad luta, fiorer Erkebiſkupar er

(z) Agnilfus. B.

§. 74.

Illo imperante Gregorius Pontifex maximus creatus, Auguſtinum Epiſcopum miſit in Angliam, qvi maximam partem regionis ejus religionem chriſtianam edocuit. Rex Edelbrictus ac totum regnum ſuum fidem chriſtianam accepit. Auguſtinus Epiſcopus Cantabrigiæ ſedem epiſcopalem habuit, ubi nunc ſanctus Thomas Archiepiſcopus defunctus qviescit. Gregorio Pontifice maximo, Angilfus Rex Longobardorum Romanis multa negotia faceſſebat, donec Theodelinda uxor ſua rogaret eum deſiſtere, cui Gregorius librum, qvem confecerat, miſit, qvi Dialogus inſcribitur.

§. 75.

Phocas octo annos imperavit, ille Bonifacio Pontifici maximo delubrum dedit, qvod Pantheon vocatur, qvod a cultu Idololatrico purgatum fecit Mariæ templum & omnium ſanctorum abinde cæpit celebratio Feſti omnium ſanctorum. Eo tempore Cosröe bellum intulit terræ Hieroſolymorum, crucem illam ſanctam ex Hieroſolymis ſuſtulit, ac multa ibi mala patravit. Phocas voluntate publici vivi comburium luit. Heraclius annos ſex & viginti imperatorem egit, Cosröis exercitum ſuperavit ac ipſum occidit. Poſtea crucem Domini Hieroſolymas deportavit, & abinde Feſtum crucis autumnale celebratur eo ipſo die qvo crux ſancta Hieroſolima venit.

CAP. XXII.

DE QVATUOR ARCHIEPISCOPIS.

§. 76.

Pontifex maximus eſt ſummus Epiſcoporum omnium, qvippe qvi ſedem Petri Romæ tenet, qvem omnes venerari tenentur.

eru Patriarchæ kallader, eirn var í Jeruſalem, þar var fyrſtur Jacobus poſtule er kallaſt broder Drottens, annar er í Antiochia, þar hof Petrus Poſtuli Biſkupsdom Ignatius ſat þar næſt hönum. enn þridie er í Alexandria á Egiptalande, Petrus ſette þar Biſkupsſtol. Marcus Gudſpiallamadur ſat þar þvi næſt, þadan er færdur ſtóll Patriarcha í Feneyar, í borg þá er Aqvilegia heiter. Enn fiorde Patriarchaſtóll er í Miklagarde.

XXIII. Cap.

AF JOSUA HÖFDINGIA, DOMURUNUM OG SAUL KONUNGE.

§. 77.

Su Jardteikn giördeſt í för Iſraels, þá er þeim var mein ad ormum og eitre þeirra, þá let Moſes giöra eirn orm ur eyre, og draga uppi hatt trie, enn hvad ed augum rendi til eyrormſins, þá vard ſá þegar alheill, þó ad hann være ádur miög blásen af eytre, enn þá er Moiſes og ſyner Iſraels voru komner til Jordanar, þá leiddi Gud Moiſen burt frá ödrum mönnum og andadeſt hann þar á fiallenu Sinai, og grof hann þar, ſvo ad eingi madur hitter leidi hanns.

78. §.

Enn epter Andlát Moſis tok Joſua foſtri hanns höfdingiavelldi yfer Gidingum, hann kallaſt ſtundum Iheſus, hann giördeſt hinn dyrlegaſti madur og giördi margar Jardteiknir í Guds nafni, ad hanns fyrersögn geingu ſyner Israels yfer Jordan þurrum fotum, þá er Lógmáls örkin var borin á midia ána, þá rann áinn til ſióar þadan alla leid epter vana. Enn fyrer

ofan

Qvatuor Archiepiſcopi dicuntur Patriarchæ. Unus fuit Hieroſolymis, primus ibi Jacobus Apoſtolus exſtitit Patriarcha, qvi frater Domini vocatur. Secundus Antiochiæ, ubi Petrus Apoſtolus Epiſcopatum eſt exorſus. Cujus proximus ſucceſſor Ignatius ibi reſedit. Tertius Alexandriæ in Ægypto, ibi Petrus ſedem Epiſcopalem poſuit, ſecundus ibi reſedit Marcus Evangeliſta, inde ſedes Epiſcopalis in Venetias translata fuit, in urbem illam, qvæ Aqvilegia dicitur. Qvarta ſedes Epiſcopalis eſt Conſtantinopoli.

CAP. XXIII.

DE JOSUA PRINCIPE JUDICIBUS ET SAULO REGE.

§. 77.

In profectione Iſraelitarum, cum a ſerpentibus ac veneno ſuo læderentur, id miraculi accidit, ut Moſes ſerpentem ex ære conficiendum & ſuper arborem aeriam trahendum curaret, ſed qvicunqve oculos ſerpenti inſeruerat, ut ut anteaveneno multum inflammatus, mox ſanitati reſtitutus eſt. Verum Moſes & Iſraelitæ cum ad Jordanum perveniſſent, Deus eum a cæteris hominibus ſeduxit, ac in monte Sinai exſtinctum ſepelivit, ut ſepulcrum ſuum offenderit nemo.

§. 78.

Cæterum Moſe mortuo, Joſua alumnus ejus principatum in Judæos accepit, ille qvandoqve ſalutatur Jeſus, & in virum glorioſiſſimum evaſit, & in nomine Dei multa miracula patravit. Ipſo ducente Iſraelitæ Jordanem ſicco pede tranſierunt, & Arca legis in medium amnis deportata, amnis (inferior) inde, ut ſteverat totâ viâ, mari inferebatur; at pars amnis ſuperior

ofan geck áinn ſvo hatt upp ſem eit fiall hid hædſta være, enn allur lyduren gieck yfer ár farveigin þurran medan áin ſtod, enn þegar allt folk var yfer komid, þá rann áinn epter veniu ſinne ſem fyrr, ad vatn allt fiell til ſiófar.

79. §.

Þad vard enn í annadſinn ad Borgarvegger fiellu aller, þeir er voru um Jericho af hornblaſtrar þit og herópi þeirra, ſidan áttu þeir margar oruſtur, vid þær þióder er þar voru fyrer á landenu, og eignuduſt þær Jardir allar, er Gud hafde heited Abraham, ad hanns Kyn munde biggia, þad vard enn einu ſinne ad Joſua dvalde ſolena miög lánga ſtund, ſvo ad hun geck ecki fram ad veniu ſinne, þá er hönum vard ádur dag fatt til ſoknar þeirrar, er hann hafdi.

80. §.

Hann ſkipte landenu med öllum ættum Gidingalyds, hvöriar Borger eda heród hvör ættin ſkillde hafa. Enn þad landaſkipte hiellſt alla æfe ſydan, medan Gidingalydur bigde landed. Enn epter Joſuam toku þeir menn ad ſtyra Gidingalyd, er kallader eru XII. domendur, í þeirri tölu voru þeir, Gedeon og Samſon ſterki, og Samuel Spámadur, þeir voru fleſter aller helger menn, og leiſtu margt Gudsfolk undan hernadi heidinna konga med Gudstrauſte.

81. §.

Fyrer Gedeon vitrade Engill Guds ad hann munde leisa Gidingafolk ur heidinna manna höndum, enn hann bad Gud ad þad være med ſönnum merkium nockrum, ad þad være Guds vilie. Sydan ſagdeſt hann munde leggia ullar reife í lauka-

perior in montem altissimum surgebat, & amne consistente, totus populus canalem siccum pertransivit: & universo populo transgresso, amnis ut prius soleverat fluxit, aqvis omnibus in mare se exonerantibus.

§. 79.

Insuper alia vice contigit ut parietes Hierechuntis clangore buccinarum & vociferationibus eorum collaberentur. Postea multa prælia cum illis gentibus commiserunt, qvæ in illa terra præexstiterunt, & omnes illas terras possessum iverunt, qvas Deus semini Abrahami inhabitandas promiserat. Præterea aliqvando evenit, ut Josua solem per longum tempus detineret, ne, sicuti svesit, procederet, cum dies eum prius ad rem propositam exseqvendam destitueret.

§. 80.

Ille terram inter omnes tribus Israelis divisit, qvas urbes & qvosnam tractus singulæ tribus possessum irent, qvæ terræ tributio ab inde per omne ævi tempus obtinuit, dum populus Israeliticus terram illam incoleret. Verum post Josuam populum judaicum regere cæperunt illi, qvi duodecim judices appellantur, in horum numero erant Gedeon & Samson robustus & Samuel Propheta, illi plerique omnes sancti exstitere viri, & multos ex populo Dei, divino auxilio a jugo regum Ethnicorum liberarunt.

81. §.

Gedeoni angelus Dei prænunciavit, ipsum, populum Judaicum e manibus Ethnicorum esse liberaturum, at ille certum aliqvod a Deo signum petivit, ex qvo id velle Deum sibi constaret. Postea dixit se vellus horto alliorum imposituram, &

laukagard og bad ad dögg fielle á reifed, enn laukagardurenn være þurr, og veitte Gud hönum þad þegar, þá bad hann hins ad Reifed være þurt, enn dogg fielli á allan gárden, og giördiſt þad epter hanns beidni og Guds vilia á ſomu nott epter.

82. §.

Enn er þaug merki urdu hvorutvegge, þá for hann med litlu lide ad Guds bodorde til ſoknar vid miken her, þeir hófdu í hægre hendi blástrar horn, enn í vinſtre hendi Leirkluckur og lioskier innani, enn þá er lided ſokteſt á moti, þá bliesu þeir í hornin, og brutu leirkluckurnar ſydan. Enn þá er oviner þeirra ſiá ad liosen ſkínu vid, þá lögdu þeir á flotta aller.

83. §.

Samſon var domande, hann hafdi ſvo miked afl, ad hann braut Borgarhlids umbuning, af handmagni einu ſaman, og bar á fiall upp. A dögum Samuelis Spámans toku Gydingar ſier Kong þann er Saul hiet, hann var ſonur hinns fyrſta Kongs þeirra, hann var fyrſt gódur öndverda æfe ſyna, enn illur ofanverda, á hanns dögum fellde David ungur ſveirn Goliat Risa heidin, Saul var Kongur XX. vetur, enn þeſse tydende öll giörduſt á þridia alldre heims.

XXIV. Cap.

UM MERKING ÞESSARA HLUTA.

84. §.

Aurken ſu er helger domar Gidinga voru hirder í merker Drotten vorn er allar manndyrder hefur í ſynu brioſte.

petivit, ut ficco manente horto alliorum, ſuper vellus plueret, id qvod Deus ei ſtatim conceſſit; tum alterum rogavit, ſc. ut ficco manente vellere, ſuper totum hortum plueret, id qvod juxta petitionem ejus ac Dei voluntatem eadem' nocte inſeqventi evenit.

§. 82.

Cæterum utroqve miraculo patrato, juſſu Dei, parva manu ad magnum exercitum oppugnandum eſt profectus, dextrâ buccinas, ſiniſtrâ hydrias figulinas gerebant, qvæ lampades in ſe continebant, cum vero adverſus eos exercitus contenderet, buccinis clangebant, & dein hydrias figulinas frangebant, ſed cum hoſtes lumina exſplendeſcere cernerent, omnes fugam capeſſebant.

§. 83.

Samſon judex, tanto erat præditus robore, ut apparatum portæ Urbis ſola vi manuum perfringeret, & ſuper montem deportaret. Tempore Samuelis Prophetæ, Judæi virum nomine Saulum, Regem declararunt, ille primi Regis eorundem filius, parte priore ætatis ſuæ, primò qvidem bonum, poſteriore malum Regem egit. Illo regnante David adoleſcens, Goliathum gigantem ethnicum proſtravit. Saulus annos viginti regnavit, hæc autem omnia tertia mundi ætate geſta ſunt.

CAP. XXIV.

DE SIGNIFICATIONIBUS HARUM RERUM.

§. 84.

Arca illa, in qva res ſanctæ Judæorum aſſervabantur, denotat Dominum noſtrum, qvi omnes humanas excellentias in

brioſte. Eir ormur ſá er í tre hieck er hvör vard heill er tilleit merker Jeſum Chriſtum, hangandi á krosſinum er græder öll ſár anda vorra, ef vier rennum hugſkots augum vorum til Pyſlar hanns. Enn þad er vegger Jericho fiellu fyrer herope og hornblæſtre Gidinga, merker þad ad allt trauſt og afl heidinnar Þiodar fiell nidur fyrer hliome heilagra kenninga.

85. §.

Reife þad er Gedeon lagde í laukagarden, er dögg var á Reifenu, enn Garduren allur þurr hiá, merker þad ad miſkunar dögg Guds fell á Gidingalyd fyrſt er reifed merker, enn öll heimsbygd önnur var þá án miſkunar enn ſydan toku þioder allar adrar er laukagardin merkia vid þeirre miſkunardögg er Gidinga lydur miſte.

86. §.

Enn í þvi er Gedeon vann ſigur á fiöndum ſinum med hornblæſtre ſinna manna, og med liosum þeim er hulld höfdu vered med leirkluckum, enn ſydan tok ad ſkyna er leirkluckurnar voru afbrotnar, er þad markad ad Gud væge ſigur á ovinum ſynum med hliome kenninga heilagra manna er lioskerenn merkia (2 a) og biartar Jardteikner þeirra er liosen merkia. Samſon merker Jheſum Chriſtum í þrekvirke þvi er hann braut hlids umbuning er hann gieck á fiall upp; þviad Drotten vor braut helvytis birgi og ſtie til himens upp.

XXV.

(2 a) Þá er likamer þeirra voru lamder er leirklukkur merkia. B. A. *h. e. Cum ipſorum corpora quæ hydriæ figulinæ denotant, verberibus afficerentur.*

pectore fovet. Serpens aeneus ab arbore ſuſpenſus, cujus adſpectu qvivis ipſum reſpiciens ſanitati eſt reſtitutus, Jeſum Chriſtum in cruce pendentem denotat, qvi omnia animarum noſtrarum vulnera ſanat, ſi oculos mentis in ipſius pasſionem convertamus. Qvod autem parietes Hierichontis Judæis vociferantibus & buccinantibus corruerunt, ſignificat omnem fiduciam ac vim religionis ethnicæ, ſonitu ſanctarum doctrinarum collapſam eſſe.

§. 85.

Vellus, qvod Gedeon horto alliorum impoſuit, in qvod, toto horto exiſtente ſicco, pluebat; deſignat pluviam divinæ miſericordiæ, primò in populum Judaicum, qvem vellus indigitavit, incidiſſe, toto interim orbe reliqvo miſericordiæ Dei experte. Poſtea vero omnes gentes reliqvas, qvas hortus alliorum notavit, pluviam hanc miſericordiæ, qvam populus Judaicus amiſit, adeptas eſſe.

§. 86.

Qvod autem Gedeon de hoſtibus victoriam reportavit, buccinantibus ſuis, & luminibus intra hydrias figulinas abſconditis, ſed qvæ poſtea fractis hydriis exſplenduerunt, id ipſum indigitat, Deum de hoſtibus ſuis victoriam reportare, ſonitu doctrinarum, a ſanctis viris traditarum, qvas denotarunt lampades, & ſplendidis miraculis eorundem, qvæ lumina ſignificarunt. Samſon præfigurat Jeſum Chriſtum in eo facinore, qvo portarum apparatum perfregit, & in montem aſcendens deportavit, qvia Dominus noſter portas infernales perfregit, & in cælum aſcendit.

XXV. Cap.

AF DAVID.

87. §.

Enn fiorde alldur heims hefft þá er David tok kongdom, og er taled til herleidingar Babilons, þad er CCCC. vetur Xræd og hálfur atte tugur vetra, David var Kongur XL. vetra, hann var vygdur til kongs í æfku finne, af þeim Guds dyrdlinge er Samuel het, David var adur fmalamadur fyrer þue fodurfins í Betlehem, og fvo miög leinge fydan, enn Gud efide hann til margra ftorvirkia.

88. §.

Hann reif í fundur kiapta hins óargadyrs, og braut Biarnar hramma af handmagni finu, þá er hann giætte fauda födur fins, og hann felldi Goliath rifa med Slönguftеins halli einum, og tok fvo af Guds lyd fkemd og ótta; Enn þá er Saul kongur fá ad hann fieck frægd og metnad af verkum finum, þá lagdi hann miken fiandfkap á hann, og leitade langa æfe vid ad drepa hann.

89. §.

Enn David vard leingi landflotta af þeim fökum þolenmodlega og lytelátlega, þviad þad vysar ad hann let kongin ur færi gánga, þá er hann átte Koft ad drepa hann. Enn fydan er hann frág Saul kong fallin vera í oruftu, þá gret hann fvo fall hanns fem hins beſta vinar fins, enn hann tok fydan kongdom epter Saul mág finn og var kongur VII. vetur í Ebron, yfer kyne Juda ad eins, enn III. vetur ens fiorda tugar í Jerufalem yfer öllu Israels kyne.

90. §.

CAP. XXV.

DE DAVIDE.

§. 87.

Ætas mundi qvarta cæpit, dum David Rex crearetur, & ad captivitatem Babilonicam putatur, ea conſtat annis qvadringentis denariè ſumtis, & Septuaginta qvinqve. David annis qvadraginta Regem egit, is adoleſcens a viro Dei glorioſo Samuele ad officium Regium conſecratus eſt. Antea & abinde per longum tempus David paſtor oeconomiæ paternæ Bethlehemi præfuit, ſed Deus eum ad multa facinora corroboravit.

§. 88.

Ille roſtra leonis dilaceravit, & vi manuum pedes urſinos perfregit, dum oves paternas cuſtodiret, atqve Goliathum gigantem uno fundæ jactu proſtravit & ita populum Dei a clade & timore liberavit. Saulus autem Rex rebus geſtis claritatem & exiſtimationem conſeqvutum cum cerneret, multas cum eo ſimultates gerens, longo tempore ipſum occidere conabatur.

§. 89.

At vero ex his cauſis David, diu patienter ac humiliter in exſilio egit, illud ex eo conſtitit, qvod Regis interficiendi copia ſibi data, ipſum elabi ſineret. Poſtea vero, cum Saulum Regem in prælio occidiſſe cognôſcet; morti ſuæ ut amici optimi illacrimavit, deinde Saulo ſocero in regno ſucceſſit; & ſeptem annos Hebronæ ſoli Judæ tribui, & annos tres & triginta Hieroſolymis toti populo Iſraelitico regnavit.

§. 90.

90. §.

Gud gaf hönum ſigur hvar ſem hann átte oruſtu vid ovine ſyna, enn hann var drickiadur (2 b) af mörgum manndyrdum, og allra meſt af lytelæte ſinu, hann hafde ſpáleik af helgum anda, hann giörde bok þá er Pſalltare heitir, er allſkins lof er Gudi ſunged, enn ſá glæpur ſotte David, ad hann tok konu Riddara ſins og átti lag vid hana, enn ried hönum banarád, enn Gud ſendi vin ſinn eirn ad avyta kongin þann er Nathan hiet, um þetta verk, enn hann fieck ydran mikla ſydar.

91. §.

Gud lagdi þá á hann refsing þá til ſyferbótar, ad ſon hanns ſá er Abſalon het, giördi uppreiſt á mote hönum, og vard David ad flyia ur landi fyrer hönum, þeir attu oruſtu harda ſydan, og fell Abſalon þar, vid þeirri konu átte David ſon þann er Salomon het er ſpakaſtur madur hefur vered, og aller kongar Gidinga eru frá komner. Salomon giörde hus þad Gude til Dyrdar, er beſt hefur giört vered og itarlegaſt, þad var utan giört med hvitum ſteine, enn innan var þad þaked allt gullſpöngum, ſvo ad ecki mátti bertinnan ſiá nema gull eitt, ker voru þar og mörg og kertaſtikur og margar gerſemar adrar ur gullibrendu. Hus þetta var í ſmyde VII. vetur og VII. mánude og vygt á enum átta mánude hins ſama arsins þadan frá, þvi er ſmyden var byriud. Muſtere þad er Salomon liet giöra í Jorſalaborg er kallad Salomons muſteri edur Templum Domini.

92. §.

Salomon giördi þriár bækur helgar, hann misgiörde miög í elle ſinne af epterlife vid heidnar konur þær, er hann átte og unne

(2 b) dyrkadur. B.

§. 90.

Ubicunqve cum hoſte conflixit, Deus ei victoriam ceſſit, multis autem virtutibus & ſumma humilitate præditus a ſpiritu ſancto Prophetia donatus, librum illum cui nomen Pſalterio, confecit, qvo omnifaria laus Deo canitur, verum id ſceleris David patravit ut cum uxore equitis ſui abducta conſuetudinem haberet, ipſi vero mortem conſiliaret, ſed Deus amicum ſuum, cui nomen Nathan, ad Regem hujus facti reprehendendum miſit, at poſtea multum pœnituit.

§. 91.

Tunc emendando ei Deus id inflixit penæ, ut filius ſuus cui nomen Abſalon, contra ipſum rebellaret, qvare David fugam e ſuo territorio capeſſere coactus eſt, poſtea acri commiſſo prælio Abſalon occubuit. Ex ea muliere David filium ſuſcepit, qvi Salomon ſalutatus mortalium ſapientiſſimus; a qvo omnes Judæorum Reges deſcenderunt. In gloriam Dei Salomon ædificavit domum illam, qvæ omnium unqvam conditarum optima nec non excellentiſſima; extrinſecus conſtructa fuit albo marmore; at intrinſecus laminis aureis tota contecta, ut nihil interius auro nudum cerneretur. Qvin etiam exſtabant ibi vaſa numeroſa, & candelabra, & alia multa pretioſa ex auro combuſto elaborata. Structura domus hujus ſeptem annis & ſeptem menſibus abſoluta, octavo menſe anni ejusdem a cæpta conſtructione fuit initiata. Hoc templum qvod Salomon Hieroſolymis condendum curavit, templum Salomonis, ſive templum Domini ſalutatur.

§. 92.

Salomon tres libros ſacros compoſuit. ex indulgentia in uxores qvas habebat ethnicas, & nimium deperibat graviter

unne ofmiked, þó vænta menn hönum miſkunar af Gude ad lokum ad þvi er helger fedur ræda af, Ambroſius, Auguſtinus og Jeronymus. Epter Salomon var Roboam ſonur hanns kongur ad Jorſölum undan hönum hvarf mikell fiölde Gidingafolks, og toku þeir ſier kong þann er Jeroboam het, hann giördeſt blotmadur og ſvo voru kongar miög ſvo aller þeir, er hanns ryke höfdu hvör epter annan.

93. §.

Epter Roboam var Abia ſonur hanns kongur ad Jorſölum, enn þá Asa ſonur hanns. Enn þvi næſt Joſaphat ſon hanns, þadan frá voru Kongar af Kyne Davids yfer Jorsalaryke, hvor epter annan, ſvo ſem Gud hafde heited allt til herleidingar Babilons, enn ſydann tok ávallt kongdom ſonur epter födur ſinn, medan kongar hiellduſt í Gidingakine, þeir voru ſumer Gudsviner enn ſumer villtuſt frá Gude til blóta og til annara osida marger, þeir voru fleſter ſinduger ad þvi er helger fedur kalla. I þeirre tölu voru helger Kongar og dyrdleger Ezechias og Josias er Páſka hiellt beſt manna í þann tyd.

94. §.

A dögum hinna efſtu Jorsala Konga kom Nabogodonoſor Babilons kongur med her ſinn, í Jorſalaland, og braut alla Jeruſalem til Jardar og ſvo Salomons muſteri. Þadan tok hann fiár hluti mikla, og færde í Babilon, hann hafdi og ad herfangi Jechonias Kong og allan Jorsalalyd med hönum, í þeirre herleidingu var Daniel Spámadur og þeir Ananias, Asarias, og Misael er ortu Benedicte í ofne ellds brennande.

95. §.

in ſenectute peccavit. Ex iis tamen, qvæ ſancti patres, Ambroſius Auguſtinus & Hieronymus docuere, ad ultimum gratiam Dei conſeqvutus exiſtimatur. Salomoni Roboam filius in Regno Hieroſolymis ſucceſſit, magna pars populi Judaici ab eo deficientis, Regem, cui nomen Hieroboam ſibi elegerunt. Is & Reges plerique omnes qvi in ejus regno ſe exceperunt, in idololatriam prolapſi ſunt.

§. 93.

Roboamo Abia filius Hieroſolymis in regno ſuccesſit, tum Aſa ſuus filius. At tum proxime Joſaphatus ſuus filius. Abinde Reges e ſtirpe Davidis regnum Hieroſolymitanum, usqve ad captivitatem Babilonicam, uti Deus promiſerat, tenuerunt. Poſt modum vero, qvam diu ex ſtirpe Judaica Reges exſtiterunt, ſemper filius patri in regno ſucceſſit. Erant illorum alii amici Dei, at alii multi a Deo aberrantes in Idololatriam, ac alios malos mores prolapſi, plerique peccatores exſtiterunt, pro uti loqvuntur ſancti patres. In horum numero fuere ſancti & glorioſi reges, Ezechias & Joſias, qvi ea tempeſtate optimè Paſcha celebravit.

§. 94.

Temporibus Regum ultimorum Hieroſolymis regnantium, Rex Babyloniæ Nebuchadneſar in Judæam venit, & totam Hieroſolymam ac templum Salomonis ſolo æqvavit, multam inde pecuniam abſtulit, & Babylonem deportavit. Regem etiam Jechoniam & cum ipſo univerſum populum Hieroſolymitanum captivum duxit, fuerunt in ea captivitate Daniel Propheta, ac viri illi, Ananias, Azarias & Miſael, qvi in fornace Ignis ferventis, Benedicite, cecinerunt.

95. §.

Um þeſsara Konga æfe voru fleſter helger Spámenn uppi í Gidingalyd, þeir ed Jardteikner giördu. Helias var í fyrſta lage hann gaf lyf daudum mönnum, og ſvo riede hann vedre med Gude bæde til Oárans og til ársbótar, hann liet koma elld af himne yfer blotmenn til reſſingar, og brunnu þeir í ellde þeim, hann faſtadi XL. daga ſo ſem Moiſes faſtadi, enn epter þad var hann upphafin af Guds Englum í kerru þeirri er í elldslyki ſyndeſt, og er nu hirdur af ödrum mönnum í hvylld mikelle, hann mun koma í ſyn vid menn litlu fyrer domadag, og hann mun pyndur verda af Antichriſto, til bana og þeir Enoch báder.

96. §.

Enn þegar uppleid á æfe konga Gidingalyds, þá uxu blot og ófider marger adrer í Jerúſalem af Kongum og öllum Gidingalyd, ſvo ad þeir blotudu börnum ſinum til diöfla þocka, enn Gud ſendi Spámenn ſyna Iſaiam og Jeremiam og marga adra ad avyta, biodande ad ſeigia þeim, ad hefndin munde fram koma verda, fyrer ofidu þeirra, ef þeir hyrfe ei af. Enn þeir ráku fionum alla Guds Spámenn, þá er hanns erinde boduđu þeim.

97. §.

Epter Elias var fyrſtur Spámadur hanns Eliſeus er mörg tákn giörde, þeſser fiorer eru kallader ener meire Spámenn, Ysaias, Jeremias, Ezechiel, Daniel, þeirra hvör hefur giört mikla Bok af tilviſan heilags Anda, enn eru adrer XII. þeir er hiner minne Spámenn eru kallader, þeirra nöfn eru þeſse, Osea, Amos, Jonas, Micheas, Joel, Nahum, Zophonias,

Aba-

§. 95.

Temporibus horum Regum, plurimi ſancti Prophetæ, in populo judaico floruere, qvi miracula patrarunt. Inter eos primarius exſtitit Helias, ille vitam mortuis largitus, una cum Deo tempeſtatibus ad annonæ vilitatem & charitatem, moderandis præfuit, ignem de cælo ſuper homines Idololatras puniendos demiſit, in qvo etiam illi vivi comburium luere. Diebus qvadraginta ſicuti Moſes, jejunavit, poſtmodum vero ab angelis Dei, in curru, qvi igneus apparuit, in cælum ſublatus, nunc ab aliis hominibus in magna qviete cuſtoditur, ille paulo ante judicium extremum mortalibus apparebit, & una cum Enocho ab Antichriſto ad mortem excruciabuntur.

§. 96.

Cæterum ætate Regum Judæorum jam provecta, cultus idololatricus ac multi mali mores alii Hieroſolymis, Regibus & toti populo judaico ita increverunt, ut Diabolis placandis liberos ſuos offerrent; Sed Deus Prophetas ſuos, Eſaiam & Jeremiam ac multos alios ad eos increpandos miſit, & ipſis nunciari juſſit, pro malis moribus ultionem eventuram, niſi converterentur. At vero illi omnes Dei Prophetas, qvi negotium Dei ipſis nunciabant inimicos ſibi effecere.

§. 97.

Heliæ in officio prophetico primus ſucceſſit Heliſæus, qvi multa miracula patravit. Hi qvatuor appellantur Prophetæ majores: Eſaias, Jeremias, Ezechiel, Daniel. Qvorum qvilibet inſtinctu ſpiritus ſancti magnum librum conſcripſit, præterea ſunt alii duodecim qvi Prophetæ minores vocantur, qvorum hæc nomina: Oſeas, Amos, Jonas, Micheas, Joel, Na-

Abakuk, Aggeus, Abdias, Zacharias, Malachias. þeir hafa aller bækur giört af helgum Anda, enn þar likſtat hinn fiorde alldur heims.

XXVI. Cap.

MERKINGAR HEILAGAR HIER AF.

98. §.

David Kongur iardteikner Chriſt í lytelæte ſynu, og Þólinmæde þeirri er hann hafde vid Saul Kong, enn Saul iardteikner í öfund ſinne og opocka vid David, fiandſkap Gidinga vid Drottin vorn. Enn í þvi er Ryke Sauls Kongs eiddeſt, enn Davids ryke vox og þróadiſt, er þad merkt í þvi, ad velldi Gidinga hefur þrottnad, enn velldi Drottins vors er Chriſtnena merker hefur vaxed.

99. §.

Salomon er ſpakaſtur madur var alin, og þydeſt nafn hanns fridſamur, merker lheſum Chriſtum er frid eilyfan gefur öllum ſinum vinum, og kirkia ſu er hann liet giöra til Dyrdar Gude, merker almennelega Chriſtne vora, enn Gulled merker þad er hun var þaken öll innan veggia med, merker aſt þá er Gud byrter brioſt ſinna manna med, enn Steinarner hvyter er utan mátte áſiá, merkia ſtyrkleik godra verka Gudsvina, og helldur ſvo upp hvör Gudsvina annars koſte til þrifa, ſem ſteirn en helldur upp annar odrum í ſteinveggiunum.

100. §.

Enn lym er ſaman helldur ſteinunum, og feſter allan veggen, merker áſtud þá er ſamanteinger alla adferd godra

manna

hum, Zophonias, Habachug, Aggæus, Abdias, Zacharias, Malachias. Hi omnes inſtinctu Spiritus ſancti libros confecerunt, tunc autem (in captivitate Babylonica) qvarta mundi ætas terminatur.

CAP. XXVI.

DE SANCTIS SIGNIFICATIONIBUS QVÆ HINC ELICIUNTUR.

§. 98.

Rex David ſua humilitate & patientiâ, qva in Saulum Regem utebatur Chriſtum; Saulus vero ſuâ invidiâ & ſimultatibus in Davidem, Judæorum in dominum ininicitias præfigurat. Cæterum eo qvod Regnum Sauli peſſumivit Davidis autem crevit & confirmatum eſt, denotatur regnum Judæorum peſſumiiſſe, at Regnum Domini noſtri, qvod ſignificat Eccleſiam, incrementa cepiſſe.

§. 99.

Salomon mortalium omnium ſapientiſſimus, & cujus nomen denotat pacificum, præfigurat Jeſum Chriſtum, qvi pacem æternam omnibus ſuis amicis largitur, & templum illud, qvod in Dei gloriam condendum curavit, denotat Eccleſiam noſtram catholicam, at aurum, qvo totum intra parietes erat contectum, indigitat amorem illum quo Deus illuminat pectora ſuorum, ſed lapides albi, qvi exterius conſpiciebantur, ſignificant valorem operum bonorum Dei amicorum, uno alius vitam ita ſuſtentante, ut lapis unus alium in pariete lapideo ſuſtinet.

§. 100.

Cæterum Gluten lapides continens ac totum firmans parietem, denotat charitatem illam, qvæ omnium bonorum opera con-

manna og ſtirker þá til allra þrifa; Vetur VII. og manuder VII. er kyrkian var ſmydud á merker þeſsa heims æfe, þá er Chriſtnen tekur vöxt og þroſka ſinn og fiölmenniſt. Enn ſu æfa lydur fram á VII. dögum viku hvörrar. Enn vetur hinn átte ſá er vygd var Kirkian á, og Gude helgud, merker upprisu dagen ſiálfan, þann er öll Chriſtnen tekur eilyfa helgan í himnum af Gude. Helias Spámadur merker í uppſtigning ſinne, uppſtigning Drottens vors til himna.

XXVII. Cap.

AF VTA ALLDRE HEIMS.

101. §.

Sá er taldur enn fimte alldur heims er hofft í Babilons herleidingu enn laukſt í hingadkomu Chriſts drottins vors. I þeim alldre eru V. hundrud vetur tyræd, átta tyger og IX. vetur. Þaú tydendi giörduſt á hinum fimta heims alldrinum ad Gidingalydur var herteken af Nabogodonosor Konge auſtur í Babilon, enn Jeruſalem öll nidurbrotenn til iardar, og Salomons muſteri brotid og brent, enn gull þad allt og gerſemar er þar var giört til dyrdar Gude, þad var hertekid.

102. §.

Konguren Zedechias og allt Stormenni ur Jorſölum, og margur lydur var brottfærdur og ſendur í Babilon og þiádur þar LXX. vetur og í þvi herfángi vurdu tekner marger menn, riettláter og dyrdleiger menn, þeir er í Guds nafni og trauſte giördu mörg takn og ſtormerki þar, til þeſs ad hugga þann auma lyd, er þar þiönudu heidnum Konge.

§. 103.

conjungit & ad omnem progreſſum confirmat; Anni ſeptem ac menſes ſeptem, qvibus ſtructura templi abſoluta, deſignat ævum hujus mundi, qvo Eccleſia creſcit adoleſcit ac multiplicatur. Ævum autem illud per dies ſeptem hebdomadis cujusqve decurrit. Annus autem octavus, qvo initiatum ac Deo conſecratum eſt templum, præfigurat, ipſum diem reſurrectionis, qvo Eccleſia cuncta æternam ſanctimoniam in cælo a Deo accipit. Helias Propheta aſcenſione ſua præfigurat Domini noſtri in cælum aſcenſionem.

CAP. XXVII.

DE QVINTA MUNDI ÆTATE.

§. 101.

Ea mundi ætas putatur qvinta, qvæ a captivitate Babylonica cæpta, at in adventu Chriſti domini noſtri eſt terminata, continet ætas illa annos qvingentos denariè ſumtos & octoginta novem. Ævo mundi qvinto, ea nova evenerunt, ut populus Judaicus a Rege Nebuchadneſare verſus orientem captivus Babylonem duceretur, tota vero Hieroſolyma Solo æqvata ſit, templumqve Salomonis deſtructum & combuſtum. Aurum vero univerſum, & qvæ in Dei gloriam elaborata fuerant pretioſa capta ſint.

§. 102.

Rex Zedechias, & omnes magnates Hieroſolymorum, magnaqve populi multitudo, deportati ac Babyloniam deducti, annos ſeptuaginta ibi vexabantur. In ea captivitate multi viri juſti & glorioſi capti, in nomine ac fiducia Dei multa ibi miracula & facinora patrârunt, ad miſerum illum populum conſolandum, qvi Regi ethnico ibi ſerviebat.

103. §.

Par var Daniel ſpámadur eirn af þeim, er þad meinlæte lagde á ſig á ungum alldre í Kongshöll, at hann hafde ei adra fædu enn Ertur eda Bauner, enn Gud gaf hönum ſpeki og mannvit meira, og getſpeke meire enn ödrum mönnum, ſvo ad hann ſagde Konginum draum hanns, þann er hann munde ei ſiálfur ádſeigia, og ried Daniel draumen ſydan til þeirra ſtortydenda, er ſydan giörduſt um alla veralldar bygdena, Kongur hof hann til metorda hinna meſtu, epter þeſsa Jardteikn, og giörde hann ſier kiæraſtan manna. Annan draum Kongſens riede hann til þeſs, ad Kongur munde gánga af vitenu og ad giallte verda, og lifa ſem dyr eda fenadur ute á ſkogum VII. vetur, fyrer ofmetnadur ſaker ſins og ofſtopa, enn epter þad kvad hann Kongin munde vitkaſt, og koma aptur í ryke ſitt, og gieck þad allt epter ſem Daniel ſpáde. Nabogodonosor var Kongur XL. vetur og III. vetur..

104. §.

Gidingafolk var LXX. vetra í Babilon í anaud, ſvo ſem Jeremias Spámadur hafde fyrerſagt. Epter Nabogodonosor hiellſt kongdomur í Kyne hanns, um nockura Konga æfe uns Balthaſar Kongur var veigin. enn epter þad var Darius yfer Kongur. Daniel vard fyrer öfund vondra manna, af því ad Darius Kongur hafde á hönum elſku mikla og vyrding, Enn þeir beittu vielum ſydan Kongen, ſvo ad hann vard nær naudugur ad ſelia hann þeim í hönd.

105. §.

Enn þeir ſettu hann í gröf med dyrum enum oörgum, þeim er ſvellt voru adur til þeſs, aud þaú virde því ölmare enn

ádur

§. 103.

Unus eorum erat Propheta Daniel, qvi in aula Regis ſibi adoleſcenti id malæ conditionis impoſuit, ut nullo cibo niſi piſis vel fabis veſceretur; Deus autem illi plus qvam aliis ſapientiæ intelligentiæ & oneiromantiæ dedit, ut ſomnium ſuum Regi revelaret, qvod oblivioni datum ipſe enarrare non potuit; qvare deinde Daniel ſomnium illud interpretatus eſt denotare res illas ingentes qvæ poſtmodum in toto terrarum orbe geſtæ ſunt, poſt hoc miraculum Rex eum ad ſummam dignitatem evexit & charisſimum ſibi fecit. Alterum ſomnium regium conjectans prædixit, Regem uſu rationis amiſſo, in porcum transformatum iri, & ob ſuperbiam & inſolentiam, inſtar ferarum pecorumve ſeptem annos in ſylvis victurum, poſtea vero Regem ad uſum rationis rediturum & in regnum reſtitutum iri, qvæ omnia ſicuti prædixerat Daniel, evenere. Nebuchadneſar annis qvadraginta tribus regnavit.

§. 104.

Populus Judaicus annos ſeptuaginta Babylone in calamitate detinebatur, prouti Jeremias Propheta prædixerat. Poſt Nebuchadneſarem regnum aliqvot Regum ætates in ſtirpe ſua permanſit, donec Rex Balthaſar occideretur, poſtea vero Darius ſummus exſtitit Rex. Daniel in malorum hominum invidiam incurrebat, qvod Rex Darius magno eum honore & amore proſeqveretur, verum poſtea Regem aſtu ita circumvenere, ut invitus ferè Danielem illis tradere cogeretur.

§. 105.

At vero illi ipſum apud leones cryptis impoſuerunt, qvos prius eſuriones effecerant, ut tanto atrocius qvam alias in

ádur vid Daniel, enn þaú munde ella vera. Enn Gud giætte ſvo til vinar ſins, ad hann var heill og omeiddur med dyrum nær viku, enn þaú lagu hiá hönum faſtande, nær viku iafngiæf ſem ſauder. Gud ſendi hönum mat þángad, er færdi hönum Abakuck Spámadur af Gidingalande, ſvo ad Eingell Guds bar hann þángad á einu augabragde, ad hann hiellt í eitt hár á hönum og ſvo aptur þángad.

106. §.

Sidon, Miſak og Abednego, þeir voru foſtbrædur Daniels og frændur, þeim var ſkotid í elld brennande ad ráde Nabogodonoſoris Kongs, ſvo ad þeir voru bundner ádur ſterklega, enn í elldenum brunnu af þeim böndin þegar, enn ſidan geingu þeir lauser í elldenum, og ſungu lof Gude, ei brunnu helldur hár áf höfde þeirra, Eingell Guds kom í ellden til þeirra, og ſtökte loganum frá þeim, þeir ſungu loſſaung þann er Benedictie er upphaf.

107. §.

Epter Darium var Cyrus frænde hanns yfer Kongur, hann var godur Kongur og þó heidin, ad hanns loſe foru Gydingar aptur til Jorſalalands, þeir voru höfdingiar fyrer þeim Zorobabel hertoge og Jeſus kennemadur hinn mikle, þeir tóku ſydan upp ad bæta borgina Jeruſalem og muſtered helga er brendt hafde vered, med vexte enum ſama, og ſkraute minna, enn fyrr hafde vered, þeir voru ad Kyrkiugiörd þeirre VI. vetur ens fimta tygar, af þvi ad þeir urdu ad veriaſt þiodum þeim er tállma villdu verk fyrer þeim.

108. §.

Þá ſtyrdu Biſkupar Gidingafolke frá þvi er þeir komu aptur ur Babilon lánga æfe. Epter Cyrum var Cambyſes ſonur hans

Kongur

Danielem ſævirent, ſed Deus amicum ſuum ita ſervavit, ut incolumis ac illæſus ſeptimanâ ferè cum feris eſſet, verum eſuriones apud ipſum prope hebdomadâ inſtar ovium manſvetæ cubabant. Deus eò cibum ei deportandum curavit, qvem ipſi ex Judæa Propheta Habachuch attulit, qvem angelus Dei, unum iu corpore ſuo pilum tenens, in momento illuc portavit ac eôdem reportavit.

§. 106.

Sidon, Miſach & Abednego, Danielis collactanei & conſangvinei, juſſu Regis Nebuchadneſaris, validè prius vinculis conſtricti, Igni ardenti ſunt injecti, at vinculis mox combuſtis, ſoluti in Igne ambulârunt, & laudes Dei cecinerunt, ut ne pili qvidem capitum conflagrarent. Angelus Dei ad ipſos in ignem veniens flammam ab ipſis repercusſit, illi hymnum cecinerunt, cujus initium, benedicite.

§. 107.

Dario Cyrus ſuus conſangvineus, Rex ſummus ſucceſſit, is licet ethnicus tamen bonum Regem egit, illius permiſſu, Judæi in terram Canaan redierunt, Principes ipſis præfuerunt, Zorobabel dux & Jeſus Pontifex maximus. Deindè Urbem Hieroſolymam & templum ſanctum qvod combuſtum fuerat, reparare cæperunt, eadem amplitudine, at ornatu priſtino minore, templo illi condendo annos qvadraginta ſex immorabantur, qvod ſe a gentibus illis, qvæ in opere conficiendo ipſos interpellare nitebantur, tueri cogerentur.

§. 108.

Tum poſt reditum ex Babylone Epiſcopi longo tempore populum judaicum regebant. Cyro Cambyſes filius in regno Ba-

Kongur í Babilon, hann liet giöra Babilon hina nyu á Egyptalande, Enn hann er ſtundum kalladur Nabogodonoſor, á hans dögum var Holophernes hertugi veigin, hönum banade Judith eckia heilög. Epter Cambiſes hiellſt Babilons ryke allt til þeſs ad Alexander hinn mikle Grickia Kongur, fellde Darium Kong Babilons manna og eignadeſt allt ryke hanns. Alexander kannade alla ſudurálfu heimsins og bardeſt vid marga Konga, og hafde hvervetna gagn, hann lagde ok á háls Kongum og liet þá draga kierru under ſier um Borger. Alexander var yferkongur XII. vetur, og drack eitur til bana í Babilon, hann liet giöra höfudborg á Egyptalande þá er Alexandria heiter, Alexander ſkipte ryke ſinu adur hann dæe med XII. mönnum, þeir voru aller Kongar epter hann. Þádan frá hellſt Grickia ryke allt til þeſs Romveria ryke hofſt.

109. §.

Epter Alexander var Ptholomeus Rongur á Egyptalande, þadan frá hiet hvör og eirn kongur Ptholomeus á Egyptalande ödru nafne, medan ryked hiellſt, ſo ſem Pharao hafde heited í fyrndenne, Ptholomeus hinn fyrſte var Rongur XL. vetur. Anthiocus het Kongur á Syrlande, grimmur og vondur, vid hann er kend höfudborg ſu er Antiochia heiter, og hann liet giöra, hann tok Kongdom þá lided var C. vetra og III. vetur þadan frá er Alexander eignadeſt Babilon.

110. §.

Anthiocus geck á hendur Gidingum hart og ſaurgadi Jeruſalem og ſvo Templum Domini í blotum heidenna manna, hann færde marga Gidinga til bana, þá er hallda villdu Guds lógmál, þá ſtod Matthias og ſonur hanns á mote hönum,

Mat-

bilone ſucceſſit, ille Babylonem illam novam in Egypto condidit; & interdum Nebuchadneſar ſalutatur, eo regnante Holophernes dux occiditur, qvem Judith vidua ſancta interfecit. Poſt Cambiſen Regnum Babylonicum continuavit, donec Alexander magnus Rex Græcorum, Dario Rege Babyloniorum profligato, toto regno ejus potiretur. Alexander cunctam cognovit Africam, & cum multis Regibus confligens victoriam ſemper reportavit, ille Regum cervicibus impoſito jugo, eos currum ſuum per Urbes trahere juſſit. Alexander annos duodecim monarchiam tenuit, ac Babylone venenum lethiferum hauſit, in Ægypto Metropolin condidit, cui Alexandria nomen, Alexander ante mortem, inter viros duodecim tribuit Imperium, qvi omnes ei Reges ſucceſſerunt. Abinde regnum Græcorum continuavit donec inciperet imperium Romanum.

§. 109.

Poſt Alexandrum Ptholomæus fuit Rex Ægypti, exindè qvilibet Rex Ægypti cognomine Ptholomæus ſalutabatur, qvamdiu regnum perduravit, qvemadmodum qvondam Pharao fuerat appellatus. Ptholomæus primus regnavit annos qvadraginta. Antiochus dicebatur Rex Syriæ mali ac ferocis animi, ab eo denominata eſt Metropolis illa, qvæ Antiochia vocatur, qvam ædificandam curavit, ille centum ac tribus annis, poſtqvam Alexander Babylone potiretur, Rex creatus eſt.

§. 110.

Anthiochus Judæos atrociter invadens Hieroſolymam ac Templum Domini cultu ethnico profanavit, atqve multos Judæorum qvi legem Dei ſervare volebant interfecit, tunc ei Matathias ac filius ejus reſtiterunt. Matathias legatis Anthiochi occi-

Matthias drap ſendemenn Anthiocus og giördeſt höfdinge Gydinga, enn epter hann vard Judas Machabeus höfdinge, hann atte oruſtur margar vid heidnar þióder, og hafde iafnan ſigur, og vördu þeir brædur odde og eggiu landſitt og lög, og vunnu verk ſvo mikel á heidnum þiódum, ad ei höfdu vered meire afreksmenn og ſigur ſælle med Gidingalyd enn þeir. Enn þeſs lyds var ſydarſt höfdinge Joan Sonar ſonur Mathathias, enn hans lyfdagar voru ei löngu fyrer burd Chriſts, epter Judas voru brædur hanns Simon og Jonathan.

III. §.

Enn þeſsar Jardteikner filgia þeſsum tydendum. Jeruſalem merker Chriſtne vora almennelega, enn Nabogodonoſor merker fiandan ſiálfan, hernadur ſá er Nabogodonoſor heriade á Jeruſalem, merker þad er fianden heriar menn ur Chriſtnenne og leider í ſyndalyf, þad er Babilon merker, af þvi ad Babilon þydeſt ſkiemd, enn þad er þeir koma aptur til Jeruſalem med forrádi og umſyſlu kennemans göfugs þeſs er Jeſus het, merker þad, ad menn leidrettaſt af ſynda lyfe, og hverfa aptur til ſamvelldis chriſtennar þiódar, med ydran afgiörda og yferbot undir trauſti og forradi Jeſu ens gofugaſta kennemanns.

XXVIII. Cap.

AF BELO, NINO, SEMIRAMI OG ÞEIM FIORUM KONGARYKIUM.

112. §.

Belus hiet Kongur á utlöndum, þadan hafa blót hafeſt, er hann var blótadur daudur, hönum var göfgad ſkurgod

þad

occisis; Dux Judæorum creatus est, cui in principatu successit Judas Maccabæus, ille cum ethnicis multa prælia fecit, ac victoriam semper reportavit, atque ambo fratres patriam & legem armis tutabantur & ethnicos debellando, tanta facinora patrabant, ut in populo judaico, illis, ob res gestas clariores & victoriosiores exstiterint nulli. Hujus autem populi ultimus princeps fuit Jonas Matathiæ nepos, qui non longo ante Christi nativitatem vixit, Judæ fratres Simon & Jonathan successerunt.

§. 111.

Cæterum hæ significationes has res comitantur: Hierosolymæ denotant Ecclesiam nostram catholicam, at Nebuchadnesar significat ipsum Diabolum, oppugnatio illa qva Nebuchadnesar Hierosolymas oppugnavit, id designat, qvod Diabolus homines ex Ecclesia expugnatos, ad vitam peccaminosam seducat, qvæ Babylone indigitatur, qvia Babylon corruptionem significat, qvod autem Hierosolimas redeunt ductu & cura nobilissimi sacerdotis, cui nomen Jesus, denotat homines a vita peccaminosa emendatos, ad commune Ecclesiæ regnum reverti, cum pœnitentia peccatorum & renovatione vitæ per fidem, & ductum Jesu nobilissimi sacerdotis.

CAP. XXVIII.

DE BELO, NINO, SEMIRAMIDE & QVATUOR MONARCHIIS.

§. 112.

In terris exteris Belus Rex appellatus est, inde cultus idololatricus initium cepit, cum mortuo cultus religiosus præsta-

þad er ſumar þioder kölludu Baal enn Gydingar nefndu Belzebub og þar lietu þeir í bua höfdingia allra diöfla. Ninus var ſon Belus, hann liet giöra Niniveborg, þá er meſt hefur giör vered í heime. Ninus átte Konu þá er Semiramis het, hun let giöra Babilon hina gömlu í þeim ſtad ſem Babel hafde ſtaded, ſvo hiet Stöpull ſá er Riſar giördu, og hugduſt þádan munde gánga uppi himinen, og þeſs væntu þeir ad þeir mundu holpner verda, ef flod yrde ei minna enn Noaflod.

113. §.

Fiögur hafa Kongaryke vered mattkuſt ádur Romveriaryke hofſt, eit var í Ninive, þad var Ryke Aſyriorum, annad var ryke Caldæorum í Babilon, frá dögum Nabugodonosor, hid þridia var ryke Perſarum, þadan frá Cyrus vard kongur, Grychiaryke var hid fiorda, þadan frá er Alexander hinn vydförli vard kongur; ſydan ſyner Mathathiæ önduduſt, þá höfdu Gidingar öngva höfdingia þá med ſier er í helgum bokum verde fráſagt miög margt, Ariſtobulus hiet yfermadur þeirra, ſá er bæde kalladeſt Kongur þeirra og Biſkup, og ſvo kölluduſt aller yfermenn þeirra, þeir er frá Ariſtobulo voru, til þeſs er Herodes heidin Kongur hafde ryke yfer þeim ad umráde Romveria í þann tima Chriſtur var borin.

XXIX. Cap.

af trojumönnum.

114. §.

Sú hefur oruſta agiætuſt vered giör í heidnum bokum er Gricker unnu borg þá er Troja heiter, ſú oruſta hofſt ei miklu

epter

retur. Ille ſub eo Idolo colebatur, qvod gentes nonullæ Baal vocarunt at Judæi Belzebub nominarunt, in qvo principem Diabolorum omnium habitare ſtutuerunt. Beli filius Ninus, Niniven condidit, Urbem in toto orbe maximam. Uxorem habuit Ninus, cui nomen Semiramis, qvæ Babylonem veterem eo loco qvo Babel conſtiterat, ædificavit, ita turris illa appellabatur qvam Gigantes excitârunt, ac inde ſe in cælum aſcenſuros putârunt, & ſalvos fore ſe crediderunt, ſi diluvium non minus Noemico contingeret.

§. 113.

Qvatuor exſtiterunt Imperia potentisſima, antequam imperium Romanum caperet exordium. Unum fuit Ninive, qvod imperium Aſſiriacum; Secundum Caldæorum Babylone a Nebuchadneſaris tempore. Tertium imperium Perſarum, qvod inde a Cyri regno duravit; Qvartum imperium Græcorum, inde a regno Alexandri latè peregrinantis inchoatum. Mathathiæ filiis exſtinctis, Judæi nullos principes, de qvibus in ſacris libris multa admodum memorentur, habuere. Princeps eorundem Ariſtobulus ſalutabatur, qvi & Rex & Epiſcopus eorundem vocabatur, & eo nomine appellabantur principes eorundem omnes qvi ab Ariſtobulo deſcenderunt, usqve dum Herodes Rex ethnicus Romanis ſubjectus, circa tempora nativitatis Chriſti, illis regnaret.

CAP. XXIX.

DE TROJANIS.

§. 114.

Apud ſcriptores profanos nobiliſſimum occurrit illud bellum, qvo Græci urbem, qvæ Troja dicitur expugnarunt, iſtud

epter daga Moiſis og Joſuæ. Priamus het kongur í Troju ſyner hanns voru þeir Hector og Helenus, Alexander, Deiphobus og Troilus. Alexander nam ſier konu af Gricklande þá er Helena het, og var forkunliga væn, hana átte Menelaus broder Grickia Kongs þeſs er Agamemnon het, þeir brædur biugguſt og efiduſt ad lide og foru til Troja med XV. Skip minnur enn XII. hundrudum tyrædum.

115. §.

Priamus hafde og ſo ógrinne lids og marger Kongar ſoktu til hanns ad veria Troju med hönum, í þvi lide var mestur kappe Hektor ſon Priami og Troilus broder hanns, þar næſt Æneas mágur Priami var og mikell kappe. I Grickialide voru þeir meſter kappar Achilles og Ajax og Diomedes, enn ſpekingar þeirra voru þeir Neſtor og Uliſſes. Gricker ſátu X. vetur um Trojuborg, ádur þeir giæte hana eignaſt. I oruſtum þeim er þeir áttu ádur Borgen yrde vunnen fell mikell hluta lids hvorutveggiu og fleſter aller höfdingiar, þar fiellu aller ſyner Priami nema Helenus, ur Grickialide fiell Achilles og Palamedes er þá var kalladur Kongur þeirra.

116. §.

Þá er farner voru miög forſtödumenn þeirra Trojumanna, enn Priamus villde alldrei til handa gánga, þá ſviku þeir Antenor og Æneas Priamum, og luku upp um nott borgina fyrer Gryckium, þá var Priamus felldur og mikell hluta Borgarlids. Antenor og Æneas og Helenus komuſt undan, ſydan brutu Gricker Troju alla og brendu. Menelaus hafde Helena konu ſyna med ſier, og þeir Agamemnon

certamen haud longò poſt Moſis & Joſuæ tempora eſt exortum. Regi Trojæ nomen erat Priamo, ejus filii Hector & Helenus, Alexander, Deiphobus & Troilus. Alexander ex Græcia raptam uxorem duxit, cui nomen Helena excellentis formæ, qvam Menelaus Regis Græcorum frater, qvi Agamemnon dicebatur in matrimonio habebat. Hi fratres ad iter & bellum ſe parârunt, & valido exercitu comparato, Trojam claſſe navium qvindecim minus qvam duodecies centum denarium ſunt profecti.

§. 115.

Priamus etiam ingentem habuit exercitum, & multi Reges ad Trojam cum ipſo tuendam convenerunt, in eo exercitu Hector filius Priami, ac Troilus frater ejus ſummi exſtiterunt Athletæ, ſecundus ab illis Æneas affinis Priami magnus etiam athleta. In exercitu Græcorum ſummi exſtiterunt athletæ Achilles & Ajax & Diomedes; At Philoſophi eorundem Neſtor & Uliſſes. Græci decem annos Trojam obſederunt, antequam ipſa potirentur. In præliis illis, qvæ, antequam urbs expugnaretur, committebantur, magna pars exercitus utrorumqve & magnates pleriqve omnes ceciderunt, omnes filii Priami, niſi Helenus ibi ſunt profligati, ex Græcis occubuere Achilles & Palamedes, qvi tunc Rex eorundem ſalutabatur.

§. 116.

Cum Trojanos duces ferè deficerent, nec unqvam Priamus ſe dedere vellet, Anthenor & Æneas, prodito Priamo, noctu urbem Græcis aperuere. Tunc priamus & magna pars exercitus Urbani ſunt profligati, Anthenore, Æneâ & Heleno fuga elapſis, poſtea Græci Trojam univerſam deſtruxerunt & combuſſerunt. Menelaus Helenam uxorem ſuam & Rex Agamem-

non kongur broder hanns. Epter Oruſtu ried Antenor og ſyner hanns ryke þvi er Frigia heiter og Troja hafde-í vered, Helenus ſon Priami eignadeſt litlu ſydar ryke þad er Epirus heiter, med hönum foru frá Troja þær Ecuba og Andromacha er Hector broder hanns hafde átta, ſtundu ſydar eignuduſt ſyner Hectoris Troju ryke, med fulltingi Heleni födurbrodur ſins.

117. §.

Æneas for burt af Trojulandi og med hönum fader hanns gamall er Anchiſes hiet, og ſonur hanns ungur er Ascanius het, enn Nilus ödru nafne. Æneas fór vyda og fieck ſier hvörge ſtadfeſtu, ádur hann kom á land þad er Italia heiter, þar fellde hann kappa þann er Turnus hiet, hann var ſon Kongs þeſs er Dacenus hiet, og ryke hafde í þeim ſtad er nu er Romaborg; Sydan geck Æneas ad eiga Laviniam (2 c) dotter Kongs þeſs er Latinus het, og latinu Tunga er af köllud, af þvi ad kona hanns Nicoſtalia fann latinu ſtafro.

118. §.

Æneas var Kongur á Italialande III. vetur, Epter hann var Aſkanius ſon hanns XXX. og VII. ár, hann giörde borg þá er Alba heiter er ſtendur ſkamt ut frá Romaborg. I þeirre borg hielldu þeir lángfedgar XV. kongdom, alt til þeſs þeir brædur Remus og Romulus giördu Romaborg. Epter Aſcanium ried Silvius XX. og IX. ár, af hanns nafne hetu Silvii aller þeir Kongar er epter hann voru, Æneas Silvius XXX. og I. ár, Latinus Silvius L. ára, Alba Silvius XXX. og IX. ára, í þeim tyma ried Salomon hinn ſpaki fyrer Gidingum, Egiptus Silvius XXIV. ár, Capis Silvius XXVIII. ár, Car-

(2 c) Latiniam. B.

non frater ſuus ſecum abduxerunt. Finito bello Antenor ac filii ſui, regnum qvod Frygia dicitur, ubi exſtiterat Troja, tenuerunt. Helenus Priami filius paulo poſt regnum, qvod Epirus audit adeptus eſt, illum Troja profectum Hecuba & Andromaca, qvam Hector frater ejus in matrimonio habuerat comitabantur. Paulo poſt filii Hectoris, auxilio Heleni patrui regnum Trojanum obtinuere.

§. 117.

Æneas e Phrygia patre ſuo Anchiſe ſene, & filio juvene comitatus, cui unum nomen Aſcanius, at Nilus alterum, discesſit, & late peregrinatus, nullibi ſedem fixit, antequam in terram illam, qvæ dicitur Italia, veniret, ibi Athletam nomine Turnum proſtravit, erat ille filius Regis qvi Dacenus ſalutabatur, & eo loci qvo nunc eſt Roma regnabat. Deinde Æneas Laviniam filiam Regis cui Latinus nomen, uxorem duxit, a qvo lingva latina denominatur, qvod uxor ſua Nicoſtalia alphabetum latinum invenerat.

§. 118.

Æneas in Italia regnavit annos tres, poſt eum filius Aſcanius annos triginta ſeptem, is Urbem condidit, qvæ Alba vocatur, & parum a Roma diſtat. In Urbe illa Majores iſti qvindecim regnarunt, donec fratres Romulus & Remus condiderunt Romam. Poſt Aſcanium annos viginti novem Silvius regnavit a ſuo nomine Reges omnes, qvi ei ſucceſſere, Silvii ſunt cognominati. Æneas Silvius annos triginta & unum, Latinus Silvius annos qvinqvaginta; Alba Silvius triginta novem. Tunc temporis Salomon ille ſapiens Judæis regnavit. Ægyptus Silvius annos viginti qvatuor. Capis Sylvius annos viginti

Carpentus Silvius XIII. ár, Tiberius Silvius VIII. ár, hann druknade í á þeirre er ſydan er köllud Tibur, og fellur í gegnum Romaborg, Agrippa Silvius XL. ára, Amulius (2 d) Silvius XXX. ára, hann drap ellding, Aventinus Silvius XLVII. ár (2 e) Procas Silvius XXIII. ár, Amulius Silvius XLIV. ár.

119. §.

Mulitor broder Æmulius átte dotter, hun het Rea, hun var moder þeirra Remus og Romulus, þeir letu göra borg mikla, enn er hun var gior þá urdu þeir ei asátter, hvad borgen ſkyllde heita, og villde hvor láta draga af ſinu nafne, þvi ad ſá þókteſt ágæted af hafa, er hun være vidkend, ætludu ſydan til Bardaga ſyn á mille, þá ſender Romulus Fabium hertuga ſinn til brodur ſins, og gat hann vieltan Remum og dreped, enn Romulus liet Borgina kalla af ſinu nafne Rómam.

120. §.

Hiet allt þangad til Albania ryke, enn ſydan hiet Romveriaryke, Romulus var Kongur XXXVIII. ár, hönum vard ellding ad bana. I þann tyma ried Ezechias fyrer Gidingalande, Numa Pompilius XL. og I. ár, hann fann iþrotter til fiölkingia, og hann ſette mörg blot, þau er Romveriar hielldu leinge ſydan og vard ſottdaudur, Tullius Hoſtilius XXXII. ár, hann drap ellding, Ancus Martius XXIII. ár, hann vard ſottdaudur, Tarqvinius Priſcus XXXVIII. ár, hann var veigin, Servilius Tullius XXXIII. ár, hann drap Tarqvinius hinn dramblåte, og var ſydan Kongur XXV. ár, hann ráku þeir af ryke Romveria höfdingiar Brutus og Tarqvinius, þvi ad þeir þóldu eigi dramb hanns og illſku.

121. §.

(2 d) Aremulius. B. (2 e) Aventinus Silvius XXXVII. ár. B.

viginti octo. Carpentus Silvius annos tredecim, Tiberius Silvius ſeptem annos; Is in flumine ſubmerſus eſt, qui abinde Tiberis dictus per Romam labitur; Agrippa Silvius annos qvadraginta; Amulius Silvius annos triginta; ille fulguris tactu exſtinctus eſt. Aventinus Silvius annos qvadraginta ſeptem; Procas Silvius annos viginti tres; Amulius annos qvadraginta qvatuor.

§. 119.

Mulitor frater Æmulii filiam habuit, qvæ Rhea dicta mater erat Remi & Romuli, illi urbem magnam ædificandam curarunt; qvâ ædificatâ, de nomine ei imponendo inter ipſos non convenit, & a ſuo nomine denominari eam uterque volebat. Etenim is, a qvo denominata eſſet, claritatem nominis inde parari ſibi arbitrabatur. Deinde prælium inter ſe committendum decreverunt, tunc Romulus Fabium ducem miſit ad Remum, qvem aſtu circumventum interimere potuit. Romulus vero urbem de nomine ſuo appellavit Romam.

§. 120.

Eousqve Regnum Albaniæ, & abinde Romanum eſt appellatum. Romulus annos octo & triginta regnavit, fulmine tactus interiit. Eo tempore Rex Ezechias Judæis regnavit. Numa Pompilius annos qvadraginta & unum, is artes magicas adinvenit, & multos cultus idololatricos inſtituit, qvos Romani abindè diutenebant, & morbo exſtinctus eſt. Tullius Hoſtilius annos triginta duos, ille fulmine tactus morti occubuit. Ancus Marcius annos viginti tres; ille morbo exſtinctus eſt. Tarqvinius priſcus annos triginta, ille occiſus eſt. Servius Tullius annos triginta tres, illum Tarqvinius ſuperbus interfecit, & abinde annos viginti & octo regnavit, qvem Principes Romanorum, Brutus & Tarqvinius regno pepulere, cum ſuperbiam & malitiam ejus non ſuſtinerent.

121. §.

Epter þad voru tveir höfdingiar yfer Romverium á hvörju áre, þeir voru Consules kallader, þad er Rædesmenn ad voru mále, svo lidu fram CCCCXL. og IV. ár ad Consules riedu Romverium, á þeirra dögum vox mest Romaborgar ryke, á ofanverdre æfe þeirra, voru þrir höfdingiar yfer Romveria-ryke, eirn var Pompejus hinn mikle, annar var Marcus Crassus, enn þridie var Julius Cæsar, þá for Pompejus í austurveg og bardest vid marga Konga og hafde iafnan gagn, hann skattgilldte Gidingafolk under Romveria, og margar adrar þióder, Marcus Crassus fór á Serkland med her sinn og háde þar margar orustur, hann vard handtekinn af Babilonsmönnum, enn þeir lietu hann svo degia ad steipt var gulle vellande í munn hönum, og mællt svo vid hann, til gullsens þiste þig, dreck þú nu gulled.

122. §.

Julius Cæsar fór nordur um fiall og átte margar orustur vid Saxa, og vid Fracka og allt nordur á England kom hann, tyu ár var hann fyrer nordan fiall, og skattgillte under Romveria öll ryke þau er fyrer nordan fiall eru, Epter þad giordist misfætti med þeim Julio og Pompejo, þeir efldust ad lide miög svo um allan heim, og áttu margar orustur, su var mest og efst er þeir bördust í Thessalia, þad er á Bolgara lande, þar var allmiked mannfall, Julius hafde sigur, enn Pompejus flyde á Egiptaland, og sveik hann þar Ptolemæus Kongur er hann vænte traust af.

123. §.

Sydan fór Julius á Egiptaland, og villde Ptolomæus og svykia

§. 121.

Poſtea ſingulo anno duo Principes populo Romano præfuere, qvi Conſules ſalutabantur, id qvod noſtra lingva Rædismenn (præfectos) ſignificat. Abinde anni qvadringenti qvadraginta qvatuor fluebant, qvibus Romani erant ſub conſulibus. Sub illis Imperium Romanum maxima cepit incrementa. Ultima illorum ætate tres Principes Imperium Romanum tenuere, unus Pompejus magnus, ſecundus Marcus craſſus, at tertius Julius Cæſar. Tunc temporis Pompejus in orientem profectus, cum multis regibus confligens, ſemper evaſit ſuperior, is Judæos & multos populos alios Romanis fecit tributarios. Marcus craſſus in Saracam exercitum duxit ac multa ibi prælia fecit, illum Babylonii manu prehenſum tali mortis genere affecerunt, ut aurum fervens ori ſuo infunderetur, & ad ipſum diceretur; aurum ſitiviſti, bibe jam aurum.

§. 122.

Julius Cæſar trans Alpes profectus, multas pugnas cum Saxonibus & Gallis pugnavit & verſus boream in Angliam usqve penetravit, decem annos trans Alpes commoratus, omnia Regna trans alpina Romanis fecit tributaria. Poſtmodum inter Julium & Pompejum orta diſcordia, per totum orbem magno exercitu inſtructi multas inter ſe pugnas commiſerunt, maxima ultimaqve exſtitit illa, qvâ in Teſſalia, id eſt Bulgaria, decertârunt, ibi magna edita ſtrage, Julius victoriam reportavit. At Pompejus in Ægyptum profugit, qvem ibi Rex Ptholomæus, a qvo auxilium ſperabat, decepit.

§. 123.

Poſtea Julius in Ægyptum profectus eſt, qvem etiam Ptho-

ſvykia hann, Enn Ptholomeus druknade í á þeirre er Nilus heiter, þá er hann var adur yferſtigen í oruſtu af Julio, þá gaf Julius Egiptaland Cleopatræ ſyſtur Ptholomeus og fridlu ſinne, og ried hun ein fyrer þvi ryke langa ſtund. Julius Cæſar var fyrſtur Romveria yfer kongur alls heims, af nafne hanns hefur hvör Kongur Cæſar vered kalladur, ſá er þad ryke hefur ſem hann hafde. Julius ſetti Miſſariſtal og taldi til hlaupárs, ſvo ſem Latinumenn telia nu, af hanns nafne tók manudur nafn, ſá er nu heitir Julius, enn ádur het hann Qvintilis. Julius hafde ryke V. ár hann var veigin í höfud blothuſe í Romaborg og var færdur med V. Sárum og XX, Brutus het madur enn annar Caſſius, er Upphafsmenn voru ad bana hönum.

124. §.

Epter dauda Julii vurdu þeir höfdingiar heims, Octavianus Auguſtus og Antonius er vered hafde meiſtare Riddara under Julio. Antonius hafde ryked fyrer utan hafed, enn Auguſtus fyrer nordan, Antonius fyrerliet ſyſtur Auguſti og geck ad eiga cleopatram Drottning Egyptalands, þadan af vurdu þeir Auguſtus og Antonius oſátter, þeir áttu þriár oruſtur miklar; Antonius vard yferſtigen og banade ſier ſiálfur med eitre og ſvo Cleopatra kona hanns, þadan frá vard Auguſtus eirn Keiſare yfer öllu veralldar ryke, hann ſetti frid um allan heim, og liet ſetia allra manna nöfn á ſkrár, af hanns nafne heiter mánudur Auguſtus, ſá er ádur het Sextilis, afhönum heiter hvör yferkongur Auguſtus, hann hafde ryke VI. vetur ens ſiöttatygar.

XXX.

lomæus decipere volebat, ſed in flumine, qvod Nilus vocatur, a Julio prius acie victus ſubmerſus eſt. Tunc Julius Ægyptum Cleopatræ Sorori Ptholomæi & ſuæ concubinæ conceſſit, cui regno ſola longum tempus præfuit. Julius Cæſar primus Romanorum, totius orbis exſtitit Monarcha, de illius nomine Rex qvivis Cæſar eſt cognominatus, qvi idem qvod ille regnum obtinuit. Julius computum annalem ordinavit & annum biſſextilem ſicuti Latini hodienum putant, introduxit, a nomine ſuo menſis ille, qvi antea Qvintilis appellatus, nunc Julius ſalutatur, nomen accepit. Julius qvinqvennium imperavit, ille Romæ in delubro principali (Curia) occiſus viginti qvinque vulneribus affectus eſt. Cædis ejus auctores fuere viri, unus nomine Brutus, & alter Caſſius.

§. 124.

Poſt mortem Julii Principes orbis facti ſunt, Octavianus Auguſtus & Antonius, qvi ſub Julio Magiſter equitum exſtiterat, Antonius transmarinum, at Auguſtus a mari boream verſus Imperium tenuit. Antonius Auguſti Sorore repudiata, Cleopatram Ægypti Reginam uxorem duxit. Exinde Auguſtus ac Antonius facti inimici, ſe cum prælia magna commiſere, Antonius ſuperatus, & uxor Cleopatra ſe veneno confecere. Abinde Auguſtus ſolus totius orbis Imperator factus, pacem fecit in toto orbe, & omnium hominum nomina libris inſcribi juſſit, a ſuo nomine derivatum eſt nomen menſis Auguſti, qvi antea ſextilis vocabatur, ab eo ſummus qvique Rex ſalutatur Auguſtus, annos ſex & qvinqvaginta imperitavit.

XXX. Cap.

AF VITA ALLDRE HEIMS.

125. §.

Enn siötte alldur heims er taldur frá burd Christs drottins til enda heims, þá hafde Augustus vered Keisare II. vetur ens fimta tygar, er Christus var borin, Augustus var vinsæll madur og fridsamur ad öllu, nema hann var kvennamadur mikell, hann ressade osidu, og bannade ödrum miög kvenna osidu, hann liet setia Ovidium í utlegd fyrer þad er hann hafde giört III. bækur til þess ad kienna osidu um kvennahæge.

126. §.

I þann tyma var Herodes kongur yfer Gidingafolke, hann var heidinn ad burdum, hann liet drepa börn hin helgu, og litlu sidar vall hann allur mödkum í hel, Epter hann var Archelaus son hanns kongur á Gidingalande, enn Gidingar rægdu hann vid Augustum keisara, og rak hann ur kongdomenum og þar dó hann, sydan sette Augustus sióra höfdingia yfer Gidingaland, þá ried Pilatus Jarl fyrer Jorsölum, enn Herodes kongur er kalladur var Thetrarcha, ried fyrer Galilæa hierade, hann var sonur hins illa Herodis, hanns kona var Herodias er Philippus broder hanns hafde átt ádur, þaú hiön völlu lyflæte Johannis Baptistæ. Sá hinn same Herodes sampikteſt vid Pilatum Jarl um pyning Drottens. Herodem færde Cajus keisare í ut legd og do hann þar.

127. §.

Epter Herodem Tetrarcham var Herodes Agrippa son Archelai kongur á Gidingalande, hann liet höggva Jacobum broder

CAP. XXX.

DE SEXTA MUNDI ÆTATE.

§. 125.

Sexta mundi ætas a nativitate Chriſti Domini ad finem mundi putatur, cum Auguſtus Cæſar annos qvinqvaginta duos imperaſſet natus eſt Chriſtus, fuit Auguſtus omnibus amicus & per omnia pacificus, ſed valdè mulieroſus, punivit malos mores ac alios malas cum fæminis conſvetudines ſeverè prohibuit. Ovidium, qvod tres libros ad malas cum fæminis conſvetudines docendas confecerat, in exilium egit.

§. 126.

Ea tempeſtate Herodes ex ethnicis prognatus Judæis regnavit, ille liberos ſanctos occidendos curavit, ac paulo poſt examine vermium exacervatus interiit. Poſt eum Archelaus filius Rex in Judæa creatus eſt. At Judæi nomen ejus apud Auguſtum detulerunt, qvi ab ipſo regno pulſus exſtingvitur. Poſtmodum Auguſtus qvatuor Principes Judææ præfecit. Tunc temporis Pilatus Comes Hieroſolymis, ſed Herodes Thetrarcha dictus, tractui Galilæano præfuit, is mali illius Herodis filius exſtitit, uxorem habuit Herodiadem, qvam antea Philippus frater ejus in matrimonio habuerat, illi conjuges Johannis Baptiſtæ cædis auctores exſtitere. Idem ille Herodes de excruciando Domino, Pilato comiti conſenſit. Cajus Cæſar Herodem in exilium egit, in qvo morti occubuit.

§. 127.

Poſt Herodem Thetrarcham Herodes Agrippa filius Archelai in Judæa regnavit, is Jacobum fratrem Johannis Apoſtoli detrun-

broder Jons Poſtula, og hann hafde í böndum Petur Poſtula, þá er Eingill Guds leiſte hann ur mirkvaſtofu, litlu ſydar drap Engell Guds Herodem. Epter Auguſtum var Tiberius ſtiupſon hanns Keiſare XXII. ár, Tiberius drack miög og var underhiggiu madur mikell. A hanns dögum ofanverdum var Drotten Jeſus kroſsfeſtur, og mislykade þad miög Tiberio er hann frá þad, hann villde Jeſum haft hafa í Goda tölu, enn öldungar Romveria villdu þvi ei trua, epter Tiberium var Cajus.

- - - - - - - - -
- - - - - - - - -
- - - - - - - - -
- - - - - - - - -
- - - - - - - - -
- - - - - - - - -

XXXI. Cap.

128. §.

Færde hann á tru rietta, og elfde hann, til þeſs, ad hann hefnde brodur ſins og drap Maximum vid Borg þá er Acrilegio heiter. I þann tima do Juſtina drottning, ſydann fellde Theodoſius vyking miken, þann er Eugenius hiet, og ſier hafde adur eignad Romveriaryke. A þeim dögum var Ambroſius Melanusborgar Biſkup, harla frægur af mörgum Jard-

teik-

detruncari juſſit, & Petrum Apoſtolum in vinculis habuit, dum angelus Domini ipſum ex carcere liberaret. Paulo poſt angelus Dei Herodem interemit. Auguſto Tiberius ſuus privignus in Imperio ſucceſſit, is annos viginti duos imperavit, fuit Tiberius admodum vinoſus & ſubdolus. Ultimis ejus temporibus Dominus Jeſus crucifixus eſt, qvod cum Tiberio innotuiſſet, multum ei displicuit, ille Jeſum in numerum Divorum referre voluit, at magnates Romanorum credere noluerunt (eſſe vera, qvæ ab Jeſu geſta Romam referebantur) Tiberio Cajus ſucceſſit.

Pag. 128. *magna lacuna & hiatus & recurſus in antecedentia.*

CAP. XXXI.

§. 128.

Ad fidem rectam perduxit eum & corroboravit, ut fratrem ultus, Maximum juxta urbem qvæ Ayrilegio vocatur, occiderit. Eo tempore Juſtina Regina deceſſit. Poſtea Theodoſius magnum ducem factioſum proſtravit cui Eugenio nomen; qvi Imperium Romanum antea ſibi vindicaverat. Tunc temporis Ambroſius urbis Melani Epiſcopus multis miraculis admo-

teiknum þá var og prestur sá er Jeronymus hiet, agiætur af frodleik sinum Arcadius og Honorius syner Theodosii höfdu ryke XIII. ár. Honorius og med hönum brodurson hanns Theodosius hinn unge XV. ár.

129. §.

I þann tima eignadest Alarius kongur Gothorum Romaborg, hann brende nockurn hlut borgarinar og do litlu sydar; I þann tyd fanst heilagur dómur Stephani hinns fyrsta diakns, svo sem Gud vitrade Preste þeim er Lucianus het, og hann sagde sydan sialfur. Theodosius enn unge son Arcadii var Keisare XXVI. ár, á hanns dögum andadest Augustinus Biskup ágiætur kennemadur üti Africa. Eudoxia kona Theodosii færde helgan dom Stephani til Romaborgar er hann þar nu göfgadur í Kyrkiu Laurentii. Martianus og Valentinianus höfdu ryke VII. ár. I þann tyma fanst höfud Jons Bapistæ, ut á Jorsalalande, svo sem hann sialfur vysade til munkum tveimur.

130. §.

Leo enn ellre var Keisare II. vetur. Leo hinn ingre hafde ryke XVII. vetur, þá sette Victorius ad ráde Hilarii Pápa, páska aldartal, þad verda V hundrud ára og XII. og XX. Zenon var Keisare XII. ár, á hanns dögum fanst Barnabas Postule, svo sem hann sialfur vysade til, og þar med Gudspiall Matthei af sialfum Mattheo skrifad. I þann tyd eignadest Theodoricus (Þidrekur Kongur af Bern) Kongur Gothorum, Romaborg, Anastasius var Keisare XXVIII. vetur; hann hvarf í villu þá Eutices tók upp, og baud ofrid þeim mönnum er rett trudu, hann laust ellding til bana.

131. §.

dum inclaruit. Tunc etiam ſacerdos cui nomen Hieronymus, eruditione ſua inclytus fuit. Arcadius & Honorius filii Theodoſii annos tredecim Imperium tenuerunt. Honorius & una cum ipſo Theodoſius junior ex fratre Nepos annos qvindecim.

§. 129.

Ea tempeſtate Alarius Gothorum Rex Roma potitus, partem aliqvam urbis combuſſit, ac paulo poſt deceſſit. Tunc temporis ſancti Stephani primi Diaconi ſanctæ reliqviæ ſunt inventæ, prouti Deus ſacerdoti nomine Luciano aperuit ac ipſe deinde indicavit. Theodoſius junior filius Arcadii, annos ſex & viginti imperavit, qvo imperante Auguſtinus Doctor egregius in Africa exſpiravit. Eudoxia uxor Theodoſii ſanctas reliqvias Stephani Romam deportavit, proindè ibi in templo laurentii hodie veneratur. Martianus & Valentinianus annos ſeptem imperârunt. Eo tempore caput Johannis Babtiſtæ in Judæa inventum eſt, qvemadmodum ipſe duobus Monachis monſtravit.

§. 130.

Leo ſenior duos annos imperavit, Leo junior annos decem & ſeptem imperium tenuit. Tunc temporis Victorius conſilio Hilarii Pontificis maximi computum Cycli Paſchalis introduxit, qvi annis qvingentis triginta duobus abſolvitur. Zenon annos duodecim cæſar imperavit, Eo imperante, Apoſtolus Barnabas inventus eſt, uti ipſe monſtravit, & præterea Evangelium Matthæi, ab ipſo Matthæo conſcriptum. Eo tempore Theodoricus Gothorum Rex (Thidrecus Bernæ Rex) Roma potitus eſt; Anaſtaſius annos viginti & octo imperavit, is ad hæreſin Euthichianam defecit, & rectam fidem profitentes perſeqvebatur; fulminis ictu interiit.

131. §.

I þann tyma heriade Traſamundur Vandala Kongur, hann eitte chriſtendome og ſette í utlegd tvö hundrud og XX. Biſkupa. Eutices ſagde ſvo, ad Jeſus Chriſtur ſonur Guds (er ſannlega er bæde Gud og madur) ſie nu Gud ad eins enn ei madur, Juſtinianus enn ellre, var Keisare VIII. ár. A hanns dögum ſvellte Jon Páfa Theodoricus Kongur í hel, og litlu ſydar drap hann II. höfdingia Romveria, annar het Simmaccus, enn annar Boetius, og litlu epter þad vard Theodoricus brád daudur. I þann tima giörde Benedictus Abbas í Montocaſium allſkins Jardteikner, ſem Gregorius ſeiger frá í bok þeirre er Dialogus heiter.

132. §.

Juſtinianus enn mikle Syſturſon Juſtini var Keisare XXX og VIII. vetur, hann ſigrade margar Þióder, þær ed ádur ſpilltu Romveriaryke, ſvo ad þeir mögnuduſt alldrei ſydan, þad voru Vandali og Gothi, er fleſt illt höfdu giört ádur. Juſtinianus liet giöra lagabok mikla, enn í þeirra ſamde hann ſaman en fornu lög Romveria og Chriſtenn bodord, ſvo ad aller menn máttu ein lög hallda, þeir er í hanns ryke voru, ſu bok heiter Codex Juſtiniani, og eru þau lög enn vyda halldin um Sudurryke, ſem ſu bok bydur. Þeirre bok liet hann ſilgia ny lög öll þau er hann ſette og heitir ſu bok Novella.

133. §.

Juſtinus enn yngre var Keisare XI. ár vid konu hanns Sophiam var rægdur af Romverium mikell aulldungur er Narſes hiet fyrer öfundarſaker, ſvo ad þeir toku af hönum

öll

§. 131.

Ea tempeſtate Traſamundus Vandalorum Rex bello graſſatus Eccleſiam vaſtavit ac ducentos & viginti Epiſcopos in exilium relegavit. Eutiches aſſeruit Jeſum Chriſtum (qvi & verus Deus & verus homo) nunc eſſe duntaxat Deum, at non hominem, Juſtinianus ſenior octo annos imperavit. Eo imperante Johannem Pontificem maximum Rex Theodoricus fame enecavit ac paulopoſt duos Romanorum optimates interfecit, uni Simmacco alteri Boethio erat nomen, & paulopoſt morti repentinæ occubit. Eo tempore Benedictus Abbas in Montocaſſio omnifaria patravit miracula, prouti Gregorius refert in libro, qvi Dialogus intitulatur.

§. 132.

Juſtinianus magnus Juſtini ex Sorore nepos imperavit annos triginta & octo, ille multas gentes ſubegit, qvæ prius imperium Romanum infeſtârunt, ut poſtea vires nunqvam recolligerint. Vandali Gothiqve iſti fuere, qvi antea mala plurima perpetraverant. Juſtinianus codicem legum magnum conſcribendum curavit, in qvo leges antiqvas Romanas & præcepta chriſtiana combinavit, ut omnes ſuo imperio ſubjecti iisdem legibus tenerentur, liber ille codex Juſtinianus inſcribitur; & leges illæ, qvas præcepit hicce liber, etiamdum paſſim in regno Auſtriaco ſervantur. Codici illi omnes leges novas a ſe latas adjecit, qvarum Volumen Novella intitulatur.

§. 133.

Juſtinus junior imperavit annos undecim, apud uxorem ejus Sophiam delatum eſt ex invidia a Romanis nomen magni Primatis, qvi Narſes ſalutabatur; ut omnem ei dignitatem

öll met ordin, hann lifde ſkamma ſtund epter þad. Sá Narſes eidde öllu ryke Gothorum, og drap Kong þeirra Totilam ad umbodi Juſtiniani ens mikla. Tiberius Conſtantinus hafde ryke VII. ár. á hanns dögum var Gregorius ſendemadur Pelagius í Miklagarde og hafde mikel metord af Tiberio og af öllum godum mönnum, þá ſkyrde hann bok Job, ſvo ſem Leander Biſkup bad hann.

134. §.

Mauritius var Keiſare XXI. ár. á hanns dögum tók Gregorius Pavadom. hann ſende Auguſtinum Biſkup til Englands er Chriſtnade meſtan hluta þeſs lands, og tók Adelbrikt vid tru og allt hanns Ryke, og hafde Auguſtinus Erchebiſkuptſtol í Cantaraberge, þar ſem nu hviler enn helge Thomas Erchebiſkup. A dögum Gregorii giörde Agnilfus Langbarda Kongur mörg vandræde Romverium, ádur Theodelinda kona hanns bad hann aflata. henne ſende Gregorius bok þá er hann giorde og Dialogue heiter.

XXXII. Cap.

UM NÖFN AUSTURVEGS KONGA EINA SION OG DÆME SÖGU.

135. §.

Signader auſturvegs Kongar heita ſvo eignar nöfnum á Ebreſka Tungu edur á Ebreſku mále, fyrſte Damaſkus, annar Amethus, þridie Apollius; Enn á Griſku heita þeir ſvo Galgalath, Malaſath, Serachim. Enn á Tungu heidinna þióda kallaſt fyrſte Gespar, annar Balthasar, þridie Melchior, þeſser bleſsader

auferrent, ille brevi tempore ſupervixit. Narſes ille totum regnum Gothorum ſubegit, & Juſtiniani magni imperio Regem ipſorum Totilam interemit. Tiberius Conſtantinus annos ſeptem imperavit; eo imperante fuit Gregorius legatus Pelagii Conſtantinopoli, cui Tiberius & omnes boni magnum habebant honorem; Tunc temporis librum Jobi conſecravit, uti Leander Epiſcopus ipſum rogavit.

§. 134.

Mauritius annos viginti & unum imperavit, qvo imperante Gregorius Pontifex maximus eſt creatus. Is Auguſtum Epiſcopum miſit in Angliam, qvi maximam partem ejus Regionis Chriſtiam religionem docuit, ut Rex Adelbrichtus ac totum ejus regnum fidem chriſtianam acciperet, & Auguſtinus ſedem Archiepiſcopalem habuit Cantabrigiæ, ubi nunc ſanctus Thomas Archiepiſcopus defunctus qviesit. Gregorio pontifice maximo, Agnilfus Rex longobardorum, multa negotia Romanis faceſſebat, donec uxor ſua, Theodelinda rogaret ipſum deſiſtere, cui Gregorius librum miſit, qvem conſcripſerat & Dialogus intitulatur.

CAP. XXXII.

DE NOMINIBUS REGUM ORIENTALIUM, VISIONE QVADAM ET EXEMPLO QVODAM.

§. 135.

Benedicti Reges orientales propriis nominibus lingva Hebraica, ſive idiomate Hebraico ita ſalutantar: primus, Damaſcus, ſecundus Amethus, tertius Apollius; at Græco idiomate ita: Galgalath, Malaſath, Serachim. Verum Ethnica lingva, primus Geſper, ſecundus Balthaſar, tertius Melchior, Reges

hi

bleſsader Kongar med Guds vilia eru ſvo langt komner í Nordur-álfuna ad þeir liggia í Colne, þad er í Saxlande ſvo er og dyrd-legur þeirra daude, ad þeir liggia med heilu lyke Gude til Lofs.

136. §.

Nærre þeſsum tima (ſeger Rymbeglu ſmidur) ſyndeſt einum einſetumanne ad Þidrek Kongur være leiddur berfæddur af Jone Páva og Symaco Patritio epter ſinn dauda og kaſtadur í elld, ad bundnum höndum og fotum í þá Ey er kallaſt Inſula Nulcum (2 f) ſeiger og Gregorius Páfe, ad hann hefde bana veitt þeim bádum, ſem hann leiddu til kvalaſtada.

107. §.

Epter andlát eins ryks manns er miög hafde vered grádugur til fiár ágyrne, þviad einum vitrum manne nærſtandande hanns andláte, var forvitne á fyrer viſkusaker, hvörnveg þeſse madur være innani búknum ſem þvilykan ágyrndarloga hafde innan bored í hugſkotenu, og ſem hann er krufin, byrteſt undarlegur hlutur á þennan hátt, ad hiartad var bruttu ur hönum, undraſt þetta aller menn er nærre voru; Enn ſá vitre madur bydur ad hanns Gullkiſtu ſie upploked er hann hafde framaſt elſkad, og þegar ſem þad var giört, ſiá aller nærverande menn ad efſt í kiſtunni ofaná peningunum liggur mannshiarta, og rauk af ſem nyteked være ur búknum. Syner þetta dæme, ad þad er ſatt ſem Drottin ſeigir ad þar er hiarta manns ſem fehirdſlan er.

(2 f) Nulcuni. B.

hi benedicti Dei voluntate tam longè in Europam penetrârunt ut Colni in Saxonia ſepulti jaceant, tam etiam glorioſa mors eorundem, ut incorrupto corpore in Dei gloriam qvieſcant.

§. 136.

Circa hæc tempora (aſſerit Author Rymbeglæ) viſum eſt Anachoretæ cuidam, Regem Thidrecum poſt mortem nudis pedibus ab Johanne Pontifice maximo & Symaco Patricio duci in Inſulam, qvæ Nulcum dicitur, & ligatis manibus pedibusqve in Ignem conjici, & Gregorius Pontifex maximus aſſerit eum ambos, qvi ipſum ad locum tormentorum abduxere, interfeciſſe.

§. 137.

Exſtincto homine qvodam divite, qvi avidiſſimâ avaritiâ laboraverat, Vir qvidam ſapiens, qvi adſtitit morienti ſciendi gratia ſciſcitatus eſt, qvomodo hic homo, intra Corpus ſe haberet, qvi tantam avaritiæ flammam in mente foverat, & aperto Corpore res apparuit mirifica hujusmodi; qvod Corpori cor exemtum erat, id qvod omnes adſtantes admirantur. Verum ſapiens ille vir præcipit ut aperiatur ciſta ſua nummaria, qvam plurimum amaverat, qvo facto omnes præſentes viderunt loco ſupremo ſuper nummis jacere cor humanum fumans, qvaſi nuper deſumtum ex Corpore. Oſtendit hoc exemplum verum eſſe qvod dicit Dominus: ibi cor hominis eſſe, ubi theſaurus.

FINIS TERTIÆ PARTIS RYMBEGLÆ.

RYMBEGLA

IV. PARTUR.

DE COMPUTO.

I. Cap.

UM ABRAHAM ER FYRSTUR UPPFANN STIÖRNULIST, FYRSTA PÁSKAHALD, UPPBYRIUN ISLENDSKRA MISSIRA, OG ANNAD FLEIRA ÞAR AD LUTANDE.

1. §.

Stiörnu bokar frædi hafa ymser menn fyrſt fundid um veraulldina, hana fann fyrſtur at þvi ſem bækur ſeigia. Þeirra manna er Guds viner voru Abraham, og ſkilldi hann margar merkingar af himin tungla gángi; þviat Gud ledi honum vits umfram adra menn þá ſem hönum voru ſamtida uppi hann ſkipade tungls aukun ſo ſem ſidan hefur verit vardveitt.

2. §.

Enn þá er Gud gaf Moyſi lógmál og bodord med lögmáli þá baud hann at tungl alldur ſkilldi ráda Páſkahalldi gydinga og ſkildi at XIV. nátta gömlu tungli vera Páſka aptan.

3. §.

DE COMPUTO.

CAP. I.

DE ABRAHAMO PRIMO ASTRONOMIÆ INVENTORE, PRIMA PASCHATIS INSTITUTIONE, SEMESTRIUM ISLANDICORUM INITIIS, ET ALIIS NONNULLIS INDE PENDENTIBUS.

§. 1.

In orbe terrarum Aſtronomiæ primi Inventores homines exſtitere varii. Primus eam, uti memoriæ prodiderunt Authores, amicorum Dei, Abrahamus invenit & multos ſignificatus ex aſtrorum motu intellexit. qvippe Deus ei præ aliis ſibi coætaneis intelligentiam concesſit, ille lunas abundantes, uti abindè ſervatæ ſunt, diſpoſuit.

§. 2.

Cæterum tum Deus Moſi legem & una cum lege præcepta daret, juſſit per ætatem lunæ celebrationem Paſchatis Judæorum determinari, & lunâ decimâ qvartâ ſore veſperam Paſchalem.

3. §.

(1) Sumar ſkal eigi nær koma Mariu mesſu á fauſtu enn XV. nottum epter og eigi fyr enn XXI. og ſkal V. dagur (2) vera fyrſtur í ſumri (3) þat er hin V. dagur frá Mariu mesſu og ſkal eigi þann telia er mesſudagur ſtendur á þá er ſo bertil (4). Þadan ſkulu lida XXIII. vikur og XIII. nætur til midſumars og er Drottins-

(1) Qvin menſis veteris anni Norvegici qui Harpa appellabatur, cujus prima dies erat æſtatis prima, in nonum Aprilis Stylo veteri incidebat, & a Calendis Aprilis excluſivè ad vigeſimum qvintum Martii etiam excluſivè, cui Mariæ Feſtum adhæret, ſunt dies ſex, qvi novem illes additi qvindecim conficiunt: Seqvitur omnino primum æſtatis introitum a Feſto Mariæ Qvadrageſimali qvindecim dies breviſſimè diſtare, unde liqvet falſum eſſe qvod ſupra (P. 1. Cap. 8. §. 26.) ſtatuit Rymbegla, initium æſtatis â Mariæ Feſto ſeptemdecim, & qvod aſſerit Blanda, qvatuordecim dierum ſpatio breviſſimo abeſſe, qvos errores non authori Rymbeglæ, ſed Islandorum qvorundam qvi exſcripſerunt, imperitiæ & oſcitantiæ tribuerim, qvi ne proprium qvidem computum annalem intellexerunt. Cum autem æſtatis initium menſis Harpæ introitui eſſet affixum, Harpa vero in nonum Aprilis primò, in decimum qvintum ultimò incideret, nec in antecedentia nec in conſeqventia longius evagari poſſet, conſeqvens erat neceſſarium, æſtatem Aprilis decimo qvinto ultimò introire, qvibus adjecti ſex dies Martii ultimi, cum dies viginti & unum conficiant; ſeqvitur utique verum eſſe, initium æſtatis Stylo veteri apud Islandos a Mariæ Feſto Annunciationis excluſivè dies viginti & novem longiſſimè abfuiſſe.

(2) Cum annus vetus Norvegorum diebus trecentis ſexaginta qvatuor conſtaret, qvem numerum ſeptenarius metitur & ſingulos menſes tricenarios haberet, commodum evenit, ut in anno illo ſinguli menſes â certis feriis inirent, qvare, cum Harpa die Jovis in anno Norvegico perpetuo introiret, ſatis pulchrè veteres Islandi legem hanc computi ſui annalis tulerunt, ut ineunte Harpa æſtas ſemper iniret, fundamentalis igitur ratio cur æſtatis introitum feriæ qvintæ affigerent veteres Islandi, hæc erat, qvod menſis Harpa in anno Norvegorum, menſium æſtivorum exſtiterat primus, & â feria qvluta per aliqvot retro Secula introierat.

(3) Cum æſtatis introitus in feriam qvintam ſemper incideret & a nono Aprilis ad decimum qvintum per ſeptem dies vagaretur, priori autem in Calendario, A, qvæ ſecundo etiam Aprilis & vigeſimo ſexto Martii appoſita; ſed poſteriori hebdoma-

§. 3.

Initium ætatis a Feſto Mariæ Qvadrageſimali, noctes ad minimum qvindecim, ad Summum viginti & unam diſtabit. ac Dies Jovis ætatis initialis erit. Eſt illa dies a Feſto Mariæ qvinta, eâ ipſâ, in qvam fortè Feſtum incidit non connumeratâ. Abinde tres & viginti hebdomadæ & tredecim noctes, ad medium

---

domadalis, G, ſit adſcripta, qvæ primo etiam & octavo appoſita; per intuitum Calendarii patet diem ætatis primam eſſe diem Jovis, a Feſto Mariæ annunciationis excluſivè tertiam, non qvintam ut habet Author.

(4) Ille dominus Islandus qvicunqve fuerit computum annalem egregiè intellexit, qvi ab ætatis introitu ad medium hebdomadas tres & viginti & dies tredecim elabi ſcripſit, qvo nihil ſtultius & abſurdius, ſed fortaſſis figura characterum veterum numericorum ſciolo impoſuit, ut pro tredecim tres & viginti, & pro tribus, tredecim legeret; vult igitur author hoc loco ut ſupra P. 1. cap. 8. §. 26. ab ætate ineunte ad dimidiatam, tredecim ſeptimanas & triduum effluere, at in P. 2. cap. 3. §. 25. dixit ab ætatis initio ad dimidium tredecim hebdomadas triduo minus elabi, qvod cum ſcriberet ex attentionis defectu, hallucinatus videtur, &, cum minus diceret, certè magis, ſcribere intendebat, ſit enim pars ætatis prior tredecim hebdomadarum ac trium dierum, qvarum ſingularum prima eſt dies Jovis ætatis initialis, & conſeqventer ultima dies Mercurii, trium vero dierum appendicium ultima, dies Saturni, & per conſeqvens pars ætatis poſterior introit die Dominica, qvam §. cit. ſtatuit Rymbegla tredicim ſeptimanarum, uno die minus, h. e. duodecim hebdomadarum & ſex dierum, qvibus ad illas tredecim ac triduum additis, ſumma conſit viginti ſex hebdomadum cum biduo, qvam obrem, cum ultimæ hebdomadis ultima dies ſit Mercurii, adjecto biduo, ætas uti oportet terminatur in diem veneris, atqve centum octoginta qvatuor dierum eſt Syſtema; facit ibidem author Rymbeglæ hyemem die Saturni introire & tredecim hebdomadis una die minus, hoc. e. duodecim hebdomadis & ſex diebus conſtare, qvarum prima cum ſit dies Saturni, erit ultima dies veneris, & conſeqventer ſex illorum dierum tredecimæ hebdomadis ultima dies Jovis, qvare ſeqvitur, qvemadmodum & hoc loco & cit. §. habet Rymbegla, hyemis ſemiſſem poſteriorem a die veneris inire, qvam tredecim hebdomadis minus una die, h. e. duodecim & ſex diebus definit, qvam ſi priori addas; conſit ſumma ſeptimanarum viginti qvinqve & qvinqve dierum, qvarum prima cum ſit dies Saturni, erit ultima

Drottinsdagur fyrſtur ad midiu ſumre (5). Sumar ſkal eigi fyr þoma enn V. dag fyrer Pálmadag, og halfan manud epter Páſka enn eigi ſidar.

4. §.

Frá ſumri ſkulu vera VI. vikur til fardaga. Fimtudagur er fyrſtur í fardaugum. Þá ero IV. vikur til alþingis forna. Enn nu ſkal á þing rida næſta dag fyrer Peturs meſſu og Pauls. V. vikur eru af ſumri þá er á vor þing ſkal rida og II. nætur.

5. §.

---

tima Veneris, conſeqventer qvinqve illarum dierum prima qvoqve Saturni & ultima Mercurii uti oportuit, ut æſtas die Jovis introire poſſit. Eſt igitur hyems dierum centum & octoginta Syſtema, alia ratione calculo initio, nunqvam efficies, ut juſtæ prodeant ſemiſtrium qvantitates, & a certis feriis ineuntes, in certas etiam deſinant. Proinde locum Rymbeglæ ſupra citatum erroneum eſſe conſtat, & qvidem pro minus, magis, ſcribi oportebat, licet nec præſiſſe verum ſit, uti ex calculo inſtituto liqvet, ſemiſſem & partem æſtatis priorem, hebdomadis tredecim ac triduo conſtare, & poſteriorem a die Solis inire, hoc autem Islandi, præciſa æqvalitate ſpretâ eâ fini fecere, ut naturale feriarum initium diem Solis & ordinem naturalem ſeqverentur.

(5) Per regulam antecedentem (n. 1.) æſtas nono Aprilis primò introit, cui in Calendario adſcripta hebdomadalis, A, qvare cum dies æſtatis initialis feria qvinta ſit, ſeqvitur eſſe Dominicalem, D, duodecimo Aprilis adſcriptam, proinde, ſiqvidem introitus æſtatis offendat diem Jovis ante diem Palmarum, ſeqvitur Paſcha in Aprilis decimum nonum incidere, termino Paſchali decimum octavum occupante, hinc in antecedentia qvatuordecim putando, qvintus Aprilis offenditur, cui adſcriptus aureus VIII, indicat annum Cycli decemnovennalis octavum, qvo æſtatis introitus in diem Jovis ante Dominicam Palmarum incidit, Cyclus autem Solaris julianus inſpectus, oſtendit idem, annis tertio, decimo qvarto, vigeſimo, & vigeſimo qvinto evenire, qvibus Dominicalis, D, adſcripta. Proinde cum decimus octavus Aprilis ſit terminus Paſchalis in conſeqventia, at nonus æſtatis in antecedentia longiſſimè ſummotus; liqvet utiqve veram eſſe hanc aſſertionem Rymbeglæ, relativè ad Feſtum Paſchatis æſtatem die Jovis ante Dominicam Palmarum primò introire. Per regulam antecedentem (n. 1.) introitus æſtatis in

con-

medium æſtatis labuntur, exiſtente die Dominica in ſemiſſe æſtatis prima. Ne capiat æſtas initium prius qvam feriâ qvintâ ante diem Palmarum, nec ſerius menſe dimidiâ poſt Paſcha.

§. 4.

Ab æſtatis initio ad dies migrationum ſex hebdomadæ labentur, dies Jovis eſt Migrationum prima, Tum qvatuor ſeptimanæ ad vetera comitia abibunt. Nunc autem die, qvæ Feſtum Petri Pauliqve proximè præcedit, ad comitia eqvitatum itur. qvinqve æſtatis ſeptimanis & binoctio elapſis ad forum vernum eqvis vehentur.

§. 5.

---

conſeqventia longiſſimè remotiis eſt decimus qvintus Aprilis, cui adſcripta hebdomadalis, G, oſtendit Dominicalem, C, obtinere, & cum in hoc caſu ab initio æſtatis Paſcha in antecedentia longiſſimè diſtet, Martii vigeſimum octavum occupabit, qvare termino Paſchali vigeſimum ſeptimum obſidente, qvatuordecim in antecedentia putatis, Martii decimus qvaitus offenditur, cui adſcriptus aureus, X, indicat annum Cycli decemnovennalis decimum currentem eſſe, per dominicalem, C, a die Paſchatis in conſeqventia putando ad decimum qvartum Aprilis, apparebit putanti introitum æſtatis, in tertiam ab ipſa Paſchatis feria primâ, at in ſecundam ab hebdomade Paſchali excluſivè ſeptimanam incidere. Proinde, cum exiſtente dominicali, C, vigeſimus ſeptimus Martii ſit paſchalis terminus in antecedentia, at Aprilis decimus qvintus, in conſeqventia longiſſimè ſummotus; patet, anno Cycli lunaris currente decimo, æſtatem relativè ad Paſcha in tertia ab ipſo, at in ſecunda, ab hebdomada Paſchali ſeptimana ultimò introire, Cyclus vero ſolaris inſpectus id ipſum annis, ejusdem, qvarto, nono, decimo qvinto, & vigeſimo ſexto contingere monſtrat. Author igitur hoc loco minus accuratè ſe expreſſit, dum menſe dimidia poſt Paſcha æſtatem inire ſtatuit. Minus etiam accuratè Rymbegla P. I. §. 26. dum ſecundâ poſt Paſcha ſeptimanâ æſtatem introire dixit. accuratius vid. l. c. lect. var. Exempl. Biörnis de Skardsá & Blanda, dum in ſecunda a Paſchali hebdomade, ſeptimana æſtatem exordium capere ſtatuerunt.

5. §.

(6) Frá midiuſumri eru XII. Drottinsdagar til vetrar (7). Drottinsdagur hin fyrſti í vetri ſkal vera en III. frá meſsudegi. Cosmi & Damiami og ſkal þá eigi telia þann er mesu dagur ſtendur á. ef ſo ber til, enn ef þad ber ſaman at þá ſe vid ſumar lagt er Drottins dagur ſtendur á E, þá verdur ſá en IV. er fyrſtur er í vetrinum enn þad verdur en VIII. vetur Solar alldar.

6. §.

(8) Frá Drottins deigi fyrſta í vetri eru vikur XIII. til midsvetrar og þvi midur ſem þat er friádagur. Sá friádagur er annar frá átta deigi Jola nema hin niunda vetur Solar alldar þá verdur ſá hin III. og ſkal þá þann eigi telia er átti dagur ſtendur á þá er ſo ber til.

II.

(6) Ex calculo ſupra (n. 4) inſtituto, pars æſtatis poſterior continet duodecim hebdomadas & ſex dies qvorum & qvarum dies initialis cum ſit Solis; ſeqvitur utiqve in parte æſtatis poſteriore tredecim Dominicas contineri, qvas Author ſive ex attentionis defectu, ſive qvod mendum irrepſerit, non niſi duodecim fecit.

(7) Qvia Feſtum Cosmæ & Damiani vigeſimo ſeptimo Septembris adhæret, cui adſcripta hebdomadalis D, at hiems undecimo Octobris primò introit, cui ſecundavice & decimo octavo tertiavice, excluſivè ab ipſo Feſto appoſita; ſeqvitur, currente Dominicale D, & hiemis introitû in decimum ſeptimum Octobris cadente, Dominicam hyemis primam eſſe a Feſto Cosmæ & Damiani excluſivè tertiam; per qvinqve Dominicales F, G, A, B, C, putationem inſtituendo regulam etiam veram eſſe comperio. Si vero ſit Dominicalis E, & ſimul æſtati acceſſio adjungenda, erit computus annalis æſtivus anomalus, anno Cycli Solaris octavo currente, & per conſeqvens hyemis introitus anomalus, ut in decimum octavum Octobris incidat, ſed excluſivè ab ipſo Feſto Coſmæ & Damiani, decimo nono qvarta vice eſt appoſita litera E, & conſeqventer Dominica hyemis prima erit in hoc caſu uti ſtatuit Author a Feſto memorato excluſivè qvarta.

(8) Hæc authoris determinatio cum illa priore ſupra data (P. 2. c. 3. §. 25) conſentit. Cum, ut ordinem feriarum naturalem ſeqvatur, die Saturni hyemis primordiali

præ-

§. 5.

Ab æſtate dimidiata ad hiemem dies dominicæ duodecim labuntur, Dominica hiemis prima ſit a Feſto Coſinæ & Damiani tertia, ea die, qvam fortè Feſtum obſidet, non connumerata; ſed ſi contingat, accesſionem tum æſtati adjungi, cum dies Dominica inſiſtat (Dominicali) E, qvarta, fiet Dominica hiemis prima, id qvod octava hieme Cycli Solaris evenit.

§. 6.

A Dominica hiemis prima ad hiemem dimidiatam fluunt tredecim ſeptimanæ, tantòqve minus, qvantum hebdomadi ex eo ſubducitur, qvod ſemiſſis hyemis poſterior diem Veneris offendat, dies illa Veneris ab octava Feſti Nativitatis exiſtit ſecunda; Sed nona hieme Cycli Solaris ſit tertia, & ab ea die ne fiat initium numerandi, qvam fortè octava dies (Feſti Nativitatis) occupat.

præterminſo, hebdomadas a die Solis occipiat, ac tredecim biduo minus, partem hyemis priorem faciat, unde ſeqvitur in diem Jovis definere atqve partem poſteriorem die Veneris inire, verum ſupra loco cit. dixit, ab initio hyemis ad medium tredecim hebdomadas una die minus elabi; qvas cum a die Saturni putet incluſivè, ſeqvitur ſingulas in diem Veneris exire, qvare, qvoniam diem unam deficere dicit; liqvet etiam ita putando & determinando, partem hyemis priorem in diem Jovis terminari, & poſteriorem die Veneris introire. Cum ab undecimo Octobris incluſivè, cui adſcripta hebdomadalis D, obtinente Dominicali E; duodecimo appoſita, ſint ad finem Decembris incluſivè, undecim hebdomades & qvinqve dies, & a decimo octavo, cui etiam adſcripta hebdomadalis D, qvem hyemis introitus ultimò occupare poteſt, exiſtente etiamnum Dominicali E, decimo nono appoſita, ad exitum Decembris fluant decem hebdomades cum diebus qvinqve, qvarum ultima feria qvarta; ſeqvitur in caſu priore, duodecimam in ſecundo & decimam tertiam in nono, poſteriore caſu, in illo undecimam, in hoc duodecimam & in decimo ſexto, decimam tertiam terminari, qvi dies incidentiarum cum

ſint

II. Cap.

UM UPPHAF JÓLAFÖSTU OG JÓLA, HVAD LANGT SIE Í MILLUM JÓLA OG MIDSVETURS, UM ÁRID OG ÞESS PARTA, HVAD OG HVÓRSU LANGT ÞAD SIE, ITEM HVAD SOLAR OG TUNGLÁRID SIE LANGT, OG UM ALLDUR TUNGLS FEBRUARII Þá HLAUPÁR ER.

7. §.

Jóla fasta skal jafnan hefiast næsta Drottindag fyrer Barbaru messu.

(9) *Adventum Domini nostri est celebrare December.*
Post trinas nonas nec qvintas ante Kalendas.

(10) Jóladagur skal vera í hine XI. viku vetrar nema han se á föstu dag eda laugar dag. Þá er í X. viku vetrar og so þá ed Rimspiller er. (11) Einn midvikudagur skal iafnan vera í mille mids vetrar og Jóla nema í Rimspilli þá verda II.

8. §.

---

sint feriæ sextæ; sequitur in casu primo diem illam Veneris, a qva pars hyemis posterior introit, esse a prima Januarii sive octava die Festi Nativitatis exclusivè secundam, in casu posteriore exclusivè tertiam. In hoc autem casu, qvia duo dies Mercurii inter Epiphaniam & diem Veneris, qvæ partis hiemis alterius initialis, intersunt, obtinet computus annalis anomalus & annus caurelarius Islandorum. Si in decimum septimum hyemis introitus incidat, cui adscripta hebdomadalis C, & per consequens Dominicalis D, decimo octavo apposita, erunt ad finem Decembris decem hebdomadæ, cum sex diebus, qvarum ultima cum sit feria qvinta, erit dies octava Festi Nativitatis feria sexta, in qvam igitur exit undecima hebdomada, at in octavum duodecima in decimum qvintum decima tertia, & consequenter etiam in hoc casu dies Veneris partis alterius hyemis initialis, erit ab octava die Festi Nativitatis, exclusive secunda, a tribus autem his casibus extremis ad cæterorum intermediorum veritatem tuo concludere licet.

(9)

CAP. II.

DE INITIO JEJUNII PRÆCEDENTIS FESTUM NATIVITATIS AC IPSIUS FESTI NATIVITATIS; INTERVALLO INTER HOC ET HIEMEM DIMIDIATAM, ADFERUNTUR DEFINITIONES ANNI ET PARTIUM SUARUM, ITEM LONGITUDO ANNI SOLARIS ET LUNARIS, DENIQVE DE ÆTATE LUNÆ FEBRUARIÆ ANNO BISSEXTILI.

§. 7.

Jejunium Festum Nativitatis præcedens, semper est inchoandum die, qvæ Barbaræ Festum proximè præcedit.

Adventum Domini non est celebrare Decembris
Post ternas nonas, nec qvintas ante Calendas.

Dies Nativitatis undecimam septimanam hiemis obsidebit, nisi in diem Veneris aut Saturni incidat, tum enim decimam hebdomadam occupabit, qvin etiam ita se res habet qvando obtinet computus annalis anomalus. Inter hiemem dimidiatam & Festum Nativitatis semper una dies Mercurii interponatur, nisi anomalia computi annalis obtineat, tunc enim duæ interponantur.

(9) Hic versus computisticus hic de pravatus ut supra (P. 2. Cap. 3. §. 30.) scribendus. Regulam autem computisticam qvam continet, ad notam ejusdem paragraphi & proximè præcedentis explicatam vide, confer etiam cum hoc loco P. I. Cap. 8. §. 29.

(10) Confer cum hoc loco P. I. Cap. 8. §. 29. & subjectas lectiones variantes, ubi Blandæ assertionem cum hac authoris ad amussim consentire deprehendes, atqve ibidem (28) hujus Regulæ examen institutum vide.

(11) Hæc regula computi annalis Islandorum directè sequitur ex eo qvod hyems primò undecimo, ultimò decimo octavo Octobris & die Saturni introeat, sitqve pars ejusdem prior duodecim hebdomadarum cum sex diebus.

8. §.

Ar hefur II. miſſeri. I miſſeri eru mál II. í máli eru mánuder III. í mánudi vikur vel IV. í viku dagar VII. í deigi dægur II. í dægri ſtunder XII.

9. §.

Solár ár hefur daga CCCLXV. Enn þá eykur einum ef hlaupár er; Enn tunglár ſinu minna. á þvi ári er hlaupár kemur ſkal (12) tungl vera XXX. þad er á himne er þá er Februarius kemur af þvi at þat ár er ávallt nátt leingra enn önnur ár.

III. Cap.

UM ORSAKER TIL SIÁFARFLODS OG VINDA SAMT ANNAD ÞAR ADLUTANDI.

10. §.

Svo ſeigir Beda Preſtur at ſiovar föll fylgia tungli og dragaſt ut med áblásning þeſs enn helliſt fram med hræring þeſs: þad ſkilium vier hellſt á þá leid, at meigin hafit ſialft liggur ummidia jórdina ſem lindi ur auſtri í veſtur og ſvo aptur til auſturs, enn retter arma ſina ur auſtri og veſtri adra til ſudurs en adra til nordurs og mætaſt þeir fyrer nordan en adrer fyrer ſunnann jördina og ſkera þeir ſvo jördina í fiordunga.

11. §.

Verda af þeſſu miklar hræringar haſſins og ſundurſkilning Straumanna í auſtri og veſtri og II. höfud vindar er vier köllum auſtann

(12) Luna illa qvæ ineunte Februario in cælo comparet, Februaria cenſetur, qvam anno Biſextili plenam ſive tricenariam eſſe oportere ſupra vidimus P. 2. Cap. 1. §§. 3. 4. & id qvidem per legem hanc computiſtarum Principum, qvæ jubet ut luna ei menſi in qvem definit tribuatur, non autem priori in qvo naſcitur.

§. 8.

Duo ſemeſtria dicuntur annus. In ſemeſtri ſunt duo trimeſtria, in trimeſtri menſes tres; in menſe qvatuor ſeptimanæ paulo plus; in ſeptimana dies ſeptem, in die civili, duæ ſemidies civiles, in ſemidie civili horæ duodecim.

§. 9.

Annus Solaris continet dies trecentos ſexaginta qvinqve, ſed anno biſextili adjicitur una; at annus lunaris aliqvanto pauciores. Anno biſextili tricenaria ſit ea luna, qvæ Februario ineunte comparet in Cælo, cum annus ille ſemper ſit nocte cæteris longior.

CAP. III.

DE CAUSIS ÆSTUUM MARIS ET VENTORUM, CUM ALIIS NONNULLIS INDE PENDENTIBUS.

§. 10.

Aſſerit Presbyter Beda æſtus maris lunam ſeqvi, ac afflatu ejus receſſus maris, motu vero acceſſus fieri, id hac ratione imprimis intelliginus: qvod ipſum mare mediterraneum ab ortu in occaſum & rurſum in orientem redeat, & inſtar zonæ cingat terram; Ramos vero ſuos ab ortu & occaſu, alios in auſtrum, alios in borcam porrigat, qvorum illi in parte telluris auſtrali, hi in boreali concurrant, atqve ita tellurem in qvadrantes dispeſcant.

§. 11.

Hinc exoriuntur magni oceani motus & in ortu occaſuqve currentium diverſitas, nec non duo venti cardinales, qvos ab

ortu

auſtann vedur og veſtann vedur enn adrir II. höfud vindar verda í nordur og ſudur, þar ſem mætaſt armar uthafſins og verda þvi nordan vedur oſs kaulld at hinn nyrdri hlutur hafſins er fullur af isum og froſti en kulldi ſunnan vedurs linaſt og tempraſt vid ſolar hita yfer midium heimenum og jardarbellnum ádur hann komi í þeſſar byggiligar alfur halfs heimsins.

12. §.

Hyggium ver at jafn hlær ſe nordan vindur í þeim byggeliga hlut jardar er fyrer ſunnan er mikla haf ſem ſunan vedur er med oſs og at ſama hæfi er ſunnannvedur kallt med þeim ſem nordanvedur med oſs, enn hiá ſidanleger vindar verda af þvi at ut armar uthafſins meiga meira og mætaſt ſtraumar eda ſkiliaſt í midium höfud attum og kalla latinumenn þad þá atta haufud vinda enn nordmenn XII.

13. §.

Enn kalla ſumer meiſtarar fleiri vinda ſaker ſtundum kalla þeir verda vinda af þvi er loptit hræriſt med vedri þar ſem ſtor hol eru í jördunne ſem í landi þvi er (13) aulka heiter. enn yfer þvi mikla hafi jardar er kallad er brunur og upras og hita, ſolin er under þeim hring loptſins edur himins er ſodiakus heitir.

§. 14.

Þan veg hin ſama geingur tunglit og V. höfud ſtiörnur er Planetur eru kalladar og ſvo heita. Merkurius. Venus. Mars. Jupi-

(13) Locus corruptus, nam pro aulka ſcribendum Æolia, ſic enim Beda libr. 3. de elem. Philoſ. ſunt qvi dicunt cavernas cauſas eſſe ventorum, cum enim eas ſubintrant partes aeris ex laxitate, una intrante, alia nititur exire, fitqve conflictus, qvo aer commotus generat ventum. Inde eſt qvod Æolia qvæ carvenoſa eſt, regio ventorum dicitur, hæc Beda.

ortu & occaſu ſpirare dicimus. At cæteri duo venti cardinales in ſeptentrione & meridie generantur, ubi oceani extremi rami ſibi occurrunt. Idcirco venti a ſeptentrione ſpirantes nobis evadunt frigidi, qvod pars oceani borealis glacie geluqve plena rigeat, ſed ventorum auſtralium frigora leniuntur ac temperantur calore Solis, dum ſuper medio mundi & globi terraqvei verſatur, antequam ad has partes magis habitabiles noſtri hemiſphærii pertingat.

§. 12.

Exiſtimamus æqvè mollem, ac eſt nobis ventus auſtralis, eſſe ventum borealem in ea orbis habitabilis parte qvæ ab auſtrali eſt latere maris mediterranei, & ut nobis boreales ita illis ventos auſtrales eſſe frigidos. venti autem collaterales ex eo generantur, qvod oceani extremi rami ultimi, adverſus ſe prævaleant, & in mediis plagis cardinalibus currentes ſibi occurrant, vel a ſe invicem ſeparentur, ac eosdem latini ventos cardinales octo; at Norvegi duodecim ſtatuunt.

§. 13.

Verum authores nonnulli plures ventorum cauſas ſtatuunt: aſſerentes ex eo interdum oriri ventos, qvod aer violenter commotus ventum producat, ubi magnæ ſunt cavitates ſubterraneæ, ut in regione qvæ Aulcha nominatur; at ſuper magno telluris oceano, qvi fons & ſcaturigo (aqvarum) habetur, ex calore Solis, dum ſub circulo illo cæleſti mobili incedit qvi zodiacus vocatur.

§. 14.

Eâdem viâ incedit luna & qvinqve ſtellæ primariæ, qvæ Planetæ dicuntur, qvorum hæc nomina, Mercurius, Venus, Mars,

Jupiter. Saturnus. Tungl er kallad af Meiſturum böllottur likame ſem adrar planetur ſkapat af fiorum höfud ſkepnum elldlegrar natturu og hefur þó meira af vatne enn adrar planetur ſem allt þad er ſiá má.

15. §.

Tungl hefur ecki lios nema af Sol og þá er í eina ætt er at ſia Sol og tungl af jordunne; ſkin Sol þeim meigin á tunglit ſem frá jördunne horfer og ſtendur tungl fyrir at Solin þurki hafit enn ſlær ofann votku ſinni; og af því hvorutveggiu vex meigin hafit og þau flod köllum vier miſſong at nye hveriu. Enn þá er tungl geingur fram frá Sol ſlær hun hita ſinum nockut ſo á hafit og minkar vokva haffins og þverra af því ſioar föll.

IV. Cap.

UM TUNGLKOMU REIKNING, STIÖRNULISTAR SMADEILING TIMANS SAMT ORSÖK TIL FLODS OG FIORU.

16. §.

Tungfyller ero á XIX. vetrum þrysvar VI. ſinum XIII. og ein, tunglfylli hefur einu dægri midur en LX. og tid ſina um fram. þær eru XVI í deigi og XVI í nott. lattu vera annat tungl XXX. enn annat XXIX. nátta og ganga af tveir tungl timar taktu af dægur hveriu þeirra þat er halfur III. dagur. Sidan taktu XIX. fiordunga er af ganga heilum dægrum á XIX. vetrum og eru þá VII. dagar og einn fiordungur. Nu ætla þú af þeim tungltiid hverri

tungl

Juppiter, Saturnus. Luna dicitur authoribus corpus ad inſtar cæterorum planetarum ſphæricum, ex qvatuor elementis creatum, igneæ naturæ, plus tamen cæteris planetis & viſibilibus omnibus ex aqva participat.

§. 15.

Luna caret luce niſi a Sole mutuata, &, dum ex tellure ſol & luna in eadem plaga cernuntur, ſol partem lunæ averſam a tellure colluſtrat, ac luna interpoſita ſoli eſt impedimento, qvo minus oceanum exſiccet at ſuos deorſum madores demittit, ex qvorum utroqve oceanus primarius excreſcit, qvos æſtus qvovis novilunio (Miſſong) majores appellamus. At Sol prætereunte luna oceanum aliqvantum calefacit, & humores ejus imminuit; undè æſtus maris decreſſunt.

CAP. IV.

DE SUPPUTATIONE LUNATIONIS, SUBDIVISIONE ASTRONOMICA TEMPORIS, ET CAUSA QVADAM ÆSTUS MARIS.

§. 16.

Annis novemdecim tredecies octodecim lunationes contingunt plus unâ. Lunatio continet ſexaginta ſemidies unâ minus, plus una hora lunari, harum ſedecim in die, & ſedecim in nocte naturali continentur. Fac lunam unam eſſe noctium triginta, alteram viginti & novem & duæ horæ lunares ſuperſunt, auſer ſingulis Semidiem, & inde Semidies ſesqvitertia conſiunt. Sume dein novemdecim qvadrantes, qvi annis novemdecim Semidies ſolidos excedunt, & dies ſeptem & qvadrantem unum conficiunt, ex his ſingulas horas lunares ſingulis lunationibus tribue,

tungl fylli og hafa III. aungva tiid nema jafnt ſe enn ſia tid er minkut hálfu II. unzi og halfri II. athomu. þá verdur tungls fylli einu dægri midur en LX og II. puncktar. IX. momentur VII. unz. XIX. athomur.

17. §.

Momentur eru XXX. í tungltiid; XII. unz. í momentu. atomur XLVII. í unz. tungltid er fiordungi minne enn dags tid.

18. §.

Frá þvi tungl er II. nátta og til þeſs er þad er XIV. nátta köllum vier medaldaga. Enn er tungl ſtendur gegnt Solu þá heiter Solin hafit med miklum akafa þar ſem eçki minkar þann varma at hafit vellur og geiſar þá hafs flodid miklu meir enn adur ſem marka má hverſu litit vatn geingur upp í katli med ſterkri vellu, köllum vier þad en meiri miſſöng og þá er tunglit dregſt epter Solu og þat er halft þverranda at fyn, minkar Solar hiti og lægiſt ſiáfar ſtorinn og eru þá adrer medaldagar.

19. §.

A fyrſtu dagi eftir Solhvorf eykur Sol gaungu ſina eine dextillo annan dag dextil og IV. minutis. þridia dag dextill og IX. minutis. fiorda dag dextill og XII. minutis. fimta dag dextill og XVI. minutis. ſexta dag dextill og XX. minutis. (14)

V.

(14) Hic in Codice de computo ſeqvuntur Oddi obſervationes de incrementis & decrementis qvæ ſingulis hebdomadis capit declinatio Solis ab uno Solſtitio ad alterum, qvæ qvoniam cum Rymbegla P. 1. Cap. 16. §. 62. qvoad rem & ſenſum prorſus conveniant, licet in verbis ſit aliqva differentia, hic Studio brevitatis omittuntur

quarum tres horas nullas habent, nisi divisor dividendum metiatur, hora autem illa sesqui uncia & sesqui atomo est diminuta. Igitur lunatio constat sexaginta semidiebus una minus & punctis duobus, novem momentis, septem unciis, novemdecim atomis.

§. 17.

Hora lunaris, continet triginta momenta, momentum uncias duodecim, unica atomos quadraginta septem, hora lunaris est quadrante minor horâ solari.

§. 18.

A luna quinta ad decimam quartam dies mediocres vocamus. Sed dum luna Soli opponitur; Sol oceanum magno ardore calefacit, ut, nisi calor ille remittat, mare efferveſcat, & longè plusquam ante exæstuet. quemadmodum notare licet, quantillum aquæ, magnâ efferveſcentiâ in aheno aſcendat; id quod (Misſong) æſtus majores nuncupamus; &, cum poſt Solem luna retrahitur & decreſcens dimidiata comparet, calor Solis remittit, & maris exæstuatio decreſcit, quo tempore alteri dies mediocres exiſtunt.

§. 19.

A ſolſtitio die prima motus Solis augetur uno dextillo, die ſecunda dextillo & quatuor minutis; die tertia dextillo & novem minutis; die quarta, dextillo & duodecim minutis, die quinta, dextillo & ſedecim minutis; die ſexta, dextillo & viginti minutis.

tuntur ne actum agatur. Saltim in fine capitis addit ur Paſtorem Sæmundum ſtatuiſſe, initio mundi Solem recens creatum, ortum eſſe in cardine orientis, lunam vero plenam ad veſperam.

V. Cap.

UM ENDURBOT RYMS JULII CÆSARIS, TUNGLHLAUP, SAMSTEMMU TUNGLS MED SIÁFAR OLGU, SOLARGANG Í LIKINGU MED TUNGLS OG STIARNA. TAL OG TID SIÁFAR OLGNA, OJAFNT MILLEBIL SOLAR FRA JÖRDU, OG OJAFNA DVÖL SOLARINNAR Í MERKIUNUM.

20. §.

Svo ſeiger Apicus at Romveriar telldi XII. tungls alldra í hveriu ári annan XXX. enn annan nott midur allt til daga Julii keiſara Cæſaris, hann fann fyrſtur aureum numerum og ſetti nitian vettra ölld og ſkipadi epactis og emboliſmis. Enn fyrer oglöggleik alþidu let han telia annat þritugt en annat nott midur en þær II. nætur er tungls ár ſkorter vid Sólar ár og hann kallar epacte, dro hann ſaman til VII. auka tungla og ſkulu þá öll XXX. nema ed ſidaſta eitt þat ſkal nott minna fyrer ſaker ſaltus lune, þat köllum vier tungl hofun og aukatungl.

21. §.

Af þeſſum eru jafngömul ödrum tunglum annat XXX. enn annat nottu minnur þá ſkal telia V. dægur af V. auka tunglum þau er epter eru og verda þá jamngömul odrum tunglum. þeſſi V. dægur og XIX. hlaupárs fiordungar ganga yfer fram CCXXXV. tunglfyllar í XIX. vetra ölld og verda þat VII. dagar og qvadrantur natturligs dags. þat verda XIX. dagar í fiorum tungls ölldrum. þeſser XIX. færi fyrer í nitian hlaupára ölldum ef ecki væri geimt aukatungla og hlaupára.

22. §.

CAP. V.

DE REFORMATIONE CALENDARII JULII CÆSARIS, SALTU LUNÆ, CONVENIENTIA PHASIUM LUNARIUM CUM PHÆNOMENIS ÆSTUS MARIS, MOTU SOLIS LUNÆ ET STELLARUM COMPARATIVO, DE NUMERO AC TEMPORIBUS ÆSTUUM MARIS, IN ÆQVALI DISTANTIA SOLIS A TERRA, ET IN ÆQVALI MORA SOLIS IN SINGTLIS SIGNIS

§. 20.

Asserit Apicus Romanos in anno singulo duodecim lunationes numerâsse, unam noctium triginta, alteram und minus, usqve ad tempora Julii Cæsaris Imperatoris. Is primus numerum aureum invenit & Cyclum decemnovennalem instituit, & Epactas ac Embolismos ordinavit. Verum ob imperitiam vulgi lunam unam tricenariam alteram nocte juniorem putari jussit. noctes autem undecim qvibus annus lunaris a solari deficit, & qvas appellat Epactas, in septem lunas Embolymæas collegit, qvæ tricenariæ sint omnes, nisi una noviſſima nocte minor propter saltum lunæ. id qvod lunæ suspensionem & abundantiam nuncupamus.

§. 21.

Cæterarum æqvales sunt, una tricenaria, & altera nocte junior, tum reliqvis abundantibus qvinqve singulis una Semidies subducatur, ac ita cæterarum æqvales evadunt. Hi qvinqve Semidies & novemdecim qvadrantes intercalares, ducentas triginta qvinqve lunationes Cycli decemnovennales excedunt; unde septem dies & qvadrans diei naturalis confiunt. Hinc dies viginti novem qvatuor Cyclis lunaribus conficiuntur. Hi viginti novem dies novem decim Cyclis bisextilibus pessum irent nisi lunis abundantibus & annis bisextilibus asservarentur.

§. 22.

22. §.

Tungls alldur at tölu biarnar enns talviſa eru XXIX. dagar og XII. ſtunder og punctar II. monentur IX. unzer XII. atomur XIX. Sol lyſer tungl at ſkynſamra manna ſögn enn þau eru jafngömul at rettu tali, þviat tungl verdur á þeirri ſtundu midri gagnvart Solu er þat er oſkert; enn þat er ávallt jafnlangt í millum.

23. §.

Tungls alldur er nær LIX. dægur og nockut meír. Sol og tungl eru bædi í eina ætt og jafnfram á þeirri ſtundu midri er þat verdur eigi at ſyn nær VI. dægrum og attunge meir. III. dægra ſidan er átt er á milli, enn II. þá þat er vaxanda og ſo ef þat er þverranda enn fiarann á midri ſtundu þeirri er þat er fullt. Nu er ſvo kallat þá er tungl er vaxanda, enn VI. þá þad er þverranda er og ecki at tali.

24. §.

Tungl er III. edur fiögra edur atián. edur XIX natta þá er fiara er nær none; edur þá er Sol er nær midiu landnordri. tungl er halftvaxanda og þverranda at ſyn er medal dagar ero og fiara verdur nær þvi er Sol er í veſtri midiu og auſtri. Sol geingur nær II. attum í milli flods og fiöru Tungl er fullt, edur ecki at ſyn þá er miſſaung eru og fiara verdur nær middeigi edur midnætti ſo er ſunnan vid Island ef ecki banna fyrder edur eyrar edur ofvidri. Tungl er nær VI. dægrum fullt edur ecki ad ſyn at þvi er oſs ſyniz.

25. §.

§. 22.

Lunatio juxta putationem Biarni Talviſi (computandi periti) conſtat diebus viginti novem, horis duodecim, punctis duobus, novem momentis, unciis duodecim, atomis novemdecim. Sol uti aſſerunt ſapientes lunam illuminat, ſunt autem illæ calculo ritè conſtituto, ſui æqvales. qvippe luna mediâ illâ horâ, qvâ plenilunium contingit, æqvali ſpatio ſemper interjecto, Soli diametraliter opponitur.

§. 23.

Lunatio eſt ſpatium ferè qvinqvaginta novem ſemidierum & aliqvanto plus. Sol & luna in unâ plaga ambo conjuncti exiſtunt ejus horæ meditullio, qva ferè per ſex ſemidies & octantem ſilet. Dein ſemitriduum elabitur, donec plaga ſit interpoſita, ſed creſcente & decreſcente dimidiata duæ interponuntur. Mediâ vero illâ horâ, qvâ plenilunium contingit, recedit mare, hæc jam creſcente luna ita eſſe dicuntur; poſtea vero, qvam decreſcere cæpit, donec ſilens amplius non putetur; Sex plagæ interponuntur.

§. 24.

Tres vel qvatuor vel octodecim vel novemdecim noctes natâ lunâ, elapſo à meridie fere trihorio, recesſit mare; vel circa mediam plagam Arctapeliotis exiſtente Sole. dum luna creſcens & decreſcens dimidiata camparet, dies mediocres exiſtunt; & circa medium occidentis & orientis conſtituto Sole recedit mare. inter maris acceſſum & receſſum duas ferè plagas Sol emetitur. Lunâ plenâ vel ſilentê (Miſſong) æſtus maximi contingunt, & mare circa meridiem lucis vel noctis recesſit, ita juxta auſtralis Islandiæ littora ſe res habet, niſi freta vel inſulæ, vel violentæ tempeſtates officiant, luna ſex ferè ſemidies nobis videtur plena vel ſilens.

25. §.

Sol geingur nær átt um III. Stunder, enn um VI. Stunder II. átter enn XII. um fiorar, enn fiorar og XX. um VIII. þat er umhverfis allan heimin enn tungl geingur ſinne ſialldnar á hverium alldri ſinum um heim enn Solin at þvi er oſs litſt. Enn ſtiörnur fleſtar þær er ver kennum gánga ſinne optar um heim á II. miſſerum enn Sol at þvi er oſs ſyniſt.

26. §.

Solargángur vex iafnleinge ſem þver, Sol geingur hædſt IX. nottum fyrer Jons meſſu á ſumar enn lægſt IX. nott fyrer Jol á vetur. Tungl fullt geingur þá lægſt er Sol geingur hædſt enn þá hædſt er Sol geingur lægſt, fyrer þat utann at Sol og öll himen tungl eru avallt í ſudri midiu hædſt enn í nordri midiu lægſt. Tungl geingur hátt á vor vaxanda enn lagt þverranda enn lægſt á ſumar fullt, þá er Sol geingur hædſt; enn lægſt á hauſt vaxanda enn hátt þverranda, enn hædſt á vetur fullt þá er Sol geingur lægſt.

27. §.

Sol og tungl þá er þau finnaſt fara bædi ſamann IV. momentur og eina unciu og athomu. I. og verdur þat hlutur ur II. dægrum halfur XII. taugur annars hundrads enn þat verdur í nitian vetrum dagur og nott adur tunglit kvikni frá Solinne, þann dag ſkal upptaka hinn fyrſta vetur pacta alldar þá er September geingur inn þá er kallat lilaup í tungli fyrer þvi at þá ſkal vera V. nátta tungl er ingeingur September ella telſt IV. nátta ef ſá dagur væri eigi upptekinn.

28. §.

§. 25.

Sol trihorio, unam; sexhorio, duas; at horis duodecim, qvatuor, viginti qvatuor octo plagas; id est circa mundum universum circulum integrum emetitur; luna vero videtur singula lunatione circa mundum circuitus absolvere, quam Sol minus uno; Stellæ vero qvas nos noscimus pleræqve singulis binis semestribus, plus uno.

§. 26.

Motus Solis æqvè diu incrementa capit ac decrementa. Ante Festum Johannis Babtistæ noctibus novem Sol æstate ascendit altissimè; Sed ante Festum Nativitatis noctibus novem, brumâ humillimè. Cum Sol altissimè elevatur, tum luna plena humillimè deprimitur, sed tum celsissimè scandit, cum Sol humillimè descendit; præter id qvod Sol & omnia sidera in meridiano australi culminant, at in septentrionali maximè deprimuntur. Tempore verno luna crescens sublimior, decrescens humilior incedit; plena vero per æstatem humillimè, dum Sol incedit altissimè; verum autumno crescens, humilius, at decrescens excelsius; hieme vero plena celsissimè dum Sol incedit humillimè.

§. 27.

Sol & luna qvando conjunguntur qvatuor momenta, & unciam unam & atomum unam, ambo conjuncti moventur, unde semibidui pars conficitur ducentesima duodenariè, qvinqve minus, at annis novemdecim dies & nox naturalis inde confiunt, antequam luna a Sole remota nascatur. Anno primo cycli epactarum ineunte Septembri, hæc dies assumatur, tunc temporis saltus inesse lunæ dicitur, qvia tum Septembris initio oportet lunam esse qvintam; alioqvi nisi illa dies assumeretur, luna qvarta putaretur.

28. §.

Siofarföll verda IV. á tveim dægrum. þá verda á XII. mánudum 1460. og eitt ſtakt enn annan vetur annat, hit. III. enn III. hit. IV. enn IV. þat eru full II. dægur og giöra þau hlaupárs dag.

29. §.

Tungl er þá ecki at ſyn er þat er í þá ætt ſem Sol enn þat er halft vaxanda í veſtri midiu; fullt í ſudri midiu. halft þverranda í auſtre midiu í midia nott ecki at ſyn; Tungl má ſiá vaxanda þá er half átt er á medal þeſs og Solar; en þá er átt medal, er tungl hefur III. nætur vaxtar ſins. enn II. þá er þat er halft III. þá er þat hefur þriá hluti. IV. þá er þat er fullt. Hvæl á tungli er nær Solu enn ſkárd fir. Sol lyſer tungl.

30. §.

Þá er flod er tungl er í auſtri og í veſtri enn fiara þá þad er í nordri og ſudri midiu fyrer ſunnann Island nema fyrder banne. Tungl geingur hædſt fyrer Jol enn lægſt fyrer Jonsmeſſu um Solſtödu hædſt vaxanda á Marcio. enn hædſt þverranda á Septembri um jafndægur.

31. §.

Ef tungl er III. nátta edur IV. eda XVIII. eda XIX. þá er fiara í non. enn er tungl er X. nátta edur XII. XVI. edur XVII. þá er fiara at dagmálum ef tungl er fullt, edur eigi at ſyn þá er fiara í midian dag og midia nott.

32. §.

§. 28.

Semibiduo qvatuor æſtus maris contingunt, ergo menſibus duodecim mille qvadringenti & ſexaginta & unus unicus; biemé ſecunda, ſecundus, tertia, tertius, qvarta, qvartus ſit unicus, inde ſemibiduum ſolidum conflatur & diem intercalarem conſtituit.

§. 29.

Si plagam Solis occupat luna, tum ſe conſpiciendam non præbet, at vero dimidiata creſcens verſatur in medio occidente, plena in medio meridie, dimidiata decreſcens in medio oriente, ſilens in meridie noctis. Luna creſcens, inter ipſam & Solem interpoſitâ plagâ dimidiâ, conſpici poteſt, at trinoctiali capto incremento, una plaga interponitur, dimidiatâ, duæ, trium qvartarum facto incremento, tres; plena qvatuor. Lunæ convexitas Soli propior, at concavitas remotior; qvia Sol lunam illuminat.

§. 30.

Lunâ in oriente & occidente conſtitutâ acceſſit mare, ſed a parte auſtrali Islandiæ niſi officiant freta, in ſeptentrione & meridie medio receſſit. Ante feſtum nativitatis luna altiſſimè elevatur, ſed ante Feſtum Johannis Baptiſtæ circa ſolſtitium maximè deprimitur; in Martio creſcens, at in Septembri circa æqvinoctia, decreſcens celſiſſimè ſcandit.

§. 31.

Noctium trium vel qvatuor, octodecim vel novemdecim exiſtente luna, elapſo à meridie trihorio, receſſit mare; at noctium decim vel duodecim, ſedecim vel ſeptemdecim, horâ nona antemeridiana receſſit, lunâ plenâ vel ſilente meridie lucis vel noctis mare detumuit.

32. §.

Medur þvi at Macrobius telur ſvo og ſeiger í tractatu philoſophie des Sphæra at Sol geingur XXXII. daga undir marki geminorum, en XXVIII. daga undir Sagittario; enn hun gengur þó jafnan jafnſkiott; þá má ſiá at Sol geingur ſtundum nær jördu, enn ſtundum firr, þar ſem öll mork eru jafn lögn í zodiako.

33. §.

Af þvi ſkin náttſöl um ſumar þá er Sol geingur í þeim ſtödum, ſem hana ſer eigi um middeigi á vetur. enn ſá timi ſkylldi jafnlangur vera, er náttſöl lyſer um ſumar og hana ſer eigi um vetur, ef hun gengi jafnan jafnær jördu. Fyrer þeſſa ſök verda jafndægri um hauſt og vor. nær þvi Solhvarfi er á vetur er enn á ſumar, at ſlikum mun ſem Sol geingur ſkemur undir inum ſidara helmingi Zodiaci. þat verdur nær hinn þritugandi hlutur af Solar axi

34. §.

Sem II. daga og XII. trienntes hore, og XII. oſtentur og XII. pörtum minnur þeim er XXX. giöra oſtentum. So leingi geingur Sol II. gradur í ſinum hring, at þeirri tölu geingur Sol XXIX. daga undir ſagittario. og XXIX. trientes ore, og XXIX. pörtum minnur, undir Scorpione. XXIX. daga og beſſe dags XXIX. trientes hore, beſſe og XXIX. oſtentur. og beſſe og XXIX. portum minnur.

35. §.

Undir Libra', geingur Sol XXIX. daga trientem. og

XXIX.

§. 32.

Quia Macrobius in tractatu Philosophiæ de Sphæra, supputat ac asserit, Solem in geminis dies triginta duos, at in sagittario, viginti & octo incedere, verum tamen semper æquali celeritate incedit; liquet Solem, telluri modo viciniorem modo remotiorem progredi, cum omnia signa zodiaci sint longitudine sibi æqualia.

§. 33.

Hinc Sol nocturnus æstate lucet ibi locorum incedens, ubi hieme meridianus non conspicitur. tempus vero illud æstivum, quo Sol nocturnus lucet, hyberno illi, quo se conspiciendum non præbet, æquaretur, si telluri semper usquequaque æquè vicinus incederet. Quo circa æquinoctium autumnale & vernum tanto vicinius sit solstitio brumali quam æstivo, quanto breviori tempore Sol sub australi zodiaci semisse movetur quam boreali. differentia distantiarum Solis remotissimi & vicinissimi, est fere pars trigesima diametri orbitæ solaris.

§. 34.

Dies fere duos, & duodecim trientes horæ, & duodecim ostenta, duodecim partibus minus, quarum triginta ostentum conficiunt, Sol in orbita sua gradus duos emetitur. Secundum hunc calculum Sol in sagittario incedit, dies viginti novem, viginti novem trientes horæ, minus partibus viginti novem; in scorpione dies viginti novem, bessem diei, & viginti novem trientes horæ, & bessem, ostenta viginti novem & bessem, minus partibus viginti novem.

§. 35.

In libra movetur Sol dies viginti novem, trientem & viginti

XXIX. trientes hore. og trientem trientis. XXIX. oſtentur og trientem. og XXIX. pörtum minnur. þar næſt er jafndægri á hauſt. þá geingur Sol undir þeim fiordung Zodiazi XCVII. daga og VI. ſtundir og III. oſtentur og IV. pörtum meir.

36. §.

Eptir Solhvarf á vetur gengur Sol jafnlengi undir capri corno ſem undir Skorpione. Undir aqvario geingur Sol jafnlengi ſem undir libra. Undir Piſcibus geingur Sol XXX. daga og XXX. trientes hore, og XXX. oſtentur og XXX. pörtum minnur. þær næſt er jafndægri um vor, atþvi tali geingur Sol undir þeim fiordungi Zodiaci XCIX daga og VI. ſtundir og II. trientes og V. oſtentur og II. færri.

37. §.

Sol geingur undir Ariete XXX. daga. og beſſe dags og XXX. trientes hore, og beſſe trientis og XXX. oſtentur og beſſe og XXX. parta minnur. enn undir Tauro geingur Sol XXXI. daga. og trientem dags og XXXI. trientes hore. og trientem trientis og XXXI. oſtentur og trientem, og XXXI. pörtum minnur og triente. Undir geminis geingur Sol XXXII. daga og XXXII. trientis hore, og XXXI. oſtentis XXXI. pörtum minnur. Þar næſt eru Solhvörf á ſumar at þvi tali geingur Sol undir þeſſum fiordungi Zodiaci XCIX. daga og XIX. ſtundir og II. trientes og II. oſtentur og IV. pörtum minnur.

38. §.

ginti novem trientes horæ ac trientem trientis, oſtenta viginti novem & trientem, minus partibus viginti novem. Deinde exiſtit æquinoctium autumnale, ergo in illo qvadrante zodiaci movetur diebus nonaginta ſeptem, ſex horis & tribus oſtentis plus partibus qvatuor.

§. 36.

Poſt ſolſtitium brumale in Capricorno & Scorpione Sol æqvè diu commoratur. Aqvarium & libram Sol æqvali tempore percurrit. Piſces percurrit Sol diebus triginta & triginta horæ trientibus, & triginta oſtentis, minus partibus triginta, dein proximè incidit æqvinoctium vernum, ergo juxta hunc calculum Sol in illo qvadrante zodiaci incedit diebus nonaginta novem; Sex horis, trientibus duobus, & oſtentis qvinqve, minus duabus partibus.

§. 37.

Sol arietem percurrit diebus triginta & beſſe diei, & triginta trientibus horæ, & beſſe trientis, & oſtentis triginta & beſſe, & triginta partibus minus; Taurum vero Sol perluſtrat triginta diebus & uno ac triente diei, triginta & uno horæ trientibus & trientis triente, oſtentis uno & triginta & triente ſui, minus partibus triginta cum triente; Geminos Sol perambulat, diebus triginta duobus, triginta duobus horæ trientibus, oſtentis uno & triginta, minus partibus uno & triginta. Dein ſolſtitium æſtivum inſeqvitur. Ergo juxta hunc calculum Sol in hoc qvadrante zodiaci incedit diebus nonaginta novem, horis novemdecim & trientibus duobus, oſtentis duobus, qvatuor partibus minus.

38. §.

Sol gengur undir Cancro jafnlengi ſem undir Tauro. undir Leone geingur hun jafnleingi ſem undir Ariete. undir Virgine geingur Sol jafnlengi ſem undir Piſcibus. þar næſt er jafndægur á hauſt. at þeſsu tali geingur Sol undir þeim mörkum og fiordungi Zodiaci XCIII. daga og IX. ſtundir og IX. oſtentur, og II. pörtum minnur.

39. §.

Sol geingur oſkerdann hring ſinn CCCLXV. daga og VI. ſtundir og IX. minutum minnur, þá geingur hun tolftung hrings ſins XXX. daga, þat er inn tolfti lutur af CCCLX. og XXX. trientes horæ, þat er inn tolfti lutur af V. dögum og XXX. oſtenta. þat er inn tolfti lutur af IV. ſtundum og XXX. puncta midur. þat er inn tolfti lutur af IX. momentum. þviat jafnmikit mega IX. momentur og XII. oſtentur. enn XXX. puncta giöra eina oſtentu.

VI. Cap.

UM AFMÖRKUN ÞESS MESTA OG MINNSTA MILLEBILS SOLAR FRÁ JÖRDU.

40. §.

Geometræ mæla ſuo at circumferentia hvers hrings hafi ſi ſer tern diametur ſin og hinn VII. hlutur diametri. Sem þá at VII. alnar ſe diameter, enn XXII. alnar circumferentia.

41. §.

I Solarhring eru gradur CCCLX. i gradu eru LX. minuta.

§. 38.

Sol cancro & tauro percurrendis idem tempus impendit, in Leonem & Arietem perluſtrandos idem tempus, in virginem & piſces emetiendos, æqvale tempus inſumit; Dein æqvinoctium autumnale inſeqvitur, ergo ſecundum hunc calculum Sol in his Signis & hoc qvadrante zodiaci movetur diebus nonaginta tribus, horis novem, oſtentis novem, minus partibus duabus.

§. 39.

Sol circulum ſuum integrum diebus trecentis ſexaginta qvinqve, ſex horis, minus novem minutis emetitur, ergo triginta diebus partem circuli ſui duodecimam percurrit, qvæ trecentarum ſexaginta partem duodecimam, & triginta trientes horæ conficit, hi qvinqve dierum partem duodecimam & oſtenta triginta conficiunt; hæc ſex horarum partem duodecimam, minus triginta punctis conſtituunt; ex his novem momentorum pars duodecima conſit; qvia novem momenta duodecim oſtentis æqvantur, at puncta triginta oſtentum efficiunt.

CAP. VI.

DE DETERMINANDA MAXIMA ET MINIMA DISTANTIA SOLIS A TERRA.

§. 40.

Geometræ metiuntur circumferentiam circuli cujusqve continere tres diametros, & partem ſeptimam diametri, ut ſi diameter ulnarum ſeptem; peripheria ſit ulnarum viginti duarum.

§. 41.

Orbita Solis continet gradus trecentos & ſexaginta; gra-

nuta, í minutu eru LX. ſecunda, í ſecundu eru LX. tertia, í tertiu eru LX. qvartilla, í qvartill eru LX. qvintilla, í qvintill eru LX. ſextilla, í ſextill eru LX. ſeptilla, í ſeptill eru LX. octavilla, í octavill eru LX. nonavilla, í diametro Solarhrings CXIV. gradur og half grada og ein particula.

42. §.

Ef þú villt vita hverſu miklu nær Sol geingur jördu í ſagittario enn geminis; hugſa fyrſt hverſu miklu lengur hun geingur í þeim helming hrings er gemini heitir, enn þeſs eru á medal XII. gradur. enn þat er inn XXX. partur af Solarhring, ſem fyrr er ſagt. og ſigrar þá enn meiri hlutur hringſins inn minna hluta, med inum XXX. hlut af öllum hring edur badum þeim ſamann.

43. §.

Enn ſú er regla arithmeticorum: ef þú telur jafnmikin hlut talna af II. tölum edur leggur vid. þá verda þær tölur af hinum ſomu hlutfollum ſem hinar fyrri: verbi gratia XXIV. ſigra XVIII. ſesqvitertia proportione. tak þridiung af XXIV. og eru XVI. eptir. tak þridiung af XVIII. og verda eptir XII. þá eru XVI. og XII. í ſömu hlutföllum. ſem ádur voro XXIV og XVIII.

44. §.

Taktu medur þeirri reglu inn ſextanda hlut af diametro Solarhrings. og legg þann hlut vid annan helming ut frá centro, og ſet þar annad centrum og giör um þat jafnvidann hring

ſem

dus minuta ſexaginta; minutum (primum) ſexaginta ſecunda; ſecundum, ſexaginta tertia, tertium, ſexaginta qvarta; qvartum ſexaginta qvinta; qvintum, ſexaginta ſexta; ſextum, ſexaginta ſeptima; ſeptimum, ſexaginta octava; octavum, ſexaginta nona. Diameter orbitæ Solaris continet gradus centum & qvatuordecim, ſemigradum & particulam unam.

§. 42.

Si nôſſe geſtias, qvanto vicinior telluri Sol in ſagittario qvam geminis incedat, cogita primum qvanto diutius Sol in ſemicirculo illo moveatur, qvi dicitur geminorum, tantum vero eſt hoc tempus, qvantum Sol ſpatio duodecim graduum circiter percurrendo inſumit; quod, ut ſupra memoratum, partem trigeſimam orbis Solaris conſtituit, ideoqve pars orbitæ major minorem, parte trigeſima totius, ſive ambarum (ſemiorbitarum) ſimul excedit.

§. 43.

Cæterum hæc eſt Regula Arithmeticorum: Si duobus numeris, ipſorum æqvè multiplices numeros addas vel demas, aggregata vel reſidua eandem inter ſe rationem habebunt ac illi priores. verbi gratia: viginti qvatuor excedunt octodecim in ſesqvi tertia ratione, à viginti qvatuor ſubduc partem ſui tertiam & ſedecim reſtant; ab octodecim ſubtrahe partem ſui tertiam, & duodecim remanent. Igitur ſedecim ac duodecim, eam inter ſe rationem tenent, qvam prius viginti qvatuor & octodecim tenebant.

§. 44.

Per hanc Regulam a diametro orbitæ Solaris auſer partem decimam ſextam, qvam inde à centro alteri ſemidiametro adde, & ibi alterum centrum colloca, & circa ipſum æqve latum ac

ſem um it fyrra. og geingur þá circumferencia þeſs hrings þvi utar enn hinn fyrri hringur; þar ſem hun er lengſt frá centro í hinum fyrra, ſem Sol gengur fyrr jórdu í geminis enn í ſagittario. þá ſigraſt hinn minni hlutur hins forna diametri af hinum meira hlut, medur hinum XXX. hlut alls diametri, af hinum ſömu hlutföllum ſem adur var ſagt af circumferentia ens ſama hrings.

45. §.

Sú er önnur Regla arithmeticorum: ef þú margfalldar ina ſömu í tvær tölur; þá verda bædi profat í hinum ſömu hlutföllum medal ſin, ſem hinar fyrri tölur. verbi gratia. margfallda þú IV í VIII og XII. IV ſinnum VIII eru XXXII. fiorum ſinnum XII. eru XLVIII. tolf hafa í ſer VIII og helming af VIII. Svo hafa XLVIII í ſer XXXII. og helming af XXXII. margfallda at ſama hætti CCCLX í XXII og VII. og verda þá profat í ſömu hlutföllum, ſem ádur voru XXII og VII.

46. §.

I Solargradu eru ſtundum pars kalladir. XXII. particule, í particullu er XXX partiunculæ, CCCLX med XXII. eru VII. MDCCCCXX ſvo mörg particule eru í Solarhring CCCLX. VII eru og MMDXX. ſvo margar particule eru í diameter ſolarhrings. Þat eru CXIV gradur og half grada og ein particula.

47. §.

Skiottu Diametro Solarhrings í II ſtadi. og verda í hverium hlut LVII. gradur og VI. particule af þeim helminge

circa prius deſcribe circulum, qvare circumferentia hujus circuli tanto remotior eſt qvam prioris, ubi a centro illius longisſimè diſtat; qvanto Sol in geminis qvam ſagittario à terra longinqvior incedit. itaqve minorem partem prioris diametri pars major excedit parte trigeſima totius diametri, in eadem, ac ſupra dictum ratione, ejusdem peripheriæ ad diametrum.

§. 45.

Altera Regula Arithmeticorum eſt hæc: Si duos numeros eodem numero multiplices, erunt producta inter ſe ut numeri illi priores. Verbi gratia: multiplica octo & duodecim per qvatuor: qvater octo ſunt triginta duo; qvater duodecim ſunt qvadraginta octo. ut duodecim continet ſesqui octo; ita qvadraginta octo, continent ſesqvi triginta duo. Multiplica ſimiliter trecentos & ſexaginta per viginti duos & ſeptem, & erunt producta inter ſe, ut prius erant viginti duo & ſeptem.

§. 46.

Gradus ſolaris particulæ viginti duæ ſimul ſumtæ, pars qvandoqve nuncupantur. In particula portiunculæ triginta continentur. trecenta & ſexaginta per viginti duo multiplicata producunt ſeptem millia, nongenta viginti, ac totidem particulæ in perimetro orbitæ Solaris continentur. trecenta & ſexaginta per ſeptem multiplicata producunt duo millia qvingenta viginti, totidem particulas continet diameter orbitæ ſolaris, inde conſiunt gradus centum & qvatuordecim, ſemigradus & una particula.

§. 47.

Diametrum orbitæ Solaris divide bifariam, & in utraqve parte continentur gradus qvinqvaginta ſeptem & ſex particulæ,

cujus

inge er inn XXX hlutur half önnur grada og XXVII minuta og VI particule. taktu þann XXX hlut af þeim helminge diametri, og legg vid annann helming, þá er í hinum meira hlut LIX gradur og II. particule. og þar til IV minuta og VI. particulæ, enn í minna hlut LV gradur og VI minuta og V. particule, XXIV portiunculæ.

VII. Cap.

UM ÞANN ASTRONOMISKA QVADRANT. ÞÁ BYGGIANLEGU HEIMSINS PARTA. HVÓRNIN HID MIKLA HAF LIGGUR, OG MÁTA TILAD ADGIÆTA HVÖRSU JÓRDIN ER HNÖTTOTT.

48. §.

Qvadrantur jardar sá sem Störnu bokarmenn profa med Sólargang er giörr í liking þess fiordungs jardar er liggur frá midiu megin hafi og nordur undir leidarstiörnu. inn sydri lutur þess fiordungs er obygdur fyrer Sólarhita. enn hinn nyrdri er og obygdur fyrer kullda sakir. enn þar á mille er vor byggeleg hálfa, su er menn hafa tidendi af.

49. §.

Svo segir Macrobius at megin hafit gyrde um jördina midia af austri til vesturs, og rettir arma sina af austri og vestri, þá sem metast fyrer nordann og sunnann jördina. Svo sker hafit í sundur jördina í IV. fiordunga. og er einn fiordungur af þeim sá er vier byggium, sem fyrr var sagt. enn adrir þrir megu obyggilegir vera fyrer hita sakir og kullda; enn fyrir sakir megin hafsins torfæru megu vær þar engi tidendi af hafa.

50. §.

cujus ſemiſſis trigeſima pars conficit ſesqvigradum, viginti ſeptem minuta & ſex particulas. ab una ſemiſſe diametri partem ſui trigeſimam ſubduc ac alteri adde; Ergo pars major continebit gradus qvinqvaginta novem & duas particulas, inſuper qvatuor minuta & ſex particulas; ſed minor, gradus qvinqvaginta qvinqve, ſex minuta, qvinqve particulas, viginti qvatuor portiunculas.

CAP. VII.

DE QVADRANTE ASTRONOMICO, PARTIBUS TERRÆ HABITABILIBUS, SITU GEOGRAPHICO MAGNI OCEANI; METHODO OBSERVANDI SPHÆRICITATEM TERRÆ.

§. 48.

Qvadrans terreſtris, qvo Aſtronomi Solis motum obſervant, ad ſimilitudinem qvadrantis telluris eſt conſtructus, qvi a medio oceani principalis verſus boream usqve ſub ſtellam polarem pertingit. Qvadrantis hujus pars auſtralior, ob æſtum Solis, at borealior etiam ob frigus eſt inhabitabilis. Intermedia vero eſt zona noſtra habitabilis qvam cognitam habemus.

§. 49.

Aſſerit Macrobius oceanum principalem ab ortu in occaſum mediam ambire terram, & ab oriente & occidente extendere brachia ſua, qvæ ad partes globi terraqvei auſtralem & borealem concurrant. Hoc modo oceanus tellurem, in qvatuor qvadrantes diſpeſcit, qvorum unus, ut ſupra dictum, is eſt, qvem inhabitamus, cæteri tres vero propter æſtum & frigus ſunt inhabitabiles. Sed ob difficultatem oceanum primarium transnavigandi, nihil de his cognoſcere poſſumus.

50. §.

Þat er og Sögn ſumra manna at hafit ſe fullt af eilyſum Iſe nordur frá oſs undir Leidarſtiörnu, þar ſem metaſt armar uthafſins. á þat þickir viſa meiſtari Johannes af Pavilla í bok þeirri er Architenius heiter er hann ſeiger ſvo

(15) *Tre forma terris fecis ſupernatat unde.*
Curva ſuperfacias terramqve complectitur arcu.
Superfecta maris prohibente litore ſupera.

þat er nær þvi at ſkilia: jardarmynd er ſyvallt og yfir hana flytur ſyvallt yferbragd vatns og ſiofar; hringur ſiofar fadmar jördina ſinum boga, þar ſem ſtröndinn bannar. þetta vilia ſumir ſvo ſkilia at hann kalli land liggía undir leidarſtiörnu, og banne þær ſtrandir at ſaman komi ſiofarhringur; vidur þat accorda visar fornsögur þær er þat ſanna at fæti meigi fara, edur hafi farit verit, af Grænlandi til Noregs

51. §.

Qvadrantur er þvi beigdur eptir kumpáſi at jardar yferbragd er böllott, þat má ſvo prova: Stiörnur renna upp og ſetiaſt at ſama hætti öllum mönnum þeim, er jafnfram byggia á Jörduni. enn þó ſia þeir fyrr kvelds hina ſömu Stiörnu er auſtar byggia á Jördu, enn ſidar þeir er veſtar byggia. þat má lita at Eclipſis er ein og hin ſama, er oſs ſyniſt á himni, fyrſtu ſtundu nætur, og þeim vitaſt á hinni III. ſtundu nætur er auſtur vid hafit byggia. og af þvi má marka at þar var fyrri nátt, og Sól faſt þar fyrri enn med oſs. enn Sök til þeſſa er þróttnan jardar, og bögur ſá er í milli vor er.

52. §.

(15) Verſus hi depravatiſſimi fortaſſis hoc modo reſtituendi
Terræ Forma teres, facies ſupernatat undæ.
Curva

§. 50.

Qvin etiam asserunt nonnulli oceanum a nobis boream versus usqve subpolum, ubi rami oceani externi concurrunt, perpetua glacie repletum esse. id ipsum innuit carmen Magistri Johannis de Pavilla in libro, qvi Architenius inscribitur. Sic sonans

(15) Tre forma terris fecis supernatat unde
Curva superfacias terramqve complectitur arcu
superfecta maris prohibente litore supera.

qvod sic ferè intelligendum: figura terræ est sphærica, cui supernatat superficies aqvæ marisqve rotunda. Circulus maris arcu suo terram amplectitur, ubi littora prohibent. Nonnulli hoc ita intelligendum existimant, qvod dicat regionem subjacere stellæ polari, cujus littora prohibeant convenire circulum maris. Huic concordant eruditæ illæ relationes priscæ, qvæ arguunt à Grönia in Norvegiam pedibus iri posse vel itum esse.

§. 51.

Qvadrans ideo juxta compassum est incurvatus, qvod superficies terræ Sphærica sit, id qvod hac methodo probatur: omnibus hominibus qvibus eadem est latitudo loci, Stellæ simul oriuntur & occidunt, tamen prius ad vesperam eandem Stellam conspiciunt, qvi orientalius, at serius qvi occidentalius terram incolunt. observatum est unam eandemqve Eclypsin primâ noctis horâ nobis in Cælo comparere, qvæ illis, qvi in oriente juxta oceanum inhabitant, horâ tertiâ noctis conspicitur; unde notamus prius illis qvam nobis fuisse noctem, & Solem conspectum, cujus causa telluris rotunditate & arcu interjecto continetur.

Curva superficies terram complectitur arcu.
Superjecta maris, prohibenti litore supra.

52. §.

Jardar yferbragd er böllott, á ſömu leid af nordri til ſudurs ſem profa má: Stiörnur þær er nær eru leidarſtiörnu birnur og dreki, og adrar þvilikar, gánga alldri undir med oſs, og þeim mönnum ſem nordur álfu byggia; enn í Blálandi edur Arabia, gánga hinar Stiörnur undir horizontem þeirra. þar í mote ſiá þeir til ſudur ættar þær Stiörnur er oſs vitraſt litla ſtund og ſkiótt gánga vorn horizontem. velldur því ſem adur er ſagt, ſá bugur jardarennar er vor eri milli.

VIII. Cap.

UM ANNAN MÁTA TIL AD FINNA AD JÖRDIN ER BÖLLOTT. UM QVADRANTIN OG HVERNIN HANN SKAL STANDA TIL STIÖRNU KIKINGAR, OG UM SANNLEIKA STIÖRNU KIKINGANNA.

53. §.

Hafit og vötnin liggia at jördu ſem lindar og hallda ſvo böllottu yferbragdi med jördu, ſem prófa má: Settu hafnarmark hátt tre edur vórdu á einhveria ſtrönd, rodu ſydann undan landi, þar til er þú mátt eigi ſiá þat hafnarmark; far ſidann upp í ſiglutopp; og mun uppkoma nockur hlutur af því hafnarmarki, því þá berr þig hærra enn í ſkipenu, og ſer þú þá yfer bug vatnsins þann ſem verdur milli þin og hafnar marks. enn af vatn væri ſlett og obiugt; þá ſer þú it ſama mark lengur nidur í ſkipinu, enn uppi á ſiglutoppi; þviat þat er nær ſtröndu.

54. §.

§. 52.

Superficies telluris a borea versus austrum est similiter Sphærica, id qvod hac methodo probatur: Stellæ circumpolares, ut ursæ & Dracones & aliæ consimiles, nobis & illis qvi Europam inhabitant, nusqvam occidunt; sed in Mauritania vel Arabia eædem Stellæ infra horizontem descendunt. E contra alias Stellas australes illi conspiciunt, qvæ nobis brevi conspiciuntur & infra nostrum horizontem descendunt; cujus, ut supra dictum, causa est arcus tellaris interjectus.

CAP. VIII.

DE ALIA METHODO OBSERVANDI SPHÆRICITATEM TELLURIS, DE QVADRANTE ET SITU SUO INTER OBSERVANDUM, ET OBSERVATIONUM VERITATE.

§. 53.

Oceanus & aqvæ telluri ad instar zonarum incumbunt, atqve ita una cum terra arida superficiem Sphæricam obtinent, id qvod hac methodo probari potest: In littore qvodam statue signum portus, arborem excelsam vel piramidem lapideam. Dein à littore naviga, donec signum illud portus amplius non conspicias, postea in mali summitatem ascende & signi illius portus aliqva pars emerget; tunc enim tu, qvam in ipsa navi excelsior, super arcum aqvæ inter signum portus ac temet interjectum, prospicies. Qvod si vero aqvæ superficies curvatura careret, idem signum diutius ex ima navi, cum ibi sis littori vicinior, qvam ex mali summitate cerneres.

54. §.

Qvadrantur ſnyr þvi bug ſinum frá Sólarodda, at af jördu er jafnlangt í öllum ſtödum til Sólar undir ſama marki, og er mikilleikur jardar valla punctur hrings þeſs er Sólin gefngur í; enn ef bugur qvadrants hyrfdi at Sólaroddi; þá væri ſkemtſt til Sólarodds í midium bug qvadrants. enn lengra ur hornum.

55. §.

Svo ſeigia forner ſpeckingar at madur ſiái VI. ſigna Sólis í zodiaco; enn önnur VI. leiniſt hvar ſem hann er á jördu og ef jörd væri nockurs mikilleiks í gegn himni; þá mætti eigi helming himinis ſiá af jördu; og ef ſett væri ſlett yferbragd af Járdarpunct til himins þat er ſkipti jördu og himni í tvo ſtadi jafna; mádur ſa er væri á midium jardarpunct ſæi helming himins oſkerdann og jörd í midium hring ſem hinn minſta punct.

56. §.

Þat má af þeſſu merkia, at oſkilianligur er hver hringur vid ſinn punct; ſlikt it ſama er oc oſkilianligur mikilleikur himins vid Jördina; og þó at Sólarhringur ſe nær jördu enn ſiálfur feſtingar himin; þá er og oſkilianligur mikilleikur þeſs hrings mannligri ſyn vid jörd. og verdur þvi jafnlangt at vera öllum megin af linda qvadrant til Sólar.

57. §.

Og þótt Sólar hringur hafi ei ſinn punct á jördinne; helldur fyrir utan jörd ſem profat er, at Sól gengur nær jördu undir ſumum Siörnu mörkum; enn firr undir ſumum; gengur hun þó

jafnan

§. 54.

Qvadrans ideo curvaturam convexam a centro avertit, qvod ubivis locorum à terra; ad Solem in eodem ſigno incedentem ſit æqvalis diſtantia & magnitudo telluris vix unicum punctum conſtituit orbis Solaris; Sin autem curvamen Qvadrantis centrum reſpiceret; meditullium curvedinis à ſummitate centri brevisſimè; at anguli longius diſtarent.

§. 55.

Aſſerunt antiqvi ſapientes, ſex ſigna Solis in zodiaco conſpici, at cætera ſex occultari, ubicunqve terrarum qvis exſiterit; &, ſi tellus cum Cælo comparata alicujus magnitudinis eſſet; hemiſphærium cælcſte integrum de tellure conſpici non poſſet; &, ſi plana ſuperficies à terræ centro ad cælum usqve extenderetur, qvæ tellurem & cælum in duas æqvales partes diſpesceret; homo in medio terræ centro conſtitutus, hæmiſphærium cæleſte ſolidum ac terram in centro circuli horizontalis inſtar puncti exiliſsimi cernerct.

§. 56.

Ex hoc intelligi poteſt, quod, uti circulus qvilibet reſpectu centri ſui eſt magnitudinis infinitæ; ita etiam cæli vaſtitas intuitu telluris infinita ſit, & licet orbis Solaris, ipſo firmamento telluri vicinior ſit, tamen orbis ille ad terram relatus viſui humano eſt vaſtitatis infinitæ, ac ideo ab omni parte limbi qvadrantis telluris, ad Solem æqvalis eſt diſtantia.

§. 57.

Et licet orbita Solis centrum ſuum non habeat intra, ſed extra terram, ſicuti evictum eſt, Solem in aliis ſignis incedere telluri propriorem, at in aliis remotiorem; tamen in qvovis

ſigno

jafnan nær jördu, undir hverju marki sínu. má því egi bregdast jafn kumpas bugur frá Sólar oddi á öllum jardar qvadrant.

IX. Cap.

UM MATA AD FINNA POLIHÆD OG STADARINS BREIDD MED QVADRANTINUM EDUR POLIHAD, HVERNIN SÓLARGANGUR SYNIST AD VERA UNDIR POLSTIÖRNUM, UM HNEIING SÓLAR, HENNAR GAUNGU SIER EIGINLEGA, OG SAMEIGINLEGA MED ODRUM STIÖRNUM, UM GAUNGU TUNGLS, SIAFAR FLOD OG HALASTIÖRNUR.

58. §.

Raufar þær er jafnliga eru settar vid horn á hinni hægri sídu, færa þettann geisla til auga mannsins frá Sólaroddi; enn blykleppur sá er nidur hangir á sínum prædi frá Sólaroddi skiptir gradum á jardarbug eptir uppgöngu Sólar og nidurgöngu. enn þar er bygd hvers mannst til at jafna á jardar bygd sem þrádurinn snertir á haust og á vor á midium deigi.

59. §.

Ef nockurer bua under midiuni jafndægurs hring; þá snertir þrádur þeirra midiandag og jafndægri, linu þá er gengur fyrir utan sydstu gradu á qvadranti; þviat Sól er jafnt yfer höfdi þeim. enn þeim sem eru undir hinum nyrdra Sólhvarfa hring, sem hinir sömu megu finna um jafndægri þrád á sínum qvadranti á fiordu og XX. gradu.

60. §.

I Romaborg um midian dag um jafndægri, hangir þrádur II. gradum sunnar enn á midian qvadrant. í Biörgyn snertir

þrádur

signo telluri fit proximior, ideoque in toto telluris quadrante, a centro quadrantis æqualis ad compassum arcus non fallit.

CAP. IX.

DE METHODO PER QUADRANTEM INVENIENDI LATITUDINEM LOCI; SIVE ELEVATIONEM POLI, PHÆNOMENIS QUIBUSDAM MOTUS SOLARIS IN SPHÆRA PARALLELA, DECLINATIONE SOLIS, MOTU COMMUNI ET PROPRIO, MOTU LUNÆ, ÆSTU MARIS ET COMETIS.

58. §.

Rimæ illæ, quæ semper ad angulum in dextro latere locantur, a centro Quadrantis ad oculum hominis rectum radium deferunt. Sed obeliscus plumbeus A centro Quadrantis filo dependens, gradus in arcu terrestri juxta ortum occasumque Solis dividit; at comparationem instituendo; ibi in terra est locus habitationis hominis cujusvis; ubi in meridie & æquinoctio verno & autumnali filum gradum quadrantis contingit.

§. 59.

Si qui sub medio circulo æquinoctiali inhabitant; filum ipsorum in meridie & æquinoctio lineam illam contingit, quæ extra ultimos in Quadrante gradus ducta est; quia Sol illis est verticalis. Verum illi, qui sub tropico cancri incolunt, filum quadrantis sui circa æquinoctia in gradum vigesimum quartum incidere deprehendunt.

§. 60.

Romæ in meridie & æquinoctio, duobus gradibus australius, quam in quadrantis medio filum dependet, Biorgvinæ circa

þrádur ena XXX gradu, nordur af qvadrant um jafndægri. enn í Nidarosi sex og XX.

61. §.

Ef nockurir bua nordur undir Leidarstiörnu, þá snertir þrádur þeirra Qvadrant allan um jafndægri, linu þá er geingur frá Sólaroddi í vinstra qvadrants horn. þviat þar má Sól siá nær jafnháfa nátturligann dag allann, frá jafndægri á vor og til jafndægurs á haust; og geingur hun hærra enn sidara dag enn hinn fyrra, til jafndægris og Sólhvarfs á sumar; enn lægra ad jöfnu hofi til jafndægurs á haust. lyser þó Solin í þeim stad bædi dag og natt, frá jafndægri á vor og til jafndægurs á haust. enn hana sier eigi annan helming missera frá jafndægri á haust, og til jafndægris á vor. gengur hun þar jafnhátt náliga hvern natturligann dag þar er hana sier.

62. §.

I þeim stad kalla forner spekingar einn dag og eina nott, á hverium XII mánudum; þviat dagur er ecki nema lios Sólar fyrer ofan jörd þar sem madur er staddur, enn nott af hvarfi Sólar. Sól þókar jafnmargar gradur upp og nidur at syn milli Sólhvarfs og jafndægra, hvar sem madur er staddur á Jördu.

44. §.

Þat er kallat af spekingum hin mesta hneiging Sólar er hun gengur milli Sólhvarfs og jafndægris. og telur Tolomeus konúngur Egipti þessa hneiging XXIII gradur og LI. minutur enn Alkinean XXIII. gradur og XXXIII. minutur. þetta má marka skirt á Qvadrant; þviat jafnmargar gradur snertir þrádur um middeigi til vinstri handar og hægri at Jardbug

sem

æqvinoctium filum a Borea gradum trigesimum; at Nidarosiæ vigesimum sextum contingit.

§. 61.

Si qvi sub Stella polari incolunt, filum ipsorum in æqvinoctio in lineam illam incidit, qvæ post totum Qvadrantem a centro eirus ad sinistrum angulum ducitur; Qvandoqvidem Sol ibi locorum tota die naturali ab æqvinoctio verno ad autumnale propemodum æqvè altus conspicitur; & postridie qvam pridie, ad æqvinoctium usqve vernum ac solstitium æstivum altius elevatur, sed pari proportione humilius usqve ad æqvinoctium autumnale. tamen Sol ibi locorum diu noctuqve lucet ab æqvinoctio verno ad usqve autumnale; at vero per alteram anni semissem ab æqvinoctio autumnali ad vernum, sub horizonte delitescit. & ibi qvovis die naturali, dum conspiciendum se præbet, æqvè ferè sublimis incedit.

§. 62.

Ibi locorum singulis duodecim mensibus antiqvi sapientes unam diem unamqve noctem appellant, qvippe dies nihil est aliud, qvam lumen Solis supra horizontem loci; nox vero ex Solis occasu oritur. Sol ubiqve terrarum, inter solstitium & æqvinoctium æqvè multis gradibus supra & infra horizontem movetur.

§. 63.

Maxima Solis declinatio dicitur Philosophis, qvando ab æqvinoctiis accessit ad solstitia, Declinationem hanc Ptolomæus Ægypti Rex graduum viginti trium numerat, & minutorum qvinqvaginta & unius. Sed Alkinean graduum viginti trium & minutorum triginta trium. Hæc per Qvadrantem distinctè observari possunt, qvia totidem in meridie gradus ad sinistram

sem Sól geingur upp og ofan á himni í milli jafndægra og Sólhvarfa og má á þá leid marka hvartveggiu á qvadrant jardar gradur og ummæling hennar; og hvar sem mádur er staddur á jördu, Sólargang og Stiörnur á himni.

64. §.

Þessi uppgöngu og nidurgöngu Sólar velldur Skiagleiki zodiaci, og þó at festingar himin snui Sólu med sinu ofurefli ur austri og í vestur í hring á II dægrum; þá geingur Sól á moti himni sina natturliga rás, náliga eitt ár og VI Stundir, og átta momentum minnur.

65. §.

Synist os sem Sólin gángi þá upp á himininn er hun fer ur sunnan verdum sinum hring, undan því marki er kaprikornus heitir, og í nordannverdann sinn hring undir þat mark sem kancer heitir. I midri þessi göngu gerir hun jafndægri allri verölld undir öndverdu hruts marki. her af eru ritadir þrir hringar á Sphera í þá lyking er Sól geingur natturligann dag enn fyrsta.

66. §

Þá er tungl í sömu ætt af jördu at lyta og Sól, er Sólin er í því marki er ver köllum krabbamark og nordast er í Sólarhring; minkast þá meir enn vant er hiti Sólarinnar í meigin hafinu, af fiarlægd Sólarinnar; þviat Zodiacus geingur eigi jafnt af vestri í austur sem megin hafit gyrdir jördina; helldur af ætting vesturs og utsudurs og ætting austurs og landnordurs.

67. §.

dextramqve arcus telluris filum Qvadrantis abſcindit, qvot Sol in cælo inter æqvinoctia Solſtitiumqve aſcendit ac deſcendit. Atqve hoc modo per Qvadrantem utrumqve obſervari poteſt gradus terræ ſuaqve dimenſio, & ubiubi gentium motus Solis ac Stellarum in cælo.

§. 64.

Hunc Solis aſcenſum deſcenſumqve obliqvitas Zodiaci producit, & ut primum mobile ſuâ violentiâ, Solem ab ortu in occaſum, duobus ſemidiebus in orbem circum agat; tamen Sol motu naturali contra motum cæli incedit anno uno, ſex horis, octo minutis minus.

§. 65.

Tum Sol nobis in cælo qvaſi aſcendens videtur, dum ab auſtrali parte ſui orbis, à ſigno illo, qvod capricornus vocatur, digrediens, & in partem borealem orbitæ ingrediens ſignum illud ſubit, qvod cancer appellatur. In medio itineris hujus, in principio Arietis in toto terrarum orbe æqvinoctium facit; hinc ad ſimilitudinem motus naturalis die prima, tres circuli in Sphæra ſignantur.

§. 66.

Tum ex tellure Sol & luna in eadem plaga conſpiciuntur, cum in ſigno qvod in Eclyptica borealiſſimum, cancrum nuncupamus, ille verſatur. Tunc temporis plus conſveto ex longinqvitate Solis, ſuus in oceano primario æſtus decreſcit, qvippe qvemadmodum oceanus principalis terram ambit; Zodiacus non ab occaſu in ortum orthogonaliter; Sed (obliqvè) a plaga occidentis in Notapeliotem, & ab oriente in in Boreapeliotem tellurem cingit.

67. §.

Verda þá Misſaung at nye meir enn ádur, og þá geingur ny ſem hædſt, ſem Sól í vorri byggiligri halfu at ſiá. nu þá ed tunglit ſtendur gegnt í marki ſteingeitar enn Sólinn í Krabbamarki ſem fyrr gátum ver; þá gengur tunglit lægſt fullt; þviat þá geingur þat í þvi marki er ſunnaſt er í zodiaco og fiarlægaſt er vorri bygd, og af nalægd tunglſins vaxa flædar; þá er Sólin gengur í rutſt liki eda í Skálamarki, og jafndægri er um alla verölld.

68. §.

Enn þá er tunglit ſtendur gegnt Sól er misſöng af vellu Sólar hita; þviat Sólin er þá í þeim hlut Zodiaci er jafnt ſtendur yfer hafinu. þá geingur tungl hædſt vaxandi enn lægſt þverranda; og þá er ny verdur í þeſſum mörkum, ſkytur tunglit meir ſinni vökvan á hafit enn vant er; þviat þá ſtendur tunglit gegnt yfer hafinu.

69. §.

Cometæ heita Stiörnur lokkadar enn ſtundum vaxnar ſem ſverd þær eru áfaſtar himni og ſynaſt í miolkhring til nordurs og merkia jafnan rikia ſkipti eda drepſott, eda bardaga, eda önnur ſtortydendi. þær ſynaſt VII daga eda LX id lengſta.

X. Cap.

UM SUNDURDEILING ZODIACI Í MERKI OG GRÁDUR, TID ÞESS EIGENLIGA SÓLARGANGS, UM ARSINS TIDER, SAMT SÓLHVARFA OG JAFNDÆGRA.

70. §.

Zodiacus heitir drog á himni þar er markadur vid himintungla

Leg. Arnæ. Magn. N:o 736.

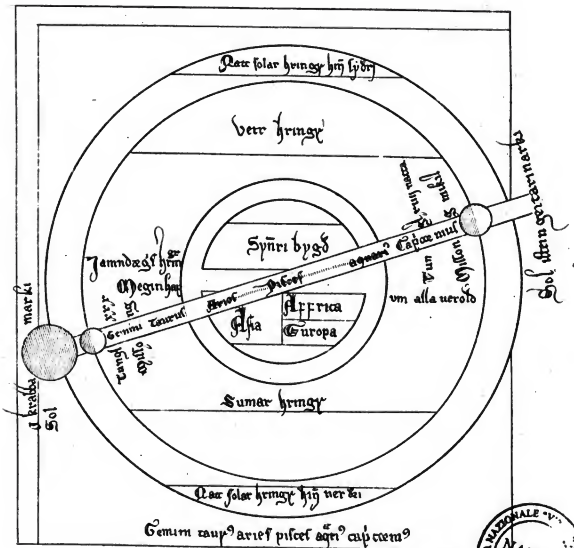
Nat solar hringr hiñ lyðri
Vetr hringr
Sumar hringr
Nat solar hringr hiñ ner ðri
Gemin taur ariet pisces aqr capricorn
Sol
Jamndægr hem
Megin hæð
Sýnir bygð
Asia
Europa
Affrica
Gemini Taurus
Tangi
Sol
Sol mundi
Sol
Sol
Sol

§. 67.

Tunc in novilunio æſtus principales (Miſſong) majores qvam antea contingunt. Tunc etiam luna nova ut & Sol in parte noſtra orbis habitabilis, ſupra horizontem altiſſimè aſcendere videntur. Cæterum dum luna in capricorno, Soli in cancro opponitur; tum illa uti ſupra memoratum plena humillimè incedit, qvia tunc movetur in ſigno illo, qvod in Zodiaco eſt auſtraliſſimum & à noſtra habitatione remotiſſimum, & ex vicinia lunæ æſtus creſcunt, dum in Ariete vel libra Sol incedit, & per totum terrarum orbem eſt æqvinoctium.

§. 68.

At vero dum luna Soli opponitur; ex fervore caloris Solaris æſtus principales (Miſſong) exiſtunt; qvia tunc Sol in ea parte Zodiaci verſatur, qvæ oceano imminet normaliter, tunc luna creſcens incedit altiſſimè, at decreſcens humillimè. Atqve in his ſignis novilunio facto, luna plus Solito vaporum in oceanum præcipitat, tum enim luna pelago imminet verticaliter.

§. 69.

Cometæ dicuntur Stellæ crinitæ, at interdum formam gladii referentes, illi cælo affixi in via lactea verſus boream conſpiciuntur, & ſemper Regnorum mutationes vel peſtes vel bella vel alias res novas ingentes portendunt. per dies ſeptem aut ad ſummum ſexaginta ſe conſpiciendos præbent.

CAP. X.

DE DIVISIONE ZODIACI IN SIGNA ET GRADUS, TEMPORE MOTUS PROPRII SOLARIS, TEMPESTATIBUS ANNI, TEMPORIBUS SOLSTITIORUM ET ÆQVINOCTIORUM.

§. 70.

Zodiacus dicitur zona cæleſtis, ad qvam motus ſiderum colli-

tungla gangur: henni er ſkipt í marga hluti, þriu hundrut parta á leingd enn XII parta er hun breid henni er ſkipt í XII Stadi á leingd. þau mórk heita ſvo: Aries, Taurus, Gemini, Kancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aqvarius, Piſces. hvert þetta mark er XVIII Sólir á lengd enn VII á breidd og fimtungur Sólar.

71. §.

Sól er átta hluta vidari enn jörd, henni ſnyr frá auſtri til veſturs um IX Sóler á einni tid dags, þat er Sólin ſnyr á tveim dægrum; og hun geingur á mot ſnuningu frá auſtri til veſturs á þrim hundrudum dogum og fim dögum og VI ſtundum.

72. §.

Siá Sólargángur hefur tvo jafndægri og tvær Sólſtödur. þeſſa marka á mille heita IV Sóltider, þat er vor og ſumar hauſt og vetur. þeſſa eina geingur hun XCI. dag og hálfa áttu tid; eitt mark af XII gengur hun XXX daga og hálfa elleftu tid. eina Sól gengur hun dægur og hálfa fimtu tid og fim oſtentur. einn part geingur hun II dægur og þridiung tidar og eina oſtentu.

73. §.

Bendictsmeſſu er jafndægri á vor enn á hauſt XII nottum fyrir Matthias meſſu. Sólſtada er á ſumar IV náttum fyrir Jons meſſu Baptiſte, enn á vetur IV nottum fyrir Thomas meſſu. (16)

XI.

(16) Hic in Codice de computo ſequitur Caput qvod cum Rymbeglæ P. I. Cap. 17. a §. 66 ad 71. inclusivè, ſenſu, ordine & fere verbo tenus convenit, qvod igitur ne nõtum agamus, ſtudio brevitatis omittimus, huic capiti in Codice de computo immediatè ſubjungitur capitulum, de partibus & ſubdiviſione partium temporis qvod

collimantur, illa ſecundum longitudinem, in gradus multos, ſc. trecentos (duodenarie) diſpeſcitur; ſed duodecim gradus in latitudine continet, longitudo ſua in duodecim partes tribuitur, qvæ Signa appellantur, qvorum hæc nomina. Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aqvarius, Piſces. Horum qvodlibet ſignorum, longum eſt octodecim, latum ſeptem Solis apparentes diametros, & qvintam partem ſui.

§. 71.

Solis vera diameter continet octo veras telluris diametros, ille unâ horâ ab ortu in occaſum novem ſui diametros apparentes gyratur, id eſt: Sol uno die (aſtronomico) circuitum abſolvit, & contra motum primi mobilis ab ortu in occaſum, dies trecentos ſexaginta qvinqve & ſex horas movetur.

§. 72.

Motus ille Solis duo æqvinoctia & duo ſolſtitia continet. Inter hæc ſigna percurrenda, qvatuor appellantur tempeſtates Solares, hoc eſt: Ver, autumnus, æſtas & hiems. Qvälibet harum durat motus ſuus dies unum & nonaginta, & horam ſesqvi octavam. Qvodlibet ſignorum duodecim, diebus triginta & horâ ſesqvi undecimâ percurrit; unam diametrum ſui apparentem, una ſemidie, horâ ſesqvi qvintâ, & oſtentis qvinqve emetitur, unum gradum percurrit duobus ſemidiebus, tertia horæ parte & oſtento uno.

§. 73.

Æqvinoctium vernum Feſtum Benedicti occupat. Sed autumnale duodecim noctibus ante Matthiæ Feſtum incidit; ſolſtitium æſtivum, qvatuor noctibus ante Feſtum Johannis Baptiſtæ, at brumale qvatuor noctibus ante Thomæ Feſtum, incidit.

XI. Cap.

UM MÆLINGAR MED HVÓRIUM STADANNA MILLEBIL PLAGA AT AQVARDAST, STÆRD JÁRDAR HNÖTTSINS, OG HVAD LEINGE HANN KUNNE SIGLAST Í KRINGUM.

74. §.

Svo ſeigia Grickia Spekingar at Ercules inn mikli rann CXXV ſkrefa medan hann þoldi önd einu ſinne, ſidan nam hann ſtadar og kalladi hann þat ſtadium; VIII ſtadia gera eina milu þat er M. ſkrefa, LX ſtadia eru VII milur og hálf mila. VII M ſkrefa og D; þad eru VII milur og IV ſkeida.

75. §.

A millum Biórgvynar og Nidaroſs eru nær IV grádur. þá verdur ein gráda nær tylft ſiáfar. í viku ſiáfar eru DLXXXIII ſtadia, og triens ſtadii. þat eru 72916 paſſus og þriu fet og þridiungur ur feti, enn jafnmikit er gráda á jördu og tylft ſiovar, enn II tylfter í dægur ſigling.

76. §.

Þá verda um Qvadrant járdar XLV dagſiglingar, enn í kringum jörd er megin haf CLXXX dagſiglingar. Macrobius kallar glöggliga reynt af Spekingum, at um böll járdar eru ſtadia 252000. þá er í qvadrant hennar 63000. qvadranti hennar er ſkipt í 90 grádur í þá liking ſem Zodiaco er ſkipt í grádur

---

qvod etiam verbotenus convenit cum Rymbeglæ P. I. Cap. 19. §. 97. qvod igitur hic omittitur. Saltim in fine hujus Capituli habet Codex, qvo caret Rymbegla, eſſe ſaltum qvintam partem Atomi juxta nonnullos & particulam temporis, qvæ in computo adhibetur omnium minimam.

CAP. XI.

DE RATIONE MENSURARUM QVIBUS LOCORUM DISTANTIÆ SOLENT DETERMINARI; MAGNITUDINE GLOBI TERRAQVEI, ET TEMPORE QVO CIRCUM NAVIGARI POTEST.

§. 74.

Narrant Philoſophi Græci Herculem magnum, centum viginti qvinqve paſſus, Spiritu ſemel retento, cucurriſſe, deinde conſtitiſſe, & Spatium emenſum ſtadium vocâſſe, octo ſtadia unum milliare, h. e. mille paſſus conficiunt; ſexaginta ſtadia, ſeptem milliaria & ſemiſſem, ſive ſeptem millia paſſuum & qvingenta. i. e. ſeptem milliaria & qvatuor ſtadia.

§. 75.

Biorgvina a Nidaroſia qvatuor ferè gradibus ſubmovetur, qvare gradus unus æqvor fere duodenarium conficit; unum æqvor hebdomadale continet ſtadia qvingenta, octoginta tria, cum triente, id eſt paſſuum ſeptuginta duo millia, nongentos & ſedecim, & pedes tres cum triente, at æqvor duodenarium gradum unum terreſtrem exæqvat; cujus duplum navigationem diurnam conficit.

§. 76.

Igitur qvadrans telluris diebus civilibus qvadraginta qvinqve transnavigatur, verum circa tellurem oceanus magnus diebus centum & octoginta. Macrobius Philoſophos dilucidè aſſerit expertos, continere telluris ambitum ſtadia ducenties, qvinqvagies bis mille, hinc in qvadrante ſuo ſexaginta tria millia ſtadiorum continentur. Qvadrans ſuus, qvemadmodum Zodiacus & alii Sphæræ circuli in gradus nonaginta dividitur. juxta

grádur og ödrum hring á Sphæra, at þeſſi tölu ero 7000 ſtadiorum í einni grádu járdar enn paſſus 875000 í grádu.

XII. Cap.

UM AKVARDAN PÁSKA OG HVITASUNNU TIDAR, HVAD LANGT SIE FRÁ HEIMSINS SKÖPUN, OG ÞAU MERKILEGUSTU TIDA TERMIN Í ÞEIRRI HELGU HISTORIU.

77. §.

Páſkadagur verdur jafnan hinn þridia drottins dag (17) i Páſkatid. Hvit drottins dagur verdur enn VII aſti drottins dagur frá Páſkadeigi.

78. §.

Ef þú villt telia frá upphafi veralldar og ſkalltu þá áratölu hefia hinn XV. Kalendis dag Apprilis þat er inn fyrſti dagur veralldar. þá er Adam var ſkapadur voru concurrentis VII og hlaupár enn pactar XV. Þadan frá voru til Noa MMCCLXII. vetur. þá var concurrentis ein, en pactar XV.

XIII.

(17) Calendario & Tabula terminorum Paſchalium inſpectis ſtatim apparet hoc eſſe verum, nam ſi â termino Paſchali incluſivè in antecedentia putes dies qvatuordecim, incides in numerum aureum termino dato reſpondentem, cui eadem ac ipſi termino, hebdomadalis adſcripta, qvare, cum Paſcha in ipſum terminum nunqvam, ſed in ſingulos dies ſeptem proxime ſeqventes incidere poſſit, & die Paſchatis luna major eſſe neqveat qvam vigeſima prima; a numero aureo incluſivè per ſeptem dies ſeqventes, ſumta qvavis hebdomadali, & hinc in conſeqventia tres dominicas putando, incides ſemper in Dominicam qvæ terminum proximè ſeqvitur & conſeqventer in ipſum diem Paſchatis, ad hoc uno exemplo illuſtrandum, ſit terminus Paſchalis qvintus Aprilis, cui reſpondet annus Cycli lunaris primus & aureus

hunc calculum in uno gradu terreſtri continentur ſtadia ſepties mille, paſſus vero octingenties ſepties & qvinqvies mille.

CAP. XII.

DE DETERMINATIONE QVADAM PASCHATIS ET PENTECOSTES, TEMPORIS MUNDI CONDITI ET EPOCHARUM QVARUNDAM INSIGNIORUM IN HISTORIA SACRA.

§. 77.

Dies Paſchatis Dominicam tertiam lunæ Paſchalis ſemper occupat. Dies dominica Penteçoſtalis in Dominicam a die Paſchatis ſeptimam incidit.

§. 78.

Qvod ſi a mundi primordio computare velis, à decimo qvinto Calendas Aprilis annorum illam ſupputationem ordire. Eſt enim dies illa mundi prima, cum Adam crearetur; ſeptem erant concurrentes & annus biſextilis & Epactæ qvindecim. Abinde ad Noam fluebant anni bis mille ducenti ſexaginta duo, tunc concurrens una at qvindecim erant Epactæ.

reus I qvam a qvinto Aprilis in antecedentia putando vigeſimo tertio adſcriptam deprehendes, cui adſcripta hebdomadalis C, qvæ ſexto etiam Aprilis appoſita, per illam igitur in conſeqventia tres Dominicas putando, in ſextum Aprilis Paſcha incidere videbis; ſi per hebdomadalem d, a numero aureo incluſive ſeptimam, tres rurſus in conſeqventia Dominicas putes, in Aprilis duodecimum, ipſum Diem Paſchatis incides, verum termino in qvinto Aprilis hærente, Paſcha longius in conſeqventia moveri neqvit, exiſtente ibidem luna vigeſima prima; qvare, cum Authoris aſſertio vera ſit de duobus caſibus extremis; per hanc inductionem licet incompletam, tuto concluditur veram etiam eſſe in caſibus omnibus intermediis, & conſeqventer univerſaliter verum eſſe Diem Paſchatis in lunatione Paſchali ſemper tertium eſſe.

XIII. Cap.

UM AFMÖRKUN FLEIRI MERKILEGRA TIDSUPPHAFA Í HINNI HELGU HISTORIU HVORRA SIERDEILISLEGAST ER TIDSUPPHAF BURDAR CHRISTS.

79. §.

Noe geck ur Örku á átianda ári Sólaralldar þá var Concurrentis ein enn pactar IV. þádan voru til Abrahams DCCCCXLII. hann var borinn á it VII ár í Sólarölld. þá voru concurrentis II. enn pactar VI. þadan voro til Davids DCCCCXL. ára. hann tok konúngdom á fiorda ári og XX. Sólar alldar. þá voru concurrentis IV. enn pactar XVIII.

80. §.

Frá Babilons för og til burdar Krists voru DLXXX. hans burdur var á XVII. ári í Sólarölld. þá voro concurrentis VII. enn pactar XXVIII. at þeirri tölu verda 5180 ára frá Adam til burdar Krists.

81. §.

Hann var her í heimi XXXIII vetra og III mánudi og pindur á III ári og XX í Sólarölld, þá var concurrentis VII. enn pactar XIII. (18)

XIV.

(18) Cum hoc capite & fine capitis præcedentis conferatur Rymbeglæ P. I. Cap. 14. §. §. 54. & seqv.

CAP. XIII.

DE DETERMINATIONE PLURIUM EPOCHARUM INSIGNIORUM IN HISTORIA SACRA QVARUM PRÆCIPUA EPOCHA NATIVITATIS CHRISTI.

§. 79.

Anno decimo octavo Cycli Solaris Noa exivit ex arcâ, tunc concurrens una, at Epactæ qvatuor erant; inde ad Abrahamum anni nongenti qvadraginta duo decurrebant, ille natus erat anno ſeptimo Cycli Solaris; tunc concurrentes duo; ſed Epactæ ſeptem erant. Abinde ad Davidem anni nongenti & qvadraginta fluebant, ille Rex creatus eſt anno vigeſimo qvarto Cycli Solaris, tunc temporis qvatuor fuere concurrentes at octodecim Epactæ.

§. 80.

A profectione Babylonica ad nativitatem Chriſti qvingenti & octoginta elapſi ſunt anni; cujus nativitas in annum decimum ſeptimum Cycli Solaris incidebat, tunc ſeptem erant concurrentes, at Epactæ viginti octo. Secundum hanc putandi rationem ab Adamo ad nativitatem Chriſti confiunt anni qvinqvies mille centum & octoginta.

§. 81.

Manſit ille in hoc mundo annos triginta tres & menſes tres, paſſus anno vigeſimo tertio Cycli Solaris, tunc ſeptem erant concurrentes at Epactæ tredecim.

CAP.

XIV. Cap.

UM INBYRDIS FORHOLD OG SAMJÖFNUN TIMANS PARTA, UPPRUNA HLAUPÁRSDAGS OG SUMAR AUKA, VETRAR INNGAUNGU, SAMT MÁNADA HANS, OG JÓLA.

82. §.

Þat er fyrſt í dægratali er heitir athoma. þær eru XLVII í eina unz. unz VIII í eina oſtentu, oſtenta half önnur í eina momentu. tveir hlutir þridiu momentu í einn part. partur halfur annarr í eina minutu. minuta half þridia í einn part, punctar IV í eina tid dags. tider II í einn vind, vindar III í eina plagu, plagur IV í deigi og nott.

83. §.

Þat er dagur og nott er Sólin ſnyr um jördina. dagar eru VII í viku enn XXX dagar í manadi. í tveim miſſerum eru dagar CCCLXV og fiordungur tveggia dægra. Því þarf hláupars dagur, drottins dagur er fyrſtur í viku at dagatali og miſseristali, enn ymſir dagar at manadar tali.

84. §.

Vikur eru IV í mánadi og II dagar. LII vikur eru í tveim miſſerum og dagur einn umfram ſá heitir concurrens því þat er auka dagar. og ſkiptaſt drottins dagar á ſtöfum. Mánadir eru XII í tveimur miſſerum og IV dagar. því þarf ſumar auka. Athomi eru í einni tid dags XV

þuſunder

CAP. XIV.

DE MUTUA RATIONE ET COMPARATIONE PARTIUM TEMPORIS, ORIGINE DIEI INTERCALARIS ET APPENDICIS ÆSTATIS, INTROITU HIEMIS, MENSIUM EJUS ET FESTI NATIVITATIS.

§. 82.

In calculo ſemidierum locum primum obtinet id qvod atomus nuncupatur, horum qvadraginta ſeptem in unciam unam colliguntur, unciæ octo in oſtentum unum; oſtentum ſesqvi alterum in momentum unum; besſis momenti in partem unam; pars ſesqvi altera in minutum unum; minutum ſesqui tertium in partem unam, punctа qvatuor in unam horam, horæ duæ in ventum unum; venti tres in plagam unam, plagæ qvatuor in diem & noctem naturales.

§. 83.

Dies & nox naturales ſunt illud temporis ſpatium, qvo Sol circa tellurem circuitum abſolvit; una hebdomada continet dies ſeptem, Menſis vero triginta; duo ſemeſtria, trecentos ſexaginta qvinqve, & ſemibidui qvadrantem, hinc die intercalari opus eſt. In dierum & ſemeſtrium computo, dies Dominica eſt hebdonadis primordialis; ſed in menſium computo diverſi initiales.

§. 84.

In menſe continentur ſeptimanæ qvatuor & dies duo; in duobus ſemeſtribus qvinqvaginta duæ plus una die, illa cum abundans ſit, concurrens appellatur, & hinc literæ Dominicales variantur. Duo ſemeſtria continent menſes duodecim & dies qvatuor, hinc æſtatis appendice opus eſt. Una hora continet

þuſunder og VIII tiu ins fiorda hundrats, oſtentur LX, momentur XL partar XV, punctar IV edur V.

85. §.

I deigi og nott eru ſtundir XXIV allar jafnlángar, enn í Víku eru ſtundir CLXVIII í manadi DC, í tveim miſſerum VIIIMDCCLXVI ſtundir. Þær VI ſtundir verda á IV vetrum dagur og nott, ſá heitir hláupars dagur og ſtendur næſta dag eptir Matthiasmeſſu og eru þau miſſeri deigi og nott leingri enn önnur miſſeri.

86. §.

Concurrentis og hláupars dagur ſafnaſt til ſumar auka og ſkal vid ſumar leggia V ſinnum í Sólarölld. hit fyrſta ſinn er Drottins dagur er á D, annat ſinn er hann er á E, þá þriſvarſinnum þadan af er hann er á D.

87. §.

Þat eru II miſſeri vetur og ſumar, vetur kemur Laugardag er næſtur er fyrir Lucasmeſſu enn hana ſiálfa ef hláupár fer eptir. Lucasmeſſa er XIX nottum eptir Mikaelsmeſſu, enn X nottum fyrir Simonsmeſſu. á þeim mánadi er allra heilagra meſſa og vatnfaſta fyrir, annar mánadur vetrar kemur mánadag, á þeim mánadi hefſt jólafaſta drottinsdag næſta Andresmeſſu, edur hana ſiálfa.

88. §.

Fiorir ſkulu vera Drottinsdagar í Jólaföſtu. Þridi mánudur kemur midvikudag, á þeim mánadi eru Jól. og er

Jóla-

atomos qvindecies mille trecentos octoginta, ostenta sexaginta, momenta qvadraginta, partes qvindecim, puncta qvatuor vel qvinqve.

§. 85.

Dies & nox naturales continent horas viginti qvatuor omnes æqvales; sed hebdomada centum sexaginta octo, menses sexcentas, duo semestria octies mille, septingentas, sexaginta sex. Sex illæ horæ qvatuor annis diem & noctem naturales conficiunt, Dies illa civilis, intercalaris salutatur, & Matthiæ Festum proximè insequitur, & hinc illa semestria, cæteris diem & noctem evadunt longiora.

§. 86.

Concurrentes & dies intercalares in æstatis appendicem colliguntur, & toto Cyclo solari decurrente æstati qvinqvies accessio adjungitur; prima vice existente litera Dominicali, D, secundavice, E; abinde ter, existente literâ Dominicali, D.

§. 87.

Astas & hiems duo semestra conficiunt, Die Saturni, qvæ Festum Lucæ proximè præcedit, hiems introit; sed ipso Festo, si annus bisextilis insequatur, Festum Lucæ Festo Michaelis novemdecim noctibus postponitur, Festo vero Simonis decem noctibus anteponitur, in hunc mensem incidit Festum omnium sanctorum præcedente jejunio aqvarum. Secundus mensis hyemis introit Die lunæ, hoc mense jejunium nativitatis, Die Dominica proxima Festo Andreæ, vel ipso festo capit exordium.

§. 88.

In jejunio Nativitatis Dominicæ qvatuor continentur; Tertius mensis die Mercurii incipit, hunc mensem Festum nativita-

Jóladagur á elleftu Víku vetrar jafnan nema hann ſe á Föſtudag, þá er hann á tiundu Víku vetrar eda fimtudag ef hlaupár fer eptir. Midvikudagur ſkal einn milli miðsvetrar og Jóla, nema þrettandi dagur ſe á þridia deigi og fari hlaupár eptir.

XV. Cap.

UM CLAVES OG ÞEIRRA BRUKUN SAMT NIDURRADAN, OG UPPREIKNAN MERKIDAGA Í NIUVIKNAFÖSTU.

89. §.

Clavis heitir ſu tala ſem ſynir hvern ſem einn merkidag, teliaſt ſvo marger dagar frá þvi er clavis geingur inn ſem claves eru þau miſſeri, auka ſkal einum clave til niuvikna föſtu ef hlaupár er, verdur ſá merkidagur ſem talan fellur á verſin. verſinn þau birta hvar claves gánga inn til allra merkidaga.

90. §.

(19) Til þeſs at vitad ſe hve margar claves eru hvert ár tungl alldar, þá ſkal ſetia verſin, vicenos qvinos, á fremſta ſtad pollicis

(19) De clavibus ſupra in Dactylismo ſive Part. Rymb. 2. Cap. 9no diſputatum; qvid ſint, qvot ſint, unde proficiſcantur & ubi terminentur, qvibus igitur prætermiſis, hic ſaltim exponendum, qvomodo per computum digitalem inveſtigentur, qvod ut intelligatur, tabella clavium per totum Cyclum lunarem, ex Beda deſumta hic conſpectui lectoris exhibetur, hoc modo diſpoſita: hæc tabula intellectu facilis, numeri enim characteribus Romanis ſcripti, denotant annos Cycli lunaris, cui ad dextram proximè poſitus numerus clavem reſpondantem deſignat. Verum ad fundamentum detegen-

Tabella clavium.

I	26	VI	31	XI	36	XVI	11
II	15	VII	20	XII	25	XVII	30
III	34	VIII	39	XIII	14	XVIII	19
IV	23	IX	28	XIV	33	XIX	38
V	12	X	17	XV	22		

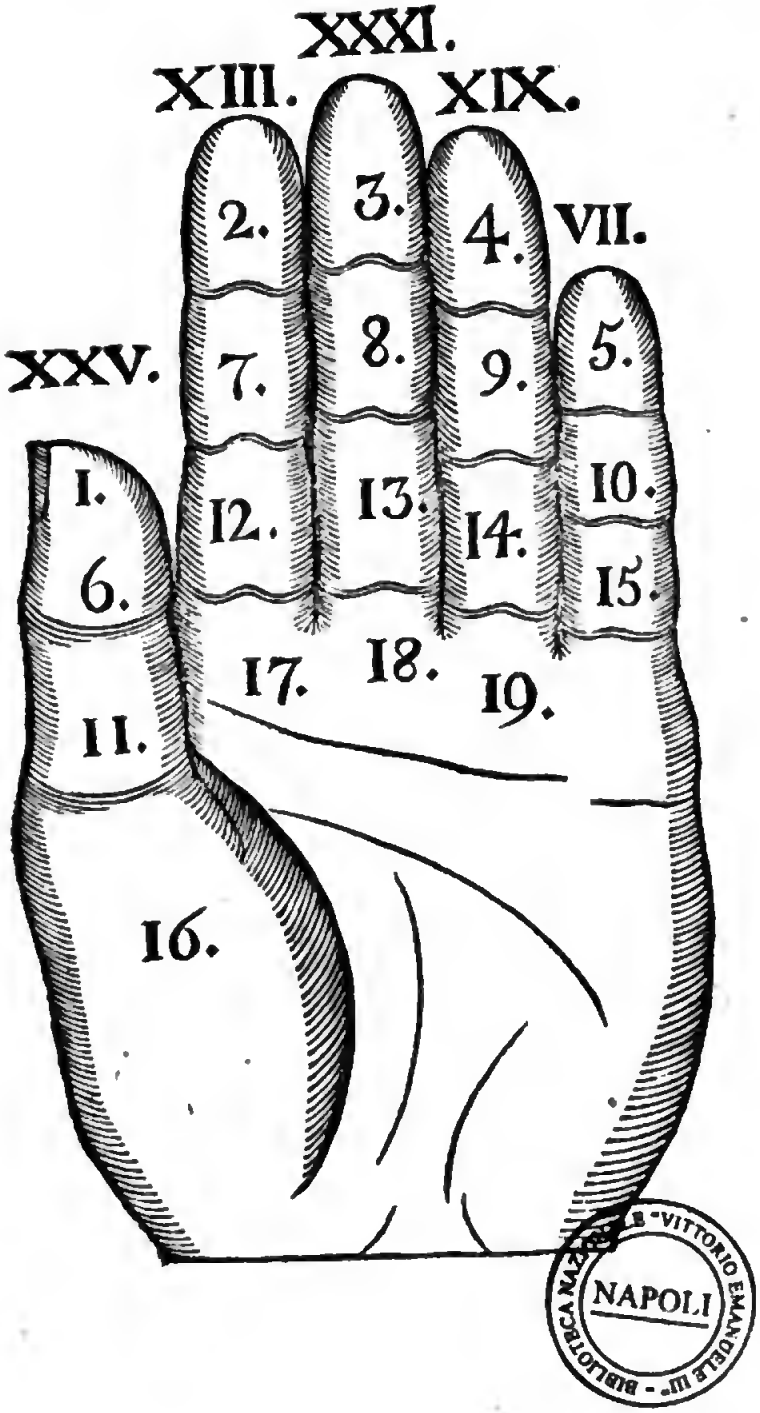

BIBLIOTECA NAZ. LE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

tis occupat, & prima dies Festi Nativitatis undecimam hiemis septimanam semper obsidet, nisi in diem Veneris vel Jovis anno bisextili insequente incidat, tunc enim decimam obsidet. Inter Festum Nativitatis & hiemem dimidiatam, una dies Mercurii interfit, nisi Epiphania in diem Martis incidat, & annus bisextilis insequatur.

CAP. XV.

DE CLAVIBUS EARUNDEM USU ET DISPOSITIONE, ET RECENSIONE CHARACTERISTICARUM SEPTUAGESIMÆ.

§. 89.

Claves dicuntur illi numeri, qvi singulos dies characteristicos monstrant, ab introitu clavis tot dies numerantur, qvot iis semestribus claves existunt, numerus clavium Septuagesimæ anno bisextili unitate augeatur, illa dies evadit characteristica, qvam juxta versus ille numerus offendit; versus illi aperiunt ubi omnium dierum characteristicorum claves introeant.

§. 90.

Ad numerum clavium singulis annis Cycli lunaris cognoscendum, oportet versum in digitis disponi; vicenos qvinos, in extremo

tegendum qvo nd claves per computum digitalem detegendas Author utitur, animadvertanda venit hujus tabellæ hæc proprietas: In versu horizontali supremo, aureus antecedens à proximè seqventi differt qvinario, & similiter clavis antecedens etiam superatur qvinario, si vero consequens minor sit, tricenario auctus antecedentem qvinario excedet, eadem proprietas in cæteris columnis horizontalibus obtinet. Præterea de singulo horizontali observandum: si numerus Romanus annum Cycli indicans a clave sibi respondente subducatur idem semper residuum fieri, ita si I a 26, VI a 31, XI a 36, XVI a 11, auctis 30, h. e. a 41 subducas,

pollicis, tredecim á hædſta ſtad indicis, plus aſſe tricenos á hædſta ſtad medii, unde viginti á fremſta ſtad medii epta á hæd auricularis, Legg til ſvo margt ſem þá er vetur í Tunglölld, Kaſta í brott XXX ef umfram er XL, og haf þat ſem eptir verdur.

91. §.

Tak af einn á fyrſta lid Þúmalfingurs. legg vid XI í ödrum ſtad. XIX í þridia ſtad. kaſta brott XXX ef meira verdur, enn haf þat er afhleipur, ef þú ſkiptir upp dögum árſins um XXX. þá verda eptir V. þá ſkal eiga September. þeir heita regulares lunares.

92. §.

(20) Enn fyrſta vetur í ölld er merkidagur til niuviknaföſtu, einni nott fyrir Kyndilmeſſu; annann XII nottum fyrir, þridia VII

---

cas, reſiduus ſemper eſt numerus XXV, locandus in apice pollicis ſiniſtræ. In ſecunda ſerie horizontali; ſi aureus II, á clave ſibi reſpondente 15, ſubtrahatur, erit numerus reſiduus XIII, qvod idem etiam obtinet in ſingulis binis areis ejusdem verſus horizontalis ſeqventibus, hic numerus ex ſecunda ſerie horizontali oriundus in apice digiti ſecundi ſive Indicis locandus. In tertia ſerie horizontali numerus aureus III, á clave ſibi reſpondente 34, ſubductus relinqvit XXXI, & cæteri ſinguli bini ejusdem verſus faciunt idem, qvare cum hic numerus ex tertiâ ſeriê prodierit, in apice digiti tertii ſive medii erit reponendus. In qvarto verſu horizontali ſinguli aurei á clave ſibi competente ſubducti reliqvum faciunt numerum XIX, in apice digiti qvarti, ſive medii collocandum, deniqve in verſu horizontali infimo, ſinguli aurei á clave ſibi reſpondente ſubtracti relinqvunt numerum VII, in apice digiti qvinti ſive auricularis locandum; hinc probabiliter concludere licet ſingulæ ſeriei horizontalis, numeros aureos eidem digito inſcribendos, & pollici qvidem qvatuor aureos verſus ſupremi, Indici qvatuor aureos ſecundi, digito medio qvatuor aureos tertii, in digito medico qvatuor aureos verſus qvarti, & deniqve in digito auriculari tres aureos verſus infimi, cum tamen ex hoc capite haud ſatis evidenter conſtet diſpoſitionem hoc modo faciendi

extremo pollicis, tredecim in ſummitate indicis, plus aſſe tricenos; in ſummitate medii, undeviginti, in extremo medii, hepta in ſummitate auricularis. Adde totidem qvot tunc temporis anni ſunt Cycli lunaris. Si aggregatum qvadraginta excedat, abjectis triginta adhibe reſiduum.

§. 91.

In primo pollicis articulo unum ſubtrahe, ſecundo loco undecim adde, loco tertio novemdecim; ſi reſiduum vel aggregatum excedat triginta; tricenario abjecto, adhibe reliqvum, ſi dies anni per triginta tribuas, qvinqve ſunt reſidui; illi Septembri adjiciantur, & Regulares lunares nuncupantur.

§. 92.

Hieme prima Cycli lunaris Dies characteriſtica Septuageſimæ incidit una nocte ante Feſtum Purificationis; ſecunda, noctibus

---

ciendam eſſe, idem vero ex capite ſeqventi evidentius demonſtretur, cum ad eum locum pervenero, huic notæ aliqvid addam & ſimul hanc methodum claves per computum digitalem inveniendi, exemplis illuſtrabo.

(20) Horum examen facilè inſtituetur per tabulam terminorum Part. Rymb. 2. Cap. 9. pag. 293. In verſu tabulæ verticali ſiniſtimo, obſerva diem Januarii vel Februarii, in qvem terminus incidit; qvare, ſi terminus in Januarium incidat, a numero Authoris aufer binarium, & reſiduum a diebus Januarii ſubduc, relinqvitur numerus qvem indicat tabula, qvod ſi in Februarium terminus incidat, adde numero authoris binarium, & prodibit terminus in tabula notatus, qvæ putandi ratio facile intelligitur ex eo, qvod Feſtum Purificationis ſecundo Februarii adhæret. Ex gr. Anno Cycli ſecundo dicit Author terminum Septuageſimæ duodecim noctibus Mariæ Feſto anteponi; qvare, a duodenario ſubducto binario, reſiduum denarium â diebus Januarii, triginta & uno ſubtraho, reſidui erunt viginti & unus, qvare terminus in vigeſimum primum cadit, qvod inſpectâ tabula verum eſſe deprehendo. Anno Cycli tertio dicit author, characteriſticam Septuageſimæ

VII nottum eptir; fiorda, IV fyrir; fimta, XV fyrir; ſetta, VII eptir; ſiöunda, VII fyrir; átta, XII eptir; niunda, IX eptir; tiunda, X fyrir; ellefta, II eptir; tolfta, II fyrir; þrettanda, XIII fyrir; fiortanda, VI eptir; fimtanda, V fyrir; ſextanda, XVI fyrir; ſiautanda, III eptir; atiánda, VIII fyrir; hinn nitiánda vetur í tunglölld, er merkidagur XI nottum eptir Kyndilmeſſu.

XVI. Cap.

UM RYMTAL NOCKURT SEM ÁHRÆRIR TUNGLALLDUR, OG PRETTAN ÞESS SAMA Á UISSUM ÁRUM TUNGLALLDAR, UM ALLDUR TUNGLS Á NOCKRUM MÁNADA KOMUM, FYRER ADSKILIANLEG ÁR TUNGLALLDAR.

93. §.

(21) Februarius nott elldra, Marcius ſem hinn átta dag, Apprilis nott elldra, Majus og Junius III, Julius IV, Auguſtus II, September VII, October VII, November IX, December IX; í þeſſi tölu ſkal nidur falla XXX, enn hafa þat er umfram er.

94. §.

geſimæ ſeptem noctibus Feſto Mariæ poſtponi, qvibus additus binarius producit novem, qvare characteriſtica ex mente Authoris in nonum Februarii incidit, id qvod etiam per tabulæ intuitum verificatur. Hâc methodô examinê inſtitutô, falſum invenio, anno Cycli ſexto characteriſticam in ſeptimum â Mariæ Feſtô diem Februarii incidere, cum in qvartum incidat, falſum etiam anno Cycli octavo duodecimum â Mariæ Feſto occupare, cum rectius undecimum occupet. Falſum etiam anno Cycli nono, nonum â Mariæ Feſto occupare, cum inito examinê, primum occupare deprehendatur. Erroneum etiam annô Cycli undecimo, in ſecundum â Mariæ Feſto incidere, cum potius in nonum excluſivê cadat. Deniqve erroneum anno Cycli decimo nono, undecimum â Feſtô Mariæ occupare cum rectius decimum occupare dicatur. Verum cætera examine inſtituto veritati conſentanea de-

pre-

tibus duodecim ante; tertia, ſeptem noctibus poſt; qvartâ, qvatuor ante; qvintâ, qvindecim ante; ſextâ, ſeptem poſt; ſeptimâ, ſeptem ante; octavâ, duodecim poſt; nonâ, novem poſt; decimâ, decem ante; undecimâ, duabus poſt; duodecimâ, duabus ante; tredecimâ, tredecim ante; qvatuordecimâ, ſex poſt; qvindecimâ, qvinqve ante; ſedecimâ, ſedecim ante; decima ſeptimâ, tribus poſt; decima octavâ, octo ante; hieme decima nonâ Cycli lunaris, Dies characteriſtica Feſto Purificationis noctibus undecim poſtponitur.

CAP. XVI.

DE COMPUTO QVODAM QVI ÆTATEM LUNÆ SPECTAT, ET FALLIBILITATE IPSIUS CERTIS ANNIS CYCLI LUNARIS, ÆTATE LUNA INITIIS ALIQVOT MENSIUM, PRO VARIIS ANNIS CYCLI LUNARIS.

§. 93.

Februarius habet lunam nocte ſeniorem, Martius totidem noctium, qvota, octava die Feſti nativitatis, exſtiterat, Aprilis nocte ſeniorem, Majus duabus, Junius tribus, Julius qvatuor, Auguſtus duabus, September ſeptem, October ſeptem, November novem, December novem, in hoc calculo tricenarius eſt abjiciendus & reſiduum adhibendum.

§. 94.

---

prehendo. His in Codice de computo immediatè ſubtexuntur introitus Qvinqvageſimæ, relativè ad computum annalem Islandorum, ſive reſpectu Thorris & Goæ, qvæ qvoniam accuratiora & completiora habentur in Rymbeglæ P. I. Cap. 9 §. 31-33. incluſivè hic conſulto omittuntur. Huic Qvinqvageſimarum recenſioni ſubjungit recenſionem clavium majorum per totum Cyclum lunarem, qvæ qvoniam in antecedenti tabula, tum etiam in P. 2. Rymbeglæ Cap. 9. §. 82. no. 104. recenſitæ exhibentur, hic meritò omittitur.

(21) Hic obſcurius interſe comparantur ætates lunarum menſium ſingulorum, diebus

94. §.

(22) Þeſſi tala bregſt hinn átta vetur, og hinn fimta og hinn nitianda í Martio, og ſkal þá vera nótt yngra, nema hlaupár ſe, þá bregſt hinn átta vetur í Maio, hinn VIII vetur í Julio, hinn XIX vetur er tungl Julius yngra og bregst þá í Auguſto, og telſt upp frá þvi nótt elldra í fim mánudum, enn þrettanda vetur bregst í December.

95. §.

Januarius tungl ſkal avallt vera þritugt, enn þá á ſinn mánadur hvert tungl þadan í frá; þat er þritugt er edur nóttu yngra; Februarius tungl ſkal jafnan þritugt ef hlaupár er; Julius tungl ſkal XXIX nátta hinn nitianda vetur, og eru þá þriu hinn yngri ſaman.

96. §.

(23) Hinn XIII vetur er tungl einnar náttar er December gengur

---

qvi a Calendis æqvi diſtant & præſertim in ipſis Calendis ita qvidem ut eodem anno Cycli hæc inſtituenda comparatio ſit, per totum Cyclum lunarem, ſed potisſimum primo: hæc clariſſime intelliges, ſi tabula Campani rite uti noveris, qvæ P. I. Cap. 6. §. 22. ſubjecta, nam in fronte tabulæ, inſpectis menſium nominibus, videbis anno Cycli primo Januario 9. regulares ſubſcriptos, qvo innuitur anno Cycli primo lunam Januariam in Calendis Januariis eſſe nonam, Februario 10. ſubſcriptos vides, h. e. in Calendis Februariis anno Cycli primo lunam decimam eſſe; hinc Februarius anno Cycli primo lunam habet nocte ſeniorem Januariâ, Martio novenarius eſt ſubſcriptus, & hinc ſeqvitur anno Cycli primo lunam in Calendis Martiis tot eſſe noctium, qvot octava die Feſti Nativitatis, in Calendis Januariis, exſtiterat Januaria; Aprili 10. ſubſcriptos vides, qvi igitur in Calendis lunam decimam & conſeqventer Januariâ nocte unâ ſeniorem habet, & ſic cætera intelliges & examinabis, qvod vero dicit in hoc calculo, abjecto tricenario adhibendum eſſe reſiduum, id facilitem intelliges, ſiqvidem L. C. Rymb. Notam 23. in fine relegeris; hæc autem tum per ipſum Calendarium tum etiam per methodum Epactarum generaliter ita ſe habent, exceptis paucis illis caſibus in qvibus methodus Epactarum a Calendario diſcrepat.

§. 94.

Hieme octava, qvinta, & decima nona, Cycli lunaris, fallit in Martio hæc putandi ratio, qvippe tunc, nisi annus vertens sit bisextilis, nocte junior esto; tum octava hieme in Majo & Julio fallit; hieme decima nona luna Julia nocte junior; tum in & ab Augusto fallit, & per qvinqve menses nocte senior putatur. At hieme decima tertia in Decembri fallit.

§. 95.

Luna Januaria semper sit tricenaria; tum vero abinde singuli menses habent lunam tricenariam vel nocte juniorem; anno bisextili luna Februaria tricenaria semper esto; hieme decima nona luna Julia esto vigesima nona, atqve tunc temporis tres lunæ cavæ conjunguntur.

§. 96.

Hieme decima tertia, ineunte Decembri est luna prima,

(22) Facta per intuitum tabulæ Campani collatione methodi Epactarum, cum methodo numerorum aureorum sive Calendario, annis Cycli octavo, qvinto & decimo nono in Martio & Januario, in Calendis horum mensium ætatem lunæ eandem deprehendo, cum anno Cycli qvinto sit luna vigesima tertia, octavo vigesima sexta, & decimo nono vigesima septima, qvare qvid Authorem hujus tractatus de computo, in errorem induxerit non capio, nisi fortassis Calendarium aliqvod habuerit, in qvo dispositio numerorum aureorum in Decembri & Februario paululum à Beda & vulgaribus Calendariis discreparit. Qvod autem methodum Epactarum anno Cycli octavo a Calendario dissentire dicat, id supra P. I. Cap. 4. §. 15. n. 11. 12. 13. 14. explicatum vide. Qvod eodem anno Cycli Epactas in Julio fallere statuat, L. c. nota 14. explicatum vide. Circa Julium & Augustum cur Epactarum methodus a Calendario dissentiat, supra P. I. Cap. 4. n. 20 explicatum vide. In Septembri & Novembri anno Cycli ultimo, juxta vulgaria Calendaria methodus Epactarum cum methodo numerorum aureorum concordat, sed in mensibus Octobri & Decembri unitate discordant, eo quod situs aurei XIX. ob lunæ saltum fuerat perturbatus.

gengur inn, og verdur þó af himni talit adur hann kemur þat tungl sem hönum er eignat.

XVII. Cap.

UM UTÞYDING OG UPPREIKNAN HINNA STÆRRI LIKLA UM ALLA TUNGL AULLD.

97. §.

(24) Vicenos (XX) qvinos (V) tredecim (XIII) plus asse tricenos (XXXI) undeviginti (XIX) epta (VII), digitis pro clavibus apta. Þetta heita claves terminorum majores; þat eru þeir dagar sem teliast skulu til nyuvikna fostu frá þrettanda deigi Jóla. Þat heitir merkidagur er X nátta er tungl, nockurn dag í vikunni, þeirri er næst er fyrir niuvikna fóstu, svo sem claves teliast til hvern vetur í ölld.

98. §.

(25) Enn fyrsta vetur í ölld eru XXVI Claves, þvi er so at ein kemur fyrir vetur hinn fyrsta, enn adrar svo margar sem vicenos

(23) Cum dicat author anno Cycli decimo tertio lunam Decembri tribuendam de cælo disparuisse sive siluisse anteqvam December ineat, ex verbis ejus manifestum, qvod juxta suum Calendarium qvintus Embolismus Calendis Decembris inierit, & lunam illam qvam ineunte Decembri primam posuit, pro Embolimæa habuerit contra veterem ordinationem Alexandrinorum, qvam Beda & plurimi computistæ principes sunt secuti, qvi lunam proximè præcedentem Embolimæam faciunt. Ergo juxta suum Calendarium luna Decembris qvarto nonarum Novembrium fuit prima, qvare, cum December pari loco sit, sequitur Authorem hanc lunam pro cava habuisse; sed luna Januaria anno Cycli decimo tertio tam per Calendarium qvam per methodum Epactarum est vigesima prima, at Decembris luna per Epactas trigesima, cum per Calendarium sit prima, & hinc ratio patet cur in fine §. 94. methodum Epactarum sallere dixerit Author hujus tractatus de computo, qvi igitur ab authore Rymbeglæ propriè dictæ, supra P. I. Cap. 4. §. 17. n. 16. circa hunc qvintum Embo-

& tamen, antequam introeat, luna ipsi adscripta, silens putatur.

CAP. XVII.

DE EXPLICATIONE ET RECENSIONE CLAVIUM MAJORUM PER TOTUM CYCLUM LUNAREM.

§. 97.

Vicenos quinos (XXV) tredecim (XIII) plus asse tricenos, (XXXI) undeviginti (XIX) hepta (VII) digitis pro clavibus apta. Hi dies dicuntur Claves terminorum majores; videlicet dies ab Epiphania ad Septuagesimam numerandi. Illa dies characteristica dicitur, quâ decima exiſtit luna aliqua feriarum hebdomadis Dominicam Septuagesimæ proximè præcedentis, prouti Claves quavis hieme Cycli numerantur.

§. 98.

Prima hieme Cycli obtinent Claves viginti sex, hanc obrem pro hieme prima sumitur una; pro cæteris totidem, quot indi-

Embolismum disſentit, cujus de hoc Embolismo ſententia cum ordinatione Alexandrina & computiſtis primariis concordat.

(24) Hi verſus computiſtici memoriales, qvi ſupra §. 90. incompleti adferebantur, hic completi ponuntur & pro clavibus qvotannis inveniendis, totius in digitis diſpoſitionis & putationis fundamentum continent.

(25) Qvia prima hieme Cycli lunaris obtinent claves 26, & apici pollicis inſcriptus fuit §. 90. n. 19. numerus fundamentalis XXV, ſeqvitur ad clavem producendam, numerum Cycli numero fundamentali addendum eſſe, & annum Cycli primum ſive numerum aureum, I. articulo pollicis ſupremo ſub apice inſcribendum, & pro iſta putandi methodo numerorum aureorum diſpoſitionem hinc inchoandam eſſe; &, qvia ſecundo anno Cycli claves ſunt 15, & numerus Cyclicus, 2. additus numero alteri fundamentali; XIII, qvi apici Indicis inſcriptus, producit claves

vicenos qvinos, þviat þat eru fim og XX; annan vetur verda XV, þviat tveir dagar koma fyrir vetur tvo, enn adrir ſvo marger ſem tredecim ſegir, ſvo margir ſkulu avallt koma fyrir vetur ſem margir eru í ölld til, enn adrer ſo marger ſem vers ſegir.

99. §.

Enn III vetur verda XXXIV, þviat plus aſſe tricenos gerir XXXI, enn þrir fyrir vetur, hinn fiorda vetur verda XXIII, þviat undeviginti gerir XIX, enn alldar vetur IV, enn fimta vetur verda XII claves, þviat epta gerir VII, enn þá koma vid vetur V, hinn VI vetur verda XXXI claves, þviat þá ſkal taka af upphafi vicenos qvinos og telia ſo allt ut ſem fyrr, enn leggia fleiri avallt fyrir vetur ſem fleiri eru af ölld, enn ef fleiri verda enn XL þá ſkal fella nidur XXX enn hafa þá ſem eptir verda.

100. §.

---

claves 15, ſeqvitur aureum 2. ſupremo articulo Indicis ſub apice, inſcribendum, & ibidem annum Cycli ſecundum numerandum eſſe. Anno Cycli tertio, qvia numerus Cyclicus 3, additus tertio fundamentali numero XXXI, qvi apici digiti medii impoſitus, conficit claves 34, qvæ in annum tertium Cycli competunt. Conſeqvens eſt aureum 3. in articulo ſupremo digiti medii ſub ſummitate reponendum eſſe. Porro qvia qvarta hieme Cycli, numerus Cyclicus 4, ad qvartum fundamentalem XIX adjectus, qvi apici digiti medici inſcriptus, producit claves 23, qvæ anno Cycli qvarto conveniunt; liqvet numerum Cyclicum 4, articulo ſupremo digiti medici ſub apice inſcribendum eſſe. Deniqve qvia numerus Cyclicus 5, qvinto ultimoqve fundamentali numero VII adjectus, qvi in apice digiti auricularis locatus; producit numerum clavium 12, qvæ anno Cycli qvinto reſpondent, patet numerum Cyclicum 5, ſupremo articulo ſub apice auricularis inſcribendum eſſe. Porro cum anno Cycli ſexto Author ad vicenos qvinos redeundum eſſe dicat, patet in pollicem revertendum & numerum Cyclicum 6, articulo ſecundo ſub 1. ſcribendum eſſe, ſenarius enim ad viginti qvinqve adjectus producit claves 31, qvæ anno Cycli ſexto conveniunt, iisdem argumentis & rationibus inſiſtendo per manus transverſæ articulos ſecundos pergendum, ad pollicem redeundum & aureus 11, tertio loco ſenario ſubſcribendus, hinc tertia vice per manum transver-

cat verſus: vicenos qvinos &c. qvia ſunt viginti qvinqve; ſecunda hieme qvindecim fiunt, qvia pro duobus annis ſummuntur duo, cæteri totidem ſunt, qvot tredecim deſignant. Pro anno ſingulo ſemper totidem ſumantur, qvotus in Cyclo lunari hic annus exiſtit, cæteri tot ſunt, qvot indicat verſus.

§. 99.

Tertia hieme fiunt triginta qvatuor, qvia plus aſſe tricenos efficit unum & triginta, tres vero pro hieme tertia ſummuntur, qvarta hieme viginti tres obtinent, qvia undeviginti efficiunt novemdecim, & annus Cycli qvartus, qvinta hieme claves fiunt duodecim, qvia hepta ſeptem efficiunt, qvibus hiemes qvinqve accedunt, ſexta hieme triginta & una claves evadunt, qvippe tunc a principio repetendus eſt verſus: Vicenos qvinos, &, ut ante ad finem putando procedendum, & pro anno ſingulo, tanto plures ſemper ſumendi, qvanto plures anni de Cyclo abierunt. Qvod ſi excedant qvadraginta, abjectis triginta, reliqvum tenendum.

§. 100.

---

verſum eundum, & qvarta vice ad pollicem revertendo, aureus 16, qvarto loco reponendus, hic enim numerus Cyclicus numero fundamentali 25, additus conficit ſummam 41, à qva 30 ſubducti, relinqvunt claves 11, qvæ in annum Cycli decimum ſextum competunt.. Igitur in tota diſpoſitione nihil remanet obſcuri, qvod ſcrupulum vel dubitationem lectori injicere poſſit. Super eſt ut methodus uno alterove exemplo illuſtretur. Sit ex. gr. anno Cycli 12 qværendus numerus clavium, qvi numerus in ſecunda ſerie horizontali contentus, tertio articulo indicis eſt inſcriptus, in cujus apice fundamentalis XIII. repoſitus, ac numero iſti Cyclico additus producit numerum clavium 25, qvi anno Cycli propoſitio reſpondet. Anno Cycli 18 aveo ſcire qvot ſint claves, qvi numerus Cyclicus, cum tertio verſiculi horizontali tabellæ ſit inſertus, digito medio erit inſcriptus, qvi igitur numero fundamentali apici inſcripto adjectus, producit 49, unde tricenarius abjectus relinqvit anno propoſito competentem clavium multitudinem 19.

Re-

100. §.

Enn VII vetur verda XX ſem ſegir ſredecim, og alldar vetur VII, hinn áttunda verda claves XXXIX, enn niunda vetur eru claves XXVIII, hinn tiunda vetur eru claves XVII, hinn XI vetur eru claves XXXVI, hinn XII eru claves XXV, hinn þrettanda vetur eru claves XIV, hinn fiortanda vetur eru claves XXXIII, hinn XV vetur eru claves XXII, hinn XVI vetur eru claves XI, hinn ſiautianda vetur eru claves XXX, hinn átiandą vetur eru claves XIX, hinn nitianda vetur í ölld eru claves XXXVIII.

XVIII. Cap.

UM AFMÖRKUM MERKIDAGA Í NIUVIKNAFÖSTU Á HLAUPÁRI, OG ÞVI HINU NITIANDA Í TUNGLÖLLD, SAMT AFMÖRKUM TUNGLS ALLDRA Á ÁTTA DEIGI JÓLA UM ALLA ÓLLDINA.

101. §.

(26) Ef hlaupár er þá ſkal ávallt merkidagur til niuviknaföſtu, er tungl er XI nátta nockurn dag í vikunni þeirri er næſt er

---

Regula igitur putandi hæc eſt, valde ſimplex & brevis: Vide cuinam digito ſit inſcriptus numerus aureus propoſitus & qvinam fundamentalis numerus apici digiti ejusdem inſcriptus, qvos numeros ſibi adde; ſumma ſi minor ſit qvadraginta indicat numerum clavium; ſin major, abjectis triginta, reſiduum erit clavium multitudo. Qvod ſi neglexeris cuinam digito aureus propoſitus ſit inſcriptus, incipiendo a primo articulo pollicis, puta per manus transverſæ omnes articulos ſupremos, & in articulum ſecundum pollicis reverſus, puta rurſus per manus transverſæ articulos ſecundos, & eodem modo continua usqve ad numerum Cycli propoſitum, ut autem cujusnam digiti apici inſcriptus ſit numerus artificialis fundamentalis, recorderis; recita verſus ponendo vicenos qvinos in apice pollicis &c.

§. 100.

Hieme ſeptima viginti evadunt, qvemadmodum tredecim & hiems Cycli ſeptima declarant, octava hieme obtinent claves triginta novem, nona hieme ſunt claves viginti octo, decima hieme claves exiſtunt ſeptemdecim, undecima hieme obtinent claves triginta ſex, duodecima hieme ſunt claves viginti qvinqve, decima tertia hieme ſunt claves qvatuordecim, decima qvarta hieme ſunt claves triginta tres, decima qvinta hieme obtinent claves viginti duæ, decima ſexta hieme ſunt claves undecim, decima ſeptima ſunt claves triginta, decima octava ſunt claves novemdecim, hieme Cycli decima nona ſunt claves triginta octo.

CAP. XVIII.

DE DETERMINANDA CHARACTERISTICA SEPTUAGESIMÆ, ANNO BISSEXTILI ET ANNO CYCLI LUNARIS DECIMO NONO, DETERMINATIONE ÆTATIS LUNARIS OCTAVA DIE FESTI NATIVITATIS PER TOTUM CYCLUM.

§. 101.

Si annus vertens ſit biſextilis, dies characteriſtica Septuageſimæ, ſemper ſit illa, qva luna, aliqva feriarum hebdomadis, qvæ Septuageſimam proximè præcedit, undecima exiſtit, ſicuti

(26) Confer cum his P. I. Rymb. Cap. 7. §. 23. & n. 25. qvod autem characteriſticam Septuageſimæ anno Cycli ultimo ſtatuit lunam undecimam, id per Contemplationem Calendarii verum eſſe liqvet, dum modo aureus XIX, ut in Calendariis plurimis, qvæ Alexandrinam ordinationem ſeqvuntur & ipſius etiam Bedæ tertio nonarum Februarii ſit adſcriptus.

er fyrer niuviknaföſtu ſvo ſem telſt þá til, þat ſkal og merkidagur, enn XIX vetur í ölld, er XI natta er tungl til niuviknaföſtu, ef prim hinn XIX vetur ſtendur enn þridia dag Februarius mánadar.

102. §.

Hinn fyrſta vetur í tunglölld er tungl IX nátta, (27) hinn átta dag Jóla, annan vetur í ölld XX nátta, þridia vetur í ölld einnrar nætur, fiorda XII natta, enn fimta XXIII natta, ſietta vetur IV natta, ſióunda vetur XV natta, átta vetur XXVI, niunda vetur VII natta, tiunda vetur XVIII natta, ellefta vetur XXIX natta, tolfta vetur X natta, þrettanda XXI, fiortanda II natta, fimtanda vetur XIII natta, ſextanda vetur XXIV natta, ſiautianda vetur V natta, atianda vetur XVI natta, hinn nitianda vetur í tunglölld XXVII nátta hinn VIII dag Jóla.

XIX. Cap.

UM UPPHAF OG STÆRD ALLDANNA, VARNADAR ÁR, CONCURRENTES OG REGULARES, NOCKRA PÁSKA MERKIDAGA, FÖSTU INGANG, RYMTAL AD AFMARKA PÁSKA OG FÖSTU INGANGA, VIKNATAL FRÁ JÓLUM TIL FÖSTU INNGANGS.

103. §.

(28) Tunglölld og Sólarölld ſkal hefia hinn átta dag Jóla, enn nitian vetraölld er decemnovenalis Cyclus er tölur ſkal hefia at

(27) Confer hæc cum tabula Campani ſupra P. I. Cap. 6. §. 22. ſubjecta, per cujus intuitum omnia vera eſſe deprehendes.

(28) Cyclus Solis qvi abſolutè & propriè ſic dicitur, ſive literarum dominicalium Cy-

ſicuti tunc temporis computus declarat, hieme decima nona Cycli ſit etiam characteriſtica jejunii ſexageſimalis dies illa, qva undecima exiſtit luna, ſiqvidem hyeme Cycli decima nona luna tertio Februarii prima ſit.

§. 102.

Prima hieme Cycli lunaris octava die Feſti nativitatis luna ſit nona, ſecunda hieme Cycli, vicenaria, tertia hieme Cycli, prima; qvarta, duodecima; qvinta, vigeſima tertia; ſexta hieme, qvarta, ſeptima hieme, qvindecima, octava hieme, vigeſima ſexta, nona hieme, ſeptima, decima hieme, octodecima, undecima hieme, vigeſima nona, duodecima hieme, decima, tredecima hieme, vigeſima prima, decima qvarta hieme, ſecunda, decima qvinta hieme, tredecima, hieme decima ſexta, vigeſima qvarta, hieme decima ſeptima, qvinta; hieme decima octava, ſedecima; hieme decima nona Cycli lunaris, vigeſima ſeptima, octava die Feſti nativitatis.

CAP. XIX.

DE INITIIS ET MAGNITUDINE CYCLORUM, ANNO CAUTELARI, CONCURRENTIBUS ET REGULARIBUS, CHARACTERISTICIS NONNULLIS PASCHATIS. INTROITU QVADRAGESIMÆ, ORDINE COMPUTI AD DETERMINANDUM PASHA ET INTROITUM JEJUNIORUM, NUMERO HEBDOMADUM A FESTO NATIVITATIS AD QVINQVAGESIMAM.

§. 103.

Cycli lunæ ſolisqve octava die Feſti Nativitatis ſunt inchoandi. At Cyclus annorum novemdecim eſt Cyclus decemnovenalis

Cyclus, a Januario procedit, cum a Januario qvotannis incipiat literæ Dominicalis

at nyiu tungli Apprilis, concurrentes Kalendas Marcii, hun hefer átta ár og XX, enn Pactaölld ſkal hefia Kalendas Septembris, hun hefur XIX ár, aulld indictionum hefſt enn VIII Kalendas Decembris mánadar. Þá ölld ſettu Romveriar til Skattgiafa ſkullda, og eru þat XV ár, ſkyldu eirpeningar gialdaſt ena fyrſtu V vetur; þá ſilfurpeningar adra V vetur; þá gullpeningar adra V vetur.

104. §.

Varnadar ár hefſt at midiu ſumri hinn VIII vetur í Sólarölld og lykſt á hlaupárs deigi þann IX vetur í Sólarölld. Páſkaölld er ſú tiid köllud, er her eru tinder foſtu inngángar; (29) hun hefſt upp þá er inngeingur Pactaölld á hauſt, á mánudi þeim er vier köllum September, þá er tungl er V nátta, og er ſu kollut XIX ára ölld; tunglölld frá þvi at vetratal ſkiptiſt á primaſtöfum eptir hinn átta dag Jóla, og at loknu XXX tungli, þat er inn þrettanda dag í Jólum er á himni.

105. §.

Enda kemur alldar upphaf med tungli Februarii þá XXX er, af þvi at þá ſkal telia hlaupárs dag, þann er þat var eykſt í mánadi Februarii. (30) enda kemur þá og med hlaupári Sólarölld, og ein concurrens med upphafi Marcii, er V hefur regulares, enn verda þá og V í upphafi regulares til Páſkamerkidags

---

celis mutatio, Cyclus autem decemnovennalis ſive Cyclus numerorum aureorum, qvem author hic lunarem appellat, a Januario etiam procedit, at Cyclus decemnovennalis Paſchalis eſt is, qvi a prima luna menſis Paſchalis Aprilis incipit, P. I. Rymb. Cap. 12. §. 42. n. 34.

(29) Hoc initium Cycli Paſchalis nunqvam obtinuit niſi in vulgi Sermone, ſed in ipſa praxi Calendarii & Computo Eccleſiaſtico cæpit a menſe Paſchali vide loco C. Rymb. confer etiam ſeqventia cum nota antecedenti.

nalis, cujus computus a novilunio Aprilis eſt ordiendus, Cyclus, concurrentium Calendis Martii occipiendus, is annos viginti & octo continet. Cyclus vero Epactarum Calendis Septembris, ille novemdecim annos continet, Cyclus indictionum incipit octavo Calendas Decembris. Cyclum illum qvi eſt annorum qvindecim ſyſtema, pro tributis ſolvendis Romani inſtituerunt, ut primis qvinis annis nummi ænei; tum ſecundis qvinis argentei; tum tertiis qvinis aurei ſolverentur.

§. 104.

Annus cautelaris ab æſtate dimidiata, octava hieme Cycli Solaris inchoatur, & die intercalari, hieme nona terminatur. Tempus illud Cyclus Paſchalis audit, qvo jejuniorum Qvadrageſimalium introitus hic recenſentur, is Cyclo Epactarum ineunte, tempore autumnali, menſe, qvem Septembrem vocamus, noctes qvinqve natâ lunâ capit exordium, & decennovennalis (Paſchalis) appellatur; lunaris vero, poſt qvam numerus annorum per characteres primarum poſt octavam Feſti Nativitatis diem cæpit variari, luna tricenariâ denatâ, qvæ Epiphania in cælo comparuit.

§. 105.

Cæterum Cyclus (Solaris) una cum luna Februaria tricenaria capit initium: qvia dies intercalaris tunc annumeranda, quâ in Februario fuerat aucta; una cum anno biſextili Cyclus concurrentium introit; & concurrens una ineunte Martio, qvi Regulares qvinqve poſſidet. Verum tunc etiam in principio (Cycli concurrentium) qvinqve Regulares diem charac-

(30) Cyclus Epactarum Solis rectius dicitur, cum concurrentes etiam Epactæ Solis dicantur ut ſupra dixi P. I. Cap. 19. §. 90. n. 68.

dags (31) ſo ſem Nonæ Apprilis votta og einn concurrens vidtalldur, ſá er verdur í upphafi Sólar alldar, er helldur átta og XX ár, og hefur VII hlaupár og concurrens vidtalldur V Regulares, þá eru VI allir ſaman og ſyna þeir fríádag merkidag til Páſka í upphafi.

106. §.

Svo ſkal tal upphefia annat eptir annat, og telia unz þat finnst er leitat er at, þat er Páſkadagur, og þá er ſem madur luki þá hurd upp fyſt er honum er næſt.

107. §.

Þat er upphaf Páſka alldar er Sólar allder og tungl allder hefiaſt, og endaſt hun þá er þær lukaſt, enn þá eru lidnar tunglallder XXVIII, og XIX Sólarallder, þat er í ára tölu V hundrut tiræd XXXII ár.

108. §.

Enn í þeſſi grein föſtu inngánga, eru Víkur fyrſt talldar frá drottins deigi hinum fyrra í Jólum til VII víkna föſtu hvert ár, enn þá eru föſtu inngangar, og þá er ſagt á hverium Víkuſtaf drottinsdagur er, þá eru concurrentes tallder þeſs árs er þá er, þá hlaupár, þá Regulares þeir ſidan er þá ſkulu tallder vid concurrentes, ſyna merkidag til Páſka.

§. 109.

(31) Qvid hoc ſibi velit intelliges, inſpecta tabella terminorum Paſchalium P. 2. Cap. 9. §. 85. & Nota 106. relecta. Nonis enim Aprilis adſcripti ſunt Regulares Paſchales V. Sed anno primo Cycli concurrentium eſt Dominicalis poſterior F, cui reſpondet una concurrens, qvæ regularibus addita producit 6, qvo indi-

teriſticam Paſchatis determinant, uti Nonæ Aprilis teſtantur, & una concurrens connumerata, in Cycli principio facta, qui annos viginti & octo & ſeptem biſextiles continet. Quinque Regulares & concurrens una connumerata, aggregatum producunt ſenarium, qui diem Veneris Paſchatis characteriſticam in principio monſtrat.

§. 106.

Hoc modo una putatio poſt alteram occipienda, & donec quæſitum, h. e. Dies Paſchatis inveniatur, continuanda, atque tunc eo modo ſe res habet, ut ſi ipſi proxima janua aperiatur.

§. 107.

Initia capientibus Cyclis Solari lunarique, Cyclus Paſchalis initium capit, & exſpirantibus illis, hic exſpirat, tunc autem Cycli lunares viginti & octo, & Solares novemdecim decurrerunt. Illud temporis ſpatium annos quingentos denariè & triginta duos conficit.

§. 108.

Cæterum in hoc introituum Quadrageſimalium capite, primò hebdomadæ a Dominica Feſti Nativitatis priore, quotannis ad Quinquageſimam recenſentur. Tum vero jejuniorum introitus occurrunt; tum indicatur, in qua litera hebdomadali dies conſiſtat Dominica. Tum anni currentis concurrentes recenſentur, tum anni biſextiles, tum Regulares; qui dein concurrentibus annumerati, Paſchatis characteriſticam oſtendunt.

§. 109.

---

indicatur anno primo Cycli terminum Paſchalem in feriam ſextam ſive diem Veneris incidiſſe.

109. §.

Þá er giorr prikſtafur ſá er Páſkadag ber á, þeir ſkulu þar ſtanda ſem Páſkadags ſkal leita, frá Benedictus deigi og til þeſs ad lyctar gagndaginn eina, þá er ſagt hvarvid ſumar ſkal leggia.

110. §.

(32) Viknatal verdur tvent til hvers föſtu inngángs, og verda þá fleiri er drottinsdagur er á D, edur á E, edur á F, edur á G, nema Drottinsdagur komi á G, þá er hlaupár hefſt, þá verdur id fleira viknatalit á G, ſem er á A, edur B, edur á C.

111. §.

Vikur verda frá Drottinsdeigi inum fyrra í Jólum V edur VI til föſtu inngángs, enn til annars VI edur VII, til hins þridia VII edur VIII, enn til ens fiorda VIII edur IX, enn til ens fimta IX edur X, til þeſs Drottinsdags er kallaſt Qvinqvageſima og vier köllum föſtu inngáng, og von er um allann mánudinn Februarium.

§. 112.

(32) Ad hæc penitus intelligenda intuere tabulam introituum ac intervallorum minorum per totum Cyclum lunarem, P. 2. Cap. 7. §. 60. n. 61. ad num. 4. inſertam, in cujus qvinta columna a ſiniſtra verſus dextram, vides ſingulæ introitus vel Qvinqvageſimæ ſpeciei, geminum reſpondere numerum hebdomadarum á Feſto Nativitatis ad Qvinqvageſimam, & qvidem cuivis ſpeciei, dum obtinent Dominicales D, E, F, G, numerum hebdomadarum vides unitate minorem alteris ſubjectis, dum exiſtunt Dominicales cæteræ A, B, C. Error itaqve in hunc authoris tractatum de computo irrepſit, dum Dominicalibus illis prioribus, plures hebdomadas reſpondere ſtatuit, qvibus pauciores reſpondent. Qvin etiam errorem irrepſiſſe patet exinde, qvod in fine hujus paragraphi majorem numerum literis A, B, C, convenire docet, cui minor convenire debuit, ſiqvidem verum eſſet illis priori-

§. 109.

Tum illa litera tabularis confit qvam dies Paſchatis obſidet, qvæ ibi conſiſtere debet, ubi dies Paſchalis qværenda, ſc. a Feſto Benedicti; donec dies illa luſtrationum unica præterierit. Tum indicatur, ubi appendix æſtatis ſit adhibenda.

§. 110.

Ad ſingulas Qvinqvageſimas geminus ſit numerus hebdomadarum, & obſidente Dominica literam D, vel E, vel F, vel G, plures hebdomades evadunt; niſi anno biſſextili ineunte, Dominica in G perveniat, tum enim numerus major hebdomadarum incidit in G, qvi in A, vel in B, vel in C, obtinet.

§. 111.

A Dominica priore Feſti Nativitatis qvinqve vel ſex ſeptimanæ ad primam Qvinqvageſimam labuntur; ad ſecundam ſex vel ſeptem, ad tertiam ſeptem vel octo, ad qvartam octo vel novem, at ad qvintam novem vel decem, ſcil. ad Dominicam illam, qvæ Qvinqvageſima appellatur, & qvam, introitum jejunii Qvadrageſimalis nuncupamus & per totum Februarium exſpectamus.

§. 112.

---

prioribus reſpondere majorem. Qvare omnino ſcribendum eſt: *og verda þó farri er Drottinsdagur er á D.* &c. Qvod autem obtinente anno biſſexto & poſteriore littera Dominicali G, majorem hebdomadarum numerum literæ G, reſpondere dicat, id verum eſſe facile obſervabis, cum ſex diebus appendicibus una dies intercalaris addita ſeptenarium dierum, h. e. ſolidam hebdomadam producat, qvæ minori numero adjecta majorem illum producit, qvi Dominicalibus, A, B, C, convenit. Seqventem autem etiam paragraphum per inſpectionem tabulæ facile intelliges.

112. §.

(33) Og verda þat IV föſtu inngangar er verdur hverr þeirra IV. um VIII vikuſtafi, at medtölldum hlaupársdeigi, er mánudur Februarius gerir IX og XX. daga, enn tungl hanns XXX, enn V föſtu inngángur tekur mánud Marcium, enda lidur ſá einn um VII Víkuſtafi af D til C.

XX. Cap.

UM MISSERI ISLENDSK, ÞRIA MÁNADI SEM ERU ISLENDSKUM EGENLEGIR, UM BYRIUN OG MERKISTAFI SIÓVIKNAFÖSTU, AFMÖRKUN MERKI TUNGLA TIL STORHÁTIDA OG AUKA TUNGL UM ALLA ÖLLDINA.

113. §.

(34) Mánudi telium vier frá midiu ſumri til vetrar þriá þrituga, og í þeim drottinsdag fyſtan enn fauſtudag efſtann og nottina eptir. Þadan telium vier þriá mánudi þrituga til midsvetrar og í þeim laugardag fyſtann, enn fimtudag efſtann og nottina eptir. Þadan frá telium vier þriá mánudi XXX til ſumars og í þeim föſtudag fyrſtan enn Midvíkudag ſidaſtann og nottina eptir.

114. §.

---

(33) Obtinente qvinto jejunii Qvadrageſimalis introitu ſive ſpecie qvinta Qvinqvageſimæ, exiſtente Dominicali D. Paſcha in decimum nonum Aprilis incidit, & per Dominicalem D, in antecedentia ſeptem hebdomadas putando, Qvinqvageſimam in Calendas Martias incidere deprehendes, qvare, cum in Februarium incidere neqveat, fieri non poteſt ut dies intercalaris, ad ſeptem literas hebdomadales per qvas qvintus introitus ut & cæteri vagantur, unitatem addat, facile itaqve intellectu eſt qvod aſſerit author Solum qvintum introitum per ſeptem literas ſpatiari; & menſem Martium occupare, cum uti mox vidimus, in antecedentia

§. 112.

Atqve qvatuor evadunt illi jejunii Qvadrageſimalis introitus, qvorum qvilibet octo literas hebdomadales pervagatur, die intercalari annumerata; qvando Februarius dies viginti novem acqvirit, & luna ſua eſt tricenaria. Qvintus vero jejunii Qvadrageſimalis introitus menſem Martium adſciſcit, qvi unus ſeptem literas hebdomadales a D ad C pertranſit.

CAP. XX.

DE SEMESTRIBUS ISLANDICIS, TRIBUS MENSIBUS QVI SUNT ISLANDIS PECULIARES, INITIIS ET CHARACTERIBUS LITERALIBUS JEJUNII QVADRAGESIMALIS, DETERMINATIONE LUNARUM CHARACTERISTICARUM PRO FESTIS PRIMARIIS ET LUNIS ABUNDANTIBUS PER TOTUM CYCLUM.

§. 113.

Ab æſtate dimidiata ad hyemem tres menſes tricenarios numeramus, & in his diem Dominicam, initialem; ſed diem Veneris cum nocte ſuccedanea, finalem. Abindè ad hiemem dimidiatam tres menſes tricenarios putamus, & in his diem Saturni principalem, diem vero Jovis cum nocte ſuccedanea noviſſimam. Abindè ad æſtatem, tres menſes tricenarios putamus & in his diem Veneris primam at Mercurii ultimam & noctem ſuccedaneam.

tia putando, ſupra Calendas Martias in Februarium Qvinqvageſima aſcendere neutiqvam poſſit.

(34) Hæc de ſemeſtrium Islandicorum introitu concordant omnino cum P. I. Rymb. Cap. 8. §. 26. P. 2. Cap. 3. §. 25. item hujus Partis Cap. 1. §. 3 & 5.

114. §.

Þvi telur þú eigi mánudi frá ſumar málum, at þar gegnir egi mánudum fyrir þá daga er umfram eru III. hundrut daga tolfræd í tveim miſſerum, þar verda þá þrir XXX tuger mánudir og verdur lagningar víka umfram.

115. §.

I ſumri telium vier fimtadag fyſtann og í þeim mánudum ſvo laungum ſem þeir verda, enn þvottdag efſtann og nottina eptir og ſkal þat vita hver madur Kriſtinn, at ſu nott ſkal fylgia deigi hverium at helgihalldi er fyrirfer deiginum ſiálfum.

116. §.

Mánuder eru þeir nefndir er efri eru í vetri, Þórri og Goi og Einmanudur, enn þeir eru eigi ſamfærir halldnir vid bokmanudi, ena adra er her eru talldir. Þórra mánudur kemur í midiann vetur og hefur IV drottinsdaga, enn Goi mánudur hefur V drottinsdaga, enn ur þeim mánudum II. takaſt VII víkur, á þeim VII víkum eru; V föſtu inngángar, enn eigi má fyrr enn víka lifir Þórra.

117. §.

Enn Brigidar dag er inngánga Februarii, enda má eigi fyrr föſtu inngángur, þadan eru föſtu inngángar, þeir eru víkur V. IV í Februario enn ein í Marcio, og þar er kemur VII víkna faſta, þat kallaſt Qvinqvagesima at bok máli.

118. §.

§. 114.

Ab æſtatis initio menſes ideo non numeras, qvod ibi menſes integri ſibi non reſpondeant, propter dies illos, qvi in duobus ſemeſtribus trecentos duodenarios excedunt, igitur ab æſtatis initio ad dimidiatam tres menſes tricenarii labuntur, plus una ſeptimana intercalari.

§. 115.

Diem Jovis æſtatis initialem putamus, & menſium illorum qvanti ſunt trium (æſtivorum); ſed diem Saturni cum nocte ſeqventi finalem, & qvivis Chriſtianus cognoverit, cuilibet Feſto, in celebratione noctem præcedentem conjungendam eſſe.

§. 116.

Menſes hiemis poſteriores audiunt Thorri, Goa & Einmanudus; verum illi cum menſibus cæteris calendalibus hic recenſitis congruere non cenſentur; initium Thorris in medium hiemis incidit, qvi qvatuor habet dies Dominicas; at Goa qvinqve; cæterum duobus illis menſibus qvinqve ſeptimanæ eximuntur, Qvinqve ad jejuniorum Qvadrageſimalium introitus; at prius non licet, qvam unâ Thorris hebdomadâ reſiduâ.

§. 117.

Cæterum Feſto Brigidæ Februarius introit, nec prius jejunium Qvadrageſimale introire poteſt, ab illo initio jejunia Qvadrageſimalia proficiſcuntur, qvæ qvinqve ſeptimanarum ſpatium occupant, qvatuor in Februario, at unum in Martio, & jejunii Qvadrageſimalis introitus ſecundum computiſtas Qvinqvageſima appellatur.

118. §.

Enda er föſtu inngángur ſá mánudur drottinsdags, einn þá er vika lifir Þórra, ſá er markadur í mánadi Februarii Q. Þ. annar í öndverda Goi, ſá er ſvo markadur, P. G. þridi þá er vika af Goi, ſá er markadur S. G. hinn fiordi í midia Goi, ſá er markadur T. G. (35) qvarta dominica Þórri, prima dominica Goi, ſecunda dominica Goi, tertia dominica Goi, qvarta dominica Goi, allir lyda yfer VIII vikuſtafi nema hinn efſti hann lidur yfir VII.

119. §.

(36) Tungl þat ſkal telia þritugt af himni hvern vetur, er hinn þrettanda dag Jóla er á himni, nema hinn XIX vetur og hinn átta, ef prim eru ſett at XI in Februario mánudi, in tercia nonas og ſecunda, þá kemur næſt tungl Februarii, þat er merkidag til niuviknaföſtu, X nátta ef eigi er hlaupár, enn XI ef hlaupár er, item þat er upphaf alldar árs og telſt XXIX nátta ef eigi er hlaupár, enn þritugt þat vor er hlaupár hafſt.

120. §.

Þá kemur tungl Marcii, þat er merkidag til VI vikna föſtu II nátta, enn III ef hlaupár hefſt, ef þat tungl kemur fyrir hlaupárs ſtaf, og tel þritugt, þá er tungl Aprilis merkidag til Páſka XIV nátta og telſt XXIX, þá er tungl Maii merkidag til gangdaga XX og telſt XXX.

121. §.

---

(35) Omiſit author in ſignatura qvintam introitus vel Qvinqvageſimæ ſpeciem, qvæ in Martium una Goæ hebdomadâ reſidua incidit, & conſeqventer his litteris ſignari debet. Q. G.

§. 118.

Verum illo menſe Februario incidunt Qvinqvageſimæ: prima, unâ Thorris ſeptimanâ reſiduâ, ea in menſe Februario ſignatur (his litteris) Q. P; *ſecunda ineunte Goa, illa notatur P. G. tertia, unâ Goæ elapſâ hebdomadâ; ea notatur S. G; qvarta Goâ dimidiatâ, illa ſignatur T. G. Qvarta Dominica Thorris, prima Dominica Goæ, ſecunda Dominica Coæ, tertia Dominica Goæ, qvarta Dominica Goæ, hæ omnes octo literas hebdomadales perambulant, niſi ultima, qvæ ſeptem.*

§. 119.

Luna illa, qvæ Epiphania eſt in Cælo, qvavis hieme, niſi decima nona & octava, tricenaria ſilens putatur, dummodo literæ primariæ in Februario in tertia & ſecunda nonas juxta aureum XI ſint collocatæ. Tum proximè luna Februaria ſuccedit, illa die characteriſtica Septuageſimæ, anno communi decima, at anno biſextili undecima eſto, pertinet etiam ad annum Cycli initialem, & anno communi vigeſima nona putatur. Sed illo vere tricenaria, qvo annus biſextilis inchoatur.

§. 120.

Tum Martii luna venit, illa die characteriſtica jejunii Qvadrageſimalis, ſecunda exiſtit, tertia vero, ſi annus biſextilis inchoetur; ſiqvidem diem intercalarem antevertat & tricenaria putatur. Tum luna Aprilis die characteriſtica Paſchatis decima qvartâ, vigeſima nona putatur. Tum luna Maji die characteriſtica Rogationum vigeſima exiſtens, tricenaria putatur.

§. 121.

---

(36) Confer cum hoc §grapho & ſeqventibus Rymb. P. 1. Cap. 4. §os 14 & 18. item Cap. 7. §os 23, 24, 25. confer etiam P. 2. Cap. 2. §. 12.

121. §.

Þá er tungl Junii merkidag til hinnar helgu viku IV nátta, nockurn dag í vikunni drottinsdag edur laugardag, eda þar á mille. Þesſi eru V merkitungl. Þá er tungl Julii þat telſt XXX, nema hit efſta tunglalldar ár, þá ſkal telia XXIX, þá er tungl Auguſti XXIX.

122. §.

Sió eru aukatungl í XIX ára ölld, þau kallaſt embolismorum lune, (37) þau ſkulu öll XXX teliaſt dagsvant, til þess á nitian árum. Þann geldur tungl Julii, þau eru aukatungl, af því at eigi ſkal þau mánudum eigna, þó ſkulu XII mánudum XII tungl fylgia.

123. §.

(38) Þat fyrſta aukatungl kemur IV nonas Decembris inn þridia vetur í pactaölld, annat auka tungl kemur IV nonas Septembris, enn ſetta vetur í pactaölld, þridia aukatungl kemur II

(37) Sex lunarum Embolimærum per naturam & motum ſideris ſunt plenæ ſive tricenariæ, ſeptima vero cava ſive noctium viginti & novem, quam pulchritudinis & elegantiæ cauſa, Aſtronomi & computiſtæ principes Alexandrini etiam plenam ſive tricenariam finxerunt, ut legem hanc univerſalem de Embolismis ferrent: *Omnis luna Embolymæa* eſto plena, hinc eſt quod dicat Author computi omnes lunas Embolimæas tricenarias putari una die deficientē, cum ſeptimæ, illa dies trigeſima, quam per Solam fictionem habet Alexandrinorum, naturaliter deſit, & hinc in fine Cycli lunaris anno decimo nono lunæ Juliæ rurſus detrahitur, ut anno lunari naturalis & vera ſua conſtet magnitudo, conſer P. I. Cap. 5. §. 19. n. 21. item Cap. 18. §. 84. n. 67.

(38) Circa tres primos Embolismos Author computi cum Beda & Campano convenit, dicit autem Embolismum tertium cadere in annum octavum, ubi decemnoven-

§. 121.

Tum luna Junia aliqva feriarum ſive die Solis ſ. Saturni ſive aliqva intermedia, qvarta, eſt characteriſtica ſeptimanæ ſanctæ. Hæ ſunt qvinqve lunæ characteriſticæ. Tum luna Julia ſeqvitur, qvæ tricenaria putatur, niſi anno Cycli lunaris ultimo, tum enim noctium viginti novem numeretur. Tum luna Auguſti noctium viginti novem exiſtit.

§. 122.

In Cyclo decemnovennali ſeptem ſunt lunæ abundantes, qvæ lunæ Embolismorum appellantur, qvæ omnes una die deficiente tricenariæ putantur, donec anni fluxerint novemdecim, illum luna Julia reddit, ſunt vero abundantes, qvia nullis menſibus tribuendæ, tamen menſes duodecim, lunæ duodecim ſeqvantur.

§. 123.

Prima luna abundans venit, qvarta nonas Decembris hieme tertia Cycli Epactarum; ſecunda luna abundans qvarta nonas Septembris, hieme ſexta Cycli Epactarum; tertia luna abundans,

---

novennalis non Epactalis intelligendus venit, cum in annum nonum incidat Cycli Epactarum, circa qvartum Embolismum a Beda diſſentit cum Campano conſentit, qvi in undecimum Cycli decemnovennalis, duodecimum Epactalis incidit, circa qvintum cum Beda & Campano convenit, qvi in decimum qvartum Cycli Epactalis, decimum tertium decemnovennalis incidit, circa ſextum etiam noſtro cum memoratis Authoribus convenit, qvi in decimum ſeptimum annum Cycli Epactalis, decimum ſextum decemnovennalis incidit. Deniqve circa ultimum Embolismum cum utroqve concordat, hic autem in ultimum annum Cycli decemnovennalis, at Epactalis primum incidit.

II nonas Martii hinn átta vetur í ölld; fiorda aukatungl kemur III nonas Januarii, hinn ellefta vetur í ölld; fimta aukatungl kemur IV nonas Novembris enn fiortanda vetur í ölld; ſetta aukatungl kemur IV nonas Auguſti, enn ſeitianda vetur í pacta ölld; ſiöunda aukatungl kemur III nonas Martii enn XIX vetur.

124. §.

I hveriu því ári er aukatungl hefur, teliaſt tungl XIII; tolf tungl fyllar eru á II miſſerum og gánga af IX nætur. (39) Þeir IX vetur verda á XIX vetrum, einn nótt midur enn CXC. þat giörir aukatungl öll XXX. þviat Julius tungl miſſir einnar nætur hinn XIX vetur í ölld; þat er kallat tunglhlaup þá, þá verda III ſaman hin yngri, enn ſitt hvert ellegar, nema annat ſe aukatungl edur hlaupárs tungl.

125. §.

(40) Hit fyrſta aukatungl er nætur gamallt annan vetur í tunglölld annan dag í December; pridia aukatungl er nætur gamallt hinn þrettandadag Jóla hinn VIII vetur í ölld, & fimta auka-

(39) Si 19 per 9 multiplices, fit productum 171, qvod juxta authoris aſſertionem eſſe oportebat 189, ſi per 10 multiplices, producuntur 190, qvod unitate eundem numerum excedit; erroneus igitur eſt authoris novenarius, neqve etiam denarius adhiberi poteſt, cum vero annus lunaris-a ſolari deficiat diebus undecim, qvam proximè, numerus verus uſurpandus erit 11 qvi Epactas fundamentales conſtituit, qvare, ſi 19 in 11 ducas; productum obtinebis 209, qvi auctus unitate erit 210. Poſterior numerus per 7 diviſus, dat in qvotiente dies 30 & conſeqventer omnes lunas Embolimæas indicat tricenarias; priore per 7 diviſo, qvotiens 6 cum 29 ſupernumerariis oſtendunt ſex lunas Embolimæas eſſe plenas, & ſeptimam cavam, qvod cum ita revera ſe habeat, pro Authoris 9, 11, & pro 190, 210, ſcribendi erunt, ſic enim omnia ritè ſe habent, & qvæ ex calculo deduci debebant, ex eo legitimè ſeqvuntur.

dans, ſecunda nonas Martii, octava hieme Cycli Epactarum; qvarta luna abundans tertiâ nonas Januarii undecima hieme Cycli; qvinta luna abundans qvartâ nonas Novembris, hieme decima qvarta Cycli; ſexta luna abundans, qvartâ nonas Auguſti, hieme decima ſeptima Cycli Epactarum; ſeptima luna abundans venit hieme decima nona Cycli, tertiâ nonas Martii.

§. 124.

Anno ſingulo, qvi lunam habet abundantem, lunæ tredecim numerantur; duobus ſemeſtribus duodecim lunationes contingunt, noctibus novem abundantibus; novem illæ, annis novemdecim, noctes centum & nonaginta minus una conficiunt, id qvod lunas abundantes tricenarias præſtat omnes, qvia luna Julia hieme Cycli decima nona noctem unam amittit; tunc temporis ſaltus lunæ fieri dicitur, & tres lunæ juniores conjunguntur, alioqvin ſeparantur, niſi altera ſit abundans vel ad annum biſextilem pertinens.

§. 125.

Prima abundantium hieme Cycli lunaris ſecunda, die Septembris ſecunda, exiſtit prima; tertia abundantium, octava hieme Cycli Epiphaniâ eſt prima; qvinta abundantium hieme

(40) Hæc de primis lunis Embolimæis, cum ipſarum adventu prorſus convenire debent, qvippe, qva die luna naſcitur, eadem etiam prima cenſetur, circa primam Embolimæam Author computi ſibi conſtat, cum Decembris ſecundus ſit qvartus Nonarum Decembrium, ſecundam Embolimæam hic omittit, qvæ die ſecundo Septembris eſt prima, h. e. qvarta Nonarum Decembrium. Circa tertiam Embolimæam Author computi ſecum conſligit, qvam ſupra dixit ſecundo Nonas Martias, h. e. ſexto Martii naſcentem ſive primam eſſe, hic autem Epiphania ſive ſexto Januarii primam ſtatuit. Author igitur ſic corrigendus, ut pro tertia qvam hic omiſit ſcribatur qvarta, qvæ anno Cycli decemnovennalis octavo, Epactalis nono non

aukatungl er nætur gamallt hinn XIII vetur í ölld og hinn fyrſta dag Decembris, & ſetta aukatungl er nætur gamallt hinn XII dag Jóla, hinn XIX vetur í tunglölld.

XXI. Cap.

UM SÓLARGANG Í SÓLMÖRKUM, ORSÖK TIL HLAUPÁRS, SÓL OG TUNGL MÁNUDI, ÁRSINS LEINGD, REGULARES OG PACTA, OG AD FINMA TUNGLS ALLDUR.

126. §.

Mörk eru XII á himni í rák þeirri er Zodiacus heitir hun liggur hátt ſudur enn lágt nordur, þá rák ranſakar Sól í göngu ſinne á XII. mánudum, hun kemur í mark XV. Kalendas dag hvers mánadar og gengur XXX. daga í hveriu markinu, og hálfa XI^{tu} til dags umfram, CCC daga og ſvo nátta, gerir hun ſvo í XII mánudum, XXX. enn hun eykur ſim' dögum og nóttum í því hundradi tida er X. koma vid á hverium mánudi; enn í halfri tid talldri koma VI. tidir á mánudum vid og aukast ſvo í XXIV. tidir.

§. 127.

Þá er hlaupárs dagur og nátt, og heitir ſá bisſexta; af því at þá ſkal taka tvo daga á ſtaf þeim er Mathias dagur er á, þat vor er hlaupár hefſt upp.

128. §.

---

non ſexto, ſed tertio Januarii exiſtit prima. Circa qvintam Embolymæam etiam ſibi contradicit, qvæ anno Cycli decemnovennalis decimo tertio, Epactalis decimo qvarto prima noſcitur, ſecundo ſive qvarto nonas Novembris. De ſexta Emboliмæa ſecum rurſus confligit, qvæ ſecundo ſive qvarto nonarum Auguſti eſt prima

ſive

decima tertia Cycli & prima Decembris, eſt prima; ſexta abundantium die Feſti Nativitatis duodecima; hieme decima nona Cycli lunaris eſt prima.

CAP. XIX.

DE MOTU SOLIS IN SIGNIS ZODIACALIBUS, CAUSA ANNI BISSEXTILIS, MENSIBUS SOLARIBUS ET LUNARIBUS, ANNI QVANTITATE, REGULARIBUS ET EPACTIS, ÆTATE LUNÆ INVENIENDA.

§. 126.

In cælo ſigna ſunt duodecim, zonam illam occupantia, qvæ Zodiacus vocatur, eſt illa verſus auſtrum ſublimis, at verſus boream humilis, zonam illam menſibus duodecim Sol motu ſuo perluſtrat. Singulum ſignum die decima qvinta Calendas ſinguli menſis ingreſſus, triginta diebus & ſesqvi undecima hora, idem percurrit, hinc menſibus duodecim tricenariis, dies duodenariè trecentos ac totidem noctes conficit. Sed duodenario horarum centenario, qvarum decem accedunt ſingulo menſe, qvinqve dies & noctes naturales ſuperaddit; at ſemihorio annumerato, menſibus duodecim ſex horæ adjiciuntur, & ſic in viginti qvatuor horas (qvatuor annis) excreſcunt.

127. §.

Id temporis dies & nox intercalares exiſtunt, qvæ biſſextiles appellantur; qvoniam illo vere, qvo annus biſſextilis introit, in littera illa, cui Matthiæ Feſtum inſiſtit, dies duo ſumendi ſunt.

ſive naſcens, anno Cycli decemnovennalis decimo ſexto, Epactalis decimo ſeptimo. Deniqve ſeptimam Embolimæam præmiſit, qvæ qvinto Martii ſive tertio Nonarum Martiarum anno Cycli decemnovennalis ultimo, Epactalis primo habetur prima.

128. §.

Sólar ár hefer XII mánudi, þeir eru VII ſettir deigi leingri enn þrituger, IV þrituger enn einn II dögum ſkemri, enn þá er II eru ſkemdir degi hvor, og ſá aukinn er adur var ſkemſtur, þá verda VI þrituger enn V deigi leingri.

129. §.

Enda hefur af því Sólar ár CCC daga og V daga, og verda þeir (41) V regularis Marcii, og þá er þeir eru í viku taldir med ödrum dögum Marcii, þá geraſt þadan regulares Aprilis og annars mánadar eptir annan, med þeim ſkal og í fylgiu koma hlaupárs dagur hinn VI, þá er hann kemur.

130. §.

Tunglár hefur XI dögum minna og eru þeir epacte ſo lengi it fyrſta ár lidur, og leggiaſt þeir vid tungl alldur í September og öllum ödrum teliaſt þeir ſaman til þeſs er XXX eru, enda ſkal þat tungls alldur vera er umfram er í tali, ſkal med þeim hætti önnur arin telia, tungl ſkulu eigi elldri enn XXXtug, enn eigi yngri enn XXIX talinn vera, ſvo jafnan ſem þau eru á prima ſtöfum ſett, eigi má þat ſkirt verda hve er, helldur hitt hve telia ſkal.

XXII. Cap.

UM UPPRUNA OG BRUKUN CONCURRENTIUM SAMSTEMMU MERKIDAGS NIUVÍKNAFÖSTU OG PÁSKA, AD AFMARKA SUMARAUKA, UM PRIKASTAFA RYMTAL, ÞESS TVO STAFROF, OG AD AFMARKA PÁSKA.

131. §.

Víkur eru í XII. mánudum LII. og dagur einn umfram, og

(41) Conferatur cum his P. 1. Cap. 10. §. 35 & ſeqq. n. 31. it. P. 2. Cap. 6. §. 49. n. 71.

§. 128.

Annus Solaris continet menſes duodecim, horum ſeptem diem unam longiores qvam triceni ſunt conſtituti, qvatuor triceni, at unus biduum brevior, ſed duorum utroque una die decurtato, & eo, qvi prius erat breviſſimus, aucto, ſex evadunt triceni, at qvinqve diem unam longiores.

129. §.

Hinc annus Solaris dies trecentos (duodenarie) & qvinqve continet, atqve illi qvinqve Martii regulares evadunt, &, ſi una cum aliis diebus Martii, in hebdomadas colligantur, Aprilis & menſium cæterorum ſe excipientium regulares inde conſiunt, his qvoqve dies intercalaris accedens comes ſextus adjungatur.

130. §.

Annus lunaris diebus undecim minus continet, qvi Epactas conſtituunt, anno Cycli primo labente; ætati lunari in Septembri & cæteris omnibus menſibus adjiciuntur, in triginta colliguntur & ſupra tricenarium exceſſus ſit ætas lunæ, hoc modo anni cæteri putentur, non eſto luna major trigeſima, nec minor vigeſima nona, &, ut in litteris primariis ſunt diſpoſitæ ita ſemper putentur, non id qvod revera ſit, declaratur, ſed potius, qvomodo putandum.

CAP. XXII.

DE ORTU ET USU CONCURRENTIUM, IDENTITATE CHARACTERISTICÆ SEPTUAGESIMÆ ET PASCHATIS, ÆSTATIS APPENDICE DETERMINANDA, CALENDARIO COMMATUM, DUOBUS ALPHABETIS, ET PASCHATE DETERMINANDO.

§. 131.

In duodecim menſibus continentur hebdomadæ qvinqvaginta duæ

og kallaſt ſá concurrens, og ſkal þeim ſamna í Víkur heilar og hlaupárs deigi þar med, þá koma II til er hlaupár verdur, enn þá er lukaſt VII, þá hefiaſt þeir af einum, þeir (42) hinir ſömu concurrentes og regulares Páſkadags munu ſvo finnaſt ſaman gervir ſem þeir ſkulu ſamantaldir rett, ſyna rett Páſkadag alla öldina.

132. §.

(43) Þar ſkal og gaum gefa at því, at á hinum ſama deigi, ſe kalladur merkidagur til niuviknaföſtu ſem til Páſka, ſvo at IX vikur ſe í millum þótt hlaupár ſe enn eigi lider ef annar er þvottdagur enn annar drottinsdagur, af því at þá eykur hlaupársdagur niu vikur, ſkylldi ſá vera palmadagur, enn ſu er vika hinn X. eigi má hlaupárs neita nema niuviknaföſtu tungl ſe aukit þegar, og ſe talit XI nátta til merkidags þá er hlaupár er.

133. §.

---

(42) Hoc ita accipiendum, qvod regulares Paſchales concurrentibus additi, feriam in qvam terminus Paſchalis incidat determinent, conſer ſupra §. 105. n. 30 & P. 2. Cap. 9. §. 85. n. 106. Sed regulares iſti, per annum Cycli decemnovennalis Paſchalis, concurrentes per annum Cycli concurrentium & literam Dominicalem determinantur.

(43) Qvia per totum annum communem litera Dominicalis eadem & conſeqventer eadem litera hebdomadalis eidem feriæ ſemper adſcripta, & omnium Feſtorum mobilium principalium & hinc etiam Paſchatis & Septuageſimæ termini ſemper iisdem intervallis a ſe diſtant; Seqvitur neceſſarió, Paſchatis & Septuageſimæ dies characteriſticos, novem hebdomadis interjectis ſemper eandem feriam occupare, ſiqvidem characteriſtica Septuageſimæ luna decima ſit. Qvia vero anno biſſexto una dies Februario additur; una characteriſtica ab altera diſtat una die plus ante, h. e. diebus viginti novem a ſe removentur, ut igitur terminus Septugeſimæ, cum termino Paſchali concordaret; anno Biſſextili Septuageſimæ characteriſticam, lunam undecimam facere neceſſum erat. De hac Regula ita Beda in libro de argumento

duæ plus una die civili, illa concurrens appellatur, una cum die intercalari in ſeptimanas ſolidas colligenda, anno vero biſſextili accedunt gemini, ſeptem completis, ab unitate rurſus incipiunt, iidem concurrentes & regulares Paſchales ita combinati reperientur, ut rectè collecti, diem Paſchatis legitimè per totum Cyclum oſtendant.

§. 132.

Qvin etiam animadvertendum erit feriam eandem & Septuageſimæ & Paſchatis characteriſticam vocari, novem ſeptimanis interjectis, licet annus currens ſit biſſextilis. Qvod ſi vero dies una ſit Saturni, ſed altera Dominica, computus ſibi non conſtat, qvia tunc dies intercalaris, novem illas hebdomadas auget, oporteret illam eſſe Dominicam Palmarum, at eſt illa ſeptimana decima; annus Biſſextus in uſum converti neqvit, niſi luna Septuageſimæ mox augeatur, & anno intercalari currente, die characteriſtica undecima putetur.

§. 133.

---

mento lunæ: Notandum qvod Septuageſimalis terminus, Biſſextili anno non obſervet loca terminorum propter Biſſextum, & ob hoc in ſeqventem diem terminus ferendus eſt, ut concordiam cum termino Paſchali habeat in ipſa feria, in qva terminus Paſchalis eodem anno occurrit. videtur author computi in ea opinione fuiſſe, inconvenientiam hanc in iis caſibus ſolis accidere, qvibus anno communi utriusqve feſti characteriſtica diem Saturni offendit, & anno biſſextili inſeqvente Septuageſimæ characteriſtica in diem ſeqventem rejicitur & in dominicam incidit qvo fieret ut ipſa Septuageſima & Paſcha in Dominicas ſeqventes rejiciantur, & conſeqventer dies Palmarum decimam hebdomadam occuparet, qvod abſurdum; verum eadem inconvenientia obtinebit, in qvascunqve ferias characteriſticæ inciderint; cui tollendæ nullum remedium ſuppetebat, niſi hoc unicum, qvod computiſtæ adhibuerunt, ut Septuageſimæ characteriſticam anno Biſſexto, undecimam conſtituerent, & hinc eſt qvod inficias eat Author computi, annum biſſextilem, i. e. diem intercalarem in uſum rectè converti poſſe, niſi hac ratione ut characteriſtica Septuageſimæ uno die aucta, undecima ſtatuatur, cum ſic omnis inconvenientia tollatur.

133. §.

(44) Viku ſkal þá til ſumar leggia er drottinsdagur er á D, og Jonsdagur á midvikudeigi í mot Þingi, nema hit VIII ár Sólar alldar, þá er drottinsdagur er á þridia deigi viku, ſkal þá vit ſumar leggia annat árit eptir, lidur Jonsdagur yfir midvikudag á fimta dag viku, og ſkal Jonsdagur þá vera í öndvert þing, og ſkal þá midvikudag á þing rida.

§. 134.

(45) Prikarim hefur Stafrof tvenn þau er ſtanda ſkulu yfer rimi þvi í mánudum er Páſkadagur reikar á vikuſtöfum, annat þeirra hefſt á b. og lykſt í v. enn annat af a. enn lykſt í q. ſkal þau af Prikaſetningu kenna, hefur b. og hit fyrra Stafrofit prik fyrir ſig, enn a. og hit ſidára Stafrof hefur prik á bak ſer, þviat þat er fram er fara ſkal, enn aptur er farit er.

§. 135.

(46) Páſkadag ſkal á þeim viku ſtaf hallda ſem til er giörr þrikaſtaf, nema versin banni, þau ſkulu veita Páſkahald, þau liuga alldri, í versum þeſſum upphafi er ſagt, hvar í mánudi er merkidagur til Páſkanna, enn í enda á hverium deigi viku er terminus tungls XIV nátta.

XXIII.

(44) Confer. Rymb. P. 2. Cap. 3. §. 26. n. 43. item P. 1. Cap. 8. §. 27.

(45) Calendarium commatum ſive punctatum hic appellatur Talbyrdingus ſive Cyclus magnus Paſchalis, qvia per ipſum univerſum in verſu dextimo ad latus Cycli Solaris literæ punctatæ ſunt diſpoſitæ, qvorum duo ſunt Alphabeta, qvorum Syſtema Rymbegla ſupra P. 2. Cap. 7. §. 59. appellavit tabulam Fungonis, ut autem hæc Alphabeta, â ſe diſtingverentur, eadem utriusqve litera puncto ante ſive ad dextram, & poſt vel ad ſiniſtram locatâ aſe diſtingvitur; prioris Alphabeti litteris ſingulis punctum ante ſe, h. e. ad dextram poſuerunt, ut innuerant totum ferè

hoc

§. 133.

Die Dominica literam D, obſidente, & Feſto Johannis Baptiſtæ, dtem Mercurii, inſtantibus comitiis, occupante, æſtati appendix adjiciatur, niſi anno octavo Cycli Solaris, cum dies Dominica E, & Feſtum Johannis Baptiſtæ diem Martis obſidet, qvia tunc anno inſeqventi æſtati acceſſio adjungatur, qvando Baptiſtæ Feſtum feriam qvartam præteriens qvintam offendat, tunc initia comitiorum occupet, & die Mercurii ad comitia eqvitatum eatur.

§. 134.

Calendarium punctatum duo habet Alphabeta, qvæ ſuper menſium illorum computo conſiſtant, per qvos dies Paſchatis in litteris hebdomadalibus vagatur, horum unum a, b incipiens in v, terminatur; alterum ab a, cæptum, exit in q, qvæ ex punctorum diſpoſitione ſunt dignoſcenda; b & prius Alphabetum ante ſe, ſed a & poſterius pone ſe comma habet, eſt enim futurum anticum, at præteritum poſticum.

§. 135.

Dies Paſchatis in ea litera hebdomadali, cui punctum appoſitum celebretur, niſi verſus prohibeant, illi Paſchatis celebrationem ſuppeditabunt, & nunqvam mentientur, in horum verſuum initiis indicatur, in qvam menſis diem characteriſtica Paſchatis incidat; in finibus vero, qvam feriam offendat.

hoc Alphabetum, emetiendo, totius orbitæ Paſchalis ſive Spatii triginta qvinqve dierum, per qvam & qvod ultro citroqve revolvitur, plus fere etiamnum ſupereſſe qvam abierat, & conſeqventer longius reſtare Spatium percurrendum, qvam hactenus percurſum fuerat. Poſterioris Alphabeti litteris punctum poſt ſive ad ſiniſtram ut contrarium innuerent, collocarunt. Reſpectu ipſius Calendarii punctati ſive Talbyrdingi, priori ſignatura, ſignificatur, plus Calendarii ſupereſſe qvam abierat; poſteriore oppoſitum indigitatur.

XXIII. Cap.

UM AFMÖRKUN ÞEIRRA DAGA Á HVERIUM INNFALLA MISSERA KOMUR, OG UM VIKUR Á HVERIUM INNFALLA NOCKRAR HATYDER.

136. §.

Calixtus meſſu kemur vetur at Norrænu tali, enn Tiburtius meſſu ſumar, frá Calixtus meſſu verda X vikur og ein nótt til afangadags jóla, ſá ſkal drottinsdagur fyrſtur í Jólaföſtu, er næſtur er fyrir Barbaru meſſu.

137. §.

(47) Mariu meſſa á föſtu verdur þann dag ſem er inn VII dagur jóla ef eigi er hlaupár, enn ſem hinn VIII. ef hlaupár er, (48) á pridiu viku Þorra verdur Kyndilmeſſa jafnan, nema hun ſe á drottinsdag edur mánadag; þá er hun í IV viku, enn ef hun er ſvo á mánadag at hlaupár kemur eptir um vorit; þá ſkal ſu en þridia vika Þorra. Sá vetur heitir Rimſpillir.

XXIV.

---

(46) Ille Dominus Islandus qvicunqve fuerit, qvi hunc de computo Tractatum conſcripſit, Theoriam & praxin computiſticam Talbyrdingi non ſatis intellexiſſe videtur, dum dicit in illa littera hebdomadali Paſcha celebrandum eſſe, cui punctum in Talbyrdingo, appoſitum, h. e. in littera illa punctata, qvæ in eodem verſu horizontali reſpondet anno dato Cycli ſolaris & lunaris, qvod ſi ergo litteram hebdomadalem dicat aliqvam illarum ſeptem qvæ per Calendarium ſunt dispoſitæ & Dominicales ſucceſſivè fiunt, & proprie hebdomadales dicuntur, fieri nunqvam poteſt, ut hæc eadem eodem anno ſit etiam littera punctata vel tabularis vel Paſchalis; ſin autem contra uſum loqvendi veterum computiſtarum, ipſam literam punctatam ſive Paſchalem appellet hebdomadalem; ex Theoria & praxi Computi Paſchalis per Talbyrdingum conſtat, eadem obtinente litera punctatâ, eandem Martii vel Aprilis diem Paſcha ſemper occupare, ut per verſus qvosdam computiſti-

cos,

CAP. XXIII.

DE DETERMINANDIS DIEBUS ILLIS IN QVOS INCIDUNT INITIA SEMESTRIUM, ET SEPTIMANIS IN QVAS FESTA QVÆDAM INCIDUNT.

§. 136.

Ex Norvegorum Computo Feſto Calixti hiems; & Feſto Tiburtii æſtas introit, a Feſto Calixti decem hebdomadæ & nox una, ad diem Paraſceves Feſti nativitatis fluunt, in jejunio Nativitatis eſto Dominica prima, qvæ Feſtum Barbaræ proximè præcedit.

§. 137.

Feſtum Mariæ Qvadrageſimale anno communi, eanden ac ſeptima Feſti Nativitatis, feriam occupabit, anno vero biſſextili, eandem ac octava. Feſtum Purificationis tertiam Thorris ſeptimanam ſemper obſidebit, niſi in diem Solis vel lunæ inciderit, tum enim qvartam occupabit; ſin autem ita occupet diem lunæ, ut vere ſuccedaneo, annus biſſextilis ſit introiturus; tertiam Thorris hebdomadam obſidebit. Annus ille dicitur eſſe computi anomali.

eos, qvorum hic Author meminit, ſed qvos non habet, exceptio facienda ſit. Hic in Codice de Computo ſeqvuntur, qvæ verbotenus in Rymbeglæ Cap. 18 & 19. ad finem usqve continentur, niſi qvod lectiones aliqvot variantes adſint, qvæ ſupra cum Rymbegla collatæ fuerunt. Tum ſeqvitur pars poſterior obſervationum Oddi Aſtronomi qvæ in Rymbeglæ P. 1. Cap. 16. §is 64. 65. continentur, qvæ igitur omnia, ne actum agatur, hic omittuntur.

(47) Confer ſupra Cap. 2. §. 7. n. 9. Qvod antem Feſtum Mariæ Annunciationis eandem feriam occupet ac dies in Feſto Nativitatis ſeptima, qvæ eſt anni ac Decembris ultima, exiſtente anno communi, per contemplationem Calendarii conſtat verum eſſe hoc modo: ultimæ Decembris adſcripta eſt hebdomadalis A, qvam anni

XXIV. Cap.

UM FÖSTUGANGA KOMUR OG ÞEIRRA TALBYRDINGS STAFI, OG PUNCTA Í TALBYRDINGI, AD AFMARKA MERKIDAG PÁSKA Í TALBYRDINGI Í TILLITE TIL MARIU MESSU, UM ALLA TUNGLÖLLD, HVORNIN MARIU MESSA OG PÁSKAR STANDI HVERIA FÖSTU INNGÁNGA, UM SIERHVERIA PRIKSTAFI, AD AFMARKA DAGATAL SUMARS OG VETURS.

113. §.

(49) Föſtu gángur hinn fyrſti verdur þá er vika lifir Þorra, hann hefur VII taflbyrdings ſtafi, b, c, d, e, f, g, h, og prik eptir, annar er í öndverda Goi þar fylgia VII ſtafir: i, k, l, m, n, o, p, og prik eptir alla, þridi er þá er vika er af Goi, þar fylgia VII ſtafir: q, r, s, t, u, a, b, og prik eptir ſim; enn ſirir tvo.

139. §.

anni exeuntis Dominicalem fuiſſe pono, ut ſeptima dies in Feſto Nativitatis ſit Dominica, conſeqventer anni inſeqventis Dominicalis erit G, qvæ, qvoniam vigeſimo qvinto Martii, cui adhæret Mariæ Feſtum, eſt adſcripta, liqvet hoc caſu anno communi currente, Mariæ Feſtum Annunciationis, ſicuti ſeptimam Feſti Nativitatis diem, in Dominicam incidere. Si vero annus currens ſit Biſſextus, exiſtente Dominicali poſteriore F, qvæ qvoniam vigeſimo qvarto Martii eſt appoſita, ſeqvitur Mariæ Feſtum, ſicuti octavam Feſti nativitatis, ſive Januarii primam, diem lunæ occupare. Qvare, cum ſingularum binarum hebdomadarum, qvæ ſingulis binis annis, qvarum poſterior excipit priorem, eadem ſit ad ſe invicem mutua relatio; ſeqvitur hinc Authoris aſſertioni ſuam veritatem conſtare.

(48) Hæc regula pertinet ad computum annalem Islandorum, qvam author Computi Islandus determinare conatus malè determinavit. Menſis Islandorum Thorri primò omnium Januarii nono & qvidem die Veneris ſemper introit, cui in Calendario cum ſit adſcripta hebdomadalis b, ſeqvitur eſſe Dominicalem d, qvæ primo etiam Februarii appoſita, octo dies Januarii præteritas, a toto menſe ſubtrahe, reſtant viginti tres dies, & prima Februarii addita producit viginti qvatuor ſive tres hebdomadas & triduum, qvod in qvartam Thorris incidit hebdomadem, conſeqven-

CAP. XXIV.

DE INITIIS JEJUNIORUM QVADRAGESIMALIUM ET LITERIS SUIS TABULARIBUS ET PUNCTIS IN TALBYRDINGO, DETERMINANDA PASCHATIS IN TALBYRDINGO CHARACTERISTICA, RELATIVE AD MARIÆ FESTUM PER TOTUM CYCLUM LUNAREM, SITU FESTI ANNUNCIATIONIS ET PASCHATIS PRO SINGULIS QVINQVAGESIMIS PER SINGULAS LITERAS PUNCTATAS, DETERMINANDO NUMERO DIERUM ÆSTATIS ET HIEMIS.

§. 138.

Prima Qvinqvageſima incidit, unâ Thorris ſeptimanâ reliqvâ, illa ſeptem habet literas Taſibyrdingi: b, c, d, e, f, g, h, & comma poſtpoſitum, ſecunda in Goam ineuntem incidit, ipſam litteræ ſeptem, i, k, l, m, n, o, p, & comma omnibus poſtpoſitum, comitantur; tertia exiſtit unâ Goæ elapſâ hebdomadâ; illam ſeptem literæ, q, r, s, t, u a, b, & comma qvinqve ante poſitum, ſed duabus poſtpoſitum comitantur.

§. 139.

ſeqventer in hoc caſu Feſtum Mariæ Purificationis in ſecundo Februarii fixum in qvartam Thorris hebdomadam & diem lunæ incidit, introeat rurſus Thorri duodecimo Januarii, ſeqvitur eſſe Dominicalem G, qvæ qvarto Februarii adſcripta, undecim Januarii diebus elapſis a toto menſe Jannario ſubductis reſidui ſunt viginti, qvibus prima Februarii adjecta, dies viginti & unus Thorris confiunt, jam vero Feſtum Purificationis diem Veneris offendit. Ergo dum Thorris introitus per qvadriduum, a nono Januarii ad duodecimum in conſeqventia movetur; Feſtum Purificationis per qvatuor ferias a die lunæ ad diem Veneris regreſſum, in qvartam Thorris hebdomadam incidit, in cæteris caſibus tertiam occupat hebdomadam, hinc regula hoc modo accuratè determinatur & enunciatur: Feſtum Mariæ Purificationis in tertiam Thorris hebdomadam ſemper incidit, niſi offendat exiſtente anno communi diem lunæ. Solis, Saturni, aut Veneris, qvibus caſibus qvartam occupat hebdomadam.

(49) Conſer cum his tabulam intervallorum minorum & introituum Rymb. P. 2. Cap. 7. §. 60. n. 80. num. 4. cujus conſtructio qvoad literas punctatas vel Paſchales cum Talbyrdingo prorſus convenit.

139. §.

Fiordi er í midia Goi þar fylgia VII. ſtafir, c, d, e, f, g, h, i, og prik fyrir alla, hinn fimti er þá er vika lifir Goi, þar fylgia og VII ſtafir, k, l, m, n, o, p, q, og prik fyrir alla.

140. §.

Talbyrdingur hefſt á eſſi at fleſtra manna tali, hinn fyrſta vetur í nitián vetra ölld verdur merkidagur til Páſka XIV nátta gamallt tungl XI nóttum eptir Mariumeſſu; annan vetur Mariumeſſu ſialfa; þridia XIX nóttum eptir Mariumeſſo; fiorda VIII. nóttum eptir Mariumeſſu; hinn fimta III. nóttum fyrir Mariumeſſo; ſetta XVI. nóttum eptir Mariumeſſu; (50) ſiöunda II. nóttum eptir Mariumeſſu.

141. §.

Hinn átta XXIV. eptir Mariumeſſu; hinn nyunda XIII. nóttum eptir Mariumeſſu; hinn tiunda II. nóttum eptir Mariumeſſu; hinn ellefta XXI. nottum eptir Mariumeſſu; hinn tolfta X. nóttum eptir Mariumeſſu; hinn þrettanda, einni nótt fyrir Mariumeſſu; hinn fiortanda, einni nótt eptir Mariumeſſu; hinn fimtanda, VII nóttum eptir Mariumeſſu; hinn ſextanda, IV. nóttum fyrir Mariumeſſu; hinn ſiötianda, III. nóttum eptir Mariumeſſu; hinn atianda, IV. nóttum eptir Mariumeſſu; hinn nitianda, XXIII. nóttum eptir Mariumeſſu, þeſſu tali bregdur alldri.

142. §.

(50) Anno Cycli ſeptimo incidit characteriſtica Paſchatis, in qvintum a Mariæ Feſto excluſivè; anno Cycli decimo qvarto in decimum octavum a Mariæ Feſto. Anno Cycli decimo ſeptimo, in decimum qvintum a Mariæ Feſto, cætera ritè ſe habent.

§. 139.

Qvarta Goam dimidiatam occupat, ipſam literæ ſeptem, c, d, e, f, g, h, i, & comma omnibus antepoſitum comitantur; qvinta incidit duabus Goæ noctibus reſiduis, ipſam literæ ſeptem, k, l, m, n, o, p, q, & comma omnibus antepoſitum ſequuntur.

§. 140.

Juxta plurimorum Computum, Talbyrdingus ab S. initium capit, hieme prima Cycli decemnovennalis, noctibus undecim poſt Mariæ Feſtum, noctes qvatuordecim natâ lunâ, incidit dies characteriſtica Paſchatis; ſecunda hieme, in ipſum Mariæ Feſtum; tertiâ, novemdecim noctibus poſt Mariæ Feſtum; qvartâ, noctibus octo poſt Mariæ Feſtum; qvinta, tribus noctibus ante Mariæ Feſtum; ſextâ, ſedecim noctibus poſt Mariæ Feſtum; ſeptimâ, duabus noctibus poſt Mariæ Feſtum.

§. 141.

Octavâ, noctibus viginti qvatuor poſt Mariæ Feſtum; nonâ, tredecim noctibus poſt Mariæ Feſtum; decimâ, binoctio poſt Mariæ Feſtum; undecimâ, noctibus viginti & unâ poſt Mariæ Feſtum; duodecimâ, decem noctibus poſt Mariæ Feſtum; decimâ tertiâ, una nocte ante Mariæ Feſtum; decimâ qvartâ, nocte una poſt Mariæ Feſtum; decimâ qvintâ, ſeptem noctibus poſt Mariæ Feſtum; decimâ ſextâ, qvatuor noctibus ante Mariæ Feſtum; decimâ ſeptimâ, tribus noctibus poſt Mariæ Feſtum; decimâ octavâ, qvatuor noctibus poſt Mariæ Feſtum; decimâ nonâ, viginti tribus noctibus poſt Mariæ Feſtum, hæc putandi ratio nunqvam fallit.

142. §.

Mariumeſſa verdur IV ſinnum í enni gömlu ölld á fiorda dag Páſka. Þá er b. og prik eptir (51) talbyrdings ſtafur, þá er einn dagur í milli Gagndaga; c. og prik eptir verdur áttaſinnum, þá er Mariumeſſa á þridiadag Páſka; d. og prik eptir verdur áttaſinnum, þá er Mariumeſſa á odrum degi Páſka; f. og prik eptir verdur XII ſinnum, þá er Mariumeſſu á Páſkadaginn; g. og prik eptir verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa langafriadag; h. og prik eptir verdur XX ſinnum, þá er Mariumeſſu á ſkirdag; f. og prik eptir verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa laugardaginn fyrir Páſka; þeſſi föſtu inngángur verdur LXXXIV vetur, enn XXI vetur verdur hlaupár í þeſſum vetrum.

143. §

i. og prik eptir verdur ſextan ſinnum, þá er Mariumeſſa á efſtu viku á Midvikudag; k. og prik eptir verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa á þridia dag; l. verdur XX ſinnum, þá er Mariumeſſa á mánadag; m. verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa á palmadag; n. verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa fyrer palmadag; o. verdur XX ſinnum, þá er Mariumeſſa friadag; (52) p. verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa fimtadag.

§. 144.

(51) Author in mente ſua exprimenda vagus & inconſtans in hoc capite punctum poſtpoſitum appellat, qvod ad dextram literæ locatum, idem vero ſupra antepoſitum dixit §. 140. n. 44. Punctum enim præpoſitum hic vocat ad ſiniſtram locatum qvod ſupra l. c. poſtpoſitum appellavit, qvare lector ſibi cavere debet, ne iſta loqvendi ambiguitate confundatur, hic autem locus per oſcitantiam exſcribentium depravatus, vel etiam Author ipſe in computando hallucinatus eſt, dum ſtatuit, obtinente litera punctata f, cum puncto ad dextram poſito, Mariæ Feſtum in diem Paſchatis duodecies incidere, cum id ipſum litera punctata e, punctum ad dextram habente, verius contingat, nam inſpiciendo tabulam intervallorum aſſerti falſitatem perſpicies, cum Martii vigeſimo qvinto, in verſu dextimo litera punctata e, reſpondeat. Verum poſt literam h, inverſo ordine tandem literam

§. 142.

In Cyclo veteri Feſtum Mariæ qvater occupat qvartam feriam Paſchalem. Tunc eſt b. litera Talbyrdingi & comma poſtpoſitum, tunc inter dies luſtrationum una dies interponitur, c. & comma poſtpoſitum octies occurrunt, tunc Mariæ Feſtum occupat feriam tertiam Paſchalem; d. & comma poſtpoſitum octies oboriuntur, tunc Mariæ Feſtum feriam ſecundam Paſchalem occupat; f. & comma poſtpoſitum duodecies occurrunt, tunc Mariæ Feſtum diem Paſchatis obſidet; g. & comma poſtpoſitum ſedecies eveniunt, tunc Mariæ Feſtum diem Paſſionis offendit; h. & comma poſtpoſitum vigeſies oboriuntur, tunc Mariæ Feſtum diem Viridium offendit; f. & comma poſtpoſitum ſedecies exiſtunt, tunc Mariæ Feſtum diem Saturni ante Paſcha proximam obſidet; Hic jejunii Qvadrageſimalis introitus annos octoginta qvatuor occupat, biſſextiles vero unum & viginti continet.

§. 143.

i. poſtpoſito puncto ſedecies evenit, tunc Mariæ Feſtum ultimæ hebdomadis feriam qvartam obſidet; k. poſtpoſito puncto ſedecies occurrit, tunc Mariæ Feſtum diem Martis offendit; l. vigeſies oboritur, tunc Mariæ Feſtum occupat diem lunæ; m. ſedecies exiſtit, tunc Mariæ Feſtum obſidet diem Palmarum; n. ſedecies occurrit, tunc Mariæ Feſtum diem illam offendit, qvæ proximè præcedit diem Palmarum; o. vigeſies evenit, tunc Mariæ Feſtum in diem Veneris incidit; p. ſedecies exiſtit, tunc Mariæ Feſtum in diem Jovis incidit.

rum f. adfert, qva obtinente, cum Paſchatis & Feſti Mariæ ſitus rectè ſit definitus, ſupra pro litera f, punctatam e, ſcribendam eſſe verificatur. Obtinente prima ſpecie Qvinqvageſimæ ſive primo jejunii Qvadrageſimalis introitu, hi ſeptem recenſiti caſus exiſtunt, qvi in unam ſummam conjecti octoginta qvatuor conficiunt, toties igitur hæc prima ſpecies recurrit, intereadum univerſus excurrit Talbyrdingus.

144. §.

q. verdur XX ſinnum, þá er Mariumeſſa midvikudag; r. verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa pridiadag; s. ſextan ſinnum, þá er Mariumeſſa á Manadag; t. verdur XX ſinnum, þá er Mariumeſſa drottinsdag in paſſionem domini; v. verdur ſextan ſinnum, þá er Mariumeſſa á laugardag; a. og prik fyrir verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa föſtudag; b. og prik fyrir verdur XXI ſinnum, þá er Mariumeſſa á ſimtudaginn (53), nu er yferfarid um þria föſtugánga, hverſu Mariumeſſa verdur med hverium priceſtaf, enn nu eru II eptir. Sá föſtu inngángur er verdur önd verda Goi verdur C. vetra, enn ſá föſtugángur er verdur, þá er vika er af Goi CVIII vetra.

145. §.

c. og prik fyrir verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa á midvikudag á ſimtuviku föſtu; d. verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa pridiudag; e. verdur XX ſinnum, þá er Mariumeſſa á mánadag; f. verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa á drottinsdag, g. verdur XX ſinnum; þá er Mariumeſſa á laugardag; (54) h. verdur XII ſinnum, þá er Mariumeſſa á friadag; i. verdur

(52) Situs Mariæ Feſti & Paſchatis, qvi obtinet dum ſecunda ſpecies Qvinqvageſimæ, ſive ſecundus jejunii Qvadrageſimalis introitus totus per ſeptem ſues recenſitas literas punctatas eſtiuit, ritè fuit definitus, in qvarum qvinqve poſtremis ſpecien puncti appoſiti non determinat, qvas tamen punctum ad dextram habere liqvet exindè qvod in ſecunda ſpecie omnes continentur, numeri autem omnium caſuum in ſummam conjecti conficiunt 120. toties igitur ſecunda ſpecies introitus obtinet, dum univerſus decurrit Talbyrdingus.

(53) In tertia ſpecie Qvinqvageſimæ ſive jejunii Qvadrageſimalis introitus, ſitus Mariæ Feſti & Paſchatis ſingulâ literâ punctatâ obtinentè, ritè fuit ab authore definitus, niſi qvod litera r. vigeſies obtineat, qvam ſedecies tantum obtinere ſtatuit, harum

§. 144.

q. vigeſies oboritur, tunc Mariæ Feſtum diem Mercurii offendit; r. ſedecies exiſtit, tunc Mariæ Feſtum occupat diem Martis; s. ſedecies evenit, tunc Mariæ Feſtum diem lunæ offendit; t. vigeſies occurrit, tunc Mariæ Feſtum diem Paſſionis Domini occupat; v. ſedecies oboritur, tunc Mariæ Feſtum diem Saturni obſidet; a. & comma præpoſitum ſedecies oboritur, tunc Mariæ Feſtum occupat diem Veneris; b. & comma præpoſitum, ſemel & vigeſies occurrunt, tunc Mariæ Feſtum offendit diem Jovis, hactenus tres jejunii Qvadrageſimalis introitus abſolvimus, & qvem ad ſingulas literas punctatas ſitum obtineat Mariæ Feſtum declaravimus, verum etiam nunc duo reſtant. Ille jejunii Qvadrageſimalis introitus qvi fit ineunte Goa, centum hyemes occupat, ſed qvi occurrit unâ Goæ elapſâ hebdomadâ, centum & octo.

§. 145.

c. & antepoſitum Comma ſedecies obtinent, tum Mariæ Feſtum diem Mercurii in qvinta jejunii Qvadrageſimalis hebdomade tenet; d. ſedecies oboritur, tum Mariæ Feſtum diem Martis obſidet; e. vigeſies occurrit, tunc Mariæ Feſtum occupat diem lunæ; f. ſedecies exiſtit, tum Mariæ Feſtum occupat diem Solis; g. vigeſies obtinet, tum Mariæ Feſtum in diem Saturni incidit; h. duodecies occurrit, tum Mariæ diem Veneris offendit;

harum litterarum qvinqve priores ad dextram, ultimæ duæ ad ſiniſtram punctum habent, ſumma caſuum omnium 128. indicat tertiam ſpeciem toties obtinere, dum univerſus decurrit Talbyrdingus.

(54) Obtinente ſpecie qvarta Qvinqvageſimæ, ſive qvarto jejunii Qvadrageſimalis introitu, ſitum Mariæ Feſti & Paſchatis, ritè determinatum invenio, excepto, qvod litera h, qvam duodecies tantum obtinere ſtatuit, ſedecies obtinet, habent autem omnes hæ litteræ punctatæ, punctum ad ſiniſtram collocatum, numeri omnium caſuum

verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa á ſimtudag, þeſſi föſtu inngángur verdur C. vetra.

146. §.

k. verdur XX ſinnum, þá er Mariumeſſa Midvikudag í fiordu viku föſtu; l. verdur XVI ſinnum, þá er Mariumeſſa á þridiudag; m. verdur XII ſinnum, þá er Mariumeſſa manadag; n. verdur XII ſinnum, þá er Mariumeſſa á drottinsdag er þriár vikur eru af föſtu; o. verdur VIII ſinnum, þá er Mariumeſſa laugardag; p. verdur VIII ſinnum, þá er Mariumeſſa friádag; (55) q. verdur IV ſinnum, þá er Mariumeſſa á ſimtadag, er III vikur eru af föſtu. þá er gagndagur inn eine inn fyrſta Páſkadag. þá er halfur fiordi tugur daga í milli gagndaga þat verdur inn VIII vetur í tunglölld, þeſſi föſtu gángur verdur LXXX. vetra.

147. §.

I XII. mánudum eru LII. vikur vidurlagslauſt. í tveim miſſerum eru CCCIIII. dagar, í vetri ſkal jafnan halft annat hundrad, enn ſumar IIII. dögum lengra.

XXV.

---

caſuum collecti conficiunt 120, qvare totidem annis obtinet qvartus introitus, intera dum univerſus decurrit Talbyrdingus.

(55) Obtinente qvinta ſpecie Qvinqvageſimæ ſive jejunii Qvadrageſimalis introitus, ſitum Paſchatis & Feſti Mariæ per omnes litteras ritè definitum invenio, qvæ punctum ad finiſtram poſitum omnes habent, numeri autem omnes in ſummam col-

dit; i. ſedecies occurrit, tum Mariæ Feſtum diem Jovis offendit, hic jejunii Qvadrageſimalis introitus centum occupat hiemes.

§. 146.

k. vigeſies obtinet, tum Mariæ Feſtum diem Mercurii qvartæ hebdomadis in jejunio Qvadrageſimali obſidet; l. ſedecies exiſtit, tum Mariæ Feſtum in diem Martis incidit; m. duodecies occurrit, tum Mariæ Feſtum exiſtit die lunæ; n. duodecies oboritur, tunc Mariæ Feſtum occupat diem Solis, tribus jejunii Qvadrageſimalis hebdomadis elapſis; o. octies incidit, tunc Mariæ Feſtum diem Saturni obſidet; p. octies oboritur, tunc Mariæ Feſtum diem Veneris occupat; q. qvater occurrit, tum Mariæ Feſtum in diem Jovis incidit, tribus jejunii Qvadrageſimalis hebdomadis elapſis. Tunc dies illa Luſtrationum unica obſidet diem Paſchatis primam. Tunc inter dies Luſtrationum dies triginta qvinqve labuntur, id qvod anno octavo Cycli Solaris evenit, hic jejunii Qvadrageſimalis introitus in octoginta hiemes incidit.

147. §.

In menſibus duodecim, hebdomadæ qvinqvaginta duæ ſine additamento continentur. In duobus ſemeſtribus dies duodenariè trecenti & qvatuor continentur, hiems ſemper dies ſesqvicentum duodenarium contineto; æſtas verv qvatuor dies longior eſto.

CAP.

---

collecti conficiunt 80, toties igitur qvintus introitus recurrit, dum univerſus Talbyrdingus decurrit.

XXV. Cap.

UM ÞÁ ÞRIÁ FÖSTUGÁNGA SEM ALLDRI BREGDAST, HVERSU OPT SIERHVERIER FÖSTUGÁNGAR INNFALLI Í PÁSKAÖLLD. UM GÁGNDAGA, OG HVERSU OPT MARIUMESSA INNFALLI Á VISSA PÁSKADAGA.

148. §.

Þrir eru þeir föſtugángar ſem alldri bregdaſt, hinn átti ſá er vika lifir Goi, hinn XII. og er ſá er vika er af Goi, hinn ſextandi, og er ſá er vika lifir Þorra, og fylgia honum fiorir hins nyunda tugar; í ondverda Goi, C; VIII og C. er vika er af Goi, í midia Goi C; LXXX. er vika lifir Goi.

149. §.

Og er þá gágndagurinn eini í Páſkaviku, ber hann IIII. ſinnum á hinn fyrſta Páſkadag, VIII ſinnum á annan dag Páſka og hinn þridia, XII ſinnum á hinn fiorda, XII ſinnum á hvern hinna. Mariumeſſu ber XX ſinnum á Skirdag; enn fyrſta föſtugang, XVI ſinnum á föſtudagin lánga, og ſvo laugardagin, XII ſinnum á Páſkadag, á annann dag Páſka VIII ſinnum og ſvo hinn þridia, IIII ſinnum á hinn fiorda og er þá gágndagur, inn eine laugardaginn fyrir gágndaga viku, enn hvitaſunna VII nóttum eptir Kroſsmeſſu.

§. 150.

(56) Ar ſkal öika
í ondverda Goi.
Þar eru fimm runar fyrir
ein med Einmanudi
enn öndverdt ſumar

þarf

CAP. XXV.

DE TRIBUS JEJUNIORUM QVADRAGESIMALIUM INTROITIBUS QVI NUNQVAM FALLUNT, QVOTIES IN CYCLO PASCALI SINGULÆ SPECIES INTROITUS RECURRANT, DIE LUSTRATIONUM ET FESTO MARIÆ QVOTIES IN CERTOS DIES PASHALES INCIDAT.

§. 148.

Tres Qvinqvageſimæ nunqvam fallunt: octava, qvæ incidit unâ Goæ ſeptimanâ reſiduâ; duodecima, qvæ obtinet unâ Goæ elapſâ hebdomadâ; decima ſexta, qvæ exiſtit, unâ Thorris ſeptimanâ reſiduâ; qvam octoginta qvatuor comitantur, eam, qvæ in Goam ineuntem incidit, centum duodenarium, qvæ unâ elapſâ hebdomadâ, centum duodenarium & octo; qvæ in Goam dimidiatam, centum duodenarium, qvæ unâ Goæ ſeptimanâ reſiduâ, octoginta.

§. 149.

Tunc etiam dies illa luſtrationum unica ſeptimanam Paſchalem obſidet, illa qvater occupat diem Paſchatis primam; octies ſecundam & tertiam, duodecies qvartam, duodecies qvemlibet cæterorum. Feſtum Mariæ in diem Viridium incidit vigeſies. Prima Qvinqvageſimæ ſpecie obtinente; ſedecies in diem Veneris & Saturni, duodecies in diem Paſchatis primam; octies in feriam Paſchalem ſecundam & tertiam, qvater in qvartam, tunc temporis dies illa luſtrationum unica diem Saturni obſidet, qvæ ſeptimanam luſtrationum proximè præcedit; ſed Pentecoſte ſeptem noctibus poſt Feſtum Crucis incidit.

§. 150.

Ineunte Goa augendus eſt annus; ibi qvinqve litteræ

ante

(56) His verſibus recenſentur Regulares Solis recto ordine, vide Rymb. P. 1. C. 6. §. 38.

þarf þria Stafi
þeim eru ſex næſtir
einn ſkal þá nefna
eptir þat fiora
ſiau þar næſt telia
ſidan tvo kveda
fim ſkulu þar fylgia
fara þá ſiau bæztir næſtir
þria ſkal þá þreita
þá eru ſex eptir.

XXVI. Cap.

UM AD FASTSETIA FÖSTUGÁNG EPTIR ADSKILIANLEGUM MARIUMESSU KOMUM UM ALLA TUNGLÖLLD, UM LEINGD JÓLAFÖSTU, AD AFMARKA TUNGLALLDUR ÞESS SEM NYÁRSDAG ER Á HIMNI, UM MERKITUNGL, AUKATUNGL OG CONCURRENTES.

151. §.

Hinn fyrſta vetur í ölld er föſtugángur þridie, ef Mariumeſſa er fimtadag eda föſtudag, þvottdag, annan dag viku edur þridiudag, enn ef hun er Midvikudag þá er inn fiordi föſtugángur; annan vetur í ölld er inn fyrſti föſtugángur ef Mariumeſſa er fimtudag, föſtudag eda laugardag, enn ef hun er drottinsdag, manudag, þridiudag eda midvikudag, þá er annar föſtugángur; þridia vetur í ölld er föſtuinngángur inn fiordi ef Mariumeſſa er fimtadag, föſtudag, laugardag, drottinsdag, manadag, enn af hun er þridiadag eda midvikudag, þá er inn fimti föſtugángur; fiorda vetur í ölld er föſtugángur annar, ef Mariumeſſa er fimtudag eda föſtudag, enn ef hun er

þvott-

ante ponuntur, una Einnanudum comitatur, at æſtatis parte priori tribus litteris opus eſt, illis ſex vicinisſimæ ſunt, tunc una deinde qvatuor nominentur, dein ſeptem numerentur; Poſtea duæ enuncientur, tum ibi qvinqve ſeqvantur, tum ſeptem optimi inſeqvuntur, tum ad tres contendatur, tunc ſex remanent.

CAP. XXVI.

DE SPECIE QVINQVAGESIMÆ PRO VARIO SITU FESTI ANNUNCIATIONIS, PER TOTUM CYCLUM LUNAREM DETERMINANDA; DURATIONE JEJUNII FESTUM NATIVITATIS PRÆCEDENTIS, ÆTATE LUNÆ DETERMINANDA, QVÆ OCTAVA DIE FESTI NATIVITATIS IN CÆLO COMPARET, LUNIS CHARACTERISTICIS, ABUNDANTIBUS ET CONCURRENTIBUS.

§. 151.

Hieme Cycli prima, tertius jejunii Qvadrageſimalis introitus obtinet, ſi Feſtum Mariæ diem Jovis, Veneris, Saturni, Lunæ vel Martis occupet; ſin autem diem Mercurii, qvartus; ſecunda hieme Cycli, primus jejunii Qvadrageſimalis introitus oboritur, ſi Feſtum Mariæ diem Jovis, Veneris vel Saturni obſidet; ſin diem Solis, Lunæ, Martis vel Mercurii, ſecundus, tertia hieme Cycli qvartus exiſtit jejunii Qvadrageſimalis introitus; ſi Feſtum Mariæ diem Jovis, Veneris, Saturni, Solis, lunæ offendat, ſi vero diem Martis aut Mercurii, qvintus; qvarta hieme Cycli ſecundus obtinet jejunii Qvadrageſimalis introitus; ſi Feſtum Mariæ in diem Jovis aut Veneris

þvottdag, drottinsdag, annandag viku, þridiudag, midvikudag, þá er inn þridie föſtuinngángur.

152. §.

Fimta vetur í ölld er fyrſti föſtugángur ef Mariumeſſa er fimtadag, föſtudag, þvottdag, drottinsdag, annandag viku edur þridiudag, enn ef hun er midvikudag, þá er annar; ſietta vetur í ölld er föſtugángur þridie, ef Mariumeſſa er fimtadag, enn ef hun er föſtudag, þvottdag, drottinsdag, manadag, þridiadag eda midvikudag, þá er inn IIII. föſtugángur; ſiöunda vetur í ölld er föſtugángur annar, ef Mariumeſſa er fimtadag, föſtudag, þvottdag, drottinsdag, manudag, enn ef hun er þridiadag, midvikudag, þá er hinn þridie föſtugángur; átta vetur í ölld er föſtugángur enn ſidasti avallt; niunda vetur í ölld er föſtugángur inn þridie ef Mariumeſſa er fimtadag, föſtudag, laugardag, drottinsdag, enn ef hun er manadag, þridiudag, midvikudag, þá er fiordi föſtugángur.

153. §.

Tiunda vetur í ölld er fyrſti Föſtugángur ef Mariumeſſa er fimtadag, enn hvern dag adra ſem hun er, þá er annar föſtugángur; ellefta vetur í ölld er föſtugángur inn fiordi ef Mariumeſſa er fimtudag, föſtudag eda þvottdag, enn ef hun er annan nockurn, þá er hinn fimti föſtugángur; tolfta vetur í ölld er ávallt hinn þridie föſtugángur; þrettanda vetur í ölld er föſtugángur fyrſti ef Mariumeſſa er fimtadag, foſtudag, þvottdag, drottinsdag, enn ef hun er manadag, þridiudag, midvikudag, þá er annar föſtugángur.

154. §.

ris incidat, ſin diem Saturni, Solis, Lunæ, Martis, Mercurii, tertius.

§. 152.

Qvinta hieme Cycli primus obtinet jejunii Qvadrageſimalis introitus, ſi Feſtum Mariæ diem Jovis, Veneris, Saturni, Solis, Lunæ, Martis, obſidet, ſin diem vero Mercurii, ſecundus; ſexta hieme Cycli introitus jejunii Qvadrageſimalis occurrit tertius, ſiqvidem Feſtum Mariæ diem Jovis occupet, ſin autem Veneris Saturni, Solis, Lunæ, Martis vel Mercurii, qvartus; ſeptima hieme Cycli, ſecundus jejunii Qvadrageſimalis introitus oboritur, ſi Feſtum Mariæ die Jovis, Veneris, Saturni, Solis, Lunæ exiſtat, ſi vero die Martis, Mercurii, tertius; octava hieme Cycli introitus jejunii Qvadrageſimalis ultimus ſemper obtinet; nona hieme Cycli, tertius jejunii Qvadrageſimalis introitus occurrit, ſi Feſtum Mariæ diem Jovis, Veneris, Saturni, Solis, offendat, ſin diem Lunæ, Martis, Mercurii, qvartus.

§. 153.

Decima hieme Cycli, primus jejunii Qvadrageſimalis introitus exiſtit; Feſto Mariæ die Jovis exiſtente, ſed qvo cæterorum cunqve, ſecundus; undecima hieme Cycli, introitus jejunii Qvadrageſimalis qvartus oboritur, Feſto Mariæ in diem Jovis, Veneris aut Saturni incidente, in qvem vero cunqve cæterorum qvintus; duodecima hieme Cycli, introitus jejunii Qvadrageſimalis ſemper occurrit tertius; decima tertia hieme Cycli, introitus jejunii Qvadrageſimalis primus oboritur, ſi Feſtum Mariæ diem Jovis, Veneris, Saturni, Solis, obſidet, ſin diem Lunæ, Martis, Mercurii, ſecundus.

154. §.

Fiortanda vetur í ölld er föſtugángur inn fiordi, ef Mariumeſſa er fimtadag, föſtudag, þvottdag, drottinsdag, mánadag, þridiudag, enn ef hun er midvikudag, þá er fimti föſtugángur; fimtanda vetur í ölld er föſtugángar annar, ef Mariumeſſa er fimtudag, föſtudag, þvottdag, enn ef hun er drottinsdag, mánadag, þridiudag, midvikudag, þá er inn þridie föſtugángur; ſextanda vetur er avallt hinn fyrſti föſtugángur; ſiautianda vetur í ölld er hinn þridie föſtugángur ef Mariumeſſa er fimtudag, föſtudag, enn hvern annan ſem hun er, þá er inn fiordi föſtugángur; átianda vetur i ölld er föſtugángur annar ef Mariumeſſa er fimtadag, föſtudag, þvottdag, drottinsdag, mánadag, þridiudag, enn ef hun er midvikudag, þá er inn þridie föſtugángur; nitiánda vetur í ölld er föſtugángur IIII. ef Mariumeſſa er fimtadag, enn hvern dag ſem hun er annan, þá er hinn ſidſti föſtugángur.

XXVII. Cap.

UM AFMÖRKUN ÞESS FYRSTA OG SYDSTA AF ÞEIM TOLF DÖGUM, SEM ERU FASTER Í LANGAFÖSTU, UM AD FASTSETIA MARIUMESSU KOMU Á YMSUM ÁRUM TUNGLALLDAR, OG HVAD OFFT HANA BERE Á SAMA STAD Í PÁSKAÖLLD.

§. 155.

(57) Tolf eru þeir dagar er alldri komaſt af Langaföſtu, og er hinn fyrſti II nóttum fyrir Gregorius meſſu, enn hinn ſydaſti.

(57) Qvia Paſcha citimum in Martii vigeſimum ſecundum, remotisſimum in Aprilis vigeſimum qvintum incidit, putando in antecedentia per Dominicalem C, vigeſimo

154. §.

Decima qvarta hieme Cycli, introitus jejunii Qvadrageſimalis obtinet qvartus, ſi Feſtum Mariæ diem Jovis, Veneris, Saturni, Solis, Lunæ, Martis occupat, ſin diem Mercurii qvintus; hieme Cycli decima qvinta ſecundus exiſtit jejunii Qvadrageſimalis introitus, ſi Feſtum Mariæ die Jovis, Veneris, Saturni exiſtat, ſin autem Solis, Lunæ, Martis, Mercurii tertius; hieme Cycli decima ſexta, primus jejunii Qvadrageſimalis introitus ſemper oboritur; hieme Cycli decima ſeptima, introitus jejunii Qvadrageſimalis occurrit tertius, ſi Feſtum Mariæ diem Jovis, Veneris offendat; qvem vero cunqve reliqvorum, qvartus; decima octava hieme Cycli, ſecundus obtinet jejunii Qvadrageſimalis introitus, ſi Feſtum Mariæ diem Jovis, Veneris, Saturni, Solis, Lunæ, Martis occupet; ſi vero diem Mercurii, tertius; hieme Cycli decima nona qvartus incidit jejunii Qvadrageſimalis introitus, Feſto Mariæ in diem Jovis incidente, in qvem vero cunqve cæterorum, ultimus.

CAP. XXVII.

DE DETERMINANDIS DIEBUS PRIMO ET ULTIMO EORUM DUODECIM, QVI INTRA JEJUNIUM QVADRAGESIMALE FIXI CONTINENTUR, SITU FESTI ANNUNCIATIONIS VARIIS ANNIS CYCLI LUNARIS DETERMINANDO, ET QVOTIES IN CYCLO PASCHALI IDEM SITUS RECURRAT.

155. §.

Ex jejunio Qvadrageſimali nunqvam egrediuntur dies duodecim, qvorum primus ante Feſtum Gregorii binoctio incidit, at in

---

ſimo qvinto Aprilis adſcriptam ſeptem hebdomadas, incides in ſeptimum Martii, cui

ſydaſti Benedictus meſſu, og er einn drottinsdagur í þeim. Þá er Benedictus meſſa föſtudaginn lánga eda Laugardaginn fyrir Páſka, enn Gregorius meſſa ſie midvikudaginn annan.

156. §.

(58) Mariumeſſu ber á IIII dag Páſka fiorum ſinnum í enni gömlu ölld, þat verdur enn VII vetur í enni þrettandu ölld, og inni XVIII og XXIII og XXVIII. Mariumeſſu ber VIII ſinnum hvort, annan dag Páſka og þridia, hun verdur IIII ſinnum hvort, enn XVI vetur í ölld og inn V.

157. §.

Mariumeſſu ber XII ſinnum á Páſkadag í enni gömlu ölld, þat verdur IIII ſinnum enn XIII. vetur í ölld, og IIII ſinnum enn ſextánda; ef Mariumeſſa er fiorda dag Páſka, þá er Britar meſſa drottins dagin í föſtuinngáng, nema hinn XVI vetur í ſiduſtu ölld, þá er hun þvottdaginn, þat verdur eigi optar í enni gömlu ölld.

158. §.

Mariumeſſu ber XVI ſinnum á Laugardaginn fyrer Páſka og ſvo föſtudaginn lánga, þat verdur IIII ſinnum annan vetur í ölld,

---

cui adſcripta litera C, diem hanc eſſe dominicam indicat, ab hac die incluſivè in conſeqventia ad vigeſimum primum Martii etiam incluſivè putando, dies qvindecim obtinebis & in his tres Dominicas, qvi e jejunio Qvadrageſimali nunqvam egredi poſſunt, qvare putando hallucinatus eſt author Computi, dum has dies nonniſi duodecim, & in his unicam ſtatuit Dominicam, horum primus puta Martii ſeptimus, qvinqve noctibus Feſtum Gregorii, qvod duodecimo adhæret, antecedit, ultimus autem nempe vigeſimus primus Feſtum Benedicti occupat. Obtinente Paſchate citimo ſeu vigeſimum ſecundum Martii occupante, Feſtum Benedicti diem Saturni Paſchati proximam, ſed illo vigeſimum tertium, hoc diem Paſſionis

in Feſtum Benedicti, ultimus, in his una dies Solis occurrit. Tunc Feſtum Benedicti, diem Paſſionis, aut diem Saturni Paſcha præcedentem obſidet, Feſtum vero Gregorii diem Mercurii ſecundam occupabit.

§. 156.

In Cyclo vetri Mariæ Feſtum, feriam qvartam Paſchalem, qvater occupat, evenit id ipſum hieme ſeptima Cyclorum ſolarium, decimi tertii, decimi octavi, vigeſimi tertii, & vigeſimi octavi. Feſtum Mariæ feriam ſecundam ac tertiam Paſchalem octies obſidet, qvorum utrumvis hieme Cycli decima ſexta nec non qvinta, qvater evenit.

§. 157.

In Cyclo veteri Feſtum Mariæ diem Paſchatis duodecies offendit, id qvod hieme Cycli decima tertia qvater evenit, & qvater decima ſexta; ſi Mariæ Feſtum feriam qvartam Paſchalem obſidet; Feſtum Brigidæ Dominicam Qvinqvageſimæ occupat. Sed hieme decima ſexta Cycli ultimi, diem Saturni, id qvod in Cyclo veteri ſæpius non contingit.

§. 158.

Feſtum Mariæ diem Saturni Paſcha proximè præcedentem & diem Paſſionis ſedecies occupat, id qvod hieme Cycli ſecunda qvater,

---

ſionis occupat, & in hoc poſteriore caſu Feſtum Gregorii in diem Mercurii, in antecedentia putando a Paſchate, ſecundam incidit. Hæc autem cum antecedentibus non cohærent. Sed ut ab antecedentibus ſejungantur ac inter ſe cohæreant; textui inſerendum eſt: *Þegar Páſkar eru í fyrſtalæge; þá er Benedictus meſſa* &c.

(58) Hæc de incidentia Feſti Mariæ Annunciationis in certos dies, confer cum Rymb. P. 1. Cap. 12. §. 44. & ſeqv. item P. 2. Cap. 8. §. 72. & Not. 85. & ſecundum methodos ibi traditas ipſe dijudice.

ölld, og enn XIII fiorum ſinnum, og enn fimta IIII ſinnum, og IIII ſinnum enn XVI. Mariumeſſu ber XX ſinnum á Skirdag enn fyrſta föſtuinngáng.

XXVIII. Cap.

UM GÁGNDAGINN HVÖNÆR OG HVÖRSU OPT HANN KOMI Á PÁSKADÖGUM Í SÓLAR OG PÁSKAÖLLD, UM BYRIUN MANÁDA Á MISSERUM ISLENDSKUM OG YMBRUDAGA, UM BYRIUM SUMARS OG UM GÁGNDAGA, UM MILLEBIL MILLUM PÁSKA, GÁGNDAGA OG HVITUDAGA.

159. §.

(59) Gágndágurinn eini verdur IIII ſinnum á Páſkadag í enne gömlu ölld, þad verdur í enni IIII ölld og annarre, XX ölld og í XII. og XX ölld, hann verdur VIII ſinnum hvort annan Páſkadag og þridia, enn þat verdur IIII ſinnum hvört enn VIII vetur í ölld og enn nitiánda, hann verdur XII ſinnum enn IIII dag Páſka, þat verdur IIII ſinnum hinn VIII vetur í ölld og fiorum ſinnum enn IX. og fiorum ſinnum enn XIX.

160. §.

(60) Midvikudagur ſkal einn í millum Seliamannameſſu og drottinsdags at midiu ſumri, nema Varnadar ár ſkulu tveir.

Þridia-

(59) Dies ille luſtrationum unicus de qvo hic Authori ſermo, in Aprilis vigeſimo qvinto fixus eſt, in qvem incidente Paſchate obtinet litera Dominicalis C, qvam inſpiciendo Cyclum Julianum Solarem, anno qvarto, nono, decimo qvinto, & vigeſimo ſexto adſcriptam videbis, qvibus evenire poteſt ut dies illa luſtrationum unica diem Paſchatis offendat, erronei igitur ſunt Authoris numeri, & pro annari ſcribendum, niundu, pro XX. XV, pro XXVII. XXVI. cætera Domino lectori ſimili modo dijudicanda relinqvo.

qvater, decima tertia qvater, & qvinta qvater, & decima ſexta qvater evenit. Feſtum Mariæ in diem Viridium, prima Qvinqvageſima obtinente, vigeſies incidit.

CAP. XXVIII.

DE DIE LUSTRATIONUM QVANDO ET QVOTIES IN CYCLO PASCHALI ET SOLARI OFFENDAT DIES PASCHALES, INITIIS MENSIUM IN SEMESTRIBUS ISLANDICIS ET QVATEMBRIBUS, INITIIS ÆSTATIS ET DIEBUS LUSTRATIONUM, INTERVALLIS INTER PASCHA, LUSTRATIONES ET PENTECOSTEN.

§. 159.

In Cyclo veteri dies illa Luſtrationum unica in diem Paſchatis qvater incidit, evenit id ipſum in Cyclo qvarto & ſecundo, vigeſimo ſecundo & vigeſimo octavo. Feriam ſecundam & tertiam Paſchalem octies occupat, verum qvater accidit utrumvis, qvavis octava & decima nona hieme Cycli Solaris. Qvartam feriam Paſchalem duodecies obſidet, id qvod octava hieme Cycli, qvater; nona qvater, & decima nona, qvater evenit.

§. 160.

Inter Feſtum Chilianorum & Dominicam æſtatis dimidiatæ una dies Mercurii intereſto; ſed anno cautelari duæ interſunto.

(60) Qvia Feſtum chilianorum affixum eſt octavo Julii cui adſcripta hebdomadalis G, at exiſtente computo annali anomalo æſtivo ſit, Dominicalis E, ſexto Julii adſcripta, ſeqvitur Feſtum chilianorum in diem Martis & proximè ſeqventem diem, cui appoſita hebdomadalis A, in diam Mercurii incidere, qvare, cum ſolida hebdomada tunc æſtati adjiciatur; Dominica dimidiatæ æſtatis prima, Julii vigeſimum occupabit; conſeqventer dies Mercurii altera Julii decimum ſextum offendit, atqve

(61) Þridiudag þann er næſtur er Mariumeſſu fyrri kemur tvimanudur ſumars, nema varnadar ár; þá kemur eptir; ſimtadag þann ſem næſtur er Kroſsmeſſu, kemur ſidaſti mánudur ſumars, nema Varnadar ár, þá kemur eptir.

161. §.

Ymbrudaga ſkal hallda næſta midvikudag eptir Krosmeſſu. Þvottdag þann ſem næſtur er Kalixtus meſſu kemur fyrſti mánudur vetrar, nema Varnadar ár; þá kemur eptir; annann dag viku, þann ſem næſtur er Bricius meſſu, kemur annar mánudur vetrar, nema Varnadar ár, þá kemur eptir. Midvikudag þann er næſtur er Magnus meſſu kemur Jólmánudur, nema Varnadar ár, þá kemur eptir.

162. §.

Ymbrudaga ſkal hallda í þridiu Viku Jólaföſtu. Midviku dagur einn ſkal vera í milli Blacius meſſu og Drottinsdags þeſs er fyrſtur er í Goi, nema Varnadar ár, þá eru tveir; Þridiudagur einn ſkal vera imilli þeſs Þridiudags er fyrſtur er í Einmánudi, og þeſs dags er VI nóttum er eptir Mathias meſſu enn II. ef hlaupár er, enn ſá er annar í Marcio.

163. §.

---

atqve duo inter Feſtum Chilianorum & Dominicam æſtatis dimidiatæ primam continentur, verum inſtituto examine nullo alio caſu id contingere deprehendes, cum Dominica illa æſtatis dimidiatæ prima, primo omnium in Julii decimum tertium incidere poſsit.

(61) Qvia Einmanudus æſtivus ſemisſis æſtatis poſterioris, menſis initialis, die Dominica introit omnium primo Julii decimo tertio, & obtinente computi anomalia migrat in vigeſimum; ſeqvitur Trimanudum duodecimo Auguſti die Martis; qvi Mariæ Feſtum prius proximè præcedit primo inire, at obtinente computo anneli anomalo

Die Martis proxima Feſto Mariæ priori æſtatis Tvimanudus *introit, ſed anno cautelari ſequitur. Die Jovis vicinisſima Feſto Crucis, æſtatis menſis ultimus introit; ſed anno cautelari ſequitur.*

§. 161.

Quatembres celebrantor die Mercurii proxima poſt Feſtum Crucis. Die Saturni Feſto Calixti proxima, primus menſis hiemis introit. Sed anno cautelari ſequitur; feria ſecunda Feſto Bricii vicinisſima, menſis hiemis ſecundus incipit, ſed anno cautelari ſequitur. Die Mercurii vicinisſima Feſto Magni menſis Nativitatis venit, ſed anno cautelari ſequitur.

§. 162.

Quatembres in tertia ſeptimana jejunii Nativitatis celebrantor. Inter Feſtum Blacii & Dominicam Goæ primam una dies Mercurii interponitur, ſed anno cautelari duo interponuntur. Inter feriam tertiam Emmanudi primam, & diem illam, quæ Feſto Matthiæ ſex noctibus poſtponitur, una dies Martis interponatur, at anno biſextili duo; ſed ille ſecundus Martii exiſtit.

anomalo in decimum nonum migrare, puta diem Martis, qvi memoratum Mariæ Feſtum proximè ſequitur. Ex his igitur & ſeqventibus qvæ de menſium anni Norvegici introitu adfert author computi, apparet, id qvod etiam alibi monui, anomaliam computi annalis Islandorum, totum veterem annum Norvegicum penetrare ac pervadere, & menſium introitus perturbare, etiamſi iſtarum anomaliarum, præterqvam in menſibus illis tribus, qvorum uſus apud Islandos in Computo feſtrium indiſpenſabilis, animadverſio parum habeat momenti: cætera qvæ de menſium anni Norvegici introitu ſequuntur, lectori dijudicanda relinqvo.

163. §.

Ef hinn fyrſti er föſtugángur, þá kemur ſumar í annarri viku eptir Páſka, enn Gágndagur á Þridiuviku ſumars; ef annarr er föſtuinngángur, þá kemur ſumar í næſtu viku eptir Páſka viku, enn Gágndagur á fiordu viku ſumars.

164. §.

Ef hinn þridie er föſtuinngángur, þá kemur ſumar í Páſkaviku, enn Gágndagur á fimtuviku ſumars. Ef IIII. er föſtugángur, þá kemur ſumar Skirdag enn Gágndagur á ſiettu viku ſumars. Ef fimti er föſtuinngángur, þá kemur ſumar fyrir Palmadag, enn Gágndagur á ſiöundu viku ſumars, enn Ymbrudagar í niunduviku ſumars. Fiorar vikur eru avallt frá Páſkaviku til Gágndagaviku, enn vika ávallt í milli Gágndagaviku og hvitaſunnu.

XXIX. Cap.

UM ALLDUR JANUARII TUNGLS ÁTTA DAG JÓLA, FYRSTA ÁR Í ÖLLD, UM AD FINNA HID SAMA MED PÖCTUNUM, UM SIERHVERT ÁR Í TUNGLÖLLD, UM MISMUN TUNGLALLDRA Á SIERHVERIUM MÁNADAKOMUM, MED SINUM UNDANTEKTUM, UM TYD BYRIUN OG RÖD FÖSTUINNGÁNGA, SAMT TALBYRDINGS NIDURRADAN.

165. §.

(62) Nitián eru vetur í tunglölld hverri; hinn fyrſta vetur í ölld er tungl IX. nátta hinn VIII. dag Jóla, enn

þeſſi

(62) Hic clarius diſtinctius & completius proponuntur qvæ ſupra Cap. 16. §. 93 & ſeqv. ſunt propoſita, qvibus cum igitur conferantur.

§. 163.

Prima Qvinqvageſima obtinente; in ſecunda poſt Paſcha ſeptimana, æſtas introit, dies vero luſtratianum in tertia æſtatis hebdomada; ſecunda Qvinqvageſima obtinente, in vicinisſima Paſchali hebdomada æſtas init, dies vero luſtrationis in qvartam æſtatis ſeptimanam incidit.

§. 164.

Tertia Qvinqvageſima obtinente, hebdomada Paſchali init æſtas, ſed dies Luſtrationis qvintam æſtatis ſeptimanam occupat. Qvarta Qvinqvageſima occurrente; dies æſtatis initialis diem Viridium obſidet, ſed dies luſtrationum ſextam æſtatis ſeptimanam. Qvinta Qvinqvageſima oboriente, die Jovis ante diem Palmarum init æſtas, ſed dies luſtrationis in ſeptimam æſtatis ſeptimanam incidit; At Qvatembres in nonam incidunt. Hebdomada luſtrationum a Paſchali, ſemper qvatuor ſeptimanas diſtat, at inter ſeptimanam luſtrationum & Pentecoſten una ſemper hebdomada interponitur.

CAP. XXIX.

DE ÆTATE LUNÆ JANUARII OCTAVA DIE FESTI NATIVITATIS ANNO CYCLI PRIMO, EADEM PER EPACTAS INVENIENDA, SINGULIS ANNIS CYCLI LUNARIS, DIFFERENTIIS ÆTATUM LUNARIUM SINGULORUM MENSIUM INITIIS, CUM SUIS EXCEPTIONIBUS. DE TEMPORE INITIO ET ORDINE INTROITUUM QVADRAGESIMALIUM ET ORDINE TALBTRDINGI.

§. 165.

Cyclus qvivis lunaris eſt novemdecim annorum ſyſtema; hieme Cycli prima, octava die Feſti Nativitutis, luna nona exiſtit

þeſſi tala er ſvo ad hvern vetur frá ödrum, ſkal XI nætur leggia vid þær er ádur hefur verid hinn áttadag Jóla, þar til er þritug verda, enn ef meiri verdur, þá ſkalla fella nidur þriatigu, enn hafa þad er úmfram er.

166. §.

Enn þeſſi er mánada munur: Januarius ſem adur telſt, Februarius nátt elldra, Marcius ſem hinn fyrſta, Apprilis nátt elldra, Majus II, Junius III, Julius IIII, Auguſtus V, September VI, October VII, November IX, December X.

167. §.

Hinn átta vetur í öllð er nótt yngra enn telſt í Marcio ef eigi er hlaupár, hinn nítianda vetur er nátt elldra í Marcio enn telſt ef hlaupár er, enn nátt yngra í Majo, ſvo er og hinn átta vetur í Marcio ef hlaupár er, í Auguſto er þá nótt eldra enn telſt. Tungl Januarii ſkal avallt vera þritugt, enn þá á ſinn mánudur hvert tungl þritugt, edur nátt yngra. Tungl Februarii ſkal avallt þritugt ef hlaupár er, og er þá avallt nátt fyrrir prim, enn telſt í milli Blaſius meſſu og Matthias meſſu.

§. 168.

Februarius allur og vika af Marcio þad er halfur fiordi tugur daga, þeir eru allir undir föſtuinngöngum þeim hálfum fiorda tug daga ſkal ſkipta í fimtunga og hefiaſt viku fyrir Britar meſſu; annarr viku eptir Blaſius meſſu;

pridie

exiſtit noctium, hæc vero putandi ratio ita eſt comparata, ut qvotannis noctes undecim adjiciendæ ſint illis, qvæ octava die Feſti Nativitatis anni antecedentis obtinuerant donec triginta conficiantur; Qvod ſi aggregatum excedat triginta, tricenario abjecto, reſiduum adhibendum eſt.

§. 166.

Cæterum hæc ſunt menſium discrimina: Januarius (habet lunam) uti ſupra putatum; Februarius nocte ſeniorem, Martius uti menſis primus, Aprilis nocte ſeniorem, Majus duabus, Junius tribus, Julius qvatuor, Auguſtus qvinqve, September ſex, October ſeptem, November novem, December decem.

§. 167.

Octava hieme Cycli nocte junior exiſtit qvam anno communi numeretur in Martio; hieme Cycli decima nona in Martio eſt luna nocte ſenior, qvam anno biſſextili putetur, in Majo vero nocte junior. Sic etiam octava hieme Cycli, anno biſſextili habet in Martio; tunc in Auguſto eſt nocte ſenior, qvam alias numeretur. Luna Januaria ſemper ſit tricenaria, tum vero menſis qvilibet lunam tricenariam habet vel nocte juniorem. Luna Februaria anno biſſextili ſemper ſit tricenaria, atqve tunc ſemper nocte una antecedit ſua primatio, ſed inter Blaſii Matthiæqvæ Feſta numeratur.

§. 168.

Februarius totus & prima Martii hebdomada, dies triginta qvinqve conficiunt, qvi Qvinqvageſimis omnes ſubſunt. Dies illi triginta in qvinqve partes dividantur, qvæ una ſeptimana ante Brigidæ Feſtum inchoentur; ſecunda una ſeptimana poſt

þridie hefſt viku fyrir Petursmeſſu ſiálfa, hinn fimti er Marcius geingur inn. Þeſſir fimtungar kallaſt föſtuinngángar ad alþydu tali.

XXX. Cap.

UM SUMAR AUKA, SUMARS OG VETRAR KOMU, MED SINUM UNDANTEKTUM OG VARATEKTUM, SAMT UMBREITING FÖSTUGÁNGA OG CONCURRENTIUM OG VARNADARÁR.

169. §.

(63) Þat ſumar ſkal auka er celiumanna meſſa verdur Midvikudag nema hann lydi af III deigi á fimtudag, þá ſkal ſumri fyrr, IIII. ſinnum ſkal ſumar auka á Sólarölld, þá er Jonsdagur í midtþing enn nu, ſem þá er hann er á þridiadag viku, enn átta vetur alldarinnar, þá ád eins kemur á Lucasdag hinn fyrſti dagur vetrar.

170. §.

(64) Enda þoka af þvi ur ſetningu föſtuinngángar og eigi optar, þá er hlaupár, og IIII. concurrentis, þeir þoka um ſtaf er fyrir eru hlaupárs dag, enn eigi þoka þeir er eptir hlaupársdaginn eru, þat er Varnadarár.

171. §.

---

(63) Feſtum Chilianorum octavo Julii affixum eſt, cui adſcripta hebdomadalis G, qvare ſiqvidem Feſtum Chilianorum in diem Mercurii incidere ponatur, ſeqvitur eſſe Dominicalem D, qva obtinente, æſtati ſemper acceſſio adjungenda, niſi computus annalis ſit anomalus, ergo, ſi Feſtum Chilianorum, á die Mercurii in diem Martis transeat, & conſeqventer fiat Dominicalis E, dummodo annus Biſſextilis inſeqvatur, appendix æſtatis etiam obtinet, & ſimul computus annalis æſtivus anomalus & annus octavus Cycli Solaris.

Feſtum Blaſii; tertia, una ſeptimana ante ipſum Petri Feſtum, qvinta ineunte Martio. Hæ qvintæ partes computo vulgi Qvinqvageſimæ appellantur.

CAP. XXX.

DE ÆSTATIS APPENDICE, INITIO ÆSTATIS ET HIEMIS, CUM SUIS EXCEPTIONIBUS ET CAUTELIS, MUTATIONE QVINQVAGESIMARUM ET CONCURRENTIUM ANNO CAUTELARI.

§. 169.

Æſtati illi acceſſio adjungatur, qva Feſtum Chilianorum in diem Mercurii incidit, niſi a feria qvarta in tertiam transeat, tunc enim æſtati præcedenti adjungatur; in Cyclo Solari æſtas qvater augeatur; Tunc etiamnum Feſtum Johannis Baptiſtæ occupat medium tempus comitiorum, ſicuti qvando feriam tertiam offendit. Sola octava hieme Cycli, dies hiemis initiatis obſidet Feſtum Lucæ.

§. 170.

Qvam ob rem anno illo & non ſæpius Qvinqvageſimæ mutari ſolent, tunc annus biſſextilis & qvatuor concurrentes exiſtunt, qvi diem intercalarem antecedunt, littera una loco cedunt, qvi vero ſeqvuntur qviſcunt, annus ille cautelaris exiſtit.

(64) Si Qvinqvageſima in Februarium ſic incidat, ut Matthiæ Feſtum antevertat, ob diem intercalarem ibidem inſertam, anno Biſſextili uno die in Calendario deſcendit, ſeu in conſeqventia movetur, ſin autem in Februarium poſt Matthiæ Feſtum vel in Martium incidat; annis Biſſextis dies intercalaris ſitum Qvinqvageſimæ non perturbat.

171. §.

A hinu átta ári Sólaralldar vidlagning, þá er at kemur á þvi ſumri fyrir hlaupárs ſökum, er eptir ferr, þá kemur til inn átti ſtafur í drottinsdags tölumörkum fyrir viku þá er þegar kemur vid fyrir midſumar; frá midiuſumri og til þeſs er hlaupárs vika lykſt, ſvo þarf ei á ödrum árum alldarinnar, á Marcio lykſt hlaupárs vika.

172. §.

Þá ſkal vid ſumar auka er ſeliumanna meſſudagur er á Midvikudeigi, og er þá hálfönnur vika til midſumars, nema á enu átta ári Sólar aldar, þá er ſa dagurenn er á þridiadag, þá er deigi meir enn hálf önnur vika til midſumars fyrir vikulagninguna.

XXXI. Cap.

UM FORHOLLD ÞEIRRA MINNE ALLDA TIL HINNAR GÖMLU ALLDAR, UM MILLEBIL MILLUM JÓLA OG MIDS VETRAR OG ÞEIRRA MERKIDAGA, UM JÓLA TERMIN, UM ÁR SÓLAR OG TUNGLALLDA, OG Á HVERIUM HVÖR FYRIR SIG KOME, UM ORSÖK OG STAD SUMAR AUKA.

173. §.

I gömluölld eru CCCC. vetra tolfræd og II. vetur ens ſietta tigar, í henni eru VIII. og XX tunglalldir, enn XIX Sólar alldir, hlaupár XIII. og C. enn hálfur tiundi tugur vidurlaga. Þad er (65) XIX ſinnum er X nætur ſkal telia í millum

§. 171.

Anno octavo Cycli Solaris, ob annum intercalarem qvi ſequitur, æſtati acceſſio adjungatur, tunc characteribus computiſticis Dominicarum octava littera (Dominicalis) ſuperadditur, ob illam hebdomadam, qvæ mox ante medium æſtatis accedit; inde ab æſtate dimidiata donec ſeptimana intercalaris finiatur, annus cautelarius continuat; hoc autem annis Cycli cæteris opus non eſt, ſeptimana intercalaris in Martio exſpirat.

§. 172.

Tum æſtati appendix adjiciatur, cum Feſtum Chilianorum diem Mercurii occupat, atqve tunc ad æſtatem dimidiatam labitur ſesqvi ſeptimana; ſed anno octavo Cycli Solaris, Feſto illo diem Martis occupante, ſesqvi ſeptima plus una die propter acceſſionem hebdomadis, ad medium æſtatis effluit.

CAP. XXXI.

DE RATIONIBUS CYCLORUM MINORUM AD CYCLUM VETEREM, INTERVALLIS INTER FESTUM NATIVITATIS ET HIEMEM DIMIDIATAM, ET CHARACTERIBUS EORUNDEM, TERMINIS FESTI NATIVITATIS, ANNIS CYCLORUM SOLIS ET LUNÆ, QVIBUS OBTINEANT SINGULA, CAUSA ET LOCO APPENDICIS ÆSTATIS.

§. 173.

In Cyclo veteri continentur anni duodenariè qvadringenti & qvinqvaginta duo, Cycli lunares viginti octo, & novemdecim Solares, anni biſextiles centum duodenarium & tredecim, ſed æſtatum appendices nonaginta qvinqve. Novemdecies accidit inter Feſtum Nativitatis completum & hiemem dimidiatam

millum Jóla og midsvetrar, þá er Margretarmeſſa en ſidari um ſumarid á midſumars helginni, verdur þad jafn opt og Lucasmeſſu kemur vetur.

174. §.

(66) Alldri ſkemur í milli Jóla og midsvetrar, enn III nætur og verdur þad VI ſinnum ens átta tigar, og renna IIII fyrir IX. enn III fyrir XX. Jóladagur má fyrſt verda ſimtadag viku í X. viku vetrar og er þad XVI. ſinnum, hann má og koma viku ſydarr og eru, þá III. nætur í milli midsvetrar og Jóla.

175. §.

Þad er enn IX vetur í hverri Sólarölld, er X nætur eru í milli Jóla og midsvetrar, þad er it VIII. hvert ár og XX.

(65) Vult dicere dominus Author computi decies & novies computum annalem Islandorum fieri anomalum, intereadum univerſus decurrit Talbyrdingus, ſive dum Cycli Solis & Lunæ ſimul ineuntes ſimul exſpirant, cum enim Talbyrdingus ſit factum ex Cyclo Solis in Cyclum Lunæ, qvi annorum novemdecim eſt Syſtema, ſemel autem in Cyclo Solis computi anomalia contingat, ſeqvitur utiqve neceſſariò, decies novies contingere computi anomaliam dum totus decurrit Talbyrdingus. Feſtum Margaretæ poſterius vigeſimo Julii eſt affixum, in qvem obtinente computo annali anomalo, Dominicam ætatis dimidiatæ primam incidere ſupra (n. 60.) vidi. Sed alibi oſtenſum, qvoties computus annalis æſtivus fuit anomalus, toties etiam in hiemis introitu anomaliam contingere, & diem hyemis primam offendere Feſtum Lucæ. Qvin etiam toties in Thorris introitu anomaliam evenire vidimus, qvare, cum illa prior anno octavo, hæc nono contingere debet; & hinc eſt qvod in ſeqventibus dicat, anno qvovis Cycli ſolaris nono inter Feſtum Nativitatis, h. e. Epiphaniam inclusivè, & ſemiſem hyemis poſteriorem ineuntem

noctes decem numerari. Tunc Festum Margaretæ posterius Dominicam illam obsidet, qvæ æstatem bifariam dividit, id qvod toties accidit, qvoties in Festum Lucæ hyems incidit.

§. 174.

Inter Festum Nativitatis completum & hiemem dimidiatam, spatium temporis brevissimum est trinoctium, id qvod (in Cyclo veteri) septuagies sexies evenit, qvaternario novem, at ternario viginti præcedente. Dies prima Festi Nativitatis in feriam qvintam decimæ hebdomadis primo omnium incidere potest, id qvod sedecies evenit, qvin etiam una septimana post incidere potest, hieme dimidiata à Festo Nativitatis exspirante, trinoctium distante.

§. 175.

In qvovis Cyclo Solari hieme nona inter Festum Nativitatis exspirans & hiemem dimidiatam noctes decem labuntur. Id

---

euntem dies decem intercedere, qvo casu inter Epiphaniam & Thorris introitum duo dies Mercurii interponuntur, qvod computi annalis anomali character infallibilis habetur.

(66) Qvia Computo annali anomalo non existente & Dominicali D, obtinente, inter Epiphaniam & Thorris initium, sive semisfis hiemis posterioris triduum intercedit, sed eadem in Cyclo Solari annis, tertio, decimo qvarto, vigesimo, & vigesimo qvinto est appositu, & præterea singulo anno Cycli lunaris, qvi annos novemdecim continet, Pascha in qvemvis dominicalem incidere potest; sequitur annis 19 per 4 multiplicatis, productum 76, indicare toties contingere posse dum totus excurrit Talbyrdingus, ut nono Januarii Thorri introeat ac inter Epiphaniam & semissem hyemis alteram ineuntem triduum interponatur, qvod autem his immediatè subtexitur IV, IX, III. autem XX præcedere, hic loco prorsus alieno sine judicio intruditur, qvo ad Cyclum concurrentium respicitur, in qvo IV. concurrentes anno IXno, III. XXmo respondent.

XX. Petursmeſſa er eitt ſinn á drottinsdag er hefſt IX. vikna faſta, og eru X. nætur í milli Jóla og midsvetrar og kemur þá hlaupár, þad er inn áttunda vetur í tunglölld, og er þad í fiordu ölld ennar gömlu alldar, enn hun er III. á ödrum deigi viku, og er þá Gágndagurinn eini Páſkadag.

176. §.

I tveim dægrum eru fiorar ſtundir og XX. og umfram hot og augabragd, enn í hverri ſtundu eru V. hót, þau hót og augabrögd ſem umfram eru ſtundatal ſafnaſt ſaman til dags þeſs er hverir XII. mánudir eru deigi leingri enn viknatal og heitir ſá concurrentis.

177. §.

Þeir dagar verda VI. og I. hlaupársdagur og verdur þad þá vika. Siá vika kemur í fyrir midſumar og eru þá XIIII. vikur til midſumars og verdur þad fiorum ſinnum í ſamt, þá er vidurlag er ad Jonsmeſſa er á midvikudag í XI. viku ſumars, enn ef fyrr kemur hlaupár enn hun endaſt á midvikudeigi, þá er hun á þridiudeigi, og er þad enn niunda hvern vetur Sólaralldar, og felſt þad enn átta hvern vetur og XX.

XXXII.

Id qvod annis ſingulis viginti & octavo contingit; Feſtum Petri, Dominicam ſexageſimæ ſemel occupat; inter Feſtum Nativitatis finitum & hiemis medium, decem noctium intervallo exiſtente, & anno biſſextili veniente qvi Cycli lunaris octavus, id ipſum in Cycli veteris Cyclo qvarto lunari evenit, verum ſecundam feriam ter occupat, die luſtrationum unica in dieu Paſchatis incidente.

§. 176.

In ſemibiduo continentur horæ viginti qvatuor, plus una qvintâ & momento, at in hora qvavis qvintarum qvinarius, illæ qvintæ & momenta, qvæ numerum horarum excedunt, in diem illam colliguntur, qva menſium qvodlibet duodecim Syſtema numero hebdomadarum longius eſt, qvæ concurrens appellatur.

§. 177.

Dies illi ſenarium conficiunt, cui una dies intercalaris ſuperaddita ſeptimanam producit, illa hebdomada ante æſtatem dimidiatam inſeritur, atqve tunc qvatuordecim ſeptimanæ (ab initio) ad medium æſtatis labuntur, & dum æſtati acceſſio adjungitur, qvater continenter accidit Johannis Baptiſtæ Feſtum, diem Mercurii undecimæ æſtatis hebdomadis obſidere. Qvod ſi annus biſſextilis prius ineat, qvam die Mercurii illa finiatur; diem Martis occupabit, id qvod hieme qvavis nona Cycli Solaris evenit, & ſingulis annis viginti & octo ita putatur.

XXXII. Cap.

UM SUNDURDEILING VIKUNNAR OG TIMANS PARTA FORHOLLD MILLE SIN INNBYRDIS, UM UPPRUNA OG INNFÆRSLU HLAUPÁRSDAGS, UM SÓLSTADANNA OG JAFNDÆGRANNA TID.

178. §.

Vika hver hefur VII. daga, enn dagur II. dægur. II. fiordunga, XII. ſtundir; fiordungar III. vinda, vindur II. tidir. IIII. punctar í tid, X. momentur, XII. unſt í momentu, VII. athomur ens fimta tigar í uns.

179. §.

XII. ſinnum XXX. dagar, þad eru CCC. enn XII ſinnum X. tidir þad eru V. dagar, enn IIII. punctar og XX. fylla fiordung, þad eru VI. ſtundir, enn fiordungar eru inne hvert ár þeir er fylla hlaupársdag, og verdur ſá inn næſta eptir Mathiasmeſſu, enn ad þeſſu lidnu, þá hefſt enn Sólarár í ſama ſtad ſem it fyrra ſinn.

180. §.

Ad Romveria tali er Jafndægri á vor Benedictusmeſſu. Sólſtada á ſumar fiorum nóttum fyrir Jonsmeſſu. Jafndægri á hauſt næſta dag fyrir Mathiasmeſſu. Sólſtada á vetur Thomasmeſſu.

CAP. XXXII.

DE DIVISIONE HEBDOMADIS ET MUTUA RATIONE PARTICULARUM TEMPORIS, ORIGINE ET INSERTIONE DIEI INTERCALARIS, TEMPORIBUS SOLSTITIORUM ET ÆQVINOCTIORUM.

§. 178.

Qvævis hebdomada dies ſeptem continet, dies vero duos ſemidies, duo Qvadrantes horas duodecim, Qvadrans tres ventos, ventus duas horas, hora qvatuor puncta, ſed decem momenta, momentum uncias duodecim, uncia atomos qvadraginta ſeptem.

§. 179.

Duodecies triginta ter centum duodenarium conficiunt, ſed duodecies decem horæ qvinqve dies, puncta vero viginti qvatuor qvadrantem complent, h. e. ſex horas. Qvotannis vero Qvadrans unus reſervatur, qvi diem intercalarem complet, illa Matthiæ Feſtum proximè inſeqvitur; qvo præterito, annus Solaris eodem ac prius loco exordium capit.

§. 180.

Ex Romanorum calculo æqvinoctium vernum incidit in Feſtum Benedicti. Solſtitium æſtivum qvatuor noctibus ante Johannis Baptiſtæ Feſtum, æqvinoctium autumnale, in diem qvæ proximè præcedit Matthei Feſtum. Solſtitium brumale in Feſtum Thomæ.

XXXIII. Cap.

UM TEIKN SEM GEFA VEDURATTU FAR TIL KINNA, SAMT JARDARINNAR AVAXTARSEME OG MISVÖST OG ÖNNUR TILFALLANDE TILFELLE, EPTIR YMISLEGRI KOMU JÓLA Á VIKUNNE.

181. §.

Ef Jóladag ber á Sunnudag, þá er vetur godur, enn vor regnſamt, ſumar þurkaſamt; vin mikid og gott, ſauder friofaſt, hunang mikit, og fridur hvervetna. Ef Jóladag ber á mánadag, þá er vetur í midlungi godur, vor gott ſumar regnſamt; vin ærit, mannfall mikid. Ef Jóladag ber á tyrsdag, þá er vetur mikill og vor regnſamt, og ſumar vott, hafandi konum vid voda ſialfann, konungafall og Jálla.

182. §

Ef Jóladag ber á Odinsdag, þá er vetur hardur og ſterkur, vor illt, ſumar illt; vin litid eda hunang og menn vesler, þviad þá er oáran á hvervetna. Ef Jóladag ber á Þorsdag, þá er vetur godur og vor regnsamt, ſumar gott; vin ærid og hvervetna er þá ærid. Ef Jóladag ber á friádag, þá er vetur hardur og vor gott ſumar hvervetna gott. Ef Jóladag ber á Þvottdag, þá er vetur hardur og vor regnsamt, korn vex illa, ſaudir deya og gamlir menn, huusbrunar verda þá opt. (67)

(67) His omnibus abſolutis adfert Author Computi aliqvid de cantu anni & methodo per ſuas preces & literas Alphabeti prophetandi, qvarum ſignificatus ſecundum Alphabetum

CAP. XXXIII.

DE PROGNOSTICIS TEMPESTATUM FERTILITATE ET STERILITATE TERRÆ, ET ALIIS EVENTIBUS CONTINGENTIBUS PRO VARIO SITU FESTI NATIVITATIS IN HEBDOMADA.

§. 181.

Si Feſtum Nativitatis diem Solis offendat, hyems bona, at ver pluvioſum, æſtas ſicca, vinum multum bonumqve, oves fœcundæ, mellis multum & pax ubiqve gentium obtinebunt. Si Feſtum Nativitatis incidat in diem lunæ; erit hiems mediocris, ver bonum, æſtas pluvioſa, vinum copioſum, magna ſtrages hominum. Si dies Feſti Nativitatis diem Martis obſidet; magna ingruet hiems, ver pluvioſum, & æſtas humida, mulieres gravidæ in discrimine verſabuntur; Reges & Comites morientur.

§. 182.

Si dies Feſti Nativitatis diem Mercurii occupat, hiems aſpera, & vehemens ingruet, ver malignum, æſtas maligna, vini vel mellis inopia, & homines miſeri erunt; qvia tunc temporis ubiqve malignitas annonæ graſſabitur. Si dies Feſti Nativitatis diem Jovis obſidet; erit hiems bona, & ver pluvioſum, æſtas bona, vinum abundans, & ubiqve locorum id temporis abundantia. Si dies Feſti Nativitatis diem Veneris offendit, erit hiems aſpera, ver benignum, æſtas ubiqve benigna. Si dies Feſti Nativitatis diem Saturni offendit, ingruet hiems dura & ver pluvioſum, fruges malè creſcent, oves & homines morientur; ædificia tunc ſæpe conflagrabunt.

Digitized by Google

betum recenſentur, qvæ ad Aſtrologiam vel etiam Gemantiam pertinere videntur. Sunt autem hæc admodum pauca & tam vehementer corrupta ut reſtitui nullo modo poſſint. Tum verſuum computiſticorum farrago ſeqvitur, *Ciſo Janus* &c. & plures alii qvi in ſecunda parte Rymbeglæ continentur, qvi omnes hic omittuntur, tum qvod ita ſint deprvati ut reſtitui neqveant, tum etiam, qvod qvi computo digitali inſerviant, in parte ſecunda Rymbeglæ habeantur. Tum aliqvot Capita ſeqvuntur qvæ omnia in parte Rymbeglæ prima verbotenus habentur, niſi qvod lectiones aliqvot variantes occurrant, hæc autem etiam cum Rymbeglæ parte prima fuere collata. Tum deniqve ſeqvitur computus digitalis, qvi ad Capitis 3. §. vigeſimum qvartum continuat & cum Rymbegla prorſus convenit, niſi qvod aliqvot adſint lectiones variantes, qvæ cum Rymbeglæ P. 2da ſunt collata; hæc igitur omnia hic conſulto omittuntur, & ſyſtemati Rymbeglæ finis imponitur.

FINIS QVARTÆ PARTIS ET TOTIUS SYSTEMATIS RYMBEGLÆ.

INDEX VOCUM RYMBEGLÆ
CUMPRIMIS PROPRIARUM.

A.

Aboti, *Abbas. pag. 322.*

Ad giallda, *pœnam dare, luere. p. 364.*

Adſkilnadarlina, *horizon. Horol. p. 10.*

Affángadagur, *dies Paraſceves feſti principalis. p. 532.*

Afburdarmadur, *homo excellentia, eminentia, prærogativæ quadam qvalitatum & datum auctus. p. 316.*

Affram, *ſuper, ſupra, adv. p. 234.*

Afmánadur, *depravatus, corruptus. p. 332.*

Aflæt, afláta, *cædo, cædere, mactо, mactare. p. 344.*

Agrip, *momentum v. regula momentoſa. p. 320.*

Alldarheiti, *cycli nomen. p. 212.*

Alleins, *ſolum, tantum. p. 150.*

Algiörleikur, *perfectio. p. 316.*

Almannatal, *computus vulgaris, popularis.*

Alþidutal, *idem. p. 48.*

Andſælis, *opponitur* ſólarſinnis, *in ſenſum ſoli oppoſitum. p. 134.*

Ardur, af eria, *aratrum. p. 100.*

Argángur, *annus currens. p. 174.*

Arkviſl, *divortium amnis, lacus vel fluminis, ubi in duos vel plures ramos ſeparatur. p. 330.*

At, *præpoſ. cum, ſimul cum:* at Martio, *ſimul cum Martio.* Tunglölld kemur at Septembris, *cyclus incipit ſimul cum Septembri, ſive ineunte Septembri. p. 66 & alibi.*

Attamot, *plagarum confinia, concurſus. Horol. pag.* 22.
Atferli, *modus, ratio, methodus. p.* 4.
Audn, *deſolatio, vaſtatio. p.* 322.
Aulldungur, *Magnas, Primas. p.* 420.
Auſturvegnr, *oriens. p.* 410.
Avalt, *ſemper. p.* 4.

B.

Biarn Igull, *Echinus urſinus. p.* 348.
Biugleitur, *incurvatâ facie. p.* 344.
Bodunardagur, *dies annunciationis Mariæ. p.* 264.
Bokmál, *generaliter & juxta etymon ſuum, materia libri cujuslibet, ſive objectum de quo agit, ſed hoc loco materia computiſtica, vel etiam ipſe computus authorum eccleſiaſticus vel annalis; hinc* ad bokmáli, *juxta ſcriptores, juxta computiſtas. p.* 54.
Bokmánudur, *menſis calendarius, qui in calendario adhibetur. p.* 576.
Brunareim, *zona torrida. Horol. p.* 2.
Bugur, *arcus circuli. p.* 468.
Burdardagur, *dies natalis.*
Búverk, *dicuntur operæ quæ ad villicationem pertinent, primario & directe, ut cogere & mulgere pecudes &c. Horol. p.* 10.
Böllur, *corpus rotundum, globoſum. p.* 482. *hinc*
Böllottur, *ſphæricus, globoſus, rotundus. p.* 442.

C.

Concurrentis ölld, *cyclus concurrentium. p.* 54.

D.

Dagatal, *computus dierum. p.* 48.
Dagmál, *hora nona.*
Dagsvant, *die uno deficiente. p.* 520.

Dags-

Dagsmark, *ſignum qvodvis horoſcopum qvod horas diei indicat. Horol.* *pag.* 6.
Daudaſiór, *mare mortuum. p.* 352.
Daun, *odor malus, ingratus. ibid.*
Diöflaþokki, *ſpirituum malorum placatio. p.* 388.
Dietmál, *tempus legitimum certa utendi diæta. p.* 238.
Drog, *zona, faſcia. p.* 478.
Dyrdlingur, *homo glorioſus. p.* 382.
Dægur, *dies naturalis, nox naturalis. p.* 6. 16. *& alibi.*
Dælld, *vallis exigua vallecula. Horol. p.* 22.
Dökt, *nigredo, obſcuritas. p.* 108.

E.

Ed, hid, *genus neutrum a pronomine* enn *ſive* hinn: enn, ed, hin, *ille, illud, illa. p.* 84. *& al.*
Edli, *aliqvid naturæ proprium, proprietas, item effectus naturæ proprius, fætus, proles. p.* 102.
Einfætingur, *homo monipes, unicum habens pedem. p.* 344.
Elfi, *lacus, flumen, p.* 330.
Eldgamall, *perantiqvus. Horol. p.* 14.
Endrarnær, *alias, aliis vicibus, alio tempore. p.* 38.
Endurtek, endurtaka, *iterare, repetere. p.* 222.
Endimark, endimörk, *limes limites, finis fines. p.* 316.
Eptirlifi, *indulgentia nimia morum, ad placendum alteri, compoſita. p.* 384.
Er, eria, *aro, arare. p.* 100.
Eyk, ad auka, jok, *augere, addere, adjicere. p.* 330.
Eyktamark, *ſignum qvod natura vel etiam arte qvadam ſub dio locatum, trihorium elapſum indicat. Horol. p.* 2.
Eyktarſtadur, *trihorii terminus. ibid. p.* 6.

Digitized by Google

Eyſtra, auſtra, auſtari, *orientalior.* *p.* 104.
Eör, *junior, idem qvod* örr, *proclivis, excitatus, alacris, item junior; hinc*
Eöra tungl, *luna junior, item luna cava.* *p.* 40.
Eöxla, æxla, *elevare ſublevare, in humeros, attollere;* af öxl. *p.* 104.

F.

Fága, *uti, adhibere, colere, excolere.* *St. O. Dr.* *p.* 4.
Farin, farid, *deficiens, exſtinctus;* farid tungl, *luna ſilens.* *p.* 34.
Farmodur, *itinere defeſſus, confectus.* *St. O. Dr.* *p.* 2.
Fell, *monticulus longiori & latiori monti majori inſiſtens.* *Horol.* *p.* 22.
Fionum, *videtur eſſe ablativus pluralis, numero ſingulari & caſibus cæteris deſtitutum, inimicitiis, ſimultatibus, hoſtilitatibus:* ad reka fionum, *inimicum hoſtem aliqvem ſibi facere.* *p.* 388.
Flædar, *æſtus, acceſſus & receſſus maris.* *p.* 478.
Forkunliga, *excellenter, eminenter.* *p.* 404.
Friadagur, *dies Veneris.* *p.* 510.
Frær, fræ, frædt, *fœcundatus, qvi, qvæ, qvod, jam concepit.* *p.* 354.
Fyrriſt, ad fyrraſt, *remotiorem, longinqviorem fieri.* *p.* 132.
Færing, *promotio, translatio.* *p.* 294.
Födurbani, *patricida, patris occiſor.* *p.* 318.
Brodurbani, *fratris occiſor.* *ibid.*

G.

Gagndagur, *dies Rogationis, luſtrationis.* *p.* 2.
Gagn, *victoria.* *p.* 398.
Gagnſær, *acuti viſus.* *p.* 224. *it. limpidus pellucidus.* *p.* 354.
Gaud, *latratus.* *p.* 346.
Geirvarta, *papilla.* *ibid.*
Getſpeki, *donum prophetandi ex ſomniis v. interpretandi ſomnia.* *p.* 394.

Giörla,

Digitized by Google

Giörla, *contractum a* giörlega, *imprimis, cumprimis, apprime.* p. 2.
Godland, godlönd, *ita vocatæ sunt antiqvitus terræ, qvas Othinus & filii in Septentrione occuparunt.* p. 316.
Godjod, *ita subditi Othini hic in Septentrione antiqvitus sunt appellati. ibid.*
Grein, *ratio causa.* p. 150.
Grádugur, *avidus, valde cupidus.* p. 424.

H.

Hafsbotn, *maris ultimus, vel intimus recessus.* p. 320.
Hafa, *dicitur de muliere gravida, uterum gestare, gravidam esse.* p. 572.
Hafandi kona, *mulier gravida. ibid.*
Hafnarmark, *signum in portu positum, ut idem e longinqvo videant navigantes*
Hægsæti, *locus commodus, aptus.* p. 170.
Halfþritugur, *cujus ætas annorum vel noctium viginti qvinqve.* p. 26. & *alibi.*
Hall, *jactus, projectio.* p. 382.
Hallandi, *obliqvitas, inclinatio. Horol.* p. 2.
Handmagn, *vis, robur manuum.* p. 378.
Handverksdagur, *dies artificialis. Horol.* p. 2.
Handverksmadr, *qvi artem manuarium callet, artis manuariæ peritus. ibid.*
Harklædi, *cilicium.* p. 368.
Hættur, *tempus justum & aptum a laboribus diurnis cessandi, & cubitum eundi. Horol.* p. 10.
Heliarmadur, *vir ingenti, læthifero præditus robore. St. O. Dr.* p. 12.
Heyannir, *labores fœnarii. Horol.* p. 10.
Hiáfidanlegur, *collateralis.* p. 448.
Himinhvolf, *hæmisphærium. Horol.* p. 2.

Hiolgaddshringur, *circulus polaris. Horol. p.* 14.
Hlaupár, *annus bisſextilis, item ipſe dies intercalaris. p.* 8.
Hlutfall, *ratio qvantitiva, proportio. p.* 460.
Hlær, *mollis, mitis, lenis. p.* 440.
Hnitla, hnitlaſt, *qvatere, concutere, vi qvadam adhibita contingere, contrectare. p.* 360.
Hniukur, *montis qvælibet major eminentia. Horol. p.* 22.
Hof, ad hefia, *incipere, exordiri. p.* 36.
Hof, *modus, ratio. p.* 40.
Holdgaſt, holdgadiſt, *incarnari, carnem humanam ſive humanitatem aſſumere. p.* 80.
Holdgun, holdgunar, *incarnatio, humanitatis aſſumtio.*
Holhnöttur, *ſphæra concava. Horol. p.* 2.
Hot, *parum, paululum. p.* 106. *item qvinta pars horæ. p.* 568.
Hornfinnar, *dicuntur homines, qvi cornu in fronte gerunt, ſive* finni *cornuti. p.* 350.
Hráfiſkur, *piſcis crudus incoctus. p.* 348.
Hrammur, *extremitas pedis leonis, urſi vel feræ robuſtiſſimæ. p.* 382.
Hrymaſt, *macrum fieri, macreſcere. p.* 344.
Hundingiar, *dicuntur homines qvibus mentum pectori accrevit, homines canini. p.* 350.
Hve, *qvomodo. p.* 4.
Hvel, *ſphæra, ſphæritas, figura ſphærica.*
Hverrgi, *qvicunqve;* af hverr. *p.* 46.
Hvolf, *hæmiſphærium. Horol. p.* 10.
Höfgur, *altus, ſublimis. p.* 102.
Höfudſtadur, *locus principalis, primarius. p.* 210.
Höfudſkiepna, *elementum, mundi materialis, ut, aer, aqva, ignis. p.* 442.
Höfun, *ſuſpenſio, elevatio. p.* 446.

Höfudátt, *plaga cardinalis. Horol. p.* 16.
Hörund, *cutis exterior, cutis ſuperficies externa. p.* 348.

I.

Jadar, *margo, limbus. pag.* 34.
Jafnt, *regulæ conſentaneus verus, accuratus. p.* 2.
Jafndriúgur, *æque longus, æque prolixus. p.* 18.
Jafnfram, *ſimul, conjunctim, collateraliter. p.* 34.
Jafnrettur, *æque rectus. p.* 38.
Jafndægur, *æquinoctium. p.* 458.
Jafndægralina, *linea æquinoctialis. Horol. p.* 2.
Jardarböllur, *terræ ſphæricitas, globoſitas. p.* 440.
Jardteikna, *præfigurare, prognoſticare. p.* 390.
Ilmur, *odor bonus fragantia, p.* 346.
Itarlegur, *præſtans, excellens. p.* 384.

K.

Kef, kefia, *immergere aqvis ſubmergere. p.* 336.
Kertaſtika, *candelabrum. p.* 384.
Knakki, knakkar, *nebulo, neqvam, nebulones. p.* 360.
Koſtabód, *conditio oblata, conditionis oblatio. St. O. Dr. p.* 22.
Kreppiſt, ad kreppaſt, *coerceri, coanguſtari. p.* 168.
Kveita, *abjicere, abripere. p.* 168.
Kvennahagur, kvennahagir, *virorum cum fæminis conſvetudo. p.* 414.
Kvennaland, *regio Amazonum. p.* 348.
Kvidſott, *paſſio, iliaca. p.* 364.
Kuldabelti, *zona frigida. Horol. p.* 2.

L.

Lagning, *acceſſio, appendix.*
Lagningarvika, *ſeptimana intercalaris. p.* 516.

Land-

Digitized by Google

Landráð, *administratio regni v. reipublicæ.*
Leidarſtiarna, *ſtella polaris. p.* 464.
Leiniſtafur, *litteram dominicalem priorem anno biſextili, veteris Islandi, ſic appellaverunt. p.* 230.
Leirklukka, *hydria figulina. p.* 378.
Lettfær, *levis, aptus ad celeritatem. p.* 334.
Lidur, *articulus, junctura. p.* 144.
Likill, *numerus dierum, qvi ſingulis annis feſtis principalibus inveniendis inſervit. p.* 296.
Likn, *venia, remiſſio culpæ. p.* 82.
Liodeiſka, *idioma proprium, proprietas. Fragm. Bland.*
Lioskier, *Lampas. p.* 378.
Lioſta, *ictum inferre. p.* 360.
Lok, *finis, terminus ultimus, extremitas. p.* 76.
Lokkadur, *crinitus. p.* 478.

M.

Mál, *trimeſtre vel trium menſium ſyſtema.*
Mannskiædur, *homini perniciosus, ſummè periculoſus. p.* 344.
Manndad, *hominis prærogativa, excellentia. p.* 378.
Magna, magnaſt, *potentiorem facere, fieri. p.* 420.
Margkunnigur, *multiſcius, Polyhiſtor. p.* 318.
Mannæta, mannætur, *dicuntur homines qvi humana carne veſcuntur. p.* 344.
Meiſtaramadur, *artifex, Magiſter artis. p.* 150.
Meinlæti, *mala ſors, malæ conditio. p.* 394.
Meiſtaradómur, *artificium, magiſterium. p.* 226.
Merkidagur, *dies terminalis, vel characteriſtica feſti alicujus principalis. p.* 38.
Merkipláts, *locus in qvo viſibile aliqvod ſignum conſtituitur. Horol. p.* 22.

Mialtir,

Mialtir, *officium & actio pecudes & pecora mulgendi. Horol. p.* 10.
Mid, *qvodcunqve visibile natura vel arte factum, ad qvod aliqvid aliud collineatur. ibid. p.* 22.
Middagslina, *linea meridiana. ibid.*
Midhnúi, *articulus intermedius digiti exterior. p.* 144.
Midlidur, *articulus vel junctura intermedia digiti interior. p.* 146.
Mikilleikur, *magnitudo, vastitas. p.* 470.
Miolkhringur, *via in cælo lactea. p.* 478.
Misseri, *semestre, & in numero plur. duorum semestrium systema sive annus. p.* 6.
Misseristal, *computus annalis. p.* 412.
Missong, *æstus maris summi & extraordinarii, qvi unqvam contingere possunt, si hæc vox sit Islandicæ originis, fortassis mutato* g *in* s, *sit* Misgaung, *qvæ derivatio non male rem exprimit, qvod maximam æstuum differentiam innuat. p.* 444. *& alibi.*
Moda, *lacus, flumen. p.* 330.
Mot, *terminus finis, limes. pag.* 14.

N.

Náttsól, *sol noctu lucens, splendor solis supra horizontem noctu. p.* 454.
Nitianvetraölld, *cyclus decemnovennalis. p.* 506.
Nidurlag, *finis, exitus. p.* 18.
Nótt, *dies civiles sive nychthemeron. p.* 6. *& alibi.*
Ny, Nyed, Nyid, *luna nova, nascens. p.* 478.
Nytungl, *luna Embolimæa, intercalaris. p.* 18 *& alibi.*

O.

Óargadír, *leo. pag.* 382.
Odrápgiarn, *a cædibus & homicidiis, vel etiam justis abhorrens. p.* 364.

Ofrær, ofræ, ofrædt, *qvi, qvæ, qvod nondum concepit, vel conceptum amiſit. p.* 354.

Ogrinni, *ingens copia, abundantia, ingens multitudo. p.* 404.

Oheirilegur, *omni juri & rectitudini adverſus, inauditus. p.* 150.

Olld, *ſyſtema aliqvod annorum certo & recepto conſtans numero, pag.* 6.

Olátur, *dicitur cujus mores ſunt mali aſperi, minime decori. St. O. Dr. p.* 4.

Omotadur, *ad typum non expreſſus, in formis:* efni ómotad, *materia informis. p.* 78.

Öndverdur, *initialis, principalis:* fyrir öndverdu, *ad. initio, principio. p.* 92.

Öſkudagur, *feſtum cinerum. p.* 206.

Oſkurſamur, *impluvius minime pluvioſus. p.* 104.

Opokki, *odium, invidia. p.* 390.

P.

Pacti, Pactar, *Epactæ, dies qvi anno lunari adduntur, ut æqvalis ſit anno ſolari, ſive differentia annorum ſolis & lunæ. p.* 18.

Páſkaölld, *cyclus paſchalis, item annus qvilibet currens vel propoſitus cycli totius magni paſchalis.*

Prik, punctur, ſtrik. *p.* 540.

Prikarym, *calendarium punctatum ſive per litteras punctatas, computus per litteras punctatas. p.* 530.

Prikſtafur, *littera punctata vel paſchalis Talbyrdingi. p.* 242.

Prim, *luna naſcens nova. p.* 506.

Primtungl, *luna prima vel naſcens. p.* 150.

Primſtafur, *numerus aureus in Calendario; a* primus & ſtafur. *pag.* 8.

Punctur, *pars centeſima totius circuitus lunaris. p.* 130.

R.

Rádid, *perſpicuum exploratum. p.* 2.
Rák, *zona, faſcia. p.* 524.
Reitur, *areola, loculus. p.* 168.
Riſn, *magnificentia, liberalitas. p.* 196.
Rót, *junctura ſuprema digiti interior. p.* 144.
Rún, Rúnir, Rúnar, *litteræ vulgares hoc loco. p.* 544.
Rymbegla, *nomen proprium hujus libri, computi Eccleſiaſtici & tentamen, rudimentum.*
Rymkiærn, *computiſta, computandi peritus. St. O. Dr. p.* 2.
Rymſpillir, *anomalia, corruptela computi, dicitur etiam hyems illa, qva computus annalis fit anomalus. p.* 44.
Rymtal, *computus eccleſiaſticus annuus. p.* 2.
Rædismadur, *conſul. p.* 410.
Rökſamlega, *fundatè nervoſè, rationi convenienter. p.* 84.

S.

Samfær, *congruens, coveniens, conſentiens. p.* 516.
Samgángur, *conjunctio coitus.* Hiona ſamgángur, *nuptiæ. p.* 208.
Samſtafa, *ſyllaba. p.* 160.
Samſtafavers, *verſus ſyllabicus. p.* 192.
Samvelldi, *commune regnum, regimen. p.* 400.
Selia, *tradere, reddere. p.* 14. *& paſſim alibi.*
Seſt, ſetiaſt, *occidere non amplius apparere. p.* 94.
Siálfſádur, *ſponte ſua ſine omni cultura ſatus, vel ſemine ſatus. p.* 318.
Sigra, *excedere, major eſſe. p.* 460.
Siofarfall, *æſtus, acceſſus receſſusqve maris.*
Siondeilldarlina, *horizon. Horol. p.* 16.
Siöund, *ſeptenarius. p.* 236.
Skamdegi, *bruma. Horol. p.* 2.

Skamt, *modus, menſura, dimenſio; ut* fiordungi ſkamt, *quadrantum diei, menſura, dimenſio. Horol. p.* 14.
Skapfellur, *qui placet, delectat. p.* 2.
Skard, *eſt vallis, partem montis ſuperiorem ab uno ejus latere ad alterum pertingens. Horol. p.* 22.
Skemtan, *actio tempus fallendi, ſe delectandi. p.* 2.
Skeidi, *ſtadium. p.* 482.
Skiagleiki, *obliquitas ſitus cæli obliquus. p.* 476.
Skilſamlegur, *exploratus, certus. p.* 2.
Skinbragd, *notitia, cognitio. Horol. p.* 2.
Skialdmey, *virgo armata. St. O. Dr. p.* 22.
Skraut, *ornatus. p.* 396.
Skyt, ſkiota, *partiri dividere. p.* 462.
Skrá, *liber, libellus. p.* 412.
Smáſmugull, *ſubtilis penetrans, ad corpus quodvis obvium penetrandum aptus. p.* 334.
Snopa, *paraſitari. p.* 174.
Solarár, *annus ſolaris. p.* 526.
Solhvarf, *ſolſtitium;* ſolhverf, *ſolſtitia. p.* 92.
Solmerki, *ſignum ſolis in Zodiaco.*
Solpunctur, *quarta pars horæ. p.* 114.
Solaroddi, *centrum quadrantis.*
Solarölld, *cyclus ſolis. p.* 54.
Solarſinnis, *in ſenſum ſolis, ſive in plagam qua tendit ſol, quæ omni momento variatur.*
Solſetur, *ſolis occaſus. Horol. p.* 18.
Soltíd, *tempeſtas anni ver, æſtas, autumnus, hyems. p.* 480.
Sorti, *obſcuritas nigredo. p.* 108.
Spáleikur, *prophetia, donum prophetandi. p.* 384.
Stadfeſta, *ſedes, habitaculum. p.* 408.

Stafrof, *Alphabetum.* p. 186.
Stapi, *ſcopulus exceſſus prorſus vel prope verticaliter in altum ex mari vel littore ſurgens. Horol.* p. 22.
Stopull, *turris.* p. 400.
Storin, *vehementia, magnitudo.* p. 444.
Stormerki, *res ſumme momentoſa, magnalia.*
Stormenni, *magnates, proceres, viri principes.* p. 392.
Stortydendi, *rerum magnarum & ſumme momentoſarum novitas, ſive res geſtæ novæ ſummi momenti.* p. 394.
Storvirki, *magnum aliqvod opus; ingens opus, facinus.* p. 382.
Storþing, *ingens conventus, concilium oecumenicum.* p. 338.
Sumarauki, *appendix, acceſſio æſtatis.* p. 202.
Syn, *viſio, viſus, apparentia;* ad ſyn, *apparenter, ſicuti res oculis offertur, item ſupra horizontem, quem ſignificatum habet.* p. 92.
Sæfarfall, *idem qvod* ſiofarfall.

T.

Tal, *computus, computandi ratio vel modus.* p. 2.
Talbyrdingur, *cyclus magnus paſchalis, periodus Dionyſiana, Victoriana; derivatur a* Tal, *numerus,* & Bord, *menſa, menſula, qvaſi* Tölubordingur. p. 210.
Talma, *impedire, prohibere, interpellare.* p. 396.
Talvis, *computandi numerandi peritus.* p. 448.
Telia, *computare, numerare, recenſere.*
Tid, *hora.*
Tid dags, *hora diei.* p. 480.
Tindottur, *aculeatus, aculeis, obſitus.* p. 348.
Tolfrædur, *duodenarius, ut* tolfrædt hundrad, *centum duodenarium.* p. 10.
Tolftungar, *pars duodecima.* p. 134.

Torfæra, *difficultas viam vel locum aliqvem transeundi.* p. 464.
Tunglár, *annus lunaris.* p. 526.
Tunglfylli, *lunatio, tota lunaris ætas viginti novem vel triginta noctium.* p. 18.
Tunglfylling, *idem.*
Tunglhlaup, *ſaltus lunæ.* p. 32. & *alibi.*
Tunglkoma, *naſcentia, nativitas lunæ.* p. 148.
Tunglamot, *conjunctio lunarum.* p. 34.
Tunglpunctur, *qvinta pars horæ.* p. 114.
Tungltal, *computus lunaris.* p. 4.
Tvimánudur, *menſis qvintus æſtivus, veterum Norvegorum & Iſlandorum.* p. 556.
Tyni, tyndi, ad tyna, *enumerare, recenſere.* p. 34.

U.

Umgield, umgialda, *pœnum dare, luere.* p. 364.
Umhverfis, *circumcirca, in orbem.* p. 106.
Ummæling, *dimenſio diſtantiæ locorum.* p. 446.
Undanfram, *in anteceſſum, antecedenter, præcedenter.* p. 106.
Undirhyggiumadur, *ſubdolus, callidus.* p. 416.
Uppiſtödur, *tempus juſtum e lecto ſurgendi. Horol.* p. 10.
Urgupriotur, *ſervus egenus.* p. 174.
Utarmur, *ramus extremus, rami extremitas.* p. 440.
Uthaf, *oceanus externus remotior. ibid.*

V.

Vandrædi, *difficultas, negotium difficulter expediendum.* p. 372.
Vant, *impersonale* þad er vant, *deeſt, deficit.* p. 119.
Varnadarár, *annus cautelaris, cautelarius.* p. 202.
Vera med, er med, *concipere conceptum eſſe occurrit.* p. 86.

Verk-

Verkſtund, *hora negotiis deſtinata. Horol. p.* 8.
Veſl, Veſlir, *miſer, miſeri. p.* 572.
Vidförli, *late peregrinans. p.* 400.
Vidurlagslauſt, *ſine acceſſione, additamento. p.* 542.
Vidurlag, *acceſſio æſtatis. p.* 564.
Vigia, *conſecrare, initiare. p.* 82.
Vika, *ſeptimana.*
Viknatal, *computus ſeptimanarum. p.* 48.
Viknamot, *terminus, limes, hebdomadarum.*
Viknamot, ſolhvarfanna, *limes, ſive terminus hebdomadalis ſolſtitiorum, h. e. tempus æqvinoctii, æqvinoctium. p.* 94.
Vikuſtafur, *littera hebdomadalis, ſive aliqva ſeptem Dominicalium, qvatenus Dominicæ non ſunt, ſed alicui cæterarum feriarum in Calendario ſunt adſcriptæ. p.* 540.
Vikulagning, *hebdomada æſtatis intercalaris. p.* 564.
Vikingur, *pirata, item dux imperator factioſus. p.* 416.
Vinſt, vanſt, ad vinnaſt, *durare, præterire, affluere, ſuppetere, ſufficere. p.* 66.
Viſt, *manſio. St. O. Dr. p.* 2.
Vitord, *ſcientia, præſcientia. p.* 362.

Y.

Yfirbragd, *ſuperficies. pag.* 466.
Ymbrudagar, *Qvatembres, qvod ab hoc latino derivatum videtur, omiſſa prima ſyllaba, qvat. p.* 42. *& al.*
Ymiſs, ymiſsir, *varius, varii, diverſus, diverſi. p.* 202.
Yxn, *taurus. p.* 100.

Þ.

Þiodbraut, *via publica. St. O. Dr. p.* 16.
Þiodland, *terra vel regio habitata. p.* 340.

Þrádrett, *normaliter, verticaliter, perpendiculariter. Horol. p. 16.*
Þrekvirki, *facinus bonum, opus bonum difficillimum, heroicum, p. 380.*
Þritugur, *tricenarius, triginta annos vel noctes continuas, longus vel natus; ut* þritugnátta tungl, *luna tricenaria.*
Þritugandi, *etiam tricenarius. p. 86.*
Þrottnan, *rotunditas, convexitas. p. 466.*
Þvottdagur, *dies Saturni. p. 42. & alibi.*

Æ.

Ærin, ærid, *uber, abundens. p. 572.*
Ætt, eikt, *trihorium. p. 98.*
Ætting, *plaga, cæli. p. 476.*

INDEX

INDEX
IN
PARTEM RYMBEGLÆ HISTORICAM.

A.

Abbates Pag. 323.
Helgafelli
Munchatveræ
Veris
Videyæ
Abia Rex 387.
Abednego 397.
Abſalon 385.
ejus rebellio, mors ibid.
Achilles 407.
Æneas 405.
Aeroli 347.
Ætas mundi qvarta 383.
qvinta 393.
ſexta 415.
Africa, qvot habuerit lingvas, terras habitatas 343.
Agamemnon Rex 405.
ejus geſta ibid.
claſſis ibid.
Ajax 407.
Alarius Rex 419.
Alba 407.
Albani Pag. 349.
Alcus lacus 355.
Alexander Magnus 399.
ejus geſta ibid.
tempus regnandi ibid.
mors ibid.
Alexander filius Priami 405.
Ali 331.
Amazones 349.
Ambroſius Epiſcopus 417.
Amnis in Græcia 355.
Amnis Jordan. 381.
Amphisbena vermis 359.
Ananias 387.
Anaſtaſius Imperator 419.
Anchiſes 407.
Ancus Marcius 409.
Andromaca 407.
Angilſus Rex 373.
Anthenor 407.
Anthiochus 399.
ejus geſta ibid.
qvalitates ibid.
Anthiochia ibid.

Antonius Imperator, affinis Auguſti 413.
ejus geſta ibid.
qvamdiu regnarit 365.
qvid egerit ibid.
qvid acciderit eo imperante ibid.
ejus filii, qvalitates, mores, mors ibid.
Aqvæ calidæ 355.
ſalientes ibid.
petrificantes ibid.
Arcadius Imperator 419.
Archelaus Rex 415.
Archa legis 375.
ejus ſignificatus 381.
Achiepiſcopi, qvot fuerint 375.
Ardabuditæ 345.
Ariſtobulus 403.
Aſa Rex 387.
Aſcanius 407.
Aſia, qvot lingvas & terras habeat 341.
Aſiani, ubi ſedes poſuerint 317.
Aſchemius tractus 331.
Aſpis vermis 359.
Avernus lacus 353.
Auguſtinus Doctor 369.
ejus profectio in Angliam ibid.
habitaculum, acta 373. 423.
Azarias 387.

B.

Babel, turris 403.
Bæotiæ fons 353.
Balthaſar Rex 395.
Barnabas Apoſtolus 419.
Baſiliſcus vermis 357.
Belus Rex 401.
ejus idolum 403.
occaſio idololatriæ ibid.
Benedictus Abbas 431.
Biarkheradum 331.
Bonifacius Pontifex 373.
Brutus 409.

C.

Cambyſes Rex 397.
ejus geſta 399.
Ceraſtes vermis 357.
Cerocephali 347.
Chami filiorum nomina 343.
Chinna 357.
Chriſti ſangvinis effuſio qvoties facta ſit 335.
adventus ad judicium ubi futurus ibid.
ſitus corporis ejus ibid.
Cicero fons 353.

Ciro-

Ciromanduri 349.
Cizicus fons 353.
Clemens Pontifex 365.
Concilium æcumenicum
Conſtantinopolitanum 338.
Epheſinum ibid.
Calcedonenſe ibid.
Nicænum ibid.
Conſtantinus Imperator 369.
ejus liberalitas ibid.
Corporis humani elementa, decus glorificati ibid.
Coſroe Rex 373.
Cyclopes 347.
Cyclus paſchalis 369.
Cyrus Rex 397.
ejus geſta ibid.

D.

Daniel 387.
ejus acta 395.
ſapientia oneiromantia ibid.
adverſa 395.
Danubius 351.
Darius Rex 395.
David, ejus geſta 379. 383.
tempus regni 383.
juventus ibid.
unctio ibid.
exilium ibid.
David, ejus victoriæ 385.
virtutes ibid.
ſcripta ibid.
ſignificatio 391.
adulterium ibid.
converſio ibid.
pæna ibid.
Deiphobus 405.
Diomedes ibid.
Dipſas vermis ibid.
Divitis, cujusdam mors 425.

E.

Elgiaráſum 333.
Epiſcopi 321.
Grönlandiæ 323.
Islandiæ, Hol. Schalholti
Ethnici, qvosnam deos ſibi elegerint 317.
Ermorarus vermis 357.
Eudoxia Regina 369. 419.
Euphrates 351.
Eugenius Dux 417.
Europa, qvot lingvas & terras habuerit 347.
Eutyches 421.
Exordium relationum omnium lingva Norvegica qvando cæperit 317.
Ezechias Rex 387.

F.

Falan 333.
Fletus Chriſti, ubi & qvoties acciderit 331.
naſcentis nullus ibid.
Fluduheradum 331.
Fons, naturæ ſingularis 355.
Fridleivus, cur ſic dictus 319.
cujus filius ibid.
Frodus,
cujus filius ibid.
pacificus ibid.
qvo tempore regnarit ibid.
tempore illius qvalis annona ibid.
metalla inventa, repentina tonitrua & fulgura, obſcuratio ſolis, terræ motus ib.

G.

Ganges 351.
Gautelfa, ubi unde qvo labatur 331.
Gedeoni,
angelus apparuit 377.
ejus geſta 377. 379.
Gens barbara, ejus conſvetudines ibid.
Genus hominum monſtroſum ibid.
Gigantum, duæ ſpecies 345.
Gregorius legatus 369.
Pontifex maximus, qvid fecerit 373.
Gregorius Pontifex 423.

H.

Habachuch Propheta 397.
Hector 405.
Hecuba 407.
Hæreſis Ariana 339.
Eutychiana ibid.
Macedoniana ibid.
Neſtoriana ibid.
Helias Propheta 389.
ejus miracula ibid.
aſcenſus in cælum, adventus ibid.
Heliſæus Propheta 389.
Helenus 405.
ejus regnum profectio ibid.
Helena, ejus raptus 405.
recuperatio ibid.
Hepur 351.
Heraclius Imperator 373.
ejus geſta ibid.
tempus regni ibid.
Herodes Tetrarcha 415.
Herodes Agrippa ibid.
ejus geſta, mors ibid.

Hermis,

Hermis, Epiſcopus 363.
Hermaphroditæ 347.
Hiericho 377.
ejus ruina, ſignificatio 381.
Hieroboam Rex 387.
Hieronymus 419.
Hieroſolymæ harum ſignificatus 401.
Hiobi fons 355.
Holophernes Dux 399.
Homines
carentes ore 347.
eorundem amictus & victus ibid.
alti 349.
piloſi ibid.
cibus & potus eorundem ibid.
humido & ſicco degentes ibid.
carentes naſo, facie qvali ibid.
labio qvali ibid.
ore qvali ibid.
elingves ibid.
Homunciones miri 361.
Honorius 419.
Hornfinni 351.
Hreiſeviſia 357.
Hufuneſum 331.
Hundingi 351.
Hydriæ Gedeonis 381.
Hyppopedes 349.
Hyſia 351.
Hyſingia 331.

I.

Japheti filiorum nomina 341.
qvos regiores Europæ ſinguli occuparunt ibid.
Ictiophagi 345.
Jechonias Rex 387.
Jeremias Propheta 393.
Jeſus Pontifex 397.
ejus acta ibid.
Jeſus, ejus nominis ſignificatio 401.
Ingfreyus, cujus filius 317.
qvodnam regnum occuparit ibid.
inter ipſum & Schioldum fines conſtituti ibid.
Inſulæ juxta Norvegiam
Salareya
Thydingseya
Senniaba
Trukneya
Durexeya
Andyria
Roolda 371.

Brimilseya
Biarkeya
Soneſta 371.
Jobi liber 423.
Johannes Baptiſta 419.
Jonas, Matathiæ nepos 401.
Joſua Princeps 375.
ejus geſta ibid.
miracula 377.
Joſaphatus Rex 387.
Joſias Rex ibid.
Ipualis vermis 357.
Iris, qvando primum conſpecta 337.
ejus colores qvot & qvid boni ſignificent ibid.
Judas Maccabæus 401.
ejus geſta ibid.
victoriæ ibid.
Julius Cæſar 411.
ejus geſta 411. 413.
Juſtinianus Imperator 421.
magnus ibid.
ejus geſta ibid.
junior ibid.
Juſtinianus Imperator, qvid fecerit 369.

L.

Lacus, ſingularis naturæ 355.
Leingiuvikum 331.
Leo, ſenior 419.
junior ibid.
Lingva Norvegica, qvando in ſeptentrionem venerit 317.
qvot terris fuerit vernacula ibid.
Liodhuſum ibid.

M.

Magogi 345.
Magorum orientalium nomina 423.
ſepulchra 425.
Malangum 331.
Maria, mater Dei ubi ſepulta 335.
Markiæ 331.
Mare mortuum 353.
Marſida, lacus ibid.
Marcus craſſus 411.
ejus geſta, mors ibid.
Martianus Imperator 419.
Matathias 401.
Matthæus Evangeliſta 419.
Mauritaniæ fons 353.
Mauritius Imperator, ejus geſta, mores, mors, viſio 371.
qvamdiu regnarit ibid.

Mene-

Menelaus 405.
Miſael 387.
Miſach 397.
Monipedes 345.
Monarchia 403.
Aſſyriaca
Chaldaica
Græca
Perſica ibid.
Moſes, ejus geſta, mors 375.
Mulieres, qvædam qvot annos natæ pariant 347.
qvot infantes pariant ibid.
qvales hi ſint qvamdiu vivant ibid.

N.

Naddoddi inventio Islandiæ 321.
iter in oceano ibid.
appulſus ibid.
aſcenſus in montes ibid.
reditus in Acmodas ibid.
nomen regioni datum ibid.
Narſes, ejus geſta 421. 423.
Navigatio
a Biörgvin ad Hvarfum 321.
a Langaneſo ad Svalbardum ibid.
a Snæfellsneſo ad Gröenlandiam ibid.
Navigatio a Stadis ad Hornum 319.
Nebuchadneſar Rex 387.
ejus geſta 393.
qvamdiu regnarit 395.
ejus nominis ſignificatio 401.
Neſtor 405.
Nicoſtalia 407.
Niſus 351.
Ninive 403.
Ninus Rex ibid.
Noæ filii,
Cham
Japhet
Semus
qvam terræ partem ſingulis acceperint 341.
Nomina ſinuum circa Islandiam in qvadrante auſtrali 325.
a Borgarfiordo excurrentes & in qvadrantem occidentalem incurrentes 325, 26, 27, 28.
boreali 328.
orientali 324.

O.

Octavianus Auguſtus 413.
ejus Monarchia, geſta ibid.

Octavianus Auguſtus
ejus mores 415.
tempus imperii ibid.
Olchoga 351.
Origenes, Doctor 367.
qvanta doctrinæ ejus hæreſis ibid.
Othinus
author generis multorum 317.
cujus filius ibid.
creavit filios Reges & Principes ibid.
cujus populi Princeps ibid.
qvosnam habuerit filios, ejus filiorum & poſterorum dotes ibid.

P.

Padus 351.
Palamedes 405.
Panadii 349.
Panphagi 345.
Philippi, Imperatores chriſtiani 367.
junioris mores ibid.
interfecti ibid.
Phocas Imperator 373.
ejus exitus ibid.
qvamdiu regnavit, qvid egerit ibid.
Pigmæi 347.
Pompeius Magnus 411.
ejus geſta, fuga ibid.
Priamus Rex 405.
dux in bello Trojano ibid.
Prophetæ majores, eorum
ſcripta 389.
minores ibid.
horum nomina, ſcripta 391.
Ptholomæus Rex 399.
ejus regnandi tempus ibid.

R.

Regnum Heroſolymitanum
qvinam tenuerint 387.
qvamdiu tenuerint ibid.
Regnum Judæorum 389.
idololatria ibid.
mores ibid.
peccata ibid.
geſta ibid.
Remus 407.
Rhea 409.
Rimatrix vermis 359.
Roboam Rex 382.
ejus infortunium ibid.
Rodanus 351.
Romulus 407.
qvamdiu regnarit ibid.
Romæ geſta 409.

Romæ Conſules 411.
Roma 409.

S.

Salamandra vermis 359.
Salomon
ejus geſta 385.
templum ibid.
ſcripta ibid.
peccata 387.
converſio ibid.
ſignificatio 391.
Samſonis robur 379.
ejus ſignificatio 381.
Samuel ibid.
Sardiniæ fons 355.
Satyri 345.
Saul Rex 381.
ejus geſta ibid.
ſignificatio 391.
Saulu Kaupangum 333.
Scitalius vermis 359.
Seimgel 351.
Semi filiorum nomina 341.
qvas Aſiæ regiones ſinguli occuparint ibid.
Seps vermis 357.
Serpens æneus, ejus ſignificatio 381.
Servius Tullius 409.
Siciliæ fontes 355.
Siden lacus ibid.
Sidon 397.
Silvius 407.
qvot fuerint, qvamdiu regnarint 407. 409.
Sirena vermis 359.
Schioldus
cujus filius 317.
qvam regionem occuparit ibid.
ejus regnum qvale 319.
pacificus ibid.
qvem habuerit filium ibid.
cui omnia ſua ceſſerit ibid.
Skora 333.
Stephani reliqviæ 419.
Sveciæ regnum ubi ſitum 331.
Sundali ibid.
Sæfudalus ibid.

T.

Tanaïs 351.
Tarqvinius priſcus 409.
ſuperbus ibid.
Theodoſius Imperator 367.
ejus dotes, mores ibid.
qvot annus regnarit ibid.
qvantæ eruditionis ibid.
junior 419.

Theodelinda Regina 373.
Theodoricus Rex 419, 21, 25.
Thomas Archiepiſcopus 373.
Tiberius Cæſar 417.
ejus geſta, mors ibid.
Conſtantinus 423.
Tigris 351.
Tifur ibid.
Trogudici 345.
Trajanus, ejus qvalitates, mores, ſtatua, mors 365.
qvamdiu imperavit ibid.
qvas res geſſerit ibid.
Troja, obſeſſa capta 405.
Trojani ibid.
Troclus ibid.
Thraſamundus Rex 421.
Turnus 407.
Tullius hoſtilius 409.
ejus tempus regnandi, mors ibid.
Tvividus 333.

U.

Ulyſſes 405.

V.

Valentinianus Imperator 419.
Varmalandia
Vatnsbuum 333.
Veita ibid.
Vellus Gedeonis 381.
Vetlaheradum 331.
Veſtrogothia 333.
Victor Paſtor 365. 419.
Virgines Colnenſes 301.
Visniseya 333.

Z.

Zedechias Rex 393.
Zenon Imperator 419.
Zorobabel Dux 397.

Errata

Errata in Textu Rymbeglæ.

Pag. 6. lin. 12. dægar, *lege* dægur. Pag. 49. lin. 5 · 6. didicur, *l.* dicitur. Pag. 51. lin. 10. inunte, *l.* ineunte. Pag. 95. lin. 7. ante, *l.* poſt. Pag. 106. lin. 16. tolfræd, *l.* tolfrædt. Pag. 116. lin. 6. árius, *l.* árſins. Pag. 130. lin. 1. liet, *l.* hiet. Pag. 132. lin. 17. puncti, *l.* punctar. Pag. 196. lin. 19. XXVII, *l.* XXVIII. Pag. 202. lin. 3. Nativitatis, *l.* Nativitas. Pag. 204. lin. 10. vicinor, *l.* vicinior. Pag. 291. lin. 4. IX. Cap., *l* Cap. IX. Pag. 293. lin. 16. facem, *l.* facerem. Pag. 296. lin. 5. leindar, *l.* leindir. Pag. 319. lin. 7. Frothone, *l.* Frodo. Ibid. lin. 14. Frodo, *l.* Fridfrodo. Pag. 322. lin. 6. Abotur, *l.* Abotar. Ibid. lin. pen. ult. Aſgreimur, *l.* Aſgrimur. Pag. 326. lin. 8. fiordus, *l.* fiordur. Pag. 327. lin. 3. Troſtan, *l.* Troſtans. Pag. 333. lin. 18. viniens, *l.* veniens. Pag. 335. lin. 9. lud, *l.* jud. Pag. 337. lin. 1. ſeptula, *l.* ſeptupla. Pag. 339. lin. 12. exſtit, *l.* exſtitit. Pag. 345. lin. 20. nonulli, *l.* nonnulli. Pag. 351. lin. 2. deoſsum, *l.* deorſum. Pag. 353. lin. 2. lam, *l.* jam. Pag. 354. lin. 2. þá, *l.* þau. Pag. 355. lin. 6. fronte, *l.* fonte. Ibid. lin. 12. inſtr, *l.* inſtar; ibid. lin. colore, *l.* calore. Pag. 358. lin. 17. viddar, *l.* vidar. Pag. 386. lin. ult. Benedicte, *l.* Benedicite. Pag. 394. lin. ult. aud, *l.* ad. Pag. 396. lin. 14. dictie, *l.* dicite. Pag. 397. lin. 23. peilere, *l.* pellere. Pag. 403. lin. 3. ſtuf, *l.* ſtaf. Pag. 405. lin. 5. Græcerum, *l.* Græcorum. Pag. 414. lin. 17. völlu, *l.* völdu. Pag. 420. lin. 2. eitti, *l.* eiddi. Ibid. lin. 16. þeirra, *l.* þeirri. Pag. 440. lin. 8. ſunan, *l.* ſunnann. Pag. 447. lin. 6. ſingtlis, *l.* ſingulis. Pag. 454. lin. 2. des, *l.* de. Pag. 462. lin. 17. particullu, *l.* particulu. Pag. 464. lin. 11. ſtornu, *l.* ſtiornu. Ibid. lin. 19. metaſt, *l.* mætaſt. Pag. 465. lin. ult. hs, *l.* his. Pag. 466. lin. 2. metaſt, *l.* mætaſt. Pag. 468. lin. 20. af, *l.* ef. Pag. 472. lin. 13. mannſt, *l.* manns. Pag. 475. lin. 5. eirns, *l.* eins. Pag. 480. lin. 17. Ben, *l.* Bene. Pag. 483. lin. 21. expertos, *l.* expertum. Pag. 494. lin. 10. Apprilis, *l.* Aprilis. Pag. 488. lin. 17. dar, *l.* dagur. Pag. 504. lin. 10 & 12. Afmorkum, *l.* Afmorkun. Pag. 514. lin. 11. fyſtan, *l.* fyrſtan. Pag. 531. lin. 7. offendat, *l.* offendit. Pag. 535. lin. 10. taſi, *l.* tal. Pag. 536. lin. 8 & 10. meſso, *l.* meſsu. Pag. 554. lin. 7. byrium, *l.* byriun. Ibid. lin. 17. ſelia, *l.* ſeliu. Pag. 560. lin. 3. ſkalla, *l.* ſkal. Pag. 4. Horol. lin. 3. forn, *l.* for. Pag. 7. Horol. lin. 16. noſtra, *l.* noſtro. Ibid. lin. 18. eodem modo, *l.* dum modo. Pag. 8. H. lin. 23. morgum, *l.* morgun. Pag. 16. H. lin. 7. átta, *l.* i átta. Ibid. lin. 12. i ios, *l.* i lios. Pag. 19. H. lin. 11. noſtram, *l.* noſtrum. Pag. 10. St. O. Dr. lin. 17. Bóru, *l.* Jóru. Pag. 15. St. O. Dr. lin. 27. uti, *l.* rem uti. Pag. 20. St. O. Dr. ligar, *l.* ligrar.

EXPLANATIO SCHEMATIS.

Hæc figura repræſentat vetus Syſtema Ptholemaicum, cujus intimus circulus denotat globam terraqveum, cui inſcripta ſunt nomina & proprietates qvatuor elementorum juxta veterem Phyſicam Peripateticam, intervallum inter hunc & circulum ſecundum exhibet aërem ſive atmoſphæram, inter hunc & tertiam ſphæram ignis, ſpatium, inter hunc tertium & qvartum eſt cælum Lunare, ſcriptum eſt autem intra hos circulos, qvantum ſit tempus periodicum lunæ his verbis: Mercurius ſecundo cælo collocatus, Zodiacum centum triginta novem diebus peragrat. Spatium inter qvintum & ſextum repræſentat cælum Veneris, cui inſcriptum eſt tempus Veneris periodicum hoc modo: Venus tertio cælo collocata, Zodiacum trecentis qvadraginta octo diebus peragrat. Spatium inter hunc ſextum & ſeptimum exhibet cælum Solare, cui inſcriptum ejus tempus periodicum hoc modo: Sol qvarto cælo collocatus, Zodiacum trecentis ſexaginta qvinqve diebus & ſex horis peragrat. Spatium inter hunc ſeptimum & octavum eſt cælum Martis, cui inſcriptum ejus tempus periodum his verbis: Mars qvinto cælo collocatus, Zodiacum duodecim annis peregrat. Spatium inter hunc octavum & nonum eſt cælum Jovis, cui inſcriptum hujus tempus periodicum his verbis: Juppiter ſexto cælo collocatus, Zodiacum duodecim annis peregrat. Spatium inter hunc nonum & extimum circulum repræſentat cælum Saturni, cui tempus ejus periodicum inſcriptum his verbis: Saturnus ſeptimo cælo collocatus Zodiacum triginta annis peregrat. Cæli planetarum eodem ordine numerantur, qvo in hoc capite habet Rymbegla.

EXPLANATIO SCHEMATIS.

Ad hæc rectè imaginanda concipiatur ſphæra mundana orthographice projecta in planum coluri ſolſtitiorum, ita qvidem ut circulus extimus colurum ſolſtitiorum repræſentet, ſpatium circulare ſive limbus duobus circulis extimis comprehenſus, exhibet limbum totius ſphæræ cæleſtis, in planum memoratum projectæ, qvod ſolis reſpectu deorſum extenditur usqve ad orbitum ſolis veterum Aſtronomorum concipiendi modo; lunæ reſpectu, ad orbitum lunæ. Chordæ qvid ſignificent, ipſa adſcripta vocabula Islandica indigitant, nam chordæ extremæ ſunt circuli polares, proxime interiores trophici ſphæræ cæleſtis, duo circuli intimi cum ſuis planis, repræſentant terram in idem planum projectam, qvorum extimæ chordæ exhibent circulos polares; interiores tropicos in globo terreſtri, ſpatio polaribus & tropicis terminato, zonas temperatas, ſpatium tropicis terminatum zonam torridam; per cujus medium & centrum circulorum, tropicis parallela imaginanda eſt recta utrinqve protenſa ad peripheriam coluri ſolſtitiorum. Zona æqvatorem oblique interſecans, in cujus extremo ſignati ſunt ſol & luna, habens inſcripta nomina ſignorum ſolarium, repræſentat zodiacum orthographice projectum in planum ſphæræ cæleſtis & coluri ſolſtitiorum, ſpectator terreſtris videt lunam ſoli conjunctam dum in cancro verſatur, & ſolem obſcuratum, ſi conjunctio intra terminos ecliptico contingat; ſi luna ſoli oppoſita ſit in ſigno capricorni, apparet luna plena, & obſcurata, ſi oppoſitio intra terminos eclipticos fiat, ex inſcriptis etiam vocabulis apparet ſummos æſtus maris circa copulas luminarium contingere.

Ad figuram

FINGRARYMSINS sive DACTYLISMI.

Pad bid eg godfús leſare athuge, ad þad ſem í her ſettri figuru er teiknad utan til vid ytſta hringenn um deilingu dags og nætur, morguns og aptans á heïma hiá vorum handverks degi, eptir Gulaþings-lögum ſem byriaſt á Ottu, enn ecki þeim nátturliga, ſem hefſt á Midnætti, og endaſt á Midnætti: Ecki heldur á þad heima hiá buſkapardege vorum, hver ecki varir nema 12 ſtundir frá Dagmálum til Náttmála. Þvi þá tekur Nóttinn vid og varir til Dagmála.

H. e.

Rogatum volo lectorem benevolum, ut animadvertat ea, quæ in appoſito Schemate, extra & juxta circulum extimum ſunt notata, de partitione diei & noctis, mane & veſperæ, diei noſtro artificiali, juxta leges Gulathingenſes convenire, qui ab Otta incipit; non autem diei naturali, qui in meridie noctis incipit ac finitur. Neque diei noſtro oeconomico conveniunt, qui non niſi duodecim horas durat, ab exeunte horæ nonæ antemeridianæ usque ad exeuntem horam nonam pomeridianam.

TALBYRDINGUS.

Anni Christi.				Cycl. Paſch.	Cycl. Sol.	Cycl. Lun.	Lit. Dom.	Lit. Paſch.
76	608	1140	1672	1	⊙ 1	☾ 1	gf	s.
7	9	1	3	2	2	2	e	k.
8	610	2	4	3	3	3	d	.k
9	1	3	5	4	4	4	c	p.
80	2	4	6	5	5	5	ba	f.
1	3	5	7	6	6	6	g	.f
2	4	6	8	7	7	7	f	l.
3	5	7	9	8	8	8	e	.l
4	6	8	1680	9	9	9	dc	.b
5	7	9	1	10	10	10	b	o.
6	8	1150	2	1	1	1	a	.g
7	9	1	3	2	2	2	g	t.
8	620	2	4	3	3	3	fe	k.
9	1	3	5	4	4	4	d	.k
90	2	4	6	5	5	5	c	p.
1	3	5	7	6	6	6	b	g.
2	4	6	8	7	7	7	ag	.f
3	5	7	9	8	8	8	f	l.
4	6	8	1690	9	9	9	e	.l
5	7	9	1	20	20	☾ 2	d	.c
6	8	1160	2	1	1	2	cb	g.
7	9	1	3	2	2	3	a	.g
8	630	2	4	3	3	4	g	t.
9	1	3	5	4	4	5	f	d.
100	2	4	6	5	5	6	ed	.c

Anni Chriſti.				*Cycl. Paſch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Paſch.*
1	3	5	7	6	6	7	c	p.
2	4	6	8	7	7	8	b	.p
3	5	7	9	8	8	9	a	v.
4	6	8	1700	9	⊙2	10	gf	l.
5	7	9	1	30	2	1	e	.l
6	8	1170	2	1	3	2	d	q.
7	9	1	3	2	4	3	c	h.
8	640	2	4	3	5	4	ba	.g
9	1	3	5	4	6	5	g	r.
110	2	4	6	5	7	6	f	d.
1	3	5	7	6	8	7	e	.d
2	4	6	8	7	9	8	dc	p.
3	5	7	9	8	10	9	b	.p
4	6	8	1710	9	1	☾3	a	v.
5	7	9	1	40	2	2	g	m.
6	8	1180	2	1	3	3	fe	.l
7	9	1	3	2	4	4	d	q.
8	650	2	4	3	5	5	c	h.
9	1	3	5	4	6	6	b	.h-
120	2	4	6	5	7	7	ag	m.
1	3	5	7	6	8	8	f	.m
2	4	6	8	7	9	9	e	.d
3	5	7	9	8	20	10	d	i.
4	6	8	1720	9	1	1	cb	.h
5	7	9	1	50	2	2	a	v.
6	8	1190	2	1	3	3	g	e.
7	9	1	3	2	4	4	f	.e
8	660	2	4	3	5	5	ed	q.
9	1	3	5	4	6	6	c	h.
130	2	4	6	5	7	7	b	.a

Anni

Anni Chriſti.				*Cycl. Paſch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Paſch.*
1	3	5	7	6	8	8	a	n.
2	4	6	8	7	⊙3	9	gf	.m
3	5	7	9	8	2	☾4	e	r.
4	6	8	1730	9	3	2	d	i.
5	7	9	1	60	4	3	c	.i
6	8	1200	2	1	5	4	ba	v.
7	9	1	3	2	6	5	g	e.
8	670	2	4	3	7	6	f	.e
9	1	3	5	4	8	7	e	r.
140	2	4	6	5	9	8	dc	.q
1	3	5	7	6	10	9	b	.a
2	4	6	8	7	1	10	a	n.
3	5	7	9	8	2	1	g	.n
4	6	8	1740	9	3	2	fe	r.
5	7	9	1	70	4	3	d	i.
6	8	1210	2	1	5	4	c	.i
7	9	1	3	2	6	5	b	o.
8	680	2	4	3	7	6	ag	e.
9	1	3	5	4	8	7	f	.e
150	2	4	6	5	9	8	e	k.
1	3	5	7	6	20	9	d	.k
2	4	6	8	7	1	☾5	cb	.a
3	5	7	9	8	2	2	a	f.
4	6	8	1750	9	3	3	g	.f
5	7	9	1	80	4	4	f	s.
6	8	1220	2	1	5	5	ed	l.
7	9	1	3	2	6	6	c	.b
8	690	2	4	3	7	7	b	o.
9	1	3	5	4	8	8	a	.o
160	2	4	6	5	⊙4	9	gf	.e

Anni Christi.				*Cycl. Paſch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Paſch.*
1	3	5	7	6	2	10	e	k.
2	4	6	8	7	3	1	d	.k
3	5	7	9	8	4	2	c	.b
4	6	8	1760	9	5	3	ba	f.
5	7	9	1	90	6	4	g	.f
6	8	1230	2	1	7	5	f	s.
7	9	1	3	2	8	6	e	c.
8	700	2	4	3	9	7	dc	.b
9	1	3	5	4	10	8	b	o.
170	2	4	6	5	1	9	a	.o'
1	3	5	7	6	2	☾6	g	t.
2	4	6	8	7	3	2	fe	k.
3	5	7	9	8	4	3	d	.k
4	6	8	1770	9	5	4	c	p.
5	7	9	1	100	6	5	b	g.
6	8	1240	2	1	7	6	ag	.f
7	9	1	3	2	8	7	f	l.
8	710	2	4	3	9	8	e	.l
9	1	3	5	4	20	9	d	.c
180	2	4	6	5	1	10	cb	o.
1	3	5	7	6	2	1	a	.g
2	4	6	8	7	3	2	g	t.
3	5	7	9	8	4	3	f	l.
4	6	8	1780	9	5	4	ed	.k
5	7	9	1	110	6	5	c	p.
6	8	1250	2	1	7	6	b	g.
7	9	1	3	2	8	7	a	.g
8	720	2	4	3	⊙5	8	gf	l.
9	1	3	5	4	2	9	e	.l
190	2	4	6	5	3	☾7	d	.c
			7					

Anni

Anni Christi.			*Cycl. Paſch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Paſch.*
1	3	5	6	4	2	c	h.
2	4	6	7	5	3	ba	.g
3	5	7	8	6	4	g	f.
4	6	8	9	7	5	f	d.
5	7	9	120	8	6	e	.d
6	8	1260	1	9	7	dc	p.
7	9	1	2	10	8	b	.p
8	730	2	3	1	9	a	v.
9	1	3	4	2	10	g	m.
200	2	4	5	3	1	fe	.l
1	3	5	6	4	2	d	q.
2	4	6	7	5	3	c	h.
3	5	7	8	6	4	b	.h
4	6	8	9	7	5	ag	f.
5	7	9	130	8	6	f	d.
6	8	1270	1	9	7	e	.d
7	9	1	2	20	8	d	q.
8	740	2	3	1	9	cb	.p
9	1	3	4	2	☾ 8	a	v.
210	2	4	5	3	2	g	m.
1	3	5	6	4	3	f	.e
2	4	6	7	5	4	ed	q.
3	5	7	8	6	5	c	h.
4	6	8	9	7	6	b	.h
5	7	9	140	8	7	a	n.
6	8	1280	1	⊙ 6	8	gf	.m
7	9	1	2	2	9	e	.d
8	750	2	3	3	10	d	i.
9	1	3	4	4	1	c	.i
220	2	4	5	5	2	ba	v.

Anni

Anni Christi.			*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
1	3	5	6	6	3	g	e.
2	4	6	7	7	4	f	.e
3	5	7	8	8	5	e	r.
4	6	8	9	9	6	dc	h.
5	7	9	150	10	7	b	.a
6	8	1290	1	1	8	a	n.
7	9	1	2	2	9	g	.n
8	760	2	3	3	☾ 9	fe	r.
9	1	3	4	4	2	d	i.
230	2	4	5	5	3	c	.i
1	3	5	6	6	4	b	o.
2	4	6	7	7	5	ag	e.
3	5	7	8	8	6	f	.e
4	6	8	9	9	7	e	r.
5	7	9	160	20	8	d	.k
6	8	1300	1	1	9	cb	.a
7	9	1	2	2	10	a	n.
8	770	2	3	3	1	g	.n
9	1	3	4	4	2	f	s.
240	2	4	5	5	3	ed	i.
1	3	5	6	6	4	c	.i
2	4	6	7	7	5	b	o.
3	5	7	8	8	6	a	f.
4	6	8	9	⊙ 7	7	gf	.e
5	7	9	170	2	8	e	k.
6	8	1310	1	3	9	d	.k
7	9	1	2	4	☾ 10	c	.b
8	780	2	3	5	2	ba	f.
9	1	3	4	6	3	g	.f
250	2	4	5	7	4	f	s.

Anni

Anni Christi.			*Cycl. Paſch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Paſch.*
1	3	5	6	8	5	e	c.
2	4	6	7	9	6	dc	.b
3	5	7	8	10	7	b	o.
4	6	8	9	1	8	a	.o
5	7	9	180	2	9	g	t.
6	8	1320	1	3	10	fe	k.
7	9	1	2	4	1	d	.k
8	790	2	3	5	2	c	.b
9	1	3	4	6	3	b	g.
260	2	4	5	7	4	ag	.f
1	3	5	6	8	5	f	s.
2	4	6	7	9	6	e	c.
3	5	7	8	20	7	d	.c
4	6	8	9	1	8	cb	o.
5	7	9	190	2	9	a	.o
6	8	1330	1	3	☾11	g	t.
7	9	1	2	4	2	f	l.
8	800	2	3	5	3	ed	.k
9	1	3	4	6	4	c	p.
270	2	4	5	7	5	b	g.
1	3	5	6	8	6	a	.g
2	4	6	7	⊙8	7	gf	l.
3	5	7	8	2	8	e	.l
4	6	8	9	3	9	d	.c
5	7	9	200	4	10	c	h.
6	8	1340	1	5	1	ba	.g
7	9	1	2	6	2	g	t.
8	810	2	3	7	3	f	l.
9	1	3	4	8	4	e	.d
280	2	4	5	9	5	dc	p.

Anni Chriſti.			*Cycl. Paſch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Paſch.*
1	3	5	6	10	6	b	g.
2	4	6	7	1	7	a	.g
3	5	7	8	2	8	g	m.
4	6	8	9	3	9	fe	.l
5	7	9	210	4	☾ 12	d	.c
6	8	1350	1	5	2	c	h.
7	9	1	2	6	3	b	.h
8	820	2	3	7	4	ag	t.
9	1	3	4	8	5	f	d.
290	2	4	5	9	6	e	.d
1	3	5	6	20	7	d	q.
2	4	6	7	1	8	cb	.p
3	5	7	8	2	9	a	v.
4	6	8	9	3	10	g	m.
5	7	9	220	4	1	f	.m
6	8	1360	1	5	2	ed	q.
7	9	1	2	6	3	c	h.
8	830	2	3	7	4	b	.h
9	1	3	4	8	5	a	n.
300	2	4	5	⊙ 9	6	gf	d.
1	3	5	6	2	7	e	.d
2	4	6	7	3	8	d	q.
3	5	7	8	4	9	c	.i
4	6	8	9	5	☾ 13	ba	v.
5	7	9	230	6	2	g	m.
6	8	1370	1	7	3	f	.e
7	9	1	2	8	4	e	r.
8	840	2	3	9	5	dc	h.
9	1	3	4	10	6	b	.h
310	2	4	5	1	7	a	n.

Anni

Anni Christi.			*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
1	3	5	6	2	8	g	.n
2	4	6	7	3	9	fe	.d
3	5	7	8	4	10	d	i.
4	6	8	9	5	1	c	.i
5	7	9	240	6	2	b	.a
6	8	1380	1	7	3	ag	e.
7	9	1	2	8	4	f	.e
8	850	2	3	9	5	e	r.
9	1	3	4	20	6	d	b.
320	2	4	5	1	7	cb	.a
1	3	5	6	2	8	a	n.
2	4	6	7	3	9	g	.n
3	5	7	8	4	☾ 14	f	s.
4	6	8	9	5	2	ed	i.
5	7	9	250	6	3	c	.i
6	8	1390	1	7	4	b	o.
7	9	1	2	8	5	a	f.
8	860	2	3	☉ 10	6	gf	.e
9	1	3	4	2	7	e	r.
330	2	4	5	3	8	d	.k
1	3	5	6	4	9	c	.b
2	4	6	7	5	10	ba	n.
3	5	7	8	6	1	g	.n
4	6	8	9	7	2	f	s.
5	7	9	260	8	3	e	k.
6	8	1400	1	9	4	dc	.i
7	9	1	2	10	5	b	o.
8	870	2	3	1	6	a	f.
9	1	3	4	2	7	g	.f
340	2	4	5	3	8	fe	k.

Anni Christi.			*Cycl. Paſch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Paſch.*
1	3	5	6	4	9	d	.k
2	4	6	7	5	☾ 15	c	.b
3	5	7	8	6	2	b	g.
4	6	8	9	7	3	ag	.f
5	7	9	270	8	4	f	s.
6	8	1410	1	9	5	e	c.
7	9	1	2	20	6	d	.c
8	880	2	3	1	7	cb	o.
9	1	3	4	2	8	a	.o
350	2	4	5	3	9	g	t.
1	3	5	6	4	10	f	l.
2	4	6	7	5	1	ed	.k
3	5	7	8	6	2	c	.b
4	6	8	9	7	3	b	g.
5	7	9	280	8	4	a	.g
6	8	1420	1	☉ 11	5	gf	s.
7	9	1	2	2	6	e	c.
8	890	2	3	3	7	d	.c
9	1	3	4	4	8	c	p.
360	2	4	5	5	9	ba	.o
1	3	5	6	6	☾ 16	g	t.
2	4	6	7	7	2	f	l.
3	5	7	8	8	3	e	.l
4	6	8	9	9	4	dc	p.
5	7	9	290	10	5	b	g.
6	8	1430	1	1	6	a	.g
7	9	1	2	2	7	g	m.
8	900	2	3	3	8	fe	.l
9	1	3	4	4	9	d	.c
370	2	4	5	5	10	c	h.

Anni

Anni Chriſti.			*Cycl. Paſch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Paſch.*
1	3	5	6	6	1	b	.h
2	4	6	7	7	2	ag	t.
3	5	7	8	8	3	f	l.
4	6	8	9	9	4	e	.d
5	7	9	300	20	5	d	p.
6	8	1440	1	1	6	cb	g.
7	9	1	2	2	7	a	.g
8	910	2	3	3	8	g	m.
9	1	3	4	4	9	f	.m
380	2	4	5	5	☾17	ed	.c
1	3	5	6	6	2	c	h.
2	4	6	7	7	3	b	.h
3	5	7	8	8	4	a	v.
4	6	8	9	⊙12	5	gf	d.
5	7	9	310	2	6	e	.d
6	8	1450	1	3	7	d	q.
7	9	1	2	4	8	c	.q
8	920	2	3	5	9	ba	v.
9	1	3	4	6	10	g	m.
390	2	4	5	7	1	f	.m
1	3	5	6	8	2	e	r.
2	4	6	7	9	3	dc	h.
3	5	7	8	10	4	b	.h
4	6	8	9	1	5	a	n.
5	7	9	320	2	6	g	e.
6	8	1460	1	3	7	fe	.d
7	9	1	2	4	8	d	q.
8	930	2	3	5	9	c	.i
9	1	3	4	6	☾18	b	.a
400	2	4	5	7	2	ag	m.

Anni Christi.			*Cycl. Paſch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Paſch.*
1	3	5	6	8	3	f	.e
2	4	6	7	9	4	e	r.
3	5	7	8	20	5	d	i.
4	6	8	9	1	6	cb	.h
5	7	9	330	2	7	a	n.
6	8	1470	1	3	8	g	.n
7	9	1	2	4	9	f	.e
8	940	2	3	5	10	ed	i.
9	1	3	4	6	1	c	.i
410	2	4	5	7	2	b	.a
1	3	5	6	8	3	a	f.
2	4	6	7	⊙ 13	4	gf	.e
3	5	7	8	2	5	e	r.
4	6	8	9	3	6	d	b.
5	7	9	340	4	7	c	.b
6	8	1480	1	5	8	ba	n.
7	9	1	2	6	9	g	.n
8	950	2	3	7	☾ 19	f	s.
9	1	3	4	8	2	e	k.
420	2	4	5	9	3	dc	.i
1	3	5	6	10	4	b	o.
2	4	6	7	1	5	a	f.
3	5	7	8	2	6	g	.f
4	6	8	9	3	7	fe	r.
5	7	9	350	4	8	d	.k
6	8	1490	1	5	9	c	.b
7	9	1	2	6	10	b	o.
8	960	2	3	7	1	ag	.n
9	1	3	4	8	2	f	s.
430	2	4	5	9	3	e	k.

Anni

Anni Christi.			*Cycl. Paſch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Paſch.*
1	3	5	6	20	4	d	.k
2	4	6	7	1	5	cb	o.
3	5	7	8	2	6	a	f.
4	6	8	9	3	7	g	.f
5	7	9	360	4	8	f	l.
6	8	1500	1	5	9	ed	.k
7	9	1	2	6	☾20	c	.b
8	970	2	3	7	2	b	g.
9	1	3	4	8	3	a	.g
440	2	4	5	☉14	4	gf	s.
1	3	5	6	2	5	e	c.
2	4	6	7	3	6	d	.c
3	5	7	8	4	7	c	p.
4	6	8	9	5	8	ba	.o
5	7	9	370	6	9	g	t.
6	8	1510	1	7	10	f	l.
7	9	1	2	8	1	e	.l
8	980	2	3	9	2	dc	.b
9	1	3	4	10	3	b	g.
450	2	4	5	1	4	a	.g
1	3	5	6	2	5	g	t.
2	4	6	7	3	6	fe	c.
3	5	7	8	4	7	d	.c
4	6	8	9	5	8	c	p.
5	7	9	380	6	9	b	.p
6	8	1520	1	7	☾21	ag	t.
7	9	1	2	8	2	f	l.
8	990	2	3	9	3	e	.l
9	1	3	4	20	4	d	q.
460	2	4	5	1	5	cb	g.

Anni

Anni Chriſti.			*Cycl. Paſch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Paſch.*
1	3	5	6	2	6	a	.g
2	4	6	7	3	7	g	m.
3	5	7	8	4	8	f	.m
4	6	8	9	5	9	ed	.c
5	7	9	390	6	10	c	h.
6	8	1530	1	7	1	b	.h
7	9	1	2	8	2	a	v.
8	1000	2	3	⊙15	3	gf	l.
9	1	3	4	2	4	e	.d
470	2	4	5	3	5	d	q.
1	3	5	6	4	6	c	h.
2	4	6	7	5	7	ba	.g
3	5	7	8	6	8	g	m.
4	6	8	9	7	9	f	.m
5	7	9	400	8	☾22	e	r.
6	8	1540	1	9	2	dc	h.
7	9	1	2	10	3	b	.h
8	1010	2	3	1	4	a	v.
9	1	3	4	2	5	g	e.
480	2	4	5	3	6	fe	.d
1	3	5	6	4	7	d	q.
2	4	6	7	5	8	c	.q
3	5	7	8	6	9	b	.a
4	6	8	9	7	10	ag	m.
5	7	9	410	8	1	f	.m
6	8	1550	1	9	2	e	r.
7	9	1	2	20	3	d	i.
8	1020	2	3	1	4	cb	.h
9	1	3	4	2	5	a	n.
490	2	4	5	3	6	g	e.

Anni

Anni Christi.			*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
1	3	5	6	4	7	f	.e
2	4	6	7	5	8	ed	q.
3	5	7	8	6	9	c	.i
4	6	8	9	7	☾ 23	b	.a
5	7	9	420	8	2	a	f.
6	8	1560	1	☉ 16	3	gf	.e
7	9	1	2	2	4	e	r.
8	1030	2	3	3	5	d	i.
9	1	3	4	4	6	c	.b
500	2	4	5	5	7	ba	n.
1	3	5	6	6	8	g	.n
2	4	6	7	7	9	f	.e
3	5	7	8	8	10	e	k.
4	6	8	9	9	1	dc	.i
5	7	9	430	10	2	b	.a
6	8	1570	1	1	3	a	f.
7	9	1	2	2	4	g	.f
8	1040	2	3	3	5	fe	r.
9	1	3	4	4	6	d	b.
510	2	4	5	5	7	c	.b
1	3	5	6	6	8	b	o.
2	4	6	7	7	9	ag	.n
3	5	7	8	8	☾ 24	f	s.
4	6	8	9	9	2	e	k.
5	7	9	440	20	3	d	.k
6	8	1580	1	1	4	cb	o.
7	9	1	2	2	5	a	f.
8	1050	2	3	3	6	g	.f
9	1	3	4	4	7	f	l.
520	2	4	5	5	8	ed	.k

Anni Christi.			*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
1	3	5	6	6	9	c	.b
2	4	6	7	7	10	b	o.
3	5	7	8	8	1	a	.g
4	6	8	9	⊙ 17	2	gf	s.
5	7	9	450	2	3	e	k.
6	8	1590	1	3	4	d	.k
7	9	1	2	4	5	c	p.
8	1060	2	3	5	6	ba	f.
9	1	3	4	6	7	g	.f
530	2	4	5	7	8	f	l.
1	3	5	6	8	9	e	.l
2	4	6	7	9	☾25	dc	.b
1 3	5	7	8	10	2	b	g.
2 4	6	8	9	1	3	a	.g
3 5	7	9	460	2	4	g	r.
4 6	8	1600	1	3	5	fe	c.
5 7	9	1	2	4	6	d	.c
6 8	1070	2	3	5	7	c	p.
7 9	1	3	4	6	8	b	.p
8 540	2	4	5	7	9	ag	r.
9 1	3	5	6	8	10	f	l.
10 2	4	6	7	9	1	e	.l
1 3	5	7	8	20	2	d	q.
2 4	6	8	9	1	3	cb	g.
3 5	7	9	470	2	4	a	.g
4 6	8	1610	1	3	5	g	r.
5 7	9	1	2	4	6	f	d.
6 8	1080	2	3	5	7	ed	.c
7 9	1	3	4	6	8	c	p.
8 550	2	4	5	7	9	b	.p

Anni

Anni Christi.				*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
9	1	3	5	6	8	☾26	a	v.
20	2	4	6	7	⊙18	2	gf	l.
1	3	5	7	8	2	3	e	.l
2	4	6	8	9	3	4	d	q.
3	5	7	9	480	4	5	c	h.
4	6	8	1620	1	5	6	ba	.g
5	7	9	1	2	6	7	g	m.
6	8	1090	2	3	7	8	f	.m
7	9	1	3	4	8	9	e	.d
8	560	2	4	5	9	10	dc	h.
9	1	3	5	6	10	1	b	.h
30	2	4	6	7	1	2	a	v.
1	3	5	7	8	2	3	g	e.
2	4	6	8	9	3	4	fe	.d
3	5	7	9	490	4	5	d	q.
4	6	8	1630	1	5	6	c	h.
5	7	9	1	2	6	7	b	.a
6	8	1100	2	3	7	8	ag	m.
7	9	1	3	4	8	9	f	.m
8	570	2	4	5	9	☾27	e	r.
9	1	3	5	6	20	2	d	l.
40	2	4	6	7	1	3	cb	.h
1	3	5	7	8	2	4	a	v.
2	4	6	8	9	3	5	g	e.
3	5	7	9	500	4	6	f	.e
4	6	8	1640	1	5	7	ed	q.
5	7	9	1	2	6	8	c	.q
6	8	1110	2	3	7	9	b	.a
7	9	1	3	4	8	10	a	n.
8	580	2	4	5	⊙19	1	gf	.m

Anni Christi.				*Cycl. Pasch.*	*Cycl. Sol.*	*Cycl. Lun.*	*Lit. Dom.*	*Lit. Pasch.*
9	1	3	5	6	2	2	e	r.
50	2	4	6	7	3	3	d	i.
1	3	5	7	8	4	4	c	.i
2	4	6	8	9	5	5	ba	n.
3	5	7	9	510	6	6	g	e.
4	6	8	1650	1	7	7	f	.e
5	7	9	1	2	8	8	e	k.
6	8	1120	2	3	9	9	dc	.i
7	9	1	3	4	10	☾28	b	.a
8	590	2	4	5	1	2	a	f.
9	1	3	5	6	2	3	g	.f
60	2	4	6	7	3	4	fe	r.
1	3	5	7	8	4	5	d	i.
2	4	6	8	9	5	6	c	.b
3	5	7	9	520	6	7	b	o.
4	6	8	1660	1	7	8	ag	.n
5	7	9	1	2	8	9	f	.e
6	8	1130	2	3	9	10	e	k.
7	9	1	3	4	20	1	d	.k
8	600	2	4	5	1	2	cb	a.
9	1	3	5	6	2	3	a	f.
70	2	4	6	7	3	4	g	.f
1	3	5	7	8	4	5	f	s.
2	4	6	8	9	5	6	ed	b.
3	5	7	9	530	6	7	c	.b
4	6	8	1670	1	7	8	b	o.
5	7	9	1	2	8	9	a	.o

Clavis

Clavis litterarum punctatarum Talbyrdingi.

Litteræ punctatæ.	Introitus Paschatis.	Litteræ punctatæ.	Introitus Paschatis.
b.	22 *Martii*	t.	8 *Aprilis*
c.	23 *Martii*	v.	9 *Aprilis*
d.	24 *Martii*	.a	10 *Aprilis*
e.	25 *Martii*	.b	11 *Aprilis*
f.	26 *Martii*	.c	12 *Aprilis*
g.	27 *Martii*	.d	13 *Aprilis*
h.	28 *Martii*	.e	14 *Aprilis*
i.	29 *Martii*	.f	15 *Aprilis*
k.	30 *Martii*	.g	16 *Aprilis*
l.	31 *Martii*	.h	17 *Aprilis*
m.	1 *Aprilis*	.i	18 *Aprilis*
n.	2 *Aprilis*	.k	19 *Aprilis*
o.	3 *Aprilis*	.l	20 *Aprilis*
p.	4 *Aprilis*	.m	21 *Aprilis*
q.	5 *Aprilis*	.n	22 *Aprilis*
r.	6 *Aprilis*	.o	23 *Aprilis*
s.	7 *Aprilis*	.p	24 *Aprilis*
		.q	25 *Aprilis*

Brevis illustratio Talbyrdingi.

1) In principio Talbyrdingi statim occurrit, qvod Lectori fortassis paradoxum videbitur, nimirum; ab anno Christi 76 ipsum incipere, & non a primo anno æræ christianæ, qvod rectius & naturalius primo certe intuitu videtur, & revera qvidem ita fieri oportebat, siqvidem ordo naturalis ritè fuisset observatus, sed concinnius & ad harum rerum minus intelligentium captum magis accommodatum visum fuit artis computisticæ magistris, cyclum paschalem ab eo anno æræ christianæ exordiri a qvo omnes hi cycli, ipse paschalis, solaris & lunaris simul occipiunt, est vero hic annus

Chriſti ſeptuageſimus ſextus, qvo prior nullus datur, a qvo omnes ſimul inirent, ſed qværet fortaſſe qvispiam, curni omnes hi cycli ab anno primo æræ chriſtianæ ſimul incant?

2) Reſpondetur hoc fieri minime potuiſſe, niſi annus ille habuiſſet cyclum ſolis 1, & cyclum lunæ etiam 1, ſed anno illi convenit cyclus ſolis 10, lunæ 2. Sunt autem hi cycli primitivi, reſpectu paſchalis ut ſui derivativi, namqve tota periodus Dionyſiana 532, oritur ex multiplicatione cycli ſolis 28, per cyclum lunæ 19. Currente igitur anno ultimo cycli utriusqve ſolis & lunæ, currit etiam ultimus cycli derivativi paſchalis, & in hoc caſu ex datis cyclis ſolis & lunæ, invenitur annus cycli paſchalis, ductis in ſe 19 & 28, cum productum 532, oſtendat annum ultimum cycli paſchalis. Similiter ſi conſtiterit vel ponatur eſſe annus cycli paſchalis ultimus 532, & cycli ſolaris etiam ultimus 28, invenitur dividendo cyclum paſchalem per ſolarem eſſe lunaris etiam ultimus puta 19, & ſi detur paſchalis & lunaris annus ultimus, reperietur dividendo uti prius, obtinere cycli ſolaris annum ultimum 28.

3) Sunt autem hi caſus omnium ſimpliciſſimi & facillimi, qvi interea dum cyclus paſchalis excurrit univerſus, unqvam occurrere poſſunt, cæteri omnes intermedii tot numero qvot annos totus continet Talbyrdingus, demto binario, plus habent difficultatis, & generalia qvidem de cyclis ex ſe mutuo inveniendis hæc duo occurrunt problemata, qvorum prius: ex dato cyclo paſchali invenire ambos cyclos ſolis & lunæ, vel etiam alterutrum; poſterius problema prioris eſt inverſum hujusmodi: ex datis cyclis ſolis & lunæ, invenire cyclum reſpondentem paſchalem ſive annum Talbyrdingi reſpondentem? Prioris problematis perfacilis eſt ſolutio, cum nihil opus ſit, niſi datum cyclum paſchalem dividere per 28, ſi qværatur cyclus ſolis, ſed per 19, ſi qværatur cyclus lunæ, reſiduum ex diviſione, indicat in caſu priore cyclum ſolis, in poſteriore cyclum lunæ, ad hoc exemplo illuſtrandum ſumo annum primum æræ chriſtianæ, cui convenit cyclus paſchalis 458, ſive annus Talbyrdingi 458, qværantur cyclus ſolis & cyclus lunæ anno Chriſti primo reſpondentes? Divido igitur 458 per 28, erit reſiduum ex diviſione 10, cyclus ſolaris, & facta diviſione per 19, reſiduum ex diviſione 2 indicat fuiſſe cyclum lunæ 2, qvod utrumqve verum eſſe ſatis conſtat aliunde. Atqve eodem modo in cæteris caſibus omnibus intermediis operandum, exceptis tantum annis in qvibus tres cycli ſimul ineuntes pergunt ad 19 inclusive, qvibus caſibus nulla diviſio locum habet, nam dato cyclo paſchali, ex. gr. 10, conſtat etiam ſolarem eſſe 10, & lunarem 10, qvod ſi cyclus paſchalis excedat 19, nondum tamen ſuperet 28, reſpectu cycli lunaris diviſio locum habet, ſolaris reſpectu nullum invenit, qvod idem ſit cum cyclo paſchali.

4) Problema inverſum ex datis cyclis ſolis & lunæ, invenire cyclum paſchalem ſive annum reſpondentem Talbyrdingi, eſt longe difficilius, cujus variæ dari qvidem poſſunt ſolutiones, qvarum hanc ſeqventem ut ſimpliciſſam eligo: 1) Si datus

lunæ

lunæ cyclus minor ſit cyclo ſolis dato; ab hoc ille ſubtrahatur; ſin minor; hic ab illo ſubducatur, & reſiduum dupplicetur. 2) In caſu priore huic numerus ad 19 addatur, in poſteriore ab eo ſubtrahatur. 3) Numerus prodiens multiplicetur per 28, & ad productum addatur cyclus ſolis datus. 4) Si numerus hac ratione prodiens minor ſit toto cyclo paſchali 532, erit cyclus paſchalis qvæſitus, ſive annus Talbyrdingi reſpondens cyclis datis ſolis & lunæ. Sin autem prodiens numerus excedat 532, hoc ab illo qvoties fieri poteſt ſubducto, reſiduus numerus indicat cyclum paſchalem qvi qværebatur. Supereſt ut hoc aliqvot exemplis illuſtretur, qværitur qvinam cyclus paſchalis reſponderit anno primo æræ chriſtianæ, qvod problema ſolvendum fuit veteribus computiſtis, dum cyclum paſchalem magnum æræ chriſtianæ applicare geſtiebant, e cyclorum ſolis & lunæ epochis conſtat, anno primo Chriſti fuiſſe cyclum ſolis 10, lunæ 2, hic ab illo ſubductus, relinqvit 8, cujus duplum 16 additum ad 19, producit 35, qvo numero per 28 multiplicato, prodibit numerus 980 cui ſi datus cyclus ſolis addatur, conficietur ſumma 990, qvi numerus qvoniam excedit totum cyclum paſchalem 532, hic ab illo ſubductus relinqvit 458, cyclum paſchalem reſpondentem anno primo æræ chriſtianæ, examine inſtituto patet hunc numerum eſſe legitime definitum, nam facta diviſione ejusdem per 28 & 19, fiet reſiduus in caſu priore 10, cyclus ſolis, in poſteriore 2 cyclus lunæ. Qværitur qvinam cyclus paſchalis reſponderit anno æræ chriſtianæ 325, qvo celebratum fuit concilium Nicænum, & patres notum canonem condiderunt de celebratione paſchatis, qvod abinde fuit computi eccleſiaſtici fundamentum, erat tunc cyclus ſolis 26, lunæ 3, qvi ab illo ſubtractus relinqvit 23, qvo numero dupplicato prodit 46, qvi in 28 ductus producit 1288, & addito cyclo ſolis 26, confiunt 1314, a qvo numero toto cyclo paſchali bis, ſive qvod eodem recidit ejus duplo ſubtracto fit reſiduus 250, cyclus paſchalis, ſive annus Talbyrdingi dato anno æræ chriſtianæ reſpondens, inſtituendo examen & dividendo hunc numerum per 28, fiet reſiduus 26, cyclus ſolis, per 19, fit reliqvus 3, cyclus lunæ uti oportebat.

5) Qværitur qvis cyclus paſchalis convenerit in annum reformationis Gregorianæ 1582, exiſtente ſtylo veteri Juliano cyclo ſolis 23, lunæ 6, hic ab illo ſubtractus relinqvit 17, qvi duplicatus producit 34, qvi ductus in 28, facit 952, & addito cyclo ſolis 23, confiunt 975, unde ſubducto toto cyclo magno paſchali 532, reſiduus ſit numerus 443, cyclus paſchalis qvæſitus, anno dato reſpondens, inſtituto uti prius examine patet, numerum hunc eſſe legitime definitum.

6) Deniqve proponitur inveniendus cyclus paſchalis anno Chriſti 76, qvo veteres computiſtæ experunt Talbyrdingum, fuit hoc anno cyclus ſolis 1, & cyclus lunæ etiam 1; hic ab illo ſubtractus nihil relinqvit, ex qvo ſeqvitur in hoc caſu ad 19 nihil addendum eſſe, ductis igitur in ſe 28 & 19, producitur ipſe cyclus magnus paſchalis 532, qvi cyclo dato ſolis, qvi fuit 1 auctus, producit 533, qvi numerus

qvia

qvia cyclum magnum paſchalem excedit, hic rurſus ab illo ſubtractus relinqvit, 1, qvi fuit cyclus paſchalis anno propoſito Chriſti reſpondens, igitur hoc anno æræ chriſtianæ omnes tres cycli primum ſimul ab unitate iniere, qvæ ratio fuit cur veteres maxime congruum & concinnum judicarent ab hoc anno Talbyrdingum occipere, annis primis 75 in calcem Talbyrdingi rejectis, cum, ſi ab anno Chriſti primo occepiſſent, Talbyrdingum inchoari debuiſſent a cyclo paſchali 458, ſolari 10, lunari 2, qvod minus congruum & concinnum ſunt arbitrati; ſed qvam rectè, hic diſputare nihil attinet, hæc enim pauca in gratiam lectoris dicuntur, ut intelligat, cur ita diſpoſitus ſit Talbyrdingus.

7) Ab initio Talbyrdingi, qvatuor columnæ ſiniſtimæ verticales continent annos æræ chriſtianæ, ea ratione ut numerus columnæ dexterioris, oriatur ex additione totius cycli magni paſchalis, five Talbyrdingi 532 ad numerum lateralem proximum columnæ ſiniſterioris, & qvidem annus æræ chriſtianæ in ſecunda columna ex anno ejusdem æræ in prima columna, annus qvilibet tertiæ columnæ, ex reſpondente ſibi anno in columna ſecunda, annus qvilibet qvartæ columnæ, ex reſpondente ſibi in tertia, omnes igitur anni Chriſti ex continua additione totius cycli magni paſchalis orti in eodem verſu horizontali continentur. Ita ex gr. ipſo Talbyrdingi initio ponitur annus æræ uti ſupradictum, 76, cui additus totus cyclus producit numerum ſibi proximum lateralem 608, in columna ſecunda, vel ad dextram proxima, cui rurſus adjectus totus cyclus conficit lateralem 1140 ſibi proximum ad dextram in columna tertia, cui tertia vice idem totus cyclus adjectus, conficit numerum lateralem 1672 ſibi proximum ad dextrum, in qvarta columna, qvatuor iſtæ columnæ verticales annorum Chriſti pergunt ad annum æræ chriſtianæ 1771, qvi eſt ultimus ad qvem veteres computiſtæ Talbyrdingum continuarunt, qvi tamen pro lubitu ulterius continuari poſſet continua totius cycli additione, igitur poſt hunc annum non habentur niſi tres annorum Chriſti verticales columnæ, donec prodierit numerus tertiæ verſus dextram columnæ 1596, ortus ex toto cycli ter ſibi addito, ſive per ternarium multiplicato, cui in columna ſiniſtima reſpondet ipſe cyclus magnus paſchalis 532, qvam in columna verticali proxime ſeqvitur 533, hic ad ſiniſtram rurſus ſcribitur ſeries annorum æræ chriſtianæ, ab anno Chriſti primo cæpta & ad annum 75 incluſive pergens, qvi naturaliter qvidem initio Talbyrdingi ſcribi debebat, ſed ob rationes ſupra dictas in calcem fuerant rejecti. Ultimam ad dextram annorum æræ chriſtianæ columnam proxime excipit, columna verticalis cycli paſchalis, cui ad dextram proxime jungitur columna verticalis cyclorum ſolis, huic ad dextrum additur columna verticalis cyclorum lunæ, cui verſus dextram collateralis eſt columna litterarum dominicalium, prouti per cyclum ſolis Julianum ſunt diſpoſitæ, deniqve ultima verſus dextram columna verticalis eſt litterarum paſchalium ſive punctatarum.

8) In

8) In ſingulo verſu horizontali continentur cycli & litteræ competentes in annos Chriſti, in eodem verſu horizontali ad ſiniſtram ſcriptos, ita ex. gr. initio Talbyrdingi, anno Chriſti 76 convenit cyclus paſchalis 1, ſolaris etiam 1 & lunaris 1, litera dominicalis gemina gf, qvæ in cyclo ſolari Juliano initialis, & deniqve litera paſchalis vel punctata s. cum puncto ad dextram poſito, iidem cycli eædemqve literæ competunt in annos æræ chriſtianæ ad dextram in eodem verſu horizontali ſeqventes: puta 608, 1140, 1672. Ergo Talbyrdingus ad oculum oſtendit qvoties tres cycli qvicunqve dati & literæ qvæcunqve dominicales & paſchales vel punctatæ datæ, per datam annorum Chriſti ſummam, recurrere poſſint, nam iidem tres cycli, & eædem literæ dominicales & punctatæ, in eodem verſu horizontali ſibi reſpondentes, non nisi ſemel occurrunt, interea dum univerſus excurrit Talbyrdingus, ita verſus horizontalis ſupremus monſtrat annis 1672 qvater evenire, ut omnes tres cycli ſint unitates, qvater etiam contingere, ut cum litera gemina dominicali gf conjungatur paſchalis cum puncto poſtpoſito s. Qvin etiam liqvet ex inſpectione Talbyrdingi, ſingulos annos totius cycli magni paſchalis habere characterem ſibi proprium, puta hos & nullos alios cyclos ſolis & lunæ in eodem verſu horizontali ad dextram ſcriptos, ita ex. gr. anni cycli paſchalis primi character in eo verſatur, qvod cyclum habeat ſolis 1, & lunæ 1, qvi nunqvam occurrit dum univerſus effluit cyclus magnus paſchalis. Majoris illuſtrationis ergo, huic exemplo addo alterum anni nativitatis Chriſti, ſive rectius æræ chriſtianæ primi, cui anno ut & cæteris ad dextram in eodem verſu horizontali, 533, 1065, & 1597, competunt cycli ulterius verſus dextram in hac columna, paſchalis 458, ſolaris 10, & lunaris 2, litera dominicalis b, paſchalis vel punctata g. Igitur annis 1597 qvater accidere potuit, ut hi cycli & hæ litteræ ſibi conjungerentur, & character proprius anni cycli magni paſchalis 458 eſt conjunctio cyclorum ſolis 10 & lunæ 2; qvi cycli ſimul in nullum alium annum cycli magni paſchalis competere poſſunt, neqve litteræ dominicalis b, & punctata g. ulli alii anno cycli totius congruunt, plura addere exempla ſuperfluum videtur, his enim intellectis, cætera omnia facile intelliguntur.

9) Cum per cyclos ſolis & lunæ ſimul ſumtos adhibito calendario Paſcha perfectè determinetur, & ex dato cyclo paſchali inveniatur cyclus uterqve methodo ſupradicta; præterea cognitum ſupponatur, qvinam cyclus paſchalis reſpondeat anno æræ chriſtianæ propoſito; patet cycli paſchalis beneficio Paſcha ritè definiri, nam ſi ad manus ſit Talbyrdingus, qværatur annus æræ chriſtianæ propoſitus, & in eodem verſu horizontali ad dextram, cyclum paſchalem & huic reſpondentes ſolis & lunæ cyclos habebis, qvibus datis per calendarium Paſcha definietur. Sin autem Talbyrdingus ad manus non ſit, detur tamen anno æræ chriſtianæ congruens cyclus paſchalis; ex hoc dato qværantur cycli ſolis & lunæ, per qvos uti prius, adhibendo calendarium Paſcha determinabitur. Cum autem hac ratione præter ipſum Talbyrdingum,

ad Paſcha definiendum ipſum calendarium vel computus digitalis in ſubſidium ſit vocandus; ex hactenus dictis non dum liqvet in qvo Talbyrdingi prærogativa & utilitas conſiſtat, nam ea ratione re vera conſtructus eſt Talbyrdingus, ut poſtqvam ſemel ritè & completè beneficio calendarii fuit conditus, ad Paſcha definiendum non ſit amplius ad calendarium recurrendum: ea fini veteres computiſtæ literas paſchales vel punctatas excogitarunt, qvas igitur qva ratione definierint, prius explicandum, qvam oſtendi poſſit, qvomodo Talbyrdingi beneficio Paſcha completè determinetur.

10) Anno primo æræ chriſtianæ fuit cyclus ſolis 10, cui in cyclo ſolis Juliano adſcripta eſt dominicalis b, qvæ, cum in annum æræ chriſtianæ primum competat, veteres computiſtæ rationem hanc ſufficientem judicarunt, cur Paſchati cirimo vel omnium primo, qvod Martii 22 occupat, hanc literam ut paſchalem vel punctatam tribuerent, itaqve per totum Talbyrdingum litera b cum puncto poſtpoſito, ubicunqve occurrat in verſu dextimo, denotat annis Chriſti in eadem columna horizontali incidere Paſcha in Martii 22, determinata litera punctata Paſchatis citimi, nihil negotii veteribus computiſtis faceſſivit cæteras omnes definire, nam litera ſeqvens c, Paſchati proxime ſeqventi, h. e. in Martii 23 incidenti fuit tribuenda, & ſic conſeqventer, littera ordine proxime ſeqvens, Paſchati in diem Martii proxime ſeqventem incidenti, hac ratione pergendo litera g, dominicalium ultima tanqvam paſchalis vel punctata ceſſit Martii 27, hic qvoniam Paſcha a vigeſimo ſecundo Martii ad vigeſimum qvintum Aprilis in conſeqventia movetur, ut literis punctatis triginta qvinqve opus eſſet, nec poſt ultimam dominicalium g ad primam a, recurrere eandemqve qvinqvies repetere licuit, cum ſic & litterarum paſchalium inter ſe & cum dominicalibus magna confuſio orta fuiſſet; maxime conſultum veteribus computiſtis, viſum fuit, ad omnem confuſionem evitandam, juxta ordinem Alphabeti pergere, & litteram h, Paſchati 28 Martii occupanti ut paſchalem aſſignare, hac ratione per totum Alphabetum pergentes ad literam v, qvæ Paſchati 9 Aprilis offendenti congruit, his novemdecim paſchalibus abusqve b, adusqve u, punctum poſtpoſuerunt, ut a cæteris ſedecim ſeqventibus diſtingverentur, qvod rurſus alphabetum ab initio ordiendum & per ſedecim literas repetendum erat, ne igitur literæ cognomines confunderentur, ſingulis in claſſe priori punctum ad dextram, in poſteriore ad ſiniſtram locarunt, & hac ratione triginta qvinqve litteras a ſe diſtinctas obtinuerunt, qvarum ultima .q cum puncto præpoſito eſt littera punctata Paſchatis ultimi in Aprilis vigeſimum qvintum incidentis. Igitur ex hac annexa tabula liqvet, accuratius loqvendo qvam ſupra R. P. II. Cap. 7. §. 60. nota (81) num. 2. feſtinantius aſſerui, ſingulas litteras paſchales vel punctatas implicite ipſi Paſchatis diei adſcriptas eſſe; qvem ad modum in Tabula Introitum pag. 252. eidem ſunt adſcriptæ.

11) Literis punctatis vel paſchalibus inventis, qvarum ſingulis per totum Talbyrdingum certum Paſcha definitur, incertum menſis Martii vel Aprilis diem incidens,

tabulam

tabulam conſtruxerunt computiſtæ qvam Talbyrdingo junxerunt, cujus verſus ſiniſtimus continet literam paſchalem, dextimus diem Martii vel Aprilis reſpondentem, qvam obtinente hac littera punctata, occupat Paſcha. Hac ratione per Talbyrdingum cum annexa ſibi hac tabula independenter a calendario Paſcha veteres computiſtæ expeditè invenerunt, nam propoſito anno æræ chriſtianæ ex. gr. 1700, obſervetur in ejusdem verſus horizontalis area dextima litera paſchalis vel punctata, & occurrit ibidem litera I cum puncto ad dextram, qvam in tabella qværens invenio Paſcha ſtylo veteri in Martii 31 tum incidiſſe, ad cyclos tres paſchalem, ſolarem & lunarem, & litteram dominicalem attendere nihil eſt opus, cum horum omnium beneficio tabella ſit conſtructa. Ex his igitur apparet qvam expedite veteres per Talbyrdingum Paſcha definiverint.

12) Per Talbyrdingum varia problemata expedite & nullo negotio ſolvuntur, qvæ per calendarium & computum digitalem difficilius reſolvuntur, talia ſunt ex. gr. Problemata, qvæ in capite Rymbeglæ 12. primæ partis occurrunt, qvæ etiam problemata veteres Iſlandi per inſpectionem Talbyrdingi ſine dubio ſolverunt, ſit ex. gr. ſolvendum hoc problema: definire qvoties feſtum Mariæ purificationis in feriam a Qvinqvageſima ſecundam incidat dum univerſus excurrit Talbyrdingus? Qvia hoc feſtum ſecundo Februarii affixum feriam a Qvinqvageſima ſecundam occupare ponitur, ex hypotheſi problematis ſtatim liqvet, Qvinqvageſimam calendas Februarii occupare, cui adſcripta litera D, conſeqventer eſt in hoc caſu dominicalis, a primo Februarii incluſive ad Martii vigeſimum ſecundum etiam incluſive ſunt ſeptem hebdomades, conſeqventer etiam Paſcha incidet in Martii 22, igitur inſpecta Tabula literarum Paſchalium Talbyrdingo ſubjecta, video literam paſchalem eſſe b. jam ab initio Talbyrdingi ad finem per ejus verſum dextimum verticalem pergo, & qvoties hæc litera punctata occurrat obſervo; & animadverto huic literæ prima vice occurrenti; eodem verſu horizontali verſus ſiniſtram reſpondere cyclum paſchalem 244, ſolarem 20, lunarem 26, præterea hoc accidiſſe annis æræ chriſtianæ 319, 851, 1383. Porro ſeriem literarum Paſchalium perluſtranti occurrit, b. obtinente cyclo paſchali 339, h. e. annis 95, a primo caſu elapſis, ſolari 3 & lunari 16, & annis æræ chriſtianæ 414, 946, 1478. Porro Talbyrdingum legenti occurrit b. exiſtente cyclo paſchali 433, ſolari 14, lunari 16, h. e. uti habet Rymbegla elapſis a caſu ſecundo annis 95. currente anno æræ chriſtianæ 509, 1041, 1573. Talbyrdingum ad finem percurrenti, qvarta vice qvidem occurrit littera Paſchalis b. currente cyclo paſchali 529, ſolari 25, lunari 16, & littera dominicali gemina ED, qvarum prior E cum ad diem intercalarem obtineat, annus Biſextus id efficit ut Qvinqvageſima jam non in primum ſed Februarii ſecundum, incidat, conſeqventer annus memoratus non niſi ter occurrit, ſicuti aſſerit Rymbegla, dum univerſus excurrit Talbyrdingus. Cætera problemata, qvæ in citato capite Rymbeglæ, & in parte ſecunda & qvarta continentur, lectori curioſo per Talbyrdingum ſolvenda relinqvo.

13) Ini-

13) Initio Talbyrdingi in primo verſu horizontali, & area ſuprema cycli ſolis ponitur hoc ſignum ☉, qvod ſolem & conſeqventer ☉ 1 ſolis cyclum primum indigitat, ſimiliter in area ad dextram proxime ſeqventi ☾ cyclum lunæ & ☾ 1 cyclum lunæ primum, & per totum Talbyrdingum hæc ſigna repetuntur, qvoties uno cyclo finito novus incipit, & numerus ad dextram ſigni ☉ vel ☾, locatus denotat numerum ordinalem cycli incipientis, ita qvidem ut ſignum ipſum cum numero ordinali ad dextram locato, pro 1, ſimul valeat, cum ſemper 1 omittatur & ejus loco ſcribatur ☉. ☾, cum numero ad dextram ſcripto, ita ex. gr. ☉ 2 deſignat cyclum ſolis ſecundum incipientem ſive annum ejus primum; ☾ 2 cyclum lunæ ſecundum ineuntem vel annum ejus primum &c. Hac ratione, propoſito hoc iſto vel illo anno cycli magni paſchalis, ſtatim apparet, qvotus in ordine currat cyclus ſolaris vel lunaris, cum ad proxime præcedens ſignum ☉ vel ☾ ſit recurrendum, & qvinam numerus ad dextram locatus ſit obſervandum, proponatur ex. gr. annus cycli magni paſchalis 450, cui reſpondet annus 2 cycli ſolis & lunæ 19, in area ſuperiori ſupra 2 video ſcriptum ☉ 17 qvo innuitur, hic inchoari cyclum ſolis decimum ſeptimum, & currere annum hujus ſecundum in verſu verticali cycli lunaris, proxime præcedere video ☾ 24, unde colligo, anno cycli paſchalis propoſito reſpondere annum decimum tertium, cycli lunaris vigeſimi qvarti & ſic cæt.

14) Ut hoc obiter lector moneatur; animadvertendum ſyſtema annorum 532 appellari cyclum magnum Paſchalem, ut diſtingvatur à cyclo decemnovennali, qvi etiam in veteris calendarii doctrina cyclica paſchalis dicitur qvatenus ad computum paſchalem adhibetur.

15) Parte Rymb. 2. Cap. 4. §. 37. continentur duo verſus: Sicca, veris, apta, &c. ſedecim vocibus conſtantes, qvarum qvatuor monoſyllabæ, duodecim biſyllabæ, conficiunt ſyllabas viginti octo, qvot ſcil. cyclos lunares continet Talbyrdingus, ſive cyclus magnus paſchalis, qvarum litteræ initiales ſunt litteræ punctatæ vel Paſchales; reſpondentes anno primo ineuntis novi cycli lunaris per univerſum Talbyrdingum. Sic ex. gr. initio Talbyrdingi paſchalis, s, reſpondet anno primo ineuntis cycli lunæ primi, c, littera prima ſecundæ ſyllabæ vocis Sicca, convenit anno primo, cycli lunaris ſecundi incipientis &c.

STIÖRNU ODDA DRAUMUR.

SOMNIUM ODDI ASTRONOMI.

Digitized by Google

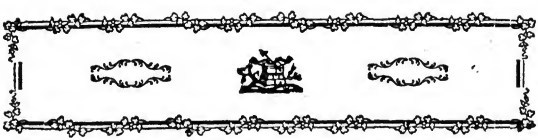

I. Cap.

Þórdur het madur er bio í Mula nordur í Reikiadal, þar var á vist med hönum sá madur er Oddi hiet og var Helgason, hann var kalladur Stiörnu Oddi. hann var rymkiærn madur so ad eingin madur var hans maki hönum samtyda á ollu Islandi, og ad mörgu var hann annars vitur. ecki var hann skalld nie qvædinn. þess er og einkum gietid um hans rád at þad höfdu menn fyrir satt ad hann lyge alldrei ef hann visse satt ad segia og ad öllu var hann radvandur kalladur og trygdarmadur hinn mesti fielytell var hann og ecki mikill verkmadur. Frá því er ad segia ad um þennan mann Odda giördist undarligur atburdur. hann fór heimann ut til Flateyar er Þórdur husbondi hans sendi hann ferd þessa á - - - - fiska og er ei annars getid enn þeim fórst vel til eyarinnar. þar var hann í godum beina, ecki er frá því sagt hvör er þar bio, enn frá því er ad segia ad um qvöldid er menn foru í reckiu var vel buid um Odda og hægliga, enn vid þad er Oddur var farmodur

og

CAP. I.

Vir nomine Thordus Muli verſus Boream in Reikiadalo habitavit, manſionem apud ipſum habebat vir qvidam filius Helgi, Oddus Aſtrononus ſalutatus. Is tantus erat computiſta, ut coætaneorum in Islandia tota ipſi comparandus eſſet nemo, & adhæc multarum rerum gnarus exiſteret, ſed Poëta non erat nec arte verſificandi pollebat. De illius vitæ ratione id imprimis memoratur, ſiqvidem veritatem ſciret nunqvam mentitum eſſe in confeſſo fuiſſe; in omnibus integrum & fidelisſimum habitum eſſe, parum pecuniæ habuiſſe, & operarium modicum exſtitiſſe. Cæterum referendum eſt, huic viro res miras accidiſſe: Domo in aqvilonem in Flateyam profectus eſt, qvo Thordus herus ſuus ipſum ad piſcaturam miſerat, aliter memoriæ proditum non eſt qvam profectionem ad inſulam usqve benè ſucceſſiſſe, ibidem bene habebatur. Qvinam ibi ſedem habuerit non refertur, hoc autem referendum, veſpere, dum cubitum iretur, Oddo lectum benè & commodè ſtratum fuiſſe, qvippe vero Oddus itinere confectus & omnibus commoditatis

og veittur hægligur umbunadur þá ſofnar hann bratt, og dreimdi þegar, ad hann þóttiſt ſtaddur vera heima í Mula og ſo þótti hónum ſem þar væri komin madur til gyſtingar og þótti hönum ſem menn færi í reckiu um qvöldid, þá þótti hönum gieſturin vera bedin ſkemtunar. enn hann tók til og ſagdi ſögu og hof á þennan hátt.

II. Cap.

Hrodbiartur hefur Kongur heitid, hann ried auſtur fyrir Gotlandi, hann var kvongadur madur. Hilldigerdur het qvinna hans. þau attu ſier einn ſon barna er Geirvidur er nefndur. hann var ſnemma værn og vitmikill og ad öllum hlutum mentadur umfram ſina jafn alldra. enn barn var hann ad alldri er Sagan giördiſt. Frá því er ad ſeigia ad Kongurin Hrodbiartur hafdi ſettan til land ſtiörnar yfer þridiung rykeſins Jarl þann er Hiörvardur hiet, hann var og qvongadur og hiet qvinna hanns Hiörgudur, þau attu eina dottur barna ſem hiet Helgupur. frá henni er ſo ſagt ad hun var ólát í æſkuſinni og var ávallt því odælli ſem hun var elldri. Þad var og ſagt ad hun villdi ecki qvennafid fága í ſinu athæfi, þad var hennar venia jafnan ad hun gieck í herklædum og med vopnum, og ef hana ſkylde á vid menn þá veitti hun þeim annadhvört averka ſtora edur lyflát þegar henni lykade ecki, enn vid þennan hennar ojöfnud þá þótti födur hennar Hiörvardi ei meiga vidfæma hennar vandrædi, og ſagdi henni þá lioslega ad hann mundi ecki leingur þann veg framfara, og kvad henni ecki hlyda nema um batnadi nockurshättar elligar far í burt ſem ſkiotaſt ur minne hird. enn þegar Helgupur Jarlsdottur vard þeſſa áheirſla af födur ſinum ad hann vildi lata hana burtu fara af ſinni hird, þá ſvarar hun þvi mali

ſvo

officiis erat adfectus, brevi eum ſopor oppreſſit, & mox per qvietem vidit domi ſuæ Muli exiſtentem ſe, ac eodem virum hoſpitio excipiendum adveniſſe, ad veſperam homines lectum petere, hoſpitem vero rogatum eſſe, ut jocando tempus falleret, at illum ad hiſtoriam enarrandam aggreſſum & hoc modo exorſum eſſe.

CAP. II.

Rex nomine Hrodbiartus in ortu Gautiæ præfuit, uxorem habuit nomine Hildigierdam, illi filium unicum nomine Geirvidum habuerunt, is erat maturè eximius, admodum ingenioſus, & omnibus artibus ſupra ſuos æqvales imbutus, dum autem hæc agerentur, adhuc in Ephebis. Traditur Regem Hrodbiartum trienti Regni ſui adminiſtrandæ comitem præfeciſſe, is nomine Hiörvardus uxorem habuit cui Hiörguda nomen, erat eis unica ſoboles, filia nomine Helguda, fertur in adoleſcentia moribus aſperis fuiſſe, & qvo magis adoleverat, eo ſemper durioribus, & in vita ſua mores fœminarum ſeqvi aſpernatam eſſe. Loricata & armata incedere identidem ſolebat, & ſiqvid ei cum hominibus discordiæ intercederet & contenta haud eſſet, protinus magnis vulneribus vel morte ipſos affecit, verum hac tanta ſua iniqvitate, intoleranda negotia patri Hiorvardo faceſſere viſa, qvare apertè tum ipſam edocuit haud diutius ita rem procedere paſſurum, nec niſi qvid mores emendaret, ei rem bene ſucceſſuram, alias ſuo ſatellitio ociſſimè excederet, cum vero Helguda comitis filia ex patre comperiſſet velle ipſum ut ejus ſatellitio excederet; reſpondet, ſe ibi-

ſvo at hun qvad ſig þar ecki dvelia og beiddi hun þá fódur ſinn ad hann ſkilldi fá henni langſkip þriu alſkipud bædi med mönnum og herklædum, og bua ad óllu ſem beſt med godum lidskoſti, ſo ad hönum þætti velſkipad, og ef ſo væri giört ſem hun beiddi her um þetta mál, þá taldi hun ſier mundi vel lyka þótt hun færi burt vid ſobuid. Hiórvardur Jarl villdi giarnan tilvinna ad hun kiæmiſt á burt ſem ſkiotaſt því hónum þótti ſem var mikid vandrædi afſtanda hennar rádi. Sydann liet hann bua ad óllu þriu langſkip ſem beſt. enn þegar þetta lid var buid þá ſer Helgupur Jarlsdottir ur landi med þeſſu lidi og lagdiſt ſydann í hernad og viking og afladi ſier ſvo fiár og frama. So er ſagt ad hun kom ey í land medan fadir hennar lifdi.

III. Cap.

Enn í annan Stad er þar til ad taka ad þar ed Geirvidur ſon Hrodbiarts Kongs var átta vetra gamall tók Hrodbiartur Kongur ſott og vard þad lytil fráſaga, þviad ſottin leidir ſo til lands ad Kongur andadiſt og þótti öllum hanns áſtvinum hinn meſti ſkadi ſem var ad miſſa ſlyks höfdingia og þaruti frá óllu lands folkinu. Sydan var þar feingid ad vyrdugligri veitſlu og þar tilbodid óllum rykuſtu mönnum og enum beſtu höfdingium er í landinu voru. þar med var og hverium manni tilbodid þeim er veitſluna villdu ſækia bædi innann lands og utann ſo einginn ſkilldi þar ubodin koma. enn ſydann þeſſi veitſla var ſamanſett med því fiölmenni er þangad ſokti, þá var þar erfi druckit eptir Hrodbiart Kong med miklum veg og ſoma, ſo ſem byriade hans tign og ſóma ligri vyrdingu. enn er erfinu var lokid þá var Kongurinn heygdur ad fornum ſid, epter því ſem þá var tydſka til vid göfuga menn.

IV.

dem haud amplius moraturam, atqve tum a patre petebat, ut tres naves longas viris armisqve ſatis inſtructas ſibi traderet & per omnia copiis eximiis inſtrueret ut ſufficienter paratæ viderentur; qvippe, ſiqvidem qvæ petiiſſet omnia præſtaret, hac conditione abeundo contentam fore ſe pronunciavit; Hiorvardus comes ad hanc conditionem lubenter deſcendit ut qvam citiſſimè diſcederet, qvia, qvod etiam verum erat, ob ejus vivendi rationem, ſe magnis difficultatibus premi videbat, dein tres naves longas qvoad omnia optimè inſtruendas curavit, his autem copiis paratis Helguda comitis filia cum iisdem regione ceſſit, & militiæ piraticæ ſe accommodans fortunas & claritudinem paravit, neqve dum pater ſuus ſuperſtes erat regionem illam repetiſſe fertur.

CAP. III.

Cæterum inde Sermo ordiendus, ubi, Geirvido Hrodbiarti Regis filio, octavum ætatis annum agente, Rex Hrodbiartus morbo correptus eſt, qva de re pauca referuntur, cum morbo ita caperetur ut excederet; atqve tanti Principis amiſſio intimis amicis & popularibus omnibus malum ingens videbatur. Poſtea convivium honorificum parabatur, ad qvod omnes potentiſſimi & optimates populariumi, præterea omnes conterranei & exteri, qvi ad freqventandum hoc convivium adventare geſtiebant ſunt invitati, ut niſi invitatus adeſſet nemo, verum poſtqvam iſtud convivium eâ, qvæ adventarat freqventiâ diſpoſitum eſt; poſt Hrodbiartum Regem compotatio exſeqvialis magnâ gloriâ & honore, celebrata fuit, ut ejus majeſtati & decori dignitatis conveniebat, verum iſto convivio exeqviali finito, priſco more qvi tunc temporis qvoad Magnates obtinuit Rex tumulo illatus eſt.

CAP.

IV. Cap.

Nu er ſo ad ſeigia ad eptir þeſſi miklu tydindi er þar í landi höfdu giörſt, ſyndiſt þad öllum enum vitruſtu mönnum og enum beſtu vinum Kongſins ad taka annan mann til Kongs og Landſtiornar í ſtad þvilyks höfdingia ſem þar var vidmiſt, enn ſo var mikil aſt med óllum Landsmönnum og Hródbiarti Kongi medan hann lyfdi, ad menn vylldu ecki annad enn velia Geirvid ſon hans til Kongs, og lata ecki Kongdom gánga ur hanns ætt, þótt Geirvidur væri ungur ad alldri, edur þótt hann þætti þá enn litt til landráda fallinn, í þann tyma villdi þá allt landsfolkid til þeſſa hætta med umſiá Drottningar modur hans, med því hun var en vitraſta Kona og vel ad ſier í alla Stadi, enn er ſo for framm um hryd ad ſo ungur madur ſkilldi höfdinge vera og Stiörna mórgu folki, ſem Geirvidur var; þá giördiſt bratt landſtiorn lytil ſem vonligt var. þad giördiſt og ad hyrdin fætkadiſt fyrir því ad margir voru þeir af hanns hirdmönnum ad adra ſydu lögdu fyrir ſig, ſumir lógduſt í viking, adrir rieduſt í Kaupferdir til ymſra landa. Nu med því ad þeſſu þótti mikid um ſem nu var fráſagt, þá giórduſt þó mörg önnur ohægindi í ryke þeſſa hins unga Kongs: Þeſs er gietid í Sögunni ad Illvyrkiar tveir lógduſt ut á Skog þann er Joruſkogur heitir þad var í ryke þeſs unga Kongs. þeſſir vykingar drápu menn til fiár ſier og voru nalegar berſerkir, annar þeirra hiet Garpur enn annar Gnyr. So er ſagt ad mönnum hliddi alldrei fáum ad fara ſaman, jafnan voru menn vanir ad fara á Skoginn med fiólmenni ad leita Illvyrkianna og ráda þá af, enn þeir urdu alldrei hittir þó ad þeirra væri leita farid med fiólmenni. Slyku fer framm til þeſs Geirvidur Kongur var 12 vetra og þá er hann var ſo alldurs kominn þá var hann ſo mikell madur vexti og

ramur

Cap. IV.

Jam referendum, poſt magna iſta nova qvæ ibi terrarum evenerant, ſapientisſimis omnibus & optimis Regis amicis conſultum eſſe viſum tanto qvi deceſſerat Principi alium Regem ad rempublicam gerendam ſurrogare. Verum tanto amore Regem Hrodbiartum dum in vivis erat omnes populares proſeqvebantur, ut aliud nollent qvam Geirvidum filium Regem eligere, nec, etiamſi Geirvidus etiamnum tenera eſſet ætate, & reipublicæ adminiſtrandæ parum aptus videretur, regium principatum ſua ſtirpe excedere paterentur, tunc itaqve temporis omnes populares, curam regni habente Regina matre, fæminâ ſapientisſimâ & per omnia eximiis dotibus auctâ, rem ſortunæ committere non dubitarunt. Dum res aliqvantisper ita procederet, ut Geirvidus tam paucos annos natus adoleſcens principem ageret & populum numeroſum regeret, brevi ſpatio, id qvod etiam exſpectandum erat, res publica perfunctoriè regebatur, qvin etiam ſatellitium regium ad paucitatem redactum eſt, qvod multi ſatellitum moribus aliis operam darent, alii militiam piraticam, alii navigationes mercatorias in varias terras exteras ſuſciperent. Sed etiamſi hæc momentoſa mala videantur, qvæ jam relata ſunt, tamen aliæ multæ difficultates in Regno junioris hujus Regis ſunt exortæ: relatum eſt hac hiſtoria, duos maleficos in regno hujus Regis juvenis, ſylvam qvæ Joruſkogus dicitur occupaſſe, iſti latrones propemodum Gigantes, unus nomine Garpus, alter Gnyrus, homines ad pecunias diripiendas occiderunt; paucis una iter habendum nunqvam feliciter ſucceſſiſſe fertur, ſemper ad maleficos illos qværendos ac interficiendos cum frequentia hominum iter in ſylvam inſtitui ſolebat, qvi tamen licet cum multitudine qvæſiti, nunqvam ſunt inventi, hæc autem ita procedunt

ramur ad afli ad þeir margir er fullkomnir voru ad alldri og atgiörfi nálega eftir því sem þeir er best voru á sig komnir fyrir allra hluta sakir.

V. Cap.

Það var eitthvert sinn þá er Geirvidur Kongur sat yfer bordum med allri hyrd sinni, þá tok hann til orda og mælti so: Nu er so sem ydur er kunnigt öllum minum mönnum, ad eg hefir ungur verid her til ad alldri, og so hefir eg haft litla orku og því hefur af mier stadid lytel Stiörn í rikinu, hefi eg og þad opt heirt sem von er ad, má þad og ecki neirn undraft þóad hier til hafi af mier lytil Stiörn stadid fyrir Sakir æsku minnar, enn þó er eg nu so alldri komin ad mier er nu mál ad reina mig og vita ad nockud vilie mitt rad próskast og meir hefiast enn adur, þar sem eg er nu ordinn 12 vetra gamall eru og margir ecki betur mannadir á minum alldri. Nu vil eg og því lysa fyrir öllum ydur minum Þegnum og virkta vinum, ad eg ætla mier ad fara til mots vid Berserkina þá Garp og Gny er lyggia á Boruskoge og giöra þar mörg illvyrki ætla eg og til þess ad koma ei aptur so ad þeir sieu á lyse og skal eg þá yfir koma eda þeir mig ella, enn er Geirvidur Kongur hafdi þetta mælt, þá svarar fyrst máli hanns Drottningin modur hanns og þar med allir hans bestu Vinir og mælltu allir náliga sem eins manns munni og bádu Kong fara fiölmennann á fund stigamanna og med miklum vidurbunadi ef hann villdi fara. Geirvidur Kongur svarar, huxad hefi eg þetta mál adur nockud fyrir mier, enn eg qvæda upp og synist mier á þá leid sem í þessari ferd meigi mier þá eingin frami kaupast þott eg fái nad berserkiunum, enda leiti eg þeirra med miklu lidi alvopnudu, enn þad er þá

nockur

donec Rex Geirvidus annum ætatis duodecimum ageret, id ætatis cum eſſet, eos qvi ad maturitatem pervenerant ac dotibus omnibus auctisſimi erant, ſtatura corporis & robore virium æqvabat.

CAP. V.

Cum aliqvando Rex Geirvidus cum omni ſatellitio menſæ aſſideret ſic verba fecit: ita res habet, inqvit, ut omnes mei noſtis, hactenus me teneræ ætatis & parvarum virium exſtitiſſe, qvam ob rem etiam regnum minus qvam par erat adminiſtravi, id qvod etiam ſæpius ad aures meas, uti ſpes erat, pervenit, neqve mirum eſt hactenus ob teneram ætatem, meam dominationem invalidam fuiſſe. Verum inpræſentia eo ætatis perveni, ut ad faciendum virium periculum maturus ſim, ac tentandum ſi qvid mea vitæ ratio augmenti & claritatis & plusqvam antea capiat, cum jam duodecim annos natum multi mei æqvales artibus dotibusqve haud excedant. Jam itaqve mei ſubditi & amici intimi, vobis omnibus notum facio iturum me ad occurrendum gigantibus Garpo & Gnyo, qvi Joruſkogum obſidentes multa ibidem maleficia patrant, qvibus ſuperſtitibus non reverti decrevi, qvare aut ego illos ſuperabo, aut alioqvin illi me ſuperabunt. Qvæ Rex Geirvidus cum dixiſſet, primo Regina mater ejus, adhæc optimus qvisqve ſuorum amicorum ad ſermonem ejus reſponderunt, & omnes qvaſi uno ore loqventes, Regem rogarunt ut magna cum freqventia & multis copiis, ſiqvidem ire geſtiret, gigantes adiret. Meditatus aliqvantum ſum, inqvit Geirvidus Rex, hanc rem anteqvam aperirem, ac viſum eſt hac ratione nihil claritatis hoc itinere faciendo parari licet gigantibus potitus ero; qvod ſi vero magnis copiis & omni armatura eos perſecutus at non adeptus rediero; ignominioſa

nockur ſvivirding ef þeir faſt þá eigi, og komi eg vid þad aptur, og verdur þá oſnoturmannleg min ferd ef ſo tekſt. Nu hefi eg hina leid ætlad ferdina ad fara vid annan mann á þeirra fund, og mun þá ſkipta giæſa med oss, hvór þá ſkal verda vor ſkilnadur, má þad og verda ef vill ad nockur ſu fremd filgi ferdinni; ſkal nu og á þad hætta hvörſu ſem tilvill takaſt, er nu og fyrir því uppborid þetta mál fyrir ydur, ad eg vil nu vita hvór fuſaſtur er til þeſſarar ferdar med miêr. og er þad nu rád ad nockur rakni vid, ſá er tilvill rádaſt, og ſvari ſá nu minu máli, enda ſkulu þier þád vita hier med, ad nu er þetta mál fullgiört fyrir mina hönd, ad eg mun þó fara þeſſa ferd, þott eg fari eirnſaman, og verdi eingin til ad filgia mier, enn vid þeſſi ummæli Kongs þá er þad ſagt ad Drottningin ſiálf fyrſt ad upphafi hafi latt alla vega þeſſarar ferdar, og ſagdi ſem var alloradlega ſtofnad þar ſem vid heliarmenn var ad eiga er Illvyrkiarnir voru, ſomikid ſem var í abyrgd er Kongurinn var ſiálfur, því ad öllum þotti viſs von ad hann mundi látaſt fyrir þeim og fá minna hlut í þeirra ſkiptum ef ſo yrde ſem liklegt mundi þikia fyrir ſakir æſku Kongs þeirra, enn hardfeingi berſerkianna. Aller vinir Kongs lóttu akafliga fararinnar og þotti Kongur utſelldur ef hann færi vid annan mann. Kongur ſvaradi ad ecki mundi tiá ad letia hann, og er allir ſkilldu ad Kongur mundi ei letiaſt lata, þá verdur til og ſvarar mali Kongs ſá madur er Dagfinnur hiet; hann var hirdmadur Kongs og ſkálld hanns. Herra, ſeigir hann, aungvann veit eg þier meiri ſæmd eiga ad launa í alla ſtadi enn mig, og er því ſkylldari ad ſkyliaſt aldrei vid þig er þú ert í meiri háſka ſtaddur, ef þú villt þiggia mitt föruneiti og fylgd, og er eg til þeſſarar ferdar albuen þegar þier vilied.

VI.

& incelebris erit mea profectio. Qva de cauſa iter aliter facere inſtitui: nimirum uno comite cum iis congredi, atque qvinam congreſſum noſtrum exitus manebit fortuna decidet, & fieri etiam poterit, ut hac profectione claritudo aliqva paretur, cujus rei etiam qvomodocunqve res evenerit jam periculum faciam, qvin etiam idcirco hanc rem vobis aperui, ut ſciam qvinam veſtrum hoc iter mecum lubentiſſimè ſuſcipiat, qvare jam conſultum eſt, ut veſtrum nonnemo, qvi huic mecum itineri ſe accingere volet, his incitatus, huic meo ſermoni reſpondeat. Verum ſcitote hanc rem á mea parte ita mihi ratam & confirmatam eſſe, ut vel etiam ſolus nemine comitari volente, hanc profectionem ſuſcepturus ſim. Cæterum hoc ſermone mota Regina fertur, primum ab initio Regem ab hoc itinere habendo omnimodè dehortata eſſe, & uti verum erat, hanc rem temerè deſtinari, qvod cum maleficis illis lætifero præditis robore res erat, tantum autem virum, qvantus ipſe Rex ſe discrimini objicere, hunc enim exitum negotii certo exſpectandum videri omnibus, ut, ſi res ita tuliſſet, qvem admodum tum ob ætatem ejus immaturam at ſtrenuitatem gigantum veroſimillimum videretur, Rex ab iisdem ſuperatus occumberet. Omnes amici Regis ipſum a profectione multum dehortabantur, qvod uno homine comitatus hoſti traditus videbatur. Rex ab itinere ſe dehortari nihil juvare reponebat; qvod cum omnes ita eſſe intelligebant, Dagſinnus qvidam ſatelles & poëta regius in hanc rem deſcendens ad ſermonem Regis reſpondet, neminem inqvit, domine ſcio, qvi majus omnino me decus tibi acceptum referat, qvam ob rem, in qvo majore periculo verſabere, eo magis ad te nunqvam relinqvendum obſtrictus ero, ſiqvidem me comitem itineris & adjutorem accipere velis, qvare qvandocunqve voles, ad hoc iter faciendum ſum paratiſſimus.

VI. Cap.

Enn þegar þessi madur Dagfinnur var nefndur í Sögunni, þá er frá því ad segia er miög er undarligt ad þá brá því vid í drauminum Odda ad hann Oddi sialfur þottist vera þessi madur Dagfinnur, enn gestur sá er sögunu sagdi er nu ur sögunni og drauminum. enn nu sydan er draumin so ad segia sem hönum þotti sialfum fyrir sig bera Odda, enn þá þottist hann sialfur sia og vita allt þad er hiedanaf er í drauminum: Þá þottist hann vera Dagfinnur og radast í ferdina med Konginum Geirvidi. enn er þessir voru albuner þá ridu þeir tveir saman med vopnum synum til þess er þeir komu á Joruskog, þangad sem Illvirkianna var von, enn þar var so vidurvaxid ad gata var breid um Skoginn og er þeir komu miög langt í Skoginn, þá er þess gietid ad þar vard fyrir þeim holl eirn mikell og miög hár, hann var brattur öllu meiginn. Sydann geingu þeir uppa holinn og villdu þadan sia um og vita hvóra tydinda þeir mættu vysir verda, margt smagriót var á holi þessum, þadan sau þeir vyda. Þeir giöra ad lyta hvar ganga tveir menn þeir voru miklir vexti og geingu þegar þangad ad hólnum sem þeir Kongur stodu. Þessir menn voru vel vopnadir, enn þegar þeir Kongur og Dagfinnur sia þessa menn, þá þottust þeir vita ad þar voru þeir komnir Garpur og Gnyr, þá mællti Dagfinnur, herra eg vil ydur kunnigt giöra ad eg er ey miög vanur vopnaskipti og kann eg lytt ad treista hug minum nie vopnsimi. Nu vil eg ad þier kiosid um tvo kosti hvört þier vilied helldur ad eg rádist á mot berserkiunum med ydur, eda vilied ad eg siáe til yckar sameygnar af hólnum, og kunni eg frá ad segia ödrum mönnum. Kongur svarar, ef þier tier nockud tveggia huga hugur um þetta

mál

Cap. VI.

Dum autem hic vir Dagfinnus in hiſtoria nominaretur, res permira narratur, ut pute ſomnium Oddi, tunc ita eſt immutatum, ut Oddus ipſe hic Dagfinnus eſſe videretur; hoſpes autem ille, qvi hanc hiſtoriam narravit, tum hac hiſtoria, tum etiam hoc ſomnio jam excesſit. Jam vero deinceps ſomnium ita referendum, ut Oddus ipſe per qvietem videre viſus. Tum vero ipſe omnia qvæ poſthinc in ſomnio evenere ſemet cernere & ſcire vidit, tunc etiam Dagfinnum eſſe & cum Geirvido Rege ſe itineri accingere. Hi autem (ſomniavit Oddus) ad profectionem omnino parati, ambo armati donec in Joruſkogum venirent eqvis vehebantur, ubi latrones exſpectandi. Erant autem ibidem arbores ita conſitæ, ut ſemita lata per ſylvam transiret, cum vero in ſylvam longè admodum penetrâſſent, tumulum vaſtum, vehementer excelſum & undiqve præruptum illis occurriſſe perhibetur, dein tumulum aſcenderunt, inde proſpecturi, &, ſi qva nova perciperent cognituri; ſuper hoc tumulo numeroſi jacuere lapilli; inde latè verſus omnem plagam proſpicientes, duos homines ambulantes adſpiciunt, qvi vaſta ſtatura mox ad tumulum illò accedunt, in qvo Rex cum ſuo comite conſiſtebat. Erant autem hi viri eximè armis inſtructi; Rex & Dagfinnus homines iſtos videntes Garpum & Gnyrum eſſe pro comperto habuerunt. Tum Dagfinnus, Domine, inqvit notum facio tibi me armis decertandi parum adſvetum eſſe, parum etiam animo & peritiæ præliandi confidere, qvare duarum conditionum alteram te eligere velim, utrum malis ut cum gigantibus una tecum congrediar, an veſtrum congreſſum a tumulo aſſpectans aliis uti geſta fuerat enarrare qveam. Siqvidem, reponit Rex, altera conditionum iſtarum tibi cordi ſit,

hoc

mál, þá þiki mier einſætt ad þú ſiert hier á hólnum og ſiáer hedann til ſameygnar vorrar, og komir ecki nærri vorum vopnaſkiptum. Dagfinnur tekur þad rád ſem Kongur mællti, og dvelſt eptir á hólnum og kemur hvergi nærri, og þikir hönum þad rádlegt, enn kongurinn ſiálfur rædſt ofan af hólnum í moti ſtigamönnum. Þar kann ecki glöggliga frá ad ſeigia hvorſu högg for med þeim, og mun eg þá giöra ſkiota fráſögu, þvi þad er þar frá lyktum ad ſeigia ad ſo ſkipte hamingiann med þeim þviad Kongi var lægid lyf og lucka, ad hann bar af bádum berſerkiunum, og lietuſt þeir af ſtórum ſárum er Kongur hafdi veitt þeim, og eptir þad ad Illvyrkiarnir voru fallnir þá geingu þeir Kongur og Dagfinnur framm á götuna leingra, og komu þar ad farandi er ſtygur lytill lá af þiodbrautinni inni ſkoginn, þeir höfdu lytla ſtund geingid adur brátt giördiſt riódur mikid í morkinni og þar ſtod eitt huus, þad huus var hátt og ramgiört og ramlega læſt og grafinn lykill í dyragiætti; þeir liuka upp huſenu og geingu þar inn, þad huus var vel innann buid og var nálega fullt af allſkins audæfum. Þar voru þeir um nóttina, og ſkorti þá hvörki godan dryck og dyran mat, enn um morguninn foru þeir heimleidis og hulldu ádur hræ utilegumanna. Enn er Kongurin kom heim til rykeſins, þá vard hann frægur miög um land af ſynu þrekvyrki og agiætum ſygri, og urdu allir vinir Kongſins og frændur hönum feignir er hann kom heim med göfuglegum ſigri, og þóttuſt menn hafa hann nálega ur heliu heimt, ſem var.

VII. Cap.

Nu eptir þennann atburd állan ſamann liet Kongur þings qvedia, og kemur þar mikill fiölldi manna ſamann; enn er ſamann

var

hoc ſolum neceſſario conſultum videtur, ut hic in tumulo manens & noſtrum congreſſum aſpectans, a noſtro conflictu longe abſis, Dagfinnus conſilium qvod Rex dedit capiens ſuper tumulo manet, & a congreſſu longè diſtat, qvod & ipſi conſultiſſimum videtur. Rex autem ipſe a tumulo adverſus latrones deſcendit, verum haud ſatis diſtinctè referri poteſt, qvonodo ictus ſibi mutuo inflixerint, qvare compendioſè rem geſtam referam, hic enim exitus rei fuiſſe fertur, ſortunam inter ipſos ſortem ita partitam eſſe, ut vita ac felicitate Regi favente, ambos gigantes vicerit, & magnis ſibi inflictis vulneribus exſpirârint. Atqve latronibus profligatis Rex & Dagfinnus in ſemitam longius progreſſi eo devenere; unde parva ſemita de via publica in ſylvam penetrabat, & per exiguum temporis ſpatium procedentibus magna planities in ſylva occurrebat, ubi domus excelſa, validè conſtructa clauſaqve conſiſtebat, inter parietem ac poſtem clave defoſſa, illi domo reſerata intrarunt; erat hæc domus intrinſecus eximiè decorata, fere omnifariâ gazâ repleta, ubi pernoctabant, potu egregio & cibo ſplendido haud deficiente, mane vero conditis prius latronum cadaveribus, domum iter faciebant. Rex autem in regnum ſuum rediens, facinore ſuo & egregia victoria per totam regionem admodum celebris evaſit, atqve omnes amici cognatiqve ipſum eximiâ reportata victoriâ læti excepere, & uti res habebat è mortè recuperâſſe videbantur.

CAP. VII.

Poſtqvam hæc omnia evenerant Rex conventum indixit, qvo magna vis hominum confluxit, qva multitudine congregata,

var ſett petta fiölmenna þing, þá ſagdi Kongur þar þeſsi miklu tydendi, og þótti öllum þetta hin meſta frægd ſem var er Geirvidur kongur hafdi eirn ſigur borid af ſlykum kempum. Sydan bad Geirvidur kongur, at menn ſkylldu vitia þeſs húſs er illvirkiarnir höfdu ſborid þad hid mikla fe, og ſkilldi þar hvör taka þad er miſt hafdi, enn allir gáfu upp Kongi ſitt fe þad ſem hvör átti, og ſögdu þad beſt komid ad hann hefdi, og ſögdu hann fullu koſtad hafa, ſydan liet Kongur ſækia fed og kaſtadi á ſinni eygn. Eptir þad liet Kongur taka til húſsgerdar, og giördu Kongi haug þar er hann ſkilldi ſitia á, þá var Kongur ſettur á ſtól þann er ſtód á hauginum, og höfdu menn hann ſo einkum til tignar, og gáfu hönum þá enn ad nyu dyrar profentur, og dyrkudu hann ſem þeir höfdu framaz faung á. Þeſs er vidgetid þar ſem Dagfinnur ſkáld er hönom kom í hug, ad eingin mundi ſkylldari til Konginn ad ſæma med kvædi enn ſo ſem hann var. Sydan geingur á haugin upp til Kongſins, og fiell á knie fyrir hönum, og laut hönum, og qvaddi hann vyrdugliga, og ſagdi hönum ad hann hefdi qvædi ort um Konginn, og bad ad hann mundi hlyda. Kongur játti því blydlega. Sydan tók Dagfinnur til og flutti qvædid, og var þad flockur, enn er lokid var qvædinu, þá þackar Kongur vel og allir þeir ſem vid voro ſtaddir, og ſögdu vel ort og ſo ſem ſómdi tign og vyrdingu þeirra Kongs. Og ſem Kongur heirdi ad allir lietu vel yfer og lofudu vel qvædid, þá villdi hann láta ſier verda og ſtórmannliga og launa höfdinglega, og vill gefa ſkálldinu gullhríng mikinn er hann hafdi á arminum; enn Dagfinnur villdi ecki hrínginn þiggia, og ſagdi ſo ad hönum var mikil laun í því ad hafa vyrding af Konginum, enn ſie qvadſt hann ecki þurfa ad þiggia af hönum, og kalladi ſig eckert ſkorta á medann hann hielldi hönum heilum, enn þeir eru margen adrir er þar ſiá til fiárins ſem þier erud. Kongi líkar þetta vel. VIII.

magna iſta nova Rex ibidem expoſuit, atqve Geirvidum Regem ſolum tantos athletas ſuperaſſe, clariſſimum omnibus, uti verum erat, videbatur. Dein Rex Geirvidus domum illam, in qvam latrones magnam illam pecuniam congeſſerant viſitari juſſit, ut ſinguli qvæ amiſiſſent recuperarent, omnes autem Regi pecuniam, qvam poſſederant, ceſſere, dicentes, ipſum optimo jure ſibi habere & ſat magni conſtitiſſe. Poſtea Rex pecunias aſportandas curavit, & fiſco ſuo intulit. Poſtmodum Rex ædificium exſtrui juſſit, atqve tumulum Regi in qvo ſederet excitarunt, tum Rex ſellæ tumulo inſiſtenti impoſitus multum colebatur, atqve denuo munera pretioſa ei offerentes, ſummo qvo poterant cultu ipſum affecerunt. Memoriæ proditum eſt, Dagfinnum poëtam in animum induxiſſe, ad Regem carmine decorandum ſe magis obſtrictum eſſe neminem. Deinde in tumulum ad Regem aſcendit, & coram ipſo in genua prolapſus, flexo corpore eum honorificè ſalutavit, & carmen de ipſo ſe compoſuiſſe dixit, cujus recitationi, ut auſcultaret oravit. Rex ſe comiter facturum affirmat. Dein Dagfinnus incipiens carmen qvod erat Oda recitavit, at ad finem perducto carmine, Rex & omnes qvi aderant gratias ei egerunt, & qveniadmodum regiam majeſtatem & dignitatem deceret verſum pactum affirmarunt. Atqve Rex comperto omnes carmen prædicare & dilaudare, magnificè agere, & Principi convenienter remunerare, & ideo poëtæ annulum aureum magnum, qvem in armo geſtabat, largiri geſtiebat. Dagfinnus autem annulum acceptare nolens, magnam ſibi remunerationem in eo eſſe dixit qvod honos ſibi a Rege haberetur, pecunias autem ab eo accipere opus eſſe negavit, nam donec ipſum incolumem retineret, nihil ſibi deeſſe dictitabat, multos autem alios eſſe, qvi ab ipſo pecunias exſpectarent; hæc autem Regi complacebant.

VIII. Cap.

Þessu næst er ad segia frá þeim tydendum, ad Hiörgudur kona Hiörvardur Jarls tók sott hættilega, og þarf þar ecki ad giöra mikid ordahialldur, ad þessi sott leidir Hiörgudi til bana. Sydann var hun erfd og borinn, og giört eptir hana sem tydska var til í fornum sid eptir rykar konur. Jarli þótti mikill skadi eptir drottningu syna sem von var, og harmadi hana miög og so margir adrir útifrá. Ey höfdu lydid lángir tymar ádur vinir hans fystu hann skyllde fá sier annarar qvinnu. Hann spurdi, hvar þeir fæi hönum konfáng þad hönom væri vyrding í ad fá? Þeir qvadu rádligt, ad hann bædi til handa sier Hilldegunnar Drottningar, og sögdu hönum mikid upphelldi ad þeim rádahag, ef hann nædist. Og er þetta var opt tiád fyrir Jarli, þá syndest hönom á þá leid, því hann var vitur madur. Sydann hefur hann upp ord sin, og bydur Hilldegunnar Drottningar sier til eiginn qvinnu. Hun var þá enn ecki meir enn fertug qvinna ad alldri, og þótti kostur hinn merkilegasti fyrir allra hluta sakir; og hvört sem um þetta mál var talad leingur edur skiemur, þá var þad ad rádi giört, ad Drottning var gipt Hiörvardi Jarli med rádi sonar hennar Kongsins. Sydann var feingid til vyrdugligar veitslu, og druckid brúdkaup Hiörvardar Jarls og Hilldegunnar Drottningar, med miklum veg og margskonar sóma, og er veitslunni var lokid, þá fer hvör heimkinna. Brátt takaz þar miklar ástir í millum þeirra, og eru samfarir þeirra sæmilegar og ey lángar, ádur enn þau áttu dóttur, hun var nefnd Hladreyd.

IX. Cap.

Svo er sagt, ad samfarir þeirra Jarls og Drottningar eru

ecki

CAP. VIII.

Posthæc proximè id novi enarrandum, Hiörgudam Hiörvardi Comitis uxorem morbo periculoso correptam esse, qva de re nulla verbositate referendum, morbum hunc Hiörgudæ mortem intulisse. Dein ejus exsequiæ frequentatæ sunt, & funus elatum atqve post excessum ejus, uti divitum mulierum, prisca consvetudo observabatur. Comes amissâ regiâ magnum sibi damnum uti spes erat, illatum videns ipsam cum multis aliis vehementer desideravit. Abinde breve tempus abierat donec amici ejus ut aliam ducat uxorem hortarentur; is percontatur ubinam scirent exstare foeminam, qva jungenda sibi honos fieret? illi Hilldegunnam Reginam ambire consultum affirmarunt, & ex hoc conjugio siqvidem procederet, magnas ei fortunas accessuras dixerunt, & cum hæc Comiti sæpius inculcarentur, id ipsum ei, utpote homini sapienti approbatur. Dein ad ambiendum aggressus Hildegunnam Reginam in uxorem petit. Illa tunc temporis annum ætatis qvadragesimum non dum egressa, per omnia uxor excellentissima videbatur. Atqve sive brevius sive prolixius res disputata sit, decretum est ut Hilldegunna Regina consilio Regis ejus filii Comiti Hiörvardo nuberet; posthac ad convivium honorabile rebus comparatis, Hiörvardi Comitis & Reginæ Hilldegunnæ nuptiæ magna gloria & multiplici decore celebrabantur, & convivio transacto singuli suos penates repetebant. Mox inter ipsos magni amores cæpere, nec ipsorum decora consuetudo secum diuturna fuerat, donec filiam cui Hladreidæ nomen tollerent.

CAP. IX.

Conjugium Comitis & Reginæ non diu, postqvam Hladrei-

ecki löng þadan ífrá er þau höfdu Hladreydi getid, ádur þau tydendi giörduſt ad Jarl tekur ſott, og leydir hun ſo til lands ad hann andaſt af þeirri ſott. Þad þótti vera ſkadi mikill, því-ad hann var vyrdugligur höfdinge. Eptir þeſsi tydendi ſetti Geirvidur Kongur ſyſlumenn yfer rykid þad er Jarl hafdi átt og eignad ſier. Þeſsi tydendi ſpurduſt vyda, ſem von var fráfall þvílyks höfdingia. Þar kemur ad þeſsi tydindi koma til Helgudar dóttur Hiörvardar Jarls, ad fader hennar er andadur, þar hun er í hernadi og bitur undir ſig víkinga: bregdur henni ſo vid tydindin, ad hun ſnir öllu ſinu lidi til Gautlands, og heriar þar; ſo kemur því máli, ad hun lagdi undir ſig allt þad ryki er átt hafdi fadir hennar. Sydann ſendir hun menn á fund Geirvidar Kongs, og bad ſvo ſeigia hönum ſin ord, ad hann ſkilldi annadhvört giöra ad unna henni hálfs rykis og landráda vid ſig fiálfann, ella ſkilldi hann búa ſig og ſina menn í móti henni med ſinn her í ſund þau er heita Sildaſund, og beriaſt vid hana þar, og hefdi þad þeirra ſigur og gagn er meiri giæfu ſtyrdi.

X. Cap.

Nú er þar til ad taka, ad ſendimenn fóru þeir er Helgudur ſendi; þad voru ſkialldmeyar. Þær fóru á Kongs fund, og báru upp ſinn erindi fyrir Konginn; og er hann heirdi koſtabod Helgudar, þá ſvarar hann ſkiótt á þeſsa leid: Því ſkiótara ſkal kióſa ſem koſtir eru ójafnari, og vil eg miklu heldur beriaſt vid hana, enn láta ryke mitt fyrir ágángi hennar. Sendimenn fóru aptur á fund Helgudar, og ſeigia henni til ſobúins, og lykadi henni þetta forkunar vel. Nú er þad ad ſegia, ad Geirvidur Kongur ſafnadi herlidi um allt ſitt ryki, og ſkal hvör madur fara í þeſsa herför er ſkylldi má vallda ſkapti ſkiótt. Þeſs er ad gieta,

ad

dant genuerunt durâſſe fertur, antequam id novi accideret, ut Comes morbum caperet, qui ipſum eo deduxit ut excederet; quo ipſo magnum publico damnum illatum, quod æſtimatiſſimus Prineeps erat, putabatur. Poſthæc nova Rex Geirvidus Toparchas regno quod Comes poſſederat præfecit ac ſibi vindicavit. Hæc nova uti ſpes erat tanti Principis exceſſus, latè ſunt divulgata, & quidem eo usque, ut ad Helgudam filiam Hiörvardi Comitis, dum militiæ piraticæ vacabat, & piratas ſubigebat, patrem ſuum exſtinctum eſſe rumor perferretur; quibus novis compertis ita conſilium mutavit, ut cum omni exercitu in Gautiam converſa, ibidem arma circumferret, & rem eo deduxit, ut totum quod habuerat pater regnum, ſibi ſubjiceret. Poſtea ad Geirvidum Regem miſit, qui nunciarent, ut aut dimidia parte regni & reginninis ſibi cederet, aut alias ſe ſuasque copias adverſus ſe pararet, & in freta illa quæ Sildaſunda dicuntur veniens ſecum decerneret, & cui fortuna plus faveret bonum victoriæ reportaret.

CAP. X.

Jam inde ordiendum, ubi legati, quos Helguda miſerat, ierunt; erant autem viragines armatæ. Hæ Regem adeuntes, negotium cujus gratia veniſſent ipſi expoſuere, & conditionibus quas obtulerat Helguda, auditis, ita extemplo reſpondet: Quo iniquiores conditiones proponuntur, eo feſtinantius, una acceptanda, quare multo magis malim acie cum ipſa decernere, quam regno meo illi cedere. Legati reduces Helgudam convenere, & rem uti geſta erat ipſum edocuere, atque hæc ipſi ſummoperè complacebant. Jam referendum Geirvidum Regem per totum regnum exercitum cogere, ut, quicunque clypeum geſtare, & capulum mittere poſſet, in hanc expeditionem ire deberet. Pro-

mon-

ad höfdi ſá gieck einumeigin hiá ſundunum er Hofshöfdi heitir, og ſkildi þar hittaſt lid Kongſins allt vid höfdann, enn er Geirvidur Kongur var albúen, þá leiddi alþyda hann til ſkips. Þar var í ferd med Kongi Dagfinnur ſkálld; enn í ofangaungunni til ſkipanna þá vard ſá atburdur, þó litilsvægi þiki vera er gieta verdur, ad loſnadi ſkóþveingur Dagfinns ſkálds, og ſydann byndur hann þveinginn, og þá vaknadi hann, og var þá Oddi ſem von var, enn ecki Dagfinnur. Eptir þennann fyrirburd gieck Oddi út og hugdi ad ſtiörnum ſem hann átti veniu til jafnan er hann ſá út um nætur, þá er ſiá mátti ſtiörnur, þá minntiſt hann á drauminn og mundi allann, nema qvædid þad er hann þóttiſt ort hafa í drauminum, nema þeſsar vyſur er her eru ritadur.

Voru auſtur
á Joruſkogi
Barmar tveir
böls um fillder
og til fiár
fyrdar næmdu
vid mordrád mörgu ſinni.
Enn ſá gramur
er geira brædir
hefur tydgiarn
tindott hiarta
og bodfrækn
báda felldi
Garp og Gny Geirvidur kongur.
Ried jafngiarn
audi ad ſkipta
Ródbiarts ſonur

recka

montorium qvod Hofshöfdus appellatur, ab una parte Sildafundi excurriſſe memoratur, juxta qvod totum Regis exercitum congregari oportet. Regem autem Geirvidum omnino paratum, populares ad naves deduxere; at inter deſcendendum ad naves, accidit res, qvæ licet parvi momenti, tamen memoranda viſa, nimirum ligamentum calcei Dagfinni poëtæ laxatum eſt, qvod deinde revinxit, atqve tum a ſomno excitatus, non Dagfinnum ſed Oddum, uti ſpes erat, ſe eſſe comperit. Poſthæc ſibi per qvietem oblata Oddus foras exivit, & qvemadmodum ſemper ſoleverat, cum nocte ſtellis comparentibus exiret, ſtellas obſervabat, tunc ſomnium in animum revocavit, totumqve memoria tenuit, niſi carmen, qvod in ſomnio feciſſe viſus, his verſibis, qvi hic litteris prodita ſunt, exceptis.

Erant in ortu
In Joruſkogo
viri duo
malorum pleni
& ſæpe numero homicidia
ad pecunia parandas
patrabant.
Cæterum Rex Geirvidus
gladios emolliens
ætate matura
cor animoſum habens
& ſtrenuus
ad provocandum
ambos proſtravit
Garpum & Gnyum.
Filius Hrodbiarti
cupidus æqvitatis
facultates diviſit

& illis

recka mærdi
af því fie
fyrda kindor
er ſvíkmenni ſafnad höfdu.
Liet gunndiarfur
giefna hrínga
ſeggia ætt
ſiklingur Gauta
ſvo hans menn
höfdo allir
haukaſtóls heingi ſkafla.
Mun Dagfinnur
dyrra mála
vid lofs ord
luka qvædi
nióti vel
vega og landa
gramur göfigur Gautſkrár-piódar.

XI. Cap.

Enn ſem Oddur hafdi verid úti ſlyka ſtund ſem hönum vel lykadi, fór hann inni reckiu ſína og ſofnadi þegar, og dreymdi hann þad ſem hid fyrra ſinn og hann hafdi vaknad frá: þóttiſt hann þá hafa bundid ſkópveinginn, og vera Dagfinnur, og ſkunda til ſkipanna. So þótti hönum i drauminum ſem hann ſkillde vera ſkipſtiórnarmadr, og þegar þeir voru búnir til ferdar, fóru þeir med ſkipaflotann til þeſs er þeir komu vid höfdann, og hittiſt þar allt lid Kongs, og lögdu ſidann fram í ſundinn Sildaſund. Þad er og ſagt, ad þar var kominn Helgudur ſkialldmær,

& illis pecuniis
ditavit homines
qvas latrones
coegerant.
Rex Gautorum
audacia bellandi præditus
familiis hominum
dedit annulos
ut omnes ſui
geſtarent manibus
annulos argenteos.
Dagſinnus
res geſtas
momentoſas
laudando carmen abſolvet
fruatur benè
glorid & regno
Rex celebris
Goticæ gentis.

CAP. XI.

Cum Oddus foris qvamdiu placuerat manſiſſet, ingreſſus lectum petiit & mox obdormivit, & id a qvo prius excitatus fuerat, ſomnio vidit, tum ligamentum calcei revinxiſſe, Dagſinnus eſſe & ad naves properare viſus, & ſe navis præfectum eſſe oportere. Atqve ubi ad iter ſe paraverant, claſſem, donec promontorium attigerent, deducebant, ubi totus Regis exercitus in unum confluxit. Deinde in Sildaſundum naves promovebant. Tunc etiam eò deveniſſe fertur Helguda virago

mær, og lá þar fyrir í ſundunum med ſkipaflota ſinn, og hafdi úgrinni lids og albúin til oruſtu. Sídann lögdu hvörier á móte ödrum, og lauſt ſaman med þeim ſnarpre oruſtu, og var þar hinn hardaſti bardagi, og riedſt brátt mikid mannfall í hvörutveggia lide; enn þó hafdi leingi ſtadid bardagin ádur enn mannfall hneig í lid Kongs, og hruduſt hans ſkip miög. Þeſs er og gietid, ad Helguda var ecki ſien í oruſtunni um daginn, og hugdu menn þó glögt ad af kongsmönnum, og þótti þad undarligt. Enn er flykt hafdi framfarid lánga hryd um daginn, þá leitadiſt Dagfinnur um med ſinni liſt, og ſá hann þá Helgudi og var þá komin á kongsſkipid, og var þá ordinn ſkipun mikil á hennar hag. Hönum ſyndiſt á henni gríſarhöfud geiſi mikid og tröllslegt, og biti med því höfudin af kongsmönnum. Enn er Dagfinnur ſá þeſsi undur, þá ſtie hann af því ſkipi er hann ſtírdi, þad lá fiærri kongsſkipinu; ſydann hlióp hann hvört af ödru uns hann kom á kongsſkipid. Enn þegar hann kom á kongs fund, þá ſagdi Dagfinnur hvad tídt var, og kvad ſtór endemi vard vid ad eiga höfud drottningar. Sydann vyſadi Dagfinnur Kongi hvar Helgudur var, ad hann mætti ſiá hana, enn hann fieck hana ecki ſied ſakir fiölkingis hennar; enn hitt ſá hann, ad menn hans fiellu tugum ſamann. Þá bad Dagfinnur Kong ad ſiá undir hönd ſier hina vinſtri, og ſo giördi hann, enn er Kongur fór ſo med, þá ſá hann Helgudi. Sydann geingu þeir bádir ſamann aptan til ſiglu, þá hlióp Kongur fram med brugdnu ſverdi, og þegar hann kemur í höggfæri vid Helgudi, þá höggur hann til hennar med ſverdinu, og kemur höggid á hálſinn og hió hann af henni höfudid, og fiell þad útbyrdis; enn er hun var fallin, þá baud Kongur koſt þeim mönnum er verid höfdu med Helgudi, hvört þeir villdu heldur hallda bardaga uppi vid hann, eda gánga hönum til handa, enn þeir kiöru ſkiótt ad gánga á kongs valld; og

ſydann

militaris, atqve ibidem in fretis illis magna vi copiarum ad certamen omnino parata, claſſe ad anchoras jam tum jacuiſſe perhibetur. Dein utrisqve ſibi occurrentibus acris pugna, & prælium acerrimum committebatur, ut brevi magna ſtrages in utriusqve exercitu ederetur; tamen diu duraverat pugna, donec in copiis Regis major ſtrages fieret, & in navibus ejus magna pars copiarum profligata eſſet. Qvin etiam memoratur die illa Helgudam in prælio viſam non eſſe, qvod mirum videbatur, qvam tamen milites Regis accuratè obſervare conati ſunt, qvod cum per longum tempus ita proceſſerat; Dagfinnus arte ſua circumſpiciens Helgudam vidit, & qvidem navim regiam tunc conſcendiſſe, & magnam ei mutationem accidiſſe; caput porcinum vaſtum & giganteum habere, & hoc ipſo capita regiis demordere videbatur. Dagfinnus autem hæc mira videns, è navi cui præfuit, qvod procul a navi regia jacebat exſcendit; dein ex alia in aliam celeriter tranſcendit, donec in navim regiam perveniret. Dagfinnus autem Regem conveniens, ubi eſſet Helguda, ut ipſam cernere poſſet, monſtravit, qvam ob magicas ejus artes videre haud potuit, ſuos autem per decades proſterni videbat. Tum Dagfinnus Regem monuit, ut ſub brachio ſuo ſiniſtro proſpiceret, qvod etiam fecit, atqve Rex ita faciendo Helgudam vidit. Dein ambobus una in puppim recedentibus, Rex gladium intentans procurrebat, & in eum ſitum perveniens, qvo ad Helgudam pertingere poterat, ictum infligens cervicem offendit & eam capite truncavit, qvod in mare decidit. Sed eâ profligatâ, Rex militibus qvi Helgudam ſecuti fuerant duas conditiones propoſuit, utrum pugnam contra ſe continuare, an ſibi ſe dedere mallent, mox autem Regi ſe dedere præoptabant. At-

ſydann er Geirvidur konungur lagdi á burt ur þeim bardaga, þá lagdi hann undir ſig allt landid, og ſetti þar yfer ſyſlumenn, og fridadi ſo allt rykid. Sídann hiellt Kongur heim, og giör í mót hönum virduglig veitſla. Eptir þad var qvadt þings, og var þad þing allfiölment, var þá Geirvidur kongur ſettur á ſtól enn af nyu, og hafdur uppá enn ſama haug ſem fyrr, og nú til Kongs tekinn og rykisſtiórnar yfir allt Gautland. Geck þá annar höfdingi af ödrum uppá hauginn, og giördu til Kongs veg og ſóma, hvör eptir ſlyku ſem hann hafdi ſaung og færi á. Dagfinni ſkálldi kom þad í hug, ad eingin átti Kongi meiri vyrding ad veita í alla ſtadi enn hann. Gieck hann ſydann uppá hauginn, og qvaddi Kong vel og hæverſklega. Kongur tók gladlega qvediu hans. Dagfinnur ſagdi Kongi deili á því, ad hann hefdi þá enn ordt qvædi um hann ad nyu, og bad ad hann ſkylldi hlyda, og þá qvadſt vilia færa qvædid. Kongur ſvarar ad hann qvadſt giarnan hlyda vilia, tók þá Dagfinnur og flutti qvædid, og var þad þrítug drapa er hann þóttiſt ordt hafa. Enn er qvædinu var lokid, þá þackadi Kongur þad allvel, og dró digran gullhríng af hendi ſer og gaf Dagfinni ad ſkálldſkapar launum, enn Dagfinnur villdi ecki þiggia hríninn, og ſagdiſt allt ærid hafa medann hann hielldi Kongi heilum. Enn Geirvidur Kongur liet þad þá í lióſe vid Dagfinn, ad hann ſkilldi hans ſóma meiri giöra í alla ſtadi, enn hvörs mans annars í ſynu ryki, og baud hönum þad, ad hann mundi afla hönom kvonfángs, og ſagdi ſo, ad hann mundi fá hönum til handa þá konu er hann mundi helſt kióſa nálega þeſs er koſtur væri í því landi. Enn Dagfinnur tók þeſsu máli vel, ſem von var, ad Kongur villdi giöra ſo mikenn ſóma hans, og ſvarar: ef þetta ſkal allt efna af ydvarri hendi vid mig, ſem nú er mællt, þá er ecki því ad leina, ad er ſá koſturinn er eg giarnann mundi mier

unna,

qve poſtmodum cum prælio iſto confecto, Rex Geirvidus abiret, totam regionem ſibi ſubjecit, cui Toparchas præfecit, & hoc modo totum regnum pacavit. Poſthæc Rex domum repetebat, & venienti convivium honorificum parabatur. Dein freqventi conventu indicto, Rex Geirvidus denuo ſellæ impoſitus, & ineundem ac prius tumulum ſublatus, & ad univerſam Gotiam regendam Rex declaratus eſt. Tum Magnates unus poſt alium in tumulum aſcenderunt, & ſinguli pro ſua virili & copia gloriam & honorem ei habuerunt. Dagſinnus poëta in animum induxit, ad Regem omni honore afficiendum ſe magis obligatum eſſe neminem. Qvare dein tumulum conſcendens, Regem benè & decore ſalutavit. Rex ſalutationem ejus lætus acceptavit. Dagſinnus ſe rurſus odam de ipſo compoſuiſſe Regem edocuit, &, ut recitanti ſibi auſcultaret, oravit, & jam tum odam recitaturum affirmavit. Rex lubenter auſcultaturum ſe reponit, qvare tum Dagſinnus orſus, Odam tricenariam, qvam panxiſſe viſus proferebat. At carmine recitato Rex ei magnas agens gratias, craſſum annulum aureum manui detractum, ad poëſin ejus remmerandam donavit, Dagſinnus autem annulum recuſans, qvamdiu Regem ipſum incolumen retineret abunde habere adſerebat. Tum vero Geirvidus Rex Dagſinno declaravit, majorem omnino ei qvam alii cuicunqve in regno ſuo dignitatem collaturum, & uxorem ei acqviſiturum obtulit, & eam qvidem uxorem qvam ex omnibus, qvarum in ea regione copia foret potiſſimum eligeret, traditurum. Dagſinnus hunc ſermonem, uti exſpectandum erat, qvod Rex tantam ei dignitatem afferret, comprobavit, & ſiqvidem reſpondet, in omnibus, qvæ jam ad me dixiſti, promiſſis ſtare voles, haud coelabo te, ſortem matrimonialem exſtare, qvam cupidiſſime exoptarem,

unna, og þú átt og meſt undir ſiálfum þier. Kongur mællti: hvör er ſú kona er þú mælir til? Dagfinnur ſvarar: þad er Hladreid ſyſter þín, hun er ſú qvenna er mier er meſtur hugur á ad fá, ella higg eg ad fyrir muni faraſt um konfánginn. Kongur ſeigir þad ſkillde og ecki undann dragaſt vid Dagfinn, er hönum þætti ſinn ſómi vaxa vid. Hladreid kongsſyſter var þá giaſvaxinn, enn þó úng miög ad alldri, enn qvenna var hun friduſt og beſt ad ſier giör um alla hlute. Enn hvört ſem þetta mál var talad leingur eda ſkiemur, þá rædſt þad af ad Hladreid var föſtnud Dagfinni ſkálldi. Sydann var þar feingid ad bodi, og var þar giörd hin veglegaſta veitſla í alla ſtadi, med hinum beſtu tilfaungum, því ey vantadi þad ſem hafa þurfti. Þar var og allt hid beſta mannaval þad er í var landinu: var nú druckid brúdkaup þeirra med hinni meſtu fæmd og prydi, enn er veitſluna þraut, þá fór hvör til ſinna heimkinna er þángad hafdi ſókt. Enn med þeim Dagfinni og Hladreid tókuſt brátt miklar áſtir, og var þeirra ſamför einka gód. Enn er ſo kurteyſliga var komid rádahag Dagfinns, ſem nú var fráſagt, þá var lokid draumnum, og vaknadi hann þá er Oddi var raunar. Sydann hugdi Oddi ad um drauminn, og mundi giörſamliga drauminn allan, bædi hinn fyrra og ſo hinn ſydara, og mintiſt ſydann á drápuna þá er hann þóttiſt ſídaſt qvedid hafa, og mundi hann ey fleira í qvædenu enn þeſsar ellefu vyſur, ſem nú eru hier ritadar, og þetta er upphaf ad.

vem, & penes te potiſſimum exſtat. Qvænam, inqvit Rex, illa foemina qvam expetis? hæc eſt, Dagſinnus regerit, Hladreida ſoror tua, qvam ex omnibus foeminis in uxorem potiſſimum expeto, alioqvin cæteras uxores me præteriturum puto. Rex ea, qvibus ejus honor creſcere videretur, dilaturum negavit. Erat tunc Hladreida ſoror Regis ætatis teneræ, tamen nubilis, at foeminarum pulcherrima & dotibus artibusqve auctiſſima. Verum ſive hæc materia brevius ſive diutius diſputata ſit, decretum eſt, ut Hladreida Dagſinno poëtæ nuberet. Dein invitatum, & optimo apparatu convivium omni reſpectu ſplendidiſſimum fuit celebratum, cum qvibuscunqve opus erat, nihil deficeret, & omnium popularium delectus ibidem præſto aderat. Jam ipſorum nuptiæ ſummo honore & decore celebrabantur, at convivio transacto, ſinguli, qvi eodem advenerant, penates repetiere. Dagſinnus autem & Hladreida mox ſeſe mutuo vehementer adamabant, & eorundem conjugium ſingulariter bonum exiſtebat. Ubi vero conjugium Dagſinni, eo, ut jam relatum eſt ornatiſſime pervenerat, a ſomnio peracto tunc excitatus eſt, qvi revera Oddus erat. Dein ad ſomnium attendens, totum perfectè memoria retinuit, tum illud prius, tum etiam hoc poſterius, ac dein odam, qvam ultimo confeciſſe viſus, in memoriam revocavit, & plura carmina qvam hæc undecim qvorum hoc initium, memoria non tenuit.

EIKTAMÖRK ISLENDSK.

HOROLOGIUM ISLANDICUM.

Mikel er giæfka og þolinmædi Guds, fem alla hlute hefur fkapad vegna mannsins, og heldur þeim og fo vid magt ennu í dag hönum til goda. A medal annars hefur hann pridt feftinguna med tveimur ftorliofum yfrid fögrum, Sólu og Tungli, til ad lifa jardarkringlunne: fkilia dagen frá nottunne, og giefa teikn, tima, daga og ár. Af ihugan foddan Guds dafemda, orfakaft eg ad færa í letur mina Þanka um eyktamörk her á landi, fem og deilingu dags og nætur er hafa finn uppruna af Sólarinnar rás frá auftri til vefturs, og þadan aptur í gegnum þad nedra himin hvolf. Soddan eyktamörk eru eigi fo eg vite brukud hiá framandi þiodum, og er þad ecki ad undra, þvi þær hafa gnægd af þeim verkfærum fem þannig eru tillreidd, ad þaug fina jafnvel fmálega parta dags og nætur, fo fem eru tima glós, Sólfkifur, Stundakluckur compaffar og önnur þvilik inftrumenta, hvór ecki eru ad finna hia off vel fleftum her í landi, og kunnum því ecki ad vita grandt hvad timanum lidur. Eingu ad fydur hefur giæfka Guds fo fyrer fied, ad vier fkyldum ecki aldeilis verda varhluta þvi-

likrar.

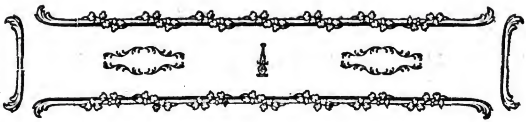

Magna eſt bonitas atqve patientia ſummi numinis, qvod res omnes hominum gratiâ in principio conditas in ipſorum uſum atqve emolumentum hodiedum conſervat. Inter alia firmamentum, duobus & magnitudine & ſplendore conſpicuis, luminibus condecoravit, Sole nimirum atqve luna ad orbem terrarum illuſtrandum, diem à nocte diſtingvendum, temporaqve dies ac annos ſignanda. Hac tam mirabilium divinorum operum contemplatione adductus decrevi, litteris mandare ſententiam illam qvam foveo de uſitata inter inſulæ noſtræ limites temporis dimenſione, noctisqve & diei diviſione, qvæ Solis ab ortu ad occaſum, indeqve rurſus per hemiſphærium inferius curſui debent originem. Talis autem temporis metiendi ratio, exteris nationibus qvantum ſcio planè eſt ignota, nec mirum, cum habeant magnam copiam inſtrumentorum, qvæ ita ſunt præparata, ut vel minutiſſimas diei noctisqve partes demonſtrent, nempe clepſydras, Solaria, horologia oſcillatoria, pixides magneticas, & id genus alia, qvibus noſtratum plerique deſtituti, accuratam labentis temporis rationem inire nequeunt. Nihilo tamen minus divina bonitas noſtris ita rationibus conſuluit, ut hujusmodi ſcientiæ non omnino expertes, talem tempo-

likrar Þeckingar; heldur ödlaſt ſo mikid ſkinbragd á timans pörtum, ſem hialpa kinne til at utretta vor embættisverk ſkickanlega; því vorir fornmenn hafa fyrir lios natturunnar fundid þad rad, ad ſetia eyktamörk í kringum hvern bæ og meta af þeim timans parta og ſtundir eptir gángi Sólarinnar á hverium deigi eirnin tungls og ſtiarna á náttar þeli. Adur enn eg giöri framar ſkirſlu á tiedum Eiktamotum, verd eg ad tala um aſigkomulag dags og nætur, og þeirra ſundurdeiling. Dagurinn reiknaſt almennelega med tvennu mote.

1°) er dies naturalis, edur natturlegur dagur, ſem hefur í ſier 24 Stundir, byriaſt hiá oſſ á midnætti og endaſt í ſama mund.

2°) dies artificialis eda handverksdagur, ſo kalladur fyrir þá grein ad hann med ſinne byrtu er hverium handverksmanni nærſta hagkvæmur til ad framkvæma vel og trulega verk ſinnar kallanar; varir þeſſi dagur á öllum timum arſins frá uppgáungu Sólar, allt til hennar nidurgáungu og er þeſſ vegna misjafnlega lángur, eptir því ſem hallandin er mikill beggia meiginn vid æqvatorem á Sphæra cæleſti, edur himinſins holhnetti. I ſudur alfu heimsins undir og nærri brunareiminne, reiknaſt hann mikenn part alltiid eins langur herum tolf timar, ſtundum lited meira, ſtundum lited minna, eptir því ſem Sólinn vikur til nordurs eda ſudurs frá jafndægra linunne. Enn her vid þad nyrdra kullda bellti er hans mismunur ærid ſtor, ſo ad á midiu Islandi þar ſem polihæd er 64. gradus finſt hann ad vera ſtundir 20, min. 24, þegar Sól nær krabbamerki; enn ecki nema vel half fiorda ſtund um ſkammdeige. Þar fyrir höfum vier einga naudſin til, og kunnum ecki heldur, vegna þeſſa dags miög ojafnrar leingdar, ad meta hann her á landi af Sólarinnar dvöl fyrir ofann horizontem, eins og þeir ed bua ſudur í löndum, hvar hann

er

ris partium conſeqveremur notitiam, qvæ ad munia noſtra ritè obeunda, nobis ſufficeret. Majores enim noſtri ſecundum lumen naturæ id conſilu excogitârunt, ut conſtitutis circa qvodvis prædium, certis qvibusdam trihoriorum terminis (ſive Signis horoſcopiis) ad curſum Solis per diem, Lunæ vero & Stellarum per noctem, temporis partes & horas metirentur. Antequam autem memorata ſigna uberius deſcripſero, de diei noctisqve natura, eorumqve diviſione, nonnihil habeo dicendum, Dies duplici ratione vulgo ſpectatur, eſt enim.

1°) *Dies naturalis conſtans horis viginti qvatuor, qvi apud nos a media incipit nocte, & in eodem rurſus temporis momento finitur.*

2°) *Dies artificialis ideo ſic appellatus, qvod artifici cuique, ad opera profeſſionis ſuæ ritè fideliterqve peragenda, luce ſua valdè utilis eſt, durat hic dies per omnia anni tempora ab ortu Solis usqve ad ejus occaſum, atqve ideo, pro diſpari Sphæræ cæleſtis ad utrumqve æqvatoris latus obliqvitate, nunc longior, nunc brevior eſt. In plaga orbis auſtrali ſub ipſa Zona torrida maxima ex parte ſemper æqvè longus habetur, nempe duodecim circiter horarum, nunc paulo plus, nunc paulo minus, pro Solis â linea æqvinoctiali; auſtrum vel aqvilonem verſus declinatione. Nobis vero, qvi ad frigidam Zonam vivimus, inſigne diei hujus discrimen apparet, adeo ut in media Islandia, ſub gradu 64to, ſole cancrum ingrediente, horas viginti, min. 24, complecti deprehendatur, ſed brumali tempore, ad trihorium cum ſemihora & paulo plus tantum modo extendatur. Idcirco propter inæqvalem adeo diei hujus longitudinem, eundem in hac noſtra inſula, morâ Solis ſupra horizontem, metiri, nec neceſſe habemus, nec poſſumus, prout illi, qvi auſtrales orbis partes incolunt, apud qvos ſub*

er undir Sphæra recta hartnær alltid eins langur, helldur meigum vier gánga eptir tilvíſan Konganna Olafs og Magnusar í chriſtendomsbalke Gulaþingsbokar hinnar gömlu, og telia hann frá Ottu til Nattmála, þad eru 18 tymar, þar ſo ſtendur: Þad er nu því næſt at hinn ſiöundadag hvern er heilagt, oc kollum vier þann ſunnudag, enn þviat dagur fyre ſcal heilagur at Nóne, þá er þridiungur lifirdags; og maana nott til hana ottu. Eirn mikils háttarmadur hier á landi og hinn glöggvaſti í öllu islendſku antiqviteti hefur giört ſier ſtora mædu fyrir ſkyringu þeſſarar greinar, enn gietad þó ecki ad minni meiningu, fundid hennar rettann ſkilning: hefur því viſſulega ollad hans concepta opinio, edur hugfeſt meining um nidurradan dags markanna her vid nordrid, ſierdeiles um Eyktarſtad; hveria ſina meining hann vill giarnan med mindugleika Gulaþingsbokar ſtirkiaſt láta. Enn þad mun hver eirn giætenn madur ſanna, ſem les þeſſa grein, ad ſo framt, hun ecke er med vallde færd afvega og fær ad hallda ſinum rietta ſignificatu, þá verdur mitt mál med henni upplift og ſtyrkeſt nogſamlega. Hana-otta (ſem er takmark þridiuſtundar eptir midnætti) ſeigia Kongarnir veraſkule endir næturinnar; hvar af ſiá má, ad á nattmálum, þrem ſtundum fyrir midnætti, hafa þeir viliad nottin ſkilde byriaſt, verdur hun þá alls ſex ſtundir: frá nattmálum til nons ef talid er apturabak reiknaſt 6 ſtundir; enn frá noni til ottu 12, ſem giöra tvo þridjunga þeſs dags, er kallaſt artificialis, og ſkulu eptir Gulaþingslögum vera lidnir á none, þegar þvottdags helgin byriaſt, ſu ed varer þar eptir þann þridia, (ſem og ſo hefur í ſier 6 tima) allt til nattmála, á

hverium

Sphæra recta, æqvum fere ſemper complectitur ſpatium: ſed potius ſecundum præſcripta Regum Olavi atqve Magni in eo titulo antiqvi Codicis Gulathingenſis, qvi agit de jure eccleſiaſtico, diem hunc, ab Otta, (ſc. hora 3tia a media nocte) ad nattmál (ſc. horam 9m poſtmerid.) horas nimirum octodecim numerare debemus, ſic in allato codice: Seqvitur jam, ut ſeptimus qvisqve dies qvem nos diem Solis appellamus ſacer habeatur, & qvidem ita, ut feſtum ab hora tertia poſtmeridiana (ſc. None) dici præcedentis incipiat, cum tertia adhuc pars diei ſuperfuerit, atqve duret usqve ad Gallicinium noctis, qvæ diem lunæ antecedit. Vir qvidam, magni inter noſtrates nominis, atqve univerſarum patriæ noſtræ antiqvitatum peritiſſimus, in loco hoc explicando multum ſudavit, cujus tamen verum ſenſum, mea opinione, non dum eruere valuit, obſtante procul dubio, illius concepta, de diſpoſitione ſignorum horoſcoporum in ſeptentrione noſtra, præſertim vero trihorii termino, opinione, qvam auctoritate codicis Gulathingenſis vult confirmari. Cuique autem locum memoratum attentè legenti patebit, quod eodem modo illius ſenſus genuinus vi non torqveatur, ſententia mea ſatis illuſtretur atqve corroboretur. Gallicinium conſtituunt Reges eſſe finem noctis, unde apparet ſatis, eos à Nattmalis (ſc. hora 9a p. merid.) noctem inchoari voluiſſe, qvo poſito binis integra nox triboriis abſolvitur. A Nattmalis (ſc. h. 9. p. m.) usqve ad Non (ſc. hor. 3tia poſtmerid.) ſi calculum retro ſubduxeris, ſex horæ numerantur, a Non autem ad Ottam (ſc. horam 3ma media nocte) duodecim, qvæ binos dici artificialis dicti efficiunt trientes, qvi ex præſcripto legum Gulathingenſium effluxiſſe debent Noni, (ſc. hora tertia poſtmeridiana) incipiente, tunc dici Saturni Sabbato, qvod reliqvum deinceps trientem, qvi ſex itidem horis conſtat, usqve ad Nattmál ſeu noctis initium, ut

antea

hverium nottin hefft ſem adur er ſagt: þetta er rettur og eiginlegur ſkilningur þeirrar malsgreinar ſem eg hefe allegerad ur Gulaþings lögum, af hvörre menn kunna ſyrir vyſt ad ſeigia, hvad langur dies artificialis eigi ad halldaſt her nordarliga í Europa, á öllum timum árſins. Af þeſſu er audſært ad ódruviſe hafa fornalldarmenn her vid nordrid reiknad handverks daginn, enn þeir ed bua á midiu ſtræte veralldar, og er þad vel tilfundid, vegna mismunar Sólargángſins þar og her, á hverutveggiu árſins miſſerum. Þad eg hefe nu frammfært ur Kirkiulögum fornalldarmanna, ſvarar og miked vel verkſtundum vorum þegar meſtar eru anner; eirnin þeſſari reglu ef retter ſkilen: Sól ſkal um ſumar ráda enn dagur um vetur: því nordur undir gradum elevationis poli 59. kemur ecke Sól upp vid krabba fyrr enn undir ottu, og geingur til vidar á lidnum nattmálum. Dagurinn ſem eg fyrre ummgat, tekinn í rumri merkingu fyrer Nycthemeron (dag og nott til ſamans) ſkipteſt I°) í tvo parta, af hvörium ſá eini kallaſt nott, annar dagur, giöriſt ſu deiling med tvennu moti. Fyrſt naturaliter eptir eiginlegum ſkapnadi himinhvolfanna, og Sólarinnar rás þar í gegnum; hvór dagſins helmingaſkipte almennelega hafa brukud verid fyrſt hiá Gydingum, ſem kalla þann eina part, eptir ſkriptarinnar tilvyſan, kvölld, enn annann Morgum. Geneſ. I. og ſidan hiá ödrum þiodum umm allan heiminn: byriaſt þá dagurinn á midium morgni, þegar Sól er í fullu auſtri, og varir til midaptans kl. 6. eptir middag: þar hefft nottin, og nær þangad ſem dagurinn byriadiſt: fylger ſo annar helmingur morguns og aptans deginnum, enn annar nottunni. Þeſſi deiling er bygd á godum grundvelle, ſem er æqvator, eda jafndægra hringurinn; því þegar Sól er ad

fara

antea monuimus, durare debet. Hic verus & genuinus loci ex codice Gulathingenſi, a nobis jam allegati, ſenſus eſt, juxta qvem diei artificialis longitudo, in hac aqvilonari Europæ parte per omnia anni tempora certò poteſt definiri. Hinc etiam patet, priscæ ætatis ſeptentrionales (incolas) diem artificialem longe aliter computaſſe, qvam qvi mediam orbis terrarum planitiem inhabitant, qvod non ineptè eſt inventum, propter inſignem hic & illic, per utramqve anni partem, curſus ſolaris differentiam. Qvæ jam ex veterum jure eccleſiaſtico attulimus, cum horis, qvæ deſtinatæ ſunt domeſticis apud nos negotiis inter maximas occupationes, expediendis, apprime concordant, cumqve hac regula modò rectè illigatur. Per æſtatem Sol, per hyemem dies determinato: Nam usqve ad gradum elevationis poli 59m Sol prope ſignum cancri non priusqvam ſub ottam (ſc. h. 3tiam a media nocte) oritur, Nattmalisqve (ſc. h. 9nam p. m.) elapſis iterum occidit. Dies, cujus antea mentionem fecimus, in latiore ſignificatione pro Nyćthemero ſumtus. I°) in duas dispeſcitur partes, qvarum una nox, altera dies appellatur. Hæc autem bifariam fit diviſio: primo Naturaliter ſecundum naturalem utriusqve hemiſphærii conſtitutionem, Solisqve per utrumqve curſum, qvæ partitio à Judæis, qvi unam partem juxta ſacrum codicem. Gen. 1. Veſperam, alteram Mane appellarunt, primum communiter uſitata, apud cæteras poſtea ubiqve terrarum gentes in conſvetudinem venit; tum dies circa medium manè, Sole adhuc in ipſo orientis meditullio exiſtente, incipiens, perdurat ad mediam Veſperam, horam nimirum ſextam poſtmeridianam; ab hoc nox initium ſumens ad diei rurſus primordium duravit, atqve ita dimidia matutini veſpertinique temporis pars diei, dimidia vero nocti aſſignatur. Fundatur hæc diviſio haud lubrico fundamento, nempe æqvatore ſive circulo æqvinoćtiali,

fara yfer ſamkomur hans og dyrahringſens hauſt og vor, þá upplyſer hun í 12 tima þad efra hvolfid yfer vorre adſkilnadar linu, og adra 12 hleipur hun um þad nedra, ſem er hulid fyrer vorum augum. Þar nærſt oeconomice, epter buſkapar hætte her á landi, ſo ſem fornmönnum vorum hefur ſaman komid: hefſt þá dagur á dagmálum þegar Sól er í landſudri kl. 9. og endaſt vid náttmál í utnordri: þá byriaſt nottinn og helldur vid um 12 Stundir, allt til dag mála. Eptir þeſſari nidurradan, filger allur morguninn nóttinne enn allt Kvólldid deginum, hafa vorir forfedur viliad bruka ſo ſkacka dægra deiling, vegna buſkupar hatta Landſins, því adurenn alment er geingid til verka ſumardag, hliota menn mórgum umſvifum ad giegna, bædi í því ad reka heim busmala, lika ad heimta nyt af hónum, ſo þar meiga jafnvel gánga til þriár ſtundir. Þar fyrer ef almennileg dags þionuſta ſkillde byriaſt á midium morgni; þá mættu uppeſtódur vera nærſta tydlegar, þá mættu og þaug ſydare buverk giöraſt á midium aptni, ſo jafnar yrdu hættur; enn þær yrdu þá heyönnum til baga og nidurdreps, því þá mættu Gridkonur epter miallter aptur til heyverka, fyrrenn til hvylu geinge.

II°) Skipteſt ſá natturleigi dagur hiá oſs í ſiordunga jafnlánga, ſo hvereirn hefur í ſier tvær eikter, eda 6 ſtundir; ſa fyrſta kallaſt nótt, ſem byriast á Nattmálum kl. 9. epter middag, varer í 2 eyktir og nær til ottu kl. 3 eptir mid-

nam ejus, ut etiam Zodiaci confinia, Sol, autummali vernoqve tempore permeans, duodecim horis, ſuperius illud qvod ſupra noſtrum eſt horizontem, hemisphærium radiis ſuis illuſtrat, inferius, qvod noſtrum fugit conſpectum, totidem horis tranſiens. Secundò oeconomicè, juxta eam, qvæ intra patriam uſu recepta eſt, rei familiaris adminiſtrationem, à majoribus noſtris approbatam, & tunc dies circa Dagmál (ſ. hor. 9ª a. m.) Sole adhuc in regione Evronoti conſtituto, exordium capit, & ad Nattmál (ſc. hora 9ª poſtm.) ſole in regione japygis verſante, terminatur, & ibidem nox incipiens, duodecim horarum ſpatium usqve ad Dagmál complectitur. Juxta hanc diſpoſitionem integrum Manè nocti; tota vero Veſpera diei adnumeratur, qva adeo inæqvali diei partium diſtributione, propter rei oeconomicæ opportunitatem, majores noſtri uſi ſunt; noſtrates enim menſibus æſtivis, antequam ſolita opera aggrediuntur, varia matutina negotia habent expedienda, ex. gr. pecudes lacturias e pascuis domum depellere, domumqve depulſas mulgere, cui rei vel integrum trihorium impenditur. Hinc, ſi circa mane medium (ſc. h. 6ta a. m.) diurni labores vulgo inciperentur, & maturè admodum foret ſurgendum, & opera veſpertina, qvæ lacti præparando inſerviunt, circa mediam veſperam, ut æqvo a matutinis diſtarent intervallo, abſolvi deberent, qvod citra magnam rei fœnariæ jacturam atqve impedimentum fieri neqviret, tunc enim ancillæ domeſticæ, mulgendi officio defunctæ, antequam cubitum ire liceret, ad labores fœnarios ſeſe recipere neceſſe haberent.

II°) *Diſpeſcitur apud nos dies in qvadrantes æqvæ longitudinis, qvorum bina qvilibet continet trihoria. Primus (qvadrans) nox appellatus, circa Nattmál (ſive horam 9m poſtm.) incipiens, per duo trihoria ad ottam usqve ſive tertiam a media*

midnætti. Annar eins langur Morgun, byriaſt á ottu, og endaſt á Dagmálum kl. 9. Sá pridie ber fulla rentu med nafni og kallaſt dagur: hann hefur og ſo í ſier tvær eyktir eda 6 Stundir, hefſt á Dagmálum kl. 9. og endaſt á Nóne kl. 3. epter middag. Sá fiordi kallaſt aptan, edur kvölld, hefſt á Nóne og endaſt á Nattmálum kl. 9. Þetta er ſu fiorhlutada dagſins deiling, ſem frá alldödli hefur her í landi brukud verid, og eg ætla nu ſie rett talin, rök þar til eru þeſſi. Fyrſt nófnin ſiálf, ſem af fornalldar mönnum hafa uppa þeſſa fiordunga dagſins fett verid, þau bera vitne, bædi um leingd og takmörk þeirra. Midur morgun kallaſt communi ſenſu, þá kl. er 6, því þá er morguninn hálfnadur, hlitur því ad hafa einsmargar Stundir til beggia hlida, hvar af auglioſt er, ad otta er hans takmark ad nordann, enn dagmál ad ſunnan. Eptir morgunin kiemur Dagurinn, hans byriun ſyner eyktar markid Dagmál kl. 9. því þá hefſt hann eptir þeſſum reikninge, er hálfnadur um middeigi kl. 12, og endaſt á Nóne. ad lidnum deiginum byriaſt aptanen, ſem varer í 2 eyktir, og endaſt á Nattmalum, því heitir midur aptan þegar kl. er 6, ad þá eru lidnar af hönum 3 Stundir, og eptir adrar þriar. Þeſſi aptans byriun lydur ecki motmæli, því hun er ſo ad ſeigia bodin í Moyſis lögum, þar ſagt verdur Exodi. 12. ad Mincha eda daglegt matoffur ſkillde giöraſt á mille tveggia aptna, ſá fyrre ſvarar Nóne, enn ſydare midium aptne vorum, eptir því ſem fleſter af Gidinga meisturum kienna; hefur ſo þeſſe ſidvenia færſt nordureptir, og er almenneleg enn í dag hiá þeim catholiſku, ſem byria Þvóttdags helgina

med

nocte horam, perdurat. Secundus qvadrans pari longitudine gaudens Mane appellatur, cujus principium eſt otta, finis autem Dagmál (ſive hora 9ª poſtm.) Tertius nomen ſimul & omen habens, dies appellatur, qvi binis itidem conſtans trihoriis, circa Dagmál (ſive hor. 9ᵐ a. m.) inchoatur, & Noni (hora 3ᵗⁱᵃ p. m.) terminatur. Qvartus veſper dictus, totum inter Non (ſc. hor. 3ᵐ p. m.) & Nattmál (ſc. hor. 9. p. m.) ſpatium complectitur. Hæc illa eſt qvadripartita diei diviſio, qvæ intra inſulæ noſtræ limites inde á primordio uſitata fuit, & qvam calculis, ut puto, rectè poſitis, jam in medium protuli, ſeqventibus annixus argumentis. Primo nomina ipſa, a priſcis, dieì hiſce qvadrantibus impoſita, de eorundem longitudine atqve terminis teſtimonium perhibent. Medium Mane communi ſenſu hora 6ᵗᵃ antemeridiana vocatur, tum enim ejus dimidia pars effluxit, unde totidem utrinqve horas habeat, neceſſè eſt, unde etiam conſtat, ab aqvilone ottam, ab auſtro autem Dagmál, ejusdem eſſe terminos. Mane dies ſubſeqvitur, cujus initium ſignum horoſcopum Dagmál (ſc. h. 9 a. m.) clare indicat, tunc enim juxta hunc calculum incipit, dimidiatusqve circa meridiem hora duodecima, Noni (ſc. h. 3 p. m.) penitus excurrit. Die finito veſper incipit, per duo trihoria durat, Nattmális (ſc. h. 9 p. m.) finem habet. Hinc medium veſperem hora ſexta effluxiſſe appellamus, qvod tres ejus tum præterierunt horæ, totidem remanentibus. Hoc veſperis primordium nullam omnino patitur contradictionem, qvia legibus Moſaicis fere expreſſè injungitur, in qvibus Ex. 12. Mincha inter duas veſperas jubetur offerri, qvarum prior, ut plurimi Judæorum Rabbini teſtantur, noſtro Non ſc. horæ 3ᵗⁱᵃ poſtmeridianæ, poſterior vero Midaptan ſive horæ ſextæ poſtmeridianæ reſpondet; atqve ita hæc conſvetudo in ſeptentrionales regiones ſenſim provecta, inter Romano catholicos, qvi Sabba-

med aptninum á Nóni. Sá fiordi partur dagſins heitir Nótt, um hverrar upphaf þeſs ſydur er efandi, ſem eyktar markid Nattmál er lioſara vitne þar til, þá kl. er 9. eptir middag, hun varer 2 eyktir eda 6 tima, er hálfnud á midnætti, og endaſt á ottu. Eptir þeſſum fiordunga ſkamte; ſvarar nafn dagſins ſiálfum hönum næſta vel, ſo ſem adur er ſagt, því hann er á öllum timum arſins biartur um þær heimſins alfur, ſem eru á millum hiólgadds hringa: Nóttin geingur hönum eirnin nærſt í því ad bera nafn eptir rentu, þar hun um hálft árid, medan Sólin dvelſt fyrir ſunnan lynuna, og jafnvel leingur, er alltid dimm, frá Nattmálum til ottu, og því ſeigir Chriſtenrettur í Gulaþings bokar 16 Cap. ſo ſem ádur er ummgetid, ad helgin ſkuli vera frá Nóne á Laugardagin, (þegar þridjungur life dags) allt til hana ottu ad lidinni mána nótt. Eins lyka eitt elldgamailt rym Islendſk, ſem undir höndum hefi; þad reiknar þeſſa dagſins fiordunga eins lánga, hvörn fyrir ſig, og adur er ſagt; Enn lætur annan helming Kvölldſins og morgunsins, eins og judar og Romverſker fylgia nóttunne, enn annam deiginum: ſo mælandi. Sá fyrſte partur þeſs natturlega dags er frá nyundu Stundu nætur til 3^{diu} Stundar dags; annar frá þridia Stundu dags til 9^{du} Stundar dags; Þridie frá 9^{du} Stundu dags, til 3^{diu} Stundar nætur; Sá fiordi frá þridiu ſtundu nætur til 9^{du} Stundar nætur. I þridia máta ſtirker mitt mál í þeſſu praxis annara þioda, ſem ſkipt hafa deiginum í 4 parta alla jafnlanga; ſo ſem Gydingar;

þótt

tum die Saturni ſimul cum veſpera circa Non (ſc. 3 p. m.) inchoant, vulgo hodie dum obtinet. Qvarta diei pars Nox appellatur, de cujus initio eo minus eſt ambigendum, qvo ſignum horoſcopuin Nattmál, luculentius de eo perhibet teſtimonium. Hæc duo trihoria continens, media nocte dimidiatur, atqve otta (ſc. tertia a. m. nocte hora) terminatur. Secundum hanc qvadripartitam dimenſionem, diei nomen, uti antea dictum eſt, ei ipſi aptiſſimè convenit, per omnia enim anni tempora, ſingulis orbis terrarum regionibus, qvæ inter polares circulos ſitæ ſunt, lucem ſuam communicat. Hunc nox in eo, qvod nomen cum omine habeat, imitatur, qvippe qvæ per dimidium annum, qvamdiu, imo diutius, ac Sol ab auſtrali lineæ æqvinoctialis latere curſum ſuum tenet, ſemper a Nattmál (ſc. h. 9 p. m.) ad ottam (ſc. h. a media nocte tertiam) usqve ſeſe præbet tenebroſam. Hinc jus Eccleſiaſticum codicis Gulathing. loco citato, capite nimirum 16. præſcribit, Sabbatum circa Non (ſc. h. 3 p. m.) die Saturni (cum tertia ejus pars ſuperfuerit) eſſe incipiendum, duraturumqve ad Gallicinium usqve, nocte nimirum elapſa, qvæ diem lunæ antecedit. Hanc etiam ſententiam (de qvadripartita diei diviſione) corroborat perantiqvum qvod ad manus habeo, Calendarium Islandice conſcriptum, qvippe qvod ſingulos hoſce diei qvadrantes tantæ ut antea dictum eſt, longitudinis conſtituit, atqve Romanorum judæorumqve exemplo, veſpertini, matutiniqve temporis dimidium, nocti, dimidium vero diei adjudicat; ita dicens: Prima naturalis diei pars eſt á nona hora noctis, usqve ad tertiam horam diei; Secunda á tertia hora diei, ad nonam horam diei; Tertia á nona hora diei ad tertiam noctis horam; Qvarta á tertia noctis hora, ad nonam horam noctis. Tertio aſſertioni noſtræ hac de re robur conciliat aliarum gentium praxis & conſvetudo, qvæ diem naturalem in qvatuor æqvales partes diviſderunt,

þótt þeirra ſundurdeiling hitte ecki ſómu lide og vier, því þeir hofu þann fyrſta partem med ſydara aptni; þad er Sólarinnar nidurgángi, og hielldu til midrar nætur; annan reiknudu þeir frá midnætti til þeſs Sólinn upprann; þridia þar frá til middeigis, og fiorda til Sólſeturs.

III.) Skiptum vier deiginum epter tólu höfud áttanna, og þeirra ſem ſtanda midt á mille þeirra átta parta eda eyktir, ſem ecki byriaſt þó med áttunum, heldur á þeim midium. Deiling og upptök áttanna, hvorrar fyrer ſig, höfum vier eptir þeirri anleidingu, ſem Biſkuparner Þórlakur og Ketill giefa oſs í ſinum Chriſtenretti, hvar þeir med ſkirum ord um leida í iios nordurattarinnar takmörk á þennan hatt. Þad er nordur att ſeigia þeir, þegar Sólinn er komin í beggia ætt, nordurs og utnordurs, og til þeſs uns hun er komin í beggia ætt nordurs og landnordurs. Só hefur þá norduráttin í ſier þriar ſtundir; hálfa adra fyrer og hálfa adra eptir midnætti. Þá tekur vid landnordursátt, og nær til þeſs kl. er hálf geingin 5; ſydan auſturátt; þá landſudursátt; ſydan ſudurátt; þá utſudursátt; þar eptir veſturátt, og ſeinast utnordursátt, allar eins lángar hvor fyrer ſig, attunde partur af ſiondeilldar lynunne, og er Sólinn ad gánga yfer ſierhveria att í þriá tima, enn yfer allar í 24. Ecke gieta nu Eiktirnar haft ſömu takmörk og attirnar, þó hvor ein ſvare þremur ſtundum, því þær eru parter dagſins, og hliota því ad byriaſt og endaſt med hönum. Enn hann hefſt í midiu ryke nordurátta. Sierhvör eykt hefur ſitt heiti, annadhvört af því marke ſem hun byriaſt á, eda endaſt.

Nöfn

derunt, haud ſecus ac Judæi, qvorum tamen Nyctheme rii diviſio, eosdem ac apud nos haudqvaqvam obtinet temporis articulos. Hi enim primum diei qvadrantem a poſteriore veſpera, id eſt occaſu Solis inchoarunt, duraturum ad mediam usqve noctem; Secundum qvadrantem â media nocte ad Solis ortum computarunt; Tertium inde ad meridiem, & qvartum deinde ad Solis occaſum.

III.) *Diem naturalem diſpeſcimus ad numerum qvatuor cæli plagarum cardinalium, & illarum qvæ has interjacent, regionum, & qvidem in partes octo ſive trihoria, qvæ tamen non cum initiali regionum puncto, ſed earundem meditullio incipiunt. Cujusvis autem plagæ diviſionem atqve initium conſtituimus juxta jus eccleſiaſticum ab Epiſcopo Thorlaco & Ketillo conſcriptum, in qvo plagæ acqvilonaris terminos perſpicuis verbis hunc in modum exponunt. Plaga dicunt aqvilonaris eſt, qvando Sol inter japygem & aqvilonem conſtitutus eſt, duratqve illa, donec Sol exinde boreæ & Evro-aqvilonis confinia attigerit. Conſtat itaqve aqvilonaris regio tribus horis, ſc. ſesqvi ante & ſesqvi poſt mediam noctem. Poſt hanc regionem ſeqvitur Evro-aqvilonis plaga, qvæ durat donec hora qvinta cum ſemiſſe â media nocte finita eſt; tunc orientalis (regio) tunc Euronoti; tunc auſtralis; tunc Libonoti; tunc occidentalis, atqve demum japygis regio, qvæ ſingulæ plagæ, ſpatium æqvæ longitudinis, octavam nimirum horizontis partem, complectuntur, qvarum etiam qvamlibet, Sol tribus, omnes vero viginti qvatuor horis, curſu ſuo trajicit. Cæterum qvamvis ſingulæ iſtæ regiones trihoriis reſpondeant, fieri tamen nequit, ut communes cum illis habeant terminos, trihoria enim, cum ſint diei partes, una cum illo inchoari atqve finiri debent. Dies autem in aqvilonaris regionis meditullio ſuum capit exordium. Qvodcunqve trihorium proprium habet nomen, ſive a qvo incipitur, ſive qvo finitur ſigno.*

Nöfn þeirra eru þesſi, ſem fornalldar menn hafa þeim gefid. hin fyrſta heitir Midnætti; önnur Otta; þridia Midurmorgun; fiorda Dagmál; fimta Midmunda (Middeigi); ſietta Nón (fordum Eykt); ſiöunda Miduraptan; áttunda Nattmál. Þesſi eyktaſkipte hafa og ſo brukud verid hiá Gydingum, laungu fyrer hingadburden, eirnin hiá Romverſkum, ſydan þeir toku vid Chriſtni; enn vorir forfedur hafa fært þau í heidindominum med tungunni burtur auſturalfunni hingad í nordrid; þad ſyna nöfnin í fornum frædum; Eykt, Otta, Dagmál &c. Gydingar ſem byriudu daginn med Sólſetrinu, kollúdu þá fyrſtu Eykt, frá midium Aptne til Nattmála, höfud vakt, því hun var hin fyrſta ſo ſem höfud vaktanna, adra kollúdu þeir Midvakt, er náde til midrar nætur, þridiu Midnættisvakt, frá midnætti til Ottu, fiordu Morgunvakt, ſem endaſt á midium morgni, og þá var nóttin ute hiá þeim. Tiedum nætur eyktum hafa og ſo vered gefin önnur nöfn, ſem er, Kvölld, Midnætti, Hanagal, Morgun, því ſo ſeigir vor herra hiá Luc. 13. v. 35. Þier vited ecki nær herra husſens kiemur, hvort hann kiemur ad kvölldi, eda um midnætti, eda þegar hanen galar, eda ad morgni. Deiginum ſkiptu Gydingar og ſo í fiorar Eyktir. fyrſta hiet morgun ſtund; önnur þridia ſtund; þridia ſiötta ſtund; fiorda niunda ſtund, hvör Eykt hafde nafn af ſeinuſtu ſtundu fyrerfarandi Eyktar; og ſo ſem ſeinasta vakt næturinnar var kiend vid Morgun, af því hun nadi

allt

Nomina illorum prout majores noſtri iisdem dederunt ſeqventia ſunt: Primum Midnætte (media nox); Secundum Otta (gallicinium); Tertium Midurmorgun (medium mane); Qvartum Dagmál (hora 9. a. m.); Qvintum Midmunda (meredies); Sextum Nón (h. 3. p. m.); Septimum Miduraptan (media veſpera) atqve octavum Nattmál (hora 9. p. m. ſc. finis veſperæ) appellatur. Hac trihoriorum partitione Judæi longo ante B. Virginis partum tempore uſi ſunt, itemqve Romani, poſtqvam fidem chriſtianam acceperunt; Noſtri autem majores Ethnicam religionem colentes, hanc temporis metiendi rationem ſimul cum lingva ex Aſia in ſeptentrionem noſtram tranſtulere, qvod ipſa nomina, Eykt, Otta, Dagmál &c. qvæ in antiqvis paſſim occurrunt monumentis, ſatis demonſtrant. Judæi diem (ſc. natural.) a Solis occaſu incipientes, primum trihorium a Midaptan ſive medio veſpere usqve ad Nattmál (ſive hor. 9. poſtm.) computatum, primam vigiliam appellarunt, propterea qvod prima eſſet, ac quaſi caput cæterarum vigiliarum; ſecundum trihorium qvod ad mediam noctem extendebatur, Mediam vigiliam; tertium trihorium a media nocte usqve ad Gallicinium, Mediæ noctis Vigiliam; & qvartum trihorium, qvod medio mane finitur, Matutinam Vigiliam nominarunt. His numeratis nocturnis trihoriis alia etiam dederunt nomina, qvalia ſunt: Veſper, media nox, gallicinium, mane, qvod probatur ex his verbis noſtri ſalvatoris. Lucæ 13, v. 35. Non ſcitis qvo tempore pater familias venerit, ſive veſpere, ſive media nocte, ſive Gallicinio, ſive Mane. Diem (ſc. a nocte diſtinctam) etiam Judæi in qvatuor trihoria diviserunt; cujus primum trihorium Hora matutina, ſecundum tertia hora, tertium hora ſexta, & qvartum hora nona, fuerunt appellata. Qvodcunqve vero trihorium ab ultima hora proximi præcedentis trihorii nomen ſuum trahebat; nam ſicuti ultima

allt til morgunsins; ſo var og fyrſta eykt dagsens kiend vid ſama timans punct; því hun byriadeſt á hönum; enn fyrer morgun ſkilſt uppkoma Sólarinnar í jafndægrum, og því ſtendur ſo Marc. 16. v. 2. ad konurnar hafe komid til grafarinnar ſnemma morguns, um Sólar uppruna. Af peſſum þriggia ſtunda eyktum Gydinganna, hafa og einnin þær canoniſku ſtunder ſinn uppruna, hvöriar brukadar voru þer á Islandi fordum af Mukunum í Pavadominum, og brukaſt enn í dag hiá. þeim catholiſku, þeim er hattad med ſama ſlag og vorum Eiktum, take eg til ad reikna þær undir eins og diem artificialem, edur handverksdaginn, ſem byriaſt hiá þeim papiſku eins og Gydingum, þá Sól er í fullu auſtri; þá hefſt hin fyrſta á midium morgni, og heitir fyrſta ſtund, önnur á Dagmálum og kallaſt pridia ſtund, hin pridia á Middeigi nefneſt ſiötta ſtund; fiorda á Nóni, kallaſt niunda ſtund, og þá er eptir þeim reckninge handverks dagurinn uti. Sydan byriaſt fyrſta eykt næturinnar á midium aptni, og nefniſt Vespertinum (ſc. officium) edur kvölld þionuſta; önnur á nattmálum, kallaſt completorium edur hora completorii, þad er fullkomnunarſtund, því helge þionuſta þeſs natturlega dagſins er tok til á fyrerfarande midnætti, er þá fullkomnud; pridia byriaſt á midnætti og nefneſt nocturnum, þad er nætur þionuſta eda tydir. Su fiorda med ottu, kallaſt matutinum, þad er morgun þionuſta. Allar þeſſar eyktir ſo vel Gydinga ſem chatoliſkra eru aldeilis ſamhlioda vorum eyktum, ſem adur er umrædt, bædi ad leingd og takmörkum; einaſta er nockud athugaverdt vid þá ſem byriaſt á Nóni, ſo ſem annarſtadar mun ſagt verda. Nu er ad giöra grein á því ſem adur er ahrært, hvörnen ad vorer forfedur

hafa

noctis vigilia, a mane, ad qvod duravit, ſic etiam diei prima vigilia, ab eodem temporis puncto, qvo incipiebat, ſuam appellationem accepit. Per Mane autem Solis in æqvinoctiis ortus intelligitur, qvare etiam apud Marc. 16. v. 2. dicitur mulieres ſummo mane, circa Solis ortum ad ſepulcrum veniſſe. His judæorum trihoriis, canonicæ itidem horæ ſuam debent originem, qvæ olim a Monachis in inſula noſtra, papatu adhuc vigente, uſitata, a Romano catholicis hodie etiam obſervantur; ſunt etiam ejusdem ac noſtra (trihoria) generis, qvippe qvorum, ſi ſimul ac diei artificialis, qvi catholicis ſimiliter ac Judæis, Sole in ipſo orientis puncto conſtituto, fuit inchoatus, calculum ſubducere incipiam, tunc primum trihorium medio mane inchoatum, prima hora; ſecundum Dagmalis (ſc. h. 9ª a. m.) tertia hora, tertium meridie, Sexta, atqve qvartum None (ſc. h. 3ª p. m.) inchoatum hora nona, appellatur, tumqve ſecundum hunc calculum dies artificialis finem habet. Deinde primum noctis trihorium medio veſpere initium habens, Veſpertinum (ſc. officium) nuncupatur; ſecundum noctis trihorium, qvod nattmalis ſive horæ nonæ poſtmeridianæ ſuam debet originem, completorium, ſive hora completorii ex eo appellatur, qvod tunc diei naturalis, feſti, qvod proximè prætereunte media nocte incipiebat, celebratio erat peracta; tertium noctis trihorium media nocte incipiens Nocturnum (ſc. officium) nominatur, atqve denique qvartum noctis trihorium gallicinio inchoatum Matutinum (ſc. officium) vocatur. Hæc ſingula R. catholicorum non minus qvam Judæorum trihoria, qvoad ſpatium & terminos, cum noſtris ad amuſſim concordant, tantummodo illud trihorium qvod circa Non (v: horam 3. p. m.) incipit, qvandam, ut ſuo loco demonſtrabitur, meretur obſervationem. Nunc porro nobis eſt expediendum, qva ratione majores noſtri, prout ſupra attigi-

hafa med eyktamörkum fundid veg til þeſs ad vita hvad timanum lide, bæde nott og dag þegar lopted være ſkyalyted, og himin tunglen ſæeſt. Þeir hafa ſkipt fyrſt ſiondeildar hringnum, ſem ad greiner fyrir vorum augum himen og jörd, í átta jafna parta, med einum atthirninge, edur ödru verkfæri ſem þar til hefur þienad, þegar þeir hafa verid bunir ad finna middags linuna; hafa ſo teked í akt, þá hniuka og hædir, hóla og dælldir, axlir, borgir, ſtapa, vördur, ſkörd, fell, og önnur þvilik mid og merki í kringum hvörn bæ; er med ſinne Situation edur afſtödu hafa þienad vel til þeſs, ad vera eyktanna merkipláts; gefid ſydan þá reglu, ad þegar Sólin og önnur himintungl ſtædi þrád rett uppyfer því og því merki, þá ſkillde þar af metaſt eins og ödrum compas edur Sól ſkiſu, hvad langt í hvört ſinn á timan lided væri; annars er þad ecki ſo audvelldt á nattar þeli, ad uppgótva hans parta af göngu tungls og Stiarna þótt í heidryku ſiáeſt, ſo ſem af rás Sólarinnar á medan hun er yfer horizonti, því þad ſem túnglenu munar til auſturs á hverium deigi meira enn Sólunni, þad verdur alltyd ad takaſt í akt, ef menn ſkulu gieta nærre af þeſs komu til eyktarmarkanna, hvad frammordid mune vera, enn þad er alltid vel merkiandi, ad ſá ſem vill mida Sólina, eda tungl og Stiörnur vid eyktaſtadina, hann verdur ad ſtanda nalægt arinhellu þeſs bæar ſem dagsmörkin heira til. Ef ödruviſe ſkedur, þá giörir parallaxis reikning ſtundanna oriktugan, og þad því framar, ſem ſá er leingra í burt frá ſögdum Stad, er timans punct vill finna. Þetta ſem nu hefe eg ſkrifad um dagſins hnifjafnar Eyktir, og bevyſad bæde med nöfnum þeirra ſiálfra og lyka ſidveniu annara Þioda; er til þeſs ad ſyna hvad fráleit ad ſie þeirra meining, ſem hallda

ad

mus, diurni nocturniqve temporis progreſſum, ſignorum horoſcoporum adjumento inveſtigarint, nubibus qvidem, cæli ſyderumqve conſpectum non prohibentibus. Indagato primum circulo meridiano, horizontem qvi in noſtro conſpectu cælum a terra diſtingvit, octangulo qvodam, aliove ad hanc rem idoneo inſtrumento, in octo æqvales partes dividerunt; qvo facto, circumjacentes cuiqve prædio, clivos, colles, tumulos, valleculas, juga rupes caſtellorum ſpeciem referentes, ſcopulos, metas, fiſſuras, monticulos, & id genus alia, ſitu ſuo trihoriis deſignandis, aptiſſima ſigna, diligentiſſimè obſervarunt, eam deniqve regulam præſcribentes, ut Sole, nocturnisqve ſyderibus ſuper hoc vel illo ſigno perpendiculariter, conſtitutis, exindè haud ſecus ac horologio, aut pyxide qvadam magnetica labentis temporis ſpatium ſemper computaretur; cæteroqvin, partes temporis, horis nocturnis, ex lunæ ſtellarumqve curſu, ſereno licet cælo non æqve facile inveſtigantur, ac Solis ſupra horizontem conſtituti progreſſu; qvantum enim luna qvovis die ad orientem præ Sole, acclinat, id ſemper, ſimodo ex ejus ad ſigna horoſcopa acceſſu, de labente tempore (nocturno) apte conjectura ſit facienda, probe eſt obſervandum, nec minus illud, qvod qvi explorare voluerit, utrum Sol, Luna, aut alia nocturna ſydera, ſuper hoc vel illo ſigno horoſcopo ad amuſſim ſint conſtituta, non procul a petra foci (ante fores domus conſtituta) ſc. non procul a foribus domus, ad qvam eadem ſigna pertinent, ſtare neceſſe habeat; ſecus enim ſi factum fuerit, horarum computationem parallaxis reddit minus accuratam, idqve eo magis, qvo temporis punctum indagaturus, a prædicto loco ſteterit remotior. Qvicqvid vero jam de diei omnino paribus trihoriis litteris conſignavi, ſuffultus argumentis de eorundem nomine, & aliarum gentium conſvetudine petitis, ideo factum eſt, ut de monſtre-

tur

ad forfedur vorer hafe ſkipt deigi og nóttu í átta mis jafna parta af hvörium ſumer hafi iſer þriár ſtundir, ſumir hálfa fimtu, hvad ſkillde fornalldarmönnum hafa geingid til þeſs ad bruka þá dagsins deilingu, ſem bædi er ohentug bunadarháttum vorum, og þar med orimileg, og ecki ſamkvæm neirna annara landa ſidveniu? Jöfn ſkipte daga og nætur eru allſtadar brukud hiá framande þiodum, hvört ſem partarnir kunna ad vera ſtorir edur ſmáir. Nu ſo þetta allt kunni ad verda liosara, þá læt eg her med fylgia hringlagda figuru, af hvörre utþrickelega ſiá má, bædi attamotinn, Eiktamörkinn, og dagſins enn þá ſtærri og ſmærri ſundurdeilingu. Stundernar eru teiknadar í þeim ytſta hryng enn Eykternar í þeim innſta.

tur qvantum abſurda ſit illorum opinio, qvi Nyčthemeron a majoribus noſtris in octo inæqvales partes, alios horis tribus, alios qvatuor cum ſemihora conſtantes, diviſum fuiſſe autumant. Qvid enim veteres ad eum, qvæ & rei oeconomicæ apud nos adminiſtrandæ minus idonea ſimulqvè abſurda, & omnium nationum mori contraria eſt, diei partitionem uſurpandam impulerit, æqvalis apud omnes ubiqve locorum gentes Nyčthemeri diſtributio, ſive partes magnæ ſive exiguæ ſint, uſu eſt recepta. Hæc omnia ut clarius elucesſcant Schema qvoddam circulatum operi huic ſubnečtimus, ex qvo regionum cæli confinia, ſigna horoſcopa, diei major & minor diſtributio, liqvide apparent, extremus circulus horas, intimus autem trihoria conſpicienda exhibet.

Del: S.M. Holm.

SCIAGRAPHIA
HOROLOGII ISLANDICI
VETERIS ET NOVI.

PROOEMIUM.

Calendaria Iſlandica tot viri omnium Seculorum doctiſſimi adornarunt, ut difficile ſit omnium numerum inire, nam ſub Papatu Seculis etiam obſcuriſſimis, cum reliqvæ artes ac ſcientiæ, ac fere dixeram omnes meliores litteræ in exilium qvaſi actæ erant, hæc tamen ſcientia aliqvatenus remanſit, & ſuos qvodam modo contra undiqvaqve ingruentem inſcitiam tuita eſt fines, quod neceſſitati artis magis qvam amori litterarum adſcribendum putamus, id enim officii incumbebat viris Eccleſiaſticis, ut auditores de incidentibus multis qvæ tum obſervabantur feſtis præmonerent, qvod illis, ſi hujus ſcientiæ plane fuiſſent imperiti, impoſſibile fuiſſet: Unde in pactis & contractibus, qvos adoleſcentium ſacro officio deſtinatorum parentes ac patroni, cum Epiſcopis, Abbatibus aliisqve viris, doctrinæ laude cluentibus, de talium informatione inierunt, expreſſe ſæpius poſtulatur, ut tantum hujus ſcientiæ illis inculcarent, qvantum ad adipiſcendum ſacerdotium videretur neceſſarium, unde in horum gratiam, (licet plurimos paruniqvid memoriter didiciſſe putem) haud pauca calendaria ſcripta fuiſſe à veriſimilitudine non abludit; Renaſcentibus ibidem litteris, poſt religionis reformationem hæc etiam philoſophiæ pars, haud ſegniter culta fuit, plures enim viri docti, ei haud contem-

nendam impenderunt operam, quos hic enumerare, aut ulterius de eorum conatibus hac vice ſcribere, noſtræ paginæ anguſtia, & ratio hujus ſcripti vetant, id ſaltim hic non prætermittendum putamus, quod quidam horum aliquid ſuis ſcriptis, pauciſſimi autem quod magni ſit momenti de horologiis Iſlandorum inſeruerint ex illis autem quæ ad nos pervenerunt, ſive Calendariis, ſive aliis eo ſpectantibus, proximis ante reformationem ſeculis, concinnatis lucubrationibus concludi poteſt, plurimos aut fere omnes deſerto aut oblivioni penitus dato antiquo illo, quo ad Seculum uſque XIV. uſi ſunt Majores noſtri horologio, recens ex legibus Eccleſiaſticis male intellectis, & Monachorum ſcitis ac traditionibus de horis canonicis, ſemper & ubique obſervandis conflaviſſe, quod recentiores aut qui poſt reformationem ſcripſerunt, (rejectis tantum quæ graviſſimum ſapiebant papiſmum,) aut retinuerunt, aut antiqui moris ſolida cognitione deſtituti, tacitè prætermierunt; Primus enim qui rem penitius inſpexit, videtur fuiſſe vir doctiſſimus, Mag. Brinjolfus Svenonius, Dioeceſeos Schalholtinæ Epiſcopus meritiſſimus, ex cujus excerptis aut notis quibusdam, alio quidem ſpectantibus, & Auctore aliud prorſus cogitante, quam ut quicquam hac de re ageret, concludi poteſt, diverſam à vulgo ſui & priorum Seculorum foviſſe ſententiam, hujus autem in officio Succeſſor, Mag. Theodorus Thorlacius, vir Mathematicis ſcientiis bene imbutus, ſed à ſolidâ hiſtoriæ & antiqvitatum patriæ cognitione minus inſtructus, in his valde vacillaſſe, & in utrumqve pedem claudicaſſe videtur, ut ex ejus Calendario edito Schalholti Anno 1693 *perſpici poteſt. Omnium autem primus, qvi & rem perfectiſſime inſpexit, & ex denſiſſimis qvibus per multa Secula obruta jacuerat, tenebris eruit, & in apricum protraxit, fuit noſtratium, certe ſuorum æqvalium*

in.

in omni Philoſophiæ & politioris litteraturæ genere, peritiſſimus, Paulus Vidalinus Auſtralis Iſlandiæ per qvatuor circiter luſtra ordinarius Nomophylax, hic enim primo in Lexic. Juridico Tit. allur dagur til ſtefnu, *mentem ſuam aperuit, clariſſimeqve demonſtravit, qvali antiqvitus noſtrates horologio uſi fuerint aut qvomodo hemeronychtion dimenſi, ſub certis nominibus diviſerint, qvam ſuam ſententiam aut ipſe, aut (ut qvidam volunt) tali ſocero haud indignus gener, Biarnus Hallthorus, judex provincialis Toparchiæ Hunavatnenſis, & Cœnobii Thingörenſis admodiator, in ſyſtematis formam redegit, qvod mihi, aliisqve antiqvitatis patriæ amatoribus oculos primum aperuit, & quid de hac re veritati maxime litaret, ſcrutandi anſam dedit. Hæc autem Diatribe ſalivam ſtatim ita movit viro doctiſſimo & de bonis litteris optime merito, ſed contentionibus cum Vidalino, dum in vivis fuit aſſveto, Mag. Jonæ Arnæo, Dioeceſeos Schalholtinæ Epiſcopo digniſſimo, ut ei opponeret ſuum horologium Iſlandicum, impreſſum Havniæ* 1739, *ille enim (Vidalinus nempe) ſine omni dubio eſt vir ille, qvem pag.* 320. *vocat omnis Iſlandiæ antiqvitatis peritiſſimum, qvem dicit magno ſed inani molimine agreſſum eſſe explicationem articuli, paulo inferius ex legibus Gulathingenſibus allegandi, impeditum qvippe à præconceptis ſuis opinionibus, ſe ejus defectum hoc ſuo horologio compenſare ſategiſſe. Sed qvo ſucceſſu id fecerit, non convenit inter omnes, nobis certe Vidalini ſententia ita arridet, ut eidem ſubſcribere non dubitemus, niſi forte in minutiis & circumſtantiis qvibusdam, qvæ illæſo ipſo rei capite, negari aut ſeponi poſſunt, fulcitur enim hæc ſententia ſufficientibus, tam in probatis hiſtoriis, qvam antiqvis legibus fundatis rationibus, cum altera qvandoqve meras opinionum Chimæras, & hiſtoriarum traductiones, & ſubinde*

adulteratas allegationes, ad demulcendum imperitum vulgus accommodatas, pro fundamento habere videatur. Qvæ ſententiarum differentia, non vero contradicendi pruritus, nos neceſſario adigit, ut dicti horologii ſuccinctam hic inſeramus recenſionem, ſalvo per omnia magni & eruditiſſimi Auctoris honore, cujus beatos manes, vel in minimo lædere ingens nobis ſemper erit piaculum, ſed amicus Plato, amicus Cato, magis autem amica veritas &:

Non eadem ſentire alios de rebus iisdem
Incolumi licuit ſemper amicitia.

Dictum magni viri opus tripartitum eſt, cujus prima pars, maximè agit de diviſione hemeronychtii in diem & noctem, & de hujus diviſionis terminis ac partibus. Pars ſecunda agit de diviſione hemeronychtii in qvatuor partes omnino pares, noctem ſcil. mane, diem & veſperam. Tertia autem pars agit de diviſione diei naturalis inter octo plagas cardinales in octo trihoria, noſtra lingva Eikter, *ubi cuivis* Eikt, *ſua certa aſſignatur ſedes; Qvorum nos hic ea tantum notabimus, qvæ noſtram maximè lædunt ſententiam, candido Lectori judicum permiſſuri.*

Pars I.

1) *Pag.* 319. Og telia hann (ɔ: dagenn) frá Ottu til Nattmála, þad eru 18 tímar, ɔ: *diem numerant ab Otta ad initium noctis, qvod facit* 18 *horas. Hanc computandi rationem vir doctiſſimus tribuit Regibus Olao Sancto, ejusqve filio Magno, ſed immerito, nam legis verba hæc ſunt:* Þat er nú þvi nærſt at hinn fiaunda dag er heilagt, oc köllum ver þann Sunnudag, enn þvi at dagur fyri ſkal heilagur at Noni, þá er þridiungur lifer dags, og mananótt til hanaótto. ɔ: *Proxime ſequitur, ut ſeptimum qvemqve diem, qvem diem ſolis vocamus, ſanctificemus,*

mus, ſed dies antecedens ſanctus erit à Nona, cum tertia pars diei ſupereſt, & nox lunæ uſque ad gallicinium. Quis quæſo! in his verbis audit aut videt Reges iſtos tribuere diei 18 horas ab Otta uſque in noctem. Si dicendum quod res eſt, puto Regibus nunquam in mentem veniſſe, hic quicquam de diei naturalis initio aut fine ſtatuere, nec tale quid (noſtro judicio) ex his verbis elici poteſt, niſi quod dicunt trientem diei ſuperſtitem eſſe à Nón, *ſed incertum eſt, quod hic per* Nón *intelligant.* α) *Utrum hic horam majorem, integrum ſcil. trihorium illud, quod Nona olim vocabatur, an minorem ſeu finem* 3 *pomeridianæ.* β) *Similiter utrum initium medium, an finem horæ deſignatæ.* γ) *Valde etiam incertum eſt, utrum Norvegi tempore horum Regum, antiquam diem metiendi conſuetudinem retinuerint, ſcil. utrum eam jam per trihoria in meditullio plagarum incipientia, & ſemitrihoria, ſeu ſeſqui horas noſtri temporis dimenſi ſint, an vero.* δ) *Per horas canonicas, in ipſo plagæ medio puncto incipientes, ad Monachorum enim mores & placita Olaus, quamdiu in Anglia & Gallia verſatus fuerat, & jam eos imitando ſingularem aucupabatur ſanctitatem, valde inclinavit.* ε) *Ex hiſtoriis Norvegicis conſpicuum eſt, quod vox Non vel Nona varios ſuſtinuerit ſignificatus, nunc enim notabat finem* 3. *& initium horæ* 4, *nunc integrum trihorium, ut ſupra monuimus, nunc ſacra & officium horæ* 9, *ut in Olai Sancti vita apud Sturlæum:* geck kongur til kyrkio, oc hlidde Nónu, *Rex templum adiit & Nonam audivit.* ζ) *De initio Nonæ, Auctores etiam diverſiſſima tradunt, quidam enim id ducunt à meridie, alii ab hora* 1½, *quidam ab horæ* 3 *fine alii ab horæ* 3½ *vel etiam* 4. *initio.* η) *Tandem etiam incertum eſt, qualis dies hic indigitetur, utrum* dies communis, *ab hora* 6 *ad* 6, *an antiquus Norvego-*

rum

rum & Iſlandorum artificialis dies, *ab hora* 4½ *matutina ad* 7½ *veſpertinam, vel à* 7½ *ad* 7½ *vel etiam* ſolaris, *ſeu id tempus qvo ſol ſupra horizontem qvovis die apparet, nam ad omnes prædicatum illud, cujus triens ſuperſtes eſt hora* nona, *ob diverſum Nonæ initium applicari poteſt. Qvamdiu autem qvale Non hic & qvalem Diem Reges indigitent, incertum eſt, tamdiu etiam difficile, imo impoſſibile erit, ex hoc dicto de initio & fine* diei naturalis *certum ſtatuere.*

2) *Dicit pag.* 320. Otta ſem er takmark þridiu ſtundar efter midnætti, ſegia kongarner ſkule vera endir næturennar. ↄ: *Ottam, qvæ eſt terminus* 3 *horæ poſt mediam noctem, jubent Reges eſſe finem noctis: Sed qvis hoc in eorum verbis inveniet. Porro dicit:* hvaraf ſiá má at á náttmálum, þrem ſtundum fyrer midnætte, hafa þeir viliad nóttinn ſkylde byriaſt, ↄ: *unde videtur voluiſſe illos noctis eſſe initium* Náttmál, 3 *ante mediam noctem horis. & qvis hoc ex eorum verbis eruet? Et tandem interjectis qvibusdam ejusdem farinæ:* af hvöriu menn kunna fyrer viſt ad ſiá, hvad lángur dies artificialis ege ad halldaſt her nordarlega i Europa, á öllum tímum árſens, ↄ: *ex qvo certe conſpicitur qvantus dies artificialis hic ad ſeptentrionale Europæ latus, qvovis anni tempore haberi debeat. Sed ut reliqva aut falſa aut incerta ſunt, ita qvis hoc credat, Reges ſcil. Norvegiæ, omnibus Europæis ſub Septentrione habitantibus, leges & jura dediſſe, qvomodo diem artificialem diſtribuerent: Noſtra eqvidem ſententia, hæc lex nullos obligavit præter incolas tractus Gulathingenſis, qvi vix eſt qvarta Norvegiæ pars, & certe nunqvam alios obligaſſet, niſi ſolos Iſlandos, qvi tum temporis gens libera, ſponte ſua has leges recepit, & ſuas fecit, tantum ad tempus, & id tantum qva ſolam religionem tangit: Sed procedente tempore ex illa formavit Jus Eccleſiaſticum*

Thor-

Thorlako-Ketillianum, qvod qvomodo hunc articulum intelligat, & exponat, paulo inferius oſtendam.

3) *Dicit Ottam eſſe* Takmark *terminum vel limitem horæ* 3, *ſed qvalis hic limes ſit non expreſſe dicit. Si aſſereret qvod hora* 3. *in Otta, ideſt in ejus meditullio inciperet, non erraret, ſed cum per* hanaóttu *intelligat ipſum gallicinium, & per id initium horæ* 3. *tandemqve per initium horæ* 3. *initium Ottæ, graviter errat, & ſuo more veteres Ottæ limites cum recentioribus confundit. Porro qvod hæc* hanaótta, *ex hoc Regum edicto ſit finis noctis verum non eſt, cum id eo qvo vult ſenſu nec implicite nec explicite in eorum verbis habeatur, nam licet Otta revera ſit ultima noctis pars, Reges tamen id non dicunt, nec hic de fine noctis unum jota habetur, cum Reges tantum loqvantur de fine feriarum, in initio Hanaottæ conſtituendo.*

Præterea hic & alibi confundere videtur Ottu *trihorium cum* hanaóttu *gallicinio, unica hora, & optimorum criticorum judicio, hujus trihorii ultima aut poſteriore parte; tandem Ottam, qvam ante vocaverat finem noctis, dicit eſſe primam diei partem, cum aliorum judicio ſit ultima noctis pars, unde antiqvi eam & à mane, & à tempore ante meridiano luculenter diſtingvunt, ut Edda invariata Fab.* 38. Þór ſtód upp i Ottu fyrer dag, ↄ: *Thorus in Otta ante diem ſurrexit; & in Atlamalum:*

Myrgin mez vago	Unz mideann dag liddi
Otto alla	Oc aundverdann dag. ↄ:
Maxime cædes fuit mane;	*Meridie*
Tota Otta,	*Et ante meridiem.*

Ubi qvatuor hemeronychtii partes ſeu Eiktæ *nominantur,* Otta, midur dagur, myrgin & aundverdur dagur, ↄ: *Otta, meridies, mane & tempus ante meridiem. Sed qvod hic non naturali or-*

dine enumerantur, metri cauſa, & ob alliterationem ſit. Prævidens itaqve hujus argumenti debilitatem, non dubitat hæc legis verba adulterare, ut paulo inferius monebimus.

Pars II.

Secunda hujus horologii pars conſiſtit in diviſione totius hemeronychtii in 4 *pares partes*, 6 *horas continentes, qvarum primam dat* noƈti *ab hora* 9 *veſpert. ad* 3 *matut.; ſecundam ab horæ* 3 *initio ad horæ* 9 *finem vocat* mane; *tertiam ab hora* 9 *ad finem* 3 *pomerid. vocat* diem; *qvartam à* 3 *ad* 9 *vocat* veſperam. *Hanc diviſionem probat*

a) *Nominibus horarum:* Midurmorgun, *medium mane, qvod neceſſario debeat incipere ab hora* 3 *& deſinere in* 9, *cum* 6 *ſit ejus meditullium. Meridis ſit hora* 12, *ergo dies neceſſario habeat initium ab hora* 9 *antemerid. ſed finem in* 3 *pomerid. Meditullium tertiæ partis ſeu veſperæ ſit hora* 6 *communiter dicƈum* Miduraptan, *ergo ejus initium ſit hora* 3 *finis vero hora* 9. *Qvartæ partis meditullium ſit* Midnætti *unde neceſſario habeat initium ab hora* 9, *ſed finem in* 3 *antemerid.*

b) *Probat ſuam theſin ex qvalitatibus harum partium, collatis cum eorum nominibus,* 6 *horas ſemper eſſe lucidas, ideoqve ſingularem conſtituere partem qvæ dies vocatur;* 6 *horas eſſe nigras & tenebroſas, ideoqve naturaliter alteram partem facere: De diluculo matutino & crepuſculo veſpertino, verbis parcet, cum neceſſario ſeqvatur eas duas reliqvas diei partes conſtituere.*

c) *Uberius probat hanc diviſionem qvarundam gentium more, hemeronychtium in* 4 *pares partes dividentium, qvarum nullam nominat præter ſolos Judæos generaliter autem hæc omnia probat auƈtoritate antiqvi* Calendarii, *qvod non hic ſed alibi*

dicit

dicit aut conjicit, ſcriptum eſſe Seculo XIV, qvod ita hemeronychtion dividat. "Prima pars diei naturalis eſt ab hora 9 "noctis ad 3 diei, ſecunda à 3 ad 9 diei, tertia ab hora 9 an- "temerid. ad 3 pomerid., qvarta ab hora 3 noctis ad 9 horam "noctis." In ſpecie autem qvod veſperam attinet, probat ejus initium & finem ex Ex. 12. de oblatione Minchæ, & mactatione agni Paſchalis, qvod præceptum omni contradictione majus eſſe dicit.

Ad hæc primo generaliter reſponderi poteſt, frivolum videri, cæremonias & leges particulares ac poſitivas, Iſraelitis præſcriptas, licet Romana Eccleſia eas longo poſt tempore acciperet, & ſuis placitis incruſtatas, ad alios propagaret, demumqve Eccleſia Iſlandica Seculis 14, 15 & 16. Syſtema qvoddam ex illis & Majorum traditionibus conſarcinaverit: frivolum inqvam videri, tale ſyſtema tribuere genti penitus prophanæ, ſine Deo & ſine lege (ut ita dicam) Seculis 9 & 10 viventi, qvæ etiam poſt acceptam religionem chriſtianam, antiqvas conſvetudines, uſqve in Seculum XIII retinuit, nec niſi tarde & paulatim deſeruit, hoc enim eſt (ut dici ſolet) à baculo ad angulum argumentari, diviſio enim hemeronychtii qvæ hic proponitur, aut ab ea non multum abludens, recepta & in uſu fuit, proximis ante religionis reformationem ſeculis, ſed priſcis illis Iſlandiæ incolis de qvibus hic ſermo eſt, prorſus ignota fuit, nam licet hemeronychtion in partes dividerent, non tamen in qvatuor pares, nec eas habentes metas, qvæ hic ponuntur, ut ſuo loco indicabimus. In ſpecie autem reſponderi poteſt ad qvædam hic propoſita doctiſſimi viri placita.

1) *Antiqviſſimi Iſlandi nullam nocti præ die tribuerunt prærogativam, ut in Tractatu ea de re ſcripto perſpicuè probatum eſt.*

2) *Antiqvos* 4 *qvidem Nychthemeri partes impares agnoviſſe conceditur, ſed qvod eas pares ſtatuerint, nulla adfertur probatio, qvam hic deſideramus, & contrarium ſuo loco probabitur.*

3) *Ut ſuæ theſi veritatis ſpeciem conciliet, facit Ottam primam diei partem, &* efri lut dags *partem veſperæ, ſed Otta non fuit prima dici pars, ut paulo ante probavimus, ſed ultima noctis triens, nimis ideo audacter verba Codicis Gulathingenſis, qvæ ut in antiqviſſimis Codicibus habentur, pag.* 319. *incorrupta adtulerat, ſed denuo eadem adferens pag.* 329, *& ex illis probaturus Ottam eſſe diei initium, id qvod voluit in illis non inveniens, adulterare non dubitat, dicens,* til hanaóttu *ad lidenne* Mananótt, *uſqve ad Hanaottam* finita *nocte diei lunæ, qvam licentiam ſi plures exercerent, brevi pauca antiqvitatis documenta incorrupta haberemus, cui maculæ abſtergendæ nihil opitulatur dictum Eddæ antea à nobis allatum, dicens Thorum ibi noctem egiſſe, ſed in Otta ante diem ſurrexiſſe, cum id per noctem intelligat potiores & priores ejus partes, concubium ſcil. & conticinium, ſed expreſſe dicit Thorum in (tertia parte noctis) Otta ante diem ſurrexiſſe, doctiſſ. autem Præſul ex ſuo hic inſerit vocem* ad lidenne (*finita Otta*) *qvod in Textu Originali non reperitur, & ut probet Ottam diei, ſed non noctis partem fuiſſe. Nec* efri hlutur dags *ſuperior dici pars ad veſperam pertinebat, ſed ab ea fuit diverſum tribunal, ut ex hiſtoriis patet, qvarum jam tantum Sturlæum in Vita Haraldi Strenui Cap.* 97. *adducam:* Þetta var hinn efra lut dags, ↄ: *hæc facta ſunt ſuperiore diei parte; ſcil. cum acerrime pugnaretur, & Nordmanni caderent. Sed Cap.* 98. *de fuga Starkari ſcribens:* Um kvöldit giördiſt vindur nockur, *veſpere ventus ſubortus eſt. Hæc autem ita confundit, ut imperito*

perito vulgo fucum faciat, & plures hac techna in ſuam ſententiam ducat, qva licentia antea valde ſuſpectam cauſam pejorem fecit.

4) *Calendarium qvod allegat, bonum qvidem & conducibile eſſe poteſt ad indicandum computum Eccleſiaſticum ſui ævi, ſed genuinum id eſſe fætum Seculi XIV monſtrat initium à nocte ſumtum in enumeratione partium hemeronychtii, nam talis de nocte computandi modus, hoc demum tempore firmas in hominum mentibus radices fixerat, ideoqve de anterioribus Seculis ſuſpectum & certe non indubitatæ fidei.*

5) *Qvid argumentum ex Ex.* 12. *petitum de Mincha inter duas veſperas offerendo valeat ad probandum primos Iſlandiæ incolas noctem ab hora diei* 9 *inchoaſſe, non opus eſt ut verba profundamus, aut tempus teramus, cum ejus debilitas ſe ipſam prodat.*

PARS III.

Tertia hujus horologii pars conſiſtit in hemeronychtii diviſione ſecundum mundi & horizontis plagas, qvas hic ad ductum & normam ab Epiſcopis Thorlako & Ketillo in Juris Eccleſiaſt. Cap. 26. *inſtitutum, ordinat & proſeqvitur, in eo autem non parum hallucinatur, qvod eas Octo tantum agnoſcat, cum antiqvi ſedecim numeraverint, & harum enumerationem à media nocte orditur. Hinc ad horas & vigilias Judæorum tranſiens, earum ordinem & nomina operoſe proſeqvitur, tandemqve ab illis ad Catholicorum horas canonicas, hic olim uſitatas divertit, qvas cum noſtratium* Eiktir *ſeu trihoriis comparat, dicitqve illis per omnia ſimiles eſſe, qva limites & durationem, tandemqve hanc diatriben ea finit clauſula, qvod illam eum in finem ſcripſerit, ut oſtenderet qvam abſurda ſit eorum ſententia,*

qvi majores noſtros hemeronychtion in impares partes diviſiſſe putant, in qvibus deſideramus.

1) *Qvod octo minorum plagarum ſeu meditulliorum mentionem plane omittit, qvæ antiqvi non ſecus ac octo plagas cardinales agnoverunt, & in illis perinde ac reliqvis diei metas collocarunt, ut haud paucis antiqvitatis documentis probari poteſt, qvod utrum data opera volensqve ac ſciens, an vero imprudens & inſcius fecerit, non dixero, licet prius veriſimilius videatur, cum in hac Diatribe omnia ſemper haud optima fide agat.*

2) *Eiktas ſeu trihoria pariter ac antiqvi octo agnoſcit, ſed illis contra antiqvorum mentem eandem ſedem ac terminos cum* Att, *ſeu plagis denegat, cum idem plane ſint, & in nullo prorſus differant, niſi qvod* Att *ſit meta horizontis,* Eikt *autem meta temporis, qvo ſol unam integram horizontis plagam tranſit, hinc etiam utraqve eandem habet denominationem,* Att *plaga mundi à voce Iſlandica* Atta, *octo, ſed* Eikt *à voce Latina octo.*

3) *Cauſam qvam adfert, cur ejus judicio ſit impoſſibile, ut hæ ſorores eosdem habeant limites fere dixeram eſſe ridiculam, ſi non à tanto viro ſerio adhibita eſſet, ad faciendum id diſcrimen qvod adfert, ſcil. qvod* Eikt *competat diei, & conſtituat ejus partes, ſed non plagis, qvare omnino in ipſo Boreæ regno, & incipere & deſinere neceſſum ſit, qvæ me non intelligere ingenuè fateor, puto enim præeunte ſana ratione, & eadem recte utentibus Epiſcopis Thorlako & Ketillo in Juris Eccleſiaſt. Cap.* 13. *vocem* Eikt *ad qvamvis plagam horizontis, ſive eam ab ejus initio ad finem, ſeu meditullio ad alterius meditullium, metiri velis, applicari poſſe, id enim faciunt nominati Præſules l. c. ut & Cap.* 26, *ex qvorum collatione manifeſtum*

eſt

eſt Eikt & Att, *eandem prorſus ſedem, finem, ac initium eorum ætate habuiſſe, qvo ut nobis videtur, tota ſua ſponte corruit hæc doctiſſimi viri ſtructura.*

4) *Nec facile eſt intellectu qvare initium diei & Eiktarum jam in medio ſeptentrione collocet, cum paulo anterius initium diei in oriente poſuerit, forte qvod* Eikt, *naturali qvadam ſeu phyſica ratione aut neceſſitate (nobis occulta) ad ſeptentrionem pertineat, qvod nullo modo credere poſſumus. Veriſimilius eſt eum ſui aut prioris aſſertionis oblitum eſſe, & memoriæ lapſu tam ſubito ex Hebræorum in Romanorum caſtra tranſiiſſe; veriſimillimum autem qvod Paulo Vidalino contradicendi ſtudium hujus rei primaria cauſa fuerit ante enim in qvodam ſuo ſcripto & Att & Eikt, initium in meditullio plagarum denegaverat, jam vero à Vidalino de plagis auctoritate Juris Eccleſiaſtici convictus, illis hanc ſedem concedit, ſed trihoriis ſeu* Eikt, *eandem ut antea negat, cum illa in jure Eccleſiaſt. non nominetur, ſed ut ut hoc ſit, cum hic ſermo ſit de antiqviſſimis Iſlandiæ incolis, qvi Seculis* 10 & 11 *vixerunt, qvorum conſvetudines uſqve ad Seculum* 13 *durarunt, noſtra ſententia nec Judæorum neo Romanorum mos diem inchoandi illis tribui poteſt, cum illis ignotus fuerit: Taceo qvod longe alia fuit ratio & cauſa horarum canonicarum apud Romanos, ſcil. certo tempore in rei cujusdam memoriam convenire in templis, qvam apud gentiles, qvi illis tempora diſcriminabant, & tales in rei oeconomicæ gratiam inſtituebant.*

5) *Vigiliarum & apud Latinos & Hebræos nomina & ordo qvæ adfert, bene qvidem & recte comparata eſſe poſſunt, ſed nihil aut perparum ad præſentem rem faciunt, nec Iſlandica illa qvæ adferuntur Eiktarum nomina, ſunt (ut vult vir doctiſſ.) omnium antiqviſſima, qvibus crediderim primos aborigines &*

eorum

eorum poſteros uſos fuiſſe. Certe Non & Otta, ut & ipſa Eikt ſunt voces peregrinæ, ex lingva latina una cum religione chriſtiana à noſtratibus adoptatæ, nec Midmunda & hádege *ſunt aut unqvam fuerunt Synonyma, noſtra autem antiqva lingva Eiktæ aliis gaudebant nominibus infra §. II. & III. indicandis. Reliqva autem qvæ ſapiunt majus artificium, bona qvidem & genuina eſſe non nego, ſed recentiora ſunt qvam ſimpliciſſima illa qvæ ſolam rei indolem lingva vernacula exprimunt. Hæc ſunt doctiſſima Præſulis fortiſſima, ſed veritati minus conſona, præcipua argumenta, qvæ unacum ſuccincta Epicriſi, qvaſi in faſciculum collecta, Lectorum oculis ſiſtere neceſſum duximus.*

Qvæ autem nos ſeqvimur Hiſtoriarum & legum rationes ſunt ſeqventes. Teſtantur probatiſſimi Auctores Snorro Sturlæus in Vita Olai Sancti Cap. 133, *ut & Codex Flatejenſis in Vita Olai Cap.* 119, *Iſlandos Jus Eccleſiaſticum circa annum* 1020 *ad normam ab hoc Rege præſcriptam inſtituiſſe, qvod unacum conſtitutionibus Epiſcoporum Iſleifi Giſſuri & Jonæ Ogmundi uſqve in annum* 1123 *in Iſlandia vim legis habuit, cum inſtinctu Adzeri Archiepiſcopi Lundenſis, ex his omnibus Thorlakus & Ketillus epiſcopi, novum conflarent Jus Eccleſiaſticum, cujus Cap.* 13. *indubiè ex Codice Olaviano deſumtum eſt, cum vix ovum ovo poſſit eſſe ſimilius, qvam hæc ſunt, ſi exceperis tantum has apparentes & verbales ſed non reales differentias.*

a) *Olavianum edictum jubet feſta & ferias inchoare ab hora* 3 *ſeu* Nón *d. Saturni, cum tertia pars diei adhuc ſuperſtes eſt. Thorlacianum vero ab eadem hora* 3 *cum ſol duas partes Libanoti tranſiit, una autem ſupereſt.*

b) *Olavianum terminat has ferias ad initium* hanaóttu ɔ: *gallicinii. Thorlacianum vero in* efra hlut nætur, ɔ: *ſuperiore ſeu ultima noctis triente, qvi antiqvis Iſlandis idem fuit*

ac

ac recentioribus Otta, ideſt tempus incipiens ab hora 1½, *ſed deſinens in* 4½.

c) *Utrique* (*ut videtur*) *diem proprie & ſtricte ſic dictum excluſo mane inchoant hora* 7½ *antemerid. in quo puncto* Dagmál *ſeu* Dagmálaeykt *antiqvorum incipiebat, & veſpere in hoc puncto incluſo in hora* 7½ *pomerid. finiunt, qvod de Thorlaco certum, ſed Olao valde veriſimile eſt, cum Thorlacus eum imitatus fuerit, ſecundum qvem computum tertia diei pars ſuperſtes eſt, hora pomerid.* 3½ *& in eodem temporis momento ſedem habuit punctum à Thorlako indigitatum, cum ſol duas partes Libanoti tranſierit, una autem reſtat. Vide Hiſt. Eccleſ. Iſl. Tom. IV. pag.* 153, *ut hoc modo omnia hæc ſe bene habeant, & optime concordent, nec in minimo diſcrepent, niſi qvod Olavianæ feriæ ad* hanaóttu, *horam ſc.* 3, *Thorlacianæ vero tantum ad* efri hlut nætur, *ſeu horam* 1½ *extendantur. Qvæ diſcrepantia facile conciliari poteſt, ſi concedatur Olaum vocaſſe totam Ottam* hanaóttu *ſeu gallicinium, eo qvod gallicinium in ejus medium punctum incidit, licet recentiores gallicinii ſeu* hanaóttu *nomen, tantum ad horam* 3. *& poſteriorem hujus trihorii partem reſtringant, qvo pacto tota doctiſſimi viri operoſiſſima machinatio, qvatenus à veritate diſſentit, aut ſua ſponte corruit, aut errores facile vitari poſſunt, præſertim ſi prudens Lector ſibi à viri hujus doctiſſimi & magnæ auctoritatis in hocce opuſculo tantum non ubiqve uſitato antiqviſſimas conſvetudines & perſvaſiones, non modo cum indigenarum longè recentioribus inventis ac novitatibus, ſed qvandoqve etiam Judæorum ac Romanæ Eccleſiæ majoribus noſtris prorſus ignotis moribus ac placitis commiſcendi, & ex tali mixtura ſub veritatis qvadam ſpecie, id qvod habere voluit concludendi artificio aut techna ſedulo caverit, ſed has ab illis ſc. antiqvas à novis, peregrinas ab indigenis, caute*

diſtinxerit, hac autem obſervata cautione, doctum hocce opuſculum legiſſe non pœnitebit, cum multa ad hanc rem facientia, haud vulgarem ſapientia eruditionem, nec alias ubiqve obvia hic inventurus ſit.

His ita præmiſſis, eum magis in finem ne arguemur, qvam alios noſtra ſponte arguemus propoſitum penſum aggredimur, cujus tres erant particulæ.

Prima qvæ antiqviſſimum Iſlandorum horologium è tenebris eruet, & publico ſiſtet, prout in antiqvis monumentis id invenire conceſſum eſt, qvod doctiſſimi ſupra nobis memorati Duum-viri, aliiqve, qvi de hoc argumento aliqvid ſcripſerunt, prorſus (qvantum nobis innotuit) intactum præterierunt.

Secunda autem recentius illud horologium de qvô tam diverſa prodiderunt, qvam fieri poteſt, accuratiſſimè, ſepoſitô omni partium ſtudio ſtatuminabit & explicabit.

Tertia modernum, prout vulgus hodie horas computat.

PARS I.

§. I.

Antiqviſſimos Iſlandiæ incolas à prima ejus occupatione ad Seculum XII. completum, (tamdiu enim conſvetudines Oeconomicas & Civiles à majoribus acceptas, aut penitus aut parum immutatas retinuerunt) diem naturalem lingva vernacula dægur *hemeronychtion vocabant, nam tempus per noctes computare, niſi in certis cauſis & caſibus non ſolebant, hemeronychtion autem qvodvis in duas natura æqvales partes diſpeſcebant, qvibus diei & noctis nomina indiderunt, nullo (ut videtur) in hac diviſione, ad harum partium confinia diluculum ſcil. ſeu mane, & crepuſculum ſeu veſperam, alio habito reſpectu, qvam ad reli-*

reliquas minores hemeronychtii partes, nec, ut puto, indubie conſtat, cuinam parti, diei ne, an nocti, eadem adnumeraverint, licet nobis veriſimilius videatur, quod utrumque diei ob ejus tempore brumali brevitatem attribuerint; univerſum enim diem naturalem ſeu hemeronychtion, primo in 8 *æquales partes, ſecundum* 8 *horizontis plagas, aut quod veriſimilius videtur, totum horizontem, primo in* 4 *plagas cardinales, & deinde illas in alias* 4, *tandemque has octo in* 16 *plagas diviſerunt, illisque convenientia indiderunt nomina, ita ut* 4 *primas cardinales vocarent:* 1) Auſturátt, *orientem;* 2) Sudurátt, *auſtrum;* 3) Veſturátt, *occidentem;* 4) Norduratt, *boream. Sed ſecundarias* 4, *quæ in harum medio ſitæ fuerunt, vocarunt:* 5) Landſudur, *plagam Vulturni;* 6) Utſudur, *plagam Libanoti;* 7) Utnordur, *plagam Cori;* 8) Landnordur, *plagam Cæciæ. Cumque enumerati termini ad certam & minutam temporis notationem adhuc nimis laxi viderentur, omnes has* 8 *horizontis plagas ſeu regiones, denuo in ſemiſſes diviſerunt, quas* Midmunda *ſeu meditullium hujus vel illius plagæ vocarunt, ut ita* 16 *in univerſum exiſterent horizontis partes, ſed tamen nonniſi octo Cardinales plagæ, quas* Atta *ſeu octavas vocabant. His Octavis in horizonte aſſignarunt ſedes & certos terminos, ne unacum altera confundi poſſet, & hæc ita ſecundum ipſam rei naturam ordinarunt, ut initium & finis cujusvis octavæ in confinio plagarum mundi conſtitutum eſſet, ſed octavæ meditullium in cujusvis plagæ centro ſeu medio puncto locum haberet, de qua ordinatione nobis fidem faciunt teſtes omni exceptione majores Thorlacus & Ketillus, aliique viri ſapientes, qui unacum illis Anno* 1123 *Codicem Juris Eccleſiaſtici adornarunt, ita enim illi Cap.* 26. Nótt ſkal vera um ſumar, þá er ſól gengur um Norduratt. Þad er norduratt, er ſól er kominn i beggia

átt nordurs og útnordurs, og til þeſs hún er kominn i beggia átt nordurs og landnordurs. ↄ: *Nox erit tempore æſtivo, dum ſol plagam borealem tranſit: Plaga ſeptentrionalis eſt, à qvò ſol in medium punctum Cori & Boreæ pervenit, uſqve dum in medium Boreæ & Cæciæ venit.* *Conf. Cap.* 13. *ubi plagam Libanoti perinde fere deſcribunt, qvam ordinationem eos non primum inveniſſe & populo obtruſiſſe, ſed ab antiqvitate mutuatam, in ſuas jam figendas leges Eccleſiaſticas retuliſſe, omnino eſt veriſimillimum.*

§. II.

Diſtributo, & ad tales, ut mox diximus, claſſes redacto horizonte, proximum fuiſſe videtur ut ex die naturali ſeu qvovis hemeronychtio diem artificialem formarent, eumqve in certas horas & minutiora tempora ac interſtitia ad res oeconomicas & civiles commode peragendas accommodata dividerent, & unicuique horum conveniens nomen inderent, cum diei & noctis tantum eſſet naturale diſcrimen, ut ſua ſponte in oculos incurreret, non eſt qvod putemus, horum diviſionem illos diu moratam fuiſſe, nec opus eſt ut dubitemus, eos diem à matutino tempore exorſos fuiſſe, cum in eorum antiqviſſimis legibus mandatum & concluſum ſit, ut dies noctem in omni temporum computo præcedere debeat, ut in Tractatu de noctis præ die prærogativa aut dubia aut nulla, *ſufficienter probatum eſt, nec qvod diem naturalem à tempore matutino initium habuiſſe crediderint, tandemqve qvod id ad horam* $4\frac{1}{2}$ *ſeu regionem Aparctiæ retulerint, conf. l. c. §. CXVIII. Unde nullum eſt dubium, eos diem naturalem ab eodem momento etiam inchoaſſe, eumqve ſecundum* 8 *mundi ſeu horizontis plagas in tot octonas diviſiſſe, qvas illi, (ut communiter putatur), diſtinctionis gratia ab octa-*

vis

vis Eiktir, *nos jam octonas vocamus, unicuique harum ex lingva vernacula derivata nomina indiderunt, ejus uſum ac indolem optimè exprimentes, qvæ naturalis ſimplicitas de horum nominis antiqvitate optimum fert teſtimonium, vocula autem* Eikt *ſeu octo aut octava cum ſit peregrinæ nationis, ut certum aſſeverare non audemus, antiqviſſimos aborigines partes diei hac voce Latina nominaſſe. Nobis non minori veriſimilitudine gaudere videtur, qvod prima illa & ſimpliciſſima tempora, tam mundi plagas, qvam tempus qvo ſol qvamvis plagam tranſiit, eodem nomine* átta *ex lingva vernacula deſumto ornaviſſe, poſteriora vero ſecula nomen* Eikt *à peregrinis mutuatum, ad haſce res melius diſcernendum, lingvæ noſtræ intuliſſe, cui ſententiæ nihil obſtat hujus voculæ à probatiſſimis Auctoribus qvi Seculo* 12 *&* 13 *& poſtea ſcripſerunt, freqvens uſurpatio, cum illi voces ſua ætate receptas, ad deſcribendum res antiqvas, ut plurimum adhibuerunt. Simpliciſſima autem & antiqvitatem maxime ſapientia Octavarum nomina ipſo ſono & prima notione indicantia ad qvam diei partem pertineant, apud antiqviſſimos & optimæ notæ Auctores occurrunt. Voluſpa dicit ipſos Deos in principio rerum illis hæc indidiſſe nomina:*

Nótt og niþeom *al.* nidom	Naufnom gáfo
Myrgin heto	Oc miþeann dag
Undern oc aftan	Arom at telea. *Ideſt:*
Nocti & ejus cognatis, (filiis)	*Nomina dederunt,*
Mane vocabant	*Et meridiem.*

Pomeridianum tempus & veſperam in annos numerandos. Ubi notandum venit de nocte & ejus nideom, *qvod ea vox notet proſapiam & cognatos, ut ſenſus ſit, dederunt nomina nocti & ejus proſapiæ, ideſt partibus diei, qvæ in ſeqventibus recenſentur, nam Edda tradit diem fuiſſe Dellingi, ideſt ſolis &*

noctis filium, vel nocti & nidom, *ut notet ipſam noctem intempeſtam, & alias tenebras, concubium ſcil. & gallicinium, qvæ ſic ut diverſæ horæ ab ipſa intempeſta nocte diſtingverentur, qvod ſi ita eſſet, haberemus in hac enumeratione indicem & nomina ſeptem octonarum ab ipſis Diis impoſita, ſed ut ut hoc ſit, certum eſt qvod qvinqve hic enumerentur, reliqva autem aliunde peti poſſunt. Atlamal enim uno in loco collecta habent* otta, morgun, öndverdann dag, mideann dag, *ſed completus earum numerus & ſimpliciſſima norma ex antiqviſſimis & optimis documentis collecta ſunt, qvæ ſeqvuntur.* 1) Morgun, *mane.* 2) Öndverdur dagur, *anterior diei pars.* 3) Hádege, *meridies.* 4) Efri lutur dags, *poſterior diei pars, vel* Lydandi dagur, *dies vergens, vel* Þridiungur lifer dags, *tertia pars diei ſuperſtes eſt.* 5) Kvöld, *veſper.* 6) Öndverd nótt, *anterior noctis pars.* 7) Midnætti, *media nox.* 8) Efri lutur nætur, *poſterior noctis pars, vel* Þridiungur lifer nætur, *triens noctis ſuperſtes. Cum hæ octonæ ſeu* Eiktir, *plane in nullo ab octavis ſeu plagis horizontis differrent, niſi qvod octo plagæ pertinerent ad horizontem, & eum in* 8 *pares partes diſſecarent. Octonæ autem ſeu* Eiktir *ad tempus pertinerent, qvo ſol qvamvis plagam tranſiit, manifeſtum eſt, qvod hæ duæ ſorores, easdem debuerint habere ſedes, eosdemqve terminos, ita ut hæ ſeu octonæ, cum ſolis in hanc vel illam plagam ingreſſu cæperint, & cum ejus egreſſu finem habuerint, qvod etiam ſat luculenter probant Epiſcopi Thorlakus & Ketillus Juris Eccleſiaſt. Cap.* 13, *ubi finem Eiktæ ſpecialiſſimæ, qvæ fuit ultimus triens Eikt ſacræ terminant, cum exitu ſeu occidentali termino plagæ Libanoti, ut & Cap.* 26. *de ſolis per plagam borealem tranſitu loqventes.*

§. III.

§. III.

Incipiebat itaqve dies artificialis, & prima ejus octona ſeu trihorium, à matutino tempore, qvod mane ſeu morgun *vocabatur, hora* 4½ *antemerid. & duravit uſqve ad* 7½. *Hocce trihorium communiter vocabatur mane* morgun, *eo qvod nullo anni tempore ſine ulla diei facula fuit, cum in auſtrali Islandia dies etiam brumali tempore in ejus regione oriatur, & per* 9 *horas modernas cum ſemiſſe ſe extendere cenſeatur. Reliqvæ diei partes vocabantur* öndverdur dagur, *anterior diei pars, ab hora moderna* 7½ *uſqve ad* 10½. *Ibidem autem incepit* hádegi *ſeu* Middege, *meridies, ab hora* 10½ *uſqve ad* 1½. *Cui acceſſit* Undern, *ſeu* efri lutur dags, *ſuperior diei pars, qvæ incepit hora* 1½, *ſed finem habuit* 4½. *Vox* Undern *hodie obſoleta eſt in Iſlandia, aliis vero nationibus uſitata, vide Ihres Lexic. in voce* under. *Tunc occepit* Aptan, *veſper, ideo forte ſic dictus, qvod in ejus fines tribus fere anni qvadrantibus ſol occidit, & nullo anni tempore penitus ſine aliqvo lucis uſu eſt. Finem hæc octava habuit* 7½, *hic autem prima pars noctis, dicta* öndverd nótt, *incepit, & duravit ad horam* 10½, *unde* Midnætti, *media nox, ſeu nox intempeſta initium habuit, ſed finem in* 1½ *antemerid. in ejus autem fine* efri lutur nætur, *ſuperior noctis pars;* pridiungur lifde nætur, *triens noctis ſuperſtes, vel* Otta *incepit, finem habens in* 4½ *matut. unde hunc recenſum orſi ſumus. Hæc fuit genuina primorum Iſlandiæ incolarum diei naturalis ſeu totius hemeronychtii communiter uſitata diviſio, illa enim & non alia antiqviſſimis & claſſicæ auctoritatis documentis probari poteſt, in qvâ nihil abſurdum occurrit, qvod enim ſuas horas integras à noſtris modernis horis mediis inchoarunt, inde venit, qvod earum trihoria ſedem in ipſius plagæ centro ſeu medio puncto poſtulabant, utpote in illis ipſis, & ſolis per earum*

fines

fines tranſitu fundatæ, alias enim horas, ſeu civiles ac oeconomicas temporis metas antiqviſſimi Iſlandiæ habitatores, qvam has Octonas Eiktir, *qvarum unaqvæqve continebat* 3 *horas modernas, & ſemitrihoria* hálfa Eikt, *ſeſqvi horam modernam non habuerunt, minoribus enim caruiſſe videntur, aut ſi habuerunt, certe eorum nomina & memoria dudum intercidit; Qvod primis aboriginibus hanc ordinationem & diſpoſitionem adſcribimus, non ita accipiendum acſi putemus eos hujus rei fuiſſe primos inventores ac ſtatores, ſed qvod illi has conſvetudines partim à ſuis majoribus acceptas, ſecum in Iſlandiam intulerint, partim à ſe auctas, & pro regionis natura in qva jam lares fixerant, reformárint, ſtatuminarint, & poſteris tradiderint, qvos eadem pro renata paulatim correxiſſe & poliviſſe, veriſimile facit exemplum Thorſteini Surti, qvi Calendarium à majoribus acceptum correxit, ut & Ulflioti, qvi univerſas patriæ leges reformare aggreſſus eſt. Alios autem haud minores reformatores, hac vicè libenter, tacitè tranſimus.*

§. IV.

Conſtitutis hoc modo & determinatis, tam plagis aut partibus horizontis, qvam ipſo hemeronychtio, in certas claſſes diviſo, & ad plagas ordinato, proximum fuit ut majores haſce horas in minutiores diſſecarent partes, easdemqve ſecundum ſolis per plagas mundi curſum dimenſas, ex ea, in qva ſol tum fuit conſtitutus denominarent, ut indicata plaga ſeu loco ſolis, qvivis, qvota eſſet diei hora ſcire poſſet, qvod hoc modo feciſſe perhibentur.

Primum diei momentum conſtituerunt ad finem noctturni temporis in regione Aparctiæ, ☽: *moderna hora antemerid.* $4\frac{1}{2}$,

qvod

qvod punctum ut putamus vocabatur hyrdis Riſmál, *ſed in antiqvo libro* Stiörnu-Odda-Tal *vocatur.*

1) Sól i Midmundaſtad Landnordurs og Auſturs, ↄ: *meditullium Cæciæ & Euri.*

2) Sól i Auſtri, *ſol in Oriente.* Midurmorgun ↄ: *medium mane, hora* 6, & Riſmál, *communis operariorum (extra fæniſecii & piſcaturæ tempus) ſurgendi hora, ſunt Synonyma, incidentia in ipſum Orientis punctum, ſeu regionem Euri, ubi etiam conſtitutum medium horæ matutinæ majoris* (morgun-eyktarennar), *qvæ incepit ab Aparctia.*

3) Sól i Midmundaſtad Auſturs og Landſudurs, ↄ: *ſol in meditullio Euri & Vulturni, ſive in regione ſubſolani, antiqvis initium triborii* Dagmál, *hora* 7½, *ideſt diei (ſpecialiſſimè ſic dicti) initium, nam eorum mane ſeu* Morgun, *unam horam* Eikt, *ab Aparctia ad ſubſolanum duravit.*

4) Sól i Landſudri, ↄ: *ſol in regione Vulturni, hora* 9. *antemerid., in qvam ad imitationem aut in gratiam Monachorum ſeqviora Secula ſuum* Dagmál *tranſtulerunt, illi enim hac hora ſuum* Tertz *ſeu Tertiam celebrarunt. Hoc tempus à ſubſolano ad Vulturnum ſumendo jentaculo, mulgendis pecoribus, aliisqve actionibus Oeconomicis deſtinatum fuit, uſqve dum procedente tempore hæc ad horam ſeqventem inter Vulturnum & Euronotum tranſlata ſunt.*

5) Sól i Midmundaſtad Landſudurs og Sudurs, ↄ: *ſol in puncto Euronoti, ſeu meditullio Vulturni & Auſtri, hora* 10½, *in hoc momento finem habuit plaga Vulturni* (Landſudurs átt), *ſed incipiebat plaga, ut &* Eikt *auſtralis, vulgò* hádege, hádeges eykt.

6) Sól i Sudri, *ſol in puncto Auſtri, ipſe meridies, nobis* hádege & middege, *medius dies, hora diei* 12; *de qvo notan-*

dum, qvod antiqvi interdum vocabant totum trihorium ab Euronoto, ſeu hora 10½, *ad auſtrum-Africum ſeu horam* 1½, hádege, *qvæ æqvivocatio multos in errorem induxit.*

7) Sól i Midmundaſtad Sudurs og Utſudurs *hora* 1½, *ſol in regione auſtro-Africi. Finis regionis meridionalis, ſeu initium plagæ Libanoti,* Utſudursátt, *& ſeqvioribus ſeculis* Nontid, *qvæ κατ' ἐξοχην vocabatur* Eikt, *& ejus ultimus triens* Eikt, *qvæ ſacra nomina, ut puto, antiqvos Gentiles latebant, ſed à chriſtianis impoſita & inventa ſunt.*

8) Sól i Utſudri, *ſol in regione Libanoti, hora* 3 *pomerid.* (*vulgo* Nón), *eſt meditullium horæ majoris qvartæ.*

9) Sól i Midmundaſtad Utſudurs og Veſturs, ↄ: *ſol in meditullio Libanoti & Zephyri, ideſt in puncto Argeſtæ, hora* 4½. *In hunc incidit finis diei ſpecialiſſimè ſic vocati, ſcil. à ſubſolano, veterum* dagmál *inchoatus, veſper autem hic incipiebat, hic enim utraqve Eikt finiebatur.*

10) Sól i Veſtri, *ſol in Occidente, ſeu regione Zephyri, hora* 6. *communiter* Miduraptan, ↄ: *medius veſper, & medium plagæ ut &* Eikt *veſpertinæ.*

11) Sól i Midmundaſtad Veſturs og Utnordurs, ↄ: *in meditullio Zephyri & Cori, ſeu in regione Japygis, hora noſtra* 7½, *antiqvorum* Nattmál, *finis veſperæ & initium noctis, nam ut mane illis unum fuit trihorium, qvo ſol plagam Orientalem tranſiit, ita veſper qvo occidentem permeavit. Hac hora opera domeſtica veſpertina curabantur, & hic primus triens noctis incipiebat.*

12) Sól i Utnordri, *ſol in regione Cori, hora noſtra* 9, *circa hanc horam ſternebantur lecti, cæna parabatur, aliaqve ejusmodi opera abſolvebantur.*

13) Sól

13) Sól i Midmundaſtad Utnordurs og Nordurs, *ſol in meditullio Cori & Boreæ, ideſt in regione Circii, hora* 10½. *Hic incepit plaga borealis, ultima tempeſtas cubitum eundi tempore æſtivo, qvo forte reſpicit Lex Eccleſiaſt. de Sabbato agens:* Þat er nordurátt, er ſól er komenn i beggia átt Utnordurs og Nordurs, oc til þeſs hun er kominn i beggia átt Nordurs oc Landnordurs.

14) Sól i Nordri, *ſol in ipſo Boreæ puncto* ↄ: Midnætti, *hora* 12 *nox media.*

15) Sól i Midmundaſtad nordurs og landnordurs, *ſol in medio Boreæ ac Cæciæ, in medio habens Gallicum, hora* 1½. *Hic finem habuit ſecundus noctis triens ſeu concubium, ſed incepit ultimus* efri lutur nætur, *ut & Otta.*

16) Sól i Landnordri, *ſol in regione Cæciæ, medium Ottæ, ſed hujus horæ pars poſterior, videtur à Clero dicta fuiſſe* hanaótta ↄ: *gallicinium matutinum hora* 3.

Sól i Midmundaſtad Landnordurs og Auſturs, *eſt regio Aparctiæ, finis noctis & Otta, hora* 4½, *ſed initium diei, unde hunc recenſum exorſi ſumus.*

§. V.

Tali horologio per ſolius ſed ſanæ rationis uſum, multa experientia, & longa temporis obſervatione invento, ſed fundato in ſolis curſu, ſecundum 16 *plagas dimenſo, & ad certas in terra metas aut ſigna determinato, cum libris, manuductione, & inſtrumentis mathematicis deſtituti, ad metam perveniendi aliud medium, alianve viam non haberent, uſque ad inductionem religionis chriſtianæ uſi ſunt primi Iſlandiæ habitatores. Sed eâ acceptâ, antiqva hæc diem metiendi, & horas per trihoria & ſeſqui horas dimmerandi primo paulatim mutari*

cæpit, & procedente tempore penitus obſolevit, nam circa aut poſt annum 1200 *ad Monachorum morem, majorum horarum initia & fines* (Eiktamót), *à conſinio plagarum, qvod in earum* midmundaſtad, *medió intervallo conſtitutum fuit, in ipſarum medium punctum removebant, ſed ſeſqvi horæ in tantam venerunt oblivionem, ut noſtrâ ætate ne nomen qvidem ſuperſit, præter ſolum auſtri & Libanoti meditullium, in punctum auſtro-africi incidens, qvod priſtinum retinens honorem* (κατ' ἐξοχην), *hodie* Midmunda *vocatur, & inter* Cardinales *diei metas numeratur, unicè* (*ut puto*) *ea de cauſa, qvod ad hoc tempus* (*horam ſcil. pomerid.* $1\frac{1}{2}$), *operarum prandium communiter alligatum eſt, qvod ſi non fuiſſet, certe cum reliqvis eadem fata ſubiiſſet.*

§. VI.

Ne autem in ſuſpicionem incurramus, qvod tale horologium ipſi finxerimus, & antiqvis affinxerimus Auctores qvorum ductu id concinnavimus, nobis omnino nominandi ſunt, ut curioſus Lector eos ſi placuerit, ipſe conſulere poſſit. Sunt autem illi Viri Celeberrimi, & fide digniſſimi, qvorum hic

Primum locum dabimus Epiſcopis Thorlako & Ketillo, qvi ineunte Seculo XII. floruerunt, & libellum qvi communiter vocatur Jus Eccleſiaſticum Thorlako-Ketillianum, operâ viri ſuæ ætatis doctiſſimi Sæmundi Sigfuſſonii conſcriptum anno 1123 *evulgarunt. Hi pro re nata, & ut ſe obtulit occaſio, nunc hujus, nunc illius horæ, ſub antiqviſſimis his nominibus, mentionem faciunt.*

Secundus nobis erit Liber notiſſimus, dictus Landnama, concinnatus qvâ Textum originalem ante medium Seculi XII. à viris hujus & ſubſeqventium Seculorum doctiſſimis Ario & Kolſkeggo, utroqve ob antiqvitatum ſcientiam Polyhiſtore nominato,

minato, qvi perinde ac priores oblata occaſione, his horarum nominibus utuntur.

Tertium producimus Auctorem Tractatus, qvi communiter vocatur Stiörnu-Odda-Tal, *cujus argumentum eſt fere totum aſtronomicum, qvem Oddi qvidam ab harum rerum peritia communiter dictus Stiornu Oddi oraliter divulgavit, & poſteris tradidit, ſed ipſe litteris non mandavit, vixiſſe enim videtur Seculo X. aut ineunte XI, antequam uſus litterarum in Iſlandia percrebuit. Forma tam Syſtematis, qvam jam habet hic Tractatus, ut & ejus ſcriptio, communiter tribuitur Oddo Monacho, viro à pluribus lucubrationibus notiſſimo, qvi circa annum* 1200 *vitam finiiſſe videtur. Nos pro certo habemus qvod ante annum* 1200 *conſcriptus ſit, cujus haud ſpernenda indicia ipſe continet. Cumqve hic Liber ex profeſſo hanc materiam tractet, agit enim de ſolis occaſu, & ortu in Iſlandia per totum anni circulum, ideo etiam plurima huc ſpectantia adfert, & utramqve fere paginam hic facit, unde plurima horum ipſi nos debere, grato animo agnoſcimus.*

Qvartus haſce horologii metas nominans Auctor, ſed non niſi ita ferente occaſione, & qvaſi aliud agens eſt Brandus Sæmundi, Epiſcopus Holanus, qvi anno 1201 *occubuit, ut & ejus in concinnanda Sturlungorum Hiſtoria ſucceſſor & continuator Sturla Thordi, qvi* 1284 *vitam clauſiſſe perhibetur, utervqve antiqvitatum peritiſſimus, earumqve ab interitu vindex ſolertiſſimus. Hi offerente ſe occaſione, ſæpius antiqvis hiſce, qvam recentioribus horarum nominibus utuntur, ita tamen ut ſuſpicari liceat hæc ſub finem Periodi increbreſcere cæpiſſe, qvod etiam eſt rationi conſentaneum, cum recentius illud horologium ſit Monachiſmi fœtus, ille autem Seculo XIII. maxime inolevit.*

Qvintus, qvi hoc agmen hâc vicè claudit, erit Holenſium Epiſcopus doctiſſimus Brandus Jonæ, in Libro qvi inſcribitur Stiórn, *concinnato ut videtur circa annum* 1260, *aut paulo ante ipſius obitum, qvi incidit in annum* 1264. *Hic vir etſi profeſſione eſſet Monachus, & ejus opera Monachiſmum ſapiant, nunqvam tamen lingvæ & antiqvitatum genuinam puritatem ejus cauſa prodit. Hinc de horis metisqve temporis ſcribens, antiqvis ſæpiſſime utitur nominibus & loqvendi modis.*

§. VII.

Laudatorum Auctorum ductu antiqvum illud horologium concinnavimus, ad cauſas autem aperiendas, qvæ Majores noſtros ad talem, ſed non aliter conſtitutam diei dimenſionem adegerunt, nullo opus eſſe Oedipo putamus, cum viris laborioſis profunda pollentibus meditationis facultate, omni orali carentibus informatione, librisqve ac aliis neceſſariis ſubſidiis deſtitutis, qvæ operoſiorem & politioribus uſitatam gentibus, diem metiendi methodum docere poſſet, hæc & certiſſima & ad metam perveniendi planiſſima via videretur. Et qvid viris ingenioſis, & ad qvævis fabricanda aptis natis, facilius fuit, qvam circularem primo aſſerem formare, ejusqve deinde extremitatem tot ſinubus interſecare, ut tot tandem ejus lingulæ porrigerentur, qvot horizontis plagas cognoſcere voluerunt, nam cognita una, reliqvæ omnes, nullo negotio per lingularum indicem dignoſcebantur, ſtatimqve monti, colli, tumulo, ſaxo, è regione hujus vel illius lingulæ ſitis, tempori, qvod notavit, conveniens nomen indiderunt, ex qvo qvota diei hora eſſet, ſol interdiu eandem metam ſupergrediens noctu autem Luna, Plejades, Urſa major, Heſperus, aliæqve ſtellæ indicabant, nam hæ etiam tempore nocturno, in conſilium vocabantur, ſiqve hæc

collo-

collocatio primo erraret, id mox poſtero die, aut cognito errore, corrigebatur, usqve dum ſe omnia recte haberent, aut à recto non multum abluderent. Obſcuro autem aëre, omnia conjecturis agebantur, qvæ ut plurimum à vero non multum aberraſſe videntur, ſi ex modernorum ruſticorum ſagacitate argumentari liceat. Tali majores noſtros horologio uſqve ad Seculum XIII. vel diutius uſos fuiſſe opinamur, cui ſententiæ nihil obſtat Hiſtoriarum ſilentium aut diſſenſus, alias nominantium horarum metas, cum illarum plurimæ poſt annum 1200 *aut ſcriptæ ſint aut interpolatæ, Monachos autem qvibus tale proprium fuit, plurima præſertim phraſes, & philologica, ad ſui temporis conſvetudines & cogitandi modum aptaſſe, notius eſt, qvam ut operoſis indigeat probationibus.*

§. VIII.

Decreſcente enim Magnatum ſtudio, eruditione & in literas amore, ſed creſcente indies Monaſtica auctoritate & divitiis, Cleroqve in omnibus fere rebus prævalente, litteræ qvidem non ſtatim exulabant, ſed ſolidiora ſtudia in Cæremoniarum ſacrarum, ſanctorum vitarum legendarum & juris Pontificii ſeu Decretorum Romanæ Eccleſiæ cognitionem tranſibant, ita ut qvicqvid talia non ſaperet, viris Eccleſiaſticis, qvi jam primas tenebant & ſoli aliqvid ſapere ſibi videbantur, ſorderet & contemneretur, unde evenit, qvod ad eorum lyram omnes tandem ſaltarent, cumqve inter Clerum Monachi ita excellerent, ut ad eorum nutum pleraqve agerentur, eorum autem ſummus religionis articulus in canonicarum horarum devota celebratione conſiſteret, qvarum efficacia omnes participes fieri optabant, factum eſt ut non tantum ipſæ preces, ſed etiam horæ illis deſtinatæ, aliis temporibus præferrentur, & tantum denique hæc

ſuper-

ſuperſtitio invaluit, ut exſtantiora Oeconomica horarum ſigna & confinia, ad horarum Canonicarum momenta inſtituerentur, ex. gr. Otta, *qvæ prius ab hora* 1½ *ad* 4½ *duraverat, jam in honorem precum matutinarum in tempus ab horæ* 3. *initio ad initium* 6. *tranſlocaretur.* Dagmál (ɔ: *diei ſtrictè ſic dicti initium*) *ab antiqva ſede hora* 7½ *ad horam* 9. *transferretur, ut in Monachorum Tertiam inciderent.* Náttmál *ab hora* 7½ *veſpertinâ, ad* 9. *deſcenderent, ut cantui veſpertino aptaretur, nam de omnibus antiqvis Trihoriis* (Eikt) *notandum eſt, qvod ex communi uſu penitus exciderint, ita ut nihil eorum ſuperſit, præter ſola nomina:* Midurmorgun, Dagmál, Hádege, Nón, Miduraptan, Náttmál. *Hanc mutationem cæpiſſe Seculo XII. aut ineunte XIII, & paulatim poſtea creviſſe putamus: Sed præmiſſis, imo prætermiſſis hiſce ad recenſionem horarum, metarumve horologii recentioris nos conferemus.*

PARS II.

§. IX.

Priuſqvam ad minutiores horarum terminos accurate indicandos aut conſtituendos nos accingimus, enucleandæ veniunt qvædam æqvivocationes vocularum Mane, Dies, Veſper & Nox, ne in ipſa rei tractatione, diverſus earum ſenſus, caliginem qvandam offundere poſſit, nam licet ſparſim tam in hac Diſſertatione qvam alibi hac de re aliqvid pro renata dictum ſit, hic tamen eadem ſimul & ſemel, qvaſi uno in faſciculo promere, non abs re eſſe videtur. Mane (morgun) *diverſas habet notiones.* a) *Enim cujusvis diei, per univerſum anni circulum auroram & ortum, ita ut pari veritate dici poſſit de hora* 1½ *antemerid.* 21 *Junii ac de hora* 7½ *d.* 21 *Decembris, qvod ſit mane*

(morgun)

(morgun) *vel* pad morgnar, *diluceſcit*, *& ſic de cæteris intermediis temporibus.* b) *Notat hæc vocula primam diei artificialis partem, aut ab ipſa media nocte hora ſcil.* 12, *aut à fine noctis intempeſtæ ſeu mediæ noctis ultimo momento, qvod in horam* 1½ *incidit, uſqve ad initium diei ſpecialiter ſic dicti hora* 7½, *qvo in ſenſu occurrit Sturl. Lib. I. Cap.* 14. c) *Uſitatiſſimè autem & oeconomicè, (ſi ita dicere liceret,) reſpectu habito ad diei oeconomicam diviſionem, olim notavit primam diei artificialis partem, ſive tempus illud, qvo ſol plagam Orientis tranſit, ab hora* 4½ *ad* 7½, *& hoc ſenſu hora* 6. *ſeu momentum illud, cum ſol in medio puncto Orientis conſtitutus eſt, tam ab antiqvis, qvam modernis Iſlandiæ incolis medium mane* Midurmorgun *vocatur, qvæ voculæ hujus notio, ut communiſſima in hac diſſertatione ubiqve primas tenet, reliqvis, ut minus uſitatis, & ad diei oeconomicam diviſionem parum pertinentibus, plane excluſis. Simili notionum varietate ornata aut onerata eſt, vocula dies, nunc enim totum notat diem naturalem* 24 *horarum tempus, nunc totum illud tempus, qvod eſt inter primam auroram, & ultimam lucis ſupra horizontem faculam, nunc ſolam ſolis ſupra horizontem manſionem, nunc vero & in ſenſu oeconomico, de qvô heic loci præcipuè agitur, tempus ab hord matutinâ* 7½ *ad veſpertinam* 4½. *Vox Veſper duos præſertim habet ſignificatus, qvorum prior communis eſt & generalis, qvando ſcil. de cujusvis diei ſolaris crepuſculo, à ſolis occaſu ad noctis initium adhibetur, qvo ſenſu hora pomerid.* 3. *d.* 21 *Decembris ac hora* 10½. *d.* 21 *Junii, pariter recte veſper vocantur, ſed in ſenſu oeconomico, ubi de diei artificialis oeconomicâ diviſioné ſermo eſt, uſitate ſignificat tempus ab hora* 4½ *ad* 7½. *Vocula Nox nunc ſignificat integrum hemeronychtion, nunc tempus illud totum, qvod qvovis anni tempore ultimam*

diei ſaculam, & primam ſeqventis diei auroram intercedit, nunc ipſiſſimam noctem intempeſtam, ab hora 10½ *ad* 1½, *conf. Jus Eccl. antiqv. Cap.* 26. *in ſenſu autem Oeconomico ſeu ratione diviſionis diei in qvatuor partes Oeconomicas, mane ſcil. diem, veſperam & noctem, notat tempus* 9 *horarum, ab* 7½ *ad* 4½, *qvod in hac diviſione noſtrum præcipuè objectum eſt, cum reliqvæ notiones huc parum aut nihil faciant. His autem diei, noctis, mane ac veſperæ notionibus & terminis, in remotiſſima antiqvitate uſitatis, ſed ad poſteriora ſecula transmiſſis, verum ac ad antiqvorum formam inſtitutum, nititur fundamentis, hodiernum Iſlandorum horologium, minimè autem Monachorum ac Cleri placitis, qvi Seculis* 14. *&* 15. *hæc antiqvitatis inſtituta ad Romanæ Eccleſiæ conſvetudines, perinde ac alia multa reformare ſatagebant.*

§. X.

Riſmál, *primus diei naturalis terminus, ſeu meta, vulgo* Dagsmark, *ad qvam tam antiqviſſimi qvam recentiores Iſlandiæ habitatores, ordinarias conſvetudines oeconomicas, & vulgaria domeſtica opera, aſtringebant, vocabatur* Riſmál, *qvæ vocula compoſita à verbo* eg rys, *ſurgo, &* mál, *tempus, meta, ſignificat ſurgendi tempus. An diſtingvi debeat* Riſmál ɔ: *commune operariorum ſurgendi tempus, ab* hyrdis Riſmál ɔ: *opilionum ſurgendi tempore, diſputari ſolet. Qvi id affirmant, pro ſua ſententia allegant locum ex Landsl. B. Cap.* 17. pat heita hyrdis Riſmál, ɔ: *id tempus vocatur opilionis ſurgendi hora, qvaſi his verbis id tempus à communi ſurgendi tempore diſtingvatur. Adferunt etiam illi Liosvetn. S. Cap.* 14. *ubi refertur opilio ante alios ſurrexiſſe, qvem Enarus Thveraaenſis juſſit poſthac ſolem ſeqvi, ideſt cum ſolis ortu ſurgere, ut & Laxdæla,*

qvæ

qvæ refert opilionem Bolli, in paſcuis operi intentum fuiſſe, cum Bollus & uxor in lecto ad huc dormirent. Sed regerunt alii Landsl. B. Cap. 17. *non diſtingvere* hyrdis Riſmál, *à communi laboratorum* Riſmál, *ſed determinare tantum qva diei hora opilioni omnino ſurgendum ſit, ſcil. tanto tempore antequam ſol in oriente eſſet, ut tunc greges & pecora domini ſui ex alienis paſcuis abegerit, haud negato, quod aliis etiam aut eodem tempore aut circa id etiam eſſet ſurgendum, cum unius poſitio non ſit alterius excluſio: Liosvetn. S. qvod hic aliqvid faciat nil habet, cum præceptum qvod Enarus opilioni dedit ſingulare ſit, & alium haberet finem ac reſpectum, qvam ordinariam gregis curam. Laxdæla autem expreſſe teſtatur operarios Bolli etiam unacum opilione ſurrexiſſe, & ſuo intentos fuiſſe operi, cum ipſe Bollus adhuc dormiret. Nec Rafnkeli Curionis Vita, qvicqvam alicujus momenti his contrarium adfert, nihil enim ex illa colligi poteſt, qvam qvod Rafnkelus & domeſtici poſt commune* Riſmál *lecto affixi & ſomno obruti fuerint: Errat itaqve doctiſſimus Vidalinus, & qvi eum ſeqvuntur, ex his probare volentes* Riſmál & Sól i Auſtri *eſſe unum, idemqve ſignificare ac* Riſmál, *præſertim* hyrdis Riſmál, *cum id ſit plane diverſum à* Midurmorgun & Sól i Auſtri; *ſed qvod* hyrdis Riſmál *ſeu opilionum & commune operariorum ſurgendi tempus, præſertim tempore æſtivo, cum fæniſecium, piſcatio aliaqve ſumme neceſſaria opera domeſtica, vel publicum ſpectantia commodum, ideoqve injuncta urgerent, & omnino abſolvenda eſſent, non multum abſum, ut credam, id enim perſvadent.*

1) *Codex Juris Eccleſiaſt. Thorlako-Ketill. Cap.* 4.

2) *Vigaglums S. Cap.* 25. *in eo concordes, qvod citati ad negotia injuncta, etiamſi alibi domicilium haberent, in loco tamen, determinato præſto eſſe, & opus aggredi debue-*

runt, á midium morgni, *medio mane*, *ſole in puncto Orientis conſtituto.*

3) *Antiqvum illud Juris Apophthegma*, Sól ſkal ráda um Sumar, enn dagur um Vetur, ↄ: *ſol æſtate*, *ſed dies hyeme operandi negotia metiuntor: dici autem facula qvædam in Iſlandia cernitur*, 9 *menſium ſpatio*, *hora antemerid.* 4½, & *pomerid.* 7½, *ita ut non obſtantibus aliis caſibus*, *opera tum aggredi poſſint.*

4) *Qvod huc facit eſt communis operariorum tam apud nos tempore æſtivo*, *qvam alias gentes conſvetudo*, *ſurgendi ante horam* 5.

5) *Et ultimo huc ſpectat lex*, *opilionibus tanto ante horam* 6 *tempore*, *è lecto ſurgere mandans*, *ut ea inſtante heri ſui armenta ex alienis paſcuis abegerint. Qvibus freti argumentis*, *tam commune operariorum qvam opiliorum* Riſmál, *in primo mane horâ ſcil. matutina* 4½ *collocare non dubitamus.*

§. XI.

Midurmorgun *eſt vox compoſita à* midur, *medius*, & morgun, *mane*, *ut vi vocis notet medium mane*, *cumqve Otta & cum ea nox deficiat in hora* 4½, *conſpicuum eſt mane ibidem initium habere*, & *cum medium mane incidat in horam* 6, *manifeſtum eſt mane unam tantum Octonam ſeu* Eikt, *vel trihorium in ſe concludere. Utrum vox* Midurmorgun *ſummæ ſit antiqvitatis*, *qvidam dubitant*, *dicentes antiqviſſimis temporibus hanc diei metam vocatam fuiſſe* Sól i Auſtri, *ſol in Oriente*, *qvod ut negari non poteſt*, *ita nec qvod hæc vox* midurmorgun *occurrat in Codice Thorlako-Ketilliano*, *ut & Vigaglumi Vita*, *qvod probat eam ſatis bonæ eſſe antiqvitatis*, *licet forte non antiqviſſimam; niſi dicere liceat Jus illud Eccleſiaſticum interpolatum*

latum esse, & Vigaglumi Vitam Seculo demum 13. *scriptam fuisse, qvod parum ad rem facit, cum nihilo secius ex remotissimâ antiqvitate revocata esse possit. De hac diei meta, ut & reliqvis qvæ seqvuntur id observandum est, qvod Monachorum mores & consvetudines, apud nos invalescere incipientes, vergente Seculo XIII sed Seculo XIV plenis viribus instructæ, eam intulerunt mutationem, ut imperitum primo vulgus, & procedente tempore plures, in eam irent sententiam, qvod antiqvæ Octonæ* Eikt, *ab eodem temporis momento, qvo inceperunt removendæ, sed in religionis honorem in id temporis punctum transiocandæ essent, qvo illi suas horas canonicas celebrabant, ergo etiam decere dicebant, qvod præsens Octona ab hora* 6 *initium habere deberet, ita ut ejus meditullium posthac in idem punctum, horam scil.* 7½, *qvô antea finiebatur, incideret, sed cum exitu Nonæ terminaretur. Hæc mutatio eam tandem intulit confusionem, ut qvidam ex vulgo, qvi qvasi per manus à majoribus per traditionem acceperant, Octonam matutinam incepisse antiqvitus hora* 4½, *tam hujus mutationis, qvam ipsius veritatis ignari, ibidem medium mane haberent, alii autem nimiam rei absurditatem cernentes, sed in viam redire nescientes, propius accedebant, & suum* Midurmorgun *in puncto Octavæ collocabant. Hinc illa differentia, & hæc ejus vera causa est, de qvâ conqveritur doctissimus noster Olavius, Itin. Island. Tom. I. pag.* 42. *& alibi, originem erroris in primos diei metarum statores immerito transferens. Plurimi autem antiqvas metas, & horarum rectas & intemeratas sedes & successiones retinent licet de antiqvis Octonis, & earum constitutione ac successione, plane sint ignari, hæc etiam confusio & mutatio est materia litis, de qva tam acriter Doctissimi Viri, Præsul Arnæsonius, & Paulus Vidalinus, controversiæ serram*

reciprocarunt, Vidalino antiqvas tuente conſvetudines, Epiſcopo autem recentiores defendente, qvibus majorem qvam par fuit antiqvitatem tribuebat, cum antiqvæ à recentioribus non parum diſcrepent.

§. XII.

Jafntnærri bádum midium morgni og dagmálum, *meditullium medii mane & proprii diei, hora moderna* 7½, *antiqvitas autem* Dagmál, *ſeu initium diei, ſol in regione Subſolani, antiqviſſimis autem temporibus* Sól i Midmundaſtad Auſturs og Landſudurs, *ſol in medio Euri & Vulturni. Deſtinatum eſt totum hocce triborium, ſeu ſecunda diei Octona, ſingularibus Oeconomicis operibus, qvalia ſunt, præparatio lactis, ex illo enim qvod pridiano mane à pecoribus expreſſum fuit, poſt* 24 *horas, butyrum, oxygala, caſei &c. præparantur, pecua in ſtabulis congregata, denuo mulgentur & id genus alia, qvæ communiter & per Exochen vocantur* (Morgun) Búverk, *opera villaria (matutina). Hæc enim ſine inſigni rei familiaris dispendio, negligi aut perfunctorie agi non poſſunt.*

§. XIII.

Dagmál, *initium diei, vox ut videtur non admodum antiqva, occurrit qvidem in Vigaglumi Vita Cap. 7. ſed cum illa ſcripta ſit Seculo XIII aut XIV. Monachiſmi ſpiritum olere videtur, ſed qvicqvid ſit, de vocis indigenatu ſeu origine, nulla eſt dubitatio, cum compoſita ſit à* dagur, *dies, &* mál, *menſura, terminus, ut etymologicè notet diei terminum, vel initium. Antiqvi id aut, ejus initium in hora* 7½ *collocarunt, ſed Monachorum inſtinctu in horam* 9. *depreſſum eſt, unde tam ex hoc fonte, qvam ex eo qvod* Dagmál *hanc totam Octonam, nunc tan-*

tantum ejus initium, vel etiam medium punctum notat, crebræ æqvivocationes occurrunt, qvæ ſemper ex ſenſu Auctoris & circumſtantiis ſolvendæ ſunt.

§. XIV.

Jafntnærri bádum, hádege og dagmálum, *meditullium inter* dagmál *horam* 9, & hádege, *meridiem, horam* 12, *antiqvorum* Midmundaſtadur Landſudurs og Sudurs, *meditullium Vulturni & Auſtri, incidens in horam* 10½, *in qvo puncto* öndverdur dagur, *anterior diei pars, qvondam terminabatur, ſed* hádege, *Octona meridionalis incepit, qvod meridiei initium, plebs cum ipſo meridiei puncto, poſt introductam mutationem imperitè confudit. Sed eandem ſolvere non valens doctiſſ. Epiſcopus Arnæſonius, in Iconiſmo ſui horologii, vocat* Nytt dagsmark, *novum terminum, veteribus ignotum, in qvo non leviter hallucinatur, cum illis ſub nomine* Midmundaſtadur Landſudurs og Sudurs (*ut mox innuimus*) *notiſſimus fuerit.*

§. XV.

Hádege, Middege, Midurdagur, *antiqvis* Sól i Sudri, *vox compoſita eſt ab* hár, *altus, vel* mid & midur, *medius,* & dagur, *dies, notatqve altum vel medium diem, horam* 12. *Inſigni hic terminus ut reliqvi obnoxius eſt æqvivocationi, ſignificat enim vox* hádege & midurdagur. *a) Anteriorem diei partem & meridiem, id eſt* 6 *horas, ab* 7½ *ad* 1½, *aut paulo majus, ut in Landn. Part. II. Cap.* 10. Heſturenn var gódur medferdar um hádegit, enn er áleid ſteig hann völlinn hardann til hófſkeggea, enn efter ſólarfall ſleit hann allann reiding. ↄ: *Meridie eqvus fuit tractabilis, vergente autem die ſolidum campum ſupra ungulas penetravit, ſed poſt ſolis occaſum omnem*

appa-

apparatum & ligamenta disrupit. Ubi hádege *notat anteriorem diei partem, & meridiem, integrum enim diem aut maximam ejus partem Audinus hoc equo usus est, cum eo rhedam trahente, totum foenum stercorati agri eo die congereret:* enn er áleid, *notat inferiorem diei partem,* hinn efra luta dags, *sed post* sólarfall *notat crepusculum.* β) *Significat* hádege & middege *Octonam meridionalem, ab* 10½ *ad* 1½, *ut in* Atlamál *supra allegatis,* unz mideann dag liddi, *& Author Libri* Stiórn, *illud in hoc sensu sæpius, ut de somno meridiano Isbozethi & Davidis adhibet; ut & Niala Cap.* 149. Þeir komu til Bergþóruhvols at hádege, ↄ: *circa meridiem in Octona meridionali Bergthoruhvolum venerunt.* γ) *Horam præcise* 12. *seu meridiem, ut in legibus antiqvis de adventu in fora & conventus indictos,* ef hann má ei koma fyrer midiann dag, ↄ: *si in foro se non sistere potest ante horam* 12. *Perperam autem hodie ab imperitis confunduntur* hádege & midmunda, *cum diversa valde sint, qvod tamen faciunt doctiss. noster Episcopus Horolog. Isl. pag.* 532, *ut & Gudmundus Andreæ in Lexic. Isl.*

§. XVI.

Midmunda, *meditullium, compositum à* mid, *medium,* & mund, *momentum, Vigagl. S. Cap.* 21: Í þat mund kom Arngrimur, *eo momento adfuit Arngrimus; & Vita Jonæ Episcopi:* Í þat mund misera, *eo anni tempore. Aliæ enim significationes vocis* mund, *aut* mundur, *ut mundus muliebris,* mundur *manus, & qvæ plures esse possunt, huc non pertinent. Hodiè, ut & antiqvitus incidit hic terminus in horam pomerid.* 1½, *conf. Sturl. Lib. V. Cap.* 27. Þeir homu á Miklabæ um Midmunda Middeges og Nóns; *ubi* Middege *idem est ac* Hádege *hora* 12, *sed* Nón *hora præcise* 3, Midmunda 1½. *Anti-*

qvi

qvi multa numerabant Midmunda, *ut ex §. V. diſcere licet, qvæ jam omnia præter hocce unum obſoleta ſunt, & in* jafn-nærri bádum *mutata, qvæ fata etiam hocce ſine dubio ſubiiſſet, niſi fuiſſet meditullium diei ſtrictè ſic dicti, ab hora matutina* $7\frac{1}{2}$ *ad veſpertinam* $7\frac{1}{2}$ *determinati, & in id incidiſſet meditullium totius diei, imprimis autem qvoniam ad hoc momentum diei alligatum eſt commune operarum prandendi tempus, cui ſine dubio ſuam debet conſervationem.*

§. XVII.

Nón, *vox peregrina corrupta ex Latinorum hora Nona, aut ab illis mutuata, incidit jam in horam* 3 *pomerid. antiqvis* Sól í Utſudursátt, *ſol in regione Libanoti, vel* efri lutur dags, *poſterior diei pars. De hocce termino* Nón *multum diſputant noſtri Seculi Critici, qvorum ſententiæ noſtro judicio aut conciliari poſſunt, aut extricari, ſi diſtincte procedatur, cujus periculum facere conſtituimus.*

1) *Itaqve confidenter ſtatuimus* Nón *ſignum ſeu metam diei accurate loqvendo, incidiſſe in finem horæ* 3, *ſed* Nóneykt *idem prorſus fuiſſe ac antiqvorum* efri lutur dags, *poſterior diei pars, qvæ incepit hora* $1\frac{1}{2}$, *ſed finem habuit* $4\frac{1}{2}$, *conf. ſupra §. V; ita ut hic terminus* Nón, *qvatenus ad dies profeſtos pertinet, non majorem pariat difficultatem, qvam reliqvæ metæ diurnæ.*

2) *Sed in ſenſu Eccleſiaſtico & reſpectu habito ad dies feſtos, & eorum Paraſchevas, & profeſta obſervandum erit.* α) *Statim cum religione chriſtiana Epiſcopos introduxiſſe, feriarum & feſtorum Paraſchevas & profeſta, ideſt dies inciſos & ſemiſacros.* β) *Qvodſi non ſimul, certe paulatim eosdem antiqvarum octonarum mutationes introduxiſſe, ita ut earum*

initia ab antiqvâ ſua ſede, ideſt initio & confinio plagarum, ad earum meditullia perduxerint, ut horis Monachorum Canonicis accurate reſponderent. γ) *Hæc cum non ſimul & ſemel ubiqve fuerint, ſed paulatim uti favens occaſio ſe obtulit, facta ſint, natæ ſunt diverſitates illæ, qvæ tam in legibus Eccleſiaſticis, qvam hiſtoriis occurrunt, de initio Nonæ, qvidam enim ut Dani, vide Jus Eccleſiaſt. Abſalonis Archiepiſcopi, ut & Grammium, de voce* Nón, *ferias inchoabant ſtatim à meridie, qvidam ab* 1½, *qvidam ab hora* 3 & 3½, *ut Iſlandi & Norvegi, tempore Olai Sancti feciſſe videntur, qvæ diverſitas tantum ad inchoationem feriarum pertinebat, ſed nullam mutationem in antiqvum Horologium Politicum intulit, priusqvam Seculo XIV, adulto demum Epiſcoporum & Monachorum deſpotismo. Qvæ cautiones ſi accurate obſerventur, & debite applicentur, huic materiæ, tota illa penitus perit difficultas. De fraudibus enim & technis, qvibus Sacrificuli donis inducti, dominis ſuis Olao Sancto & Magno Nudipedi illuſerunt, hic nihil loqvimur, cum nihil ad noſtram rem faciant, niſi forte confirmant, qvod non una ſemper omnium de initio feſtivitatis ſententia fuerit, alias enim Regibus tali temporis Prolepſi, non tam facile illudere potuiſſent. Vocabatur præterea hoc tempus: ab hora* 1½ *ad* 5½ κατ' ἐξοχην Eikt, *& ejus ultima pars* Eikt *ſacra, qvam doctiſſ. Epiſcopus Arnæſonius in Iconiſmo ſui Horologii non inepte vocat* Biſkupa Eikt, *ut pote ab Epiſcopis ſeu Clero introductam, de qva materia nos in Hiſt. Eccl. Iſl. Tom. I. p.* 153. *ad ſatietatem egimus, unde à tali labore ſuperſedemus.*

§. XVIII.

Jafntnærri bádum Nóni og Miduraptni, *meditullium horæ* 3 & 6. *antea* Sól i Midmundaſtad Utſudurs og Veſturs, *ſol*

in

in medio Libanoti & Zephyri, finis diei & initium veſperæ, hora 4½, *de qvo ſingulare qvid qvod notemus non habemus.*

§. XIX.

Miduraptan, *medius veſper, antiqvis* Sól i Veſtri, *ſol in Occidente; poſterior hujus octonæ pars, ab hora* 6 *ad* 7½, *pariter ac poſterior matutini temporis pars deſtinata fuit operibus villaticis, de qvibus ſupra §. XII. aliqvid ſcripſimus.*

§. XX.

Jafntnærri bádum Midaptans og Náttmála, *eſt ſecundum modernum innovatorum computandi modum, meditullium Zephyri & Cori, antiqvis plane ignotum, ſed illis* Sól i Midmundaſtad Veſturs og Utnordurs, *ideſt in puncto Japygis, ubi etiam* Náttmál *diei finem & initium noctis habebant, cui computo doctiſſimus Schalholtenſis Epiſcopus Theodorus Thorlacius, ſummus alias innovatorum Coryphæus, & propugnator, in Calendario perpetuo pag.* 98. *edit. Schalholt.* 1693, *plane conſentit. Extenditur hæc Octona à* 7½ *ad* 10½ *primam noctis trientem abſumens. Hujus prima hora à* 7½ *ad* 8½, *ſeu pro re nata ad* 9, *deſtinata eſt lactis à pecoribus expreſſioni, aliisqve operibus domeſticis, ad noctem commode peragendam neceſſariis, cubitum autem plerumqve & communiter itur, circa horam* 10 *vel* 10½, *niſi aliqva urgeat neceſſitas, unde hæc octona non in commode comparatur Romanorum concubio, conf. Sturl. Lib. II. Cap.* 25, *ubi id ut extraordinarium memoratur, qvod Sturla Hvammenſis, aliqvando familiam, metu inſidiarum adactus à lecto & ſomno uſqve ad mediam noctem continuit.*

§. XXI.

Náttmál, *ſecundum modernum innovatorum calculum incipit in regione Cori, & perdurat uſque ad mediam noctem, ſed contra antiqvorum mentem & praxin, qvi noctis partem primam ab hora* $7\frac{1}{2}$ *inchoabant, & ad* $10\frac{1}{2}$ *extendebant, nullumqve inter* Midaptan & Náttmál *agnoſcebant punctum, qvod meditullii nomine inſignirent, qvod ſat clare variis documentis probatum eſt ſupra, & ulterius probari poteſt, tam loco Nialæ Cap.* 129. *ubi Floſo* 8. *aut ut alii volunt,* 6 *tantum ante hyemem hebdomadibus, ideſt circa initium Septembris dicit:* Nú ſkulum ver ryda til Bergþóruhvols, og koma þar fyrer Náttmál, *o: jdm Bergthorshvolum adibimus, ibiqve ante* Náttmál *nos ſiſtemus; qvod ſat bene conſiſtere poteſt, ſi* Náttmál *in* $7\frac{1}{2}$ *collocantur, ſin vero* Náttmál *ad horam* 9. *detrudantur, nullo modo adaptari poteſt, cum ſol hoc anni tempore hora* 9. *dudum occiderit. Conf. Sturl. Lib.* 7. *Cap.* 31. *ubi Thordus Kakali circa* Náttmál *Arneſum relinqvens, in montana loca ſe confert, ibiqve cum ſuis qvieſcit, & ſomnum capit, ſed ante ſolis occaſum, ideſt circiter hora* $10\frac{1}{2}$ *vel* 11 *inde abceſſit, qvodſi* Náttmál *fuerunt hora* 9. *haudqvaqvam fieri potuit. Manifeſtum itaqve eſt initum Octonæ* Náttmál *ad* $7\frac{1}{2}$, *ſed ejus meditullium ad* 9, *ſed finem ad* $10\frac{1}{2}$ *pertinuiſſe.*

§. XXII.

Háttatíme, *tempus cubitum eundi, antiqvis* öndverd Nótt, Sól i Midmundaſtad Utnordurs og Nordurs, *anterior noctis pars, ſol in medio Cori & Boreæ, ideſt in puncto Circii hora* $10\frac{1}{2}$, *ibidem nox intempeſta incipit, qvod accurate convenit cum calculo Epiſcoporum Thorlaci & Ketilli, Juris Eccl. Cap.* 26. Þat er nótt er Sól gengur um Norduræt: *Tunc in media Iſlandia,*

dia, ſole in Cancro conſtituto breviſſima nox eſt, trium horarum, ita ut ſol hoc tempore infra horizontem maneat, licet nox lucida ſit, qvod tempus vulgo vocatur Midnætti, *media nox, ſole in ſeptentrionis puncto conſtituto, cum nox profundiſſima, ſeu hora* 12 *in illius medium incidat, & ad horam* 1½ *perduret.*

§. XXIII.

Otta, *incepit hæc Octona antiqvitus, cum ſol eſſet in* Midmundaſtad Nordurs og Landnordurs, ↄ: *in puncto Gallici, in medio habens Cæciam, ſed in loco Aparctiæ deſivit, & tunc communiter vocata fuit* efri lutur nætur, *vel* þridiungur lifde nætur, *ſuperior noctis pars vel triens noctis ſuperſtes. Recentiores autem qvi Seculis* 14, 15 *&* 16 *ad horas canonicas tempora formare, & reformare geſtiebant, ejus initium in regionem Gæciæ noſtrum* Landnordur *detrudebant, ſed finem ad Eurum, ſeu Orientem extendebant.*

§. XXIV.

De Otta tria præcipuè obſervanda veniunt: 1) *Etymologia.* 2) *Tempus.* 3) *Diviſio. De voculæ hujus etymologia tam in præmiſſis, qvam Hiſt. Eccl. Iſl. attulimus aliqvid, qvod hic repetere inutile eſt. Addenda autem illis ſunt, qvæ de ejus etymo adfert eruditione multa illuſtris Eqves, & Acad. Upſal. Prof. Celeberr.* Joh. Ihre, *in Lex. Sviagoth., qvæ huc transcribere nihil attinet, illud ſaltim non omittendum, qvod nobis haud diſplicet Eruditiſſ. Viri conjectura, eſſe hanc vocem terminum Eccleſiaſticum, denotantem integram vigiliam, vel, ut volunt, unam Monachorum horam canonicam, eoqve ſenſu commode derivari poſſe à Monachorum Matut, vel matutina, cum*

noſtratium Otta, & Monachorum matutina prior, in idem inciderent momentum hora 1½, *cui ſententiæ nihil obſtat, qvod antiqvi Poëtæ noſtrates & Norvegi ſub gentiliſmo degentes hac voce uſi ſint, cum eam diſcere & mutuari poſſint à chriſtianis in Germania, Anglia, Italia, Gallia, & Conſtantinopoli, apud qvos ſæpe hyemabant, negotiabantur, militabant, & verſabantur, ſed à vocé Otta, qvæ Hetruſcorum lingva horam ſignificare dicitur, noſtram Ottam derivare velle, nimis longè petitum eſſe videbitur, niſi dicere velis Cimbros, Gothos, Teutones & Longobardos, hanc vocem in Italia didiciſſe, & ad Septentrionem transtuliſſe, perinde ac alias, qvæ jus civitatis apud nos nactæ ſunt. Ex aliis autem ibidem allatis originationibus, proximè ad veriſimilitudinem accedere videtur vox* Uthvo, *ab Ulphila Marc. I. v.* 35. *uſurpata, cum illa & Gothica ſit, & antelucanum tempus notet. Qvanti autem pretii ſit conjectura, qvod Otta, Uthentid, & forte hoc ipſum Uthvo, deſcendat à notiſſima particula Ut, vel Gothica Uz, aut Utz foras, ſignificante vel etiam finem & exitum rei, ut in phraſibus Eccleſiaſticis,* at hríngia út, *campana Miſſæ exitum indicare,* at ſingia út, *ultimam Odam canere; & in Civilibus:* Vakann er úte, *vigilia finem habet,* Utmanudir, *ultima hyemis menſis,* Nóttenne *vel* degenum hallar út, *nox vel dies ad exitum vergit. Sic in Olai Trigv. Vita Part. I. pag.* 154. helldur tók út Eiktena, *vergebat* Eikt *ad finem: Cumqve Otta fuerit ultima noctis pars, metaphoricè dici potuiſſe* úttíd, *& contracte Otta, Lectoris judicio permittitur.*

§. XXV.

De genuina Ottæ ſede, claſſicorum Auctorum loca agentia, cum ſuccincta Epicriſi hic congerere conſtituimus, ut Lector ipſe

ipſe judicare poſſit, utrum illi Ottam pro prima diei, an vero ultima noctis parte habuerint.

1) *Edda Snorronis Fab.* 38. Þór ſtód upp i Ottu fyrir dag og klæddi ſig. ↄ: *Thorus in Otta ſurrexit, & veſtimenta induit ante diem. Ubi Otta expreſſe dicitur eſſe ante diem, Thorus enim hic de noctu ſurrexit, & itineri ſe paravit, ut qvam primum dieſceret, ſe in pedes ſine omni mora conjicere poſſet. Idem auctor de eo ad piſcaturam ſe parante loqvitur Fab.* 42. Þór reis upp i dagan, *Thor cum dieſceret ſurrexit, aliud enim opus qvippe piſcaturam aggreſſurus fuit, qvod priusqvam illuceſceret, aggredi, aut Oceano ſe committere noluit, ideoqve non tanta vigilantia & feſtinatione opus habens; aliud itaqve eſt Otta, aliud diluculum, ubi monendum venit, exemplaria omnia qvæ ſecundum id exſcripta aut impreſſa ſunt, qvod Dn. Magnus Olai Wormio miſit, omittere hac voces* fyrir dag, *ante diem, cum aliæ vetuſtiſſimæ & notæ membranæ, hæc verba habeant, ut illa adfert Paulus Vidalinus in Lexic. Jurid. Tit.* allur dagur til Stefnu.

2) Atlamál en Grænlendſco, *qvæ ſupra à nobis allata ſunt*, Myrgin mez vago, *& cum nihil habeamus, qvæ illic dictis addamus, Lectorem eò remittimus.*

3) *Apud Snorronem Sturlæ hæc vox ſæpius occurrit in Vita Halfdani Nigri ita ſcribit:* Þeir fóro yfir vötninn i Otto til bæar Haka, tóco dyr allar á ſcála þeim er húskarlar ſváfo i, ſidann gengo þeir til ſvefnbúrs þeſs er Haki ſvaf i, bruto upp, oc tóco brott &c. ↄ: *Lacum in Otta tranſierunt, & ad villam Haki pervenientes, omnes fores cubiculi, in qvo ejus mediaſtini dormiebant, occuparunt, Hakiqve cubiculum effregerunt, omnesqve opes evexerunt, ſed villam incenderunt. Omnia hæc in Otta inchoata ſunt, & cum prima lucè perfecta, ut ex contextu patet.*

4) *Talis*

4) *Talis apud Snorronem occurrit locus in Vita Erlingi Skarki, Cap.* 26. Erlíngur kom til bæarens, þann tíma er ſungin var Ottoſaungur i Chriſtskyrkio. Alfur Raudi ſat þá enn oc drack. Erlíngur veitti þeim atgaungo, var Alfur drepenn oc ſveit hans, fátt fell annara manna, því fleſtir höfdo gengit til kyrkio, því þetta var um nóttena fyrir Uppſtigningardag. Um morgunenn let Erlíngur bláſa öllu lideno til Eirarþíngs *&c.* o: *Erlingus hac tempeſtate in urbem venit, cum* (*Ottuſaungur*) *officium matutinum in templo Chriſti perageretur. Alfus Rufus cum ſuis aſſeclis adhuc potans, occiditur, ſed præter eos pauci, cum plerique in templo eſſent, hæc enim patrata fuerunt noctu ante Feriam Aſcenſionis Domini. Illuceſcente autem die Erlingus omnes ad forum Eirenſe tuba vocavit. Hic habemus Erlingum in Otta urbem intrantem, totamque urbem occupantem, quæ omnia noctu facta eſſe dicuntur, ſed perpetratis hiſce omnibus, illucente die forum in Eiris habentem; ergo Otta hic nocti non vero diei attribuitur.*

5) *Locus etiam huc aliquid faciens, ibidem occurrit, Cap.* 32. *qui prolixior eſt, quam ut huc commodè transferri poſſit. Continet autem inſidias Sacrificuli cujusdam Erlingo ſtructas, nocte Feſtum Purificationis antecedente, in villa Ridjökle, poſtquam Erlingus cum ſuis bene potus cubitum iverat, & ter expergiſcens, negante ſemper inſidiante ei Sacrificulo, tempus matutini cantus adeſſe, redormiverat, tandem vero ſurgens, Sacrificulum fere nolentem adegerat, ut celebraret Ottuſaung, præterlapſo ut videtur juſto canendi tempore; ſed adſunt interim hoſtes, & primo Cænaculum oppugnant, deinde Erlingum ipſum aggrediuntur, diuque cum ipſo in tenebris fuga ſe ſalvante, præliantur, qui tandem ægre ope tenebrarum, haud paucis ſuorum amiſſis, ſaucius mortem effugit, quod licet nihil*

apo-

apodicticè probet, idem tamen cum præmiſſis oſtendit, qvod Otta non ad diem ſed noctem pertinuerit, facta enim ſunt in Upplandis ſub gr. latitud. 61., *ubi dieſcere cæpit d.* 3 *Febr. hora* 4½.

6) *Locus occurrit in Vita Olai Triggv. Part. I. Cap.* 197. Til Búrakyrkio ſkyldi hríngia þá þridiungur var af nótt, oc aftur þá þridiungur lifde nætur. ↄ: *Campanæ pulſabantur in templo Burenſi, poſt primam noctis trientem, & iterum cum tertia pars noctis ſuperſtes eſſet. Prius hocce officium qvod hic indigitatur, fuit ſine dubio completorium, qvod ſecundum Gloſſarium Alfrici, qvi circa aut paulo poſt annum* 1000 *floruiſſe videtur, incidit, in horam* 10. *utitur enim ille, ut videtur numero rotundo pro* 10½. *Poſterius autem fuit Uthentid, ſeu Ottuſaungur, officium antelucanum, incidens ſecundum Olai Triggvini Vitam in horam* 1½; *qvæ omnia in id conſpirant, qvod Otta tempus nocturnum ſed non diurnum fuerit.*

7) *Teſtimonium fert carmen militum Haraldi Regis, qvi urbem Slesvicum noctu invaſerant & incenderant, de qvo facinore ita gloriantur, referente id Snorrone, in Vita Haraldi, Cap.* 34. *ubi dicit:* Vaſc i Nótt fyri Otto; *fui hac nocte ante Ottam in muro urbis cum arderet.*

8) *Ex Lib. I. Sturl. Cap.* 74. *etiam haud contemnendum peti poteſt argumentum, ubi auctor in hunc modum ſcribit:* Þeir tóco til at giöra upp búdena um Aftanenn, oc var locit aullo ſtarfeno fyri Ottoſaung um Nóttena. ↄ: *Veſpera cæperunt exſtruere parietes tabernæ, ſed totum opus perfectum fuit ante Ottuſaung (officium matutinum) eadem nocte. Qvo qvid clarius eſſe poſſit, non video, præſertim ſi obſervetur Auctorem expreſſe dicere opus abſolutum fuiſſe ante eum Ottuſaung, qvi noctu celebratus fuit, nox autem* 24 *Junii cum hæc agerentur*

finem habuit hora 1½, *ſecundum Jus Eccleſiaſticum Cap.* 26. *ut ita ex hoc loco manifeſtum ſit Ottam cæpiſſe eodem noctis momento.*

9) *Aliud æqve validum dicit idem Auctor teſtimonium Cap.* 14. *ejusdem Libri: Nocte diem Viridium præcedente, freqvens concio Stadarholi fuit, ſed peractis ſacris ideſt Ottuſaung ſeu officio tenebris, (qvod ejus diei ſacris proprium fuit, & loco ordinarii Ottuſaung celebrabatur,) Olaus & Grimus in agrum exſpatiabantur, dixitqve Olaus:* óvarlega fer eg nú, er eg geng eirn úte med þer á nóttu, *incaute ego ſolus tecum in agrum exſpatior noctu. Ubi ſuperiorem noctis partem, in qvam Otta, incidit, expreſſe noctem vocat.*

10) *Ut integra decas talium proferatur, ex Vita Hakonis Haconidæ, eam implebimus, qvi anno* 1225 *circa medium Qvadrageſimæ in Hadalandia ſub gr. latit. circiter* 61. *in Otta ſurgens, cum exercitu aliqvantum viæ noctu fecit, uſqve dum ſpeculatores circa primum diluculum obvios habuit. Primum autem diluculum id loci & temporis, circa aut ante horam* 4½, *incidiſſe videtur. Qvod qvidem per ſe nihil expreſſe probat, interim tamen cum aliis, qvi aliqvid de Otta tradunt, collatum, miram & unam omnia ſimul oſtendunt harmoniam, qvorum nullum Ottam diei, omnia autem eandem nocti, expreſſe adſcribunt.*

§. XXVI.

De differentia inchoationis & finis ſupra dictum eſt: Diſtingvunt qvidam tempus Ottæ in Ottam Majorem, cui integras tres horas canonicas tribuunt, & Minorem, cui unam tantum dare volunt horam, ultimam ſcil. ex 3. *illis, qvæ majori competunt, ut ultima hæcce noctis Octona, exactè reſpondeat*

deat ultimæ diei octonæ, qvæ ſingulariter & per Exochen vocabatur Eikt, *& ejus ultima triens* Eikt *ſacra, cum feriæ & ceſſatio à laboribus in profeſtis, unacum illa inchoari deberent. Qvidam vero hoc tempus diſtingvunt in* Hanaóttu & Ottu, *inducti, ut videtur, verbis Juris Eccleſiaſt. Norveg. ſupra allegati, qvod hanc* Hanaóttu *vulgarem feriarum finem eſſe jubet. Noſtra vero ſententia eſt, nomen* Hanaóttu *primo nihil aliud fuiſſe, qvam explicationem Latinæ voculæ gallicinium, qvod voce vernacula* Hanaóttu *vocabant, ſed creſcente ſuperſtitione & inſcitia, ſuperioribus ſeculis ſpecialiter adhæſiſſe, & à Monachis inditum fuiſſe horæ 4. cum illi unacum ejus initio ſuam Matutinam inchoarent, qvam nunc Ottu nunc Hanaottu vocaſſe videntur, forte ideo qvod Chriſtus eandem Marc. 13. v. 35. gallicinium vocare videtur. Talem, ut jam propoſuimus, noctis in trientes diviſionem, non Iſlandis modo ſed pluribus ſeptentrionis gentibus uſitatam fuiſſe, haud pauca claſſicorum Auctorum loca comprobant, qvorum pauca tantum hac vicè, nimiam vitantes prolixitatem adferemus, primoqve producemus Celeb. Snorronem Sturlæum, in Vita Olai Sancti, Cap. 143. de Biarmenſibus ſcribentem:* Sex menn ſkyldo giæta Gardzens hvöria nótt, ſinn þridiung hvörier tveir. ɔ: *Sex viris qvavis nocte lucus erat cuſtodiendus, duobus qvovis noctis triente. Et ibidem Cap. 151. de Arnlioto Gellina Sveco verba faciens:* Enn er lifa munde þridiungur nætur, þá kom þar Arnliótur, og bad þá uppſtanda. — Þeir koma til fæluhúſs nockurs er þridiungur var af nótt. ɔ: *Cum triens noctis ſuperſtes eſſet, adfuit Arnliotus, jubens illos ſurgere. — Sed cum triens noctis præteriiſſet, ad caſam qvandam delati ſunt. Alter erit auctor Vitæ Olavianæ, ex Codicè Flatejenſi deſcriptæ, qvi has hiſtorias eodem plane modo ac verbis ut Snorro refert. Tertius nobis teſtis eſt*

Gunnlaugus Monachus, in Vita Olai Triggvini, Part. I. Cap. 164. *de horis nocturnis in Anglia à Danis & Anglo-Saxonibus obſervari ſolitis, loqvens, occaſione inſidiarum & internecionis, qvam ibidem circa aut paulo poſt annum* 1010 *paſſi ſunt milites Danorum prætoriani, aut præſidiarii, conſveta enim campanarum pulſatione ad indicandas horas nocturnas inſtitututa, inſidiatores pro ſignis invadendi abuſi ſunt, de qvare ita ſcribit laudatus Auctor:* Þá þridiúngur er af nótt, mun hríngt verda i borgenne, ſkulu þá hermenn búaſt. Um midnætti ſkulo menn búaſt annann veg i borgenne, enn þá þridiúngur lifer nætur mun hríngt verda at Búrukyrkio. ↄ: *Primo noctis triente præterlapſo, campanæ per urbem pulſabuntur, qvod ſignum erit militibus ut ſe arment & præparent: Intempeſta nocte in altera (averſa) urbis parte ſe præparabunt; ſed triente noctis ſuperſtitè, campanæ templi Burenſis pulſabuntur, qvod ſignum eſt invaſionis. In qvibus verbis, tres nobis noctis trientes deſcribuntur, primus ante mediam noctem qvietè transactus, id eſt ab hora* $7\frac{1}{2}$ *ad* $10\frac{1}{2}$, *ſecundus triens ſeu intempeſta nox, armis induendis, & diſpoſitioni inſidiarum deſtinatus, tertius vero & ultimus noctis triens, ab hora* $1\frac{1}{2}$ *ad mane uſqve, ipſum aggreſſionis & lanienæ tempus fuit. Qvartus tandem prodibit Sturla Thordi, Sturl. Lib. VII. Cap.* 33. Hann kom i Skalholl, þá er þridiúngr var af nótt. ↄ: *Schalholtum venit cum tertia noctis pars præteriiſſet, qvod factum eſt anno* 1242, *ſed ſcriptum circa annum* 1280, *ut certum ſit Iſlandos eo etiam tempore horas nocturnas per trientes computaſſe. Sed ex omnibus hiſce clarum eſt.*

1) *Qvod antiqvi non duas tantum octonas, ſed integras tres nocti tribuerint, qvarum nulla aut terminabatur aut incipiebat in noctis meditullio hora* 12, *cum locus ex*

Vita

Vita Olai Triggonis, & alter ille de Arnlioto Gellina id clare doceant.

2) *Hinc etiam concludi poteſt, Anglos, Danos, Svecos, Norvegos, Ruſſos, & Iſlandos, easdem haſce conſvetudines obſervaſſe, de omnibus enim his gentibus, in adductis Pericopis agitur, licet veriſimile ſit, Iſlandos antiqvos mores diutiſſimè retinuiſſe, cum antiqvitatis eſſent pertinaces amatores & longe à reliqvis gentibus diſſiti.*

3) *Si omnes hæ gentes nocti* 3 *octonas reliqverunt, ut certum affirmari & haberi poteſt, qvod diei etiam totidem attribuerint.*

4) *Seqvitur omnino, ipſos duas reſiduas octonas ſeu triboria, pariter & æqve inter mane & veſperam diviſiſſe, ita ut cuiqve eorum unam attribuerint, qvæ de reliqvis nationibus ut veriſimilia ſtatuimus, de Iſlandis autem ut vera & credimus & referimus. Sed qvamdiu hæc computatio apud nos duraverit, aut qvando præciſe ceſſaverit, dictu difficile eſt, conjicimus autem id factum eſſe ſub finem Seculi XIV. Id modo certum eſt, qvod mutationes, qvas ſupra ſubinde innuimus, labente Seculo* 13. *introduci cæperint, & paulatim poſtea creverint. Tandem & hoc monendum eſt, qvod omnium horarum ſeu metarum nomina, qvæ in poſteriore parte hujus Scriptiunculæ recenſentur, adhuc apud nos in communi ſunt, præter Otta, Hanaotta, Rismal & Eikt, qvæ ita obſoluerunt, ut nuda tantum nomina ſuperſint.*

PARS III.

§. XXVII.

Licet ex antecedentibus attentus Lector facile cognoſcere poſſit, qvali hodiè utantur Iſlandi diei dimenſione, cum id ple-

rumque ad quamvis antiquorum diei metam, ſi non perfecte indicatum, tamen non intactum aut prorſus omiſſum ſit, majoris tamen perſpicuitatis cauſa, ut id ſine operoſa inquiſitione, & uno quaſi oculi ictu haberi queat modernum tam nocturnum quam diurnum, pro ut in communi uſu eſt, horologium hic ſubjungere non gravabimur.

Primum diei metarum nomen eſt:

1) Midurmorgun, *medium mane, hora antemerid.* 6.

2) Jafnnærri midium morgni og Dagmálum, *meditullium inter medium mane & diei initium hora* 7½.

3) Dagmál, *diei initium, hora* 9: *laboratorum communis jentandi hora.*

4) Jafnt nærri, *ſeu* midt, mille dagmála og Hádeges, *meditullium inter initium & medium diei, hora* 10½.

5) Hádege, *medius dies, hora* 12.

6) Midmunda, *meditullium medii diei, & horæ* 3; *vulgo* Nón, *incidens in horam* 1½ *pomerid. operarum communte prandendi tempus.*

7) Nón, *hora* 3 *pomerid.*

8) Jafnnærri Nóni og midium Aptni, *medium inter horam* 3 & 6, *incidens in horam* 4½.

9) Miduraptan, *medius veſper, hora* 6.

10) Jafnnærri midium aptni og Náttmálum, *meditullium medii noctis, & initii noctis, hora* 7½.

11) Náttmál, *noctis initium, hora* 9; *operarum commune cænandi tempus.*

12) *Præter ſtata hæc, & ad certam horam alligata diei ſigna & metas, dantur quædam quolibet quidem die incidentia, ſed pro anni tempore mobilia & incerta, ut:* Dagan, *primum diluculum.* Hálfbyrta, *meditullium inter diluculum & ortum ſolis.*

ſolis. Sólar uppkoma, *ortus ſolis.* Sólarlag, *ſolis occaſus.* Röckur, *crepuſculum.* Hálf-Röckur, *medium inter ſolis occaſum, & ultimam lucis faculam.* Dagſetur, *diei finis, ultima diei facula ſupra horizontem, & noctis initium.*

§. XXVIII.

Noctis horas per lunæ motum ita dignoſcunt:

Luna 4 noctium in regione Auſtri (i Sudri) *conſtituta, indicat eſſe horam 3 pomerid. In regione Libanoti* (i Utſudri) 6, *ſed Zephyri* (i Veſtri) 9.

Luna 7 noctium in regione Vulturni (i Landſudri) *horam indicat* 3. *Auſtri* (i Sudri) 6. *Libanoti* (i Utſudri) 9.

Luna 11 *noctium in regione Euri* (i Auſtri) *indicat horam* 3. *Vulturni* (i Landſudri) 6. *Auſtri* (i Sudri) 9. *Libanoti* (i Utſudri) 12. *Zephyri* (i Veſtri) 3. *antemerid.*

Luna 15 *noctium in regione Cæciæ* (i Landnordri) 3. *Euri* (i Auſtri) 6. *Vulturni* (i Landſudri) 9. *Auſtri* (i Sudri) 12. *Libanoti* (i Utſudri) 3. *antemerid. Zephyri* (i Veſtri) 6. *Boreæ* (i Nordri) 9.

Luna 19 *noctium in plaga Euri* (i Auſtri) 9. *pomerid. Vulturni* (i Landſudri) 12. *Auſtri* (i Sudri) 3. *antemerid. Libanoti* (i Utſudri) 6.

Luna 22 *noctium in regione Cæciæ* (i Landnordri) 9. *Euri* (i Auſtri) 12. *Vulturni* (i Landſudri) 3. *antemerid. Auſtri* (i Sudri) 6.

Luna 26 *noctium in regione Cæciæ* (i Landnordri) 12 *pomerid. Euri* (i Auſtri) 3. *antemerid. Vulturni* (i Landſudri) 6.

Maris accolæ omni tempore ex receſſu & acceſſu maris tempora dignoſcere optimè ſciunt: De plurimis autem Iſlandiæ incolis, præſertim vero provectioris ætatis ruſticis, vere dici poteſt,

qvod

qvod tantæ ſint ſagacitatis, ut ſine externis ſignis de temporis lapſu & horarum ſucceſſione qvovis tempore conjecturas à vero non multum aberrantes, facere qveant.

§. XXIX.

Colophonis loco ſubjnngimus huic Diſſertationi conſpectum Horologii Vidaliniani, qvam, ut ab ejus adverſarii Dni Arnæſonii Iconiſmo Horologii Iſlandici recenſione exorſi ſumus, ita ut eandem contrariæ partis ſcriptionis mentione claudamus, conſentaneum ducimus, qvod curioſo Lectori non diſpliciturum putamus, præſertim cum hæc doctiſſimi Viri ſcriptio inedita ſit, & à paucorum manibus, teratur, ſed contraria ſibi oppoſita magis eluceſcant. Orditur doctus hicce vir recenſionem Horologii Iſlandici à media noctè, idqve ita proſeqvitur, ut modernas hemeronychtii metas Iſlandicas, cum plagis mundi, & communi omnium 24 *horarum numero conferat, & cuiqve ſuam genuinam aſſignet ſedem, hoc fere modo.*

Secundum modernum conceptum dies naturalis incipit ſole ex medio ſeptentrionis puncto diſcedente, qvod Calendaria vocant horam 12 *completam, & in eodem hocce puncto collocat vir eruditus tam medium octavæ ſeptentrionalis* (Nordurátta), *qvam octonæ mediæ noctis* (Midnættes eyktar), *ita ut dies natnralis incipiat in utriusqve meditullio, utramqve autem finem habere dicit in medio Boreæ & Cæciæ, hora* $1\frac{1}{2}$.

Secundæ horizontis octavæ (Att) *& hemeronychtii octonæ* (Eykt) *initia in dicto hocce puncto horæ* $1\frac{1}{2}$ *collocat, earum vero meditullia in ipſo Cæcia hora* 3, *finem autem in Aparctia hora* $4\frac{1}{2}$. *Hujus octonæ* (Eiktar) *ultimam partem, ideſt ab hora* $3\frac{1}{2}$ *ad* $4\frac{1}{2}$, *dicit antiqvos vocaſſe Ottam, qvam expreſſe dicit eſſe ultimam noctis partem, ita ut noctis & Ottæ idem finis ſit.*

Alibi

Alibi autem ſcil. in Lexic. Jurid. Tit. allur dagur til Stefnu, *totum hocce triborium Otta, ſed ultimam ejus horam aut poſteriorem partem* Hanaótta, *gallicinium vocatam fuiſſe, innuere videtur.*

Tertiæ Octavæ & Octonæ, ſeu tribrii matutini initia in Aparctia, hora 4½ *locat, earum vero meditullium, qvod eſt* Midurmorgun (*medium mane*) *in ipſo Euri ſeu Orientis puncto, hora* 6 *finem autem in ſubſolano hora* 7½ *conſtituit.*

Qvartæ hemeronychtii & horizontis partis, ut & diei artificialis, ſtrictiſſime ſic dicti (Dagmál), *initia in ſubſolano, hora* 7½, *medium in ipſo Vulturno hora* 9 *finem autem in hora* 10½ *collocat.*

Qvintæ hemeronychtii portionis, qvæ communiter vocatur regio Auſtri (Surdurátt), *& Octonæ meridionalis* (Hádeges eykt) *initia in hora* 10½ *medium in hora* 12, *ſed finem in hora* 1½ *conſtituit.*

Sextæ tam Octavæ qvam Octonæ (Att & Eikt) *collocat in hora pomerid.* 1½, *medium in hora* 3 *finem in hora* 4½, *de qva ſpecialiter notat. α) Qvod initium hujus particulæ vocetur* Midmunda, *meditullium, eo qvod in id punctum incidat diei recte & ad mentem antiqvorum putati medium, ſcil. ab hora* 7½ *matut. ad* 7½ *veſpertinam, in qva computatione id notandum eſt, qvod veſper diei, mane vero nocti additur. β) Qvod hora* 3½ *inchoetur,* Eikt *ſacra, finemqve habeat unacum ipſo die proprie & ſtricte ſic dicto, hora* 4½, *qvod punctum antiqvi vocarunt* Eiktar ſtad (*finem Eiktæ, ſcil. ſacræ*), *alibi autem hancce Octonam per Exochen qvandam vocatam fuiſſe* Eikt, *ſed ultimam ejus trientem ſacram Eikt.*

Septimam hemeronychtii particulam initium habere dicit in regione Argeſtæ, hora 4½, *cujus medium eſt hora* 6, *ipſe*

Occidens vulgo Miduraptan, *finis vero in ſedem Japygis, unacum ipſius diei fine incidit.*

Octava deniqve Octava (Att) *dicta communiter* Utſudurs átt, *regio Cori, ut & Octava octona* Eikt *incipiunt in regione Japygis hora* 7½. *Hic antiqvorum* Náttmál *ſeu initium noctis ſitum fuiſſe vult, in qvo nos penitus ſibi habet conſentientes, ſed non in illo, qvod mox addit, ſcil. antiqvos Iſlandiæ habitatores, à* Náttmál, *ſeu hora pomerid.* 7½, *ad horam* 12, *ideſt medium noctis punctum, nullam habuiſſe temporis metam, cum contrarium ex bonis documentis eluceſcat, ut ſunt* Sól i Utnordri, *pro hora* 9. Sól i Midmundaſtad Utnordurs og Nordurs, *hora* 10½. *Similiter etiam* Þridiungur af Nótt, *primus noctis triens, qvi ſine omni dubio cæpit hora* 7½, *dimidiatus hora* 9, *ſed finem habens in Circio, hora* 10½, *ubi nox intempeſta* Midnættes eykt *ſeu* Sól i Nordurátt, *ſol in regione Aqvilonis incepit, cujus meditullium fuit hora* 12 *completa. Unde vir doctiſſimus hunc recenſum exorſus eſt, qvæ licet nulla habeant locorum ſigna, perinde ac ipſius diei horæ, à ſe denominata, nihilo tamen minus ſunt temporis metæ, qvam qvæ ejusdem plane conditionis ipſe vir doctus à media nocte uſqve ad medium mane recenſet.*

COROL-

COROLLARIA.

Cum aut omiſſa, aut melius explicanda, partim ad Hiſtor. Eccl. Iſland., partim huc pertinentia cum publico communicandi aptiorem affulſuram occaſionem, diffidamus, hic eadem proponere placet.

I.

Conjecturam noſtram Hiſt. Eccl. Tom. I. p. 163. *de cognatione antiqvæ vocis* Ottu, *cum Monachorum Matut, Illuſtriſſ. Reipubl. litterar. ornamento Domino P. Frid. de Suhm, in ſuæ Hiſt. Dan. Crit. Tom. II. pag.* 816. *ea de cauſa maxime diſplicere video, qvod antiqvi Poëtæ gentiles, qvi ſua fecerunt carmina, antequam illis de Monachis & religione chriſtiana qvicqvam conſtitit, illa vocula uſi fuerint, qvare eam ab illis habere neqviverunt, cui hoc modo reſpondemus.*

α) *Ignorare nos qvinam ſint antiqviſſimi illi poëtæ, nam in Odis antiqviſſimis à Snorrone Sturlæo, Gunnlaugo Monacho, & aliis ſummæ antiqvitatis monumentis allegatis non occurrit, nec in univerſa Edda ſeu Odis à Sæmundo collectis, niſi ſemel tantum in earum ultima & recentiſſima, qvæ inſcribitur* Atlamál en Grönlendſco, *invenire potuimus, & ſemel tantum in* Ragnarsqvida, *ſeu Ragnaris Lodbrok carmine emortuali, ſed in ullis aliis antiqvis Odis nusqvam.*

β) *In ipſa Edda ſeu Odis à Sæmundo collectis qvando antiqviſſimi Auctores de tempore ante lucano in qvod recentiorum Otta incidit, aliqvid dicendum habent, id efferunt per* ár, árla, árdeges, ſnemma, myrgins, *&c. ſed Ottam non nominant: Imo ipſa* Völuſpá *Stroph.* 6. *enumerans nomina horarum hemeronychtii, à Deorum Senatu ipſis impoſita, Ottam non habet,*

ſed tria noctis triboria his verbis Nótt oc Nideom, ɔ: *nox & cognati, includit.* Nidiar *in Edda non filios tantum, ſed & qvosvis cognatos notat, qvod indicio eſt, aut ignoraſſe antiqviſſimos Auctores vocem Otta, aut eandem ut recentem, & à ſolis chriſtianis uſitatum ſpreviſſe.*

γ) *Atlius auctor Qvidæ qvæ inſcribitur* Atlamál en Grönlendſco, *diverſus eſt ab Atlio auctore* Atlaqvido, *ſeu* Atlamála inna fornu, *ille autem hoc multo recentior, Seculo enim* 10 *aut* 11 *vixiſſe, ſuumqve carminis thema ex antiqvioribus Odis mutuaſſe videtur, qvarum Paraphraſten ita agit, ut pro lubitu eorum relationes, nunc aliqvid addendo vel detrahendo, nunc etiam aliter referendo, non parum mutet. Chriſtianorum rituum & conſvetudinum non ignarum fuiſſe prodit, qvod inducit Gudrunam Giuki filiam, cujus primus maritus Sigurdus comburio ſepultus fuerat, promittentem Atlio, ultimo ſuo marito, magnificam & coloribus ornatam Sandapilam, linteaqve probe cera obducta, qvæ corpus bene conſervant, qvæ gentilibus (niſi in ſingulari qvodam neceſſitatis caſu) inuſitata fuerunt, cum eorum Reges & Magnates armati, adjecta ingenti vi pecuniæ, aliisqve qvæ in vita cariſſima habuerant cum illis aut combuſta, aut tumulo inferri ſolerent, unde non mirum qvod hic auctor Ottam nominare, & eidem inter metas hemeronychii locum aſſignare ſciverit, & hoc idem illud eſt, qvod dudum Hiſt. Eccl. Iſl. Tom. IV. pag.* 163. *monuimus, conjecturam noſtram non labefactare, licet recentiores poëtæ gentilis hac voce uſi ſint, cum illam, talesqve plures inter chriſtianos in Græcia, Italia, Africa, Hiſpania, Gallia, Germania, Anglia & Belgio militantes, mercantes, & hyemantes diſcere potuerint, magnamqve non modo cum Gothis in noſtro Septentrione habitantibus, ſed & cum popularibus & cognatis ſuis in reliqvis regio-*

regionibus degentibus, interceſſiſſe communicationem non negat, ſed affirmat, & multis argumentis probat ipſe Vir Illuſtriſſ. Hiſt. Dan. Crit. Tom. I. pag.

d) Qvod Ragnar Lodbrok qvi circa annum 770 *mortuus eſſe videtur, cum religio chriſtiana dudum in Anglia, Scotia & Hibernia, Belgio & inſulis Anglicanis ſtabilita eſſet, easdem regiones prædando & belligerando pervadens, ſæpiusqve inter chriſtianos aut hyemans, aut eos haud raro in captivitatem abduceret, & ſervitiorum loco in domo ſua aut exercitu, forte & qvosdam eorum ſub ſignis haberet, Ottam nominare noverit, haud mirari debet, & qvidni ille Ottam non noſceret, cui Miſſæ nomen & celebrationis modus non ignotus fuit, utrumqve autem probe cognitum habuiſſe patet ex citata Odæ ſtropha* 8, *ubi prælium vocat* Oddameſſu, ↄ: *cuſpidum cantum. Belli enim in Edda Synonyma ſeu Epitheta ſunt* Saungur *cantus,* Roma *clamor, & qvævis vociferatio. Cum vero Miſſa Chriſtianorum cantilenis & acclamationibus magna ex parte conſtaret, Lodbrok ſcommaticè vocat prælia* Meſſu, *cantum armorum. Præterea haud ſpernenda adſunt criteria & documenta, ipſum Regem Lodbrok non eſſe Auctorem hujus Odæ, ſed multo recentioris Auctoris fœtum eſſe, & Lodbrok affictam, qvæ hic ediſſerere non vacat.*

e) Accedit tandem, qvod ipſe Vir Illuſtriſſ. Hiſt. Dan. Crit. Tom. I. pag. 125. 126. *valde veriſimiliter conjicit & ſtatuit, antiqviſſimas illas Odas, qvæ unqvam exſtiterunt dudum de perditas eſſe, eas autem qvæ jam Eddæ titulo inter nos circumferuntur, eſſe compendium illarum, aut ex illis conflatas, & fœtum Seculi IX aut X, in qvo nos ſibi perfecte conſentientes habet, ejus enim haud ſpernenda præſto ſunt indicia; in has ideo Odas chriſtianiſmi qvidam guſtus facile irrepere potuit. Et*

qvid tandem ex his ſeqvitur, niſi hocce paradoxum, ſi Otta ideo non poteſt eſſe à Monachorum Matut, qvod gentiles poëtæ eo utuntur, ergo non Meſſa *à Monachorum Miſſa, cum vox Meſſa etiam in gentilium poëmatibus occurrat, qvod qvanti ſit, nemo non videt. Qvibus obſervatis tota hujus objectionis vis ita evaneſcit, ut noſtræ conjecturæ nihil nocere poſſit.*

2.

Idem Heros Illuſtriſſ. ibidem nobis imputat, qvod vocem Danicam dör *janua, fores, valde inconvenienter derivare voluerimus à Græcorum* δορὺ, *haſta, cum harum vocum ſignificatio tam diſſimilis ſit, ut nullam inter ſe habere poſſint cognationem, ſed ut vera eſt apodoſis, ita erronea protheſis, & nobis immerito imputatur, qvod voculam* dör, *fores, à* δορὺ *derivare voluerimus, nunqvam enim tale qvid cogitavimus, ſcripſimus autem* dör, *ideſt Iſlandicam vocem illam qvæ ſignificat frameam, gladium, vel etiam haſtas miſſiles, à Græcorum* δορὺ *deſcendere videri; in ligata ſæpius qvam ſoluta oratione adhibetur, poëtæqve ejusdem notionem late extendunt, fereqve ad qvodvis armorum genus applicant, ut qvando vocant aciem:* darra röd, *ordinem armatorum, loricam* darra hlíf, *prælium vero* darradar-vef, darradrif, darrahríd, *& alia ejusmodi, unde eleganter ceciniſſe videtur celebris qvondam apud nos Poëta, Thordus de Striuge, dicens:* klæddur hlíf i darradríf, ɔ: *loricam indutus in enſium, haſtarum, miſſilium, aut qvorumvis armorum procella. Ubi* darra *eſt Genit. plural. à Nominativo ejusdem Numeri* darrar, *qvi occurrit in poëtæ abſolutiſſimi Eivindi Skalldaſpilleris Hákonarmál,* darrar hriſtiz, *enſes qvatiebantur vide Heimskringla edit. Havn. Tom. I. p.* 156, *qvæ lectio utiqve præferenda videtur alteri,* darradr hriſtiz *acies tremebat,*

qvam

quam duo l. c. in variantibus allegata exemplaria, & Editio Svecica habent, ubi aut per incuriam ſcribæ ex Genit. ſing. fæm. darradar, *factus eſt Nominat. ſing. maſcul.* darradur, *aut vox* Röd *ordo acies, antiqvis fuit heterogenea* Ród *fæmin. &* Radur *maſc. indeqve &* Darröd *fæm. &* Darradur *acies maſcul. Hæc vox in* Atlaqvida Grænlendſco, *qvæ in Edda Sæmundina exſtat, bis reperitur, habente* dafa darradar, *qva circumſcriptione enſis indicari videtur, & vocari* dafi *vel* dafur dar-radar, *ideſt aciei hebetator, aut repreſſor forte à verbo* eg deife, *hebetem reddo, reprimo, periphraſi ductâ; qvia aciei impetum hebetat, ac progreſſum reprimit & tardat. Qvo ſenſu eadem voce* darradar *utitur Egillus Skallagrimi, vocans prælium* dar-radar-vef, *telam aciei, nam ut textores in continuo motu, & vario ſunt labore, ita & præliantes, conf. Bartholini Antiqv. pag.* 624. *Qvibus omnibus accedit Nials Saga Cap.* 158. *edit. Hafn. cujus locum huc pertinentem* vindum vindum vef dar-radar, *à Bartholino l. c. excuſſum videre licet. Hæc qvi obſervaverit, derivationem vocis* dör, *haſta, à Græcâ voce* δορὺ, *à nobis allatam non incompetentem eſſe judicaturum, ſperamus.*

3.

Hiſt. Eccl. Iſland. Tom. I. pag. 426. §. 7. *ſtatuitur Ivarum Vigfuſi Holm anno* 1345 *primâ vicè Iſlandiæ Præfectum fuiſſe, & iterum* 1354, *mors autem illius ad* 1371 *refertur, qvæ omnia probabilitate non carent. Sed pag.* 441. §. 3. *occurrit Ivarus Vigfuſi Holm, qvi* 1389 *Iſlandiæ Præfecturam adeptus eſſe, & ad annum* 1405 *geſſiſſe fertur, qvo alter Vigfuſus Holm ei in hoc officio ſucceſſiſſe, & in annum* 1414 *id retinuiſſe fertur: Anno* 1415 *amiſſo hoc officio ex Iſlandia diſceſſit, licet idem officium* 1429 *poſt liminio recuperaret. Hoſce duos ejusdem*

nomi-

nominis ac cognominis Vigfuſos Ivari Holm, plerique recentiorum confundunt, & ex duobus unum faciunt, inducti a) *propriorum nominum*, b) *cognominum*, c) *uxorum nominis ſimilitudine, cum utrique Gudrida nomen fuerit:* d) *quod uterque in Fœrois, cum in Iſlandiam ad capeſcendum officium tenderet, hyemaſſe perhibeatur. Nos vero l. c. n.* 4. *talem harum perſonarum confuſionem rejecimus, tam antiquorum Annalium fide adducti, quam auctoritate literarum Gudridæ Ingemundi filiæ, datarum* 1407, *quibus prædium Hola Cœnobio Vidöenſi pro ſalute mariti ſui emancipavit: Unde certo ſtatui poſſet priorem Vigfuſum mortuum fuiſſe* 1407, *ſi hoc Codicillorum datum genuinum ac invariatum eſſet, ſed longe poſtquam hoc ſcripſimus tempore, in manus noſtras incidit, aliud horum Codicillorum non ultimæ notæ apographum, datum* 1434 *priorem Vigfuſum ad hunc annum vitam produxiſſe innuens, qua obſervationè cum memoratis harum perſonarum ſimilitudinibus collata, fides noſtra de earum diverſitate labore cæpit, aquaque nobis hærere, quamnam ſententiam potius noſtram facianus, cum utraque pari gaudeat veriſimilitudine; ſi priori ſententiæ adhærere conſultius ducimus, uſque dum certiora edocemur, ſtatuendum eſt datum Codicillorum* 1407 *corruptum eſſe, & priorem Vigfuſum fuiſſe filium Ivari Holm, cum temporum rationes id non vetent, nec à veriſimilitudine abludit, quod poſterior etiam (ſi modo duo fuerunt) propinqua affinitate huic cognatus fuerit, cum id eadem nomina & cognomina indicare videantur. Ex Oddenſi familia, Holmios hoſce natos fuiſſe, & ex illis gentem Modruvallenſem comprobat Tab. Geneal.* 2. *Hungurvakæ edit. Havn.* 1778 *ſuffixa.*

4.

4.

Multis jam elapſis annis à qvô ultimam adhibuimus manum Hiſt. Eccl. Iſl. in cujus Tom. III. pag. 213. *ſcripſimus Petrum Enari à qvodam Satraparum Iſlandiæ dono accepiſſe prædium Arnarſtapa, oculis uſurpare licuit Schedulas qvasdam propria manu viri celeberrimi Arnæ Magnæi ſcriptas, in qvas ex documentis originalibus (ut ipſe teſtatur), conjecerat ſeqventia. Anno* 1537 *aut prius Ogmundus Epiſcopus famulo ſuo Petro Enari, ob fidum famulitium tam intra qvam extra Iſlandiam, mercedis loco ſolvit aut dedit prædium Arnarſtapa, qvod tum temporis fuit Cænobii Helgafellenſis peculium, ſed cum Petrus ab Epiſcopo diſcedens primo in Germaniam hæreſi Lutherana infectam, & deinde in clientelam Claudii Mervitzii tranſiret, cum qvo Præſuli graves fuerunt controverſiæ eiqve, fidum præſtaret famulitium, Præſul hunc actum reſcidit, & donationem retractavit, Petrum vero diris devovit, prædiumqve Arnarſtapa Freiſteino Grimi Eccleſiaſtæ Stafholtenſi, qvi itidem ei olim fidus fuerat famulus, vendidit. Jam vero anno* 1541 *Petrus relicto Mervitzio, in Chriſtophori Hvitfeldii clientelam ſe dederat, à qvô Ogmundus Epiſcopus captivus detentus, ad faciendum qvæ ab eo exigebantur promtum ſe præſtitit, qvorum unum fuit, ut Petro reconciliatus, firmiſſima illa peccatorum ligamenta, qvibus eum antea conſtrinxerat, gratis & ſine ullo pretio ſolveret, horrendumqve ei dictum anathema revocaret, & prædium Arnarſtapa Freiſteino ſurreptum, in eum denuo conferret, qvæ omnia aut libertatis ſpe ineſcatus, aut coactus fecit, literisqve in rei æternum teſtimonium datis die Lunæ poſt Feſtum Viſitationis Mariæ* 1541, *ex conſilio Hvitfeldii, (ut ipſe ſcribit), præſentibus viris honorandis, Petro Nomophylace Tunsbergenſi, & Dno Gislao Jonæ, in navi Regia Breimar*

Samſon confirmavit: Hæc Ogmundi Epiſcopi acta Hvitfeldius ipſe, ut Regius Iſlandiæ Præfectus, ex eo fundamento, quod omnia Monaſteria in Dania & Norvegiâ jam Regiæ Majeſtati, ut ejus perpetuum peculium adjudicata ſint, perfecte confirmat, omnes ac ſingulos Petro poſthac ea de re bilem movere ſevere prohibens. In quo talis connexio & argumentandi ratio eſſe videtur, quod ſicut Ogmundo utpote Epiſcopo, licitum fuerit, prædia Monaſteriorum abalienare, ita ſibi, ut Præfecto Regio ejus villas cuicunque voluerit, emancipare licitum eſſe, in quo non multum erravit, cum neutri horum ullum ſui facti jus revera competeret, falſum etiam fuit omnia Monaſteria Regi anno 1541 *adjudicata fuiſſe, unde etiam hæc eorum acta ætatem non tulerunt, nam licet Thorleifus Pauli anno* 1544 *cum Freiſteinus Grimi vi venditionis Ogmundianæ ſupra nobis memoratæ hocce prædium jure retractare conaretur, id ei ſua ſententia abjudicatum, Petro addiceret, Canutus tamen Steini filius, aut ut alii volunt Paulus Stigoti, ut injuſte à Cœnobio ab alienatum, Petro eripuit, & Monaſterio Helgafellenſi poſtliminio reddidit.*

5.

Ad §. 31. & 36. Tom. III. pag. 632. not. Poſt infortunium filiæ, quod magno animo ferre videri voluit, multo tamen & animo dejectior, & quaſi ſe ipſo minor factus, quibusdam videbatur, quod etiam ipſius amici & clientes nec plane negant, talem autem ut diſpelleret triſtitiam, & aliquid quod ſeriam popoſcit cogitationem, faciendo animum paſceret, carmina quædam ſcripſit, quorum notiſſima ſunt Encomium Crucis, & Panegyricus Stæ Virgini Matri dictus: Prius amici & affini ſuo, Dno Paulo Biörnonio, Toparchiæ Barðaſtrandenſis

Præpo-

Præpoſito, Viro docto, transmiſit, aut dedicavit, eundem (ut quidam perhibent) hortans, ut ſuam de eo diceret ſententiam, qui monito parens aliud ejusdem argumenti, ideſt Crucis, ac ipſius Svenonii Enconiis refertum, remiſiſſe fertur, id autem Svenonius, cum ſuæ de Biörnoniana vena Poëtica, conceptæ opinioni non planè reſponderet, aut minus feliciter ceſſiſſe videretur, non adeo magni æſtimaſſe dicitur, effeciſſe autem, ut ipſi etiam ſuus fœtus minus placere inciperet, indeque eundem lambere & relambere occaſionem ſumſiſſe videtur: Alterum autem quo ſanctam virginem honoravit carmen, neſcio utrum vivus in lucem emiſerit, & cum quodam amicorum communicaverit, an tandem poſt ejus mortem ab hæredibus evulgatum ſit, quod veriſimilius eſſe videtur? In utroque horum, maximè autem in Virginis Panegyrico, tanta apparet ſanctorum veneratio, & de eorum præſertim ſanctæ Virginis apud Deum pro hominum peccatis interceſſione perſvaſio, ut quid addi poſſit non videam, quæ ſi ex ſeria mentis perſvaſione profluxerunt, à graviore Crypto-Papiſmo non poteſt excuſari, quicquid ejus amici aut adulatores dicant, qui etiam ejus nævos pro virtutibus venditarunt: Nos hac de re l. c. noſtram aperuimus mentem, & luculentam diximus ſententiam. Cui jam addere lubet: Cum poſteriores curæ & correctiones horum carminum magnam partem Papiſticarum perſvaſionum & Catachreſium ibidem occurrentium contineant, veriſimile videtur, quod vir ille doctus animi angore ac triſtitia preſſus, ſed educationis licentia & Majorum exemplis à talibus non abhorrens, opus quod primo inceperat, & modeſtius ſcripſerat, jam magis in perfectiſſimam Catholicorum imitationem transformaſſe, forte etiam ambitione abreptum, ut ſe Majores ſuos, Mariæ ſummos & devotiſſimos veneratores, aut æquare aut ſuperare potuiſſe, ſi certandum

tandum fuiſſet, oſtenderet. Luſum itaqve ingenii, qvem ipſe nunqvam divulgavit, hæc potius qvam ſinceram religionis confeſſionem eſſe putamus, eo maximè inducti indicio, qvod licet ſemper ad talia pronior haberetur, nunqvam tamen (ut plerisqve Catholicæ religionis ſinceris ſectatoribus moris eſſe ſolet) eandem aut verbis, aut ſcriptis propagare, aut ullum ad ejus venerationem traducere conatus eſt, ipſeqve moriens, cum nullus hypocriſi locus aut uſus eſſe ſoleat, hiſce penitus ſpretis, omnem ſuæ ſalutis fiduciam in ſolo Chriſti merito collocavit.

VA1
1514827

XXUX
7
13